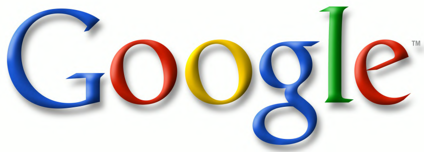
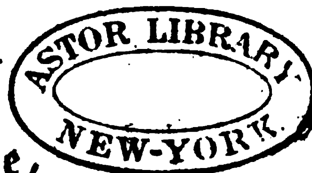

Shul
GHM

Historie
af
Danmark,
ved
Peter Friderich Suhm.

13de Tome,
fra
Aar 1340 til 1375.

Med tvende Kobbere.

Kjøbenhavn, 1826.
Trykt og forlagt af Directeur Jens Hostrup Schultz,
Kongelig og Universitetsbogtrykker.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Fortale.

Herved fremlægges for Publikum den 13de Tome af dette Suhmske, for alle Granskere i de trende nordiske Rigers Historie i højeste Grad vigtige Verk. Jeg siger de tre nordiske Rigers; thi, uagtet Danmarks Ve og Vel er Forfatterens egentlige Hovedæmne, saa vare dog Norges og Sverrigs Anliggender saa nøje sammenkjædede med Danmarks, at hine Landes Historikere ofte kan have Anledning til at raadføre sig med dette Orakel i Nordens Historie.

Da det bag i Tomen tilføjede Diplomatarium alene vil være tilstrækkeligt til at sikre Bogens høje Værd igjennem adskillige Aarhundreder, maa jeg gjentage min i forrige Tome aflagte Taksigelse til Herr Etatsraad Thorkelin, Ridder af Dannebrog, for den aldeles fri Adgang, han, ogsaa denne Gang, saa velvilligen har forundt mig til Afbenyttelse af denne herlige Skat i Gehejmearkivet.

Hvad de tydske, norske, og svenske Dokumenter angaaer, da vilde jeg langtfra ikke have kunnet fremlægge dem for Læseren saa nøje, ja bogstavelig korrekt aftrykte efter Manuskripterne, hvis ikke Herr Professor Rask i denne, ligesom i den 12te Tome, dels af Interesse for Videnskaben, dels af Venskab for mig, havde læst Korrekturerne deraf.

Den 28de Januar 1826.

R. Nyerup.

Valdemar Christophersen,

eller

Valdemar den Fierde,

ogsaa

Valdemar Atterdag

kaldet.

De Danske havde allerede tilforn søgt at faae Prinds Valdemar til Konge, og han var ogsaa dertil villig, da hans ældre Broder Otto sad i Fængsel, og der var lidet Haab til at han skulde komme ud deraf. Desuden var Valdemar en rask, munter, forstandig og tapper Herre, og efter al Anseende havde Danmark ej faaet saa nyttig en Konge i Otto som i ham. Hertil kommer, at Danmark vel var, som de fleste Riger paa den Tid, for saavidt et Avverige, at man ej gjerne veg fra den kongelige Slægt, men Første-Fødselsret var endda ej indført, og man kunde vælge af Kongehuset hvem man vilde, hvorpaa havdes mange Exempler. Desuden bryder Nød alle Love. Valdemar var i Frihed og havde mange Venner; Otto var derimod en fangen Mand. Mange Danske havde førend Grev Gerts Død allerede sendt deres Hyldingsbrev til Valdemar, medens han opholdt sig ved Kejserens Hof, altsaa førend den 10de Martii; thi da var Valdemar vist hos sin Svoger Markgrev Ludvig i det Brandenborgske, og overlod ham Estland. Kejseren tog sig nu hans Sag an tilligemed Markgrev Ludvig, Hertug Bugislav af Pommern, og flere udenlandske Herrer. Udi Spandau holdtes derfor en Forsamling, og der blev den første Grund lagt til Forlig imellem Valdemar paa den ene Side og Hertug Valdemar af Slesvig og

Valdemar den Fjerde. Aar 1340.

Shul
GHM

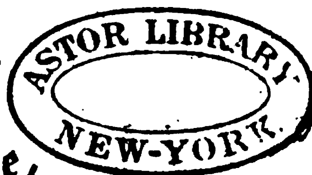
Historie

af

Danmark,

ved

Peter Friderich Suhm.

13de Tome,

fra

Aar 1340 til 1375.

Med tvende Kobbere.

Kjøbenhavn, 1826.

Trykt og forlagt af Directeur Jens Hostrup Schultz,
Kongelig og Universitetsbogtrykker.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Fortale.

Herved fremlægges for Publikum den 13de Tome af dette Suhmske, for alle Granskere i de trende nordiske Rigers Historie i højeste Grad vigtige Verk. Jeg siger de tre nordiske Rigers; thi, uagtet Danmarks Ve og Vel er Forfatterens egentlige Hovedæmne, saa vare dog Norges og Sverrigs Anliggender saa nøje sammenkjædede med Danmarks, at hine Landes Historikere ofte kan have Anledning til at raadføre sig med dette Orakel i Nordens Historie.

Da det bag i Tomen tilføjede Diplomatarium alene vil være tilstrækkeligt til at sikre Bogens høje Værd igjennem adskillige Aarhundreder, maa jeg gjentage min i forrige Tome aflagte Taksigelse til Herr Etatsraad Thorkelin, Ridder af Dannebrog, for den aldeles fri Adgang, han, ogsaa denne Gang, saa velvilligen har forundt mig til Afbenyttelse af denne herlige Skat i Gehejmearkivet.

Hvad de tydske, norske, og svenske Dokumenter angaaer, da vilde jeg langtfra ikke have kunnet fremlægge dem for Læseren saa nøje, ja bogstavelig korrekt aftrykte efter Manuskripterne, hvis ikke Herr Professor Rask i denne, ligesom i den 12te Tome, dels af Interesse for Videnskaben, dels af Venskab for mig, havde læst Korrekturerne deraf.

Den 28de Januar 1826.

R. Nyerup.

Valdemar Christophersen,

eller

Valdemar den Fierde,

ogsaa

Valdemar Atterdag

kaldet.

De Danske havde allerede tilforn søgt at faae Prinds Valdemar til Konge, og han var ogsaa dertil villig, da hans ældre Broder Otto sad i Fængsel, og der var lidet Haab til at han skulde komme ud deraf. Desuden var Valdemar en rask, munter, forstandig og tapper Herre, og efter al Anseende havde Danmark ej faaet saa nyttig en Konge i Otto som i ham. Hertil kommer, at Danmark vel var, som de fleste Riger paa den Tid, før saavidt et Arverige, at man ej gjerne veg fra den kongelige Slægt, men Første-Fødselsret var endda ej indført, og man kunde vælge af Kongehuset hvem man vilde, hvorpaa havdes mange Exempler. Desuden bryder Nød alle Love. Valdemar var i Frihed og havde mange Venner; Otto var derimod en fangen Mand. Mange Danske havde førend Grev Gerts Død allerede sendt deres Hyldingsbrev til Valdemar, medens han opholdt sig ved Kejserens Hof, altsaa førend den 10de Martii; thi da var Valdemar vist hos sin Svoger Markgrev Ludvig i det Brandenborgske, og overlod ham Estland. Kejseren tog sig nu hans Sag an tilligemed Markgrev Ludvig, Hertug Bugislav af Pommern, og flere udenlandske Herrer. Udi Spandau holdtes derfor en Forsamling, og der blev den første Grund lagt til Forlig imellem Valdemar paa den ene Side og Hertug Valdemar af Slesvig og

Valdemar den Fjerde. Aar 1340.

Valdemar den Fjerde. Aar 1340.

de holstenske Grever paa den anden. Dette Document findes alene hos Hvidtfeld, og derfor vil jeg anføre det med hans Ord (i Qvartudgaven p. 422–25).

"Til det første, skal Junker Otto Herr Valdemars Broder blive hans Fængsel qvit, naar denne Sone er forvisset, og skal han antvordes til Lybke til Markgreven, eller Kong Valdemar, hvem der ham fordrer; dog skal Grev Henrich og hans Broder Claus, item Grev Johan, tage Forvaring af ham tilforn, saa han skal afstaae al hans Tiltale til Danmark, thi der i Riget skal ingen flere regjere med Guds Naade, uden Kong Valdemar. Ydermere skal Hertug Valdemar give Junker Valdemar sin Søster, og Medgiften skal være 24000 Mark lødige Sølv. Denne Summa vil han aflægge udi de 100000 Mark, Jydland og Fyen staaer i Pant for, saa bliver Fyen staaende for 41000 Mark lødige Sølv, med de Øer og Lande der tilligger, og Jydland bliver staaendes for 35000 Lødemark, undtagen Aalborg, som strax efter fire Uger skal antvordes Kong Valdemar, med Vendsyssel, Himmersyssel, Thyesyssel, Hanherred, med al kongelig Rente, at have og nyde, og da skal Kong Valdemar fornøje fornævnte Grev Henrich 1100 Mark lødige Sølv af den første Summa, som fornøjes skal paa Jydland, udi hvilken første Summa fornævnte 1100 Mark skal afregnes. Grev Henrichs Lehnsmænd skulde sværge Kong Valdemar Troskabs-Eed som deres rette Herre og Konge, og de skulle siden forvisses at svare Grev Henrich og hans Broder. For den anden Summa Penge skal Jydland løses saaledes, at naar den fjerde Deel af Summen betalt er, saa skal den fjerde Part af Landet være løs, og antvordes Kong Valdemar, og naar Slottene overantvordes, da skal forvisses; om vi brød denne Dagtingen, da skal de, som Slottene inde have, strax holde dem

til

Valdemar den Fjerde. Aar 1340.

Grev Henrich, indtil saa længe Herr Valdemar haver fuldgjort hvad han bør. Var det saa, at Grev Henrich brød denne Forhandling, da skal de andre Lehnsmænd og Slotte, som staaer Grev Henrich pantvis til udi Jydland, holde paa Junker Valdemars Side, indtil Grev Henrich fuldgjør Sonen. Desligeste skal alle Slotte udi Jydland staae Kong Valdemar aaben fore, at løse naar det ham lyster. Den første Deel som skal løses, er Kalløe, med fjerde Delen af Landet, den anden Del som skal løses, er Horsens, med fjerde Parten af Landet, den sidste Deel er Ribe, med fjerde Parten af Landet. Ydermere skal Junker Valdemar intet forsvare de som myrdede Grev Geert, men skal være deres Fiende, og alle deres som dem ville forsvare. Item al Landehjelp som gives til at løse fornævnte Lande, saa vel af de Bønder Greverne have i Pant, som Kongens, skal samles ved to Kongens Skrivere, og to Grevernes, og det er indsat til fornævnte Bisp af Aarhus, Markgrev Ludvig, Hertug Albret af Saxen, og Grev Johan af Holsten, hvem de fornævnte Hjelp tilsige, den skal beholden, (ɔ: beholde den). Var det saa, han behøvede Rostjeneste, skal Greverne tjene ham samtligen med 400 Hjelme, han dem igjen med 400 Hjelme, naar ibehov gjøres, og det staaer til ham, om han vil give dem Kost, hænde eller tage. Behøve de stærkere Hjelp af hver andre, da skal de hver andre følge med al Magt. Naar han faaer Hertug Valdemars Søster, skal hun have til Livgeding, Riberhus med Møller, Told, al Frugt, Mynten i Byen, ligesom hans Herrefader havde Byen. Desligeste skal de Enge blive dertil, som laa der under udi hans Herrefaders Tid, med de fire Herreder, halv Warsyssel, og Wiskherred. Ingen af disse Herrer skal udi Part og sær gjøre Fred med Hertugen af Slesvig eller hans Medhjelpere, uden det er begge deres samtlige Villie. Hvem som tilbetroes

noget

Valdemar den Fjerde. Aar 1340.

noget Slot, de skal holde hvad som foreskrevet staaer. Ville man ikke troe nogen Lehnsmand, da skal han sætte fire hans Venner til Forlovere, ligesaa skal Grevens Lehnsmænd imod gjøre. Bispen af Aarhus skal man ikke hindre mere paa Liv eller Gods, eller paa hans Stift, eller nogen hans Tienere, som Gods haver i Stiftet eller uden. Ydermere, om hvad Skade han haver lidt, det havde de indstillet paa Hertug Valdemar og Grev Johan vor Frænde, Hvad de sige, derved skal det blive, det første de sammen komme. Item om hvad Skade som Kong Valdemars salige Faders Tienere havde lidt, som med Bispen var forjagen fra deres Gods, det skal og staae til Hertug Valdemar og Grev Johan, hvad de sige naar de tilsammen komme, derved skal det blive. Kong Valdemar skal ikke heller hindre Grev Henrich eller hans Brøder, for det Land Arre Skyld, eller dermed sig befatte. Kan disse Artikler forbedres naar de fremdeles sammen komme, det skal ikke hindre denne Sone. Dette Brev haver beseglet, Junker Valdemar, Markgrev Ludvig til Brandenborg, Grev Gunter til Svartzborg, Hertug Albret af Saxen, Grev Johan af Holsten, Grev Johan von Hoja, Biskop Svend af Aarhus, Herr Heine von Scharvenberge, Herr Johan von Plesse, Riddere, Hasse von Veddele den ældre, og Gjercke Volff, at al denne Dagtingen skal blive holden og fuldgjort, udi fire Uger næst efter Paaske. Actum Spandov Dominica qvasimodogeniti 1340.

Saaledes blev Valdemar Konge, men fik kun lidet Land at raade over, hvilket ej kunde være anderledes, da det fast Altsammen stod pantsat til Holstenerne. Det værste var, at han maatte forbinde sig til at forlade Niels Ebbesøn, som han dog i Grunden maatte takke for sin Krone; thi Geert var Sjælen af den holstenske Hær, da Hertug Valdemar var en fredelskende Herre.

Niels

Niels var altsaa overladt til sig selv, og maatte med sit Parti alene stride med Holstenerne, hvilke uden Tvivl anførtes af Grev Henrich; thi denne Herre, saasnart han fik sin Faders Død at vide, overlod han sig vel først til Sorgen, men derpaa samlede han sine Folk og skal han derpaa være gaaet over til Sjelland, hvorpaa jeg dog tvivler, da det var i Grev Johans Værge.

Valdemar den Fjerde. Aar 1340.

Lerbeke (apud Meibomium. Tom. I. 516) fortæller, at samme Aar Grev Gerhard dræbtes, overvandt 300 Holstenere ved et Sted han kalder Marienberg de Danske; og deels dræbte, deels fangede af dem 2300 Mand.

Markgrev Ludvig blev ved at antage sig Valdemars Sag og lod til den Ende forskrive en Dag til Lybek, hvor han selv personligen mødte, og efter hans Indbydelse den slesvigske Hertug Valdemar, og de holstenske Grever Johan (af Kil) Henric og Claus, og sluttede der den 19 Maj den Forening som haves hos Hvidtfeld i Quartudgaven pag. 425–30. Originalen er paa plattydsk, og gjemmes i det kongelige danske Geheime-Archiv, og haver jeg ladet den trykke bagved. Af dette Brev sees at Hertug Valdemar ingenlunde kaldte eller ansaae sig for Konge af Danmark, som dog nogle af vore gamle Krønniker berette. Dagen derpaa, den 20 Maj, gav Kong Valdemar Borgerne i Stralsund Frihed til at have deres egen Foged paa Scanøre og Falsterbothe Markeder, som skulde dømme i alle deres Sager undtagen dem af Hals og Haand, og skulde hans Magt gjelde fra St. Jacobs Dag til St. Mortens Dag; de skulde nyde samme Ret, og ej give anden Told end sædvanlig havde været i den berømmelige afdøde Kong Valdemars Tid. Forresten er dette ligelydende med alle slige Friheds-Breve.

Dagen

Valdemar den Fjerde. Aar 1340.

Dagen derpaa den 21 Maj gav Kong Valdemar Lybekkerne et Privilegium, fordi de altid havde været ham og Formænd til Tjeneste, men da det kommer fast ganske overeens med det, Valdemars Fader, Kong Christopher, gav dem 1328 den 30 November, saa vil jeg ikke anføre noget deraf her, allerhelst jeg har ladet det trykke bagved, endskjøndt det allerede findes hos Dreyer (Specim. Juris publ. p. 69–72). I Kongens Segl sees 3 Løver og paa Hjelmen 2 Horn, men paa den anden Side intet.

Samme Dag den 21 Maj indgik ogsaa de holstenske Grever og Brødre Henric og Claus et Forlig med Kong Valdemar, hvoraf Hvidtfeld (S. 430–31) giver følgende Udtog. (Originalen er paa Plattydsk, og haver jeg ladet den trykke bag ved.)

"Aar 1340 Søndagen for Vor-Herres Himmelfart, til Lybke, haver Kong Valdemar, Danmarks og Venders Konge, Hertug udi Estland, forligt sig med Grev Henrich og Claus af Holsten, deres Arvinger og alle Medhjelpere, om al Tvist dem haver imellem været, til denne Dag. Ydermere bekjender han, at have sat dem Fyen, og alle de Øer der tilligger, til Underpant for 41000 Mark Sølv. Paa det Pant vil han ingen Hinder gjøre dem, ikke heller paa Arre, før fornævnte Pant bliver løst. Ydermere, om hans Tjenere som med ham haver været fordrevne, det skal staae til hans Frænde Grev Johannes, hvad han siger derom, derved skab det blive. Var det saa, han behøvede Hjelp af Hertugen af Slesvig, og de Herrer af Holsten, da skal de samtligen tjene ham med 400 Hjelme. Behøvede de hans Hjelp, da skulle han og tjene dem med lige mange. Det skal staae til ham, enten han vil give dem Kost eller tage. Behøve de større Hjelp paa enten af Siderne, da skal de komme hver anden til Trøst af al Magt. Ville nogen hindre ham paa hans Land, Riger, Førstendømme,

udi

udi Lifland, eller dem paa deres Pant udi Fyen og Jydland, da skulde han varge det. Hvis Nogen haver kjøbt noget Gods udi Fyen eller Jydland, eller pantet, de blive derved efter Kjøbebreve og Pantebreves Lydelse. Marqvort Rostruppe og hans Arvinger skal han lade blive ved sit Gods udi Nørre-Jydland, indtil han bliver udløst. Ydermere, bryder han nogle Stykker i denne Sone staaer, da kejser han Hertug Albret af Saxen til en Overmand; han skal dømme derom, fire Uger efter det bliver ham kundgjort. Holde vi ikke hvad han siger, da skal alle disse Herrer blive vor Fiende, som med os beseglet haver, og holde med Grev Henrich og Claus. Ydermere, naar vi ville have vor Broder Hertug Otto løs fra fornævnte Grever, saa skal vi med vor Svoger, Markgreven af Brandenborg, gjøre saadan Forvaring for ham, at han heller ingen Hinder eller Skade skal gjøre dem paa fornævnte Pant. Til Vidnesbyrd have vi Valdemar, med høibaarne Fyrster, Herr Ludvig, Markgrev af Brandenborg, Hertug Barnim af Stettin, Grev Ulrich af Lindov, Grev Gunter af Svartsborg, og med Herr Albret af Meklenborg, lovet paa Tro og Sanden, til disse forbenævnte Grever, Henrich og Claus, og have lovet til deres Haand, og deres Arvinger, de af Wenden, Hertug Albret af Saxen, Hertug Valdemar af Slesvig, Grev Johan af Holsten, og Grev Conrad af Oldenborg. Til ydermere Forvaring haver Kong Valdemar og forskrevne Forlovere, med deres Vidskab ladet hænge deres Signeter for dette Brev. Actum Lybke, ut supra. Valdemar den Fierde. Aar 1340.

Rimeligen har Grev Johan af Kil betjent sig af Lejligheden og endnu imedens Kongen var i Lybek, søgt og faaet Lehnsbrev over Femern; han fik det vist i dette Aar, men Dag og Sted veed jeg ikke, da det alene løseligen omtales i dähnische Bibliothek. (IX. 474).

Valdemar den Fjerde. Aar 1340.

474). Men nu har jeg fundet det paa plattydsk, og det er indført i Processen imellem Kong Eric af Pommern, og Hertugen af Slesvig. (Scriptor. Rer. Dan. VI. p. 366). Valdemar gav det den 21 Maj i Lybek, og gav ham og hans Arvinger Landet Femern og Glambekhus til et Arvelehn, med alle de samme Rettigheder og Friheder, som Kongens Fader Christopher og Forfædre havde besiddet det, med alle Mends og Kirkelehn, Agre, Græsgang, Vand, Forstrand, Lunde og Falkejagt; stadfæstede og Kong Christophers Brev ham derpaa givet; nærværende vare Markgreve Ludvig af Brandenborg, Hertug Albert af Saxen, Hertug Barnim af Stettin, Hertug Valdemar af Slesvig, Grev Ulric af Lindov, Grev Gunter af Schwartzborg, Herre Albert af Meklenborg, Grev Alf af Scovenborg, de Grever Henric og Claus af Holsten. Rimeligen er derpaa Prinsesse Helvig eller Hedevig, Hertug Valdemars Søster, bleven efter Løfte den 28 Maj forlovet med Kong Valdemar, men da Politica ganske alene stiftede dette Ægteskab, saa blev det ej heller meget fornøjeligt. Ved Pindsetider den 4 Junii kom Valdemar til Danmark, nemlig det Slesvigske, ledsaget af mange Bajrer og Svabere, som havde fulgt ham fra Kejserens Hof og det Brandenborgske; og havde Valdemar derefter et prægtigt Bryllup med Helvig paa Sønderborg Slot. Der indgik ogsaa den 23 Junii de holstenske Grever Henric og Claus en Forening med Hertug Valdemar af Slesvig, omtrent af samme Indhold, som den, deres Fader Gerhard havde sluttet med ham. Brevet er plattydsk, og findes i en Pergaments-Vidisse udstædt 1348 den 21 Februarii i Synderborg af Ridder Benedict af Alevelt den Yngre og 5 andre, og er trykt i Langebeks 7 Tome (p. 319–22). Med Forundring seer man deraf, at der har været Krig imellem Hertug Valdemar og Grev

Valdemar den Fjerde. Aar 1340.

Grev Gert og hans Sønner, hvorom Krønikerne ganske tie, og maa den ej have været ført længe forhen, efterdi Fangerne paa begge Sider da først løsgaves, og de først fik deres Gods igjen, som havde ved den Lejlighed mistet det, jeg skulde altsaa formode, at Hertugen haver ej villet lade Greven gaae igjennem sine Lande, da han drog til Nørre-Jylland, og at han maaskee har havt denne stridbare og ærgjærrige Herre mistænkt for, at ville beholde Nørre-Jylland for sig selv. Under samme Dag og Sted gav Hertug Valdemar til Greverne Henric og Claus sit næsten ligelydende Brevis mutatis mutandis; dog staaer det om Fangerne ej heri, men vel om hvad Gods Nogen havde mistet i den Tid Hertugen og Grev Gert vare Uvenner. Dette Brev er og paa plattydsk, som saa mange andre fra den Tid. Hvidtfeld lægger (S. 437) til om dette: at det synes, at Kong Valdemar haver siden paataget sig at betale Greverne hvad Skyld der hæftede paa Nørre-Jylland, undtagen Vendsyssel og Ribe, som var hans Brudeskat. Rimeligen har han derpaa udstædt tvende Breve til Hertugen og til Greverne, som ikke ere mere til. Naar betragtes, at Hertugen og Greverne havde for kort Tid siden været Uvenner, saa indsees derved, hvi Valdemar kom saa let og uden Sværdslag til Riget, og hvi Hertugen udviste sig saa bevaagen imod ham.

Efter Brylluppet i Synderborg reiste Kongen ind i Jylland, og da tænker jeg, at han i Wiborg udgav den Haandfæstning som staaer paa Dansk hos Hvidtfeld S. 441–42, og paa Latin i Bartholiniana Tom. V. (conf. Ankers Lovhistorie II. 144–45). Heintze (i hans Gesch. Waldemars S. 50) vildfarer, som ej alene har 1341; men endog den 14 Octobr., da det var Calixti Dag.

Derefter blev han i Wiborg den 24 Junii hyldet og udraabt som Konge af den jydske Adel og Almue, og derpaa den 1 Julii

skal

Valdemar den Fjerde. Aar 1340. skal Hertug Valdemar have frasagt sig Kongenavn og al Tiltale til Danmark, ganske vist skristligen, thi endskiønt han nu i mange Aar ej havde skrevet sig Konge, saa havde han dog engang virkeligen været det; derpaa blev udstædt en Forsonings-Act over alt det Forbigangne, offentlig Taksigelse holdt, og Gudstjenesten derved forrettet af Bisp Simon i Viborg.

Den 17 Julii var Kongen i Aalborg, og tog Vitskøl Kloster under sin Beskyttelse, samt stadfæstede alle dets Friheder og Privilegier; dette Brev er trykt hos Pontoppidan (Annal. II. 157-58). Efter dette drog han til Sjelland, og lod sig i Roskilde ligeledes hylde og udraabe til Konge af Sjellandsfarerne og de andre Øboere. Saaledes havde han nu Navn af Konge over ganske Danmark, undtagen over Skaane og tilliggende Lande som vare i den svenske Kong Magni Hænder. Hamsfort vil (Scriptor. I. 304) at han fra Sjelland vendte snart tilbage til Jylland, men nogle af vore gamle Krøniker (f. Ex. Ghejømer i Scriptor. II. 393) ville at han forblev næsten et Aar i Sjelland; vist er det, at han var i Roskild den 6 Januarii 1341. Skade, at man har ingen Diplomer af denne Konge fra dette Aar senere end det af 17 Julii. Krøniken som slutter med 1347 (Scriptor. VI. 254) vil, at Valdemar kom først Mikkelsdag til Danmark, men det er ikke rigtigt, medmindre han har ment Sjelland derved; thi man har Grund til at formode, at han endda den 20 September var i Jylland. Valdemars saa snare Antagelse i Danmark foraarsagede, at Kong Magnus begyndte at frygte for Skaane, hvis Indbyggere maaskee ogsaa ytrede nogen Lyst at have en indfødt Konge af deres gamle Kongeslægt, hvortil kom, at Paven havde afslaaet ham hans Begjering, om at stadfæste ham Besiddelsen af dette Land; han gav

der-

derover den 28 Junii Indvaanerne af Skaane et herligt Frihedsbrev, som saaledes lyder hos Hvidtfeld (Qvartudg. S. 437-40). Valdemar den Fierde. Aar 1340.

"Alle som dette nærværende Brev see eller høre, ønsker vi Magnus, af Guds Naade, Sverrigs, Norges, Venders og Gotters Konge, Salighed i alles vor Frelsere. Det bekvemmer kongelig Herlighed, at beskytte sine Undersaatter i Fred, og forsørge dem allermest med Naade, Gunst og synderlige Privilegier, som idelig lade sig befindes tro, med Velvillighed, Lydagtighed og tro Tjeneste, derfor efter vor aandelige værdige Faders i Christo, Herr Peders i Lund Erkebisps, Sverrigs Øverste, for hans Capittels i Lund, Ridderes, Krigsfolks, Klosteres, Kjøbstedfolks, og Andre som bo udi vort Land Skaane, Klerke og Lægfolk, deres retsindige Troskab, at udrette vor Befaling, baade med Villie, Gjerning og Velbehag, da udkræves højelig af os igjen, at vi til et synderligt Kjærlighedstegn, dem med vore Privilegier foræres; endog vi vel vide, at vore forgangne Konger i Danmark have og givet dem Privilegier, dog synes os tilbørligt at være, at stadfæste dem disse efterskrevne Artikle. Først, at den Herre Erkebisp som nu er, eller herefter kommende vorder, hans Kirke, Capittel, Riddere, Svende, Klostere, Borgere, Bønder, Udenbyesmænd, og alle Andre som bo i Skaane Land, Klerke og Lægfolk, ihvo de helst ere, deres Frihed, Naade, Ret, Lov og Sædvane, som de nogen Tid fredeligst og gavnligst havt have, ville vi have stadfæst, eftersom vort Brev, dateret i Calmar lyder. Item at de Herrers, Erkebispens, Capitlets i Lundekirke, og deres som der udi have noget Beneficium, Klostere, Riddere, og gode Mænds Tjenere, skulde ingenlunde besværges med Skat, uden de af synderlig Velvillighed selv det gjøre ville. Item, at hver Sognekirkes Regentere i Skaaneland skal have en Hovedgaard, som Kirken haver havt fra

det

Valdemar den Fjerde. Aar 1340.

det første hun blev funderet, qvit og fri for Inne, Stud, og al kongelig Rettighed, med sine daglige Tienere, som have deres Værelse og bo udi samme Gaard. Item, at Riddere og Riddersmænds-mænd skulle oppebære af deres egne Tienere, tre Marks Sager, som falder paa Tinge, og udenfor, uden saa er, at de selv personligen ere faldne for saadan Brøde, eller det er skeed af deres Befaling, eller om de sidde vort Brev overhørig; men her udi er vort Retterting undtagende, som høiere er privilegered, efter herbragte gammel Vane af vore Forfædre paa os, hvilken Rettighed og er os forbeholden, men om nogen bliver saget, at han selv personlig er falden for saadan Brøde, eller det er skeed af hans Befaling, da skal han forklare sin Uskyldighed efter den skaanske Lov. Item fornævnte Herre Erkebisp, Lunde Capittels, og de som der udi have noget Beneficium, deres Tienere skulle for ingen Orel svare verdslig Dom, uden paa Arvejord, men alleeneste Kirkens Dom; dog, som sædvanligt er, skulde to af Lunde Kaniker følge vort Retterthing, og der skulle de aldeles oppebære, hvis Sagefald deres Herrer tilkommer af deres Tienere. Item, at Ingen skal fanges eller fordrives af Skaaneland, uden han er tilforn lovlig overvunden, eller bestaaer det selv i Dom, eller bliver greben i aabenbare Ugjerning. Item, Kirkernes Tiende skal ikke begieres eller oppebæres paa vore eller nogen af vores Vegne, men skal frit sælges, som det dyrest kan, til Kirkernes Gavn, uden vi tvinges dertil af høi og merkelig Trang; ikke ville vi heller da tage, og den lade tage, uden der en fuldeste Forvaring given, at den Tiende, som før er annammet, er aldeles afbetalet. Item, vor Lehnsmand eller hans Folk, eller andre, hvo de helst ere, skulle ikke gieste Nogen uskjelligen. Item at ingen Indbyggere i Skaaneland skal stevnes uden deres Land, for nogen Sag, ihvad det være kan; men til deres

rette

rette og sædvanlige Thing. Item at Riddere og Svende skulle for ingen Deel udbydes udenfor Skaaneland, uden paa vor Kost og Tæring, og at de tilforn havde faaet fyllest Forvaring af os for deres Fængsel, og hvis de derover kunde miste. Item om det Gods som siges at være uskjelligen tilvurderet Herr Christopher, i fordum Tid Konge udi Danmark, ville vi benævne 12 af de beste Mænd i Skaaneland, at de med deres Eed skulle sige derpaa, hvad ret er. Der over love og tilsige vi Knud Hansøn, Lauritz Ulfsøn, Niels Abjørnsøn, Gisle Elene, Gustav Thomesøn, Knud Falksøn, Carl Nesteuongi, Ulff Abjørnsøn, Peder Hansøn, Ulff Gudmarsøn, Carl Tygesøn, og Gøstaf Nielsøn, Riddere, og vor forskrevne Herre og Konges Raad, paa vor gode Tro, med vor Herre og Konge selv, love, at disse Artikler, alle og hver besynderlig, fast og ubrødelig holdes skulle, og vi fornævnte Magnus, til disse fornævnte Artiklers ydermere Vidnesbyrd og bedre Forvaring, have derfor trykt vort og Blankis, vor allerkjereste Hustrues, desligeste hæderlige Fædres og Herrers, Brodet Peders, Erkebisp i Upsal, Styrbern, Bisp i Strengenæs, og vore fornævnte Raads Indsegle, for dette nærværende Brev. Givet paa Helsingborg i vor Nærværelse, Anno Dom. 1340, Petri og Pauli Apostels Aften. Valdemar den Fjerde. Aar 1340.

Den 29 Junii udi Helsingborg forbandt Kong Magnus sig og sine Eftermænd i Riget til at hjelpe Erkebisp Peder af Lund, Kirke og Kapitel med de nødvendige Gjerning, Ord og Penge, sikker og skadesløs efter det svenske og skaanske Raads Tykke for al den Anfægtning, eller Hinder, som kunde i Fremtiden tilføjes dem, fordi de havde aflagt Huldskabs- og Troskabs-Eed til ham, Arvinger, Efterfølgere, og det svenske Rige. (Torfæus IV. 465). Man seer heraf, at Erkebispen især, og de Geistlige frygtede for

den

Valdemar den Fjerde. Aar 1340.

den nye Kong Valdemar. Endnu i Helsingborg den 6 Julii gav Magnus efter Begjering af sin Svoger Herre Albert af Meklenborg, og hans kjære Søster hans Hustrue, Rostokker Borgere, som for Handels Skyld kom til Norge, frie for Told i 2 Aar, tvende Aar efter næstkommende Mortens-Dag; dog skulde de bringe Bevisbreve med sig fra Byen, og naar Kongens Embedsmænd det forlangte, aflægge Eed, at Godset tilhørte dem selv. (Rostockische Nachrichten 1753. pag. 185-86).

Den 30 Julii bekjendtgjorde Ridder Conrad Pren, Høvedsmand i Reval, og alle den danske Konges Raad i Estland, samt Raadet i Reval, med Samtykke af Menigheden der, saavel af Landet som Byen, der havde Ret hertil, at de vare blevne enige om, at Vasallerne af deres Herre den danske Konge, havde Ret til i eet Aar at meje Høet fra Dammen kaldet Jervekulle, og fra den øvre Müllen, saavidt Strømmen strakte sig og indtil den salte Dam, men paa den anden Side af alt dette skulde Revals Borgere meje Høet, og paa den Maade begge Parter komme til at meje i eet Aar. Med Kongens Vasaller maatte alle de, som boede i det store Kastel meje; alle de Medborgere, som svarede Tyngde (plenam justiciam civitati facientes) skulde meje tilligemed Borgerne. Hvo herimod handlede, skulde miste sit Hø, og desuden bøde en Mark Sølv. Dette Brev viser, at Estland vedblev at være under den danske Krone. (Arndts Liefl. Chronick. II. 94).

Udi Aarhus den 20 September befalede den jydske Hertug Valdemar sine Fogeder paa Riberhus, at om de ej inden næstkommende Pindsedag aflagde Huldskab og Mandskab for sig og Riberhus til Hertugens Herre den naadigste (Serenissimus) Fyrste, Herre Valdemar, de Danskes og Slavers Konge, ligesom de havde aflagt til Hertugen, saa skulde den, Kongens Vasaller i Riberhus

derhus Fogderie havde aflagt til ham, ingen Gyldighed og Kraft have, ogsaa vilde han tilforladeligen sende dem til Kongen. Til Bekræftelse hang han sit Secrete for. Den 5 Augusti 1349 udstædte Bisp Sven af Aarhus, Peder af Ribe, Peder af Viborg, og de Riddere: Stigot Andersøn, Nicholaus Leggy, Nicholaus af Lembek, samt de Væbnere: Eric Niclæssøn, Marsk, Strango Ebbesøn og Esger Krook en Vidisse heraf i Aarhus. (Diplom. Langeb.) Det forekommer mig ikke urimeligt, at Kongen har været tilstede, da Hertugen udgav dette Brev, og at han maaskee har gaaet over til Sjelland i August og vendt tilbage til Jylland i September, og strax derpaa draget til Sjelland og blevet der til Junii næste Aar. Hvidtfeld (S. 443) henfører uretteligen dette Hertugens Brev til 1341.

Valdemar den Fjerde. Aar 1340.

Udi Lund den 3 Maj skjænkede Ridder Jacob Jonæssøn af Markoghæ til Apostelen Jacobs og Jomfrue Katrines Alter, han, for sin og Hustrues Margretes og deres Forældres Sjæles Bedste, havde stiftet i Lunde Kirke, alt sit Gods i Kabbethorp i Bara Herred, nemlig en Gaard, som havde 9 Øre Sædejord og 10 Læs Hø med et Spand Stude, som var ansat for 8 Mark Penge og 1 Mark Proviant, og hvoraf Beboeren gav aarligen 9 Øre Proviant; og saaledes flere, hvoriblandt en "*Colonia*" (maaskee en Fæstebonde, da de andre have været Arvefæstere) af 4 Skilling Proviant i Sæd og 3 Læs Hø, hvoraf gaves 1 Mark Penge; han gav og did sin Gaard i Lund udi St. Stephans Sogn med Huse, Abildhauge, og Tilliggende, til Bolig for den Rector (Præst), som forestod Alteret, og det gjorde han i Erkebispens Overværelse. Derefter anordner han adskillige Messer, hvortil han giver sin Gaard i Othenswaræ, hvor 2 Stude anslaaes for 8

Valdemar den Fierde. Aar 1340. Mark Penge, og en Ko for 2 Mark Penge (Langebek. Scriptor. III. 489-91).

Ingefrid, Datter af Ridder Peter Jonsen, pantsatte den 7 September til Esrom Kloster, alt sit Gods i Lyndholm og Myrethorp i Uggæløsæ Sogn, arvet efter hendes Forældre, inden for de 4 Grændser, som kaldes Markeskjæl, for 100 Mark purt Sølv, hvilke de i hendes store Pengetrang havde laant hende i Grot af Tours, og i Sterlinger, og som de med megen Møje havde sammenbragt, ligesom de og ofte forhen havde staaet hende bi, og skulde de have det i Pant indtil Thriggy Herredsthing holdtes i Slangethorp kort før Mariæ Renselses Dag; de skulde igjen betales i samme gangbare og gode Mynt, og skete det ej til den Tid, da skulde Godset tilhøre Klosteret. (Diplom. Langebek). Alt dette er forfattet med alle mulige Forsigtigheds-Regler til Munkenes Beste, og efter den Nærigheds-Aand, som synes at have behersket Esrom Kloster paa de Tider. Hendes eget Segl, saa og den roskildske Bisp Johans, Jacobs, Decanus der, Johannes af Capella, Cantor der, Ridder Johan Nicholausens, og de Væbneres Johan Magnusons, Jacob Karlsens og Magni Toddes bleve forhængte.

Den 21 November afstod udi Lund Ridder Johan Erikssøn til Erkebisp Peder af Lund og Efterkommere, alt sit Gods paa Borendholm, rørligt og urørligt, med de utæmte Heste, undtagen de øde Gaarder i St. Laurentii Sogn, og havde han skjødet det til ham i Kong Magni Nærværelse; hans eget Segl, samt hans Broders, Herre Knuds, Erkedegn i Lund, bleve forehængte. Kong Hans lod udstæde heraf en dansk Vidisse 1500, Fredagen efter alle Helgens Dag, og sit Segl ad causas forehænge; hans Justitiarius

tiarius Georg Marsviin var herved Vidne. (Diplom. Langeb. conf. Scriptor. III. 538). Valdemar den Fjerde. Aar 1340.

Den 9 December afstode de holstenske Grever Henric og Nicolaus ved Skrivelse til Bisp Nicolaus af Odense, Sognet og Kirken Nybele til Dalum Kloster, og overlod endog Patronat-Retten, paa Vilkaar at Jomfruerne skulde bede for deres Faders Gerhards og Forfædres Sjæle. (Pontopp. Annal. II. 158). Dette Kloster var da meget rigt, og laante derfor Gisebert, Provst i Bremen, Grev Gerhards Broder, som baade i det Gejstlige og Verdslige forestod sine Brodersønners Sager i Fyen, af Andreas, Klosterets Prior, af Jomfruernes Penge en stor Summa den 14 December, og lovede at betale dem i Flensborg eller Bremen.

Udi Buxtehude den 9 Julii blev et Forlig sluttet imellem Byerne Hamborg og Stade om Friheder og Told-Rettigheder paa Elven; de af Hamborg skulde ej være pligtige til at lægge op til Stade eller at give Told, medmindre der vare Fremmede ombord paa deres Skibe, som burde gjøre det; de af Stade og Strand-friserne, som søgte Marked i Stade, skulde være frie for at give Told ved Nygemverke, men derimod de sidste i Hamborg, naar de droge did. Brevet er paa plattydsk, og findes trykt hos Pratje (Bremen und Verden. VI. 148–50).

Den 17 December gjorde den lybske Bisp Henric sit Testamente, hvorved han bortgav meget, og iblandt andet til Rejnevelde Kloster 20 Mark, til Segeberger 16, Cismar 16, Pretze 16, St. Johannes i Lybek 16, Itzeho 16. Derefter døde denne Bisp 1341 den 22 Februarii. Becker (Geschichte von Lübek I. 257) henfører urigtigen til dette Aar mange Fyrsters Samling i Lybek

 om

Valdemar den Fjerde. Aar 1340.

om Lande- og Vejfred, som dog holdtes 1338, og er bleven ledt i Vildfarelse ved den Samling, som holdtes i Kong Valdemars Sag.

Grev Berthold af Henneberg, som var Rigsfoged i Lybek, døde den 13 April, en navnkundig og drabelig Herre. Forhen havde han for Byen udvirket hos Kejseren, at den maatte slaae Guld- og Sølvmynt, hvorover det kejserlige Benaadnings-Brev dog først blev udstædt den 23 November i München. Derpaa blev Kejserens Søn, Markgrev Ludvig, Rigsfoged i Lybek. (Becker l. cit. pag. 258).

De pommerske Hertuger løste Stolpe ind igjen, og gave Fruer og Jomfruer godvilligen deres Guld, Sølv, Klenodier og Smykker til Forstrækning dertil. Heinze (i hans Geschichte Waldemars S. 51) har urigtigen meent, at det var Valdemar, som indløste Stolpe, ved det Hvidtfeld (S. 440) fortæller det.

I Krambesund den 19 Junii gav Kong Magnus til Herre Andres, Abbed af Lyse, og Klosteret der, den Frelse, at de maatte paa deres Burggaarde have den Frelse, som de forhen havde havt af ham og Formænd Kongerne i Norge, saa at 6 af dem, hvilke Abbeden ved sit Brev nævnede, skulde være frie og frels fra al Gravning og Leidangersfærd, undtagen naar Kongen selv kaldte dem ved sit Brev, eller at der var Nød for Haanden, og Almuen behøvede den; Abbeden skulde og selv efter Loven dømme sine og Klosterets Svenne (Hejmildarmænd) undtagen det gjaldt Liv og Lemmer, hvilke Sager tilhørte Kongen allene. Herre Arne Aslaksen, Kantzler, forseglede Brevet. (Bartholin: VIII. 215).

Den 1 Julii tilskrev Bisp Hakon af Bergen, Herre Erling, Drost, at da man mærkede han ej var ventendes did, førend omtrent den 6 Julii, saa havde Gunnar bedet af Erkebispen og de andre gode Mænd, som her vare samlede, at Mænd skulde sammen-

menkaldes, for at handle om Mynten paa hvad Maade den kunde blive bedst, saa den var uskadelig for Kongen, og gavnligst for Almuen, og Riget ej tabe ved Penges Bortførsel, og var da bleven samtykt, at de slette (og gjængse) Penge skulde slaaes saa gode, at hver 5 Mark var godt (Sølv) og skulde der gaae 8 Ørtuger paa 1 Mark, og skulde dette gjelde, om Kongen vilde stadfæste det, og om Erling og andre gode Mænd ej syntes rettere at være; Gunnar havde derpaa skrevet herom til Kongen og til Erling; hver Dag kom han til Mynten med Ambolt og Slag. Tilsidst hilser han Frue Eline og Erlings Døttre og alle hans Husfolk. (Bartholin. IV. 716).

Valdemar den Fjerde. Aar 1340.

Den 19 April skrev Major og Communen af Byen Lenn (i England) til Skatmesteren, Lagmændene og Raadmændene af Byen Norunchberg (uden Tvivl Norbergs Bergeslag og Sogn i Sverrige i Vestmanland, thi dette Bergslag er gammelt, og fik allerede af Kong Magnus 1282 Bergsfrihed og Forordning) og klagede over, at nogle Folk af deres Land havde ubilligen anholdt Gods og Vare tilhørende Borgere og Kjøbmænd i Lenn; de burde betænke, at de tilførte dem Levnetsmidler til deres og omliggende Egnes Underholdning, og at de efter Evne understøttede i alle Ting deres Kjøbmænd, som kom til sig, de bad dem derfor at begive sig til deres Konge, og at udvirke, at Lenn's Kjøbmænd kunde uden Hinder fare frem og tilbage med deres Vare.

Det Forlig, de islandske Annaler No. 423 henføre til 1340 mellem Kongerne Valdemar og Magnus hører nok snarere til 1341, men da Brevene desangaaende ere dog udstædte heel tidlig 1341, saa have venteligen Underhandlingerne begyndt i forrige Aar. Dette er vist, at Valdemar begav sig over til Helsingborg i Skaane, som tilhørte Magnus, hvilket viser Fortroligheden imel-

Aar 1341.

Valdemar den Fjerde. Aar 1340.

imellem begge Konger, og der den 3 Januarii bekræftede Valdemar med sit Raads saavel Geistliges som Verdsliges Samtykke for sig, Eftermænd, og den danske Krone, Besiddelsen af Skaane, Bleking, Lister og Øen Hveen med Markeder, Mynt, Slotte, Fogderier, og alle Indkomster til Kong Magnus, baade fordi Indvaanerne heraf havde i deres Nød taget deres Tilflugt til ham, valgt ham til deres Konge og Herre, og bundet sig til ham ved Huldskab og Mandskab, saa og fordi Magnus havde indløst det for 34000 Mark purt Sølv efter cølnsk Vægt, hvorfor det var pantsat til Kong Valdemars Farbroder den holstenske Grev Johan af Valdemars Fader Kong Christopher, og havde Magnus herfor stillet mange Gidsler, Valdemar havde og i Lybek, da der underhandledes om Valdemars Istandsættelse i Riget, i Overværelse af mange store tydske og danske Herrer, forpligtet sig til Grev Johan, og forsikkret ham, at han ingen Skade skulde tage for sit Pant. Foruden dette lovede Valdemar til Erkebispen af Lund og Eftermænd at hans Kirke og Kapitel skulde overalt i Danmark beholde ubeskaaren deres Ret til Lydbisperne, og alle andre, som de hidindtil havde havt. Kongen hang sit Segl for, og lovede tilligemed ham og forsikkrede at ville sætte sig imod ham, om han brød noget heraf, og da at ville holde med Sverrigs Konge og Eftermand: Ludvig, Markgreve af Brandenborg, Bugislav Hertug i Stettin, Johan, Greve i Holsten, Johan, Bisp i Roskilde, Tyke i Børlum, Nicolaus i Odense, Sven i Aarhuus, Henning Skarpenberg, Johan af Plaetzen (vetteligen Plesse), Peder Vendilbo, Frederik af Løken, og 8 andre Riddere samt 6 Væbnere (af Vapn) hvilke alle nævnes, og hang de og alle deres Segl for. Dette vigtige Document findes hos Hadorph (II. 18–23) paa latin og svensk, og er den fuldstæn-

skændigst paa sidste Sprog. De svenske Historieskrivere ere noget misfornøjede med Magnus over dette, men han og Raad handlede dog ikke uden Grunde. Valdemar en ung fornuftig og fyrig Herre var nu rolig Konge i Danmark, det lod at han og Hertugerne af Slesvig samt de holstenske Grever vare Venner; Indbyggerne i Skaane havde og uden al Tvivl megen Hengivenhed til deres gamle Herskab; det var altsaa vigtigt for de Svenske at faae Valdemars Afstaaelse, thi før vare de ej retmæssige og trygge Besiddere af Skaane; hverken den danske Konge eller Raad havde hidindtil erkjendt deres Ret; deres Afstaaelse og Erkjendelse maatte derfor erhverves, om den end skulde koste noget dyrt; det var ei heller mueligt at forudsee, at Venskabet mellem Valdemar og Holstenerne skulde vare saa kort, allerhelst de vare besvogrede. Valdemar fik (ifølge Messenius XII. 181) vigtige Besiddelser i Sjelland tilbage, og desuden en Del Penge til at indløse Meget af det pantsatte for; han vandt Magni Venskab og Fortrolighed, og desuden afstod han kun det, som han ej var i Stand til at tage igjen; hvo veed, om han ej og har tænkt: med Tid kommer Raad, ved given Lejlighed kan du faae Skaane tilbage; alle hans paafølgende Handlinger synes at vise, at han har troet, at Ord og Løfter ej bandt ham, naar han kunde faae forlorne Lande tilbage, som i Rigets Trang vare ej aldeles retmæssigen blevne skilte fra Riget. Valdemar den Fjerde. Aar 1341.

Fra Helsingborg drog Valdemar til Roskild og udstædte der den 6 Januarii en Amnestie for menige Stænder, især for Adelen, i Henseende til Alt hvad de havde gjort mod hans Fader og Brødre. Brevet lyder hos Hvidtfeld (i Qvart, S. 441–42) saaledes:

Alle Mand dette Brev see eller høre, hilse vi Valdemar, med Guds Naade Danmarks og Venders Konge, evindelig Hilsen

med

Valdemar den Fjerde. Aar 1341.

med Gud. Vi gjøre vitterligt alle Nærværende og Kommende, at vi jette stadeligen og usmitteligen at holde med disse nærværende Breve, alle disse efterskrevne Artikle. Først at vi overlade og forlade med dette Brev, al den Vrede, Ildske, og Uvenskab, hvilken vi have havt hertil, eller maatte have, for nogen Sag til nogen Dansk, Lærd eller Leeg, paa vor kjere Faders Vegne, fordum Danmarks Konge, Christopher, hvis Sjæl Gud have! vore Brødres eller andre, hvilke de helst vare, paa vore Vegne, af al Hjerte og Hu, og jette stadeligen, at vi skulde aldrig nogenledes evindelige, kalde ud igjen til vor Hu den Vrede, Ildske eller Uvenskab. Item, at Biskopper, Prælater, Kirkernes Personer, Riddere, Riddermændsmænd, Kjøbmænd, Bønder og Bokarle, i hvad Skikkelse de ere, skulle glædes hver Sted af deres Ret og Fred, ved deres Underdane, deres Gods og deres Hion, som de vare vane, at have friligst af fordum tide, og vi stadfæste og godtgjøre med disse fornævnte Breve, ubrødeligen at holde alle de Friheder, Naade og Fordele, som dem er naadeligen kundt, af vor Fader, Forældre og Forfædre. Til hvis Vidnesbyrd vort Indsegle er hængt for dette Brev, med hæderlige Fædres med Gud, Indsegle, som ere Sven, med Guds Naade af Aarhus, Broder Johannes Nyborg af Roskilde, Biskopper, og Herrers Offe Nielsen, Peder Vendelbo, Reimar Skarpenberg, Jens af Plesse, og Frederik af Loken, vor Marsk, som Riddere ere, Aske af Vedele, Erich Nielsøn, Niels Ingvordsøn, Povel Glob, Eske Ebbesøn, Peder Lauritzsøn, Svenning Nielsøn, Jens Lasse, Peder Munk, og Palle Nielsøn, som ere mødte med os i Roskilde, Aar efter Guds Byrd 1341, hellig tre Kongersdag.

Origi-

Originalen haves paa Latin bag ved en Udskrift af den siellandske Lov, bedre end hos Bartholin Tome 5 pag. 107, blandt de roskildske Breve. I en Membran af den siællandske Lov udi Lund haves en gammel dansk Oversættelse, som ikke i alt er rigtig. Valdemar den Fierde. Aar 1341.

Messenius (i Scondia illustrata III. 9) vil, at den 5 Januarii afgjorde Kong Magnus i Helsingborg som Opmand, Tvisten imellem Valdemar og de holstenske Grever Henrik og Claus, angaaende Fyen. En Følge heraf var, at Valdemar ... Helsingborg den 9 Januarii (saaledes forstaaer jeg Mandagen efter den tolvte, nemlig Jul, og i den Mening har og Hvidtfeld S. 442 taget dette Datum) udstædte sit Brev, hvorved han afstraadte Fyen som en ret Arv til de holstenske Grever Henrik og Claus, med alle tilliggende Øer og Indkomster, saafremt han døde uden Arvinger; men fik han Arvinger, da skulde han løse det ind, men give sit Brev paa, at om han døde uden Arvinger, da skulde bemeldte Grever beholde det, og skulde de Hovedsmænd, som Kongen anbefalede Slottene der, med deres Frænder forsikkre Greverne at ville i saa Fald overgive dem og deres Arvinger Slottene; døde Kongen, førend han indløste det, da skulde hans Arvinger gjøre det. Dette Brev haves paa plattydsk i det kongelige danske Geheime-Archiv, og er paa Membran. Hvidtfeld beretter (ibid.) at samme Dag og Sted, forpligtede Valdemar sig til, at om han brød de Forlig, som til Lybek og Helsingborg vare oprettede mellem ham og Greverne Henric og Claus, da skulde de faae Vordingborg, Korsør og Søborg Slotte i Besiddelse (thi endskjønt de vare pantsatte til Grev Johan, saa var dog Kongen Overherre af dem, som af hele Landet) indtil Kongen havde opfyldt alle Poster i Fredsfordragene, ligeledes skulde Greverne paa deres Side give Forsikkring i deres fynske Fæstninger,

Valdemar den Fjerde. Nyborg, Orkel og Hindsgavl, at Kong Valdemar maatte tage dem til sig, om de ej holdt Fredsforbragene.

Aar 1341. I Roskilde den 17 Januarii tilstod Kongen at have af den roskildske Bisp Johan faaet sig overladt Kjøbenhavns Slot og Bye, fra nu af og til St. Nicolai Dag (den 6 December) og derfra endda i et helt Aar, dog saaledes, at Bispen maatte frit raade over hver Ejendel paa hans Øe Augmaghæ (Amager) og de nærmeste to Herreder, som overalt sit andet Gods i Riget, saa at den, Kongen betroede bemeldte Slot, eller hans Ombudsmand, maatte ej blande sig deri. Borgerne af Kjøbenhavn maatte ej under noget Skin betynges med noget Paalæg, fanges eller fængsles. Den, Kongen betroede Slottet og Byen, skulde lade dem bevise de sædvanlige og gamle Tjenester. Kanikerne og Klerkene skulde ej fornærmes i deres Rettigheder og Friheder. De som vare paa Slottet, maatte hverken til Lands eller Vands røve eller plyndre noget, og ej heller paalægge nogen af Bispens Underhavende paa Augmaghæ eller i fornævnte to Herreder noget Paalæg, og de ej betale uden til Bispen, hvad der paalagdes paa Sjellands almindelige Landsthing eller paa noget Herredsthing, uden hvad som paalagdes til Kongens Brug, og til Sjellands Indløsning, og almindeligen vedtoges af Bispen og Indbyggerne. Efter denne Tid skulde Slottet og Byen overgives til roskilder Bisp og Kirke, og uden at forlange Erstatning og Gjengjeld eller Udgift for Leding. Nærværende vare og hang deres Segl for, Bisp Sven af Aarhus, og de ædle Herrer Peder Vendelbo og Uffe Niclæssøn, Riddere, Peder Laurensøn, Johan Laurensøn, Nicholaus Erikssøn kaldet Røthæ og Johan Bygheræ, Væbnere. Kongens og Bisp Svens Segl hang for i Bartholins Tid. (Diplomat. Langeb.)

Udi Roskilde den 11 Februarii stadfæstede Kongen Indvaanerne i Kjøbenhavn, alle de Friheder, Immuniteter og Benaadninger af de fremfarne danske Konger, som de med gyldige Breve og Vidnesbyrd kunde bevise, og det i Henseende til den Velvillighed, Bestandighed og Uforsagthed, som de havde beviist Kongen og hans. Dette Brev er trykt i Pontoppidans *Origines Havnienses* p. 66, og forvares Originalen i Kjøbenhavns Raadstue-Archiv. Kongens Secret hænger derunder i røde, gule og grønne Silkelisser, og sees deri et liggende Skjold med de 3 Leoparder i, og derover en Hjelm med 2 Horn, hvorpaa hvile 4 smaa runde Skjolde. Overskriften er: *Secretu Waldemari Dei Gra Domicelli Danor.* Dette "Domicellus" er mærkeligt. Rimeligen har han brugt dette Segl i sin Landsflygtighed, og endda ej ladet gjøre et andet og større Konge-Segl, eller og ej havt det ved Haanden.

Valdemar den Fjerde. Aar 1341.

Atter udi Roskild den 22 Februarii forbød Kongen ved sit aabne Brev, at Ingen maatte gjøre Abbederne, Kapitlerne eller nogen Gejstlig i Sjelland Skade eller Forfang i nogen Maade, ej herbergere i Kanikernes Gaarder uden deres Villie og Samtykke, da Kongen vilde straffe sligt mandigen. Dette Brev blev givet i Anledning af Gejstlighedens Klage, at Nogle tog Herberge hos dem, røvede deres Gods og tilføjede deres Ejendele og Personer megen Vold, hug i deres Skove, fiskede i deres Vande, forholdt dem deres Tiender, bemægtigede sig deres Agre og Enge, og lod dem ej nyde Kirkens Friheder. Bartholin har afskrevet det i sin Tome F eller 5 i Copien af Roskilde Kapitels Archiv pag. 31.

Omtrent den 21 April eller noget senere, givtede den holstenske Grev Johan udi Pløn sine tvende Døttre bort, Elizabeth til Herre Bernhard af Werle, og Agnes til hans Broder Herre

 Nicho-

Valdemar den Fjerde. Aar 1341. Nicholaus af Werle. Dette beretter den lybske Krønike hos Gram i hans Forbedringer til Valdemar den 4des Historie; og til samme Tid, skriver Kranzius i sin Wandalia (Lib. VIII. cap. 24) kom Kong Valdemars Broder Otto ud af sit langvarige Fængsel, hvori Holstenerne havde holdet ham, og man sendte ham til hans Farbroder den holstenske Grev Johan. Saaledes blev endeligen det opfyldt, som forrige Aar var løvet i Spandau og Lybek. Gram (l. cit. S. 13) mener retteligen, at de andre holstenske Grever Henric og Claus, hvilke holdt Otto fangen, have i Anledning af disse Brylluper været samlede hos Grev Johan, og han udvirket denne Løsladelse hos dem. Efter al Rimelighed har Otto derpaa i nogle Aar opholdt sig hos denne sin Farbroder, thi man finder ham siden ej nævnet førend 1346. Udi Spandau og Lybek var det afgjort, at Valdemar skulde besidde Riget udeelt, derved var det forebygget, at Otto ej skulde forlange et Herredømme, naar han fik sin Frihed, paa Grund at sligt forhen havde været brugeligt i Henseende til kongelige Prindser. Svaningius hos Gram (l. cit. p. 15) vil, at Otto havde ogsaa i Fængsel gjort Løfte at gaae ind i den tydske Orden og at vove sit Liv mod Christendommens Fiender; hvilket ikke er utroligt; thi efter nogle Aar gjorde han det virkelig. Man finder derfor ej heller, at Otto har paastaaet nogen Deel af Riget.

I Roskild den 20 Maj udgav Kongen og hans Dronning Heilevig et overmaade mærkeligt Brev, thi for det første skriver han sig deri de Danskes og Venders Konge, Hertug i Eistlande og Lalande, og hun ligeledes Dronning og Hertuginde dertil; dernæst sælge de begge fælles (mit einer sammender Handt) til den tydske Ordens Mester, Broder Theodoric, Borggreve af Oldenborch, deres Lande: Eistlande, Haryen, Wyrlande og Allentaken, det

Slot

Slot og den Bye Reval, Slottet og Weichbildet Wesenberge, Slottet og Weichbildet Narve, med alle Fæstninger og alt tilhørende, saavel i Havet, som i Floderne, hvilket altsammen vidtløftigen opregnes, og deriblandt ogsaa Metaller og Erzer i Jorden af Guld, Sølv, Kobber, Tin, Blye, Jern og andre, med Stene, (hvoraf man dog ei maae slutte, at slige Bjergværker da vare i Estland, men at man kun nævnede alle da bekjendte Metaller, ifald de skulde findes); og blev det solgt for 13000 Mark raat Sølv, som han herved tilstod at have fuld bekommet af Mesteren og Brødrene, besynderligen i Brudeskatten af Frue Margrete, hans kjære Søster, som var gift med Markgrev Ludvig af Brandenborg. Til Ordenen blev og herved solgt al Ret til de gejstlige Lehne, alle Kirkernes Lehne, og al gejstlig Ret (Gericht), han frasagde sig al Hjelp af Retten for sig, Markgreven og sin Søster. Til ydermere Bekræftelse hang han sit Segl for. Nærværende vare Bisp Sven af Aarhus og Ghewerhard van Bartvelde, Kanzler. Dette Brev er paa plattydsk, og venteligen allene en Oversættelse af den latinske Original, som ej meer findes. Det gjemmes i det kongelige danske tydske Cancellies Copiebog af Estland. Langebek formener, at det kun er et Udkast til en Handel, som man da har havt for, og som kanskee har været begyndt paa, før Valdemar kom ind i Riget; at saadanne Ting om Estland har forhen været forhandlede, har jeg tilforn viist. Saa meget er viist, at Tingen ej kom til Fuldbyrdelse. I de senere Breve om Estland tales heller inket herom. Skulde Valdemar have faaet nogen Penge, da maae de have været faa, saasom de fleste vare vel længe forhen betalte til hans Søsters Udstyr. Imidlertid er det dog mærkeligt, at En har skrevet til Slutning, og maaskee 1554, at foruden disse 13000 Mark, fik Kong Valdemar Aar

Valdemar den Fjerde. Aar 1341.

1346,

Valdemar den Fjerde. Aar 1341.

1346, 19000 og Markgrev Ludvig samme Aar 6000, altsaa tilsammen 38000. Mærkeligt er det og, at efter den yngre Schurzfleischer hos Gram (S. 32) skal Markgrev Ludvig just i dette Aar solgt Estland til den tydske Orden ved en Handling i Tangermünde. Schurzfleischer fejler allene deri, at han kalder Ordens-Mesteren Dybsemer, istedet for Theodoric.

Rimeligen døde Ludvigs Gemahlinde Margrete i dette Aar, thi efter Diplomet maae hun endda have været i Live den 20 Maj, og hendes Død kan have foraarsaget, at den hele Sag gik tilbage. Med sin Herre avlede hun Elisabeth, som ægtede Hertug Rudolph af Østerrige.

Den 15 Junii overlod Kongen ved sit Brev til Bisp Johan af Roskild, Capitlet og Kirken der, med sit Raads Samtykke, det Slot Sjøburgh, og de 5 Herreder Holmbo, Stre, Liunge, Jurlunde og Skippinge, med alle deri liggende Kjøbstæder, Halsnæs Mænd, Vasaller, Bønder, Forslag til (Præster ved) Kirkerne, som Borgen og Caution for Slottet og Byen Kopmannehafn, Øen Amaghe, hans Ejendele og Tiender paa Landene Rygen og Møen, og andet, enten overladt ham selv, eller og andre paa hans Vegne til at igjenløse hans Land, og som siden var pantsat af ham til Marqvard af Stovæ og andre for 7000 Mark purt Sølv, indtil enten han eller Eftermænd inløste Kopmannehafn, og det øvrige, og igjen gav roskilder Kirke dem. Al Jurisdiction og alle verdslige Sager i bemeldte Herreder, samt alle Breves Givelse, saavel Frihedssom til Bønder, eller andre, naar de vilde forlade deres Stand, som og Rettergang vedkommende, skulde tilhøre Bispen og Capitlet. Kongen forbandt sig og til at holde Sjøburgh Slot frie for sine Fiender og for Bispen af Aarhuus hans Tiltale (maaskee det forhen har været pantsat til ham, og at deraf det paafølgende

Uvenskab har reist sig imellem ham og Kongen), samt alle andre paa sin egen Bekostning, og saasnart han kunde faae Slottet i Besiddelse, overgive det tilligemed Herrederne til Bispen, samt at beskytte ham i Besiddelsen af alt dette, mod hvem det var. Alle de Breve Bispen forhen havde udgivet angaaende Gods og Tiender paa Rygen og Møen, skulde blive i sin Kraft. Kongen forbandt sig og Eftermænd til, saafremt Sjøburgh og Herrederne bleve, ved Vold og Magt, eller paa nogen anden Maade, tagen fra Bispen og Stiget, da inden eet Aar at indløse Kopmanhafn, og det øvrige, som var pantsat for at indløse og befrie Sjelland, og at tilbagegive dem igjen til Bispen og Stigtet. Men som Sjøburgh var i mange Maader ødelagt, ved Krigs-Maskiner (vides ej, naar dette er skeet) og maaskee kunde end meere blive det, saa forbandt Kongen sig, Arvinger og Eftermænd til at holde Bispen og Stigtet skadesløs for hvad Bygninger, de der opførte, naar de forud havde ladet Kongen vide, at de vilde bygge dem, og denne Betaling skulde erlægges førend Bispen gav Sjøburgh igjen til Kongen. Saasnart Kongen gav Kopmannehafn, og det meere tilbage, skulde Bispen og give Sjøburgh og Herrederne i samme Stand, han dem havde annammet. De Riddere Peder Vendelbo, Offue Niclæsson, Frederik af Lochen, og Saxo Petersen, og de Væbnere: Andreas Aagesen og Johan Magnussen, lovede alle for een ubrødeligen at holde dette, og hang deres Segl for. Jacob Poulsen, Decanus, Mester Henrich, Provst, og Mester Henning, Erkedegn i Roskilde, udstædte samme Dag en Vidisse heraf. Dette Document er bevaret paa Universitetsbibliotheket i Bartholins Tome C. p. 67. Valdemar den Fierde. Aar 1341.

Den 26 Junii stadfæstede de Geschworne af Øen Femern Gaven, ved Herre Nicolaus Alverstorp fra Femern, af en halv

Husen

Valdemar den Fierde. Aar 1341. Husen Land beliggende paa Marken Veestorp, og indbringende aarlig 7 Skjepper Sæd, til St. Knuds Kirke i Odense, efter Forlangende af den afdøde Bisp Peder i Odense, og hans Eftermand Nicholaus. I det vedhængende Sigil, som var meget bedærvet, saaes i Midten en Krone, og rundt derom en dyb Cirkel tilligemed Rand, og Omskrift: *Sigillum terræ Imbriæ.* Vaabenet er ellers kun en Krone allene.

Nu havde Kong Valdemar bragt en Deel Pengesummer deels fra den Svenske Kong Magnus for Skaane, deels ved at pantsætte Kjøbenhavn, alt i den Tanke at løse Sjelland, maaskee flere Lande ind. For at blive desbedre i Stand dertil, tog han Kalk og Disk fra hver Kirke, og betalte saa mange Soldater dermed fra Bayeren og Markbrandenborg, men han kunde ej faae noget Slot i Sjelland indløst, endskjønt han fremboed mange Penge, Guld og Sølv, og det formedelst de Tydskes Svig, og nogle Danskes Falskhed, hvilke vare hos ham, som Petrus Olai, Gheysmer, Kroniken som slutter med 1357, sige. (Script. Rer. Dan. I. 133. II. 393. VI. 524.) Venteligen vilde Grev Johan og de flere ej saa let skille sig ved de dem saa nyttige Lande. Kongen vilde især indløse Vordingborg Slot. Soldaterne fik nogle af Kalkene i Betaling, hvilke de til andres Fornøielse anvendte til verdsligt Brug.

Da Valdemar ej kunde faae sine Slotte indløst, besluttede han i det mindste at sætte sig med Magt i Besiddelse af Kalundborg Slot, thi han paastod, at den afdøde Hertug Knud Porse ej var bleven forlehnet med det og Samsøe, men allene Hertuginde Ingeborgs første Mand den Svenske Hertug Erik, og at hun derfor var pligtig at levere dem tilbage, da de vare forfaldne til Kronen, og som hun ej vilde med det Gode, saa belagde han Kallundborg Slot. Valdemar tænkte, at hun var lettest at overvinde,

saa

saasom Venskabet mellem hende og hendes Søn, den svenske Kong Magnus, kun var maadeligt; men Udgangen viste, at han fejlede i sit Haab.

Valdemar den Fjerde. Aar 1341.

Allerede den 15 Julii stod han for Kallundborg, thi da udstædte han et Diplom i Kerbylund (uden Tvivl i Kjærby i Rørby Sogn og Artz Herred) udi Lejren for Kallundborg, hvorved han gjorde Forbund med de Stæder, Lybek, Rostok, Wismar, Stralsund og Gripswald, og lovede aldrig at forlade dem, saafremt de bleve angrebne, fordi de vare komne ham til Hjelp med Skibe til at dæmpe de Sørøvere og Ransmænd, der plyndrede de danske Kjøbmænd til Lands og Vands, og at han vilde forskaffe den tilbørlige Erstatning; han stadfæstede og alle deres forrige Privilegier. Han hang sit Segl for og Vidner vare Peter Vendelbo forhen Drost, Benedict Alefeld den ældre, Offo Niclæsson, Jacob Niclæsson, Johan Geet, Riddere, Nicholaus Ericksen af Jerpelstowh, og Johan Becker, Knapen (famuli). Dette beviser uovervindeligen, at disse Byer holdt med Kongen, og ej med de holstenske Grever, som Hvidtfeld S. 444 vil, hvilken deri følges af Christiani III. 174. og Heinze, p. 56. og desuden sees dette tydeligen af Fredsfordraget den 1 September. Hvad, som har forledet Hvidtfeld, er, at Holstenerne kom tilskibs Slottet til Undsætning. Naar betænkes, at Valdemar havde foruden disse venske Stæder ogsaa sin Svoger den slesvigske Hertug til Hjelp, saa sees heraf, at han viseligen anlagde sine Sager og ej uden Grund haabede et godt Udfald.

Hvidtfeld vil S. 443, at Hertug Valdemar bød den 15 Augusti ved sit Brev i Aarhuus sine Mænd paa Riber Slot og dem i Riber Bye at gjøre Kongen Huldskabs-Eed inden Pindse, og om det ej skeede, da skulde, hvis Eed og Pligt de udi Riber

Valdemar den Fjerde. Aar 1341. Amt og Slot tilforn havde gjort Hertug Valdemar, henvises til Kongen. Men da Stud og alle Ting, undtagen Dag og Aar, kommer overeens med det af forrige Aar, saa troer jeg, at Hvidtfeld her har fejlet, og at det er eet med det forrige Aar udgivne, allerhelst Hvidtfeld ej nævner dette.

Den 25 August endnu i sin Lejr for Kallundborg tog Kongen Bisp Jacob af Ribe under sin Fred og Beskjermelse, med alle hans Folk Tjenere og Gods, hvor det end laae i hans Rige; desuden stadfæstede han ham de sædvanlige Privilegier, og giver ham frie for al Betaling, undtagen hvad hver Mand gav til Rigets Indløsning, allerhelst Kongen havde i sin Panteforskrivelse til den tydske Hertug Valdemar undtaget Bispen og hans Gods og Tjenere. Kongen lod hænge sit Secret for. Heraf haves allene en dansk Oversættelse hos Hvidtfeld i Bispekrøniken (i Qvart-Udgaven plag. *G.* folio II verso.)

Da de holstenske Grever Henrich og Claus vare forbundne med Hertuginde Ingeborg til indbyrdes Forsvar, og de desuden maatte frygte for, at Raden efterhaanden vilde komme til dem, saa besluttede de at undsætte Kallundborg; de kom derfor med mange Folk, Hvidtfeld S. 444 siger med 600 Mand, paa nogle store Skibe, venteligen fra Fyen, og borttog alle de kongelige Skibe, som laae for Kallundborg, med alt derpaa værende Mandskab, hvorpaa de forsøgte Landgang. Besætningen gjorde paa samme Tid Udfald fra Slottet, angreb de Danske, der vare i slet Orden, bag fra, og mistede Valdemar derover i alt 2000 Mand, og maatte ophæve Belejringen. Dette er venteligen skeet sidst i Augusti Maaned, saasom Valdemar udgav et Diplom den 25 Augusti i Lejren for Kallundborg, og Forliget blev sluttet den 1 September. Man har endnu et i Bilagene aftrykt Brev paa plattydsk herom,

giver

givet af de holstenske Grever og Brødre Henrik og Nicolaus i Byen Kallundborg, og lyder det paa Dansk hos Hvidtfeld S. 444–47 saaledes: Valdemar den Fierde. Aar 1341.

Vi Henric og Claus, Brødre, af Guds Naade Grever til Holsten, Stormarn, Gerhard, af samme Naade Junker til Holsten, Ingeborg, Hertuginde til Samsøe, Sverige og Halland, Hejne Brocktorp, gjøre Alle vitterligt, som dette Brev see eller høre læse, tilbydendes dem Hilsen i Gud, og gjøre vitterligt, at al Tvedragt og Skjelding, som nu udi denne Krig været haver, med den ædle Fyrste, Valdemar, af Guds Naade Danmarks og Wenders Konge, Hertug til Estland, og alle hans Hjelpere, og de ædle Fyrster, Hertug Valdemar til Slesvig, og alle hans Mænd, og de ædle Herrer, Greve Johan til Holsten og Stormarn, og alle hans Tjenere, og Stæderne til Lybke, Wismar, Rostok, item Gribsvold, og alle deres Hjelpere, ydermere, alle Stæder og Lande som udi dette Orlog haver været mistænkt og fordact, være sig Geistlige og Verdslige, paa den ene Side, og alle vore Hjelpere, nemlig: Adrian Brede, Henrich von Gjerden, Marquart Brustove, og hvad de helst heder, paa den anden Side, er skeet og fuldendt en ganske Sone imellem som efterskrevet staaer; at vi og vore Medhjelpere skulle tilkejse paa vor Side fire, og Kong Valdemar til Danmark og hans Medhjelpere skal kejse fire. Disse 8 skulle sammenkomme til Roskilde, 14 Dage for St. Michelsdag, og skulle have Fuldmagt, al Tvedragt og Skjelding, som haver været imellem os og vore Hjelpere, og imellem Kongen af Danmark og hans Hjelpere, udi denne Fejde, til Venlighed eller til rette at ordele og skjelne. Vil man ikke anderledes betro disse 8, da skal de gjøre deres Eed, at de intet rettere have vidst, at kunde finde, eller vidste, at heude og give. Blev disse

Valdemar den Fjerde. Aar 1341.

8 uens til Roskilde, da skal de 8 Dage efter Sancte Michelsdag komme til Helsingør, for Erkebisp Peder af Lund, om al Trist at adskille, hvorom disse 8 da ikke haver kunnet forenes, da skal det blive ved hvad Erkebispen siger, og hvilke han tilfalder. Ydermere skal Hejne Brockdorp, og Henrich von Sædeliz, to eller fire af Kongens Tjenere, følge vores udi Gelejde frem og tilbage til Fyen, til Grev Henrich og Junker Claus, af Holsten, og til Junker Geert, om den Tvedragt imellem os og vore Hjelpere, og imellem Kongen af Danmark paa den anden Side været haver, saa at vi Henrich og Claus af Holsten, og Junker Geert, skulle tilmæle fire vore Raad, og Kongen tilnævne fire af hans Raad, disse skal have fuldkommen Magt, alle Irringe at minde, som imellem Herr Henrich, Claus og Geert, og vore Hjelpere kan findes, og imellem Kong Valdemar af Danmark hans Hjelpere findes, paa den anden Side, og udi denne Fejde er skeet. Kunde ikke de 8 forenes, da skulle det staae paa Kongen af Sverrige, og paa Hertug Albret af Saxen, eller en af dem som til Opmand tages. Den samme Forhandling skal de klar gjøre udi de 8 Dage før St. Michelsdag. Blev Sagerne ikke foreent (det Gud forbyde) udi de 8 Dage, da skal det blive staaende 14 Nætter efter St. Michelsdag førstkommendes. Var det saa, at den Tvedragt imellem os Grev Henrich, Claus, Geert, og imellem Kongen af Danmark og hans Hjelpere blev forhandlet, saa skal og al Sone og Forlikgelse imellem os Ingeborg, Hertuginde til Sverrige, Samsøe, Halland, og vore Hjelpere, og Kongen af Danmark og hans Hjelpere, udi de 8 Dage for St. Michelsdag blive fuldendt og forligt Kunde det ikke inden den Tid skee, saa skal det staa 14 Dage efter St. Michelsdag førstkommende. Udi denne Anstand skal alle gamle Fordrag og Breve, som ere forhandlede og udgivne til Kjøbke

og

og til Helsingborg, imellem os Grev Henrich og Junker Claus af Holsten, og den ædle Herre Kong Valdemar af Danmark, formedelst denne Fordrag blive udi deres fulde Esse; og at vi denne Fordrag og alle andre gjorte Fordrag ville fast og ubrødeligen holde, det love og tilsige vi udi dette Brev, og med os Hejne Broktorp, Henrich von Sædelitz, Herr Henrich Ackermand, Herr Henrich Vendt, Hartvig Sienlog, Steen Tursøn, Adrian Brejde, Makarius Brustove, Knud Brocktorp, Hildeloff Kreje, Hermann Blome, Vosmort Stacke, Eggert Moltike, Thomas Størle og Bertram Rode, og hænge til en Forvaring vore Indsegle for dette Brev, som er givet til Kallundborg, Aar 1341 Søndagen efter St. Hans Baptistæ.

Valdemar den Fjerde. Aar 1341.

Man seer letteligen, at der er nogen Forskjel i Navnene hos Hvidtfeld, og i den plattydske, som er udskreven efter Originalen, og dog er det muligt, at Hvidtfeld har Ret i noget. Da tvende Moltker vare med Greverne, saa bliver det rimeligt, at den meklenborgske Herre Albert har underhaanden staaet dem bi. Den Junker Gert af Holsten, her nævnes, er ingenlunde, som Christiani III. 175 og Heinze S. 56 mene, en Søn af Grev Henrik, thi han var endda ej født, men Grev Gert af ****renberg. Da Kong Magnus skulde være Opmand, saa sees ogsaa, at han ingenlunde har taget Deel i Krigen, som ellers Nogle urangeligen mene. Forliget selv viser, som og den lybske Krønike hos Gram (i hans Forbedringer S. 13.) vidner, at Grev Johan dagtingede imellem Kong Valdemar og sine Fættere de holstenske Grever, og at denne Herre ingenlunde var Valdemar imod, allerhelst han virkelig ikke havde Pant i Kallundborg, som dog Hvidtfeld skriver, da det tilhørte Hertuginde Ingeborg. Naar Freden er bleven fuldkommen sluttet, vides ikke, men rimeligen

sidst

Valdemar den Fjerde. Aar 1341.

sidst i September, og da blev det og vel afgjort, at Hertuginde Ingeborg skulde overlade Kallundborg strax til Kongen, og derimod beholde Nørre-Halland, saalænge hun levede; dog maatte efter hendes Død gjøres dermed, som Ret var (Hvidtfeld S. 447.) dog lader det, at Valdemar ej er kommet i Besiddelse af Kallundborg før 1344.

Ved ovenmeldte Sejer ved Kallundborg begyndte Grev Henrich at fortjene sig det Tilnavn af den Jernagtige, (der Isern, *ferreus*), hvormed Historien belægger ham.

Den 30 September var Kong Valdemar i Roskilde og tilskrev sin Kantzler, og Vice Kantzler, der havde hans Segl i Bevaring, det store Secret, og det legale (eller ad causas, i Rettergangs Sager). Deri forbyder han dem herefter ej at trække nogen geistlig Person for den verdslige Domstol, som de havde gjort med Brødrene af Johanniter Ordenen, thi Kongen vilde ej selv indføre noget Nyt i Riget, og mindre vilde han, at det skulde ske ved dem; og gav de flere saadanne Rescripter, da tilintetgjorde han dem herved forud. (Bartholin Tome V. 139). Den 11 November atter i Roskild gav Kongen Prioren og Brødrene af Johanniter Ordenen i Antwortskough de sædvanlige Privilegier, og deriblandt den for deres Underhavende og Tiende, at de ej skulde stande til Rette uden for dem selv. Efter dette maa Valdemar have forladt Sjelland og være draget til Jylland, saafremt han efter nogle gamle Kroniker var kun omtrent et Aar i Sjelland, eller noget over. I det mindste er det vist, at han næste Aar den 24 April var i Ribe.

Den 10 Martii skjænkede Nicolaus kaldet Ristæ, Søn af Ridder Johan Ristæ, alt sit Gods i Gjæsføng, og med tilliggende Skov som kaldes Gjæsføughæ Alminning, til St. Claræ Kloster i

Rees-

Roeskilde. Den 12 Martii tog derpaa Abbedisse Katerina og det ganske Søstrenes St. Claræ Convent i Roeskilde denne Nicolaus Rystæ ind i deres Broderskab, samt lovede ham Underholdning for sin Livs-Tid, enten hos deres andre Brødre, eller og i et Huus for sig, som de skulde bygge for ham. Til sine Klæder og andre Fornødenheder, skulde han hver Paaske faae en Mark Sølv og hver St. Hansdag to; han maatte og have Frihed til, naar han vilde, for sine Synders Forladelses Skyld at besøge de hellige Steder og sine Venner; efter hans Død skulde han begraves i deres Kirke og Sjælemesse holdes for ham, som for deres andre Søstre og Brødre. Dette skete fordi han havde skjænket dem bemeldte Jorder for sin, Forældres og Slægtninges Sjeles Skyld. Abbedissernes, Conventets, Broder Johan Lungæs, deres Skriftefaders, og de Herrers Mester Hemming, Erkedegn, og Johan Capellæ, Cantors i Roskild, samt de ædle Mænds Stigot Petersens af Riis, Matthæus kaldet Taa, og Johan Olufssens, kaldet Lunge, Segl bleve forehængde. (Diplom. Langebek.)

Valdemar den Fjerde. Aar 1341.

Den 10 April gjorde Kanikkerne i Aarhus denne Anordning imellem sig, nemlig, at naar en af dem vilde residere, saa skulde han give det tilkjende Mariæ Magdalenæ Dag, og begynde dermed Mikkelsdag, og siden ikke i 6 Uger vige fra Kirken, uden særdeles Tilladelse, og naar en paa nye begyndte at residere, da skulde han det Aar kun oppebære de halve Indkomster. (ibid.)

Udi Sysburgh den 13 September skjænkede Ingerdis Pedersdatter, opmuntret af sin Mand Olric Skaff, til Esrom Kloster en Gaard i Uppesundby, Prydelser til en Messepræst, og en Selvkalk, og vilde hun der begraves; til Epolt Kloster en halv Mark purt Sølv; til Slangethorp Kloster et Par Silkeklæ-

det

Valdemar den Fjerde. Aar 1341. der og en Skilling Grot, og saa fremdeles. Dog vil jeg anføre, at hun gav sin Moder Klæde til et Par Kjortler, til sin Søster, som var i St. Claræ Kloster, saa meget Klæde, som kunde strække til til en Trøje og en Mantel, til Katrine en blaa Trøje, til Kokken i Gundersleff en halv Skilling Grot; til Executores indsatte hun sin Mand Ølric, og Frendo Karsen. Man seer her, at der var 3 Diaconi ved Kirken i Sysburg. Dette Testamente er trykt hos Pontoppidan (Annal. Tom. II. pag. 158–59).

Den 22 September, maaske dette Aar, tilskrev Sigfrid Decanus og udvalgt til Upsal, de hæderlige Herrer Laurencius, Provst i Upsal, og Nicolaus, Sognepræst til Frølunde, at han efter megen Modgang paa Havet var med sit Følge kommet i Behold til Borendholm den 1 Augusti hvor han havde opholdt sig i 3 Uger, og sendt sin Medfølger Herre Udo til Erkebispen af Lund, for at tilkjendegive ham sit Valg, og sin Kirkes Berøvelse, og at han ej kunde komme til Lund, uden han havde et sikkert Lejde fra Kongen og fra andre. Erkebispen skrev tilbage, at han maatte komme, da Kongen vilde tale med ham, og altsaa kom han til Lund den 25 Augusti, hvor Kongen, den pavelige Nuncius, og, saa at sige, Kongens Raad var samlet; 2 til 3 Dage efter forestilte han sin Sag for Erkebispen, som fandt for godt, at der skulde handles om Enighed, hvilket og syntes Kongen og de andre; men hans Modstandere Drosten og Bisp Thomas gik med den falske Nuncius til høje Alter i Lunde Kirke, og lod oplæse nogle Besværinger mod ham, og Sognepræsten Nicolaus, han skrev til; han forlangte Afskrift; men de gik bort; men som Erkebispen, Kleresiet, hans Venner og Folkemængden blev tilbage, saa appellerede han og gjentog sine forrige Appeller og lod dem oplæse. Kongen drog derpaa med hele Krigshæren til Helsingborg; lod vel forhandle om Forlig,

men

men alt paa Skromt, da de vilde, at han skulde frastaae sit Valg, Valdemar
hvilket han afslog, og ved Tilbagekomsten sagde Erkebispen, at den Fjerde.
hans Valg stod i Pavens Haand, hvilket han og bifaldt, for at Aar 1341.
undgaae hans Hænder, da han var Kongen ganske hengiven; thi,
da han besad hele Skaane med Slotte og Lande, saa turde han,
som han selv sagde, ej gjøre Kongen imod; saasnart han kunde faae
Skib, vilde han drage til Lybek, derfra til Flandern, og saa til
Pavens Hof; han meente og i Lybek at træffe Sendebudet fra sin
Kirke, som havde været ved det apostoliske Sæde, og ej sov; Kongen tilstod ej heller, at han havde befalet at berøve ham, men Drosten sagde sig at have gjort det efter Nuncii Befaling; de havde
tilligemed ham mange Privilegier af deres Kirke registrerte paa Papir; deraf skulde de lade 2 udskrive, det eene af Pave Lucius,
som var meget tjenligt mod alle dem, der fornærmede dem, og skulde de lade det oplæse paa Svensk i Upsala Kirke; det andet var af
Pave Johannes 22; Indholdet sendte han dem; Originalerne
kunde de finde, hvor Capitlets Segl forvartes (Diplom. Langebek.)
Men de fleste af Upsala Kapitel, hvoriblandt Provsten, Thomas
Erkedegn, og flere, udvalgte Henning, Provst i Aros til Erkebisp
i Upsal, hvilket de gav Erkebisp Peder af Lund tilkjende ved deres
i Diplom. Langebek. afskrevne Brev, hvoraf Slutningen er borte;
deri melde de, at deres forrige Erkebisp Peder var død den 12
Augusti, og begravet den 17, og derpaa havde de valgt Henning,
og givet ham det tilkjende ved Decanus Sigfrid, og Kanik Thomas, og han havde ladet dem komme til sig i Aros den 18 October, men da havde han for Thomas Erkedegn og Thomas Kanik vel undskyldt sig i Forstningen med sin Ringhed for at tage
derimod, men endeligen dog imodtaget Valget; de bede derfor, at
Erkebispen af Lund vil stadfæste dette Valg og indvie ham. Men

Valdemar den Fjerde. Aar 1341.

at Valget ikke har været eenstemmigt, kan sluttes deraf, at de først og fremmerst lod ved Erkedegn Thomas protestere, at de ej agtede at lade Bandsatte og Suspenderte, om slige vare iblandt dem, vælge med sig. Og at Valget har været stridigt, kan sees deraf, at Paven først stadfæstede Henning sidst i næste Aar. Imidlertid synes heraf at følge, at Sigfrids Brev bør ej henføres til dette Aar efter Langebeks Formodning, men vel til næste, thi ellers havde han maattet være valgt førend den forrige Erkebisps Død. Desuden var Kong Magnus i dette Aar fra Augusti Maaned til November i Calmar. Sigfrid er altsaa rimeligen ej bleven valgt førend sidst i dette, eller først i næste Aar.

Udi Sleswig den 9 Martii forkyndte dets Bisp Hellembert Band og Forbud over alle Verdslige, som fangede Klerker og Gejstlige for at aftvinge dem Penge, eller som bemestrede sig deres Gods og Ejendele, undertiden efter deres Død; saaledes var Erkedegnen i Slesvig, Provsterne i Withea og Eyderstedt, nogle Kaniker i Slesvig og ved Mariæ Kirke i Haderslef, og mange andre Præster og Klerker af Slesvig Stigt, fangne, afsatte, ja dræbte. Dette Brev er trykt i Thorkelins Samling af danske Kirkelove p. 133–35.

Den 2 Martii døde den ulykkelige svenske Dronning Margrete, Kong Birgers Enke, og Søster til de danske Konger Eric og Christopher. Hun havde i nogle Aar opholdt sig i Danmark og blev begravet i St. Benedicti Kirke i Ringsted hos sin Mand, og laae de begge sønden for Eric Menveds Datter Ingeborg. Hun var Søster i St. Petri Kloster i Nestved. (Script. IV. 281. 297.)

Arndt (Liefl. Chron. II. 94) beretter, at det var den 24 Februarii i Tangermünde, at Markgrev Ludvig af Brandenborg

følgte

solgte Estland til den tydske Højmester for 6000 Mark Guld; dog kan Valdemar have udbetalt sin Svoger disse Penge, da han havde Forkjøbsretten, og derved beholdt Estland; dog jeg tvivler paa den Betaling, da Summen synes mig for stor efter Valdemars Omstændigheder. (Jævnf. Gadebüsch Livl. Jahrb. I. 427.) Valdemar den Fjerde. Aar 1341.

Fra Avignon tilskrev Paven den 9 Februarii den tydske Mester og Brødrene i Lifland, og gav dem tilkjende, at Abbederne og Conventerne af Cistercienser-Ordenen i Walkena, i Padis, og i Guthvol, beliggende i Stigterne Dørpt, Reval og Linkøping, havde tilkjendegivet, hvorledes de havde staaet dem bi imod endeel Adelige og andre, der havde tilegnet sig deres Gods og Rettigheder; især hvorledes den danske Konges Høvedsmand i Reval, hvor det ene Kloster (Padis) laae, og hvor de 2 andre havde deres meste Gods, havde paalagt hver af de 3 at betale 400 Mark Sølv, og drev det ind ved at fængsle Munkene, og bemestre sig deres Gods; men da havde Mesteren tilvejebragt Stilstand og Ophold (Treugas et sufferentiam) paa en vis Tid, i hvilken bemeldte Klostere kunde tage deres Tilflugt til det apostoliske Sæde. Paven roser dem herfor, og beder dem at vedblive i at staae Klosterne bi. Man seer heraf, hvorledes den tydske Orden søgte at vinde Gemytterne i Estland, alt i den gamle og snedige Hensigt sengang at blive Ejer deraf.

Udi Rendsborg den 5 Martii udgave de holstenske Grever Henric og Claus deres Brev om det Forlig, som var sluttet imellem dem, og Raadmændene, Fogderne, samt de Geschworne og den ganske Menighed af Ditmarsken om en Sone og stadigt Venskab i Henseende til alle de Uenigheder og den Orlog, som havde været mellem dem. Enhver Ditmarsker maatte frit handle og vandle i deres Land, og om dem der skeede noget for nær, da

 skulde

Valdemar den Fjerde. Aar 1341.

skulde Greverne skaffe dem Ret inden 4 Uger; enhver god Mand skulde have de Floder Eyder og Trenen frie, og ingen Told paalægges; ingen Ditmarsker eller Kiøbmand, som handlede til deres Land, skulde give meer Told end i deres Oldefaders Tid; de skulde ei hielpe nogen mod dem eller tillade nogen at være i deres Land dem til Skade; de skulde ingen nye Slotte bygge paa Landets Bekostning, undtagen de som allerede vare i Hanrowe, Tyllenborg og Katesborg; blev nogen Ditmarsker dræbt i deres Land, da gjælde for ham 100 Mark lybsk. Havem Ditmers Born van Palen, og Marqvard Stormes Søn van Intingen bleve og begrebne i denne Sone; de forpligtede sig og til at skaffe deres Fetter Grev Johans Brev paa, at han og forpligtede sig til denne Sone, og brød nogen af dem den, da skulde han hielpe at dømme deri. Dette Forlig haves paa plattydsk hos Westphal (III. 1758-58.) Bolten mener (i Ditmars. Gesch. II. p. 394) at Holstenerne have beholdt de gamle Lehngods i Süderfelde eller paa Gesten i Syder-Ditmarsken, og at de ere blevne anvendte til at underholde Huset Hanrowe.

Den 25 Martii udstædte "Clavigeri" og de Geschworne (jurati) og hele Menigheden af de 4 Sogne, Weslingburen, Nyenkerken, Hemme og Edelake deres Brev, at de vilde holde og bifalde den Eenighed og Fred, som ved Aldermændene (Seniores) var sluttet mellem deres Landsmænd og Holstenerne. Dette Brev gjemmes i det kongelige danske Geheime-Archiv.

Paa Slottet Schauenborg udgav Grev Adolph af Holsten, Stormarn og Schovenborch den 1 April sit Brev til Raadet og Menigheden i Stade, hvorved han stadfæstede alle de Friheder og Privilegier, som hans Forfædre havde givet dem. Copie heraf findes i det kongelige danske tydske Cancellies Archiv.

Udi

Waldemar den Fjerde. Aar 1341.

Udi Minden den 13 April udgave Albern, Søn af Ridder Frederic Posth, og Eckeric, Søn af Wolter Posth, Ridder, deres Brev om, hvorledes deres Farbroderson Wolter, Søn af Ridder Herre Albern Posth, havde solgt sin Deel i Tienden af Landsbyen Suderowe, beliggende i Bremer Stigt, til den holstenske Grev Johan, og nu solgte de deres tvende Dele deri med Tilladelse af samme Greve, som var Lehns-Herre, og med den øvre Ret af Hals og Haand, saa og den ringere, samt Kongepengen eller Kongetins, og den ringere Tiende af Smør, Qvæg, Heste, Svin, Gjæs og Hør, samt flere Ejendele, til Magister Johan af Campe, Decanus i Hamborg, og til Kapitlet, og maatte han uddele Indkomsterne til Hamborger Kirke og Klosteret Rejnerbeke; deres Beslægtede bifaldt dette. Denne Tiende mageskiftede siden det hamborgske Kapitel med de holstenske Herrer. Dette latinske Diplom forvares i det kongelige danske Geheime-Archiv. Udi Lybek den 23 April bekræftede Grev Johan dette, og var derved Vidner: hans Notarius Bertram Cremun, Kanik i Lybek, og de Riddere Marqvard Brochdorp og Hasso af Parsove, samt Grevens Foged Longus Bejensvlet. (Diplom. Langebek).

Fra Bergen skrev dets Bisp Hakon et Anbefalings-Brev til Universitetet i Paris for sin egen Klerk Eric Aschilsøn, som vilde studere der, og bad dem at tage velvilligen imod ham, og at beskytte ham i alle Tilfælde. (Diplom. Langebek.) Erkebisp Paul af Nidaros kaldte ved sit Brev af 26 Junii denne Bisp til et Concilium i Nidaros, som skulde holdes den 1 September, og sendte han de tvende Kaniker Johan Arnesen og Havard Johansen som sine Fuldmægtige did.

Valdemar den Fjerde. Aar 1341.

Den 18 Junii testamenterede Groa Thorlæifs Datter til Mariæ Kirke og Kloster i Dragsmark 12 Øre Bol i Bakka i Lyngi Sogn for sin Aarstid at holdes af Abbeden og Brødrene. I dette og flere Breve fra dette Aar, som alle ere paa Norsk, kaldes Magnus Konge af Norge, Sverrig og Goters, og aldrig af Skaane.

Bjerget Hecla paa Island brød ud for sjette Gang og gjorde megen Skade. (Torfæus IV. 466. Script. III. 134). Bisp Jonas Endridsen af Skalholt døde der den 16 Martii og havde Jon Sigurdsøn til Eftermand; ligeledes døde Eigil Eijulfsøn Bisp af Holum den 17 Augusti, en andægtig og god Mand, som prydede Kirken med smukke Klæder og Klokker. (Langebek Script. III. 134–35). Aslac, Kanik i Trondhjem, sendtes af Erkebispen did for at visitere Landet og Botulf Andræsøn sattes af Kongen til at styre det Verdslige der; (Torfæus l. cit. *Johannæi Hist. eccles.* II. 97. 193–94).

Udi Stokholm den 23 Maj gav Kong Magnus sit Gjældsbevis ud for 664 Mark og 1 Skilling pürt Sølv efter eelnsk Vægt til Herre Gislo Ølunæsun; han og Dronning Blancha satte deres Segl for, foruden mange flere, hvoriblandt en Johan, Foged i Skaane.

Udi Stockholm den 29 Junii stadfæstede Magnus, Konge i Norge, Sverrig og Skaane, til Schøppen (Scabini) og Menigheden af Campen (i Over-Yssel) de Friheder som hans Formænd havde givet dem at nyde i Bergen, og som hans Morfaders Broder, den berømmelige Konge Eric og hans Morfader Hakon havde i Bergen den 1 November 1286 givet dem. Disse Friheder angaae deres Handel og ere de sædvanlige, undtagen at de ej uden særdeles Tilladelse maatte sælge Noget norden for Bergen; at de af

hvert

hvert Skib skulde give af den beste Sæd 1 Lispund (talentum) i Told, undtagen af Hvede-Meel, som paa Norsk kaldtes Flur (Flor). Vægten skulde forvares paa et offentligt Sted, og være af samme Tyngde, som fra gammel Tid, og som i Bremen var fastsat; dersom den norske Kjøbmand, som kjøbte Noget af dem, og havde givet Fæste-Penge, ej førte det bort samme Dag, da maatte de sælge det til en anden, undtagen hvad som var kjøbt til Kongens Brug; de af Campen skulde og vise sig behjelpelige og tjenstagtige mod Kongens Mænd og Undersaattere. Heraf haves kun en Afskrift fra 1549 i det kongelige danske tydske Cancellie, som paa nogle Steder er fejlagtig. Fra samme Dag og Sted gav han og Borgerne af Campen, efter Begjering af deres Sendebud Lambert Boldewins Søn og Thomas af Anterschlegen, den Benaadning, at de herefter skulde betale 6 nye og gjeve Sterling Penge for hver Læst Sild, naar de sejlede til Norge paa den Tid, Sild fangedes der, da de forhen havde maattet give Told efter Ballivernes (Amtmændenes) Godtbefindende. Styrmanden og Ejeren af Skibet, samt andre gode Mænd paa det, skulde besværge Læsternes Antal, og Kongens Tolder skulde tage derimod; Ingen af Kongens Embedsmænd maatte derfor kræve eller inddrive nogen Gave eller Tjeneste af Kjøbmændene fra Campen. Brevet blev givet i hans norske Riges 22 Aar. I begge staaer Norges Navn for Sverriges, siden deres Indhold vedkom det norske Riges Sager. (Diplom. Langebek.)

Valdemar den Fjerde. Aar 1341.

Udi Kalmar den 28 Augusti tog Kong Magnus roskilder Kapitels Gods, hvor det laae i hans Rige, og dets Underhavende under sin Beskjærmelse og Fred, og stadfæstede det alle de Benaadninger, Friheder og Privilegier, som de ved aabne Breve kunde bevise at have af de danske Konger. (ibid.) Atter i Kalmar den 30

Novem-

Valdemar den Fjerde. Aar 1341. November befriede han for denne Gang, Wreta Nonneklosters Gods, beliggende paa Øland, fra det Paalæg kaldet Marchagjæld. (ibid.)

Af den 29 Martii haves fra Riseberg et Diplom af Ridder Ulpho Gudmundsen, Lagmand i Nerike, og hans Hustrue Birgitta Birgirs Datter (den siden saa bekjendte hellige Birgitte) (ibid.)

Aar 1342. Naar Kong Valdemar har forladt Sjelland og er gaaet over til Jylland, vides ikke med Vished, men dette er vist, at han den 24 Maj var i Viborg, og der ved sit Brev tog Provsten og Kanikerne i bemeldte Stad under sin Fred og Beskjermelse, samt stadfæstede deres Friheder og Privilegier. Deri siger han og, at Provst Knud af Viborg havde overladt og skjødet sit Land, Hey Aker, beliggende imellem Morsøe og Sallynghe og som var værd 30 Mark Guld, til en af Kongens Forfædre, den danske Kong Valdemar (2) med sit Kapitels Samtykke for at faae sine Friheder og Privilegier stadfæstede (Diplom. Langebek.)

Paa den Tid besad de holstenske Grever endda den største Del af Nørrejylland, da hverken Kongen eller Hertug Valdemar havde indløst den, ej heller lader det, at Kongen var endda kommen i Besiddelse af Ribe, idetmindste udgav Hertugen der et Brev den 24 April (ibid.) Saasom Holstenerne endda havde det meste af Landet inde, og de, som havde Slotte og Lehn af dem i Forlehning, skulde betale til dem, hvad de havde forbundet sig til, saa maatte de nødvendigen trykke Almuen, hvorved Hadet imellem Holstenerne og de Danske voxte, og som de sidste nu havde en Konge, saa begyndte de at sætte deres Haab til ham, og ej meer at ville lide slig Tvang, og begyndte de danske Slotsherrer at holde ondt Nabolaug

med

mod Holstenerne, saa at Lehnsmændene paa begge Sider førte ofte, helst i Sjelland, Krig med Rov, Mord og Brand imod hinanden, hvorved ingen tabte meer end Almuen. (Hvidtfeld S. 448.)

Valdemar den Fjerde. Aar 1342.

Derpaa brød det ud til aabenbar Krig, hvilken efter Hvidtfeld (l. cit.) vel skal alene være bleven ført mellem Lehnsmændene, men derimod stride dog mange andre Begivenheder; thi den 10 og 15 August stod Kongen, efter Diplomer, for Kallundborg Slot, et Udtryk, der synes at vise, at han belejrede det, og at det endda tilhørte Hertuginde Ingeborg, som og bekræftes derved, at hun først overlod det til ham 1344; hertil kommer, at svenske Hjelpetropper stred imod de Danske, venteligen for at komme Kong Magni Moder til Hjelp, saa at de ej vare alene hvervede af Holstenerne, hvilket og bevises derved, at den 8 November 1343 blev Fred sluttet mellem Kongerne af Danmark og Sverrig. Johan af Winterthur fra Schweitz, en da levende Skribent, som slutter sin Historie med 1348 (apud. Eccardum I. 1366) siger, at der var Krig mellem begge Kongerne, og har desuden mange vigtige Omstændigheder om denne Sag, som ej findes hos nogen anden. Men om den holstenske Grev Henrich har selv været ovre i Sjelland, som holstenske Skribentere og Crantzius (Christiani Holst. Gesch III. 178) ville, tvivler jeg paa; thi i Slutningen af Aaret var han i Jylland; ej heller finder man, at Grev Johan har selv blandet sig i denne Krig; dette er vist, at de Danske anførtes af Frederic af Lochen, Kongens Marsk, eller Marskalk, hvorved Gram hos Meursius (col. 506 not. c.) vel vil forstaae Hofmarskalk, da han mener, at Erik Nielsen var da Marsk; men det var paa de Tider noget sædvanligt at have meer end een i de høje Embeder, saa at een eller flere skrev sig qvondam, desuden betydte Marschallus da altid Marsk. Denne Mand var fra Schwaben, men maae dog ej være

Valdemar den Fierde Aar 1342.

kommet ind med Valdemar, da han allerede forekommer i et dansk Diploma af 1330; han havde 300 Hjelme med sig, venteligen fra Schwaben; thi mange Bayrer og Marker venteligen ogsaa Schwaber fulgte ind med Valdemar. De Tydske derimod anførtes af Marqvard af Schøne, den Yngre, Hovedsmand paa Vordingborg Slot som han havde i Lehn af Grev Johan; han havde med sig Holstenerne, andre Tydske, og Svenske, især, som det lader, fra Upland. Da denne Mand anførte Holstenerne, saa viser det, at Grev Henrich ej var i Sjelland, ligesom vel og Valdemar da var i Jylland. Ved Kjøbenhavn den 26 Junii skete et skarpt Slag, hvori Marqvard blev overvundet og maatte flye, og faldt der alene 350 anseelige Svenske, foruden mange Almuesmænd; iblandt de første vare Halvart Pilt fra Sverrige, Magnus og Agæus Gigas, hvilken Hvidtfeld kalder Auge Kiempe. Naar Johan af Winthertur vil (l. cit. apud Eccardum) at Frederic af Lochen turde for dette Nederlag ej blive i Danmark, men vendte tilbage, beriget af den danske Konge med megen Skjænk, saa er dette vel ej skeet førend efter Freden 1343 den 8 November; imidlertid maae han ej være bleven længe borte; thi efter samme Skribent var han her igjen 1345, og et Diplom viser, at han var her 1362. Ikke veed jeg, om de islandske Annaler n. 411 sigte til denne Krig i dette Aar, naar de berette, at 1343 vilde Kong Magnus bekrige Danmark, og bad til den Ende om Hjelp fra Norge, eller og om 1343 er ej snarere hændet noget sligt efter ovenmeldte Nederlag i dette Aar. Messenius (i Scondia XII. 179) har derfor uden Tvivl Ret, naar han vil at Magnus selv sendte de Svenske, som kom Marqvard til Hjelp.

Den 10 August stod Kong Valdemar for Kallundborg Slot, og tog der ved sit Brev (i Diplom. Langeb.) Borgerne af

Stral-

Stralsund under sin Beskyttelse og Fred, og gav dem de samme Friheder og Rettigheder, som de havde havt af de fremfarne danske Konger, og maatte de paa Skanør og Dragør holde deres egen Foged, som skulde dømme i alle Sager, angaaende Slag, Saar, Hug og Prygl, samt alle Stridigheder, undtagen de, som angik Hals og Haand, hvilke hørte især til Kongens Ret; de skulde give Told efter gammel Skik, nemlig en Øre skaanske Penge af hver Læst; de maatte sælge i deres egne Bopæle (residensis) eller Bitter alle Slags Vare, og deriblandt Hør og smukt Klæde i Alenmaal; de maatte og beholde Alt, hvad de ved sig selv eller andre deres Hjelpere kunde redde af deres strandede Skibe. Nærværende vare de Herrer og Riddere Frederic af Lochen, Kongens Marskalk, og Otto af Schenkendorp, hans meget kjære troe Mænd og andre troværdige Personer. I Seglet saaes en Krone. Da Valdemar altsaa stod for Kallundborg, saa have de af vore gamle Kroniker, som sige, at han 1342 belejrede, men ej indtog det, ej Uret, men deri fejle de, at de ej tale om Belejringen af 1341; og deri fejler den Krønike, som slutter med 1347, naar den henfører Slaget for Kjøbenhavn til 1343, hvilket og viser, at denne Krønike er skrevet seenere. Rimeligen have Holstenerne søgt at indtage Kjøbenhavn, som da allerede var meget vigtig, siden Slaget skeede derved.

Valdemar den Fjerde. Aar 1342.

Atter for Kallundborg Slot den 15 Augusti gav Kongen Kjøbmændene af Kampen de samme Friheder og Benaadninger i Told og Afgivt, som de havde havt i Kong Valdemars og andre danske Kongers Tid, og det i Henseende til deres Fortjenester; de skulde nyde samme Jurisdiction, som de forhen havde havt i Schone, herefter i Coppenhafen, i Dracor (Dragør) og i Redesholt. (ibid.) — Den 27 Augusti i Kjøbenhavn gav Kongen alle Kjøb-

 mænd,

Valdemar den Fjerde. Aar 1342.

mænd, Fiskere og Handlende, som ej vilde hans og hans Folks Skade, Tryghed og sikkert Lejde, at maatte komme til hans Rige, der være og opholde sig, frit handle og fiske, og at vende tilbage igjen; han gav dette for sig selv, sine Folk, og alle dem, som for hans Skyld vilde gjøre eller lade noget; dog forbeholdt han sig sine gamle Rettigheder i alle billige Sager; hans Segl blev forehængt. (ibid.)

Paa denne Tid var og Krig i Jylland, i hvilken maaskee Valdemar ej havde aabenbar, men dog uden al Tvivl hemmelig Deel. Niels Ebbesøn, denne Holstenernes svorne Fiende, og Grev Gerts Drabsmand, havde samlet en Hær af Jyder, som vare kjede af Holstenernes Regimente, og dermed havde han den 2 Maj forhindret dem i at befæste Lundenes ved Skjernaa, (Hvidtfeld S. 448) hvilket jeg vel forhen haver henført til 1340, men ved at overveje det nøjere, er det vel og, ligesom Slaget ved Skanderborg, skeet 1342, efterdi nogle Krøniker henføre begge disse Ting til eet Aar. Grev Henric kom da med friske Folk til Jylland, for at undsætte Skanderborg Slot, som Niels belejrede, og skulde de Danske da have havt i Sinde at dræbe alle Tydske paa det, og der omkring i Egnen, ved hvilken Lejlighed Corner (apud Eccardum col. 1059) kalder de Danske et troløst Folk fra gammel Tid, og ej lemfældigere og billigere behandle mange danske Skribenter igjen de Tydske. Fra Fyen af skulde Holstenerne da være kommet deres Landsmænd til Hjelp med 600 bevæbnede Mænd, og paa samme Tid gjorde Besætningen Udfald. Da faldt Niels Ebbesøn med tvende andre Riddere, og 2200 af den ilde bevæbnede Bonde-Almue, som Corner vil (l. cit.), paa hvilket Antal jeg dog tvivler, og frygter for, at han blander det med dem, som faldt Aaret forhen for Kallundborg. Holstenerne skulde have mi-

skel

slet mange Folk. Slaget skeede egentlig paa Nonnebjerg ved Skanderborg, hvorover jeg ikke veed hvorfor Hvidtfeldt (l. cit.) henfører det til Aalborg. Det gik for sig den 2 November. Men deri har uden Tvivl Hvidtfeld Ret, at han henfører det til 1342, som og siges i den gode Krønike, der slutter med 1351, hvorfor Heinze uden Tvivl tager Fejl, naar han (S. 34) med megen Møje vil bevise, at det skeede 1340; thi de Skribenter, han anfører, ere deels ubestemte deels alt for unge; Aaret 1342 stadfæstes ogsaa derved, at Ericus Olai (Histor. Svecor. IV. 227) siger, at Niels efter Grev Gerhards Drab stred længe, og sejrede mod hans Søn, indtil han endeligen blev slaaet ihjel; dog fejler han deri, at han i Stedet for Søn skriver at han stred mod hans Broder. Saaledes faldt Niels Ebbesøn, hvilken de Danske kalde en Helt, og Fædrelandets Befrier, og Holstenerne derimod en Forræder og Morder, hver efter sin Interesse og forskjellige Synspunkt. Den gamle holstenske Krønike (pag. 51 i Leibnitii Access.) skriver, og Corner (apud Eccard. col. 1057) beretter, at Grev Henric fangede ham levende og lod ham radbrække og lægge paa Stejle; dog herom tie de Danske, og er det ej heller troligt, siden hans Arvinger maatte siden 1352 give Grev Gerts Sønner i Bod 500 Mark lybsk, hvilket neppe var skeet, om Henric havde hævnet sig saa strængt; vel muligt dog, at Holstenerne have lagt Nielses Lig paa Stejle. Den gamle holstenske Krønike fejler og naar den (l. cit.) vil, at Niels havde Skanderborg Slot i Besiddelse, og at han der blev fanget, og 2000 Danske dræbte. Dette Nederlag foraarsagede uden Tvivl, at Kongen igjen forligte sig med Holstenerne, og lod dem beholde Slottene og Landene i Pant. Naar Kreniken af Riddagshusen skriver (apud Leibnit. II. p. 81) at Grev Henric fangede i dette Aar den danske Krigshær, saa

Valdemar den Fjerde. Aar 1342.

sigter

Valdemar den Fjerde. sigter den maaskee herved til Niels Ebbesøns Nederlag, eller og snarere til det ved Kallundborg i forrige Aar.

Aar 1342. Den 4 Januarii tilstod Peder Laurensøn at være skyldig til Kongen 140 Mark purt Sølv for hans Gods Wilstæth, og at skulde næste Pindsedag betale dem paa Aalborg Slot i Grot fra Tours, Sterlinger og lybske Penge, hver Mark beregnet til 5 Skilling Grot eller 15 Skilling Sterling, eller og 45 Skilling lybske Penge, og om det ej skeete, da skulde han overlade Gaarden Wilstæth med Befæstningen (Immunicione) norden for den, og alt Tilhørende til Kongen som et Pant. Hans eget Segl, samt Ridders Herre Offo Niclæssons, og de Væbneres Strango Ebbyson og Jacob Basse bleve forehængte, og lovede de tillige med ham at holde dette. (Diplom. Langeb.) Uden Tvivl har Wilstæth været iblandt de Gods, som efter Grams Anmærkninger (i Forbedringerne til Kongens Historie p. 16) vare i hans Faders Tid og efter den komne i fremmed Værge, og hvilke Kongen nu fik tilbage eller og Penge for dem. Claves Grupendale, Ridder, Moleke og Gerith van der Lanken a wapen (armigeri) udstædte 1414 den 25 Maj en Vidisse heraf, og hængte disse 3 sidstes Sigiller endnu for den. Regner man 1 Mark Sølv efter nuværende Penge og Pris for 10 Rdlr., saa har hver Skilling Grot fra Tours været 2 Rdlr. værd, hver Skilling Sterling 4 Mark, og hver Skilling lybsk 21⅓ Skilling Dansk.

Den 17 Maj stadfæstede Provst Henric af Roskild paa sin Sygeseng i Lund sit Testamente, han forhen havde gjort i Roskild, og lagde til, at han gav til sin Herre Erkebisp Peder et "Hethestykæ," og sin kostbareste Guldring; til sin Beslægtede Magnus Johansen det Alter han havde stiftet og begavet efter Brevenes Indhold, dog denne Artikel er igjen udstrøget i Originalen; til

til St. Laurentii Kirkebygning i Lund 1 Mark skaanske Penge, og til Vicarierne i Choret der en Tønde lybsk Øl; saaledes gav han Adskilligt til andre, især til Kirker, Hospitaler og Klostere i Skaane; til Herre Johan Niclæsson, som forhen havde tjent ham, sin Chor-Kaabe; til Herre Albert, Klerk hos Hr. Cantor i Roskild, sin Overkjortel af vævet Tøj (tela) og sin ny Skjorte (amusium). Derpaa følger adskillige Gaver til hans Tjenere, og deriblandt hans brogede Føl til hans Tjener Karl; hans røde Føl til hans Løber Muus; til sin Husholder (Promus) i Roskild, Rask 2 Øre Sæd; til sin Vært Johan Ubbesøn, Borger i Lund, sin graae Hest; til dennes Hustrue, Frue Elena, 10 Alen brunt Klæde, og 16 Par Erme-Spender af den brune Trøje; til Frøken (domicella) Ingeborg der, hans blaae "Warthekors" med Graa-Værks Underfoder; Frøken Agnete 1 Mark skaanske Penge; Kokken der 2 Mark Penge; Klerken Helias der, ligesaa; til executores indsatte han de i forrige Testamente benævnede, og desuden Herre Johan af Capella, Cantor i Roskild. Hans Gjeld bestod i 20 Mark Sølv, som han havde laant af Kirkebygningen i Roskild dens Penge til Kong Valdemars Krig i Overværelse af de Herrer Magister Hemming, Erkedegn, og Andreas, "Sacrista" ved Kirken i Roskild; og til Johan Ubbesøn 20 Mark skaanske Penge, hvorimod han igjen havde tilgode 2 Mark Sølv. (Diplom. Langeb.) Man seer heraf, hvor anseelig en Mand Provsten i Roskild da var, saa og Borgeren Johan Ubbesøn i Lund, siden hans Datter kaldtes Frøken; maaskee han har været af den kongelige Slægt, og stammet fra Ubbe, Svend Estridsøns Søn.

Valdemar den Fjerde. Aar 1342.

Udi Randrus (Randers) den 1 October bekjendtgjorde Bisp Sven af Aarhus og Kapitlet en Anordning, de nyligen havde udgivet, hvorefter al Gudstjeneste skulde ophøre i Stiftet, om en

Valdemar den Fierde. Aar 1342.

Kanik eller anden fornem geistlig Person fangedes i Stigtet, indtil han igjen var sat i Frihed; om ringere Geistlige fangedes af Legmand, da skulde og Gudstjenesten ophøre paa det Sted de vare blevne fangne, og paa de Steder de førtes igjennem, indtil Erstatning skeede; hvo der besatte Taarne og Kirker med Bevæbnede og Bueskyttere, til at gjøre Befæstninger af dem, uden Prælaternes og Kapitlernes Tilladelse, forfaldt strax i Band med deres Yndere, Hjelpere og Raadgivere, og hvor de opholdt sig, ophørte Gudstjenesten; hvo der borttog Geistliges Gods eller noget deraf, paalagde deres Underhavende usædvanlige Afgifter og Byrder, borttog af Kirkerne der nedlagte Ting, eller voldeligen bortførte fra Kirkerne dem der tog deres Tilflugt did, uden i de Tilfælde Lovene tillod, eller og ved Hunger og Tørst tvang dem til at gaae ud, eller som bebyrdede hellige Steder, Præste- og Klerke-Boliger, med Heste og Folk for dermed at tvinge de Geistlige til at give sig Noget, de forfaldt strax i Band; i de Sogne, og for de Sognefolk, hvor slige reiste eller opholdt sig, skulde og Gudstjenesten ophøre; hvilken Præst, som forsømte at rette sig efter denne Anordning, skulde miste Embede og Indkomster. Denne Anordning er trykt i Langebeks 6 Tome. Maaskee den og har bidraget til Uvenskabet imellem Kongen og Bisp Sven, og at Kongen eller nogen af hans har været skyldig i noget af dette. (Diplomat. Langebek. Pontopp. Annal. II. 161.)

Raadet i Slesvig gjorde den 24 Martii den Anordning, at naar en af dem døde, skulde hver Raadmand en Maaned efter give til Borgemesteren og Kammer-Mesteren 1 Sterling, og derfor Sjele-Messe holdes for ham, og hvo der forsømte det, skulde give til Wyr (Straf) 2 Sterling; hver skulde og til hver aarlig Messe give 2 Mark Vox (hos Pontoppidan l. cit. staaer "marwet"

men

men jeg læser *marca*). Slesvig Byes Segl blev hængt for. Dette findes trykt hos Pontoppidan (Annal. II. 161).

Den 24 April bevidnede den jydske Hertug Valdemar paa sit Retterthing i Ribe, at der var mødt Pigen Margrete Sveresdatter, og havde skjødet til Magister Peder, Erkedegn i Ribe, de Jorder hun besad i Balighum Mark. Haqvin, Præst, var herved Vidne. (Diplom. Langeb.) Naar Hertugen kunde holde Retterthing i Ribe, saa viser det, at han endda ej havde overgivet Ribe til Kongen.

Bisp Helembert af Slesvig tilskrev fra Lybek den 21 November Pave Clemens, at han var bleven behæftet med et ulægeligt Popelsie-Slag og derfor ej kunde forrette sin Tjeneste. Tyranner af Legfolk havde bemestret sig hans Slotte og Taffelgods, og afhændedes hemmeligen af Kanikerne af Had, fordi han var bleven indsat ved Paven, hvilket af alle Bisper i Slesvig var alene skeet ved ham; og for at afskrække Andre at gjøre det samme, derfor havde Helembert bedet om, at maatte faae til Coadjutor og Eftermand Herre Henric af Warendorpe, Kanik i Lybek; men nu for at forekomme Kirkens Ødelæggelse, bad han at maatte frasige sig Embedet; og sendte han derfor To som Fuldmægtige i denne Sag, og at han maatte overgive Stigtet til hvem, Paven dertil beskikkede, dog saa at han selv maatte beholde visse Indkomster af Stigtet til sin Underholdning. Til desstørre Vished hang han sit Segl for, og gjorde det i Overvarelse af Notarius Publicus, og af Vidner, som udtrykkelig dertil vare kaldte. Den keiserlige Notarius Rejmar, kaldet af Lenghede, Klerk af Hildesheim Stigt, bevidnede Instrumentets Rigtighed, og satte sit sædvanlige Segl ved. (Diplom. Langeb.) Professor Gebhardi af Lyneborg har

Valdemar den Fierde. tilsendt salig Langebek en Afskrift heraf udaf Archivet i St. Michaelis Klester i Lyneborg.

Aar 1342. Pave Benedict tilskrev fra Avignon den 20 April, den ædle Mand, det danske Riges og Hertugdømmet Revals Capitain, at han ingenlunde under Paaskud af sit Embede maatte beskatte de Klostere Valkena og Pades og Guthval; thi han havde paalagt hvert 400 Mark Sølv af Riga (argenti Rigensis) ja søgt at inddrive dem ved at bemægtige sig Munkenes Personer og Gods, derfom ej de tydske Riddere havde tilvejebragt en Stilstand; Paven forbyder ham herefter at gjøre sligt og paalægger ham det til hans Synders Eftergivelse. (ibid.)

I Odense blev St. Francisci Kirke ombygt og gjort smukkere end forhen. (Scriptor. Rer. Dan. VII. 230).

Den 10 October døde Mester Jacob af Lintrop kaldet Muldvar (Talpa) Kanik i Ribe og Slesvig, og begge Steder i mange Aar Scholasticus, en ypperlig Skolemand; han skjænkede til sin Aarstid nogle Jorder i Hyarthorp, hvoraf aarligen gaves 8 Skilling Sæd og en Skjeppe Smør; han blev begravet i Slesvig.

Udi Rendesborg den 10 Februarii stadfæstede den holstenske Grev Henric den lybske Ret til Raadet og Borgerne der indenfor Byen, som hans Fader Grev Gerhard havde givet dem, og blev hans Secret forehængt. (Westphal IV. 3222.) Den 4 April bekjendtgjorde de Grever og Brødre Henric og Nicolaus, at Ridder Henric kaldet Splith, havde solgt Landsbyen Mugghele beliggende i Zelants Sogn i deres Land, til Reynevelde Kloster, med alt Tilhørende, endog Hals og Haand, for 1200 Mark lybske Penge, og det med Samtykke af hans Hustrue Cecilia, og sine Sønner Nicolaus, Ridder, og Henric, Vebnet, og andre sine Arvinger, saa og med begge Grevernes Samtykke, og deres Brø-

ders

Valdemar den Fjerde. Aar 1342.

ders Adolfs, (altsaa heed han ej Johan, som de holstenske Skribenter ville, og skulle de endda have havt en Broder af det Navn Johan, saa var han vel blevet nævnet ved denne Lejlighed), der endda var ung, og hvis Formyndere de vare, og med Samtykke af Grevernes Farbroder Herre Ghizelbert, Provst i Bremen, samt Samtykke og Raad af de Store og Raadet og Grevernes Arvinger, de eftergav Klosteret alle de Pligter, som plejede at gaae af Lehngods, undtagen "Landwere", som de skulde gjøre ligesom andre Bønder (rustici). (Diplom. Langebek.)

Margrethe, som for sin store Mund bar Tilnavn af Maultasche, forlod sin Mand, den bøhmiske Konges Søn Johan, og beskyldte ham for Udygtighed. Kejseren erklærede hende for at være rigtigen skilt fra ham, og overtalte sin ældste Søn Markgrev Ludvig af Brandenborg til at ægte hende, hvorved han blev Hertug i Kärnthen. Johan af Winterthur skriver (Eccard Historici med. ævi. I. col. 1864), at den første Kone, den danske Konges Datter, var nylig forhen død, og henfører hans Ægteskab med Margrete til dette Aar 1342. (conf. Buchholz Geschichte von Brandenburg II. 405–7.)

Den 27 Januarii tilskrev Erkebisp Paul fra Nidaros den bergenske Bisp Hakon (Bartholiniana IV. vel E. p. 488), at han, efter hvad som var besluttet paa Provincial-Concilium i Nidaros forrige Aar, agtede at besøge det ganske Rige, og i næste Sommer at komme til Bergens Stigt, og see til hver Kirke, Kapitel, Kloster, Collegium, og andre gudelige Stæder, begyndende med Fyrdesylke, som han ej havde visiteret forrige Gang. Dette Brev meddeelte derpaa Bisp Hakon fra Bergen den 4 April ved et Circulaire til sin Geistlighed, og den 17 April affendte han et norsk Brev fra Bergen til Geistligheden i Fyrdesylke, og lod dem vide,

 at

Valdemar den Fierde. Aar 1342.

at Erkebispen tænkte at komme der den 1 Maj. Ved Brev af 18 Januarii fra Nidaros kaldte Erkebispen Bisp Hakon til et Provincial-Concilium i Bergen den 1 August og paa samme Tid at indvie Bispen i Skalholt, hvilket Brev Bispen fik den 29 Martii, og derpaa skal have givet sin Gejstlighed det tilkjende ved et Circulaire af 31 Julii, pridie Kalend: Augusti, hvilket ej kan være, men er vel en Skriverfejl hos Bartholin (ibid. p. 493) saa at der bør staa pridie Kal Apr; det er den 31 Martii. Imidlertid blev der rimeligen intet af, hverken Visitats eller Concilium, thi den 4 Maj skrev Erkebispen fra Nidaros Bispen til, at han vel havde sammenkaldet et Provincial-Concilium i Bergen til den 1 August, til Ære af Magnus, Konge i Norge, Sverrig og Skaane, for mange og vigtige Sagers Skyld, ham og Norges Rige angaaende, hvilket Kongen havde ved sine Breve tilkjendegivet ham, men at han nu har efter Kongens Begjering forlagt det til Kongehelle at holdes den 15 August, og der skulde og de, som indsamlede Pederspenge til Paven, være tilstede. Dette tilkjendegav Bispen ved sit Brev fra Bergen af 28 Maj. Rimeligen vilde Kongen have denne Samling, for at faae Hjelp fra Norge mod Danmark. Da man finder, at han var i Varburg, ej langt fra Kongehelle, den 21 Martii og den 9 Junii, saa er maaskee Concilium bleven holdt der den 15 August, og rimeligen have de Norske ej villet hjelpe ham mod Danmark, thi man finder ej, at de Norske tilstod ham det, og snart paa Aaret 1343 blev Fred gjort. Maaskee og at paa dette Concilium eller Rigsdag er bleven handlet noget om hans Søns Hakons Udvælgelse til Konge i Norge, eftersom de Norske vare saa overmaade misfornøjede med at de saa sjelden havde Konge i Landet; vel var Hakon endda kun et lidet Barn, men de kunde

dog

dog da haabe, med Tiden at faae en Konge for sig, som blev hos dem.

Valdemar den Fjerde. Aar 1342.

Torfæus anfører (pag. 466) en Anordning givet i Varbjerg den 21 Martii for dem i Bergen, hvorved Kongen befalede, at Ingen maatte være Byfoged der, uden den som besad Grund, Jorder og Agre der, og som var i Stand til at give Bod, om han forsaae sig, og at stille Borgen, og som Raadmændene vare fornøjede med. Al Mynt, som gaves der for Bod, skulde lægges til Byens Skatkammer, og maanedligen uddeles. Byfogden maatte derfor ej modtage slig Bod, uden i Overværelse af de Fuldmægtige, som forestode Skatkammeret, som og skulde have det Halve deraf; hvilken Byfoged der handlede herimod, skulde afsættes og føle Kongens Vrede. Herre Arne Aslacsøn, Kanzler, forseglede Brevet og Helge Iversøn skrev det.

Bisp Hakon af Bergen døde, og havde Thorstein til Eftermand; ligeledes døde Hallvard, Bisp i Hammer, og havde Olav til Eftermand. Bisp Eric af Stavanger skal være død, og havde Guthorm til Eftermand.

Den 8 Januarii udi Calmar tilskrev Kong Magnus Provsten ved St. Mariæ Kirke, sit Kapel i Aslo, Kanikerne og Kapitlet der, og befol dem aarligen at holde den store Højtid (duplex festum), for St. Eric, Konge og Martyr, den 18 Maj (mærkeligen, at nu og noget forhen begyndte man at datere i Diplomerne ej alene efter den romerske Kalender, som har 15 Calendarum Junii, men og efter den almindeligen da vedtagne) og som deres Arbejde herved forøgedes, saa havde han befalet sin Skatmester i Aslo paa samme Dag aarligen at give dem 3 Tønder af det bedste Øl. Hans Klerk (den samme, som den 23 Martii, efter forhen anførte, skriver sig Kanzler) Herre Arne Aslachsøn forseglede,

Valdemar den Fjerde. og Helge Ivarsøn skrev det. Dette Brev haves hos Bartholin baade paa Latin og Norsk (nemlig i Tome C. 469. H. 598).

Aar 1342. Udi Vardbyergh den 9 Junii neddysede Kong Magnus al Tvist imellem Raadet og Borgerne af Visby og Stokholm om deres Privilegier og Friheder saaledes, at han stadfæstede alle dem, Visby havde fra hans Farfader Kong Magnus, (som han her kalder Ohme) og fra begge Hertugerne Eric, hans Fader, og Valdemar, saa at Borgerne der maatte føre ud Korn, Flesk, og alle Kjøbmandsvare, hvorhen de vilde, uden Told, og endskjøndt ingen Fremmede maatte i Stokholm kjøbe eller sælge Korn og Salt uden i Læstervis, saa gav han dog dem af Visbye Tilladelse til, med Byens Raads Bifald, at maatte sælge ud i Fierdedelen af en Last. Dette Brev er paa plattydsk, og indført i en Vidisse af 1436, Mandagen efter St. Olufs Dag, udstædt af Broder Henric, Prior i St. Nicolai Kloster i Visby, og Broder David, Gardian i St. Katerine Kloster der, i Overværelse af Herren, venteligen den da regjerende Kong Eric. Der var ellers i dette Aar megen Uro i Visby, thi Borgerne vare højst misfornøjede med at Nogle i Byen havde udlovet Leding til Sverrige dem ubevidst, og gik denne Tvedragt saa vidt, at de tvende Borgemestere Hermann Swerth, eller rettere Swerthing, og Johan Mopp, samt nogle Raadmænd og Borgere bleve derover halshugne paa Torvet. (Scriptor. I. 258. Strelov. plag. X. 1-2. Dalins svenske Historie II. 461.) Jeg forestiller mig, at de for at faae den nylig forhen anførte fordeelagtige Anordning af Kongen, have lovet dette, saa at denne Tummult er derover senere end den 9 Junii. Ellers var Byen da i største Velstand, og havde der nedsat sig Tydske, Spanier, Franske, Engellændere, Skoter, Danske og Russer, og havde hvert Folkeslag sin Gade; alle Slags Haandværkere, Bagere,

Bryg-

Bryggere, Skildrere, Steenhuggere, Kobberslagere, Hattemagere, Klæde-Overskjærere etc., nærede sig godt der. Udi Vardbjerg skal Kong Magnus ogsaa i Aar have givet Byen Frihed selv at gjøre sine Love, og at forfatte dem paa Svensk og Tydsk, eftersom Raadet bestod af begge disse Folkeslag. Valdemar den Fjerde. Aar 1342.

Pave Clemens gav Henning Pallium, og stadfæstede ham ved sin Bulle til Avignon den 15 November, at være Erkebisp i Upsal, og havde den forrige Pave Benedikt ej havt nogen Underretning om Hennings Valg, og derfor ville selv indsætte en, venteligen den forhen anførte.

Paa Skeninge Rigsdag den 6 November fastsattes (Lagerbring III. 293) at Kong Magni ældste Søn Eric skulde være Konge i Sverrige, og hans yngre Hakon i Norge, og Magnus imedens vedblive at føre Regimentet, saasom den ældste var kun 5 Aar, og den yngste 4. Ericus Olai siger (edit. Messenii p. 133-34) at det skede med Kongens og Dronningens Samtykke, men at nogle dog berette, at de bleve tvungne hertil ved Raadet, Prælaterne, og Adelen.

Fra Vienne i Frankrige den 10 Januarii tilskrev Paven Bispen af Ribe, at han skulde igjen skaffe Erkebispen af Lund tilbage, hvad Gods der var kommet fra hans Bord om det end var bekræftet ved Breve, Eder etc. Rimeligen er ligedanne Breve afgangne til alle andre danske Bisper. Udi Overværelse af Pavens Kapellan Guido af Baysio modsagde Kong Valdemars Fuldmægtig Magister Richard af Guallo den 27 Januarii denne Bulle, som Erkebisp Peder af Lund havde udvirket, og vilde ej samtykke deri, uden under visse Vilkaar. Den 18 December forrige Aar havde Paven stadfæstet til roskilder Kirke alle dens Friheder, og især for Aar 1343.

Afgif-

Valdemar den Fjerde. Aar 1343. Afgifter til Verdslige, hvilket samme Magister ogsaa modsagde, saasom tilligemed var afgjort, at sligt ej skulde gjøre Forfang i de Stridigheder, der vare mellem Kongen og Bispen; ligeledes modsagde han en Bulle af Paven, givet i Vienne den 23 Februarii til Erkebispen i Lund om Bisp Olav i Roskild, efter dennes Reise til det apostoliske Sæde; endeligen modsagde Magister Richard en Bulle fra Paven til Decanus i Roskild om at faae Bispens Taffel-Gods tilbage. Bartholin (i sin *Historia eccles. Dan.* Mst) henfører alt dette til 1342, men vedkommer det Clemens 6, saa maa det høre til 1343, dog de Navne Eger og Olav, vise, at dette hører til Clementis 5 Tid og Aar 1311, da Concilium i Vienne holdtes. Udskriften har staaet i Bartholins Tome A, som opbrændte Kjøpenhavns store Ildebrand 1728. Det første Brev derfor, Kong Valdemar vedkommende, som haves af dette Aar, bliver det, han den 2 Martii udgav i Roskilde, hvorved han tog Esrom Kloster under sin Fred og Beskjermelse, bekræftede alle dets Friheder, og beskikkede det til Værge og Forsvar den ædle og høviske Mand Nicolaus Ericsøn af Hyrningholm, og befol ham at beskytte Munkene og deres Tiunde mod al Fornærmelse; hvo der havde noget over de sidste at klage, skulde enten føre sin Sag for Kongen selv, eller og for bemeldte Nicolaus. (Diplom. Langebek.)

Den 25 April indløste Kongen fra den holstenske Greve Johan Falster og Nykjøbing Slot og gav Greven Herre Henning Podebusk og Macarius Bruscowe ledig og løs fra det Løfte, de havde gjort ham paa Kong Valdemars Vegne angaaende Nykjøbing Slot og Falster, dog med den Besked, at om de bleve manede for hvad ulige ham var skeet inden Sone, vil han ej have sig nogen Forkommelse derfor tillagt, og vil at hans Sone skal være

ubrudt.

ubrudt. (Hvidtfeld S. 458-59). Skade, at dette vigtige Document ej mere findes. Valdemar den Fierde. Aar 1343.

Den 4 Maj var Kongen i Aalborg, og bevidnede ved sit Brev, at Andreas Petersen af Grandeslef havde personligen i Kongens Overværelse skiødet til Bringeren af dette Brev Herre Peder Vendelbo, forhen den Danske Konges Drost, Karthorp og Karthorpfang med meere hvad han ejede i Hymmer Syssel. Kongen hang sit Segl for. Man har endnu de 4 Breve, hvorved Kongen efter de Tiders Brug tildømte Herre Peter Vendelbo disse Gods til bestandig Ejendom, og som Andreas Petersen havde i Kongens Overværelse skiødet ham, og det endskiøndt de forhen vare pantsatte til Ridder Gregorius Magnæsson, og han siden havde ved sit aabne Brev forbundet sig til at pantsætte dem til Herre Johan Lembæk; og gjorde Kongen dette, især fordi bemeldte Andreas havde i Kongens Overværelse givet Peter Vendelbo Fuldmagt til at indløse dem fra bemeldte, og befol Kongen derfor Johan Raas, til hvem bemeldte Gregorius forhen havde pantsat dem, inden 11 Dage at afstaae dem til Herre Peter Vendelbo saafremt han lovmæssigen paa Tinget tilbød ham Pengene, og det under Straf af Seqvestration efter gode Mænds Udsagn. Disse Breve ere alle givne i Aalborg, og var Peder Paalk derved Vidne, og ved et, foruden ham, endnu Johan Laghøsson. I det andet staaer, at han skal afstaae Godset inden 10 Dage, og i det tredie inden 5, og i det 4de strax. Fra Aalborg tilskrev Kongen og alle dem, der søgte Viborger almindelige Ting, at han herved befol Henric kaldet Swort, og 3 andre, som nævnes, ufortøvet at indsætte og siden forsvare i Besiddelsen Overbringeren af dette Brev Herre Pedet Vendelbo, forhen hans kjære Faders Drost, i legemlig Besiddelse af Godset i Karthorp i Hymmer Syssel som An-

Valdemar den Fjerde. Aar 1343.

Andreas Petersen havde i Kongens Overværelse skiødet til ham, og Kongen havde siden ved 4 Breve tildømt ham. Kongens Klerk Peder Palk var herved Vidne (Diplom. Langeb.)

Imellem de holstenske Grever Henric og Claus paa den eene Side, og Lybek og Hamborg paa den anden, opkom Stridigheder uden Tvivl i næst foregaaende Aar (Corner. apud. Eccard col. 1060-61. og Beckers Gesch. von Lybek I. 260-63.); thi Byerne klagede over at Grevernes Vasaller og Riddere plyndrede deres Kiøbmænd, og at Greverne beskyttede dem, og vilde ej skaffe Ret. Grev Johan derimod tog i denne Sag ikke sine Fætteres Partie, men overlod Slottet Segeberg til Byerne paa en vis Tid, og for en vis Penge, at de derfra kunde bekrige deres Fiender. Dette havde Grevens Foged i Segeberg efter Stædernes Begjering drevet igjennem, dog hans Hensigt var at vinde Tid til at faae det Taarn færdigt, kaldet Steghen, som han byggede ved Slottet Segeberg, og hvorfra siden megen Ulejlighed blev tilføjet Stæderne. Disse lagde Vasaller 200 i Tallet ind i Segeberg, og tilføjede derfra deres holstenske Fiender megen Skade ved at røve Qvæg og Heste, opbrænde Landsbyer og Flekker, og tage Folk til Fange. Nu forsøgte Greverne, især Henric, som var en driftig Mand, paa at forandre Grev Johans Sind, og det lykkedes, endskiøndt han derhos raadede til Fred, saa at han derpaa med Johans Minde og Borgernes Forevidende brød om Natten ind i Byen Segeberg med 200 bevæbnede Mænd, og bortførte fra Stædernes Stalde mange skiønne Heste, saa og 2 rige lybske Borgere, som siden maatte løse sig med mange Penge. Lybekkerne klagede nu for Kejseren, og for deres Skytsherre Marggrev Ludvig hans Søn over Greverne. Kejseren overlod denne Sag til sin Søn, som paa sin Bekostning sendte Lybekkerne til Hjelp 200 meget stridbare Riddere,

Bay-

Bayrer og Schwaber, under Anførsel af Keiserens Vice-Marskalk Frederic af Locken, en tapper Ridder. Jeg slutter, at denne Mand har begivet sig til Brandenborg efterat han venteligen sidst i 1342 forlod Danmark. Med dem og de lybske og hamborgske Borgere brød han ind i Holsten lige til Itzeho, hvor han plyndrede Landsbyerne i den Egn, ja han gjennemstreifede endog Dänisch Wolde, som stod i Pant hos Greverne, og ødelagde alle Landsbyer og Flekker der, og det uden Modstand. Saaledes gjorde han ofte. Grev Henric klagede herover hos den svenske Kong Magnus, som derpaa lod overalt i sit Rige Sverrige anholde Stædernes Gods og Kjøbmænd. Det samme gjorde disse med de Svenske igjen og kastede dem i Lænker. Nu skibede Frederic af Locken over til Skaane, med sine 200 Riddere, just da Sildefangsten stod paa, og fangede der mange ubevæbnede Holstenere Svenske og Danske, især fra Fyen, hvilket Holstenerne havde i Pant, og sendte dem fangne til Lybek. Derpaa vendte han tilbage til sit igjen med rige Foræringer fra Stæderne. Johan af Winterthur (apud Eccard I. col. 1913) fortæller, men henfører det, uden Tvivl urigtigen, til 1345 at, da Frederic stod den danske Konge bi mod de Svenske, brød hans Folk ind i en Kirke, just da Messen holdtes, og tog en viet Hostie bort fra Alteret, imedens Præsten messede; men som denne klagede meget herover, sagde en af dem til den der havde taget den: Giv ham hans lille Tærte igjen, siden han er saa bedrøvet. I Frederics Sted sendte derpaa Keiseren Grev Gunther af Schwartzborg med sine Folk, og Markgreven Ridder Henning Buk med sine, med Befaling at stifte Fred, og om det ej lykkedes, da at forsvare Borgerne med Vaaben. Dog som Borgerne ej dertil vare villige, drog de ud i Marken, men udrettede intet hvorpaa de holstenske Vasaller, da de mærkede det, raadte til Fred, Valdemar den Fjerde. Aar 1343.

 som

Valdemar den Fjerde. Aar 1343.

som og blev sluttet til Borgernes Skade. Saa fortæller (Corner col. 1061), og henfører Frederics Ankomst med det meere og Freden, til 1343. Crantzius fortæller det samme, (i Saxonia lib. IX cap. 17) kun han har ingen Aarstal. Cornerus beraaber sig paa den lybske Krønike, det samme gjør Kok i hans utrykte lybske Historie, og fortæller det dog noget anderledes, nemlig at Lybekkerne fik den danske Konge paa deres Side, som tillod dem at fiske ved Drager, hvilket sidste maaskee er urigtigt efter Diplomet af 1342, og beleirede han et Taarn ved Kjøbenhavn, som Holstenerne havde inde, hvilke fik Undsætning fra Kong Magnus, men Frederic af Locken slog baade de Svenske og Holstenerne der. Dette bliver uden Tvivl Slaget for Kjøbenhavn 1342, som jeg har anført efter den gamle Krønike, der dog ej taler et Ord om, at Lybekkerne havde Deel heri. Dog følges denne, uden Tvivl urigtige, Beretning af Bangert, som lægger til, at Kong Magnus først skriftligen beklagede sig for Stæderne, over denne Krig, at derpaa en Stilstand blev sluttet til Pindse 1342 mellem den danske og svenske Konge, Grev Henric og de andre Holstenere samt Stæderne, ved Mellemhandling af den svenske Hertug Albert, og Grev Johan, at Valdemar tillod Stæderne at have deres Handel i Kjøbenhavn, at Lybekkerne havde Folk fra Saxen og Meklenborg til Hjelp, og gjorde Johan Herre af Meklenborg til deres øverste Anfører, at Abbeden af Rheinfeld arbejdede forgjæves paa Fred, da Holstenerne forelagde for haarde Vilkaar, at Dagen efter Bartholomæi Fest, altsaa den 25 August, opfyldtes Lybek af bajerske og schwabiske Krigsfolk, som tilbød deres Tjeneste, forlangte ingen Sold, og vilde alene leve af Bytte; men Lybekkerne vilde ej betjene sig af dem alle, bad derfor en Del strax drage bort, men føjede de øvrige til de 200 Ryttere, Frederic af Locken

ken havde ført med sig, dog disse viste sig ej mere tappre, og saaledes hengik 2 Maaneder, thi da Gunther af Schwarzborg var i Slægt med Greverne, saa hensatte de deres Sag til ham og Buk, og blev da Søndagen efter Galli Dag, altsaa den 13 October, 1342 handlet om Fred, og en Stilstand sluttet til Hellig-tre-Konger 1343, efter hvilken Tid en Samling skulde holdes i Stralsund og Greven af Schwarzborg og Buch være Opmænd, dog den sidste døde førend denne Tid, hvorpaa en Dag blev ansat i Rostok, hvorhen Stædernes Gesandtere vel kom, men der udrettedes ej heller noget, saasom Markgrevernes Hof-Marskalk af Ryschbath, som paa hans Vegne skulde møde der, døde imens; vel holdt Greverne og Stæderne Stilstanden, men de førstes Vasaller gjorde dog Vejene i Holsten usikkre, plyndrede ej allene Kjøbmændene, men endog Flekker. Endeligen holdtes en Samling i Lybek, hvor Greverne Johan, Henric, Nicolaus og Gerhard mødte og 2 hamborgske Borgemestere, hvor der blev handlet om Vejenes Sikkerhed, og lovede Greverne at erstatte Byerne al skete Skade, saasnart Fred var sluttet, og om efter den skeete nogen, da inden 6 Uger at erstatte den, eller og Borgerne selv at maatte tage sig til Rette; Freden skulde staae, om end de Slægter Krummendike, Porsfeld, Blocksborg og Mustzard ej samtykte den, thi især disse søgde ved rigt Bytte at gotgjøre sig den Skade, de havde lidt af de lybske og hamborgske Krigesolk. Der forhandledes saaledes i Lybek den 17 December 1343. (Hos Heinze i Samml. Tom. I. p. 288-90) findes en Sone paa plattydsk gjort udi Lybek den 13 December, mellem de holstenske Grever Henric Clawes og Gert, og Stæderne Lybek og Hamborg, hvori bemeldte Slægter erklæres for Fiender, om de ej holde den, deres Fæstninger skulde nedbrydes, og de uddrives af Landet) Uden Tvivl har Bangert alt dette af

Valdemar den Fjerde. Aar 1343.

den

Valdemar den Fierde. Aar 1343.

den gamle utrykte lybske Kronike, som jeg aldrig har seet, men som Gram har havt, i det mindste Udtoge af, men ej har betjent sig af. Den første Forfatter heraf var Ditmar, Læsemester i Lybek, som har udført den til 1400, og siden har en Anonymus fortsat den til 1482. Seelen har (i Selecta litt. 134–70) givet de bedste Efterretninger om den. Gerdes i Meklenborgske Samlungen har anført Udtog deraf; saavidt Meklenborg angaaer, og der siges, at Herren af Meklenborg (Johan) blev 1342 Lybeks Formynder i 2 Aar, og skulde hjelpe den i Krig med 50 Mænd til Hest, og at 1343 holdt Greverne og Stæderne Freden, men Herrernes (Grevernes) urolige Mænd holdt kun slet Fred. Naar jeg overvejer, at Ditmar er ældre end Corner, saa skulde jeg næsten troe, at Kong Valdemar har 1342 holdt med Stæderne, mod Kong Magnus og Greverne, og at Frederic af Locken har havt Hjelp fra Stæderne i Slaget for Kiøbenhavn. Thraziger (apud Westphal II. coll. 1300) følger ogsaa dette for det meste, alene han lader ej Stæderne have Del i Slaget for Kiøbenhavn, men taler alene om at de krigede i Skaane, hvorimod han opregner alle de Riddere og Andre, som den 17 December 1343 lovede i Lybek for Greverne. Den skrevne platendske Kronike, som jeg ejer og gaaer fra 1147 til 1435, og ikke er Ditmar, da meget meere staaer i denne, som ikke findes i ham, siger, at Locken var den danske Konges Marskalk, og taler og om, at han med Hjelp fra Lybek og Hamborg slog 1342 for Kiøbenhavn Holstenerne og de Svenske, som vilde undsætte det store Taarn, som laae der for Havnen, og var besat af Holstenere, og som Kong Valdemar belejrede. Derpaa fortæller den en Del som Ditmar, men har intet om den sidste Fred af 17 December, hvorimod den siger, at Valdemar kom 1343 i Besiddelse af Kalundborg. Christiani (III, pag. 185–90) fortæller disse Stridig-

heder

[de]ler efter Crantzius, men henfører dem, uden Tvivl urigtigen, til 1344. Becker derimod fortæller efter Kock, og har de rigtige Aar 1342 og 1343. I denne Krig opførte Grev Johan Aar 1342 det faste Slot Trittow ved Grændserne af det Lauenborgske, og tilbyttede sig dets Grund af Rheinfeld Kloster. Dette Slot blev anlagt mod Linow, som tjente Vej-Røverne til et sikkert Tilflugtssted. At jeg paa dette Sted saa vidtløftigen undersøger denne Holstenernes og Stædernes Krig, skeer, fordi de Danske havde Deel i den.

Valdemar den Fjerde. Aar 1343.

Den 17 Julii sluttede Kong Magnus i Helsingborg Fred med Stæderne Lybek, Hamborg, Rostok, Wismar, Stralsund og Gripsvald (Dreyers Specimen 122–23. Brings Handlinger 2det Stykke No. 12), (hvoraf jeg slutter, at han har været i Strid med dem, siden de 1341 hjalp Kong Valdemar for Kallundborg imod Magni Moder Ingeborg, saa at hans Krig mod dem har ej allene rejst sig af det, han vilde hjelpe de holstenske Grever), og der blev da afgjort, at al Skade skulde paa begge Sider gaae lige op mod hinanden, men hvad Skade der skete efter Foreningen sluttet i Lybek Søndagen efter Galli og Lulli Fest ved Grev Gunther af Swartzborgh og Albert, Herre af Meklenborg, Stargard og Rostok, og inden Tidende derom var kommen for Kongen, (hvilke Ord synes at vise, at Freden maae være sluttet 1343 den 29 Junii og ej 1342 den 13 October, men i Originalen staaer tydeligen Galli et Lulli og ikke Galli et Julii, som Lagerbring retter det til) og han havde kunnet give sine Hovedsmænd i Sverrige og Norge og sine andre Lande Efterretning derom, derfor vilde han give fuldkommen Erstatning til bemeldte Stæder, og de skulde gjøre ligesaa mod ham; hvad Fangerne angaaer, da skulde de, som havde indgaaet noget Løfte, holde det, men de, som ej havde gjort

det

Valdemar den Fjerde. Aar 1343.

det, skulde være aldeles frie; hvad nye Paafund og Anordninger Kongens Fogeder og Embedsmænd havde gjort i Sverrige og Landet Skaane, imod de gamle Sædvaner, bleve herved tilintetgjorte, og Kongen fornyede herved Staderne alle de Rettigheder, Friheder og Privilegier, som de havde saavel af ham selv, som af hans Formænd, i Sverrige og Skaane. Vidner herved vare Erkebisp Peder af Lund, Sverriges Primas, Albert, Herre af Meklenborg, Kongens Raad af Sverrige, Norge og Skaane, 3 lybske Sendebud, 2 Hamborgske, 2 fra Rostok, 2 fra Wismar, 2 fra Stralsund og 2 fra Gripsvald. Aar 1552 var Seglet endda i Behold, det hang i røde Lisser; paa den ene Side saaes Kongen paa sin Trone, og paa den anden en opstaaende Løve uden Øre. Saa siges i en Afskrift af dette Diplom i det kongelige danske tydske Cancellies Archiv. (Diplom. Langebek.)

Paa Slottet Wardberg i Halland den 9 September gav Kong Magnus af de Riger Norge og Sverrig, og de Lande Skaane og Halland (dette sidste er mærkeligt, og viser at han ingenlunde agtede at give Danmark det tilbage igjen) ovenmeldte Byer, deres Indvaanere, og alle Kjøbmændene af den tydske Hanse, i Henseende til de frivillige Tjenester, disse østlige Søstæder havde beviist ham, den Frihed, at naar de kom til Norge, skulde de kun give i Told af hvert Skib et Lispund af bedste Sæd, undtagen af Hvedemeel, som paa Norsk kaldtes Flur; al Told, som i hans Morfaders Kong Hakons Tid var paalagt dem, skulde herved være afskaffet, og Alting der forblive ved den, som har været i Kong Erics Tid; alle de Friheder, de havde faaet af Kong Eric, stadfæstedes herved. Det norske Riges Segl blev hængt for. (Drejer p. 104). Gardianen og hele Minoriter-Conventet af St. Katrine Kloster i Rostok udstædte 1351 den 26 Junii en Vidisse heraf, hvori de kalde

Mag-

Magnus de Svenskes, Goternes og Norges Konge. I Seglet sidder Kongen paa sin Throne, og paa den anden Side sees det norske Riges Vaaben. (Diplom. Langebek). Valdemar den Fjerde. Aar 1343.

Den 18 November kom det endeligen og i Warberg til Forlig mellem Danmark og Sverrige, hvoraf findes følgende Udtog hos Hvidtfeld (S. 454-57.)

"Alle dem som nærværende Brev see eller høre, Magnus af Guds Naade, Sverrigs, Norges og Skaanes Konning, evindelig Hilsen med Gud. Hvad Ondt som Usamdrægtighed medfører, det haver vi ikke alleneste formærket af hvis som forløben er, men haver det og selv nogenledes forsøgt, hvor besværlig og skadelig al Uenighed er. Hvorfore, paa det at Uenighed kan borttages, Fred og Eendrægtighed igjen kan stiftes, derfore gjør vi Alle vitterligt, at Aar 1343, ottende Dagen efter St. Mortens Dag, gjorde vi til Warberg, med den høibaarne Første Kong Valdemar, Danmarks og Slavis Konge, Hertug udi Estland, vor kjære Frænde, nærværende vore fornemste Raad, slig en Fordrag. Først skal der være imellem os, vore Riger, Lande, Undersaatter, og hannem, hans Riger, Lande og Undersaatter, en stadig og fast Fred, til evig Tid varendes. Item, hvis sig kunde hende udi Fremtiden, at imellem os eller vore Efterkommere og Arvinger, kunde komme nogen større vigtige Irringe, vore Rigers, Arvingers og Efterfølgeres Stat, Gavn, Ære anrørendes, som er Lande og Stæders Forrædelse, Crimen læsæ Majestatis, eller Majestæts Fornærmelse, eller saadant mere, da skal tre Bisper tilforordnes, og tre fornemme Riddere, eller Væbnere, og lige saa mange af Danmark tilskikkes, som inden 12 Uger efter skulle sammen komme til Helsingborg, efter de af Herren eller hans Statholder, eller to hans Raad tilsiges, hvilke Kongernes og Rigernes Ærinde flitteligen

Valdemar den Fjerde. Aar 1343.

skulde forfare, forforske og fuldkommeligen fuldende. Kan de ikke indbyrdes forenes, skal de til dennem tage to forstandige Mænd, en Svensk og en Dansk, hvilke skulde gjøre deres Eed, at ville sige den Deel de forstaae i deres Samvittighed; hvad de sige, derved skal begge Parter det lade blive, og denne Freds-Fordrag ligevel blive ved sin Fuldmagt. Item hvis saa skete, at der kom os større Ubestand og Irringe imellem, end vore Lænsmænd eller Dommere kunde adskille eller forene, da skal den Herre, som Klagen tilkjendegives, forordne to hans Raad til Helsingborg, to Maaneder efter klaget bliver, hvilke skulle med Rette eller Sone samme Sager fuldende, dog at denne Fredsforhandling bliver staaende ved sin Magt. Hvilken af den andens Undersaatter udi enten af Rigerne bryder, den skal straffes efter Landsloven, paa de Stæder det findes. Hvis nogen besværer sig over den andens Lænsmænd eller Dommere, da skal den Konge, sligt beklages fore, han og hans Arvinger, inden en vis Tid, efter saadant hannem forekommer, forhjelpe den besværede Part, hvad Lov og Ret er paa de Stæder. Dommere og Lehnsmænd skulde ikke maa forskyde Sager fra dem, eller benægte nogen Mand Retten, eller forvise dem til højere Dommere, eller sige den Sag ikke komme dem ved; dog denne Fred at blive. Ingen, os eller vore Efterkommere, skal haandhæve eller forsvare den andens aabne Uvenner, eller stede dem udi sit Rige Ophold. Ingen maa forbinde sig med den andens Uvenner, hvoraf enten os eller vore Efterkommere og Arvinge kunde skee Skade. Vi skulle begge skaffe, at af vore Riger forjages, og ikke opholdes Søersvere, og andre Røvere, at Kjøbmænd kan fare med Fred. De som lide Skibbrud udi enten af Rigerne, maa frit bjerge deres Gods, saa længe de det holde for uforladt. Med Rømnings-Folk, af Frygt og Fare, af det ene Rige udi det andet

und-

indvigte, skal holdes efter gammel Sædvane, dog saafremt de ikke have begaaet nogen Misgjerning paa Riget eller Indbyggerne. Hver skal nyde sit Gods udi begge Riger, og tjene deraf efter det Riges Lov og Sædvane. Vi ville, at alle de Breve, som Kong Valdemar, eller Andre, have givet os paa Skaane, Halland, Bleking, Lyster og Hveen, skulde blive ved deres Fuldmagt, og hermed heller være fornyede og confirmeret, end forkortet. Handle vi Valdemar eller vore Arvinge, eller vi Magnus og vore Arvinge, imod denne Fordrag, da tilstede vi, at vore Forlovere og Medforlovere maa fiendtligen sætte dem imod os, og tilhænge vor Vederpart. Vi Peder Erkebisp til Lund, Sverrigs Første, Sigge til Skare, Frende til Strengnes, Bisper, Henrich Abbed til Saba udi Skeninge, Iver Amundsøn, Lauritz Ulfsøn, Guste Thomesøn, Knud Folkesøn, Carl Tygesøn, Carl Næskonningsøn, Ulf Abjørnsøn, Ulf Gudmarsøn, Amund Sture, Amund Svendsøn, Tyge Glissing, Lauritz Carlsøn, Mogens Knudsøn, Sigge Mogensøn, Israel Byrgesøn, Gjøste Arvidsøn, Byrge Mogensøn, Lambert Mogensøn, og Johannes Christensøn, Lovere og Forlovere for Kong Mogens, tilsige dette som nu forskrevet staaer, med vor Tro og Ære, for os og vore Arvinge, og for alle de udi Sverrig bo, at om Nogen vilde gjøre her imod, under et Skin for Rigets beste Skyld, eller egen Frivillighed, da skal vi, vores Arvinger, og alle vore Venner hjelpe og medstaae Kong Valdemar, imod Kong Magnus, hans Arvinger og Efterkommere." — Denne Handel var vel tilforn begyndt til Helsingborg, men blev optagen, for her bedre at skulle randsages, men er nu her til Varbjerg fuldendt.

Valdemar den Fjerde. Aar 1343.

Paa Latin findes det hos Hvidtfeld, og har jeg ladet det trykke bag ved.

 Sam-

Valdemar den Fjerde. Aar 1343.

Samme Dag og Sted udgav ogsaa Kong Valdemar sit Brev herom, som findes trykt hos Messenius (Scondia. Tom. XII. 180, og hos Hadorph i 2 Del af Rimkroniken Blad 23-29.) Deri siger Valdemar at have overladt til Magnus hele Skaane, hele Halland, Bleking, Lister, og Øen Hvethen, med Slotte og Befæstninger, al kongelig Rettighed, som tilkom ham, Arvinger Eftermænd og den danske Krone, i Byer, Kjøbstæder, Markeder, og havde han solgt alt dette for 4900 Mark purt Sølv efter Cølns Vægt og disse Penge havde han faaet betalt paa følgende Maade, først havde Magnus indløst fra hans Farbroder, den holstenske Grev Johan, alle bemeldte Lande for 34000 Mark purt Sølv efter Cølns Vægt, for hvilke hans Fader Christopher havde pantsat dem, hvorpaa alle Indvaanere havde udvalgt Magnus til deres rette Konge, og dette Valg stadfæstede Valdemar for sig Efterkommere og den danske Krone. Magnus havde desuden virkelig betalt ham 8000 Mark purt Sølv efter Cølns Vægt, og overladt ham Copmannehaugns Slot, som han havde tilkjøbt sig for 7000 Mark purt Sølv efter Cølns Vægt; og som Valdemar ej kunde godtgjøre ham alle disse Penge, og mindre al den Skade, ham var tilstødt i Anledning af denne Betaling, samt det jevnlige Forsvar for bemeldte Lande, saa med Samtykke af sit Raad, de Store og Fornemste, Klerker og Leegfolk, saavel Prælater som Riddere og Væbnere, afstod han alle bemeldte Lande for sig, Arvinger, Eftermænd og den danske Krone til Kong Magnus, Arvinger, Eftermænd og den svenske Krone, og det frivilligen og uden Tvang, og til desstørre Sikkerhed skjødede han ham dem paa sædvanlig Maade, og løste alle Indvaanere der fra al Underdanighed og Lydighed mod sig og den danske Krone. Saaledes eftergav han og dem til Erkebisp Peder af Lund og alle hans Eftermænd, samt til Capitlet

i Lund

i Lund, og ligeledes til alle Riddere, Væbnere, Borgere, Bye-mænd, Bønder og Indersiter (inqvilini); han overgav ham alle Jorder, Fæstninger, Slotte, og Rettigheder tilhørende til samme, og frasagde sig alle Undtagelser (Exceptiones) af de canoniske og borgerlige Love; og stadfæstede alle forrige Breve, givne saavel af ham selv som af Skaaningerne til Kong Magnus i denne Sag; og saafremt hans rette Eftermænd og Arvinger skulde falde Kong Magnus eller Eftermænd besværlige, for den halve Fart gjennem Øresund ("ultra dimidium passagii Øresund", hvorved maaskee allerede havdes Hensyn til Tolden) og paastaae at bemeldte Lande ej vare retteligen komne til dem, ja endog fiendtligen at anfalde dem, eller at yppe Tvist derover, da skulde hver Konge i disse Riger vælge 6 Bisper og ligesaa mange Riddere og Væbnere, hvilke inden 12 Uger efter yppet Klage skulde samles i Helsingborg, der undersøge Sagen, for at udforske hvad Skade Magnus eller Eftermænd havde herved lidt, og at tildømme dem til at betale til ham eller Eftermænd 30000 Mark purt Sølv efter Cølns Vægt, paa sikkre Steder ved bemeldte 12 Mænd; og vilde Valdemar eller Eftermænd ej betale dette, da skulde de 6 Bisper, hvis Dom han herved underkastede sig, og bleve de da eenige, saa skulde de tage 3 Bisper af Sverrige, som skulde lyse Band over Valdemar eller Eftermænd og Arvinger, der ej maatte ophæves, forend Magnus eller Eftermænd ophævede den, og fuld Erstatning var skeet for lidte Skade, og skulde Fred og Eenighed desuagtet staae ved Magt mellem Rigerne, ligedan skulde og Forloverne, ifald han eller Eftermænd handlede imod noget heraf, sætte sig fiendtligen mod dem, og staae Magnus bi. Valdemar hang sit Segl for, og lovede mange geistlige og verdslige Herrer, hvoriblandt Bisp Sven af Aarhuus, og Borgerne af Roskilde, Aalborg, Holbek og Slangethorp

Valdemar den Fjerde. Aar 1343.

Valdemar den Fjerde. Aar 1343.

gethorp for sig og Arvinger, at dette skulde holdes, og at de aldrig vilde udvælge nogen til Konge i Danmark, forend han forud havde besvoret og lovet, at ville strax efter Valget stadfæste og holde alt dette, og skulde Valdemar eller Eftermænd handle herimod, da vilde de med deres Venner staae Magnus og Eftermænd bi mod Valdemar og Eftermænd.

Samme Dag og Sted udgav Erkebisp Peder af Lund, Hemming af Upsal, samt 6 andre svenske Bisper, 10 Abbeder af Skaane og Sverrige og 2 Priorer af Skaane, i Dalby og af Eskilstun, samt alle Kathedral Kirkers Capitler og Klosternes Conventer, deres Brev om, at Sverrige og Skaane vare nu saaledes foreenede sammen, at de herefter udgjorde eet Rige, og stode under een Konge. De bevidnede herved at ville i alle Ting staae Magnus bi, at det kunde blive ved Magt, og skulde det svenske Riges Grændser herefter være ved Øresund, og ej, som hidindtil, ved Skaane, og forbandt de sig til af alle Kræfter at forsvare det, samt at de herved erkjendte og valgte Magni ældste Søn Eric for Konge af Sverrig og Skaane, og tilliggende Lande, dog saa, at Magnus skulde, saa længe han levede, regjere og anordne alle Rigets Sager; men døde han, da skulde de udvise al Ære og Tjeneste mod Dronning Blanca og Kong Eric, og skulde den sidste endda være mindreaarig, da skulde indfødte Adelsmænd styre Sverrige og Skaane, og Indfødte forestaae Fæstningerne med deres Raad, indtil han blev myndig; skulde Eric døe, da skulde de vælge den af Magni igjenlevende Sønner, som de ansaae for beqvemmest; dersom Hakon, hvilken hans Fader Magnus havde gjort til Konge af Norge, vilde, imedens Eric eller hans Børn levede, tilegne sig Sverrig og Skaane, og deri handle mod sin Faders og Moders Villie, da skulde de af al Magt staae imod

Jun-

Junker Hakon, og saafremt Kong Eric vilde tilegne sig Norge da staae ham imod, og om nogen af dem kaldte Fremmede til Hielp, da skulde alle tre Riger, Norge, Sverrig og Skaane med samlede Kræfter sætte sig herimod; fik Magnus flere Børn, da skulde de understytte dem, af begge Kiøn, efter deres Stand, og Landenes Love; og om nogen handlede herimod, da skulde de af alle Kræfter sætte sig imod ham; hermed skulde dog i ingen Maade Afbræk skee, hvad brugeligt havde været fra gammel Tid i Riget Sverrige og Skaane, i Henseende til Konge-Valget efter Eriks Død eller andre Magni Sønner. Dette Brev findes og hos Hvidtfeld pag. 462-66, saaledes: Peder, af Guds Naade Erkebisp til Lund, og Henning, Erkebisp til Upsala, Petrus Lincopensis, Siggo Scarensis, Frenderus Strengenensis, Odgislus Arosiensis, Hemmingius Aboënsis og Boë Vexionensis, af Guds Naade Bisper, Jens Abbed udi Allehelgens Kloster i Lund, Ragualdus i Aluaster, Svend udi Herrizuad, Folkmarus af Waruhem, Anders af Sinth, Folcke af Noua valle, Michel af Beckeskow, Henrich af Saba, N. af Tometorp, og Anders af Asylo, Abbeder, Peder Dalbyensis, og Godfred af Esckilstuna, Priores, desligeste Domkirkers, Capitlers og forskrevne Klosteres Conuent, ønsker alle som see og læse dette Brev, Lykke og Salighed udi Herren. Efterdi Sverrigs Rige er med Skaane saa hart forenet og tilbunden, saa at de stedse og altid skal holdes for eet Rige, og styres og regieres af een Konge, som Breve, derpaa gjorde ere, klarligen give tilkiende; da tage vi gierne ved samme forbemeldte Forening, og trofasteligen love, at vi troligen ville staae bi med vor kiære Herre, Herr Magnus af Sverrige, Norge og Skaane, og med hans Efterkommere og Arvinge, baade med Ord, Raad og Daad, saa meget som os mueligt er, at fornævnte Sverrigs Rige og Skaane,

Valdemar den Fierde. Aar 1343.

kan

Valdemar den Fjerde. Aar 1343.

kan være og blive med hverandre forenet, som de ere, og at de med deres Lov og Ret kan haandhæves, og forsvares imod alle Mennesker; dog vor Kirkelov, Orden og Embedet uforsømmet; ville ogsaa her efter holde, have og kiende Sverrigs Riges Markskiel, Øresund, som tilforne var holden paa denne Side i Skaane; og ville vi Sverrigs Rige forinden det Markeskiel og Enemærke udi Øresund, hvor som og paa hvad Sted det blev anfægtet, mandeligen og eendrægteligen, af vor ganske Magt og Formue, med Guds Hielp forsvare. Fremdeles, efterdi vi flitteligen hos os selv overvejer og betænker, hvad for Fare, Ulykke og Skade, indvortes Uenighed og Usamdrægtighed fører med sig, og den Uenighed besynderlig, som tidt og ofte plejer at opkomme, naar man er tvivlraadige, og veed ikke hvem man vil fordre og fremme til et Rige og Regimente. Desligeste efterdi vi begjere, saa meget som Gud vil tilstæde, saadan Ulykke at forekomme, da troligen lover og tilsiger vi, at vi, efter vor Herres og Konges Raad og Villie, samdrægteligen ville med al Ære og Reverentz, som det sig bør, og efter den tilbørlig Vis og Sædvane, som udi Sverrigs Rige af en gammel Lov og Ret er samtykt og vedtagen, udvælge Erich, den ældste Søn, til vor Herre og Konge, over fornævnte Sverrigs Rige og Skaaneland, over Provindser og Øer, som gaaer Tribut af, og hører til samme Sverrigs Rige. Vi ogsaa bepligter os, og hver af os, for sig, at bevise forbemeldte Hertug Erich, al Lydighed, Tjenstagtighed, Huldskabs og Troskabs Eed, som Undersatter med rette bør at bevise deres Herre og Konge. Dog skal dette aldeles forbeholdes, at hans Fader Kong Mogens, vor Herre og Konning, skal have Magt udi sin Tid, saa længe han lever, at byde og befale over os hans Undersaatter, og at forordinere og beskikke hvad som han seer og fornemmer, her kan være Riget

til

til Gavn og Bedste. Item vi love stadeligen som tilforn, at hvis saa skede, Kong Mogens døde, men vi levede, (hvilket Gud naa'deligen afvende!) da ville vi findes højbemeldte vor Fru Dronning Blanca, og fornævnte vor Herre Konning Erich, udi alle Ting troe og huld, og bevise dem al Ære og Tjeneste, og troligen med dennem, efter vor Evne, forsvare og haandthave deres Lov udi Sverrige og Skaane. Og imedens samme Herr Erich er udi sine umyndige Aar, da skal efter Adelens Raad Villie og Samtykke udi Sverrige og Skaane, deputeres og udvælges En, som er indfød udi Riget, til at være hans Formynder, og at forestaae Riget, og alle Slotte og Fæstninger. Desligeste efter deres Raad skal ved indfødte Mænd styres og forestaaes Slotte og Fæstninger, indtil Gud under hannem at komme til hans fulde Aar. Men dersom det skede, at vor forbemeldte Konge ved Døden blev henkaldet, og lod ingen Børn efter sig, da ville vi retteligen som det sig bør, udvælge en Anden, som er beqvemmelig og skikkelig, af fornævnte Konning Mogens's som lever, til vor Herre og Konning, over fornævnte Sverriges Rige og Skaane, over Lande, Øer, Provindser, og af ingen anden Stamme. Item dersom det hændte sig at Hertug Haagen, Kong Erichs Broder, hvilken vor Herre og Konning, Kong Mogens, deres Fader, haver antvordet Norge at forestaae, vilde, imedens fornævnte vor Konning, Kong Erich og hans Børn levede, tage sig Sverrigs Rige og Skaane til, imod det, som af hans Fader og Moder tilforn var gjort og bevilget, da ville vi af al vor Magt, imodstaae Hertug Haagen; hvilket ogsaa lovet haver de fornemste Herrer udi Norges Rige, at de ikke i nogen Maade, enten med Raad eller Gjerning, ville komme fornævnte Herr Haagen til Hjelp, dersom han i Fremtiden under det Skin, at han med deres Raad vilde gaae imod den

Valdemar den Fjerde. Aar 1343.

Valdemar den Fjerde. Aar 1343.

Forhandling som skeet var. Iligemaade, dersom det hændte sig, at fornævnte Kong Erich, vor Herre og Konge, vilde trænge sig ind udi Norges Rige, men Hertug Haagen og hans Børn levede, da love vi iligemaade, at vi ingenlunde ville dertil være hannem behjelpelige, eller derudi samtykke med hannem; og dersom det skede, at begge disse fornævnte Brødre, eller en af dem, vilde gaae imod det, som deres Fader og vi tilforne, som skrevet staaer, havde gjort og bevilget, og, til det at fuldkomme, vilde bruge Fremmede deres Magt og Hjelp, og vilde saa fiendtligvis fordriste sig til at indfalde udi et af fornævnte Riger, da skal begge Rigerne, Sverrig og Norge, eendrægteligen med hverandre, beflitte sig med al Magt og Formue, mandeligen at imodstaae deres Villie og Anslag; og det skal saa ofte skee, at begge disse Riger skulle bevise hverandre den Hjelp, saa ofte det hændes, at den ene Broder den anden af sit Rige ville fortrænge, og saadan deres faderlige Villie og faderlige Forordning vilde forstyrre. Hvis saa skede, at vor Herre Kong Mogens bekom flere Børn, da lover vi som tilforne, at vi vil forhjelpe hver af dem, enten de ere Herrer eller Frøkener, til deres Ret, Ære og Værdighed, ligesom det beqvemmer deres Stat og Vilkaar, og deres Person, efter fornævnte Rigers Statuter og Love, saavel Sverrigs og Skaanes, som Norges, og efter den Vis og Skik som udi samme Riger er samtykt og vedtagen. Hvis Nogen i hvad Condition og Vilkaar han er udi, som tør vove sig til udi vor Tid at sætte sig op imod det som forbemeldt er, eller imod noget af dette, eller i nogen Maade at gjøre det til intet, da lover vi som tilforne, at vi af al Magt og Formue, mandeligen og eendrægteligen ville staae hannem imod, baade med Raad og Daad, saa meget som vi kan, paa det hans Forsæt ikke skal gaae for sig, dog vor Kirkeret, Orden og Embede uforsømmet. Og

endog vi bekjender, at vi med vor fri Villie, og beraad Hu, for Fred og Rolighed Skyld haver dette som foreskrevet staaer indgaaet og bevilget, dog ville vi ikke, at dermed i nogen Maade skal forkrænkes den rette Vis og Skik, som udi Sverrig og Skaane af gammel Tid haver været holden, naar en Konge skulde udvælges; men den Frihed og Rettighed at udvælge Konger, skal fri komme til os, og til vore Efterkommere igjen, efter Kong Erichs Død, eller en anden af Kong Mogens's Sønner, som vi udvælge til Konge, om førnævnte Kong Erich, vor Konge, døde og afgik uden Børn, (hvilket Gud forbyde!) Men paa det at alt som foreskrevet staaer, kunde være bestryggere, haver vi sat vore Signeter herfore. Datum Varberg, Aar 1343 in octauis beati Martini Episcopi.

Valdemar den Fjerde Aar 1343.

Atter i Varberg den 22 November bevidnede Kong Valdemar ved sit Brev, at have skjødet og lagt i Armene paa Kong Magnus Landene Skaane, Halland, Bleking, Lister og Øen Hvethen og det efter Landets Love, samt afhændet dem fra den danske Krone, og dette lovede han paa Tro og Ære, og derfor paa næste almindelige Parlament, som kaldtes Dannehof, at skaffe ham fuldkommen Forsikkring og stadfæste alle herover gjorte Breve og Dagtingninger med deres Klausuler, Vilkaar og Artikler. Bisp Sven i Aarhus, Jeppe Poulsen, Decanus i Roskild, to Riddere og tre af Vapn (armigeri) lovede med forenet Haand ubrødeligen at holde dette, og forseglede tilligemed Kongen. Dette Brev er trykt hos Hadorph. (Rimkrøniken. II. Blad 30.)

Man maae tilstaae, at Magnus tog mange forsigtige Forsikkringer og at Valdemar indgik dem alle; thi han tænkte, som siden viste sig, engang i Tiden ej at holde dem, og ved given Lejlighed at faae dem forandrede. Magnus gav og herved Intet for

Valdemar den Fierde. Aar 1343.

have pantsat ham sin Gaard i Haugh, som han paa næste Otherssyl Herredsting, der holdtes for Mikkelsdag, skulde indløse. Han selv og de hoviske Mænd Broder Thomas af Glæynstrorp Astrad Eryxsun og Nicolaus Jonsun af Hvitsteen hang deres Segl for (Diplom. Lang.)

Den 10 Julii gjorde den ærværdige Matrone Frue Christine, Enke efter Ridder Johan Niclæsson af Nyløse kaldet Hwiting, Testamente, (Script. IV. 480.), hvorved hun gav til Sorøe Kirke 15 Mark purt Sølv efter Colns Vægt for Bekostningen paa sin Begravelse, thi hun vilde begraves i Kirken der, og pantsatte derfor alt sit Gods i Fyneslosflitiæ med Fossmosæ og med Biskopsholm mellem Tuvelsæ og Alstæde, og Magt at indløse en Brydies Gaard med sine Grunde, som hun havde pantsat til Johan Skawæ for 5 Mark Sølv, og satte hun efter denne Indløsning hele Landsbyen Fiennesløsflisæ i Pant for 200 Mark purt Sølv efter Cølns Vægt (hvilket vel skal være 20 Mark, som staaer paa tvende andre Steder i den Sorøiske Gave-Bog.) Indkomsterne deraf gav hun dem rent som en Almisse for sin Sjel, og for den aarlige Indløsning satte hun Landstinget for St. Hans Dag; dersom Arvingerne lode Godset ved Forsømmelse komme i andre Hænder, da skulde de erstatte Klosteret Pengene inden 6 Maaneder efter den Tid.

Den 9 August paa Vibborger Ting udstædte Præsten Nicolaus Hwith, Jonas Benedictsen, Auditeur paa Tinget, og 5 andre deres Brev at Peder Wendelbos Fuldmægtig havde nedlagt i Retten 12 Mark purt Sølv for Godset i Karæthorp, som var skjødet ham af Andreas Pedersen, og som skulde tjene til aarligen at gjenløse det fra Herre Gregorius Magnæsen eller

Johan

Johan Raas, og ligeledes 4 Mark purt Sølv til Ridder Herre Johan Lembek. (Diplom. Langeb.)

Valdemar den Fierde. Aar 1343.

Den 4 September bevidner Sven Siværtsen, Foged i Aalaburgh, og 7 Andre, at Herre Peder Wendelbo, forhen Drost, havde fra Hathensiet Herredsting tilstrækkeligt Vidnesbyrd at have fremstillet for Johan Raas 12 Mark purt Sølv, og for Herre Johan Lembek 4 saadanne, til at igienkiøbe Godset i Karræthorp, og det paa Thinget førend St. Olufs Fest og paa to Tinge efter det. (ibid.)

Udi Roskilde den 16 August føiede dets Bisp Johan St. Andreæ Altar i Domkirken der med alle dets Indkomster til Præbendet kaldet Janua, som Herre Jacob Falster havde, fordi det var kun ringe, og paa det at Kanikerne kunde have Leilighed til at studere, være ordentlige og holde sig efter deres Stand. (Dipl. Langb.)

Den 27 September overlod (efter Barthol. Tom. V. 106.) Abbed Henric og Conventet i Sorøe til Bisp Johan i Roskilde, Herre Jacob Poulsen Decanus og Kapitlet der, hvad de besad i Lyungh i Mærløse Herred og Petersborg Sogn og i Mulstorp i Ragstathe Herred og Norrethorp Sogn, fordi de havde tilladet dem at nedbryde Petersborg Kirke, og at sløife Bjerget den stod paa, og gjøre den jævn med Sletten, da Klosteret stod stor Fare derfra, om nogle af deres Fiender befæstede sig der; de forbandt sig til at give Skjøde paa bemeldte Gods, naar forlangtes, og at hjemle det til Decanatet, som ejede Petersborg Kirke, og at erstatte det Skaden, om nogen skulde tilvinde sig bemeldte Gods. Heraf sees, hvor yderlig usikker det da var i Danmark; imidlertid skeede denne Sløifning og Nedbrydelse ikke.

Fra den nye Bye i Avignons Stigt sender Paven den 30 September en Bulla til Erkebispen i Lund og hans Lyd-Bisper, at

da

Valdemar den Fjerde. Aar 1343.

da Tyrkerne havde paa nogle Aar jævnligen gjort til Skibs Indfald i Romanien og flere Lande, og deriblandt i Negroponte, og de havde besluttet i næste Aar paa sin egen Bekostning at sende en Galeisflode did, hvilket skulde skee i 3 Aar, og tilligemed understøttes af Kong Hugo i Cypern, Johanniter Ridderne, Venetiánerne og flere, hvilke skulde ved Allehelgens Fest samle sig ved Negroponte, derfor befaler han Erkebispen at lade overalt i Stigterne prædike Korset, og fæste det paa de Troendes Skuldre, og giver Paven Syndernes Forladelse til alle dem, som i disse 3 Aar fra Allehelgen af at regne drage imod Tyrken enten til Lands eller Vands, og forbliver der i et Aar enten stadigen eller i Skifte-Tid (interpolatim) saa og dem, som sendte Andre for sig eller betalte med Penge; ved alle Kirker skulde derfor sættes Blokke med 3 Nøgler til, hvoraf Stedets Ordinarius (venteligen Stigtets Biskop) skulde gjemme den eene, Præsten ved Kirken den anden, og en god Borgermand den tredie. (Bartholin. VI. 388. conf. Raynaldi Annal. ad hunc annum.)

Den 21 October stadfæstede Søster Cecilia Herlings Datter, Priorinde ved St. Agnete Kloster i Roskilde, og det hele Convent, og Broder Johan Propicius, Prior og Provisor der, hvad der var lovet den ædle Frue og deres Søster Christine, Datter af Herre Johan Sjellandsfar den Ældre, nemlig at hun frit maatte gjøre Testamente, og at om Søster Christine Attædotter eller andre Søstre af St. Claræ Kloster i Roskild eller Minoriterne der skulde sigtes for noget dem af hende betroet Gods, saa tilstod de herved at de rigtigen havde faaet det, og vilde holde dem skadesløse; de samtykkede og, at de Klenodier, som hun havde læneret til sin Søn Peder Thorbernsøn og andre Verdslige, skulde ligge urørte efter Behag af Søstrene af St. Claræ og Minoriterne,

terne, indtil bemeldte Peder indsandt sig personligen, eller et sikkert Bud fra ham, som kunde give bemeldte Søstre Qvittering. Deres eget Segl blev forhængt, saa og Herre Jacob Poulsens Decani, Herre Michel Duwæs, Herre Lamberts, Kanikers i Roskilde, og Broder Jacob Pins's, Dominicanernes Prior der. (Diplom. Langeb.)

Valdemar den Fjerde. Aar 1343.

Den 5 November sendte den roskildske Bisp Johan paa sine Vegne tre af sine Kaniker Michael Cantor, Johan Kraak, og Nicolaus Johansen kaldet Duvæ, til Kapitlet i Kjøbenhavn, for at visitere, og der oplæse i Overværelse af Kanikerne og Kleresiet af Kirken og Byen, Bispens Brev af 20 October til Decanus Hastan, og det hele Kapitel, om den store Tvist, som havde reist sig imellem dem indbyrdes, og at han havde givet disse tre Mænd Magt at rette dette, endog ved Kirkens Censur, og fandt de da, at Decanus Hastan Gvidonis Søn, Præst, besad Decanatet, og havde Jurisdiction over Kjøbenhavns Bye og tre Herreder, og desuden Wærebro og Gyofnetoftæ Kirke og et Præbende. De fandt desuden 10 andre Kanike-Præbender, som besaddes af 10 Personer, 8 Presbyteri og 2 Acolici (Acoluthi), hvoraf 2 vare fraværende og de andre residerende; desuden et Sogn, hvorover var en Præst, og hørte det til Kirken, og 3 Alter-Beneficier, hvorved vare 3 Præster, og desuden endeel andre Altere, hvortil Legfolk beskikkede Præster (personæ), som de efter Behag af- og indsatte; desuden 2 Betjeninger, hvoraf den ene sørgede for Kanikernes Bord, og den anden for Kirkebygningernes Vedligeholdelse. De udelukte derpaa Byens Klerker, og antoge kun nogle udenfor Kapitlet, nemlig 2 eedsvorne Notarier, og 2 nødvendige Vidner; de undersøgte derpaa Kapitlets Anordninger, hvoriblant er mærkværdig, at Kanikerne vare forbundne til enten selv eller ved andre at prædike de

Valdemar den Fjerde. Aar 1343.

6 store Højtider; dertil lagde de kun, at der skulde bestikkes en Cantor i Choret, og dertil udvalgte de Kaniken Wilhelm, kaldet Parvus, og skulde han derfor aarligen nyde 2 Mark Sølv; at Ugen for Palme-Søndag skulde Forstanderne for Kirkebygningen og Kanikernes Bord aflægge deres Regnskab; at 2 Diaconi og en Klokker (campanarius) skulde hver Nat ligge i Kirken; at hver den Kanik, som var aarligen 12 Uger borte, endog stødevis, skulde ansees for fraværende, og at de, som ej vare tilstede ved Vigilierne og Messerne i Aarstiderne, skulde Intet nyde, medmindre de vare syge; at der skulde gjøres et cyppus eller Carcer i Decani Gaard til at hævne og straffe Klerkernes Forseelser (pro compescendis et puniendis excessibus clericorum.) Decanus skulde have en Nøgel til Kapitlets Segl og Privilegier, og en Kanik den anden; den, som stod for Bordet, skulde derved ej have nogen Jurisdiction; Decanus skulde handle med Kapitlets Raad, eller dog med 2 af dem; ingen Kanik maatte gaae i Kro, og erklærede de 3 udsendte roskildske Kaniker dem, som gjorde det ofte, for bandsatte; alle Bøger, Kirkens rørlige og urørlige Gods, skulde opskrives og aarligen beediges; hvad som var afhændet, skulde igjen indkaldes. Dette blev saaledes opsat den 16 November. Dette Dokument er trykt hos Pontoppidan (Tom. II, S. 162–66.)

Fra Avignon den 1 December sendte Paven en Bulla til Erkebispen af Lund og hans Lyd-Bisper i Anledning af Tyrkernes Indfald i Romanien, hvorom skrives ligesom i den forrige Bulla af 30 September; Paven havde derfor befalet over den ganske katholske Verden, Frankrig, England, Spanien, at Tiende skulde gives af alt geistligt Gods, i 3 Aar, undtagen af Johanniter-Riddernes, i to Terminer, nemlig ved Allehelgen og Christi Op-

stan-

standelse; og byder han Erkebispen, ligeledes at inddrive dette under Kirkens Ban, og Betalingen at skee enten efter Tiendens Taxation eller efter gammel Sædvane; de indkomne Penge skulde forvares i Cathedral-Kirkerne, eller paa et andet sikkert Sted, paa Bispernes og Kapitlernes Bekostning; Pengene skulde erlægges i den da gangbare Mynt; dog maatte Kalke, Bøger og andre Kirke-Prydelser ej sælges eller pantsættes; Cistercienser, Præmonstratenser, Cluniacenser. Cartheuser, Grandimontenser skulde, uagtet alle deres Privilegier, ej være befriede. (Bartholin. K. vel VIII. p. 392.) Valdemar den Fjerde. Aar 1343.

Den 31 Maj døde den slesvigske Bisp Helimbert Visbeke udi Lybek, og begroves der midt i Choret i St. Cathrinæ Kirke efter en latinsk Inscription der, og findes hans Malerie ogsaa der i Munkenes Stol; hans Billede er udhuggen paa Ligstenen, og have Ziraterne derpaa været af Messing, som nu er borte. Alt dette beretter Gebhardi i et Brev til Langebek, som jeg har anført under 1320. (Tome XII. S. 28.) Da dette Monument synes at være uforkasteligt, saa kan Helimbert ej have først aftakket 1350, men maae have gjort det endog før 1343, og altsaa hans Eftermand Brun have siddet meget længere, end man almindeligen troer.

Bisp Niels Jonsen i Odense indviede den 31 eller 27 Julii det store Alter i St. Francisci Kirke til Jomfrue Marie der, efterat Kirkebygningen var færdig.

Minoriternes Historie i Danmark vil, at Bisp Niels døde i dette Aar, og blev begravet i Knuds Kirke, men denne Bisp døde ej førend 1362 eller 1363.

Anden Gang bleve Munke sendte fra Sorø til Knardrup Kloster, som var fravendt under Kronens Brug, siden Hertug Barnim forstyrrede det. (Hvidtfeld. 458.)

Valdemar den Fjerde. Aar 1343. Forhandling som skeet var. Iligemaade, dersom det handte sig, at fornævnte Kong Erich, vor Herre og Konge, vilde trænge sig ind udi Norges Rige, men Hertug Haagen og hans Børn levede, da love vi iligemaade, at vi ingenlunde ville dertil være hannem behjelpelige, eller derudi samtykke med hannem; og dersom det skede, at begge disse fornævnte Brødre, eller en af dem, vilde gaae imod det, som deres Fader og vi tilforne, som skrevet staaer, havde gjort og bevilget, og, til det at fuldkomme, vilde bruge Fremmede deres Magt og Hjelp, og vilde saa fiendtligvis fordriste sig til at indfalde udi et af fornævnte Riger, da skal begge Rigerne, Sverrig og Norge, eendrægteligen med hverandre, beflitte sig med al Magt og Formue, mandeligen at imodstaae deres Villie og Anslag; og det skal saa ofte skee, at begge disse Riger skulle bevise hverandre den Hjelp, saa ofte det hændes, at den ene Broder den anden af sit Rige ville fortrænge, og saadan deres faderlige Villie og faderlige Forordning vilde forstyrre. Hvis saa skede, at vor Herre Kong Mogens bekom flere Børn, da lover vi som tilforne, at vi vil forhjelpe hver af dem, enten de ere Herrer eller Frøkener, til deres Ret,Ære og Værdighed, ligesom det beqvemmer deres Stat og Vilkaar, og deres Person, efter fornævnte Rigers Statuter og Love, saavel Sverrigs og Skaanes, som Norges, og efter den Vis og Skik som udi samme Riger er samtykt og vedtagen. Hvis Nogen i hvad Condition og Vilkaar han er udi, som tør vove sig til udi vor Tid at sætte sig op imod det som forbemeldt er, eller imod noget af dette, eller i nogen Maade at gjøre det til intet, da lover vi som tilforne, at vi af al Magt og Formue, mandeligen og eendrægteligen ville staae hannem imod, baade med Raad og Daad, saa meget som vi kan, paa det hans Forsæt ikke skal gaae for sig, dog vor Kirkeret, Orden og Embede uforsømmet. Og

endog

endog vi bekjender, at vi med vor fri Villie, og beraad Hu, for Fred og Rolighed Skyld haver dette som foreskrevet staaer indgaaet og bevilget, dog ville vi ikke, at dermed i nogen Maade skal forkrænkes den rette Vis og Skik, som udi Sverrig og Skaane af gammel Tid haver været holden, naar en Konge skulde udvælges; men den Frihed og Rettighed at udvælge Konger, skal fri komme til os, og til vore Efterkommere igjen, efter Kong Erichs Død, eller en anden af Kong Mogens's Sønner, som vi udvælge til Konge, om førnævnte Kong Erich, vor Konge, døde og afgik uden Børn, (hvilket Gud forbyde!) Men paa det at alt som foreskrevet staaer, kunde være destryggere, haver vi sat vore Signeter herfore. Datum Varberg, Aar 1343 in octauis beati Martini Episcopi.

Valdemar den Fjerde Aar 1343.

Atter i Varberg den 22 November bevidnede Kong Valdemar ved sit Brev, at have skjødet og lagt i Armene paa Kong Magnus Landene Skaane, Halland, Bleking, Lister og Øen Hvethen og det efter Landets Love, samt afhændet dem fra den danske Krone, og dette lovede han paa Tro og Ære, og derfor paa næste almindelige Parlament, som kaldtes Dannehof, at skaffe ham fuldkommen Forsikkring og stadfæste alle herover gjorte Breve og Dagtingninger med deres Klausuler, Vilkaar og Artikler. Bisp Sven i Aarhus, Jeppe Poulsen, Decanus i Roskild, to Riddere og tre af Vapn (armigeri) lovede med foreenet Haand ubrødeligen at holde dette, og forseglede tilligemed Kongen. Dette Brev er trykt hos Hadorph. (Rimkrøniken. II. Blad 30.)

Man maae tilstaae, at Magnus tog mange forsigtige Forsikkringer og at Valdemar indgik dem alle; thi han tænkte, som siden viste sig, engang i Tiden ej at holde dem, og ved given Lejlighed at faae dem forandrede. Magnus gav og herved Intet for

In-

Valdemar den Fierde Aar 1343.

Intet, tvertimod, han fik af Valdemar Afstaaelse paa Halland, som neppe et skeet i Forbraget af 1341; thi endskiøndt det staaer i Hadorphs svenske Oversættelse, findes det dog ikke i den latinske Original. Kong Magnus og Erkebispernes Brev findes og paa Latin hos Pontanus Lib. VII. p. 468. og Torfæus IV. 471–73. Man seer ellers af det sidste, hvor angelegen det var de svenske og skaanske Herrer, at Sverrig og Norge skulde ej mere være sammen, men hvert have sin egen Konge, af hvilken samme Mening ogsaa Norge var. Dette var meget ønskeligt for Danmark, og da Alting viser, at Valdemar var en meget statsklog Herre, saa skulde man næsten troe, at han paa en eller anden Maade havde medvirket hertil.

Imedens alle disse Ting afgjordes venligen, krigede de danske og holstenske Slotsherrer sammen i Siælland, hvorvel Grev Johan, som havde det i Pant, lader ej selv at have taget sig deraf, mindre Grev Henric, som havde Intet der i Pant, endskjønt det lader, at den gamle holstenske Krønike (Leibnitii Acceff. pag. 52.) lader ham i dette Aar krige der. Anledningen skal egentligen have været, at en fornem dansk Adelsmand, som var Grev Henric, (snarere Johan,) meget troe, og ogsaa elsket af Sjellandsfarerne, blev dræbt af en Holstener, hvorover den siellandske Adel reiste sig op. I Begyndelsen røvede man paa begge Sider kun Qvæget, men siden brændte en Holstener Helsinge Kirke af, hvorhen mange Bønder havde flygtet af Frygt, og hvor mange af dem bleve deels brændte, deels dræbte, deels fangne. Nu anfaldt Adelen Holstenerne om Natten i Landsbyerne og dræbte flere end 300 Bevæbnede. Efter dette blev Kjøge By brændt, og mange Landsbyer. Derpaa skete den 26 September et Slag ved Flaske Mølle beliggende ventelig ved Flaskekroe, imellem de Danske og

Tyd-

Tydske, hvilke sidste begyndte Slaget, og blev deri Boetius Falck og flere fangne, og fik de Tydske overhaand. Derefter lader Hvidtfeld S. 449 først Overfaldet om Natten skee, og siger at fra den Tid holdt Holstenerne sig indenfor Fæstningerne. Men nu Valdemar havde faaet fast Fred med de Svenske, besluttede han selv at bekrige Holstenerne; han lejrede sig ved Ringsted den 27 December og drog derfra den 31 til Slagelse i Tanke at angribe Korsør Slot, men et Bud bedrog ham, hvorfor han vendte tilbage til Ringe. Samme Dag bleve Bisp Sven af Aarhuus og Jacob Poulsen Decanus i Roskild, da de vilde vende tilbage, fangne, venteligen af Holstenerne, og forvarede paa Padeborgh, nu Sparresholm, thi Padeborgh hørte endda Holstenerne og ej Kongen til, desuden var Svend en af Kongens Fortroligste. Herover blev, efter Anordningen Cum ecclesia Daciana og flere nye Anordninger, Forbud forkyndt. Kongen kom igjen til Ringsted i næste Aar den 2 Januarii, skilte sin Krigshær ad, og kom tredie Dag efter til Roskild. (Hvidtfeld S. 457–58.)

Valdemar den Fjerde. Aar 1343.

Den 15 April indløste Sti Andersen af Bjørnholm fra Herre Nicolaus Limbek og hans Arvinger Kalls Slot og fik hans Qvittering derfor. Denne Limbek var først en af Kongens største Uvenner, men blev siden hans Drost, Raad, og troe Mand, og gjorde ham stor Tjeneste; han ejede Dorming. Da han engang vilde, paa Kongens Lejde, komme til Wordingborg, varede en af Kongens Smaadrenge, som han altid gav Drikkepenge, ham ad paa Vejen, sigende, Vandet er hedt, om Galtene komme tilstede, da forstod han, at Kongen vilde omkomme ham, sejlede strax bort og turde ikke tro Lejden. Saa skriver Hvidtfeld S. 458.

Den 9de Maj tilstod Peder Brun, at være skyldig til Thord Degn (Dyaconus) 3 Mark Sølv og en halv, og derfor at

have

Valdemar den Fierde. Aar 1343.

have pantsat ham sin Gaard i Haugh, som han paa næste Othersyl Herredsting, der holdtes for Mikkelsdag, skulde indløse. Han selv og de hviske Mand Broder Thomas af Glænnstrorp Astrad Eryxsun og Nicolaus Jonsun af Hvitsteen hang deres Segl for (Diplom. Lang.)

Den 10 Julii gjorde den ærværdige Matrone Frue Christine, Enke efter Ridder Johan Niclæsson af Nyløse kaldet Hwiting, Testamente, (Script. IV. 480.), hvorved hun gav til Sorøe Kirke 15 Mark purt Sølv efter Cølns Vægt for Bekostningen paa sin Begravelse, thi hun vilde begraves i Kirken der, og pantsatte derfor alt sit Gods i Fyneslofflitlæ med Fossmosæ og med Biskopsholm mellem Tuvelsæ og Alstæde, og Magt at indløse en Brydiegaard med sine Grunde, som hun havde pantsat til Johan Skawæ for 5 Mark Sølv, og satte hun efter denne Indløsning hele Landsbyen Fiennesløsliklæ i Pant for 200 Mark purt Sølv efter Cølns Vægt (hvilket vel skal være 20 Mark, som staaer paa tvende andre Steder i den Sorøiske Gave-Bog.) Indkomsterne deraf gav hun dem rent som en Almisse for sin Sjel, og for den aarlige Indløsning satte hun Landstinget for St. Hans Dag; dersom Arvingerne lode Godset ved Forsømmelse komme i andre Hænder, da skulde de erstatte Klosteret Pengene inden 6 Maaneder efter den Tid.

Den 9 August paa Viborger Ting udstædte Præsten Nicolaus Hwith, Jonas Benedictsen, Auditeur paa Tinget, og 5 andre deres Brev at Peder Wendelbos Fuldmægtig havde nedlagt i Retten 12 Mark purt Sølv for Godset i Karæthorp, som var skiødet ham af Andreas Pedersen, og som skulde tjene til aarligen at gjenløse det fra Herre Gregorius Magnæsen eller

Johan

Johan Raas, og ligeledes 4 Mark purt Sølv til Ridder Herre Johan Lembek. (Diplom. Langeb.)

Valdemar den Fjerde. Aar 1343.

Den 4 September bevidner Sven Siværtsen, Foged i Aalæburgh, og 7 Andre, at Herre Peder Wendelbo, forhen Drost, havde fra Hathenstet Herredsting tilstrækkeligt Vidnesbyrd at have fremstillet for Johan Raas 12 Mark purt Sølv, og for Herre Johan Lembek 4 saadanne, til at igjenkjøbe Godset i Karæthorp, og det paa Thinget førend St. Olufs Fest og paa to Tinge efter det. (ibid.)

Udi Roskilde den 16 August føjede dets Bisp Johan St. Andreæ Altar i Domkirken der med alle dets Indkomster til Præbendet kaldet Janua, som Herre Jacob Falster havde, fordi det var kun ringe, og paa det at Kanikerne kunde have Lejlighed til at studere, være ordentlige og holde sig efter deres Stand. (Dipl. Langb.)

Den 27 September overlod (efter Barthol. Tom. V. 106.) Abbed Henric og Conventet i Sorøe til Bisp Johan i Roskilde, Herre Jacob Poulsen Decanus og Kapitlet der, hvad de besad i Lyungh i Mærløse Herred og Petersborg Sogn og i Mulstorp i Ragstathe Herred og Norrethorp Sogn, fordi de havde tilladet dem at nedbryde Petersborg Kirke, og at sløife Bjerget den stod paa, og gjøre den jævn med Sletten, da Klosteret stod stor Fare derfra, om nogle af deres Fiender befæstede sig der; de forbandt sig til at give Skjøde paa bemeldte Gods, naar forlangtes, og at hjemle det til Decanatet, som ejede Petersborg Kirke, og at erstatte det Skaden, om nogen skulde tilvinde sig bemeldte Gods. Heraf sees, hvor yderlig usikkert det da var i Danmark; imidlertid skeede denne Sløjfning og Nedbrydelse ikke.

Fra den nye Bye i Avignons Stigt sender Paven den 30 September en Bulla til Erkebispen i Lund og hans Lyd-Bisper, at

da

Valdemar den Fjerde. Aar 1343.

da Tyrkerne havde paa nogle Aar jævnligen gjort til Skibs Indfald i Romanien og flere Lande, og deriblandt i Negroponte, og de havde besluttet i næste Aar paa sin egen Bekostning at sende en Galeiflode did, hvilket skulde skee i 3 Aar, og tilligemed understøttes af Kong Hugo i Cypern, Johanniter Ridderne, Venetiänerne og flere, hvilke skulde ved Allehelgens Fest samle sig ved Negroponte, derfor befaler han Erkebispen at lade overalt i Stigterne prædike Korset, og fæste det paa de Troendes Skuldre, og giver Paven Syndernes Forladelse til alle dem, som i disse 3 Aar fra Allehelgen af at regne drage imod Tyrken enten til Lands eller Vands, og forbliver der i et Aar enten stadigen eller i Skifte-Tid (interpolatim) saa og dem, som sendte Andre for sig eller betalte med Penge; ved alle Kirker skulde derfor sættes Blokke med 3 Nøgler til, hvoraf Stedets Ordinarius (venteligen Stigtets Biskop) skulde gjemme den eene, Præsten ved Kirken den anden, og en god Borgermand den tredie. (Bartholin. VI. 388. conf. Raynaldi Annal. ad hunc annum.)

Den 21 October stadfæstede Søster Cecilia Herlings Datter, Priorinde ved St. Agnete Kloster i Roskilde, og det hele Convent, og Broder Johan Propicius, Prior og Provisor der, hvad der var lovet den ædle Frue og deres Søster Christine, Datter af Herre Johan Sjellandsfar den Ældre, nemlig at hun frit maatte gjøre Testamente, og at om Søster Christine Attædotter eller andre Søstre af St. Claræ Kloster i Roskild eller Minoriterne der skulde sigtes for noget dem af hende betroet Gods, saa tilstod de herved at de rigtigen havde faaet det, og vilde holde dem skadesløse; de samtykkede og, at de Klenodier, som hun havde leveret til sin Søn Peder Thorbernsson og andre Verdslige, skulde ligge urørte efter Behag af Søstrene af St. Claræ og Minoriterne,

terne, indtil bemeldte Peder indfandt sig personligen, eller et sikkert Bud fra ham, som kunde give bemeldte Søstre Qvittering. Deres eget Segl blev forhængt, saa og Herre Jacob Poulsens Decani, Herre Michel Duwæs, Herre Lamberts, Kanikers i Roskilde, og Broder Jacob Pins's, Dominicanernes Prior der. (Diplom. Langeb.)

Valdemar den Fjerde. Aar 1343.

Den 5 November sendte den roskildske Bisp Johan paa sine Vegne tre af sine Kaniker Michael Cantor, Johan Kraak, og Nicolaus Johansen kaldet Duvæ, til Kapitlet i Kiøbenhavn, for at visitere, og der oplæse i Overværelse af Kanikerne og Kleresiet af Kirken og Byen, Bispens Brev af 20 October til Decanus Hastan, og det hele Kapitel, om den store Tvist, som havde rejst sig imellem dem indbyrdes, og at han havde givet disse tre Mænd Magt at rette dette, endog ved Kirkens Censur, og fandt de da, at Decanus Hastan Gvidonis Søn, Præst, besad Decanatet, og havde Jurisdiction over Kiøbenhavns Bye og tre Herreder, og desuden Wærebro og Gyofnetoftæ Kirke og et Præbende. De fandt desuden 10 andre Kanike-Præbender, som besaddes af 10 Personer, 8 Presbyteri og 2 Acolici (Acoluthi), hvoraf 2 vare fraværende og de andre residerende; desuden et Sogn, hvorover var en Præst, og hørte det til Kirken, og 3 Alter-Beneficier, hvorved vare 3 Præster, og desuden endeel andre Altere, hvortil Legfolk beskikkede Præster (personæ), som de efter Behag af- og indsatte; desuden 2 Betjeninger, hvoraf den ene sørgede for Kanikernes Bord, og den anden for Kirkebygningernes Vedligeholdelse. De udelukte derpaa Byens Klerker, og antoge kun nogle udenfor Kapitlet, nemlig 2 eedsvorne Notarier, og 2 nødvendige Vidner; de undersøgte derpaa Kapitlets Anordninger, hvoriblant er mærkværdig, at Kanikerne vare forbundne til enten selv eller ved andre at prædike de

Valdemar den Fjerde. Aar 1343.

6 store Højtider; dertil lagde de kun, at der skulde beskikkes en Cantor i Choret, og dertil udvalgte de Kaniken Wilhelm, kaldet Parvus, og skulde han derfor aarligen nyde 2 Mark Sølv; at Ugen for Palme-Søndag skulde Forstanderne for Kirkebygningen og Kanikernes Bord aflægge deres Regnskab; at 2 Diaconi og en Klokker (campanarius) skulde hver Nat ligge i Kirken; at hver den Kanik, som var aarligen 12 Uger borte, endog stødevis, skulde ansees for fraværende, og at de, som ej vare tilstede ved Vigilierne og Messerne i Aarstiderne, skulde Intet nyde, medmindre de vare syge; at der skulde gjøres et cyppus eller Carcer i Decani Gaard til at hævne og straffe Klerkernes Forseelser (pro compescendis et puniendis excessibus clericorum.) Decanus skulde have en Nøgel til Kapitlets Segl og Privilegier, og en Kanik den anden; den, som stod for Bordet, skulde derved ej have nogen Jurisdiction; Decanus skulde handle med Kapitlets Raad, eller dog med 2 af dem; ingen Kanik maatte gaae i Kro, og erklærede de 3 udsendte roskildske Kaniker dem, som gjorde det ofte, for bandsatte; alle Bøger, Kirkens rørlige og urørlige Gods, skulde opskrives og aarligen beediges; hvad som var afhændet, skulde igjen indkaldes. Dette blev saaledes opsat den 16 November. Dette Dokument er trykt hos Pontoppidan (Tom. II, S. 162-66.)

Fra Avignon den 1 December sendte Paven en Bulla til Erkebispen af Lund og hans Lyd-Bisper i Anledning af Tyrkernes Indfald i Romanien, hvorom skrives ligesom i den forrige Bulla af 30 September; Paven havde derfor befalet over den ganske katholske Verden, Frankrig, England, Spanien, at Tiende skulde gives af alt geistligt Gods, i 3 Aar, undtagen af Johanniter-Riddernes, i to Terminer, nemlig ved Allehelgen og Christi Op-

stan-

standelse; og byder han Erkebispen, ligeledes at inddrive dette under Kirkens Ban, og Betalingen at skee enten efter Tiendens Taxation eller efter gammel Sædvane; de indkomne Penge skulde forvares i Cathedral-Kirkerne, eller paa et andet sikkert Sted, paa Bispernes og Kapitlernes Bekostning; Pengene skulde erlægges i den da gangbare Mynt; dog maatte Kalke, Beger og andre Kirke-Prydelser ej sælges eller pantsættes; Cistercienser, Præmonstratenser, Cluniacenser. Cartheuser, Grandimontenser skulde, uagtet alle deres Privilegier, ej være befriede. (Bartholin. K. vel VIII. p. 392.)

Valdemar den Fierde. Aar 1343.

Den 31 Maj døde den slesvigske Bisp Helimbert Visbeke udi Lybek, og begroves der midt i Choret i St. Cathrinæ Kirke efter en latinsk Inscription der, og findes hans Malerie ogsaa der i Munkenes Stol; hans Billede er udhuggen paa Ligstenen, og have Ziraterne derpaa været af Messing, som nu er borte. Alt dette beretter Gebhardi i et Brev til Langebek, som jeg har anført under 1320. (Tome XII. S. 28.) Da dette Monument synes at være uforkasteligt, saa kan Helimbert ej have først aftakket 1350, men maae have gjort det endog for 1343, og altsaa hans Eftermand Brun have siddet meget længere, end man almindeligen troer.

Bisp Niels Jonsen i Odense indviede den 31 eller 27 Julii det store Alter i St. Francisci Kirke til Jomfrue Marie der, efterat Kirkebygningen var færdig.

Minoriternes Historie i Danmark vil, at Bisp Niels døde i dette Aar, og blev begravet i Knuds Kirke, men denne Bisp døde ej førend 1362 eller 1363.

Anden Gang bleve Munke sendte fra Sorø til Knardrup Kloster, som var fravendt under Kronens Brug, siden Hertug Barnim forstyrrede det. (Hvidtfeld. 458.)

Valdemar den Fjerde. Aar 1343.

Udi Ribe den 23 August bevidnede Hertug Valdemar af Jylland, at Præsten Nicolaus Bleek havde i hans Overværelse givet og skjødet sin Gaard i Emberløf til St. Mariæ Alter i St. Andreæ Kirke der, og gav Hertugen denne Gaard fri for alle Skatter, Byrder og Tjenester, ham tilhørende. (Diplom. Langeb.) Endnu maae altsaa Hertugen have været i Besiddelse af Ribe.

Den 22 April gjorde Bønderne i Harrien et skrækkeligt Opror, fordi de behandledes for haardt og ilde af Adelen. (Arndts Liefl. Chronik. II. 95-96. Grams Forbedr. p. 18.) Natten til den Dag overfaldt de de tydske Adelsmænd overalt, og dræbte 1800 af dem, unge og gamle, Mænd og Qvinder uden Forskjel; de faa, som undgik, flyede til Reval, og alle Tydske i Wierland, Wyk, og det ganske Estland følede sig ej meer for Forskrækkelse, thi i Wyk og Wierland handlede Bønderne ligeledes. Paa Øsel sloge og Bønderne alle Tydske ihjel forfode den 25 Julii; udi Klosteret Padis bleve 28 Munke dræbte; Bønderne beleirede derpaa, 10000 Mand stærke, Byen og Slottet Reval, hvor den danske Statholder boede. Men som de ej saae sig stærke nok til at indtage Staden, sendte de Bud til det svenske Finland, og begjerede Hjelp af Bisperne i Abo og Viborg, hvorimod de lovede, at ville overgive Reval til de Svenske. Imidlertid havde den danske Statholder og den ulykkelige tydske Adel udvirket hos Borchardt van Dreylewen, Ordens-Mester i Liefland, at han kom dem til Hjelp. Bønderne, som spurgde, at han var underveis, skikkede ham nogle af deres Middel imode, og tilbød at ville give sig under ham, og være Ordenens skyldige Underdanere, dog med Vilkaar, aldrig herefter at erkjende nogen tydsk Adelsmand for Øvrighed, thi da vilde de heller døe tilsammen. Men Statholderen og de andre Danske, saavelsom de af den tydske Adel, der havde

mistet

mistet Slægt og Venner i Blodbadet, fik Ordens-Mesteren overtalt til at fare fort; han gjorde saa, og nedlagde, som der skrives, 10000 af Bønderne. Siden undsatte han Habsal, hvor Bispen af Øsel var beleiret, og de andre Lands Egne, som stode i lige Fare. Dette skal efter Cranzius være skeet om Vinteren, da Frosten havde lagt Søer og Moradser til. Derpaa beskikkede Burchard Ridder Gosvin af Erike til at gaae den danske Statholder paa Reval Slot tilhaande, og lagde nogle Riddere ind til Besætning. Nu kom de svenske Finner paa nogle Fartøjer fra Viborg til Reval, og da de saae, at Alting var stille, og at Ingen behøvede deres Hjelp, stillede de sig an som de Revalskes bedste Venner, og gav dem og de Danske deres Medlidenhed tilkjende. Statholderen stillede sig og venligen an, takkede og lod dem fare hjem. De undløbne Bønder forvildede sig i Skovene og Moradserne, hvor de opholdt deres usle Liv med Rødder og Bark. Hovedmændene, som faldt i Fiendernes Hænder, aflivede disse paa en grusom Maade, og de øvrige bragte de igjen i Trældom, hvorom meer næste Aar.

Valdemar den Fierde. Aar 1343.

Udi Reval den 16 Maj udstædte Johannes af Sorsevere, og 7 andre Riddere, samt 7 Væbnere, alle den danske Konges, og den danske Krones Raad i Estland, og 5 Vasaller, og den hele Samling af den danske Konges Vasaller, deres Brev udi Reval, at da ved de utroe Esters Indfald, deres Røverier og Ødelæggelser, og Herrers Mord, dette Land ej kunde frelses og fredes ved nogen anden, saa havde de udvalgt den lieflandske Mester til deres Varge, Hovedsmand og besynderlige Beskytter og overantvordet ham Slottene Reval og Wesenberg med alle tilliggende Lande, til troligen at bevare dem for den danske Krone, paa Vilkaar, at, naar de samtlig og eendrægtelig krævede dem tilbage, saa skulde han uden Svig gjøre det, dog saa, at de forud erstattede ham og

Orde-

Valdemar den Fjerde. Aar 1343.

Ordenen Udgifter, Skade og Interesse, og herved bekræftede de i Sandhed, at ej sigtedes til nogen den danske Konges eller Krones Skade, men fordi de frygtede for, at disse Slotte og Landet skulle ellers reent skilles fra den danske Krone. Dette Diploma er trykt i Acta Borussica (III. p. 734–736.) og hos Bazko i Geschichte von Preussen (2 Band p. 144,) efter Lucas Davids utrykte preussiske Kronike.

Atter i Reval den 27 October bekjendtgjorde Olav Bisp af Reval, Henric af Bickschovede, Væbner, det danske Konges Raad i Estland, alle Vasaller der, Borgemester og Raad i Reval, at efter Esternes Indfald havde de, som nu vare blevne tilovers, seet sig af Nødvendighed tvungne til for at bringe Rebellerne under deres Herrers Lydighed, og til Kirkens Eenhed, at kalde til Hjelp Mesteren og Brødrene af den tydske Orden i Liefland, uden hvilke denne nye Kirkeplante ej kunde forsvares, allerhelst man maatte frygte for, at om de ej kom snart, saa vilde flere af de ny Troende i Landet ogsaa begynde at vakle; og om Nogen gav andre Aarsager for, og sagde andet, saa var det ikke sandt. Er trykt i Actis Borussicis Tom. III. p. 736–738 og hos Bazko Tom. II. p. 146.

Den 5 September indgik den svenske Kong Magnus følgende Forening med de ædle Mænd Johan van Wejden, Henrich Lode, og Henrich Lucas Væbnere, og fornemme Raadsmænd i Reval, i Henseende til Alle der boede i Estland, som tilhørte den store Fyrste og Herre Kong Valdemar af Danmark, Magni kjæreste Blodsforvandte, og vare bemeldte 3 Mænd sendte som Fuldmægtige fra Reval til Magnus; først skulde al Tvist og Trætte imellem ham og Sverrige paa den ene Side og Indvaanerne af bemeldte Lande være nedlagt, og en fast Fred være, og

skulde

skulde Magni Slot Viborg beholde sine Love og Friheder, som fra gammel Tid; dersom nogen af deres Folk paa enten af Siderne overtraadte dette, saa skulde det rettes inden en Maaned, efter at det var Magnus tilkjendegivet, og det samme skulde de af Estland gjøre. Dette Diplom haves alene paa Tydsk, og er venteligen kun en Oversættelse af Latin (conf. Arndt. l. cit. p. 95.) Man maae næsten troe, at dette Forlig er gjort, efterat de fra Viborg havde vist sig udenfor Reval for at hjelpe Bøndrene. Valdemar den Fierde. Aar 1343.

Den 12 September udi Reval bevidnede Tylo Kehle, at for ham, og de 2 Riddere, Henric af Wirkis og Johan af Parenbecke, samt andre den danske Konges Vasaller i Estland, havde Ridder Herman af Tois pantsat til Herre Nicolaus Abbed i Padis og Conventet sit Gods ved Stranden og i Ledenråde Sogn med alt tilhørende, hvoriblandt Træer hvori vare Bier (Honning) (arboribus melligeris) for 60 Mark, og forsikrede "warenderte" han dem det, indtil Kongen af Danmark havde tilegnet dem det.

Udi et Document udstædt den 10 November, om Erkebispen af Riga hans Ret i denne Bye, siges, at naar Byen slog Mynt, havde Erkebispen Ret at sætte sit Mærke paa, men Myntten skulde være af Vægt som Gothlands Mynt. (Dipl. Langeb.)

Paa Gottorp den 8 November tilstod de holstenske Grever Henric og Nicolaus, at de havde seet de danske Kongers Abels og Waldemars Breve, samt flere deres Eftermænds, og Grevernes egen Faders, om Frihed og Benaadninger for Slesvigs Borgere, saa at de maatte sælge og kjøbe overalt i Danmark, og det uden Told eller Afgift, og skulde de paa Skanør Marked nyde samme Frihed, som andre danske Kjøbstæder. Derover byder de deres Fogder og Embedsmænd at befordre bemeldte Borgeres Beste

i alle

Valdemar den Fjerde. Aar 1343.

i alle Ting; og stadfæstede de Borgerne alle ovenmeldte Privilegier. (Diplom. Langeb.)

Tvistighederne mellem Byen og Kapitlet i Hamborg vedvarede, og førtes Processen ved det pavelige Hof, især da Byen havde 1342 og 1343 opbrændt og plyndret med væbnet Haand meget af de Gejstliges Gods udenfor Byen, saa at Grev Johan af Holsten maatte bevidne ved et Brev, at han ej havde tilladt den Morden, som var skeet i Hummersbüttel. Staphorst II. 608–10.

Efter den 14 Martii tog den svenske Kong Magnus den zwerinske Grev Nicolaus og hans Fætter Otto i sin Tjeneste, og lovede hver 200 Mark Sølv i Sold.

Udi Varberg den 3 April anordnede Kong Magnus Adskillige om Kiv og Slagsmaal i Bergen og andre Sager der. (Findes blandt denne Konges Anordninger hos Edvard om Bergen, Manuskript.)

Den 15 August udi Varberg Slot udstædte det norske Raad nemlig Erling Vidkunnarsun, 5 andre Riddere og 5 Væbnere, deres Hyldingsbrev til Kong Magni yngre Søn Junker Hakon udi Magni Overværelse, hvori de sige, at Magnus agtede at iværksætte det, som de forud havde eendrægteligen havt i Sinde at forlange af ham, nemlig at beskikke ham til Konge i Norge samt de dertil hørende Lande og Øer, og gav han ham det norske Rige og Konge-Navn med al Ære og Herskab, Tolde, Tjenester og Mandskab; de toge gladeligen mod dette, eftersom Kong Magni og de norske Prælaters Brev herom udførligere forklarte, og her vedtoge de at tage Hakon til Konge, og lovede at tjene ham og deres berømmelige (inclita) Frue hans Moder Dronning Blancha, især siden Kong Hakon blev opdraget hos denne, dog skulde Kong Magnus beholde al Ret til at befale, anordne og indrette Alting

i Hen-

i Henseende til dem, sine Undersaattere, og Rigets Sager og Forretninger, hvad han troede at være Riget og sin Søn nyttigt, indtil Kong Hakon blev myndig; de vilde aldrig, saalænge Hakon levede, tillade, at nogen Anden blev antaget til Konge, og saafremt hans Broder Junker Eric vilde, som den ældre Broder, tilegne sig Riget, imod sin Faders Indretning, saa skulde de af al Magt sætte sig imod ham, hvilket og de Store og Herrerne i Sverrige lovede; ligeledes skulde de ej staae Hakon bi, om han vilde tilegne sig det svenske Rige; skulde de begge eller en af dem indkalde Fremmede til at udføre dette, og fiendtligen at anfalde noget af Rigerne, da skulde baade Norge og Sverrige staae sammen, og eftertrykkeligen sætte sig imod dem; fik Magnus flere Børn, da skulde de sørge for deres Ret og Ære, og forskaffe dem Underholdning efter begge Rigers Love og Anordninger; naar begge Rigers Raad kom sammen kunde alt Dette kraftigere udføres, til at vedligeholde Fred og Eenighed imellem de kongelige Børn og Rigerne. (Diplom. Langeb.) Begyndelsen er trykt hos Hvidtfeld (S. 461) og meer har ej heller Torfæus (Tom. IV. 470–71.) conf. Lagerbring III. 291–96. 360–71.

Valdemar den Fjerde. Aar 1343.

Forhen den 9 Junii udgav Kong Magnus i Bahus (Torfæus IV. 470) en Anordning om hans Dronnings Morgengave, der lyder saaledes hos Hvidtfeld (459–60.)

"Magnus, med Guds Naade, Norges, Sverrigs og Skaanes Konge, sender alle dennem, som dette Brev seer eller høre, Guds Helsen og sin. Vi ville at I skulde vide, at vi og Haagen vor Søn, alle vore Riges Raad af Norge samtykkende, da have vi denne Stadfæstning gjort, om vor kjære Fæstenøes Blanchas Morgengave. Først have vi gjort det Skifte med hende, paa det at hendes Gods og Indkomst, liggende der og her i Sverrig, des-

Valdemar den Fierde. Aar 1343.

ligeste ogsaa paa hendes Gavn, og paa vore Børns Bedste, at hun skal have Bahus og Malstrand, og der til alt Eluersyssel, uden Ordoste. Item al Romericke, Wortenherret, og al Borgesyssel, med Told og al anden kongelige Rettighed, Indkomst, Tieneste og Lydagtighed, med al Raad og Regimente, som hendes aabne Brev der om formelder, som hun haver om Tonsbergehus, og Dresselen, med al andet, som hende til Morgengave given er her udi Norge. Kan det ogsaa være, at vor fornævnte Søn Haagen, eller nogen anden af vore Efterkommere, som er en ret Konge udi Norge, vil igjen have Bahus og Malstrand, og Eluersyssel, da skal han eller nogen paa hans Vegne, Indenlandske eller Udenlandske, ej nogen af vore Raad eller Befalingsmænd i Norge, nogen Magt eller Rettighed der til at have i nogen Maade, være sig hvad Stat eller Afkomme han affødt er, efter denne Dag, eller hende der fra at trænge, med Vold eller Rettergang, imod hendes Ja, Minde, og gode Villie; og denne vor Stadfæstning med alle sine Sententser, Artikler og Vilkaar skal uryggeligen herefter holdes, og ved Magt blive; og til ydermere Stadfæstning, da haver vor oftbemeldte Søn Haagen sat sit Indsegle nedenfor dette vort aabne Brev, hvilket Brev er gjort paa Bahus, den næste Mandag efter Pintzdag, Aar efter Guds Byrd 1343. Men vi Ergisel, Greve i Orkene, Oluf Erkebisp i Nidros, Sigfred udi Opslo, Gilbert udi Bergen, og Halduor udi Hammer, Bisper, Arne Ulffuer, Abbed i Hoffuidøe, Ormer Ostensøn, Erlinger Knudsøn, Joen og Siguort Haffzøne Sønner, Ogmunder Findsøn, Eliffuer Eliffsøn, Joen Bryndsøn, Peder Erichsøn, Provst til Mariæ Kirke udi Opslo, Indret Jsffuersøn, Jsffuer Andersøn, Suale Ulffuersøn, love og jette paa vor Sandhed og Ære, og binde os fuldkommeligen

der

der til, med fuldhænde Baand, at vi skal med fuld Troskab, fornævnte vor kære Frue Blancha styrke, trøste og hjelpe, med Raad og Daad, hver efter al sin Magt, imod alle dem, som hende ville føre Trætte paa, krænge eller med Vold udskyde, fra denne vores Herres og Konges Gjerning og Befaling, som han vil ubrødeligen skal staae og holdes fra denne Dag. Og til ydermere Stadfæstning og Vished paa dette vort Løfte da sætte vi vore Indsegle for dette vort Brev, gjort udi samme Sted, Dag og Aar, som foreskrevet staaer.

Valdemar den Fierde. Aar 1343.

Et norsk Brev haves af 14 Martii og af Holte Porginssyn Guletings Lagmand om Vejene at flye i Voss, og haver jeg ladet det trykke bagved med Præsten Herr Schnabels Anmærkninger.

I dette Aar bleve, efter Torfæus p. 473, mange indviede til Bisper: Orm Aslac Søn Munk og Kanik i Stavanger til Holum, hvilket Stigt han kun forestod slet, da han satte Kirkens Midler til; Jon Sigurdson, en Islænder, til Skalholt; Mester Thorstejn til Bergen, Guttorm Provst ved Apostelskirken i Bergen til Stavanger, og Jon Skalle Erikson til Grønland, da Erkebispen ikke vidste, at Bisp Arne der var endda i Live, hvorover Jon ej kom did. Begge de islandsske Bisper kom dette Aar til Island. Havard blev og indviet til Bisp over Færøerne. I Trondhjem afbrændte St. Michaelis Kirke, og mange Gaarde. De islandske Annaler n. 411 berette, at der var Strid imellem Kong Magnus og de Tydske, og at 2 af deres Kogge bleve borttagne med Gods og Folk, venteligen i Bergen, hvorpaa Fred sluttedes St. Hansdag.

Det forekommer mig rimeligt, at Skeninge Rigsdag er først bleven holdt i Begyndelsen af dette Aar, endskjøndt Lagerbring vil, efter Messenius, at den allerede holdtes forrige Aar; hvor-

 om

Valdemar den Fjerde. Aar 1343. om Alting er, saa er dette vist, at der fastsattes, at Magni ældste Søn Erich skulde blive Konge i Sverrige, og den yngre Hakon i Norge; rimeligen er det skeet imod Villie af Kongen og Dronningen, og have Raadet, Prælaterne og Geistligheden i Sverrige nok tvungen dem dertil, allerhelst Norge hæftigen attraaede at have sin egen Konge. Udi Sverrige beskyldtes Kongen for unaturlige Laster, og begik Dronningen den Uforsigtighed at klage herover for nogle af Raadet og Prælaterne, og tilligemed at han unddrog sig hendes Favnetag; Prælaterne paamindte ham herom, men han svor paa, at han ej vilde afstaae fra det første, dog levede han siden anstændigen med Dronningen, og beviste de hinanden paa begge Sider Højagtelse. Ericus Olai skriver og, at hun var ustraffelig og afholden. Rygtet om Kongens Laster udspredtes dog herved over Riget, saa at Paven tilskrev ham fra den nye Bye ved Avignon den 29 Julii (Raynaldus XVI. 187) og formanede ham til i alle Ting at rette sig efter Guds Bud og Villie, at dæmpe al Vold og Uret i Riget, paa det hans Undersaatter kunde leve lykkelig, at ære Kirker og Geistlige, og at antage sig Enker og Faderløse. Brevet er ellers meget hefligt, og gaaer kun i det Almindelige. Kongen begyndte og at foragte de Ældre i Raadet, og at skille dem fra sig, derimod at holde sig til de Yngre og overdaadige, hvorved stor Overdaad, Drik, og Pragt indførtes, saa at megen Gjæsteri og Udgifter bleve paalagde Undersaatterne; hvorover kloge Folk holdt sig til Side, og ingen Ret skete. Lagerbring er nær ved (p. 292-294) at benægte alt dette, men jeg tør ikke gaae imod saa gamle Skribentere, som Ericus Olai (lib. IV. 230) og den svenske Rimkrønike (p. 156.) Han siger og, at Hertugerne Erich og Valdemar vare heel overdaadige, men betænker ikke det gamle Ordsprog: Naar To gjøre eet, derfor er det

ikke

ikke eet. Men deri har han uden Tvivl Ret, at man ej derfor burde saaledes have opført sig mod ham, som man siden gjorde, hvilket og blev Riget til største Fordærvelse. Hans største Feil og Synd bliver derfor uden al Tvivl den, at han ej havde Kraft og Forstand til at regiere. Ej heller kan man nægte, at jo de Fornemme i Sverrig havde en utrolig Lyst til at herske over Konge og Medborgere. Lagerbring siger og, at ingen klagede over ham i Norge, men jeg har dog forhen anført en Opstand der; derhos maa agtes, at han opholdt sig mindst i Norge, hvorover hans Feil ej vare saa bekjendte der, som i Sverrige; dernæst maa man ej undres over, at de Norske siden ynkedes over denne landflygtige Herre, da de havde en saa fortreffelig Konge i hans Søn Hakon. Efter ovenmeldte Rigsdag i Skeninge blev siden alle de forhen anførte Love udstædte om Skaane, Sverrige, og Norge. Ved de Forhandlinger med Valdemar vandt Magnus Nørrehalland, som han paastod at være sin Fader Erics Ejendom, og at det var hans ved et Kjøb, og bifaldet af Stænderne der. Langebek mener i en utrykt Anmærkning, at sligt ej kunde holde Stik, da det manglede den rette Herres og Rigets Raads samt Stændernes Samtykke, dog alt dette kom til i den sidste Forening af 13 November.

Valdemar den Fierde. Aar 1343.

Magnus beskikkede Knud Brynjolfsson Anfører af Rytteriet (magister eqvitum skriver Hamsfort) til Statholder over Skaane. (Script. I. 305.)

Udi Nestved den 29 Januar dagtingede Grev Johan af Holsten og Stormarn med den ædle Mand Herre Valdemar, de Danskes og Venders Konge og Hertug i Estland, sin kjære Fætter, og oprettede en fuldkommen Sone i Henseende til de Tvistigheder, som havde været imellem ham selv og hans Tjenere paa den ene

Aar 1344.

Side

Valdemar den Fjerde. Aar 1344. Side, og Valdemar og hans Tjenere paa den anden, paa Sjeland i den sidste Orlog; paa begge Sider gave de om denne Sone deres Breve, og lovede til deres Tjenere og Hjelpere, som vare i Sjeland, at om de brak den, saa skulde paa Grevens Vegne hans Hovidsmand i Sjeland Herre Hartvic van Plone og Kongens Hovidsmand Here Nicolaus van Lembek hjelpe til at styre dem; og det samme skulde Nicolaus igjen gjøre med Hartvic; dersom de inden 4 Uger ej kunde skaffe Ret, da skulde Hovidsmanden stille saadan Borgen hvormed Greven og de kunde være tjent; døde en af dem, eller gik af, da skulde den nye Hovidsmand stille samme Borgen. (Diplom. Langeb.) Dette Brev er paa plattydsk og forvares i det kongelige danske Geheime-Archiv. Det synes at vise, at de fleste Tvistigheder mellem Kongen og Grev Johan kom af deres Tjenere, og førtes mellem dem.

Den 10 Februar holdt Kong Retterting i Aalborg, hvor da Jacob kaldet Pukæ overgav et aabent Brev fra Johan Raas til den ædle Ridder Peder Wendelbo, angaaende 10 Mark pure Sølv, og Erstatning for 10 Aar, dem han herved gav ham Qvittering for. (Diplom. Langeb.) I Kongens forehangende Segl sees en smuk Krone med Omskrift: Secret Waldemari Danorum Slavorq. Re. Besynderligt er det, at Kongen derpaa den 12 Februar var i Roskild, og der ved sit Brev lagde St. Michaels Kirke i Slaulöse til Provstiet i Roskild, som skulde besørge Guds tjenesten der forrettet med en Vicarius, og derimod skulde Kapitlet i Roskild holde for Kongen, hans Dronning Heyling, de fremfarne danske Konger og Dronninger, samt deres Børn af begge Kjøn, saa og Kongens Eftermand, og Arvinger i Riget og alle deres Børn, aarligen 2 Aarstider, paa Philippi og Jacobi Dag om Aftenen med 9 Lectier udi Choret, og det med Lys og an-

dre

dre Prydelser; og Dagen derpaa skulde til Epistelen og Evangelium synges Messe i Choret for de Afdøde tidligen om Morgenen, og samme Dag indenfor Choret læses Messer for de Afdøde ved alle Altere. Den anden skulde holdes St. Dionysii Dag paa samme Maade; faldt Andres Aarstid ind paa bemeldte Dage, da skulde de forflyttes til en anden Dag. Kongens Segl, samt Bisp Svends af Aarhuus, det roskildske Kapitels Broder Gerhards Kongens Kanzlers, Nicolai af Lembeke Ridder, og Kongens Hovidsmand i Syeland, Pauli Gloop og Gyncekins den ældres Borger i Roskild, bleve forehængte. (Diplom. Langeb.) Man seer heraf, at Bisp Knud af Aarhus var da allerede paa fri Fod, samt Jacob Poulsen Provst i Roskild, venteligen i Anledning af det Forlig mellem Kongen og Grev Johan af 29 Januar. Dette viser ogsaa, at Krigen i Sjeland var mellem Kongen og Grev Johan, og ikke med Grev Henric. Efter hines Tilladelse ophævedes Forbundet, som af de Gejstlige var lagt paa Landet. Saasom Bisp Johan Nyborg af Roskild var død den 23 Januar, saa blev Decanus der, Jacob Poulsen, igjen valgt til Bisp i hans Sted, hvilket maae være skeet meget hastig, saasom den nye Bisp udstædte allerede den 20 Februar i Roskild et Brev tillige med det hele Kapitel om hvorledes Kong Valdemar havde lagt St. Michaelis Kirke i hans Bye Slaulose til Provstiet i Roskilde og lovede de derfor, at ovennævnte tvende Aarstider skulde bestandig holdes. Bispens og Kapitlets Segl hænge for i grønt Vox og med violette og grønne Silkelisser i. Dette Brev paa Pergament gjemmes i det kjøbenhavnske Universitets-Bibliothek.

Valdemar den Fjerde. Aar 1344.

Fra Aalborg den 24 Junii tilskrev Kongen den tydske Ordensmester og Commendatorerne i Liefland, takkede dem for al den Hjelp de ofte havde beviist hans Formand, og nu ham og den danske

Krone,

Valdemar den Fierde. Aar 1344. Krone, i det de havde frivilligen antaget sig hans Slotte og Befæstninger i Estland for at holde ham dem tilhaande, og ofte givet ved deres Breve tilkjende, at de vilde igjengive dem, saasnart Kongen sendte sit visse Bud; efter Overlæg med sine beste Mænd sendte Kongen den forsigtige (circumspectus) og ædle Mand Herre Stigot Anderson, Ridder og sit Raad, og gjorde ham til Høvidsmand i Estland, som hans Vasaller der ofte havde ombedet ham, og gav han ham sin kongelige Myndighed at maatte frit gjøre og lade i Kongens Navn, hvad Ret var; derfor bad han dem indstændigen at oplade til bemeldte Herre Stigot, hans visse Bud, de kongelige Slotte og Befæstninger, som gjerne vilde regjere dem, og til det bedre indrette Landets Tilstand efter deres og andre hans tro Mænds tro Raad; gjorde de det, saa gav han herved dem og Eftermænd frie og qvit for sin og Arvingers Tiltale; han beder, at de vil staae ham bi med deres Raad og Daad, paa det Fred, Ret og Tro kunde igjen fornyes i bemeldte Land; de vare skyldige til at vise ham og den danske Krone tro Redebonhed, hvortil ej alene deres prøvede Troskab burde bringe dem, men endog den ham skyldige Ærbødighed, da de hertil vare pligtige, om de vilde lægge Mærke hertil. (Arnd II. 96. Gadebusch Liefl. Jahrb. I. 432.) Valdemar forestillede dem Sagen godt nok, men Udfaldet viste, at han talte for døve Øren.

Al Menigheden i Boking Herred udi nu værende Amt Tondern tilskrev Kongen deres Herred fra Langsundtoft den 8 August, at de havde vedtaget og forenet sig om, at skulle eftergive al Tiltale for sig og Arvinger til Hertug Valdemar af Jylland, hans Mænd, alle boende i Kyær Herred, Præsten Boetius med hans Venner og Frænder og alle dem, som havde fulgt Hertugen i Krigen ved Langsunttoft mod dem (en Begivenhed, hvorom ellers in-

gen

gen Efterretning haves); derhos forpligtede de sig til, og beedigede det ved Guds Helgene, at de vilde altid troligen af al Magt tjene deres Herre Kong Valdemar og hans rette Arvinger, og ingen anden Herre i Verden; de lovede at være pligtige til aarligen engang at tjene ham, hvor han vilde have dem, udenfor sit Lands Grændser og imod alle og enhver, undtagen imod Indbyggerne i deres Herred, med 500 Mand tilstrækkeligen udrustede med Vaaben og Heste; de skulde og aarligen skyndeligen betale ham deres Landgilde, (Terragium), Indkomster, Bøder og alt andet, hvad der gik af deres Herred med "Brodensalt" og "Sylværstuth," som de forhen havde ubilligen frasvoret ham; Naar Kongens Stallere, eller andet bevisligt Bud fra ham vilde besøge dem for at holde Ting med dem, eller for anden Kongens Forretning, da skulde de stille Gidsler, saa længe de vare der med deres Følge; Tingene skulde de søge paa de fastsatte Tider og Dage efter Stallerens Begjering, for at stande til Rette efter Landets Love, og saafremt Nogen var i deres Herred herimod ulydig, og vilde ikke holde Tingene, da skulde de twinge ham til at møde i Ribe eller Tunder, og at stande til Rette for sine Forseelser; de havde og stillet Kongen Gidsler for de Fornærmelser, de havde tilføjet ham, og for de Penge, de i den Henseende havde lovet ham, nemlig af hvert Hus 6 Skilling Sterling. (Diplom. Langebek.)

Valdemar den Fjerde. Aar 1344.

Hupel har i Neue Nordische Miscellaneen 9 Stück p. 547 ladet trykke en plattydsk Oversættelse af et Kong Valdemars latinske Brev til sit Raad og Mænd i Estland, (hvorom Arndt S. 100 og synes at have havt en løselig Efterretning), af 15 August udi Hafeys (venteligen Hafnis, Kjøbenhavn), hvori han siger, at hans ældste Broder Junker Otto vilde gaae ind i den tydske Orden, og som Estland tilhørte ham med Rette, saa havde Kongen

Valdemar den Fjerde. Aar 1344.

efter Overlæg med sit Raad afstaaet bemeldte Land til denne Orden, og det for sin og Efterkommeres Sjæles Bedste, og skulde de herefter lyde Ordenens Mester, ligesom forhen ham og Forfædre. Dersom end dette Diplom er rigtigt, saa maae enten Aarstallet være urigtigt eller det og kun være et Udkast, og Kongen siden have betænkt sig, og vilde have Penge for det. Dog troer jeg snarere, at Brevet er fra 1347, thi det Aar den 24 Junii var Kongen i Kjøbenhavn, og bliver det derfor rimeligt at Kongen har meddeelt sine Vasaller den Efterretning, at de nu stode under Ordenen.

Udi Synderborg den 26 August skete et Fordrag mellem de Grever Henric og Nicolaus af Holsten og Kong Valdemar, og sige de første i deres Brev, at de havde aflagt en korporlig Eed paa, at de troligen og bestandigen vilde staae ham bi i alle hans Nødvendigheder; og at om Nogen vilde fornærme ham, og Kongen derover beklagede sig for dem, saa skulde de inden 4 Uger derefter skaffe ham Ret derfor, og om de ej formaaede det, da skulde de i egne Personer og med al deres Magt følge ham, og staae ham bi imod saadan En, som om den Uret var dem selv vederfaret, og det indtil Kongen havde herfor faaet Erstatning. Opkom der nogen Tvist eller Strid imellem dem og Kongen, saa skulde de overgive den Sag til Hertug Valdemar af Jylland venligen at afgjøre den, og hvad han besluttede, det vilde de holde sig til. Opkom nogen Trætte mellem Kongen og de Grever af Holsten Johan og Gerhard, da skulde de vel ej hjelpe Kongen mod dem, dog om bemeldte Grever vilde hjelpe og især ubilligen holde med Nogen imod Kongen, da skulde de af al Magt staae Kongen bi imod saadanne, som bemeldte Grever vilde ved forud Dagtingning hjelpe til Kongens Skade og Nachdel, men dog ingenlunde mod Greverne selv; de forpligtede sig til, at alle de aabne Breve, de havde givet Kon-

gen,

gen, skulde staae ved Magt; dette lovede Kongen de Herrer Nicolaus Lemdek Ridder, Boetius Falk Væbner, og til deres Haand de ædle Mænd, Herre Ludolf af Hallermunth Greve, Otto Junker af Delmenhorst, og Ludolph af Schonevelde Ridder, og lovede og Brødrene Marqvard og Albert af Wenstense dette, hvilke og hang deres Segl under tilligemed Greverne. (Dipl. Langeb.) Det Brev herom, som findes hos Hvidtfeld (S. 470-71.) er uden Tvivl det, Valdemar selv stillede ud, og næsten det samme, undtagen der staaer, at han aflagde den korporlige Eed med udstrakte Arme, og at om nogen Trætte opkom mellem Kong Magnus af Sverrige, eller Hertug Bugislav af Stetin, og fornævnte Grever, da skulde Kong Valdemar ingen af dem hjelpe; saafremt Kong Magnus eller Hertug Bugislav vilde hjelpe og forsvare Nogen mod bemeldte Grever, da skulde Kongen modstaae disse, dog ikke med Krigsmagt, saasom det var imod det Forbund, han havde med Kong Magnus; hvad i det andet staaer om Greverne Johan og Gerhard, er her udeladt. Desuden bleve udgivne tvende andre Breve, det ene af Hertug Valdemar i Jylland, hvorved han forpligtede sig til, at afgjøre i Mindelighed, eller ved Ret, hvad Trætte der kunde opkomme mellem Kong Valdemar og hans Hjelperes Mænd paa den ene, og Grev Henric, Claus og Gerhard, og deres Hjelpere paa den anden Side; det andet et Compromis, at Kong Valdemar med sine Hjelpere overdrog til Hertug Valdemar at afgjøre alle Stridigheder, der kunde opkomme mellem ham og Greverne Henric og Claus. Uden al Tvivl har Kongen ved disse Foreninger søgt, ej alene at være sikker fra Holstens Side, men endog at have dem om muligt paa sin Side, naar han fik Stridigheder med

Valdemar den Fjerde. Aar 1344.

Valdemar den Fjerde. Grev Johans Hovidsmænd i Sjeland, idetmindste da ej at have dem imod sig.

Aar 1344. Kongen blev nu saa gode Venner med Nicolaus Limbek, at han gjorde ham til sin Drost, (Marsk, skriver Hvidtfeld S. 472) og bragte han et Forlig tilveje med Holstenerne, venteligen det ovenanførte med Grev Johan, af 29 Januar i Nestved, saa at de for Penge overlod Søborg til Kongen, og satte Bisp Sven af Aarhus og Decanus Jacob Poulsen i Frihed.

Kongen formaaede og, efter Hvidtfeld (ibid.), ej førend i dette Aar, Hertuginde Ingeborg til at overlade sig Callundborg ved en Forhandling, men derimod beholdt hun Halland, saasom Grev Jacob havde skilt sig ved Nørrehalland, og Hertug Knud Porse havde faaet Sønder-Halland til Pant af Kong Christopher; men fornemmeligen, fordi Valdemar selv havde forrige Aar afstaaet Halland til Kong Magnus, og de skaanske Stænder ogsaa opladt det. Dersom derfor Kong Valdemar har efter Hvidtfeld ladet sig mærke med, at han fortrød herpaa, eftersom Halland var kun af det danske Rige overladt som et Lehn til Hertugen og Frue Ingeborg, Kong Magni Forældre, og ej pantsat til Holstenerne, saa kan det vel ej være skeet, førend han selv forrige Aar fraskrev sig det.

Den 28 October var en overmaade stærk Storm, og samme Dag slog Kongen Strandfriserne, saasom de i 14 Aar havde ej betalt den skyldige Skat. (Hvidtfeld S. 473.) Dette Tog har han vel og sigtet til, da han indgik Forbund med de holstenske Grever.

Nu kom det og (efter Hvidtfeldt l. cit.) til nye Fiendtligheder i Sjelland i Anledning af Husvolden, en ny Fæstning ved Nestved, som Holstenerne havde anlagt; og ej nævnedes i nogen Pantebrev,

tebrev, hvorover Kongen formeenede, at denne Fæstning burde enten tilhøre ham, eller ødelægges, og de meente derimod, at den burde tilhøre dem, fordi de havde bekostet den, og lagt Gods dertil fra andre Lehn. De Danske belejrede derfor denne Fæstning, men udrettede intet, og blev derpaa en Anstand gjort mellem begge Parter.

Valdemar den Fjerde. Aar 1344.

Kongen var saa lykkelig, at hans Dronning fødte ham i dette Aar en Søn kaldet Christopher, (Hvidtfeldt S. 470.), hvorved den byrdefulde Forening om Fyen mellem ham og de holstenske Grever blev saa vidt til intet, thi nu kunde han løse Fyen ind igjen.

Ridder Birgher Torkilsson af Glatsaxa gav den 12 Maj tilkjende, at have skjødet til St. Peders Kloster i Tommarp sit Gods i Steghehy for sin Hustrues Margretæ Sjæl, samt en Badstue i Tommarp og andet mere, saa at der skulde holdes Messe for hendes Sjæl, hans egen, hans Sønners Thorkils og Nicolai og deres Forældres hver Søndag i St. Peders Klosters Kirke i Tommarp, og anden mere slig Gudstjeneste, som anføres, paa Vilkaar, at han selv maatte udvælge hertil en duelig Præst af Conventet, dog Abbeden og Kjeldermesteren undtagne; men forsømte de bevisligen nogen af disse Messer, da skulde han og Arvinger have Magt til at forflytte denne Gave til et andet Kloster i Skaane; hans eget Sigil tilligemed de ædle Mands, Ridder Johannis Geet, og Menighedens af Byen Tommarp, bleve forhængte. Erkebisp Jacob i Lund udstædte siden heraf en Vidisse 1403 den 15 September paa sin Gaard Borby.

Præsten Laugho, Foged i Aarhus, Palne, Abbed i Alwingh og 10 Andre bevidnede, at de paa Haugelbjerg Herredsting havde den 2 December været overværende, da Andreas Petersen tilstod at have faaet af Herre Peder Vendelbo fuld Pris for Karthorp i Hymmær Syssel.

Den

Valdemar den Fierde. Aar 1344.

Den 11 Junii døde Herre Johan Kannæ, Degn og Kannik i Lund, som gav til sin Aarstid i Lunde Chor sin Grund i Rudolphi Sogn, hvor der var en Badstue med nogle Træer ved Gaarden, hvor han residerte, og som indbragte aarligen 3 Mark Penge. (Script. R. Dan. IV. 45.)

Islandske Annaler (Manuscript) berette, at udi Øresund mellem Helsingborg og Bæsathorp (hvilket jeg ikke kiender) satte i een Nat og Dag, venteligen i Stormen den 20 October, flere end 150 smaae og store Skibe til, og druknede saa mange Folk, at man ej vidste Tal paa dem, og Enhver, som kom i Land, blev afklædt og plyndret.

Den 20 August afstod den jydske Hertug Valdemar i Sønderborg fuldkommen til Løghum Kloster Tienderne, der laae til Brethwath Kirkes Bygning og som Hertugen havde i nogen Tid ladet hæve ved sine Embedsmænd, dog paa Vilkaar, at Munkene i Løghum skulde holde Brethwath Kirke vedlige. (Dipl. Langeb.) Den største Deel af Hertugens sædvanlige store Sigil, som det findes for Diplomer af 1325, hanger ved; det er af rødt Vox, og Lissen af gult Silke.

Peder, Erkedegn i Ribe, bevidnede ved sit Brev, at den 13 Februarii var udi Maria Kirke i Ribe nærværende efter Aftensang Palny Thomasson med 2 Andre, og havde samtlig lovet, at de twende Frøkener Towe og Ingeborg, Søstre af Bundi Swin, skulde aldrig, hverken ved sig eller Andre, gjøre Tiltale til en Gaard i Løghum Sogn, og Bierndrup By, som Løghum Kloster havde kiøbt af bemeldte Swin, og vilde de alle 3 holde Klosteret derfor sikker. Erkedegnen hang sit Segl for tilligemed Marqvard Limbech Ridder og Herre Johan L.....k, Sognepræst til Witting.

Cor-

Torner (col. 1065.) vil, at den slesvigske Bisp Helimbert som han urigtigen kalder Albert, døde i Lybek og blev begravet i Minoriternes Kloster, og havde Henric, Provst der, til Eftermand; dog de slesvigske Bispers Skribentere (Hamsfort, Script. VII. 174., Cypræus pag. 335.) ville, at Helimbert sad til 1350, da han afstakkede. Valdemar den Fjerde. Aar 1344.

I Estland vedvarede Urolighederne, og kaldte Bønderne Russerne til Hjelp, som brød ind lige til Dorpt, men Ordens-Ridderne og nogle af Adelen mødte dem, og nedlagde et stort Antal Russer, hvorpaa de øvrige tog Flugten. Derpaa gjorde Ordensmesteren et Tog om Vinteren til Oesel, som synes først at være skeet efter Nyaar 1345. (Grams Forbedringer pag. 19.)

Af Grev Adolph af Holsten og Schawenborch haves et Diplom fra dette Aar af 21 December, som han udstædte med sin Hustrues og ældste Søns Adolphs Samtykke. Bisp Ludvig af Minden gav et næste Aar Løverdagen for Palmesøndag, hvori han siger, at Grev Adolph var hans Morbroder. Begge ere trykte i Würdtwein i *Nova subsidia diplomatica* (Tom. II. pag. 202 og 203.)

Den 5 Martii udstædte Albert, Herre af Meklenborg, Stargard og Rostok, sit Gjeldsbevis til den navnkundige Knape Henric af Bülow, sin tro Mand, for 272 Mark lybske Penge for hvad Skade han havde lidt i hans Tjeneste, da Byen Grimme blev indtaget. (Dipl. Langeb.) Originalen paa Pergament forvares i det kongelige danske Gehejme-Archiv.

I Gnoyen den 20 Julii indgik Albert og Johan, Herrer af Meklenborg, et Forlig med deres kjære Bolen (ɔ: Beslagtede) de Junkere Clawes og Berende, Herrer af Werle, hvorved de blandt andet overlod dem Gard, By og Land, Huset Steckeborch,

By

Valdemar den Fjerde. Aar 1344. By og Landet Møen; døde de selv uden Arvinger, da skulde deres Enker besidde deres Livgedinge i Fred; tilfaldt dem siden noget Land, eller Mænd, da skulde de tilhøre de Andre (venteligen naar de laae indenfor bemeldte Landes Grændser:) hvad der endda fejlede heri deres Volen, det skulde de see til at skaffe dem enten i Mindelighed eller ved Lov inden 4 Uger, eller og staae dem bi med deres ganske Magt; hvad de herefter samtlig erhvervede, deraf skulde de beholde de twende Dele, og deres Volen den tredie Del. Samme Dag og Sted udstædte de Brødre Nicolaus og Berend, Herrer af Werle, deres Forskrivelse til dem af Meklenborg, hvorved de blant andet overlod dem Gustrowe, Stad, Land og Mandskab, tilmed Falstre, halv Hus, Stad, Land og Mand med deres Grændser. Forresten er dette Brev ligesom det andet. De findes trykte S. 23-24. hos Pøtker, som af dem retteligen beviser, at Meklenborg ej stod under de brandenborgske Churfyrster, efter Kanzler Ludwigs Mening. Da disse Breve ere saa vigtige i vor danske Historie, og vise, hvo der da besad anselige Lande i disse Riger, saa har jeg ladet dem trykke bagved.

Paa denne Tid tildrog sig en mærkelig Begivenhed i det Brandenborgske, ved det Hertug Rudolph i Saxen og de anhaltiske Fyrster formaaede en vis Jacob Rehbock eller Mänicke fra Zerbst, en Møller eller og en Bager, til at udgive sig for den længe afdøde Churfyrste Valdemar, hvilke tænkte derved at skille Marggrev Ludvig ved hans Land, og siden selv at bemestre sig det. Erkebisp Otto af Magdeborg, de meklenborgske Herrer og pommerske Hertuger erkjendte denne falske Valdemar for at være ægte, og det samme gjorde den bøhmiske Kronprinds Carl, som tragtede efter Kejserværdigheden, og var fortørnet baade paa Kejseren og hans Søn, fordi de havde skilt hans Broder Johan baade

ved Krone og Land. Dette Optog med den falske Valdemar varede længe; og tilsidst tog Kong Valdemar Del deri, for at hjelpe sine Svogre. (Hvidtfeld S. 471-72. Buchholz II. 407-10.)

Valdemar den Fjerde. Aar 1344.

Udi Bahus den 12 Juli udstadte Borgere og Bønder udi Norge deres Brev om at ville have den unge Hakon til Konge, og lyder det S. 468-70. hos Hvidtfeld saaledes: Alle dem som dette Brev see eller høre, sende alle Kjøbstædsmænd af Nidros, Bergen, Opslo, og Tansberg, alle Bønder og Almue af Stiordalsfylke, Gulledalsfylke, af ovre Liuen og nedre Liuen, Rumedalsfylke, af Sundmør, af Sundhordeland, Gulatingsmænd, og af Hardalen, Guds Helsen og sine. Eftersom vor allernaadigste Herre, Magnus, med Guds Naade, Norges, Sverrigs og Skaanes Konning, haver, med Rigets Raad af Norge Samtykke, givet hæderlige Herre, Haagen Konge, sin yngste Søn, Kongenavn, med en Del af Landet i Norge, eftersom de Breve derpaa ere giorte anmelde; thi love vi paa vor Tro, Sandhed og Ære, at vi skal være vor fornævnte Herre, Haagen Konge, hulde og troe Tjenere, til al Ære, Lydagtighed og Underdanighed, som vi ere en ret Norges Konge skyldig, naar han annammer selv Regimentet udi Norge, efter hans Faders Befalning, som han selv omvidner, eller og haver fuld Myndighed og Ret, paa vor fornævnte Herres Konning Mogensses Vegne, baade over Lande og Undersaatter udi Norge. Kan det og saa hende sig, at fornævnte Herre, Kong Haagen, hendøer uden efterfødde Sønner, da skal det gaae efter den Ret og gammel Kongearv udi Norge. Om det saa skete, at Herr Erich, hans Broder, som efter hans Faders Befaling og al Rigens Raads i Sverrige Samtykke, skal der udi Sverrige til Konge udvalges, efter hans Faders Død vilde indtrænge sig udi Norges Rige, imedens Herr Haagen lever,

Valdemar den Fierde. Aar 1344.

lever, eller hans ægtefødte Søn, da skulle vi med al vor Magt, eftersom vor Ære er anrørendes, os opsætte imod hannem; desligeste om vor oftenævnte Konning Haagen vilde indtrænge sig udi Sverrigs Rige, da skal vi aldrig hannem derudi nogen Bistand gjøre, eller tilhjelpe. Kan det og saa skee, at begge disse Brødre, eller en af dem, formedelst fremmed Mands Hjelp, denne deres Faders Befaling og Mandat rykker eller bryder, og saa enhver trængde sig ind i den andens Rige, imod fornævnte Befaling, da skulle begge disse Riger, Norge og Sverrige, gjøre hinanden Bistand, saa tit som det Behov gjøres, paa det at denne deres Faders Stadfæstning og Mandat kunde holdes urykkeligen, begge Rigerne til evindelig Fred og Rolighed. Kan det og saa skee, at fornævnte Kong Haagen faaer flere Børn, da lover vi dennem, som tilforne, at vi skal gjøre dennem alle og hver i sin Sted Hjelp og Bistand med vor Magt, at de skulde blive delagtige, baade udi Lande og andet Gods, hver eftersom Loven dem tildømmer, og det efter et gaaet Samtykke og Stadfæstning udi begge Rigerne; dog i saa Maade, at den af disse to Brødre, skal lægge mere til sine Søskende, som større og rigere Land haver. Og til ydermere Stadfæstning paa dette vort Løfte, sætte vi vore Stæders og Herreders Indsegle nedenfor dette Brev, som er gjort paa Bashus, den næste Løverdag før St. Margrete Dag, Aar efter vor Herres Christi Fødsel 1344, i det 25de vor naadigste Herres Kong Mogenses Regimentes Aar.

Brevet haves kun paa Norsk, og har maaskee aldrig været paa Latin; hos Torfæus findes det vel (Tom. IV. S. 476.) paa Latin, men er venteligen kun en Oversættelse gjort af ham selv. Geistlighedens og Rigs-Raadets Breve herom findes ej mere.

Udi

Udi Warberg den 14 Februar tog Magnus, Konge i Norge og Sverrig, Abbeden og Brødrene af Lyse under sin Beskyttelse, gav dem al Sagesald og Brøde, som ej var over 8 Ørtug og 13 Mark, tilsod dem, at de maatte i deres Huus i Bergen Saltoydubils sælge alslags Drik, og gav de Løbere, de udsendte mellem deres Kloster og Bergens Bye i deres Forretninger, frie for Skibstold (tractio, Skibdràt) og for Arreſt (Takſætning). (Bartholin VIII. 215.) Waldemar den Fjerde. Aar 1344.

Fra Nidaros klagede dets Erkebisp Poul for Hemming Erkebisp i Upsal, at det forbødes ved nogle Klerker og Legfolk, Sverriges Almue imod gammel Ret og Sædvane at føre St. Olufs Skat til Drontheim, saasom berettedes af endeel Pillegrimme. Det Upsalske Domkapitel svarede herpaa den 21 April, at det aldrig havde tænkt, og herefter ej heller vilde forhindre hvad som tilkom Nidaros Kirke, og kunde hertil ej regnes, om de modtog til deres Kirke den Olufs-Skat, som indløb fra Helsinge og Angermanland, da det var frivilligen tilbudet, og samtykt af mange Konger, og da derfor lønnedes En, som bestandig tjente ved hellig Olufs og Eriks Altere; de fortjente hellere Tak, at de ærede St. Oluf, og søgte at udbrede hans Navn i Verden. Erkebisp Hemming svarede fra Arnø den 22 April omtrent det samme, og lagde til, at han havde faaet den norske Erkebisps Brev ved hans sendte Tjener, at de ej hindrede Nogen at gjøre Løfte og Offer til Marie, St. Jacob, St. Oluf, men deraf fulgte ej, at Pengene skulde sendes til St. Jacobs Kirke i Spanien, da de Hellige tilbades overalt; Helsingerne vare meest Jægere og Fiskere, og de havde fra gammel Tid frivilligen besluttet at sende deres Gaver til Upsala Kirke. (Diplom. Langeb.)

Valdemar den Fjerde Aar 1344.

Udi Cawood den 21 August bekjendtgjorde Erkebisp Wilhjelm af York, at han paa sine Visitats-Reiser havde fundet, at Abbeden og Conventet af Mariæ Kloster i York havde ubilligen tilegnet sig Indkomsterne af adskillige Sogne-Kirker og Kapellet, og deriblant af St. Olavs Kapel, som han nu byder dem at afstaae fra (Monaster Anglic. I. 392.)

Gul-Elven i det Tronhjemske borede sig ned under Jorden, og var borte i nogle Dage; derpaa skete et stort Jordfald øverst fra et Bjerg og fyldte Floden, saa at den løb over vidt og bredt, bortskyllede, da den brød igjennem, Huse, Mennesker og Qvæg, saa at 48 Gaarde, hvoriblandt en deel adelige med Kirker forgik, 250 Mennesker, Bønder med Hustruer, Børn og Træller omkom paa et Sted, hvor en Samling var af Mennesker til Korsets Ophøjelse den 14 September; det varede længe efter denne Tid, inden Gul-Elven kom i sin forrige Stand.

Paa Island optog Bisp Orm af Holum en hans Formands Bisp Gudmunds Been, for de Jertegn, som ved dem skete; Linnedet, som havde ligget om dem i 40 Aar, var uskadt. Islands Kulde og strænge Vinter havde vel meest Del i dette Jertegn.

Hamsfort henfører til dette Aar, at en stor Deel af Tronhjems Bye med St. Michaelis Kirke afbrændte ved Vaade-Ild.

Udi Varberg den 4 Januar stadfæstede Kong Magnus Bergens Byes Stads-Ret, som hans Forfædre havde givet; de Fremmede der bød han at give Leding, eller og Ledingstold derfor, og skulde hans Syßelmænd med Hjelp af Fæ-Hyrderne, Raadmændene og alle indenlandske Kjøbmænd tvinge de Fremmede til hvad de vare pligtige, og de, som ej vilde gjøre det, skulde inden een Maaned forlade Bergen, og aldrig komme der meer, og maatte deres Gods ej bortføres førend Kongen og Staden var skeet Ret.

Sire Arna Aslorsen Kongens Klerk beseglede det, og Helge Iversen Prior det (Dipl. Langb.) Valdemar den Fierde.

Fra Warberg den 29 Maj tilskrev Kong Magnus Raadet og Borgerne i Lybek, at han efter deres Begjering ved deres Sendebud gav deres Kjøbmænd fri for Told i Sverrige, og at de, som vilde nedsætte sig der, skulde have Frihed at udvælge hvad Love og Skikke de vilde leve efter, hvorimod de og skulde iagttage det samme mod de Svenske, der kom til deres By; henvendte de sig Kongen med nogen Klage over Uret, da skulde han afhjelpe den; Søerøvere skulde han afstraffe. Efter hans Dronnings Blancas Bøn, og i Anledning af sin Kroning (hvoraf jeg slutter, at dette Brev er det samme, som forhen er omtalt ved Aaret 1336 (Tom. XII. S. 282) hvorhen det vel ogsaa snarere hører) gav han og dem af deres Folk, som lede Skibbrud i Sverrig, Norge, Skaane og Halland, saavel nord som syd, Frihed til at maatte ved sig eller Andre bjerge det strandede Gods i eet Aar og en Dag efter Ulykken. Dette Brev staaer hos Torfæus (pag. 474. — conf. Dreyer pag. 110.) Man har en anden Afskrift i Langebeks Diplomatarium af dette Frihedsbrev, hvoraf Originalen skal være i Consulat-Archivet i Lybek. Aar 1344.

Udi Rume Kloster den 6 Julii gav Oldermændene og al Menigheden af Gutland deres Bevis ud, at ville betale til Kong Magnus og Staden Visby 1000 Mark puurt Sølv efter Colns Vægt 14 Dage efter Mikkelsdag, og om det ej skete, da at indestaae Kongen og Visby Stad for al Skade og Interesse.

Den 31 August erklærede Hertuginde Ingeborg af Øland alt Wreta Klosters Gods paa Øland fri for Skatter og Paalæg til sig.

Udi Trelleborch den 1 September gav Kong Magnus efter Begjering af de lybske Raadmænd, Herre Constantin og Thydeman

Valdemar den Fjerde. Aar 1344. deman af Ghüstrowe, Borgerne i Lybek Frihed til at drage op og ned ad Floden Ny til Novogorod, og at uhindret opholde sig paa den, og paa Strandbredden efter Behag; led de Skibbrud, da skulde Ingen hindre dem i at bjerge, og Godset tilfalde de nærmeste Arvinger; han forsikrede dem om al muelig Tryghed frem og tilbage. Brevet findes paa Latin hos Torfæus (pag. 474.) og paa Plattydsk i en slet Afskrift i Rostoks By-Archiv.

Maaskee følgende Klager af Søstæderne imod Kongen af Sverrig, hans Fogder og Embedsmænd, som gjemmes i en gammel Pergaments-Copiebog i Rostok, høre og til dette Aar: Først klage de over, at de ej have deres Boder paa Bitterne fri, men tvinges af Fogderne til hver at give en Tønde Øl, meer og mindre efter Omstændighederne. For det Andet, Fogderne vilde tvinge dem der boede hos dem, at stande sig til Rette, da de dog forhen havde staaet under Stædernes Fogder. 3), forhen havde de maattet holde deres egen Vogn til at age Fisk og salte de Sild paa, og deraf kun givet en halv Mark Skaansk, men nu forhøjede de danske Fogder og deres Embedsmænd og Tjenere, som de havde saa mange de vilde, Prisen efter Behag, og maatte Bønder eller Andre ej kjøre med deres egne Vogne. 4), forhen gav man kun en halv Mark Skaansk af hvert Skib. De Fartøj, som kaldtes "Luchteschepe" vare gandske fri, og hver tydsk Skude gav kun en Øre ny Skaansk eller og 4 og en halv skaanske Penge, men nu vilde de have af hver Pram 2 Mark, af hver Luchteschepe 1 Mark, og af hver Fisker-Skude 18 Grot og mere. 5), Fogdernes "Renne Svenne" gik baade Nat og Dag over Stædernes Bitter, og tvang med væbnet Haand de ubevæbnede Kjøbmænd og Borgere til mange Ting. 6), naar Kjøbmændene vilde efter gammel Tilladelse mellem Skanør og Falsterbode over Holm og Hope langs Stranden,

den, og det bevæbnede efter Kongens Anordninger og Landets Love med Sværd kaldet "Ligad", og Bundet ved "Vetele" og en Spyds paa de smaae Synde, saa angreb Fogderne og Embedsmændene dem, fangede og bandt dem, og forviste dem. 7), naar deres Haandværksmænd, Skomagere, Skrædere, Bødker, Feltberedere og Andre kom til Markedet, saa tvang Fogderne dem til at give mere end forhen; før gav man kun en "Mester-Drunch (maaskee Drug) og en "Hylling-Artich."; men nu maatte en Skomager give et Par Støvler, en Feltbereder et Skind, og saa fremdeles, og det havde nu været i de sidste 8 Aar; Feltberedernes var kommen deraf, at 10 af dem havde været i Slagsmaal sammen, og hver af dem var bleven dømt at give et Skind i Bod. 8), næst forrige Aar var en dansk Fisker bleven dræbt af tydske Fiskere, hvilke derpaa havde taget Flugten, hvorpaa de danske Fogder havde paalagt de andre tydske Fiskere 3 Pund Grot af Tours. 9), de danske Fogder havde dræbt en Tydsk paa næst forrige Marked, forend (Byens) Menighed var kommen der, og derfor endnu ingen Bod givet. 10); de indstævnede deres Borgere en efter den anden for opdigtede og adskillige Sager, og dømte dem i hver Sag til store Udgifter. 11); nogle Kjøbmænd kunde i Magni Riger og Lande ej have Lov at bruge deres Gods og Vare, eller at sælge og handle, og hvad Fogderne og Embedsmændene kjøbte af dem, betalte de ikke. 12); leed de Skibbrud i Kongens Lande, da fik de ej Lov til at bjerge i Ro, men Fogderne revs det til sig. Derimod klagede Kongen over Stæderne: 1) at de solgte og kjøbte utilladeligen med Sølv; 2) at de indtog Fremmede i deres Vitter, Kongen til Skade, og hævede af dem, hvad Kongen tilkom; 3) de fiskede ulovligen, da de ej betalte "Bods Geld," som de Danske. 4) Deres Fiskere angreb med Ufalds Vaaben de danske Fiskere,

Valdemar den Fjerde. Aar 1344.

Valdemar den Fjerde. Aar 1344.

og vilde derfor ej stille Fogderne tilfreds. 5) Disse Fiskere tilegnede sig ubilligen Deel i Mons Bodelagh ... og Aos Manne-leghe. 6) Alle Stædernes Kjøbmand solgte i Alental Klæde og Linned. 7) De gav ej "Tapperghelt" for den Viin, de bragte, solgte den ogsaa Kongens Foged uadspurgt. 8) De tilegnede sig Kongens Jurisdiction over "Maal og Blot" (Hug og Saar.) 9) De vilde ej betale "Pramghelt", nemlig 2 Mark af hver Pram og 1 af hver "Lichteskip" efter gammel Skik. 10) De holdt Kræmmer, som solgte Øl i deres Witter imod gammel Brug, og Kongen til stor Skade. 11) De udstrakte deres Witter over Grændserne. 12) De lybske Kjøbmænd havde ubilligen tilegnet sig "Kyterwitte" og "Repeperth" af hvilke Kongen havde anteligen havt 24 Skilling Grot og 46 Mark Penge foruden "Windalaghenghelt", og var det sidste 2 Gange tildømt de samme Ejere af Kongens Raad i Skaane efter 12 Mænds Eed. 13) Erkebispen klagede ellers over, at de lybske Kjøbmænd havde tilegnet sig endeel af "Aos Manne-leghe." 14) Kjøbmændene af Stralsund havde bemægtiget sig en stor Strækning Land imellem deres Witter og Pramlunderne. Fremdeles klagede Kongen af Sverrige over Hanse-brødrenes Kjøbmænd: 1) at, naar de kom til Norge, og lagde ind i Havnene, slog, saarede og dræbte de Folk, og drog derpaa bort uden Bod og Gjengjeld, skjøttende hverken Gud eller Kongen. 2) De bortflyttede Kongens Huse, og opbrændte dem. 3) De havde forbudet at føre Madvare til Sverrig og Norge, uden fordærvet Øl, slet Meel og forfalsket Humle; og derimod førte de efter Behag Korn og andre Vare fra Sverrige, Norge og Skaane. 4) De foragtede alle andre Tydske, som boede i Norge, og i Sverrige, endog dem, som forhen havde været af deres Selskab, ved aldrig at tillade dem at komme i deres Gjæsteslabe og Omgang. 5) De undertrykkede

Rus-

Russerne med Vaaben, Tøjer, Salt, Jern, Sild og andre Føde-vare, og Fornødenheder, imod det apostoliske Forbud, og til den svenske Konges, og begge hans Rigers Skade og Tab. 6) De havde fanget Kongens Mænd i Novogorod, behandlet dem foragteligen, og angivet dem for Sørøvere og slette Folk, der vilde ødelægge Kjøbmændene, som handlede paa Novogorod og Rusland, og at de aldrig kunde vente at have Fred for dem, saafremt de lod dem løs. 7) De havde udkastet en Kjøbmand af deres Selskab, fordi han af Medlidenhed mod de Fangne havde understøttet dem med Penge, og givet dem Føde og klædet deres Nøgenhed, og denne havde Russerne siden af Had til Fangerne halshugget.

Valdemar den Fjerde. Aar 1344.

Den 6 December fra Upsala tilskrev Kong Magnus Indbyggerne af Upsal og Aros Stigter, at da han havde overvejet de svære Stød, hans Undersaattere havde udstaaet, og han agtede at rejse til Norge for dets Rettelse og Indbyggernes Trøst, saa havde han med sit Raads Overlæg i Sverrige og Skaane saaledes forordnet deres Bestyrelse i hans Fraværelse, at han havde imedens overgivet sin kongelige Magt til Erkebisp Henning af Upsal, Herre Nicolaus Abjornæsson, Herre Israel Birgersson Lagmand i Upland, og Johan Christinæsson sin generale Embedsmand, alle hans kjære Raad, og skulde den sidste afgjøre alle Sager fra Gotland og Øsel med (uden Tvivl Karelen og de flere Lande paa den Kant); men forefaldt alt for vanskelige Sager, da skulde det hele Raad sammenkaldes. Skulde Krig fra fremmede Fyrster paakomme, saa at en almindelig Leding maatte udbydes, da skulde alle Riddere, Væbnere, By- og Landfolk adlyde bemeldte 4 Mænd. Det Brev er trykt hos Hadorph (II. fol. 30-31, conf. Lagerbring III. 372.) Samme Dag skal og efter Aarbøgerne af Visby (Script. I. 258.) Magni tvende Sønner, de Junkere Eric

Valdemar den Fjerde. Aar 1344. og Hakon, vare bleven udvalgte til Konger, den første i Sverrige og Skaane, og den anden i Norge, hvorpaa fulgte megen Uenighed i Sverrige. Nu vare de vel udvalgte forhen, men rimeligen er dog denne Udvælgelse da bleven mere stadfæstet i Anledning af Kongens Reise til Norge; og mener Lagerbring S. 370–71, at der først i Upsal den 6 December er skeet et ordentligt Valg, og at Eric er da først bleven egentlig Konge, da han forhen var kun Thronfølger; han meener og, at Kongen fik, ved at beskikke de 4 Herrer til at bestyre Sverrige i sin Fraværelse, 4 Underkonger, som han i alle Ting maatte rette sig efter.

Ridder og Sverriges Raad Ulph Gunnersøn, som var gift med den bekjendte hellige Birgitte, døde den 21 Januar i Alvastra Kloster, og blev der begravet (Scriptor I. 395.) De avlede 4 Sønner og 4 Døttre sammen. Hun havde sine første Aabenbaringer samme Aar; levede 30 Aar Enke efter hans Død, hvoraf 15 i Rom, hvor hun døde 1374, og blev hendes Legeme forflyttet til Wadstena i West-Gotland, og hun siden af Paven canoniseret. Efter sin Mands Død var hun i nogle Aar Hovmesterinde ved Dronning Blanca's Hof. I hendes Vaaben saaes 2 Løver over nogle blaa og gule Ruder, som adskille Feltet (Hvidtfeld p. 473–74.)

Ovennævnte Dag den 6 December fornyedes i Upsal Forordningen om Landefreden (Lagerbring p. 371) og klagede Kongen over, at den kun slet var bleven holdt; deri tillodes de høieste Embedsmænd at reise med 45 Heste, en Bisp med 30, Kongens Raad med 22, Riddere udenfor Raadet med 8, Svenne eller Knapen (famuli) med 6. Udi Tilge den 27 Juni holdtes en Herredag, hvori forbødes at tage nogen Rente af Penge; de som gjorde sligt, skulde udelukkes fra Alterens Sakramente, maatte ej gjøre Testamente, og ej begraves med Kirkens Skikke. Saa ukyndig var

man

man da i Handels-Sager, og saaledes qvalte man Flid og Vindskibelighed. Valdemar den Fierde.

Broder Everard af Bremen, forhen Minoriternes Gardian i Wisby, døde den 18 Julii, og den 24 November Egbert, Organist der, som havde gjort Orgelet i Kirken der, saa han maaskee allene var Orgelbygger, og ej tilligemed Orgelspiller; ved sit Testamente gav han Klosteret 3 Mark Sølv, og blev han begraven i Minoriternes Dragt. Aar 1344.

Den 7 Januar i Roskilde bevidnede Kong Waldemar, at da mødte for hans Ret Peder Nels og hans Søn Johan Pedersen af Hirsit i Ringsted Herred, og skjødede til de 6 erkebispelige Præbender ved Roskilder Kirke, og til Kanikerne der, en Gaard i Hirsit, hvortil laae Jorder af 4 Skilling og 4 Penge i Skyld med alt Tilliggende, hvoriblandt og de Jorder kaldte Stuve-Jordh. Nærværende vare Bisp Jacob af Roskild og Nicolaus Lembek, Kongens Drost. Da dette Document staaer indført i en Pergaments-Vidisse af 1373, som gjemmes i det kjøbenhavnske Universitets Bibliothek, saa kan ej vel tvivles om dets Rigtighed, ogsaa viser det, at Kongen kan ej i dette Aar have været samme Dag i Reval, og der udstædt 4 Breve, men de høre rimeligen til 1346, baade fordi man ellers veed, at Kongen var der først i det Aar, dernæst fordi Tallene ere skrevne MCCCXLV, da et I let er bleven udeladt i Afskriften, og endeligen fordi de i Langebeks Diplomatarium ere kun Afskrifter meddeelte ham 1754 af Hr. Bagge i Reval; hertil kommer at den 24 Januar var Borchard af Dreyleven, den tydske Ordensmester i Lifland, og mange andre af de fornemste Herrer af Ordenen, tilstede i Reval, og tog der efter den danske Konges Raads og alle hans Vasallers Begjæring, ved deres Brev, Slottet Narvaye (Narva) under deres Varetægt fra Mariæ Aar 1345.

 Ren-

Valdemar den Fjerde. Aar 1345.

Renselses-Dag til samme Dag et Aar efter; og lovede troligen at bevare det for den danske Krone og Hertugdømmet Estland; men som bemeldte Raad og Vasaller vare dem 142 Mark rigisk Sølv skyldige, saa isald de ej betalte dem til næste Aars Mariæ Renselses Dag, da skulde de, som havde lovet for dem, gaae ind i Staden Velyn, og Ordenen dog holde Narvye den danske Krone og Hertugdømmet Estland tilgode. Saasnart Pengene vare betalte, skulde Ordenen inden en Maaned flye dette Slot tilbage, efterat Raadet og Vasallerne havde fordret det, og hvad Omkostninger og Skade den havde gjort og lidt større end Indkomsterne, skulde den ej kræve. Dersom nu Kongen havde været tilstede i Estland, saa havde Ordenen nævnet ham og ej Raadet. Dette Diplom forvares i det kongelige danske Geheime-Archiv. Da Udtoget deraf er hos Hvidtfeld (S. 474.) meget slet og urigtigt, saa har jeg ladet det trykke bagved, endskjøndt det og findes i Grams Forbedringer til Kong Valdemars Historie.

Under samme Dag og Sted udgav Henric af Lode, Ridder, 4 andre Riddere og 6 andre Personer, alle den danske Konges Raad, tilligemed 4 andre, som for denne Sag vare kaldte ind i Raadet, og alle Vasallerne, deres Brev til Ordenen, at de betroede den Narvia Slot, og det i Anledning af at de vantro Ester, som havde bortkastet Troen, havde paa adskillig Maade henrettet deres Beslægtede, Frænder og Forældre, og næsten ødelagt ganske Harrien, og derfor havde de, da de ej selv kunde forsvare sig, og frygtede for, at Resten skulde og blive ødelagt, overgivet Slottene som nu og Narva, til den Tydske Ordens Bevarelse, under samme Vilkaar, som ere anførte i forrige Brev. Nu møder et Brev af 2 Februar, eller Mariæ Renselses Dag, som Valdemar da skal have udgivet i Reval, men da det angaaer Kirken i Narva, og

just

just træffer ind paa den Dag, da Narva skulde af Ordenen i næste Aar gjengives de Danske, saa hører det rimeligen til 1346; men herimod kan indvendes, at Kongen dog var og forblev rette Ejer og Overherre af Narva, og derfor kunde vel den 2 Februar i dette Aar udstæde et Brev herom i Reval; herimod svarer jeg igjen, at Kongen var vist 1346 i Begyndelsen af Aaret i Reval, og at Breve vise, at han den 7 Januar 1345 var i Roskilde, og den 6 Marts samme Aar i Viborg, hvilket gjør det ikke troligt, at han har i den Mellemtid om Vinteren faret frem og tilbage til og fra Estland. Valdemar den Fjerde. Aar 1345.

Paa sit Retterting udi Viborg den 6 Martii bevidnede Kongen, at Peder Stighson af Byornthorp mødte, og da stadfæstede det Skjøde, han forhen paa Flesum Herredsting havde givet paa alt sit rørlige og urørlige Gods i Guthingholm til Provsten og Kanikerne i Viborg, og at han derimod havde faaet det tilligemed deres Gods i Moo Sogn og Gaarden Nyslingh, tilligemed deres Ting der, kaldet Byerk, hvilket Altsammen han forhen havde overladt dem, under sin Forvaltning, og skulde han deraf give dem 11 Læster god Byg efter Aalborgs Læst, og om han ej holdt de af ham belovede Terminer kort for Kyndelmisse og kort for Walborgs Dag, da skulde han betale det Resterende med gangbar Mynt efter da værende Pris, og skulde Beboerne lide Skade ved Rov, Brand, og Plyndring, eller det overgaae det ganske Land, da skulde han skye dem Godset tilbage; han skulde saavel Sommer som Vinter tilstaae Kanikerne Gjæsterie hos sig med 30 Heste; han skulde forbedre Godserne og ej forværre dem, medmindre noget af ovenmeldte faldt ind; han skulde lade besørge Gudstjenesten ved en duelig Person, sat med deres Samtykke; kjøbte han herefter noget Gods i de Sogne Yterworthugh og Sæghælslo, da skulde han skjøde Kapitlet dem, og da efter hans Død tilfalde det. Kongens Klerk Peder

Palk

Valdemar den Fjerde. Aar 1345.

Pakt var herved Vidne. Broder Adam, Dominicanernes Prior i Viborg og Broder Johan, Minoriternes Gardian der, samt General-Auditeuren paa Tinget udstædte heraf en Vidisse paa Pergament 1353 den 7 April, som endnu bevares i Viborg Stigts Archiv. (Dipl. Langeb.)

Udi Warthel (Vedele i Jylland) den 27 Marts udstædte Hertug Valdemar af Jylland sit Brev, om følgende Forening mellem sig og Kong Valdemar, som paa begge Sider bekræftedes ved korporlig Eed, at han skulde være Kongen, hans Sønner (pueris, hvilket synes at vise, at Kongen har da havt flere Sønner end Christopher, med mindre Pueri staaer her i Stedet for liberi ɔ: Børn) og Hustrue behjelpelig og tro i al Nød og Sorg, ligesom sig selv, og saafremt han døer før Kongen, da skulde Kongen have under sin Bestyring og Varetægt, hans Land, Sønner, Slotter, Undersaatter og Vasaller, indtil hans Sønner kom til deres myndige Aar. Til Bekræftelse hang Hertugen sit Segel for, som nu er borte. Dette mærkelige Brev gjemmes endnu i Original i det kongelige danske Gehejme-Archiv. Da ingen Vidner ere under det, saa maa man deraf slutte, at denne Forening skulde holdes hemmelig; imidlertid fik dog de holstenske Grever, hvis Fordel den meget stred imod, Underretning herom, og derfor havde den og onde Følger for Hertugen i næste Aar. (Hvidtfeld S. 475.) Alting viser, at Hertug Valdemar var en from, svag og vankelmodig Herre, hvorfor den snedige Konge kunde vende ham, som han vilde.

Imidlertid dette gik for sig, drog Ordensmesteren i Liefland paa Isen over til Øsel, hvor Bønderne og vare oprørske, han lejrede sig ved Karris, gjennemstreiffede hele Øen og dræbte henved 9000 Bønder, hvis Vaaben bleve bragte til Leal og maatte

ders

derpaa de overblevne opbygge det bekjendte faste Slot Sonneburg. Imedens han var der, faldt Lithauerne og Samogiterne ind i Semigallien, og indtoge den 20 Februar det faste Slot Tervidten, opbrandte derpaa Slottet i Mitau, drog forbi Riga, og førte 1200 Personer fangne bort. Højmesteren Ludolph König faldt da fra Preussen ind i Lithauen, men udrettede intet stort, hvorover han gik fra Forstanden, døde kort efter, og havde Henric Dusemer til Efterfølger. Disse Uroligheder, og den Fare Estland svævede i, bevægede Kong Valdemar at gjøre en Rejse did, og havde han i Følge med sig sin Broder Otto og Hertug Eric den Yngre af Saxen-Lauenburg. Rejsen gik over Lybek, hvor de opholdt sig i 3 Dage, og derfra til Skibs til Preussen, thi Valdemar havde lovet at stride mod de uchristne Lithauer, men da de kom der, var Toget alt forbi, og Anstand sluttet. I Preussen vare de kun kort, og imedens lovede Junker Otto der at ville træde ind i den tydske Orden, thi Hamsfort skriver ved 1347, at han virkelig gjorde det 1347, efterat han to Aar forhen havde lovet det. Nu drog Valdemar, og venteligen de Andre med, til Estland, hvor han udi Reval den 25 April skjænkte noget Gods til Bisp Olav af Reval, og var Statholderen i Reval Herre Stig Andersen derved Vidne. Gram taler (Vid. Selsk. Skr. IV. 21) og Hvidtfeld (S. 476.) om dette Gave-Brev, men jeg har ellers ej kunnet finde det. Valdemar den Fjerde Aar 1345.

Den 25 Junii udi Reval stadfæstede han alle Rettigheder, Friheder og Privilegier til Vor Frue Kirke i Slottet Reval, til Bispen og Capitlet der, givne af hans Formænd, de danske Konger. Herre Stigot Andersen, hans Hovedsmand over Estland, var herved Vidne (Gram l. cit.)

Herfra og strax efter meener Gram, at Valdemar har antraadt sin Rejse til Jerusalem, hvor han virkelig var den 22 Julii

Valdemar den Fjerde. Aar 1345.

i dette Aar efter Nicolai Sundiske Kronike, og antager Hamsfort og saa 1345, men den lybske Kronike har 1346, og Hvidtfeld, følgende den gode Kronike som slutter med 1357, har tilligemed Cornerus 1347. Dog store Vanskeligheder stride mod disse tvende sidste Aar, og derimod passer det, at der intet Tog blev af mod Lithauerne, sig allerbedst og allene paa 1345. Men nu møder atter en stor Vanskelighed, nemlig at Kongen skal have den 25 Julii udstædt et Brev i Reval (Diplom. Langeb.) Dette Aarstal er vel udtrykt med fulde Bogstaver, imidlertid, da det allene findes i en Vidisse, og den kun i tvende Copiebøger, saa kan det vel og høre til 1346; hvorved dog forefalder end større Vanskeligheder; thi den 28 Maj i eet Aar var Kongen i Roskild, og den 24 Junii, snarere 29 August, solgte han maaske Estland; jeg troer derfor snarere, at Brevet er af 1345, men idetmindste før Jacobi Apostels Dag eller den 25 Junii givet Jacobi Patriarches Dag, det er den 20 December; thi heri kunde let fejles i en Vidisse. Gram l. cit. pag. 22. viser godt af Andres Rejser paa den Tid, at Kongen har gjerne i en Tid af 4 Uger kunnet komme igjennem Rusland og Tartariet, og siden over det sorte Hav til Skibs til Syrien venteligen til Joppe eller og til Ptolemais, og derfra til Jerusalem. Kroniken, som slutter med 1389, vil og, at Valdemar drog i dette Aar til Jerusalem, efterat han først havde solgt Estland, dog dette sidste skete vist ikke i dette Aar. Nikolai Krønike (Script. VI 630. Corner apud Eccard. col. 1068) og fleere sige, at Valdemar drog lige fra Preussen til Jerusalem; dette passer sig aldeles ikke paa 1345; thi da drog han fra Preussen til Estland, men kunde snarere passe sig paa 1346. Det kommer mig og underligt for, at Paven først løste Valdemar af Band 1348, fordi han mod hans Vidende var draget til det hellige Land, saafremt han allerede

havde

havde gjort det 1345. Hvidtfeld S. 485 og Holberg (Danm. Hist. I. 434-35.) ere meget misnøjede med Valdemar, fordi han brugte endel af de Penge, han havde faaet for Estland, til denne Reise; dog rejste han 1345, da falder dette bort. Uden Tvivl har Rejse- og Vide-Lyst, samt Andagt, bragt denne Herre til dette Skridt. I denne Uvished vil jeg dog holde mig til 1345. Det lader ej, at hans Broder Otto var med ham, men Hertug Eric af Saxen-Lauenburg var med, og denne slog ham den 22 Julii ved Christi Grav til Ridder af den, en Skik, som baade for og efter, lige indtil vore Tider, har været og er i Brug. Kongen slog igjen mange af de Adelsmænd, som fulgte ham, paa samme Maade til Riddere. Slige Riddere kaldtes Guds-Riddere. Gardianen paamindte ham, at stride mandeligen for den christne Tro, og at følge sine Forfædres løvlige Exempler, da de havde indført Troen i Estland. Paa Hertug Eric, og venteligen ogsaa paa Kongen, blev Sporen paaspændt og Bælte ombundet med Tilhørende. Hvidtf. S. 484-85. Dersom man kan troe de islandske Annaler n. 483, saa rejste Valdemar til Jerusalem, fordi Sultanen der havde forlangt af den franske Konge, at han skulde sende den tapperste af sine Underkonger til Tvekamp mod sig, og dersom denne vandt, da skulde Landet tilhøre de Christne. Dog Valdemar vilde vel ej ansees for Philips Underkonge, hvorvel Riddergeist og Andagt frembragte mange sære Ting i de Tider. Da Paven havde forbudet Philip at gjøre Toget, saa kunde det med være Aarsag, hvi han bandsatte Valdemar; dog det er vel kun en Fabel. Imidlertid henfører denne Skribent, som slutter med 1372, ogsaa Rejsen til 1347.

Valdemar den Fjerde. Aar 1345.

Valdemar drog uden Tvivl samme Vej tilbage fra Jerusalem, som did; thi den 21 September finder man ham i Reval

Valdemar den Fjerde. Aar 1345.

igjen, som 3 Diplomer, hvilke Langebek har medbragt i Afskrift efter Revals Privilegiers Copiebog, bevise, og hvilke Gram har intet vidst af, og derfor (pag. 21.) lader Kongens første Brev der være givet den 12 November. Ved det første Brev af 29 September giver Valdemar Raadet og Borgerne i Reval for deres tro Tjeneste mod sig og Formænd Lov til at maatte lede Vandene fra Marken og fra nære Stæder ind i Byens Grave, hvor de fandt det beqvemmest og nyttigst, og at oprette Møller, hvor de vilde. Skulde Kongens Mølle, gemeenligen kaldet den øverste Mølle, derved lide Mangel paa Vand, da maatte de tage den til sig, dog derfor give til Kongens Høvidsmand aarligen 3 og en halv Læst Sæd, og burde frit male til det mindre Revals Slot, saa og til al anden Tjeneste, som fra gammel Tid af var brugeligt at vises af dem til Kongen og Høvidsmanden; Møllens Forbedring og Flyening skulde skee ved Høvidsmanden og Kongens Eftere. Ridder Strigot Andersen, Kongens Høvidsmand i Estland, var herved Vidne. Ved det andet Brev stadfæstede Kongen alle Reval Byes Privilegier og Friheder, givne af de fremfarne danske Konger; Ingen maatte, af hvad Stand og Værdighed han var, tage Fiske-Tiende af sine Eftere udenfor Stadens Mure, men vel paa de sædvanlige Steder; men i Staden maatte al Slags Fisk sælges frit. Høvidsmanden var herved Vidne. Ved det tredie Brev stadfæstede Kongen alle dem, som kom til Reval, den Ret de havde havt fra Kong Valdemars og Eftermænds Tid, og hvo der vilde nedsætte sig der, skulde nyde Byens Ret. Høvidsmanden var herved Vidne. Man seer heraf, hvor omhyggeligen Kongen sørgede for Revals Opkomst, og at han i det mindste har ej tænkt dengang at skille sig ved Estland.

Gram (S. 21.) efter Hvidtfeld, vil at Kongen solgte Landsbyen Kylpanen i Küler Sogn og Landet Wirland den 12 November til Bisp Oluf af Reval, men Gadebusch, (I. 434 og 37.) efter Hjarne, vil, at det skete den 10 November, hvorimod Arndt (II. 97.) siger, at det var den 3 Januar 1346, men dette sidste Brev handler om en anden Sag. Hovidsmanden var atter herved Vidne. Gadebusch skriver, at han ej har kunnet finde nogen By af det Navn Kilpanen. Men nu har jeg fundet en Afskrift af Brevet, hvorefter Kongen har givet det i Reval den 12 November, og kalder Landsbyen Kilsever. Valdemar den Fjerde. Aar 1345.

Udi Reval den 20 December, (thi jeg har nyligen vist, at dette Brev maae rimeligen være givet denne Dag og ej den 25 Julii) tog Kongen Bymændene af Narva med deres Grændser og Gods under sin Fred og Beskjermelse, og gav dem alle de samme Friheder, Borgerne af Reval havde havt under hans Farfader den danske Kong Eric (Glipping) og skulde dette gjelde baade for det øvre og nedre Slot i Narva, og for det første Kjøb i Andefangsten, og for alle deres Agre, Enge, Græsgange, Skove, Vande, og Fiskende; Ingen maatte handle paa Søen Lauke, uden han forblev i Gunst hos bemeldte Slot og By. Skulde Byen med sine Huse blive ødelagt af Russerne, da maatte Indvaanerne flytte hen til Forstaden ved Slottet, og der opføre Hytter og Huse, og nyde de samme Rettigheder, som forhen. Hovidsmanden, som var Kongens kjære Raad, var atter herved Vidne. Raadet af Reval udstædte en Vidisse heraf udi Reval den 4 Julii 1365, som findes i tvende Copiebøger af lieflandske Sager.

Uden Tvivl imedens Valdemar var borte, kom det atter til Krig mellem Kongens Lehnsmænd og den holstenske Grev Johans; de sidste brændte mange Landsbyer i Sjelland, og plyndrede

Valdemar den Fjerde. Aar 1345.

de Ringsted, hvorimod de Danske indtoge og sløjfede Fæstningen Husvolden ved Næstved, samt Gunnerslefholm, dræbte Beboerne og Marsken Eric Nielsen. Tredie Dagen efter døde Johan Magnusson, som havde anlagt det sidste Sted. De Danske indtog og det faste Slot Padeborg. (Hvidtfeld 476.) Paa Hastebro (Holstebro) Marked den 6 Marts gav Johan Kaas en Qvittering til Ridder Herre Peder Vendelbo for 25 Mark purt Sølv, som ham var tilkjendt for sin Skade paa Karthorp Gods af de tvende Opmænd de Herrer Henric Nicklæsson og Nicolaus Bugy som de begge havde selv opnævnet paa Rettertinget. Han hang sit Segl for tilligemed tvende hoviske Mænd Peder Stygeson af Bjernethorp og Thomas Nicklæssen Væbner. (Diplom. Langeb.) I Johan Kaases Segl sees en Spore, og i Thomæ Nicklæssons et Mandshoved med Hjelm paa.

Den 20 Marts solgte og skjødede Johan Magnæsson Godset i Lindholm, ham pantsat af Abbed Peder i Ringsted og det hele Convent, til Jomfrue Mariæ Nonnekloster i Roskilde for 43 Mark purt Sølv, og overgav Pantebrevet, og skulde det beholde Lindholm, indtil det lovligen indløstes efter Pantebrevet; hans eget Segl tilligemed Herre Nicolaj Duvæ, Decant i Roskilde, Herre Johannis af Capella, Provst der, Boetius Jonæsuns og Gødichini Magnæssons bleve forehængte. (Dipl. Langeb.)

Erkebisp Peder af Lund bevidnede fra sit Slot Hammer paa Bornholm, at den 27 Marts mødte for ham Herre Jacob Jønsson Ridder af Markøie, hans kjære Broder, og aflagde for hele Landet Bornholm og Slottet Hammer fuldt og rigtigt Regnskab fra den første Dag, han havde faaet det under sin Bestyrelse, og indtil nærværende, saavel for Indtægt, som Udgift, nemlig Afgifter, Indkomster, Tiende-Afgrøde, Sagefald, Bøder, Sild, saltede

Sild,

Sild, Fiskerie, Told, Betalinger, kaldte Næfgyalt, Bodagyæld, Stadgyæld, Meithsomergyeld, saa og for "Subsidier" af Sognepræsterne, og for Cathedraticum, som de aarligen betalte, for alt hvad der var indkommet af strandet Gods, ligeledes af Agerdyrkningen til Erkebispens Ladegaarde, af Hoverie (Servicia), Pligtjenester (Subvenciones) og Alt, hvad der kom af Jorden, under hvad Navn det være maatte, og i hvilken Skikkelse, enten i Guld, Sølv, Skaanske Penge, eller anden Mynt, eller og i Sæd, Smør, Flesk, Honning, Sild, Qvæg, Svin, Faar, og alt andet; han gav ham med Samtykke af sit Kapitel hermed fuldkommen Qvittering, saa og hans Embedsmænd, Arvinger, og alle hans Tjenere, og erklærede ham fri for al Tiltale fra sig, Arvinger, og Eftermænd (ibid.)

Valdemar den Fjerde. Aar 1345.

Den 29 Marts gjorde Aarhus Kapitel den Anordning, at hvo der herefter antoges hos dem til Kanik maatte forud have i 2 Aar studeret ved den høje Skole (generale studium) (i Paris) eller strax derefter gjøre det; dernæst paalagdes, at om nogen Kanik tabte i Tærning-Spil 1 Skilling Sterling, da skulde han for hver Gang betale 1 Tønde Øl til Kanikerne, og bedrev Cantor denne grove Sag, da 2 (ibid.)

Udi Lund den 15 April gjorde den Lundiske og Aarhusiske Kanik Peder Jønæsøn af Nym sit Testament, og gav til sin Aarstid i Lunde Chor 2 Gaarde i Sacertthorp i Espinga Sogn, som aarligen indbragte 6 Mark og 2 Øre Skilling, der skulde anvendes til Lunde Kirkes Flyening, til Kanikernes Vicarier, til de fattige Skolesdisciple og andre Fattige, samt dem, der ringede Klokkerne i Taarnet, og Resten til de Kaniker, der bivaanede Vigilierne og Messen; i Lunde Kirke vilde han begraves, og derfor gav han den 1 Mark Sølv; i Aarhus skulde og hans Aarstid holdes

Valdemar den Fjerde. Aar 1345.

og dertil gav han en Gaard i Thrybyærgh og Nym Herred; til Erkebispen gav han en Guld-Ring, den 6te Bog af Decretalerne og et Horn; til Abbeden af alle Helgens Kloster i Lund et Horn; til Munkene der en Tønde tydst Øl; til Crypten eller Kraft-Kirken af sin Sognekirke et halvt Pund (Lispund) Vox aarlig til St. Blasii Alter; til Nonnernes Bord en Tønde Humle; til 14 af Kanikerne i Lund og Aarhuus, hver et Horn; til Herren Benekin en Bog med Prædikener, som begyndte: Exqvisitis inspirante Domino; til Herre Jon Litlæ en Bog med Prædikener, som begyndte: Abyciamus opera tenebrarum: til Herre G..... en Bog kaldet Tonarius (venteligen om Sangen) med andre Ting i, og den Skaanske Lovbog; til Herre Andreas Hallandsfar en Bog om St. Martini Levnet og Mirakler; til Herre Nicolaus Brok, Ridder, et Horn; til Herre Joseph Botulfssen en Bradepande og nogle Tønder, med den Bog kaldet Lucidarius; til Kanikernes Bord i Aarhuus en Bog med Prædikener, der begynder: Dicite! filiæ Syon: til Herre Joon Been sit Breviarium; til Herre Andreas Bunkaslo et Breviarium, hvori fattedes 4 Quaterner; til Christine, gift med Eskil Nicləsson, en Sølvskee; til Ingefrid Hustrue af Herre Tuve Halem Ridder en Guldring; til hans Søsterdatter (neptis) Ingefrid 46 Alen Klæde fra Brügge; desuden gav han meget til Kirker, Klostere, Præster og andre Personer i Skaane og Jylland; til at betale alt dette gav han alle sine utæmte Hopper kaldte Stodhors med den sorte Hingst, og indsatte 4 Geistlige til Executores. (ibid.)

Den 9 Maj holdtes et stort Concilium i Helsingborg, i det mindste ere Anordningerne af den Dag hvoraf man maa slutte, at det har begyndt før. Der gaves en Anordning den 9 Maj af Erkebispen med Samtykke af hans Lyd-Bisper, at om nogen Bisp i

Erke-

Erkestigtet blev uddrevet og jaget i Landsflygtighed ved verdslig Magt, da skulde Erkebispen og alle Bisperne i Erkestigtet understytte ham aarligen med 120 Mark purt Sølv efter Cølns Vægt, paa det han ej skulde tigge, og skulde Erkebispen give de 25, Bispen af Slesvig ligesaa meget, Bisperne af Ribe og Roskild hver 15, Bisperne af Aarhus og Børlum hver 12, og Bisperne af Odense og Viborg hver 8; og skulde Betalingen skee hvert Fjerdingaar. Bisperne af Aarhus, Odense, Børlum, Roskild og Viborg, som frivilligen havde forbundet sig hertil, hang deres Segl for. Man kan heraf slutte Forholdet af de danske Bispers Indkomster, og at Odense var da en af de ringeste. Valdemar den Fjerde. Aar 1345.

Fremdeles udgaves samme Dag følgende Anordninger der: Først klages deri over de Verdslige, at de tiltoge sig Magt over de Gejstliges Gods og Personer, bemestrede sig deres Tiender og Indkomster, ja paalagde dem selv voldsomme Hænder og fangede dem, endog Bisper; tilegnede sig de afdøde Gejstliges Gods; fangede, saarede, lemlæstede, dræbte Folk i Kirker og paa Kirkegaarde; gjorde Kirker og Kirketaarne til Kasteller; derfor fastsatte Erkebispen med Samtykke af sine Lyd-Bisper, af Abbeder, Priorer, Provster, Decaner, Erkedegne, og Kaniker, samlede paa Concilium i Helsingborg, at hver den, som fiendtlig angreb nogen Bisp, slog, fangede, uddrev ham, havde Del deri, gav Raad dertil, tog dem i Forvar, som havde gjort det, udpressede Penge af ham, Beslægtede og Venner, ved Trusler og Pinsler, om det skete ved Breve af ham selv udstædte for sin Løsladelse, saadan En skulde ansees for en Majestæts-Forbryder, være infam for altid, og paalægges Band uden Haab om Afløsning for sig og Sønner i andet Led, være udygtig til alle gejstlige Embeder i ganske Danmark, som og til at forestaae paa nogen Maade Fogderier, Jurisdictioner,

Valdemar den Fjerde. Aar 1345.

ner, gejstlige eller verdslige Sysler, Slotte, Byer, Flekkerog nogen Ejendel; hans Ejendom og pantsatte Jorder, samt de Steder, hvor Bispen var taget til Fange, holdtes, eller paa saadan Maade fortes igjennem, skulde, saalænge hans Fængsel varede, være underkastede Forbud. Derefter følger Straf for alle dem, som fangede eller fornærmede andre Gejstlige, ligesom jeg forhen (Tome XII. S. 276) haver anført ved 1335. I det mindste er Forskjellen ej stor, og da jeg har ladet trykke disse Statuter bagved, saa kan de der efterlæses. Derpaa indføres de Anordninger, som Cardinal Otto, Pavens Legat, havde gjort (1230), saa og Slutningen af Cardinal Gregorii (1212) om at Ingen maatte dømme i Ægteskabs-Sager uden Bispen, om han kunde være nærværende. De forordnede og at Gejstlige, som forestode Oppeborsler, Rettigheder og Fogderier, dem overdragne af Legfolk, skulde, inden en Maaned, efter denne Anordning var bleven dem bekjendt, frastaae sligt under Straf af Suspension, og at miste deres gejstlige Beneficier, og om de ej 15 Dage efter den Tid frasagde sig slige Fogderier rc., da faldt de derved strax i Band (ipso facto.) Dersom nogen Gejstlig satte sig op mod Prælaterne, eller Andre, der skulde sætte denne Anordning i Værk, eller opæggede Andre dertil, som Nogle sagdes at have gjort, da skulde de foruden Band ogsaa tabe deres Embeder og Beneficier, medmindre Paven, hans Legat eller Erkebispen, gav fri Dispensation. Ingen Bisp maatte overantvorde sin Kirkes Slotte eller Befæstninger til nogen Klerk eller Leg uden Kapitlets Samtykke, og uden han havde Borgen paa, at de paa Anfordring bleve igjen udleverede, og hvo der saaledes holdt dem tilbage, naar Sædet var ledigt, og ej efter trende Varsler i 9 Dage frivilligen gav dem igjen, han skulde foruden den Infamie, han efter den borgerlige Lov underkastedes, ogsaa forfalde i Band, og fremturede

han

han i en Maaned, da skulde og Gudstjenesten ophøre, hvor han boede, opholdt sig, eller drog igjennem; hver Bisp skulde efter given Underretning af en Anden paa hver Søndag og Højtid i sit ganske Stigt lade lyse saadanne Band, og gjorde han dette ej efter 8 Dage, da forbyde ham i 3 Dage Indgangen i Kirken, og siden suspenderetes ham fra sit Embede, og atter efter 3 Dage forfaldt han i Band; hvis Bispen dog siden opholdt det, da, naar han havde stillet tilstrækkelig Borgen at ville møde for Erkebispen og de andre Bisper paa næste Concilium, saa kunde den nærmeste Bisp give ham Afløsning, naar han ydmyggeligen bad derom. Den 8 December skulde aarligen Mariæ Undfangelse holdes, hun som var den fornemste blant alle Helgene, og hver Løverdag holdes 8 Lectier om hende, og saaledes forordnes om flere Helgendage, og anden Gudstjeneste. Nærværende vare Bisp Sven af Aarhus, Nicolaus af Odense, Andreas af Børglum, Jacob af Roskilde, Peder af Viborg, og Mester Peder udvalgt og stadfæstet til Ribe, samt mange andre Gejstlige. Langebek formener i en utrykt Anmærkning, at de Danske vedblev bestandigen at haabe, at Skaane skulde igjen komme til Danmark, thi ellers havde de Gejstlige vel ej blevet ved at staae under Erkebispen i Lund; men det var ej saa let en Sag at rive sig løs fra ham, thi hertil maatte Pavens Samtykke, og en dansk Bisp da gjøres til Erkebisp, og hvem skulde da Lund have til Lyd-Bisper under sig. Hamsfort vil, at foruden Bisperne mødte og Raadet og de Store i Helsingborg for at raadslaae om Landets Bedste, imedens Kong Valdemar var fraværende, og paa det at Staten ej skulde tage nogen Skade, og Riget igjen naae sin forrige Værdighed, saa at efter ham da ej alene holdtes et Concilium i Helsingborg, men endog en Herredag, hvorpaa jeg dog tvivler. Lagerbring har ladet Valdemar den Fjerde. Aar 1345.

Valdemar den Fjerde. Aar 1345.

disse Anordninger trykte 1751 i en Afhandling om Mødet i Helsingborg, findes og i den 6 Tome af Langebeks Scriptores pag. 490–96. De haves ogsaa i Bartholins 8 Tome p. 495.

Paa dette Møde forestillte den odenseiske Bisp Nicolaus, at St. Knuds Kirkes Indkomster i Odense vare for ringe til at fuldføre dens Bygning, hvorover Fædrene gav den 14 Maj 40 Dages Aflad til alle dem, som kom den til Hjelp, og som besøgte Gudstjenesten der, og skriftede for dens Præst; ligeledes dem, som der nød Brød og Kage, indviet til Christus for Helgenes Billeder, eller og fulgte Præsten, naar han bar "libum" og den hellige Olie om, eller og gave smaae Billeder (oscilla) til Kirken, eller og om Aftenen, naar der ringedes med en Bjælde, læste Fadervor, og Hilsenen til Maria trende Gange, og det paa Knæ. (Script. I. 306.)

Fra Kapellet i sin Gaard i Lund tilskrev Erkebisp Peder Biskop Peder af Ribe, og meddelte ham tvende Breve fra Pave Clemens 6; det ene fra den nye Bye i Avignons Stigt, dat. 31 September 1343, og det andet, som er en Bulla fra Avignon den 1 December samme Aar, og ere de under det Aar forhen anførte i Breve angaaende Tyrken. Tucho Thuvos Søn, Klerk i Lund, kejserlig offentlig Notarius, autoriserede Copien og lod den afskrive ved Theodoric Thucho's Søn, Klerk af Roskilde Stigt. Det er besynderligt, hvor længe man i Danmark vedblev at have kejserlige Notarier, ligesom nu stadige Gesandtere, Agenter, Consuler fra fremmede Magter, som overalt brugeligt er. (Dipl. Langeb. Barthol. VIII. 388.)

Den 24 Junii bevidnede Johan Magnæsson af Skarsø og 9 Andre, at de havde været tilstede da Arvingerne efter Nicolaus Griis deelte hans efterladte Bo, saa at Wongot Pætersøn

Valdemar den Fjerde. Aar 1345.

søn fik 2 Mark Guld i Mæthælsgarthsmark i de Jorder kaldte Balsagær, og 3 Mark Guld beliggende paa Dyupækyærmark, istedet for de Gods bemeldte Griis havde forhen afhændet, og som havde tilhørt hans Hustrue; hver af Arvingerne skulde faae sin Del af det pantsatte Gods, naar det indløstes; samme Wongot havde med sin Hustrue faaet en Sønnepart i Skærbech Jorder, og solgt dem til Peder Marqvardsen for 14 Mark Sølv, hvoraf 6 strax vare betalte, og de 8 skulde betales til Wongot eller hans visse Bud til næste Pindsedag, og dersom Buddet frygtede for ej at kunne sikkert fremføre dem, da skulde Wongot befordre ham sikkert til Randrus og vel længere, saaledes som den eene Ven burde gjøre mod den anden. Wongot lovede og, tilligemed Peder Molnæs og Peder Magnæsson, ved korporlig Eed, og sammenføjede Hænder (sub fide corporali et conjunctis manibus), at skulde skjøde bemeldte Peder Marqvardsen bemeldte Sønne-Lod i Skærbæch inden næste Aske Onsdag paa Norherred Dyves Ting, eller og Viborger almindelige Ting, eller og for Kongen. (Dipl. Langeb.) Man seer heraf, hvor utrygt det da var i Jylland, som og at Johan Magnusson endda var i Live den 24 Junii, hvilket viser, at Indtagelsen af Husvolden og Gunnerslesholm er skeet senere hen i Aaret.

Den 2 Februar døde Biskop Jacob Splytaf af Ribe, som gav til sin Aarstid at holde den 1 Februar en Gaard i Flyndær, hvoraf aarligen gaves 2 Tønder Smør af fulde Vægt, som erlagdes St. Olufs Fest i Rennekøpingh (nu Ringkjøbing Kjøbstæd): han blev begravet i Riber Chor, sønden for Biskop Christiern: han var en ædelmodig og patriotisk Herre, som altid var Kongehuset tro, og elskede sit Land; han var Magister, og havde vel reist og studeret i fremmede Lande. (Scriptor V. 535. VII. 194.)

 Den

Valdemar den Fjerde. Aar 1345.

Den 1 November skete en Optegnelse over Aarhus Kapitels Bord-Klenodier, som Erkedegnen havde i Forvaring, og var overgivet ham af Provsten Herre Paul, men Skade, at de ej opregnes; derimod siges, at Provsten havde i Forvaring en stor Gryde, to gode Horn, en Sølvskee; Cantor Herre Johan en Kjedel, en liden Potte, et got Horn, 4 smaae sønderbrudte Horn, en Borddug og en Sølvskee; og Herre Thrugst — men nu er borte, hvad han havde. Hvor ringe og eenfoldig var ej vore Forfædres Pragt! det skulde være en meget ringe Mand, som nu omstunder lod sig nøje med saadant Kjøkkentøj. (Scriptor. VI. 437.)

Fra Avignon den 10 October tilskrev Paven Cantoren i Slesvig, hvorledes Pillegrin Woltersen, Klerk i Ribe, havde klaget for ham, at Gotschalc kaldet Mule og Marqvard kaldet Ulf, Borgere i Ribe, forurettede ham i en Del Penge, Jorder, Ejendele, et Hus og flere Ting, men saasom de vare mægtige Mænd, saa kunde han ej søge dem i Riber Bye og Stigt, og derfor befalede Paven Cantoren at kalde Parterne for sig, og at dømme i den Sag, samt at indkalde Vidnerne, altsammen under Bandsstraf for de Ulydige. (Mst. Bartholin VIII. 376.) Samme Dag befol Paven paa samme Volters Klage over de Lægmænd i Riber Stigt Johan Tuchosen og Johan Eschildsen af Skerbek, og i samme Henseende ved Brev til Provsten i Slesvig, at han skulde dømme i denne Sag (ibid 378.)

Den 13 November bekjendtgjorde Hertug Valdemar af Jylland, at den høviske Mand Tuko Esbernson havde da paa Hertugens Retterting for Woghan Nyclusson Hertugens Justiciarius, som præsiderte der over Indbyggerne i Lyng Herred, skjødet udi Løgum Klosters Ret til dets Abbed Thomas og det hele Convent alt sit Gods paa Welderup Mark, som indbragte aar-

ligen

ligen 6 Øre Rug; og det tilligemed Qvæg og "Stadkorn", og en anden Gaard der, som indbragte aarligen en Øre Rug, og hvor der var 2 Opsiddere, som gave aarligen 24 Høns, foruden Vare, og det tilligemed den øvre, mellemste og nedre Ret, saa frit som han nogensinde havde besiddet det; Hertugen stadfæstede dette Skiøde. Woghan var herved Vidne. Derpaa udi Ribe den 29 November udstædte bemeldte Tuko sit Brev over alt dette til Løgum Kloster, og betingede sig allene, at dagligen skulde derfor læses en Messe ved Marie Magdalenæ Altar. Hans eget Segl tilligemed Bisp Peder af Ribe, hans Kapitels og Woghan Niclæssons, bleve forhængte (Script. VIII. 145-46.)

Valdemar den Fierde. Aar 1345.

Udi Reval den 10 April udstædte Stedets Bisp Oluf og Stigot Anderson Ridder og Capitain der, en Vidisse af Kong Christophers Brev givet i Kiøbenhavn 1329 den 21 September (Diplom. Langeb.). Broder Nicolaus, Abbed i Padis, solgte ved sit Brev der den 28 April sin H Daghs efter den Schwabiske Ret for 34 Mark Sølv til Peder Røver, og 4 andre, og deres retmæssige Arvinger, dog forbeholdt han Klosteret og sine Eftere Ret til Fiskerie og Fædrift, saa og Bygningstømmer som de andre ej maatte hugge. Betalingen skulde skee Juledag i 4 Aar efter hinanden, hvert Aar 6 Mark Sølv, og det femte Aars Jul 10. Af dette latinske Brev har Abbed Michael i Padis udstædt en plattydsk Vidisse 1502 Tirsdagen efter Søndagen Qvasi modo geniti, og stadfæstede han tilligemed Indholden af dette Diplom. (ibid.)

Udi Reval den 28 December bekiendtgjørde Kongens Capitain Stygot Anderson Ridder, præsiderende i Kongens Ret og i Overværelse af alle den danske Konges Raad, som vare hans Bisiddere (assessores), at da havde mødt for ham den ærlige (honestus)

Valdemar den Fierde. Aar 1345.

stus) Knape (famulus) Odvard af Kummar, Væbner, (armiger) og havde med sin Kones Samtykke og alle sine Arvingers, og efter Landets Love, pantsat 9 Haken i Landsbyen Vazemule til den agtbare (honorabilis) Mand Herre Godfrid, Decanus i Reval, og til hans 2 Broder-Sønner, af Pernowe kaldte, og deres Søster Christina, for 90 Mark Rigisk Sølv i gode og gjæve Penge, ligesom han for lige Summa havde i mange Aar havt det i Pant af Ridder Helmold af Zaghe og hans Arvinger. Capitainen hang sit Segl for til kongelig Confirmation og Beskyttelse, og hang hans Med-Asessorer, som vare Væbner Henrich af Lode og 3 Riddere, samt 2 andre Personer, og Odvard af Kummus selv, deres Segl for (ibid.). Originalen gjemmes i Antiqvitets-Archivet i Stokholm. At Kongen ej herved var tilstede, kan give nogen Betænkning, om han og da virkelig var i Estland. Overalt ere der mange Vanskeligheder ved denne Konges Diplomer fra dette og næste Aar.

Den keiserlige Notarius Herberd Rusi Søn, Klerk i Lybek, udstædte den 6 Februar en Forretning over, at den Dag var om Natten Præsten Henrik Beringhers Søn, det Kielske Raads Notarius, og 4 andre, samt flere Klerker og Legfolk, komne bevæbnede til Sognekirkens Hus i Kyl, havde voldeligen brudt Dør og Laase op, og havde svarligen saaret i Hovedet Herre Henrich Manegolds Søn, Præst og Kanik i Bordesholm, ellers kaldet Neumünster, uddrevet hans Folk og borttaget hvad Gods der fandtes. Nærværende ved Brevets Udstædelse vare Werner, Sognepræst ved St. Peders Kirke paa Ymbria (Femern) i Odense Stigt, og Mester Herman, Skolernes Rector i Kiil.

Den 11. April udstædte Beltramin, Bisp af Bologna, og Pavens Auditor, sit Brev i Avignon over en Klage af Ludolph

Michaelson, Sognepræst ved Kirken i Kiel, imod Symon af Stetin, Kanik i Neumünster, som og imod Mathias Johnesen og Herbert Rusi Søn, Klerk i Lybek, hvorledes de voldeligen havde lagt Hænder paa ham, og i Henseende til disse Sager skrev Paven fra Avignon om at bandsætte de Anklagede, om det forholdt sig saaledes. Om alle disse Sager findes adskillige Breve hos Westphal (Monument. II. col. 154-81.) og tilstod Henric Beringher den 17 Februar at have mishandlet Henric Manegoldi Søn, efter Fuldmagt af Sognepræsten Ludolph Michaelson. Valdemar den Fierde. Aar 1345.

Udi dette Aar døde Gisico eller Ghiselbert, født Greve af Holsten, og Broder til Gherhard den Store, (see Historia Alberti 2 Episc. Halberstad, ap. Leibniz. T. II. p. 150.) og var han forhen 1324 bleven af Paven gjort til Biskop i Halberstad efter Albert 1, som Alberti Stadensis Fortsætter (pag. 96-97.) vidner; men han gjorde sig aldeles ingen Umage for dette Stigt, saa at Albert 2, Prinds af Brunsvig, blev og var Bisp der.

Udi Fasten døde den saxiske Hertug Albert i Lybek, som altid havde staaet Stæderne og Kiøbmændene bi imod de røverske Adelige. Hans Eftermand og Fætter den unge Hertug Eric havde hidindtil holdt med Adelen, men nu indsaae han det rette og bedre; hvorfor han fik Herren af Scarpenborgh til at sælge sig Huset Linau, hvorfra han drev sine Røverier, hvorimod man overlod ham Fæstningen Darznik ved Elben; men nu røvede han derfra efter Sædvane; hvorover Hertug Rudolph af Saxen og Herre Albert af Meklenborg samt Otto Hertug af Lyngborg belagde og indtog det efter Anmodning af Lybek og Hamborg, og fordreve Scarpenborgerne. (Beckers Geschichte von Lübek I. 263-64. Cornerus col. 1065.)

Udi Bergen den 18 Marts udstædte Eric, Minoriternes Gardian,

Valdemar den Fjerde. Aar 1345. dian, og Salmund Styrmers Søn, Kanik i Stavanger, en Vidisse af Abbed Andreas i Lyse Kloster hans Brev af 5 Febr. 1342 om at han havde hævet paa den svenske Hertuginde Ingeborgs Vegne af Herre Haldor Jonsson, Kanik i Bergen, 29 Pund Sterling i Gyldener og Sterlinger, en liden Kiste af Valros-tand prydet med Sølv, et Guld-Armbaand af en halv Marks Vægt, to Sølv-Kar, ej forgyldte, kaldte Stettarker, to Val-Ros Kjefter (fauces) med Tænderne kaldte Hvals-Haus, 4 Skilling Guld i 3 smaae Stykker (speciæ.), Johan Gonneskæ's Brev pantsat for 8 Pund Sterling, saa og andre Panter, der svarede mod 14 Skilling Grot, hvilket altsammen Hertugindens Foged Herre Henric havde betalt Haldor, til hvilken Abbeden herfor gav Qvittering (Mst. Barsholin VI. 803.)

Udi Bogehus (Bahus) den 9 Maj gav Sigwidh Thrana sin Hustrue Mærethe Fileps Datter i Morgengave, efter gammel Sædvane og Lov, sit Godses Gaarder i Hallen (Halland) hvilke opregnes, og havde han skjødet hende dem Dagen for Brylluppet efter Hallans Sæd og Lov udi Overværelse af Kong Magnus og flere hans gode Raadgiveres og velbyrdige Herrers Nærværelse. Efter begges Død skulde det tilfalde deres Børn som Mødrene-, og ej som Fædrene-Arv; døde han først uden Børn, da skulde de tilfalde hans Hustrue og hendes Arvinger, men døde hun først uden Børn, da skulde de igjen tilfalde ham. Følgende velbyrdige Mænd, Peder Porse (venteligen af samme Slægt som Hertugen Knud Porse), og Sigwid Ribbing hang deres Segl for. Brevet er paa Svensk, og trykt bagved blandt Bilagene.

Udi Provincial-Concilium i Bergen besluttede Erkebisp Paul af Nidaros, Thorsten Bisp af Bergen, og Gudthorm af Stavanger, ved Brev af 15 September, at da det var umuligt i alt at

efter-

efterleve Pavens Befaling om at give Tiende af det gejstlige Gods i 3 Aar af Nidaros Erke-Stigt, saa skulde herom raadføres med det pavelige Hof, og skulde til at bestride Omkostningerne af slig Raadførsel gives af Nidaros Stigt 6 Pund, af Bisp Halvardt i Hammer 3, af Bisp Salmon i Oslo 6, og af hver af de andre 4, undtagen af Grenland og Førø, af hver Abbed, Abbedisse og Kapitel 10 Skilling Sterling. Det er trykt hos Pontoppidan (Tom. II. 169–70.)

Valdemar den Fierde. Aar 1345.

Efter nogle islandske Annaler skjød sig noget fra Island udi Breda Fjord op i Vandet et Syn af nogle 100 Favne langt, sank imellem, og blev tilsidst rent borte. Torfæus (S. 477.) anseer det for en Ø. For nogle Aar siden sagdes, at der og saaes en Ø paa den Kant, som nu igjen er borte. Da Island har mange Vulcaner, saa er det ej urimeligt, at Havsbunden kan løftes i Vejret. Mange islandske Annaler henføre Indfaldet i Guldalen til dette Aar; men Torfæus (l. cit) antager næst forrige Aar. Udi Dustan Kloster i Flandern foregav Munkene, at der udbredte sig en behagelig Lugt af den salige Torphinus, Bisp i Hammer, hans Grav. Torphinus døde der 1244. (Henriqves Menolog. Cisterc. pag. II. Pontopp. II. 170.)

Paa Aspenæs den 22 September gjorde Lagmanden i Ostgothland Knud Jonsson sit Testamente med Samtykke af sin Hustrue Katerine, og indsatte han til Executores sin Broder Herre Gøzstav Tuvæson og sin Beslægtede Herre Knud Folcason. Man seer af det, at Knud Jonsson har været en formuende Mand. Den 25 September stiftede dette Ægtepar paa deres Gaard Trannaas en Præbende eller Kanonikat ved Linkøpings Kirke. Kong Magnus, Bisp Peder af Linkøping, og de ædle Riddere Gøzstav Tuvæson og Valdemar Ericksson, samt deres egne Børn,

Valdemar den Fjerde. Aar 1345. Byrger Knuzson, de Herrer Magnus og Johonnes Riddere, og Frue Cecilia satte tilligemed dem selv deres Segl for. (Dipl. Langb. af Pergaments-Codex i Antiqvitets-Archivet i Stockholm.)

I dette Aar døde udi Skara af Steensmerte Algoth, Franciscanernes Gardian der. efterat han havde været blind i 3 Aar; han havde først studeret godt hjemme, og siden i Paris. Den hellige Bergitte berømmer ham, men paa en overtroisk Maade efter Tidernes Smag. (Waddingi Annal. Minor. Tom. VII. pag. 321.)

Aar 1346. Udi Reval den 3 Januar (thi der staaer udtrykkelig "octava beati Joannis Apostoli et Evangelistæ", hvilket Gram (pag. 25 i Forbedringerne) har, i Følge sin Mening, at Kongen var i Danmark til April, gjort til den 13 Maj, og meent, at derved sigtedes til Octava Johannis ante portam latinam, men jeg finder ikke, at den sidste Helligdag forstaaes ved den første, endskjønt de begge fejres i Anledning af Evangelisten Johannes) tog Kong Valdemar Decanus og Kanikerne i Reval under sin Fred og Beskjermelse, samt alt deres, saavelsom Bispernes Gods; befol og alle Indbyggerne i sit Land Estland at yde til Bispen af Reval den aarlige Synodal-Sæd. Vidne herved var Ridder Stigot Anderson, Capitaine af Estland. Originalen heraf forvares i det kongelige danske Geheime-Archiv. Arndt vil (pag. 97.) at det Brev, hvorved Kongen solgte Kilpanet til Bisp Olav af Reval, ogsaa var af 3 Januar; men jeg haver forhen tvivlsomt henført det til den 12 November.

Da Kongen var ganske vist denne Vinter i Estland, saa høre uden al Tvivl de 5 Diplomer givne af ham i Reval den 7 Januar til dette Aar og ej til 1345, endskjøndt saa staaer i Diplomerne; thi Langebek har kun faaet dem i Udskrift af Hr. Bagge i Reval,

val, og i de 3 Aar ere Aarstallene skrevne med Romertal, hvor Udskriverne da let har kunnet udelade et I; de 2 ere vanskeligere; thi der staaer udtrykkelig qvadragesimo qvinto; men maaskee Bagge og hans Udskriver have skrevet Bogstaver istedetfor Tal, og i den Afskrift de skreve efter da været et I udeladt, som venteligen i de andre. Da man med intet Original kan bevise, at Kongen har i Januar 1345 været i Reval, saa maa det vel hænge saaledes sammen. Imidlertid ere der store Vanskeligheder ved denne Konges Diplomer i de Aar 1345, 46 og 47, som kommer meget deraf, at saa mange af dem haves kun i Afskrifter. Ved det første tilstæder Kongen Raadet og Borgerne i Reval for deres tro Tjeneste at maatte lede Vandet i By-Gravene; men dette Diplom er i alle Maader det samme, som jeg forhen har anført under den 29 September 1345, alene at her sættes til, at Kongen vilde at hans Secret, som blev forhængt, skulde have fuld Kraft og Virkning. Ved det andet stadfæstede han Reval Byes Friheder fra Kong Valdemars og følgende Kongers Tid, og haves ligeledes under 29 September, alene at i det af 7 Januar staaer ogsaa Secretet. De af 29 September ere udskrevne af Reval Byes Copiebog, og viser denne Forskjellighed, hvor skjødesløs Afskrifter bleve gjorte. Men om 29 September 1345 eller 7 Januar 1346 er den rette Dag, kan ej afgjøres, uden Originalerne fandtes; maaskee derfor og, at de 3 andre Diplomer kan høre til den 29 September 1345. Det 3 Diplom er stilet til Abbederne af Valkena, Dünamünde og Gotland, hvorved han bød dem at bidrage af deres Gaarde i Reval til Byens Mur og alle andre Byens Udgifter og Betaling, ligesom af andre der beliggende Gaarde, og som fra gammel Tid havde været brugeligt indtil den; eller og skulde de ufortøvet sælge dem til saadanne, som heri stilte ham og

Valdemar den Fjerde. Aar 1346.

Valdemar den Fjerde Aar 1346.

Byen tilfreds. Herre Stigot Anderson, Ridder, Kongens Raad, var herved Vidne. Om Secretet staaer her ogsaa. Ved 4 og 5 (thi de ere af eens Indhold, undtagen at det om Secretet staaer kun under det eene) tog Kongen Reval Borgere med deres Gods og Underhavende under sin Freds Beskjærmelse, og gav dem alle de samme Friheder, Benaadninger og Rettigheder som de havde havt under hans Fader Kong Christopher, og herved stadfæstede han dem til evig Tid, og forbød Alle at handle herimod; han hang sit Segl for til desstørre Bekræftelse. Herre Stigot Anderson Ridder, Capitaine i Estland, og Kongens kjære Raad var herved nærværende. Udi Reval den 2 Februar tog Kongen i Betragtning Sognekirken i Narva dens Fattigdom og Modgang, da hans Land i Estland var bleven grusomt medhandlet ved Rov og Brand af de schismatiske Russer, og maatte i Fremtiden frygte end mere formedelst deres Naboskab. Efter sine Formænds Mynster vilde han derfor sørge for Sognepræsten der hans Føde og Klæder udi Narvæ Slot, og skulde derfor den af Kongens Fogder eller Embedsmænd, som herefter forestod dette Slot, tage Sognepræsten, Kapellanen, og Skolemesteren ved sit Bord paa Kongens Bekostning, og give Sognepræsten aarligen en Trøje af kjønt Tøj, og hver andet Aar en Kjortel med andre Nødvendigheder, saa og underholde 2 Heste med Hø og Havre til ham, paa det han kunde forsyne de ny omvendte med Skriftemaal og Kirkens Sacramenter. Kongen hang sit Segl for, og Stigot Anderson var, som sædvanlig, Vidne. Seglet var rundt, af hvidt Vox og i Pergament indlagt, paa den eene Side saaes den kronede Konge paa sin Throne i fuld Prydelse med Omskrift: Waldemarus Dei Gratia Danorum Sclavorumqve Rex et Dux Estoniæ; paa den anden Side 3 Leoparder, den eene større end den anden og Omskrift:

Cly-

Clypeus Woldemari Danorum Sclavorumqve Regis et Ducis Estoniæ; saa siges i Vidissen af 17 September 1435 (Arndt pag. 97 har 1425) udstædt af Henric de Beke, Decanus i Reval, og bekiendtgjort af Bispen Henric der. I den Afskrift Langebek har faaet af Hr. Clots Copiebog, og af van der Hardts, siges Brevet at være givet 1345 og er det skrevet med Bogstaver. Imidlertid kan neppe tvivles paa, at det jo er af 1346. Paa samme Tid har Kongen ogsaa uden al Tvivl indløst Narva fra Ordenen, efter Raadet i Reval dets Gjeldsbevis, efterdi det sidste findes endnu i Original i Kongens Archiv. Narva var pantsat for 1423 rigisk Mark Sølv, hvilke efter Grams Bemærkning udgjorde næsten 10000 Lod fiint Sølv; thi 1466 gjaldt saadan rigisk Mark endda 7 Lod fiint Sølv (Grams Forbedr. pag. 26) altsaa udgjorde disse 1423 Mark egentligen 9961 Lod, hvilke beregnede efter nuværende Priis af 3 Mark 12 Skilling, beløbe sig i nu værende Penge til 6225 Rigsdaler 4 Mark og 8 Skilling i dansk Mynt.

Valdemar den Fierde. Aar 1346.

Udi Reval den 24 Februar stadfæstede Kongen til Sognepræsterne i Reval Stigt, fordi de med større Iver end andre i hans Rige holdt Gudstjeneste og Messe for hans og Rigets Lyksalighed og hans Forfædres Sjæle, Naadsens-Aar, som hans Forfædre havde givet dem, og gav dem desuden Frihed til ved Testamente og Almisser at maatte raade over deres rørlige Gods, og ligeledes til deres Begravelse og Gjelds Betaling, ligesom han og stadfæstede alle andre Friheder, givne af hans Forfædre. Hans Segl blev hængt for, og Strigot Andersson var Vidne. Ørnhjelm har afskrevet det efter en Original-Membran udi sit Diplomatarium som gjemmes i det stokholmske Antiqvitets-Archiv, og af hans Diplomatarium har Langebek igjen afskrevet det. Udi Acta literaria

Waldemar den Fjerde. Aar 1346.

raria Sveciæ (1723 pag. 379) er det trykt efter Rabenii Afskrift, som er ordlydende med dette, undtagen at han skriver Aarstallet Sexto, og hos Ørnhjelm VI., ligesom og denne har Mathiæ, men Rabenius Matthiæ, hvilket viser, hvor uagtsomme nogle Afskrivere ere, og har Ørnhjelm, som en grundig lærd Mand, Præsumtionen for sig. Dette Diplom tilligemed det af 3 Januar bevise uovervindeligen, at Kongen var Vinteren 1346 i Estland. Skade, at vor store Gram har ej kjendt det af 24 Febrvar, hvis Kundskab vi maae takke Langebek for.

Udi Reval den 27 April udgav Stigot Anderson, Ridder og Capitaine i Reval, Henric Lohde. 4 andre Riddere og 11 andre Personer, den danske Konges Raad i Estland, 3 Borgemestere i Reval, og Raadmændene der, med Samtykke af Kongens Vasaller og Borgerne i Reval, en Anordning, at alle, som baade i Wironien og Alentaken, som havde lovet deres Gjeldnere (Creditores) Penge under Vilkaar af Indkome (Inlager), de skulde for hver 10 Mark Sølv stille en Haken til Pant, som skulde være "besat", saa at enhver god Mand kunde dermed stille en anden Borger tilfreds, og skulde der være Heste og Studé paa den. For mindre Pengesummer sattes og en Haken til Pant; for hver 10 Mark Sølv skulde og en Person gaae med i Borgen, og om Pantsætteren gjorde nogen Skade og Vold i Hakenen, da skulde han tilligemed sin Forlover gaae ind i Reval By 14 Dage efterat han herom var anmodet, og ej ud, forend Godtgjørelsen var skeet; opkom Trætte imellem dem om Gjeldens Størrelse, da skulde Pantshaveren besværge den. I Harrien, hvilket Land var ødelagt, skulde to Arveparter pantsættes for 10 Mark, og for mindre en Arvepart; Borgerne af Reval være i Henseende til Byens Forsvar ej forbundne til at følge Leding eller "Malva" af de til dem pantsatte

Haken,

Haken, men de paa dem bosiddende Ester skulde følge den rette Ejer i Leding; vilde man ej tilfredsstille sin Creditor, da skulde Kongens Ret gaae ind paa hans Gods, og udvælge en af de bedste Haken, hvoraf den ene halve Del skulde tilfalde Kongen, og den anden Godset, og Dommeren derpaa stille Creditor tilfreds af hans Ejendele; opkom der Trætte imellem dem om Pantet, da skulde to Sognemænd kjende deri; Kongen stadfæstede dette Brev, og forsynede det med sit store Segl, og ligeledes hang Herre Stigot sit Segl for. Dette Brev er trykt i Grams Forbedr. til Valdemars Historie (S. 203-4.) Valdemar den Fjerde. Aar 1346.

Gram anfører nu (p. 24) et Konge-Diplom i Reval af 13 Maj, men jeg har (S. 146) vist, at det hører til 3 Januar.

Udi samme Maj Maaned forlod Valdemar Estland, og kom tilbage til Sjæland, hvor han udi Roskilde den 25 Maj skiænkede Vor-Frue-Kirke i Reval, stiftet af hans Forfædre, de Sognekirker Rappele og Kegele, hvorimod Bispen og Kanikerne i Reval skulde holde Sjælemesse for ham, Dronning Helvig, samt hans For- og Eftermænd paa Korsets Opfindelses-Dag og paa St. Dionysii (Hvidtfeld 479.) Gram vil i Datum af dette Diplom forandre XLVI til XLV, hvortil jeg seer ingen Grund, hvorvel han har krevet paa det, at 1346 i Junii var Kongen endda i Estland, hvilket er mig ganske ubekjendt; og dernæst at Originalen heraf ej findes i Kongens Archiv, men er tilligemed flere kun bleven sendt i Afskrift 1552 til Kong Christian 3 af da værende Bisp i Kurland og Administrator af Oesel. Men da Valdemar den 25 April og 25 Junii 1345 var i Reval, saa er det ej rimeligt, at han den 25 Maj samme Aar var i Roskilde. Desuden havde han nu 1346 bragt sine Sager i Estland i Stand, og hjemme i Danmark ventede saa mange paa ham, at det var Tid, han vendte did til-

Valdemar den Fjerde. Aar 1346.

tilbage. Imidlertid seer man af alle disse Benaadninger, at Kongen endda ej tænkte paa at sælge Estland. Gram gjør (p. 24) ved disse Kongens hastige Sø-Rejser den Anmærkning, at da kunde man paa de snart roende Galejer komme vel saa hastig afsted til Skibs, som nu; dette er rigtig nok om maadelige Have, men ej paa det store Ocean.

Besynderligt er det, at Schwartz (Pomm. Lehnhist. S. 378) anfører et Diplom af denne Konge, givet tredie Paaskedag den 18 April i Kjøbenhavn, hvorved han lovede sine Morbrødre Bugislav, Barnim og Wartislef, Hertuger af Stettin, som vare tilstede, at ville staae dem inde for al Udgift og Skade, de med deres havde havt for at komme ham til Hjelp, fra den Tid de gik ombord og drog til hans Rige, imedens de vare hos ham, og indtil de kom hjem. (Gram l. cit.) Men maaskee, at Kongen i Februar eller Marts har forladt Estland, og draget til Sjelland, og siden i April gaaet til Estland igjen.

Foruden alle disse Diplomer taler Arndt om et, hvorved Valdemar forlehnede Valdemar van Rosen, hans Sønner og Sønnesøn, Riddere, med adskilligt Gods i Harrien, Wirland og Alentaken. Det lader, at Arndt henfører det til 1345.

Holstenerne kom med en mægtig Magt under Anførsel af Grev Johan til Lolland, for at undsætte deres Slotte og Pante. Rimeligen er dette skeet, imedens Kongen var borte, og har paaskyndet hans Hjemkomst. En anden Begivenhed har vel og bidraget hertil, nemlig at de holstenske Grever Hinric og Claus bad den jydske Hertug Valdemar over til sig paa Fyen for at beramme en Jagt, og der tog ham imod Tro og Love tilfange og satte ham i Forvaring udi Nyborg, hvor han maatte sidde indtil paa andet Aar. Dette gjorde de, fordi Hertugen havde i næst forrige Aar forenet

sig

sig med Kong Valdemar. (Christiani Gesch. II. 435.) Da nu Grev Henric drog til England, og var i det store Slag ved Cressy den 26 August, havde og meget at bestille i Holsten i dette Aar, saa bliver det rimeligt, at Hertugen og fangedes i Kongens Fraværelse. Skade, at vore gamle Skribentere ej have antegnet Dagen af denne Begivenhed. Efter Ankomsten angreb Kongen Holstenerne i Sjælland, og indtog Korsør og Pedersborg, hvilket Langebek i en utrykt Seddel vil forandre til Padeborg, som dog indtoges af de Danske i foregaaende Aar. Den plattydske Saxo siger, at Valdemar indtog Korsør, da kaldet Pedersborg, men sligt kan aldrig bevises. Pedersborg ligger ved Sorø paa en høj Banke, og er derved af Naturen fast. Hvidtfeld skriver (S. 477), at han ikke veed, hvorledes det er kommet fra Sorø Kloster.

Valdemar den Fjerde. Aar 1346.

Den Sørøver Ryse eller Ruza blev fanget af Kongen, halshugget, og hans Hoved sat paa en Pæl i Ørekrog, en Fæstning ved Øresund; (Hvidtfeld S. 477.) Ældre Efterretninger om denne Fæstning er mig ej bekjendt, og tjente den uden Tvivl til at indfordre Tolden i Sundet. Cronborg kom siden under Friderich 2 i dens Sted.

Nu fandt Valdemar sig saa stærk, at han belejrede Wordingborg Slot, hvilket Grev Johan besluttede at undsætte med bevæbnede Skibe; men den svenske Kong Magnus lagde sig imellem, som der fortælles i min skrevne plattydske Kronike, og bragte udi et Kloster i Kjøbenhavn den 23 August et Forlig til Veje, hvorved Grev Johan overgav Wordingborg og Lolland til Kongen for 8000 lødige Mark Sølv, for hvilke de venteligen vare pantsatte, og derpaa blev Wordingborg overgivet til Kongen den 24 August, og havde han saaledes hele Sjælland og Lolland i Besiddelse. (Hvidtfeld S. 478.) Skade, at Brevet herom er ej mere til, i det mind-

Valdemar den Fjerde. Aar 1346.

ske ikke, saavidt bekjendt er. Lagerbring (III. 383) holder med Rette for, at slig en Ting bør snarere roses end lastes hos den svenske Konge, men om derhos forsømtes at forsikkre sig de erhvervede Lande, Skaane etc., da var det uforsvarligt; dog herimod kan indvendes, at det ej er muligt at indsee, hvad større Sikkerhed for deres Besiddelse Magnus og de Svenske da skulde faae end de havde; thi hvad siden skete, kunde da ej forudsees.

Valdemar valgte nu Wordingborg for sin Beliggenheds og Fasthedes Skyld til sit bestandige Opholdssted, og gjorde det fastere end forhen; til at indløse dette og siden vel mere, var det uden Tvivl at Valdemar fattede den Beslutning at sælge Estland til den tydske Ordensmester, baade fordi et saa langt fraliggende Land var vanskeligt at forsvare, saa og fordi det nu var meget ødelagt ved indbyrdes Oprør, og ved Russernes Indfald, og var det virkeligen langt nyttigere at indløse Lolland og Fyen, og hvad der endda stod tilbage af Sjælland og Jylland, end at sætte Penge til paa Estland. Vel sandt, at Kongens Fader Christopher havde lovet den estniske Adel aldrig at afhænde Estland, men det var egentligen kun Adel og Gejstlighed, som ønskede dette, thi de befandt sig vel ved at have Regentere saa langt borte; da kunde de desbedre tyrannisere Almuen, især Bønderne, som de og redeligen gjorde, og Bønderne var det ligemeget, hvem de stode under, da deres Byrder bleve altid lige store. Gram og Heinze forsvare derfor paa disse Grunde Valdemars Opførsel heri. Hertil kommer, at det danske Rigs-Raad ej var villig til at understøtte Kongen med Penge, og, som Gram skriver, gav de hverken Øren eller Hjerter dertil. Desuden bryder Nød alle Love. At denne Handel om Estland har været paa Færde, førend den om Wordingborg sluttedes, kan sees af det Brev, Kongen den 15 August skrev fra Kjøben-

havn til Højmesteren, at saasom Hertug Knud Pors, der alle- Valdemar
rede ved Døden var afgangen (1330), havde havt Pant i Estland, den Fjerde.
saa havde Kongen siden tilfredsstillet hans tvende Sønner, Hakon Aar 1346.
og Knud, for al deres Fordring paa benævnte Pant, med Hertugdømmet Halland, saa at de vare fornøjede, og havde begivet sig al Tiltale paa det Estlandske, og at hverken de eller deres Halvbroder Kong Magnus i Sverrige skulde nogen Tid gjøre Ordenen Forhindring derpaa, nu eller herefter. Gram anfører dette Brev (Forbedring til Valdemar 4des Historie p. 33); men ellers har jeg ingen Underretning om det. Saaledes maatte Kongen først rydde den Sten af Vejen med Estlands Pantsætning til Andre, førend han kunde sælge det. Samme Dag den 15 August skal Kongen have fra Kjøbenhavn efter Arndt (p. 100) tilskrevet Raadet, Hovedsmanden, Vasallerne og Undersaatterne i Estland, at hans Broder Otto var traadt i den tydske Orden, og at Kongen havde lovet Ordenen Estland; hvorfor alle skulde hylde Højmesteren, og løste Kongen dem fra deres Eed til sig. Men dette mærkelige Brev, som vel snarest har været af 1347, har jeg ellers slet ingen Underretning om. Hvad nu Salget egentligen angaaer, og det derpaa udstædte Brev, da mener jeg, at det er skeet den 29 August i Marienborg i dette Aar, som ej alene Arndt mener, men som der og siges i Brevet selv udi von der Hardts Collection, hvilket jeg har ladet trykke bag ved. Hvidtfeld har og samme Aar, men synes at henføre det til den 24 Junii, naar han daterer det St. Hans Baptistæ Dag, men under Brevet selv staaer die decollationis S. Johannis Baptistæ, som indfaldet den 29 August; maaskee at Hvidtfeld mener dog samme Dag, og har kun udeladt det Ord decollatio o: Halshuggelse. Gram søger vel (pag. 34) vidtløftigen at bevise, at Salget først er skeet

Valdemar den Fjerde. Aar 1346.

1347 St Hans Baptistæ Dag, og Heinze følger ham heri, og mener, at Tingenes Følge viser det. Hamsfort (Script. I. 306) har allerede antaget 1347 den 24 Junii. Dog den 24 Junii 1347 var Kongen i Kjøbenhavn, og den 28 Junii i Lybek, hvilket i det mindste viser, at Kjøbet ej kan være sluttet 1347 den 24 Junii, og da Brevet om Salget, hvorvel kun i Afskrift, har 1346 den 29 August, saa troer jeg, at det bliver best at antage dette. I Følge heraf maa Kongen være taget fra Sjælland til Skibs over til Preussen. Brevet herom lyder paa Dansk hos Hvidtfeld (S. 481–83.) saaledes: Vi Voldemar af Guds Naade, Danne og Vendis Konge, og Hertug til Estland, Alle som denne nærværende Skrift forekommer, evig Salighed i Herren. Og ville dette til alle Folks Witterlighed at komme, med dette nærværende Brev; at vi af fuldkommen Raad og Witterlighed, saa og med vore tro Mænds Füldbyrd, af redelig og sande Aarsager, hersiodne vort Rige anrørende, da have vi solgt, givet og antvordet, til evig Tid, og til evig Ret, den gejstlige Fader og Herre, Broder Henrich Thuosener, tydske Ordens Hofmester, det Huses til Jerusalem, og de andre Brødre i det samme Hus og Orden, for sig, sine Efterfølgere og Efterkommere som han fra os haver kjøbt, og udi et ret Kjøb undfanget, vort Hertugdømme Estland, hørende til vort Rige Dannemark, som er det Land til Reval, og Rettighed sammesteds at sætte Bisper, og al den Rettighed som os burde og kunde tilkomme, at sætte en Bisp sammesteds, Wesenborg med den Stad Narven, Slottet og Byen, og alle Fæste, som udi forbenævnte Hertugdømme findes, hvorledes de hede, med Stæder, Dorper, Wickbalde, Birkeret, anfødde Herlighed, Lehngods, Hylding, Mandskab, og al Tjeneste, som Undersatterne gjøre, hvordan de ere, enten gjorte af Rettighed, eller Vane, os og vort

Rige

Rige tilhørende, som nu ere, eller kunde opkomme, med Ager, Eng, Skov, Mark, Vaadt, Tørt, Fiskevand, Fægang, Hede eller Fælled, bygt eller ubygt, med allehaande Ærtz, Metal, Guld, Sølv, og anden Del, Mineral, Saltsyden, som der nu paa udi findes eller i Fremtiden kan blive eller findes, med Jagt, Vand, Søer, Fiskeri, Dretter i Stranden, Møller, Strømme, Broer, Told, Rente, og al Tilfælde, og Forbedring, hvor af de komme, eller kan komme i Fremtiden, at have, nyde, bruge og beholde, regjere, og hvad den fornævnde Mester og Brødre, og deres Efterkommere fremdeles dermed er behageligt at gjøre, med al Herskabelighed, som hører til fornævnte Hertugdømme, og al Høihed, Rèt, Dom, Betaling, denne Nytte og Brug, og al Tilbehøring, liggendes til samme Hertugdømme med Rette, eller af Brug, os vore Efterkommere med Herskabs Ret eller Bud, udi fornævnte Hertugdømme og Land, meget eller lidet udi, aldeles Intet forbeholden, have vi afhændet for 19000 Pund lødige Sølv, cølnsk Vægt, hvilke Penninge vi have bekommet imod nærværende Brevs Overantvordelse, udaf forbenævnte Herremester og Brødre, saa vi aldeles ere fornøiede og betalte. Dette Kiøb er og tilmed gjort for den yngste vor kjære Broders Otthes Sjæls Salighed, hvilken fornævnte Hertugdømme, paa Arvs Vegne, tilkommer, som sig agter at begive og opoffre Gud, udi fornævnte Orden, saa og for vor egen Sjæls Salighed Skyld, og vore Synders Forladelse, haabende delagtig at blive udi alle de gode Gjerninger, som af Brødrene udi fornævnte Orden skeer; hvilken forbemeldte vor kjære Broder vi med hans egen fri Villie overantvorde nu den forbenævnte Herr Hofmester, Brødre og Orden, med hvis fornævnte Hertugdømme nu er bedre, eller kan blive, og alt hvad os og vore Arvinger og Efterkommere, eller af fornævnte Hertugdømme ansød

Valdemar den Fierde. Aar 1346.

er,

Valdemar den Fjerde. Aar 1346.

er, eller tilkomme kan i Fremtiden; hvorfore vi det Kjøb, Gifft og Overantvordning, og alt særdeles hvad forbenævnt er, redeligen og af godt Vidskab, have indganget; og love paa vor gode Tro, for os, vore Arvinge, og alle vore Efterkommere, den forbenævnte Hofmester for sig og alle hans Efterkommere udi Ordenen, dette alt stedse til evig Tid, fast at holde og fuldgjøre; og her imod intet at gjøres eller foretages, aldeles eller i Part, for nogenhaande Sag eller Tingest Skyld. Alt dette til en stærkere Befæstning, er vort Indsegel med vor tro Mands og Raads, Stig Andersons fornævnte Land til Revals Hovidsmand, og Frederich von Lahn vor Marskalk, med vort, hængt herhos. Wi alle love her hos at hænge vort rette Indsegle, og ikke hindre dette Kjøb dermed, om vi før have brugt Andre, eller i Fremtiden kan bruge Andre. Actum Marienborg, Aar 1346 St. Hans Baptistæ Dag, under vor Cantslers Herr Henrich von Luneborgs, Sognepræst til Vordingborg, hans Haand.

Gram gjør (p. 46) herved den rigtige Anmærkning, at libra, som Hvidtfeld har oversat ved Pund, betyder gemeenligst i Diplomer af 14 Seculo kun Mark, eller halve Pund. Langebek i en utrykt Seddel udregner disse 19000 Mark til 52000 Rigsdaler. I den tydske Afskrift af Clod staaer Brevet at være gjort 1347 St. Hans Baptistæ Dag, men dette er kun en ny Oversættelse; ligeledes staaer i den plattydske i Hupels neue Miscellaneen (9 Stück p. 549-554.) Hvidtfeld skriver l. cit., at hos os havdes ingen Copie af Brevet om Estlands Afhændelse, førend vi fik det af den polske Gesandt paa Fredsfordraget i Stettin 1570. Besynderligt, er det, at ingen dansk Rigsraad har underskrevet dette Salg, hvorimod 4 estniske Herrer underskrev det. Imidlertid finder man ikke, at de Danske have nogensinde modsagt dette Salg,

og

og blev det derfor ogsaa fuldkommen sat i Værk næste Aar. Vel sandt, at i Brevet staaer, at Kongen havde allerede faaet alle Pengene betalte, som han dog først fik 1347, men deraf kan man dog ej med Vished slutte, at Brevet er givet 1347 og ej 1346; thi Ordenen har vel givet Kongen et andet Forsikrings-Brev om Maaden af Pengenes Betaling, hvilket enten er borte, eller i det mindste ej bekjendtgjort. Udi Brevet siges, at Estland tilkom Kongens Broder Otto ved Arveret, hvilke Ord Heinze anfører paa Latin i historische Abhandlungen (V. p. 34.)

Valdemar den Fjerde. Aar 1346.

Udi Frankfurt den 20 September bekræftede Kejseren efter Begjering af Højmesteren Henrich Tusmer Salget af Estland skeet af den danske Konge og Ludvig Markgreve af Brandenborg, saaledes som det forefandtes i deres derom udstedte Breve, og skulde Ordenen besidde Estland med fuldt Herskab i Frihed og Rolighed uden at gjøre nogen Tjeneste deraf. Dette mærkelige Brev findes i Afskrift i det kongelige danske tydske Cancellies Archiv, og da andre Breve haves af denne Kejser given i Frankfurt i dette Aar den 7 September og 8 October, saa kan der ej tvivles paa, at Kejserens Breve om Estland jo er af dette Aar 1346.

Den 21de September Mathæi Dag — saa staaer i von der Hardts Samlinger, og efter dem haves en Afskrift ved Langebek i det kongelige danske Gehejme-Arckiv, men Arndt (p. 100) har derimod Mathiæ Dag, det er den 24 April, og det bliver ganske vist rigtigt, thi Kejseren taler den 20 September om Estlands Salg ved Markgreve Ludvig, desuden har Johan, Borggreve af Nürnberg, været Vidne ved begge, og det var umueligt, at han den 20 September kunde være i Frankfurt am Mayn og den 21 i Tangermünde. — udi Tangermynde solgte Markgrev Ludvig af Brandenborg til den tydske Orden Hertugdømmet Arrien (Harrien)

Valdemar den Fjerde. Aar 1346. eller Estland, som hans Svigerfader den danske Kong Christopher og hans Svoger Junker Otto af Danmark havde overladt ham som Medgift med hans afdøde Hustrue Margrete; med Estland fulgte alt dets tilhørende, Reval Slot og By, Ret at forestille Bispen der, og hvad Rettighed der kunde tilkomme Markgreven i Stigtet, Wesenborgh Slot og By, og alle Befæstninger der i Landet; derpaa opregnes alt Andet næsten ligesom i Kong Valdemars Sælgebrev. Markgreven betingede sig herfor 6000 Mark purt Sølv efter Cølns Vægt og tilstod at have faaet dem udbetalte (og da han dog siden gav en Qvittering for dem den 18 Januar 1347, saa sees at han ej virkelig har faaet dem udbetalte 1346, og at Højmesteren har derfor ventelig givet ham et Mod-Bevis, og at det altsaa kan være gaaet ligesaa til med Valdemar.) Blandt Underskriverne maae mærkes Johan Borggreve af Nürnberg, og Friderich af Lochen. Da Marggreven saa tidlig som den 24 April solgte sin Rettighed til Estland, egentlig kun til Harrien, saa viser dette, hvor tidlig paa Aaret den tydske Orden tænkte paa at erhverve Estland, og har Marggrevens Salg venteligen og formaaet Kongen til at sælge.

Fra Roskilde den 21 October gav Kongen en Qvittering til Højmesteren Henrich Tusmer, saafremt han til Medbringeren af dette, Otto Schench af Schenchendorp, Ridder, udbetalte 200 Mark purt Sølv. (Diplom. Langeb. Arndt pag. 101.) Uden Tvivl har der været fastsat visse Terminer af Betalingen for Estland, og viser da denne Assignation, at Kjøbet er bleven sluttet i dette Aar. Rimeligen er Kongen i September gaaet tilskibs tilbage til Sjælland.

Udi Wittenstein den 31 October gav Stigot, Ridder og Vasal af Kong Valdemar, sit Brev tilligemed Ridder Friderich

af

af Lochen, som Kongen havde sendt at møde der for Højmesteren, for at afgjøre Salget af Estland, og kom de da overeens med ham om endel Penge, saa at den sidste Del deraf skulde betales St. Hans Dag i Lybek, og gav de ham da tilkjende, at det var afgjort, at hver Mark af den hele Summa skulde betales i purt lybsk Sølv efter Cølns Vægt, og om der fejlede noget i Sølvet, da skulde hver Mark beregnes til 45 Skilling i gode og gangbare lybske Penge, eller og med 5 og en halv gode og gangbare Gylden, dog de lybske reent udelukte; og i Mangel af Gylden, da skulde for hver Mark gives 4 og enhalv Guldstykker (scutati seu clipei aurei) (ibid. item Arndt l. cit.).

Valdemar den Fjerde. Aar 1346.

Udi Wittelstejn den 4 November udstædte Broder Goswin af Herike, de tydske Brødres Prior i Liefland, og 4 andre Herrer af den tydske Orden, deres Brev til Raadet og Menigheden af Reval, og lovede, at Højmesteren vilde snarere forbedre end forringe alle de Friheder, de beviisligen havde faaet af de Danske Konger, og som vare billige og fornuftige, (ibid.)

Den 30 November gav Otto Schenck Herre af Schenckendorp sin Qvittering til Højmesteren, som havde antaget at udbetale 200 Mark purt Sølv for Kong Valdemar, saasnart han betalte dem til Bringeren af dette Brev Blache van Juk. (ibid.)

Udi Lybek den 19 December udgav Kong Valdemar sit Brev og Qvittering til Højmesteren og Præceptores af Ordenen, og Ordenen selv for 1000 Mark purt Sølv efter Cølns Vægt, at betale i 6050 Gylden, der ej blev vejede, men vare af den vedtagne Mynt, hvilke skulde udbetales til Kongens Kantzler, Herr Henric af Luneburgh, udi Lybeks By, ved Broder Henric af Rechow, Broder Adam, Commendator af Wismar, og Broder Ludolph Hake, Commendator af Slottet Bowogr, (rettere Bucow) (ibid.)

Valdemar den Fjerde. Aar 1436.

Dette Brev viser, at Kongen var sidst i 1346 i Lybek, hvorfra han Aaret efter gik til Preussen, som den skrevne lybske Krønike beretter. Disse Kongens idelige Rejser frem og tilbage til Estland, Lybek, Preussen, har bragt Skribenterne i Vildfarelse. Man seer ellers heraf, hvor angelegen det var Kongen at faae disse Penge. Samme Dag udstædte Sygfrid af Brügge, og 4 Andre, alle Raadmænd i Lybek, deres Brev udi bemeldte By, at Broder Henric af Rechter og to Andre havde paa Højmester Tusmers Vegne betalt til Kong Valdemars Kanzler Henric af Lüneburgh, til Kongens Brug, 6050 Gylden ikke efter Vægten, men af den aftalte Mynt, og skulde de ansees for 1100 Mark purt Sølv efter Cølns Vægt. (Arndt p. 101.)

Udi Hyrningsholm den 22 Julii gav Nicolaus Erikson af Lynde noget Gods i Sjælland til den ædle Mand Nicolaus Knudsen af Svanholm, da han forlovede sig med hans Datter Cecilia, og var det Halvdelen af hvad der var tilfaldet Nicolaus Erikson selv efter hans Hustru Katrinæ Tymmes Datters Død; men fik Nicolaus og Cecilia ingen Børn sammen, da skulde Godset igjen tilfalde de rette Arvinger. Hans eget Sigil saa og Ridder Jacob Niclæsson af Magleby, Præsten Herre Nicolai Johansen Kongens Kapellans, og 3 andre bleve forehengte. Da dette Brev viser, hvor meget Gods en Adelsmand da ejede, og tilligemed mange Steder i Sjælland nævnes, saa har jeg ladet det trykke bagved.

Den 11 November gav Sapo Pætersson Ridder sit Gjeldsbrev til Benedict Bille paa 20 Mark purt Sølv i Grot fra Tours, Sterlinger og lybske Penge, alle gode og gangbare, eller og i purt og prøvet Sølv efter Cølns Vægt, og pantsatte derfor hans 2 Gaarde i Østorp i Ars Herred, som vare tilfaldne ham efter hans Mo-

der.

der. Dersom, naar Gaardene igjen indlestes, bemeldte Benedict vilde i den ene beholde en Alodis for sig, gemeenligen kaldet Halſ, saa skulde han derfor give 3 Øre Sæd; han selv tilligemed 5 andre Adelsmand hang deres Segl under. (Dipl. Langeb.) Baldemar den Fierde. Aar 1346.

Udi Lund den 8 December stiftede Nicolaus Mandorp Vor-Frue Alter der for Sjælen af sin Broder Ridder Knud Nicolæsson, hvilken han selv havde omkommet, og det i Følge Forlig med dennes Søn Nicolaus Knutson, og gav han dertil alt sit Gods i Ørmyele i Wæmundehøjg-Herred i Skaane. (ibid.)

Hertuginde Ingeborg af Sverrig, Halland og Samsø, skiødte den 9 December sin Gaard i Bergen til Nicolaus Plougpenning og hans Hustrue Ingeborg Monans Datter for deres troskjeneste, hvilken Gaard hun havde faaet efter sin Notarius Hakon. (Diplom. Langeb.)

Nicolaus Bunkeslo skal i Lund have stiftet Mariæ Alter, saa og et Alter for den hellige Hippolytus, efter Magnus Matthiæ. (*Series* pag. 140–41.) Siden har jeg fundet disse to Diplomer, et i Lund af Erkebisp Peder og den 23 August, hvorved han stadfæster det, Nicolaus Bunkeslo, Kanik i Lund og Roskilde, havde stiftet Mariæ Alter i St. Laurentii Kirke i Lund, og Apostlenes Peders og Andreæ, og de Gaver han dertil havde skienket, samt indfører hans Brev derom; og det andet af Nicolaus Bunkeslo selv af 28 September, som egentlig er hans Testament, hvorved han skjænker til Erkebispen en Ganger og en god Bog kaldet Ostiensis eller copiosa, Provst Holmger en lille Sølv-hanap til at drikke Win af, og et Horn; til Erkedegn Knud sit beste Horn og to store Sække (utres) af sort Læder (at gjemme uden Tvivl Win i, Schlänche); Kanik Jacob en Bog kaldet Clementine uden Glosser og to mindre Sække af sort Læder; Kanik

Valdemar den Fjerde. Aar 1346.

nik Thorkill en stor Gryde og to Sekke (utres, Flasker) af Tin; Kanik Benechen en Bog, kaldet *Apparatus Ostiensis*, og nogle Dele af *Decretales*, indbunden i to lange og brede Brædder; Kanik Joon litlæ en liden Lovbog og hans velbundne Codex; Kanik Joseph to Bøger *Digestum novum* for endel glosseret, og *Inforciatum* ikke glosseret; Kanik Matthæus to Bøger: *Summa dictaminum* og en om Prædikener, indbundet i to Brædder med grønt eller rødt Skind over; St Lucii Kirke i Roskild en Bog: *Huguicio* over Decretum; Kapitlet der Bogen *Innocentius* over *Decretales*; Dalby Kloster to Bøger: Magister Sampsons Udtog af alle Decretales og Digestum vetus; Allehelgens Kloster i Lund: Psalterium glosseret; Hiddinse Kloster (paa Rygen), sin Bibel i to Bind; *Confessorum* (Martyrernes) Bog og i Sentencernes (Petri Lombardi) Bog i et Bind og Thomas de Haqvino (Aqvinas) over de 4 Bøger Sentencer, som kaldes Hanibaldus; til Jacob Poulsen, Decanus i Roskild, *manipulus florum*; Peder Svensen, Kanik i Lund, to Bøger: en om Medicinen, kaldet *thesaurus pauperum*, og en om Tjenesten ved Alterens Sacramente, baade Otte- og Efter-Sang, og den hele Lidelses-Historie med Legenda, og Synge-Noter; til St. Laurencii Kirke og Kapitlet to Bøger, Decretales med den 6 Bog, og to Glosser af Kardinal Johannes og af Johannes Andreæ tilligemed Bernardi Apparatus ordinarius og alle Tillæg baade Innocentii og Gregorii med Garsiæ Glosser og andre Extravaganter og to Decreter med Johannis glossa ordinaria, og alle Tillæg; dernæst gav han endel Gods til Mariæ Alter, ved hvilket han vilde begraves. Han gav og Adskilligt til Roskilde Kirker, Kirken i Malmøghe og Bunkeflo Kirke; ligeledes til flere Kirker, og til enkelte Personer Penge, Heste, Fløiels Tepper, sin Sorcot

(ven-

Valdemar den Fierde. Aar 1346.

(venteligen Surtout), sin røde Kabusse foret med Graaværk, 8 Alen Tøj (Skøn) en Skieppe (Maal), sin Chorkaabe, Overkiortel, 8 Alen Linned, en Messebog, en Morter (Mortarium) og endel Sæd. Til Præsten Johan Ra, sin forrige Vicarius i Brunsethorp, gav han 20 Mark nye skaanske Penge, naar han affvor sine Vildfarelser (venteligen kiætterske) og blev løst af Band og tilligemed fik Dispensation for sine Vildfarelser af den, som kunde giøre det. En Ingeman Fughlækoning nævnes her. Det lader, at denne Bunkeslo har efter sine Tider været en lærd Mand.

Falkenberg Slot i Halland blev nedbrendt og ødelagt, men ikke af den unge svenske Kong Eric, som Hvidtfeld (S. 477) vil, thi han var endda et Barn, medmindre Nogen har giort det paa hans Vegne, og i hans Navn.

Den 25 Januar var saa stor Kulde i Danmark, Norge og Sverrige, at Mange døde af Frost i Skove og paa Marken.

Udi Fasten var Herre Albert af Meklenborg og hans Hustrue i Lybek, tilligemed Grev Henric af Holsten og mange andre Fyrster. Cornerus (col. 1065) henfører denne Samling urigtigen til 1345. Der blev holdt mange Lystigheder og Ridderspil, og bragte Albert der en fuldkommen Fred tilveje imellem Stæderne Lybek og Hamborg og Holstenerne, nemlig Grev Henric og Junker Gerhard. Endel holstenske af Adel, Marqvard Westenze, Hennecke Hummersbüttel, Hartwig Zabel, Detlef van Zylen, Herman van Tralaw og flere sammensvore sig da hemmeligen mod deres rette Herre Grev Henric, som kaldte Lybekkerne til Hielp, og drog med dem for det faste Hus Rensborch, som var pantsat til den første, og indtog det, saa og det Hus Lacheborch, som var Marqvards eget; dernæst Huset Woltorpe;

Waldemar den Fjerde. Aar 1346.

dorpe; derefter beleirede Greverne Johan og Henrich og Borgerne af Hamborg det Huus ved Steghen (ved Oldeslo) og laae derfor med en stor Magt. De saxiske Adelsmænd Heyno van Broctorp og Lüdeke Scharpenberch indtog derimod Slottet Lymwe fra den saxiske Hertug Eric, og berøvede derfra baade Borgere og Bønder. Jeg forundrer mig over, at Christiani melder intet om disse mærkelige Uroligheder i dette og det følgende Aar, da de dog fortælles, ej alene i den skrevne plattydske Krønike, men og af Becker (I. 264-65), Thraziger og Bangert. (apud Westphal. I. col. 1334. II. col. 1303-4.)

Efter dette besluttede Grev Henric at drage til Engeland, hvorhen Kong Edvards store Rygte trak ham, og at hjelpe ham i den Krig, han havde med den franske Kong Philip; han tog nogle gode Skytter og Krigsfolk med sig fra Holsten, og overlod Landets Bestyrelse ganske til sin Broder Nicolaus tilligemed hvad Slotte og Fæstninger han i Danmark havde i Pant. Den 26 August bivaanede han det store Slag ved Cressy, hvor Engelænderne erholdt en fuldkommen Sejer, og hvor Henric skal have taget den blinde bøhmiske Kong Johan til Fange, som dog Nogle af Avind imod ham derpaa dræbte. Vist er det, at Johan faldt der. Nogle mene, at Henric fik, fordi han udviiste mandige Bedrifter, Navn af Jern-Henric. Vist er det, at han opsøgde Krigen overalt, naar han havde ingen, eller ej nok, hjemme. De Engelske indtog derpaa Calais i næste Aar efter en langvarig Beleiring og der var han ogsaa nærværende. Hos Kongen stod han i stor Naade, men hos mange Andre der i Landet i desstørre Misgunst, saa at de derfor ej alene tragtede selv efter at dræbe ham, men skal endog engang have ladet en Løve løs paa ham. Derover forlod Henric Engeland, endskiøndt Edvard bød ham mange Fordele, at

ved

ved Afskeden tilsagde han ham under Brev og Segl aarligen 100 Nobeldobler, venteligen Rosenobler, som ogsaa han og Afkom en lang Tid havde. (Chron. Hols. in Leibnit. Access. hist. 58–62. Hvidtfeld S. 478. Christiani III. 191–98.) Valdemar den Fjerde. Aar 1346.

Fra Bremen den 12 April tilskrev dets Erkebisp Otto, Kapitlet og Grev Gerhard af Hoya den svenske Kong Magnus, og bad ham stadfæste den norske Kong Magni Friheds-Brev for Bremerne af 1229, især medens de opholdt sig i Bergen, og at de maatte nyde der samme Friheder, som andre Kjøbmænd. (Cassels ungedruckte Urkunden S. 18–20.) De Grever Christian af Delmenhorst, Conrad af Oldenborch og Rodolph Adle af Depholt tilskrev ham og fra Bremen den 12 April om samme Sag, og indførte et Friheds-Brev givet de slaviske Stæder af den norske Kong Eric og hans Broder Hertug Hakon, og bad ham at stadfæste det, sa lægge nye til. Cassel (l. cit. 53–56) mener, at et andet Brev af samme Grever om samme Sag til Kong Magnus, hvorudi indføres den norske Kong Magni Brev, er af samme Aar; thi der findes intet Datum under det.

Udi Tønsberg udi sit Riges 3 Aar (venteligen altsaa i dette eller og i næste) gav Kong Hakon (Magni Søn) ved Brev til alle Mænd i Skidu (Skeen) dem Lov til at gjøre Malt, kjøbe og selge Korn herefter som hidindtil, og ellers at handle som sædvanligt. Dette er det første bekjendte Diplom af denne Konge. Hans Seglet hænger for.

Erkebisp Paal af Nidaros døde den 1 Februar og havde Kanik Arne Vade til Eftermand, som samme Aars Sommer drog til Pavens Hof. (Torfæus 477.) Den Islænder Einar Haflidas Søn drog om Vinteren fra Landet og kom til Avignon,

hvor

Valdemar den Fierde. hvor han var i 9 Dage; drog siden om i Frankerige og opholdt sig en Stund i Paris. (Annal. Isl. Mst.)

Aar 1346. Den 1 Maj gjorde Kong Magnus udi Lødese sit Testamente tilligemed sin Dronning Blancha. Først skulde al deres Gield betales, som de havde paadraget sig til Værn og Gavn af Rigerne Sverrig og Skaane. Til Wadstena Kloster, hvor de begge vilde begraves, og som endda stod i Bygning, gave de meget Jordegods og mange prægtige Præste- og Alter-Klæder og Prydelser, som og mange Penge til Alterne der, og ligeledes gav de Adskilligt til de fornemste Kirker i Sverrig, som og til Klostere der, og hvert Hospital; til Lunde Kirke gav de en Kalk af 5 Mark Guld; til Aas Kloster i Nørre-Halland, hvad de havde laant det paa 3 Aar længere end Brevet derom indeholdt; til alle baade Munke- og Nonne-Klostre i Skaane, til hvert 100 Mark skaanske, og siden 500 til at dele lige; Prædikebrødrene i Helmestrand 40 Mark skaanske, og dem i Helsingborg, Lund og Aas 60 tilsammen til lige Skifte; ligeledes til alle Barfødder-Brødre i Skaane; til hver Kirke i Lunde Stigt, hvor Kongen ejede Gods, 3 Mark, hver Præst 2 og hver Klokker en halv; til hvert Hospital og Hellig-Aands-Hus i samme Stigt 20 Mark skaanske; til Fattige i Stigtet 500 Mark skaanske, at skifte lige; desuden skulde Executores sende Lund medfølgende Gaver: en Kalk af 6 Mark Guld til Rouen, en af 4 til Aken, en af 4 til Gothebye (?), ligesaa til Gustrow og til St. Jakob (i Spanien) ligesaa. Da Kongen var skyldig at gjøre et Tog mod Guds Avender, saa skulde Executores, om han før døde, udsende 100 vel udrustede Mand paa Kongens Bekostning baade for Underholdning, Tab og Fængsel; til at udredde dette hensættede Kongen alle sine Indkomster af Finland. Fogden Nils Nielæsson skulde forestaae dette; til Executores indsattes Erkebi-

spen

spen af Upsal, Bisperne af Linkjøping og Skara, Herre Niclæs Abyornason, Gustaff Tunason, Magnus Niclæsson og flere Riddere, og Joan Christinason og Dan Niclæsson, Svende. Baade Kongen og Dronningen satte deres Segl for, saa og mange Bisper og Herrer. Dette Testamente haves alene paa Svensk i Langebeks Diplomatarium, uden at der siges hvorfra.

Valdemar den Fjerde. Aar 1346.

Paa Borgholm den 15 November tilskrev Hertuginde Ingeborg af Øland alle Indbyggerne der, og stadfæstede de Anordninger, som for Fred og Enigheds Skyld vare gjorde udi Fasten samme Aar, mellem Kleresiet og Folket paa Øland, af Bispen i Linkjøping, Lagmand Nicolaus Turason af Øland og hendes Foged Elav Sigmundson, udi hendes Navn, i Overværelse af to Kaniker fra Linkjøping, og to Sognefolk af hver Sogn paa Øland, og blev da fastsat, at alle de paa Øland, som fiskede Sild og drog til Borgendesholm (Bornholm) eller andre Steder af den Aarsag, skulde af 2 Garn, kaldte "Manzsætol", og hver af dem "Matiasfaar", give en Waal, og forsømte de det, saa skulde de om Vinteren for Paaske give en Waal af saltet Sild; derefter fastsættes, hvad hvert Sogn skulde give, da deri var Forskjel fra gammel Tid. For Kirkegangs-Koner efter Bryllup og Barsel skulde gives Voxlys kaldte "Staffljus", og betales med en Øre Wadmel, men for de Voxlys kaldte "Blus" skulde gives 4 Skilling Wadmel; de øvrige Afgifter til Gejstligheden kan eftersees i Diplomet. Udi Stokholm den 3 October 1347 stadfæstede Kong Magnus dette. (Acta Litt. Sveciæ. 1728. pag. 479.)

Beatrix, Datter af den brandenborgske Marggreve Ludvig og af Margrete, den danske Kong Christophers Datter, og Kong Valdemars Søster, opkaldet efter sin Farmoder, blev gift med den unge svenske Kong Eric. (Lagerbring III. 377-78.)

Valdemar den Fjerde. Aar 1346. Mesenius (i Scondia XII. 186) benægtede dette, fordi Eric var kun i sit 9 Aar, men Gram i sine Forbedringer (pag. 55) viser meget rigtig, at slige Trolovelser og Brylupper vare da meget brugelige blandt de store Herrer, og giver Lagerbring ham heri Bifald. Gram formoder og, at Beatrix er bleven opfødt i Danmark efter hendes Moders Margretæ Død; om saa er, da har Valdemar vist bidraget meget til dette Giftermaal.

Fra Slottet Akærsborgh (Aggershus) den 7 April udstædde Kong Magnus et Brev under sit og det hele svenske Raads Segl (thi Raadet havde holdt Rigsdag med ham i Lödese førend den 2 Februar), deri beklager han højligen, at han maatte paalægge saa tunge Skatter; men at han var nødt dertil ved sine Gjenvördigheder; imidlertid lover han, ej at lægge nye Skatter paa, uden at indvortes eller udvortes Krig indtraf, eller og nogen af Kongens Børn skulde giftes, eller at han maatte holde sine Retterting, eller for anden unndgaaelig Aarsag rejse igjennem Landet; og skulde ingen Skatter udbydes, uden de, som vare nødvendige til Hoffets Husholdning og til Kron-Renternes Betaling. (Lagerbring 375-76.) Alting viser, at Kongen har været en slet Husholder; men de store Herrer i Landet have vel og havt megen Skyld i den slette Tilstand.

Aar 1347. Marggrev Ludvig af Brandenborg rejste til Preussen, for at bringe Sagen med Højmesteren angaaende Estland til Ende, og udstædte der i Marienborg sit Brev, hvorved han qvitterede Højmesteren Henric Tuemer og de andre tydske Ordens-Brødre for 6000 Mark purt Sølv efter Cølns Vægt, som vare betalte til hans tro Wolfard af Sazenhafen og Berthold af Ebenhusen hans Ober-Kjøge-Mester (coqvinæ nostræ magister.) (Dipl. Langeb. Arndts Liefl. Chron. p. 101.) Paa samme Sted gav Kong

Val-

Valdemar ligeledes den 13 Februar sin Qvittering til Højmesteren og Ordenen for 2900 Mark purt Sølv efter god Vægt, som de paa Marienborg Slot havde udbetalt til Kongens Kapellan Henric af Luneburgh og den tro og strænge Mand Nicolaus af Hanen, Væbner, der paa Kongens Vegne havde modtaget dem. Kongen hang sit Segl for. (Arndt. l. cit.) Udi Marienborg den 26 Februar modtog Friderik af Lochen, Ridder, af Højmesteren paa den danske Konges Vegne 900 Mark purt Sølv efter Cølns Vægt, og desuden 1000 Guldgylden, og gav derfor sin Qvittering. (Arndt. l. cit.) Valdemar den Fierde. Aar 1347.

Efter dette maa Kongen være rejst tilbage, men om over Lybek eller til Skibs, kan ikke siges, saafremt han den 18 April var i Kjøbenhavn; vel sandt, at Schwartz, som har udgivet Documentet, og baade var en lærd og nøjagtig Mand, har 1346, men paa den Tid var Valdemar uden Tvivl i Estland, saa jeg troer derfor, her er en Fejl i Aarstallet, og at der skal staae 1347. I det mindste var han den 24 Junii i Kjøbenhavn. Indholdet af et Brev hos Schwartz af 18 April er anført her foran. conf. Gram (pag. 24) og Heinze (pag. 87.). Af dette Document kan næsten sluttes, at Kongen vilde betro disse sine Fættere Riget i sin Fraværelse, men denne Formodning kan hverken gjælde for dette eller næst forrige Aar. Man maa ellers slutte af denne Forhandling, at Kongen da enten havde eller frygtede for Krig, og dette maa jeg tilstaae passer sig bedre paa næst foregaaende Aar end dette.

Da nu Kongen havde Penge i Hænder, saa er det vel omtrent skeet i denne Tid, at han ved Nicolaus Hane indløste Rafnsborg Slot fra Johan Hvid. Hvidtfeld (p. 485.)

Udi Marienborg den 3 Junii i den tydske Ordens generale Kapitel stadfæstede Højmestreren Henric Tusmer med Samtykke

 af

Valdemar den Fjerde. Aar 1347.

af Præceptorerne alle de Benaadninger og Friheder, som den danske Kong Christopher havde givet Pigerne i Estland, nemlig at de efter Arve-Ret maatte succedere deres Forældre, dog i fald de døde, skulde deres Arveparter tilfalde Ordenen; den nærmest Beslægtede skulde være de efterladte Sønners Værge efter Forældrenes Død, med Samtykke af Slægtningerne; hans Raad i Estland skulde herefter have samme Anseelse i at dømme, som hidindtil. Ved et andet Brev fra samme Dag og Sted fra Højmesteren til alle hans tro Adelsmænd, Riddere, Væbnere (militares) Vasaller og andre Undersaatter i hans Land Reval stadfæstede han dem alle Friheder og Benaadninger, som de danske Konger havde i fremfarne Tider givet dem. Begge disse Breve ere indførte i en Vidisse af 4 October 1349 udstædt i Wenden (i Liefland) af Ordenens Mester i Liefland, Broder Goswin af Herike, og flere, hvoriblant Arnoldef Vitinghove i Reval, til alle mægtige og navnkundige Mænd, Raad, Riddere, Væbnere og alle Vasaller og Ordenens Undersaatter i Harrien og Wyronien.

Den 7 Junii i Marienborg tilstod Broder Goswin af Herike, Præceptor i Liefland, samt flere, at Højmesteren havde med alle Præceptorernes Samtykke overladt ham og Eftermænd Landet Reval med alle dets Slotte, Stæder, Byer og Flekker, Indkomster, Rettigheder og Tilhørende, dog saa at han og Eftermænd vare forbundne til igjen at overlade det til Højmesteren og Eftermænd, og derimod at faae forud tilbage de 20,000 Mark puurt Sølv efter Cølns Vægt, som han og de havde udlagt for at kjøbe Landet. Dersom vor store Gram havde kjendt disse Diplomer, for hvis Meddelelse vi maae takke vor udødelige Langebek, saa havde han ej anført Estlands Salg til 24 Junii eller den 29 August 1347 i Marienborg; hertil kommer at den 24 Junii i dette

Aar

Valdemar den Fierde. Aar 1347.

Aar 1347 var Valdemar i Kiøbenhavn, og skrev derfra Paven til samt Kardinalerne, at, da hans Broder Otto, hvilken Estland efter Arve-Ret tilhørte, havde givet Løfte saasnart muligt at indgaae i den tydske Orden, saa havde Kongen efter modent Overlæg og Samtykke af sit Rigsraad (altsaa var det langtfra uvidende om Estlands Salg) overladt sit Hertugdømme Estland, der arvelig en tilhørte bemeldte hans Broder, til den tydske Orden, med denne hans Broders Samtykke, og det for sine egne, Forfædres og Eftermænds Synders Eftergivelse, og da han ønskede at blive meddelagtig i alle bemeldte Ordens gode Gjerninger, saa havde han overladt det i levende Live, og sat dem i fredelig og rolig Besiddelse deraf; imidlertid havde han dog af gyldige Aarsager, hans Rige vedkommende, bekommet af Ordenen 19000 Mark puurt Sølv, og havde Ordenen udbetalt dem til hans Creditorer; men om det for nærværende Tid var af større Værdie, eller herefter kunde blive, saa havde han fuldkommen skienket dem det. Dette skrev han, for at forekomme, at hans og Ordenens Uvenner ej skulde melde Paven andet. Sit store Segl hang han for. Fra Avignon den 8 Februar 1348 stadfæstede Paven derpaa ved Brev til Høimesteren og Ordenen dette Salg og Kiøb efter deres Begiering, og indrykkede deri Kongens Brev. (Diplom. Langebek.)

Fra Kiøbenhavn reiste Kongen til Lybek og qvitterte der den 28 Junii Ordenen for 6000 Mark puurt Sølv i vegt og tiltalt Guld og Sølv, som udbetaltes ved Thideric af Grothen, Commendator (Comthur) i Velyn, og Henric Mornaveth, Camerarius i Seghewalde, til Nicolaus kaldet Hanen og Henric af Lüneborg, hans Kandsler; hvilken Betaling var skeet i Lybek i Raadets Huus; og gav han herved baade Høimesteren og Mesterne af Liefland Qvittering. Sit Segl hang han for, og vare nærværende

4 lyde

Valdemar den Fierde. Aar 1347.

4 lybske Raadmænd og Commendatoren af Wismar og Vice-Commendatoren af Dotzele. (Dipl. Langeb.)

Naar jeg betænker, at Kongen var den 28 Junii i Lybek, saa synes det neppe muligt, at han den 22 Julii har kunnet være i Jerusalem, hvad man end vil troe om hans hastige Reisemaade. Skade, at man ej haver noget senere Diplom af denne Konge fra dette Aar, som kunde vise, hvor han havde opholdt sig, thi at han, som Gram og Heinze ville, har i December været i Berlin, er hel uvist, hvorom mere siden; dog lader det, at han først 1348 er kommet hjem, og haves der i det Aar 1348 intet ældre Diplom af Valdemar, end det af 13 April, nemeligen givet i Slagelse. Dersom man kunde troe, at Erkebisp Nicolaus (Script. VI, 630) havde feiret i Dagen den 22 Julii, da Valdemar skal have været ved den hellige Grav, saa kunde man med Hvidtfeld (p. 484) Soræ Krønike, som slutter med 1347; (Script. V. 458.) en anden Krønike, som slutter med 1348, og den gode Krønike, der slutter med 1357, (Script. VI. 254 og 525.), endda lade ham reise did i dette Aar.

Udi Gustrowe (i Meklenborg) den 14 Julii lovte [illegible] de Junkere Claus og Berend, Herrer af Werle, deres Land med deres tro Mænds Raad, som var dem tilfalden efter deres Fader Herre Johan af Werdewe; ingen af dem skulde indgaae særskilt Forlig med dem, de nu vare i Krig med, (Franks Mecklenb. lib. VI. 152. Schröder p. 1287.) Det mærkeligste deri, for os, er at [illegible] med Landet Holsten og By og Land [illegible] skulde tilhielpe dem begge.

Udi Wenden den 14 October gav Goswin af Herike, Præceptor i Liefland, og flere, Hoimesteren deres [illegible] for 14000 Mark pure Sølv, efter Colnisk Vægt, hver Mark beregnet til 54 Skil-

den; hvert Aar skulde de i Lybek og Bruges udbetale 1000 Mark puri Sølv paa denne Gjeld hver St. Hans Dag, og begynde dermed næste Aar 1348. (Diplom. Langeb.) Derpaa tog Ordenen den 1 eller 2 November Estland i Besiddelse og beskikkede den lieflandske Mester Goovin af Heriken til Comthur i Reval og Estland; og de danske Besætninger bleve skibede ind, og drog bort den 1 November. Den danske Statholder i Estland Stigot Andersen skal have aflagt godt Regnskab for sin Husholdning til Kongen, og derfor faaet Qvittering. (Hvidtfeld. 484.)

Valdemar den Fjerde. Aar 1347.

Marggrev Ludvig bevidnede ved sit aabne Brev, at da Salget af Reval Land, som forhen ved Breve var aftalt mellem ham og Hofmesteren, udi Gjerningen var fuldbyrdet, saa gav han herved Kong Valdemar fri for al den Ed og Tjeneste, hvormed han var ham forbunden, ligesom han og paa sin Side vilde være fri for hvad Tjeneste han havde lovet sin Svoger Valdemar. Vidner herved vare hans Hovedsmand Friderich af Lochen og flere. Dette var skeet i Marienborg, men blev givet i Berlin den 8 December. (ibid. 483-84.) Det er troligt, at Valdemar var da tilstede der, men afgjort er det ikke, og har han end været der, saa kan det have været paa Tilbagereisen fra det hellige Land; thi jeg anseer det endnu for uafgjort, om han har været der 1345 eller 1347. Efter den gode Kronike, som slutter med 1357 (Script. VI. 525.) drog han igjennem Jylland til Tydskland, hvor han bød ved Breve nogle af sin Adel at komme efter sig og møde sig i Markbrandenborg, som Hvidtfeld (484) skriver, hos hans Svoger; men nogle af dem bleve fangne af Hovedsmanden paa Falster, fordi de uskjelligen havde med Rov overfaldet dem paa Bogø, som da laae under Møen, efter Hvidtfeld (l. cit.); men Voss viser (Heinz's Kiel. Mag. I. 90.), at det laae under Falster, hvilket ogsaa, men ikke

Møen,

Valdemar den Fjerde. Aar 1347.

Møen, var i den holstenske Greve Johans Magt; og fortrød Kongen meget paa dette deres Fængsel. Gram formoder (i Forbedr. S. 26.), at Kongen opholdt sig saalænge hos Marggreven i Anledning af dennes Faders, Keiserens, Død. Dog Voss vil, (l. cit.) at Valdemar drog ej til Brandenborg, men til Holsten, og det ej før 1348. Vel muligt, at han 1347 var i Brandenborg og først i 1348 i Holsten, hvilket sidste synes at være vist. Hamsfort (Script. I. 306.) vil, at Kongen forbeholdt sig i Bremen, at Ordenen skulde bestandig tage Estland til Lehn af de danske Konger, men derpaa tvivler jeg aldeles. Prinds Otto frasagde sig da ganske sin Ret til det danske Rige, tog Ordens Dragt og Kors paa, og aflagde Ed til Hojmesteren. At blive aldeles qvit for denne Broders Tiltale, har vel og medvirket paa Kongen i Henseende til Estlands Salg.

Den 1 April eller og 30 Marts fødte Dronning Helvig en Datter kaldet Ingeborg, som altsaa var undfanget den 30 Junii eller 1 Julii, hvilket uovervindeligen viser, at Kongen kan ej den 22 Julii 1346 have været i Jerusalem. (Script. VI. 525.)

Den 29 September skiænkede den Adelsmand Boetius Torbernsen..... og hans Hustrue Gudha Nicolai Jacobsens Datter til Sorø Kloster deres Gods i Fyeneplefmagle, fordi det havde laant dem 40 Mark purt Sølv, deels i rede Penge, deels i andre Nødvendigheder, og overladt Gods i Seyerstæde til dem for deres og Børns Livstid; ligeledes overlod de endel i Skoven Dødringe, almindeligen kaldet Krikarlsloth, og da Gudha især ejede Godset saa bifaldt hun og Gaven, og frasagde sig ved korporlig Ed al Ret dertil. (Langebek IV. 480-81.)

Den 3 October solgte Thuro Compan sine to Klædeboder Næstwithelgæ i Skanør til Johan Ebbesen for 20 Mark nye

skaanske

skaanske Penge, og to Stykker Sølv, og skjødede han dem i Barmen. (Diplom. Langeb.) Valdemar den Fjerde. Aar 1347.

Den 25 August skrev Johanniter-Mestreen fra Rodus til alle Ordenens Priorer i Danmark, Dacien (dette synes at vise, at han ikke har vidst at Danmark og Dacien vare eet Land) Norge og Sverrige, roser deres Forvaltning, men forundrer sig over, at Ordenen fra den Tid af den forlod det hellige Land, ej har hørt det mindste fra dem, om deres Midler, ej faaet noget Svar, og ingen Understøttelse; endskjøndt de boede ved Verdens Ende, saa tvivlede han dog ikke paa, at de jo havde hørt, hvorledes de paa Rodus stred mod Tyrken, og hvorledes ellers gjordes med disse ved Pavens Foranstaltning, hvorfor han byder dem at betale Afgiften det Aar og at overlevere den til Ordenens Fuldmægtig i Flandern. Dette Brev er paa Italiænsk. (Cod. Diplom. del Ordine Gerosolimitano. Lucca. 1737. p. 90.)

Senere end dette Aar findes ingen Efterretning om den lærde Petrus af Dacia, Kanik i Ribe, som 1326 var Rector i Paris, og døde uden Tvivl i en meget høj Alder, thi omtrent 1290 har han allerede skrevet sin Kalender, som er trykt i Langebeks 6 Tome (260-65). Han var Philosoph, Mathematicus og Astronomus, erfaren i Theologien, og ej uvidende i det græske Sprog. Med Aldobrandinus Papparonus fra Vienne kom han i meget stor Strid, om det var mere, at Christus betroede sin Kirke til Peder, eller og det at han betroede sin Moder til Johannes, hvilket sidste Petrus mente. I sit Rectorat viiste han sig meget streng mod Kanikerne. Af Navnet Dacia tager Benko (i Transylvania II. 335.) Anledning til at meene, at denne Petrus var fra Dacia ved Donau, thi han har ikke vidst, at Danmark kaldtes i Middelalderen ogsaa Dacien.

Valdemar den Fjerde. Aar 1347.

De holstenske Grever Henric og Claus lode nu den jydske Hertug Valdemar løs af hans Fængsel i Nyborg, hvor han havde siddet paa andet Aar, dog paa Vilkaar at frafalde og opsige det forrige Forbund med Kong Valdemar, hvorimod de, han havde indgaaet med de holstenske Grever, skulde staae ved Magt. (Christiani Gesch. II. 435.)

Udi Slesvig den 4 Marts, Hamborg den 6 December, Lybek den 9 Maj, Avignon den 14 Marts, Præmonstratenserklosteret i Stade den 16 August, Avignon den 15 Marts, Borden den 20 Junii, Lybek den 18 Februar, Avignon den 23 Marts bleve mange Domme, Bansættelser &c. udstædte af Pavens Sendebud, Erkebispen i Bremen, Bispen i Lybek &c. i den Sag mellem nogle Personer i Kiel og Klosteret Bordesholm eller Neumünster, og ere alle disse Breve trykte i Westphals 2 Tome (col. 170-79.) Den 20 Januar udi Borden gav Nicolaus Wedele, Kanik i Bremen, paa dens Erkebisps Vegne, en Qvittering til Bordesholm Kloster for Betalingen af en maadelig kjærlig Understøttelse, og den 25 Julii gav Erkebispen selv samme Kloster ved sit Brev i Bremen for de mange Udgifter det havde havt med at føre Stridigheder ved det romerske Hof, Frihed til udi 5 Aar ej at maatte afbetale aarligen mere end 20 Mark. Westphal l. c. (col. 179-82.)

Den 24 August udi Hamborg indgik de holstenske Grever Johan, Henric og Gert en Forening med Staden Hamborg om Landevejenes Sikkerhed, især i Henseende til de Slotte Stege (ved Oldesloe) og Wohltorp. De vilde forfølge alle Røvere og deres Anhængere, udrydde dem, og efterstræbe dem med Sværd og Ild; bemeldte Slotte vilde de beleire, og ej forlade dem, førend de vare aldeles ødelagte; især skulde Dammen ved Stege aldeles ødelagges, paa det Alsteren kunde faae sit fri Løb; ingen Befæstning

eller Dæmning maatte herefter mere oprettes ved Alsteren, allene en slet og ret Borgfred (Burgfriede) uden Planker; paa bemeldte Slottes Sted maatte aldrig mere nogen Fæstning anlægges uden Grevernes og Hamborgernes Villie. Paa Grevernes Side forpligtede sig 18 Adelsmænd til Inlager. (Stilzner Nachrichten von Hamburg. 1 Theil p. 252–54, item Klefeker Samml. der hamburg. Gesetze. IX. 681.) Man seer heraf, at Grev Henric var hjemkommen fra sin Reise til England, men hvad Tid egentlig, vides ikke. Derpaa indtoge og forstyrrede de Forbundne Wolstorp, og siden beleirede de Slottet Steghen, med en stor Magt mod Aarets Slutning, som Voss (Kiel. Mag. I. 97) mener, men som Beleiringen varede længe, og Kong Valdemar imedens var kommet hjem tilskibs (venteligen først i næste Aar og det til Sjelland) saa agtede han at undsætte det; venteligen var han fortrydelig paa de holstenske Grever, fordi de havde fanget hans Svigerbroder den jydske Hertug Valdemar, og tvunget ham til at frasige sig Forbundet med ham; til den Ende gik han først til Jylland, og derfra til Holsten, men som han ej kunde undsætte det, saa bragde han dog i Aar 1348, hvorom mere da, en Dagtingning tilveje, hvorefter Grev Henric skulde give til Henneke Hummersbüttel 5000 lødige Mark, for hvilke han gav ham Anviisning paa Kongen, hvorimod Greven slog dem af paa Kongens Gjeld til sig; derimod skulde Slottet Steghen sløjfes, Grev Henrik beholde det tilliggende Gods, og Henneke Hummersbüttel rømme Landet med Kone og Børn, og ej komme tilbage uden den holstenske Greves Villie. Kilden til alt dette er min skrevne plattydske Kronike om Lybek, uden Tvivl den samme, hvoraf von Seelen og Gerdes have givet nogle Udtoge, og fra samme have uden Tvivl Cornerus, som dog (col. 1080) henfører dette til 1349, Crantzius

Valdemar den Fjerde. Aar 1347.

Valdemar den Fjerde. Aar 1347.

zius (Saxonia lib. IX. cap. 27) som og har 1349, Bangert, Thraziger, og Becker (Gesch. von Lübeck I. 265) deres Beretninger herom.

Den 11 October døde Kejser Ludvig af et Slag, da han var paa Jagt (Muratori Gesch. von Italien VIII. 498). Han var uden Tvivl en af de bedste og ypperste Kejsere, som med et sandt Heltemod modsatte sig de romerske Pavers tiltagende Magt, hvorfor og Cornerus (col. 1072) giver ham et herligt Vidnesbyrd, undtagen i dette; thi Overtroen var endda for stærk.

Torfæus vil (Tom. IV. 478), at Kong Magnus udstædte den 24 Februar, maaskee dog snarere den 25, i dette Aar, udi Oslo et Brev med sit Raads Samtykke, hvorved der fastsattes, at hvo der forførte Andre til falske Eder, eller Drab, skulde straffes som Gjerningsmanden, men hvo der fulgte sig hertil, skulde straffes efter Loven, og desuden brændemærkes i Panden; hvo der med Kniv saarede en Uskyldig, og grebes paa fersk Gjerning, skulde straffes efter Loven, eller og betale 8 Ørtuger og 13 Mark, og undløb han, da være fredløs; det samme gjelde om Sting og Brud; hvo der for sine Misgjerninger havde faaet Lejde, og i den Tid stak, hug eller fornærmede Nogen, medmindre han ved gyldige Vidner kunde bevise at have været nødt dertil, han skulde tabe sit Lejde og drages til Straf, eller og miste sin Fred. Men da Magnus var den 19 Februar i Aros i Sverrige, og den 4 Marts i Stokholm, saa er det ikke rimeligt, og neppe muligt, at han i den Mellemtid har kunnet være i Oslo, hvortil kommer, at hans norske Brev er givet i hans 29 Aar, og da hans Formand Kong Hakon døde den 8 Maj 1319 saa regnedes Magni Regjerings Begyndelse i det tidligste fra den Dag, om ej snarere endda senere fra Julii, altsaa gik hans 29 Aar fra 8 Maj 1347 til 8 Maj

1348,

1348, og da kan et Brev, givet i hans 29 Aar den 24 Februar, gjerne høre til 1348. Imidlertid anfører Torfæus (pag. 477.) et andet Brev, givet af ham i Oslo den 16 Marts, hvis Datum jeg ikke vil bestride, da han med Romertal sætter 1347 under det, hvorvel det dog er underligt nok, at han den 4 Marts var i Stokholm og den 17 April i Ørebro, saa det synes at han i det Aar har bestandig opholdt sig i Sverrige; men det mærkeligste er, at under dette samme Brev paa Norsk staaer at det var givet i hans 27 Aar, hvorfor jeg og har henført det til forrige Aar 1346; ligesom og Bisskop Johnsen har ladet det trykke under dette Aar i hans islandske Kirkehistorie (T. I. p. 433); da og dette Brev handler om Holums Bisp Orm, og er givet til ham i Oslo, saa kan det ej være af 1347, thi da var han paa Island og ikke i Norge, hvorfor det Aar 1347 maa være urigtig sat under Torfæi Afskrift. Derimod haves i et Brev paa Norsk af Magni Søn Kong Hakon, givet i Tønsberg den 23 Maj i hans Riges 4 Aar, som maa høre til dette Aar, og findes trykt paa Dansk hos Paus (Samling af norske Forordninger p. 216.) Det angaaer Ribbalder, Tryglere og Landløbere, som under Navn af Pillegrimsfærd droge Landet igjennem, og gjorde meget Ondt; saadanne skulde nødes til at drage tilbage, om de ej havde Pas fra Konge, Hertug, Bisp, Kapitel, Jarl, Lagmand, Syselmand eller Bymænd fra det Sted, de kom, og maatte sligt Pas dog ej gjelde længer end eet Aar, samt de nøje randsages, om de vare rigtige, og befandtes de falske, da den, som havde dem, straffes som en Falskner.

Valdemar den Fjerde. Aar 1347.

Den 13 Januar udstædte Bisp Salamon af Oslo, og 14 andre Personer, blant hvilke tilsidst nævnes Niculas Paus, Lagmand i Oslo, og Halvard Ogmundarson, Lagmand i Jemteland, deres Brev i Oslo Bispegaards venstre Sal, og undersøgte,

efter

Valdemar den Fierde. Aar 1347. efter Kong Magni Befaling, om Kong Hakon kunde forlehne ......ger Syssel til Herre Jon og Sigurd Hafthors Sønner længer end paa sin egen Livstid, og da fandt de, at han ej kunde længer bortforlehne et saa stort Stykke af sit Rige, eftersom Regimentet og Vælde over Lehn og Almue tilkom efter Loven enhver norsk Konge.

Jet norsk Brev af 5 Februar, udstædt af Ivar Eiricksøn, Laugmand, bevidnes, at han havde givet i Fæstensgave til sin Mø en Skarlagens Kaabe og Kappe med hvide Skind, samt Varktøj med Rav.

Ved St. Hans Dag kom Erkebisp Arne Vade hjem fra Pavens Hof til Norge med Pallium (Torfæus 477), og har man et Brev givet af ham i Nidaros den 14 August, som er en Qvittering til Oghmundr Thorallvar Søn, Korsbroder i Stavanger, for Romerskat af 1345 af det Bispedømme, paa Sira Rützor Sacrist sammesteds, som havde Pavens Ombud, hans Vegne, nemlig Smaapenge 3 Mark, 5 Øre og en halv Orthug i Flosopenge: 7 Skilling i Engelske, og 1 Skilling i Grot Turnaisium (af Tours) og for 1346, 3 Mark og en halv Øre i Floso Penge, og i Engelske 11½ Skilling og 23 Penge og 1 Guld-Penge kaldet "Skjold" (scutatus:) for 3 og en halv Skilling Engelsk.

De islandske Bisper, dog mest Orm, vare obermaade strænge mod Almuen, i at inddrive Penge, hvorover Nordlændingerne skreve, efter Raad af Hollte, til Kong Magnus, og forlangte, at de gamle Skikke i Henseende til Kirkernes Visitats og Tiendeydelse skulde holdes. Sygdom med Bylder gik da for 4de Gang meget paa Island, og døde mange Mennesker deraf og alene 400 i een Egn.

Kong Magnus søgte at indføre en ny og bedre Lov paa Rigsdagen i Ørebro udi Kongens Gaard; men mange gejstlige Kaniker,

nem-

nemlig fra Domkirkerne, protesterte den 8 Marts derimod, som vid- ste det skulde sigte til en Forandring i Geistlighedens Rettigheder, i Overværelse af Laugmændene, som skulde forfatte Loven, ligesom de og forhen havde gjort den 21 Februar. (Lagerbring III. 245-46. 380-81.) Dette samme forsøgte siden Kong Carl Knudsen 1454 ogsaa paa Ørebro Slot, men Kanikerne protesterte igjen der- imod den 15 Januar paa Erkebispens og Bispernes Vegne, og i denne Protest er den af 1347 indført; dog lader det, at den Part af Lo- ven, angaaende verdslige Sager, blev antaget, endskjøndt ikke be- kræftet af Kongen, efterdi den lagdes til Grund i Kong Christo- phers Lovbog.

Valdemar den Fjerde. Aar 1347.

I Lødese den 8 eller 15 Julii, nemlig Søndagen for Mar- grete Dag, gjorde Kong Magnus og Dronning Blancha deres norske Testamente, hvorved de gav 6000 Mark af deres da gang- bare Penge til Wadstena Kloster, hvor de vilde begraves, og satte derfor til Pant deres H "Ordhost" i Elfvær Syssel i Aslo Stigt, saalænge de levede, undtagen Boderne, og skulde den siden indlø- ses aarligen med 600 Mark. Til St. Olavs eller Christ-Kirke i Nidaros gav de til dens Bygning 150 gangbare norske Mark, en Chorkaabe, en Dalmatica, en Messesærk, en Kappe, to Kapper til Cantorerne, 3 hvide Borddugе med Fryndser til Alterets Pry- delse, og skulde Klæderne være af kostbart tatarisk Væv; desuden til bemeldte Kirke 10 Mark Bol i Jord, af det Gods, som var ham tilfalden ved Herre Sigurd Landæ, og derfor skulde hans Aarstid holdes med 2 Lispund Vox og 12 Øre Penge for Messer- ne, og 30 Fattige da faae Uddeling; til at stifte et Præbende der, gaves 26 Mark Bol-Jord; et Alter skulde stiftes i bemeldte Kirke, til de Kongers Olavs og Eriks Ære, og skulde derved ugentli- gen holdes 4 Messer, og den ene deraf for deres Sjele, og i de an-

dre

Valdemar den Fierde. Aar 1347.

dre ogsaa bedes for dem; til Christkirke i Bergen gav de et Alterklæde, en Chorkaabe, en Messesærk, en Dalmatica, og en Kappe; ligeledes det samme til Kirkerne i Stavanger, Hammer, St. Magni paa Orkenøerne, til Skalholt og Holum; til Domkirken paa Grønland 100 Mark Penge i Præsteklæder; til St. Halvards Kirke i Aslo en Kappe, "Regulam, Stuchas", en Chorkaabe, en Dalmatica, en Messesærk, og en Kappe af kostbart tartarisk Tøi; (Bliant indvævet med Guld;) til Mariæ Alter der, som vendte mod Nord, 24 Mark Bol-Jord, hvorfor deres Aarstid skulde holdes med 3 Lispund Vox og 2 Mark Penge for Messe-Hold, og en for at læse Psalmer, og Uddeling til 40 Fattige; til Apostlenes Kirke i Bergen 60 Mark Penge til Bygningen, og saaledes til flere Kirker, Hospitaler og Klostere; til St. Thomas i Canterbury en Kalk af 3 Mark Guld; til St. Ludvig i St. Denis ligeledes; til Fattige i Aslo, Nidaros, Bergen rc. blev og givet Penge; til Executores indsatte de Erkebispen af Nidaros, Bisperne af Aslo og Hammer, 2 Riddere, og 2 Andre; begge deres Segl satte de for, saa og Erkebisp Arnie af Nidaros, Bisp Salomon af Aslo, Halvard af Hammer, Thorstan af Bergen, Guthorm af Stavanger, Herre Erling Vidkunnarson, og mange flere Riddere og Væbnere, som vare i deres Raad. Jeg har ladet det trykke bagved, hvor det udførligere kan læses. I Diplomatario siges ei, hvorfra det haves.

Den 17 August var Magnus i Kyrkiosund, hvor Raadet fra Wiborg klagede for ham over deres Tynger, og overlagde han det med sine gode Mænd, og fastsatte da hvad de skulde aarligen give. Brevet er paa Svensk, og trykt bagved.

Den 1 September gav Magnus paa Abo Slot, efter Bispen i Abo Hemming hans Begiering, ham og følgende Bisper

Magt

Magt til at betjene sig af deres Baad (Sagenæ). Man kunde af disse Staders Beliggenhed snart slutte, at det var i dette Aar Magnus krigede med Russerne, helst de russiske Skribentere sige, at han den 24 August indtog Nøteburg, men da den holstenskenske Grev Henric var vist med paa dette Tog, og han den 25 August var i Hamborg, saa kan det ej vel være skeet førend i næste Aar. Valdemar den Fjerde. Aar 1347.

Paven gav ved Bulla af 8 September Kong Magnus Lov til, at naar Præsten holdt Messe for ham om Jomfru Maria, da maatte 40 Dages Aflad meddeles, saa og at han med 100 Personer maatte besøge Christi Grav. (venteligen har Magnus ansøgt om Pavens Tilladelse hertil, skræmmet af det der var hændet Kong Valdemar, som faldt i Band, fordi han ej havde pavelig Tilladelse til slig Reise) og den 12 September modtog han i Avignon hans Gesandtere Magnus Surandonius, Kanik i Linkjøping, og Videman Uffredi Søn, Kanik i Aslo, og svarede han angaaende en Dispensation i Giftermaal. (Bzovii Annal. ad ann. 1347. Nota 44. col. 1035.)

Kong Valdemar kom efter den gamle Annalist nu hjem til sit Land; Hvidtfeld lægger (S. 485) til: fra det hellige Land. Gram (Forbedr. S. 56) mener derimod: fra Tydskland; og derfra maatte han sidst komme, men derfor kunde han dog have 1347 været ved den hellige Grav, som og Annalisten (Script. VI 525.) skriver, men ikke den 22 Julii efter Nicolai Krønike. Aar 1348.

Nu omstunder haves intet ældre Brev fra dette Aar af denne Konge end et af 13 April uden Sted, men venteligen givet i Slagelse, eftersom han ved det tager dets Borgere under sin Fred og Beskyttelse for de tro Tjenester, de havde bevist ham og Forfædre; han stadfæstede alle deres Privilegier, og gav dem desuden:

Valdemar den Fjerde. Aar 1348.

1) at de ej maatte stævnes udenfor Byen; 2) ej gjøre nogen Honning, Ægt, eller Arbejde uden deres Villie, medmindre Kongen befol dem det for nogen Fare, Riget til Beskyttelse, eller for nogen anden vigtig Aarsag; 3) hvo der havde noget imod dem skulde fremføre sin Sag paa deres Byting og Raadstue, hvor de skulde forsvare sig med Love og Anordninger efter Sædvane fra Arilds Tid; 4) overalt i Riget skulde deres Vare være toldfri, undtagen allene paa Skanør Marked; 5) ingen Fremmed maatte under noget Paaskud kjøbe i deres By levende Qvæg og Svin, Oxekroppe, ferske Sider Flesk, eller usaltede Huder til Udførsel; 6) de maatte føre Sag med deres Gjældnere i deres egen By, dog med Raad af Kongens Foged; 7) enhver, som handlede i Byen, og havde Gods og Formue der, skulde ligesom Indvaanerne betale Kongens Skatter, og Told, naar Borgemesteren krævede den; 8) de skulde i Kjøb og Salg nyde samme Friheder og Love, som Roskilde Borgere. Dette Brev haves allene paa Dansk. (Dipl. Langeb.)

I Kjøbenhavn den 3 Maj stadfæstede Kongen Munkene i Nestved alle Friheder, de havde af hans Forfædre, og tog dem og Gods under sin Fred og Beskjærmelse, gav dem fri for Leding, Foged-Skat (impetitio exactoria), Inne, Stuth, Qværsæde, Told (vectigal), Plovg-Skat, kongelig Sagefald, og fra alle andre Byrder og kongelige Tienester; de maatte holde Torv i Nestved paa begge Sider af Aaen; han gav dem og 3 og 40 Marks Sager, samt Midsummergjeld, der tilhørte Kongen, og Torsgjeld. Dette Brev er trykt i Pontoppidans Annaler (II. 173.)

Den 4 Junii befol Kongen "Gjesterne", de Fremmede (hospites) i Kjøge, hvor og venteligen Brevet er givet, at de skulde betale Skat for deres "Stuðher", ligesom Indvaanerne der betalte af deres Skibe, og det under hans Straf og Unaade. (Dipl. Langeb.)

Den

Den 22 Julii paa Gaarden Nybbe (nu Nebbe i Sjælland), sluttedes en mærkelig Forening imellem Kongen og Greverne Henric og Nicolaus, som anføres hos Hvidtfeld (S. 487-91) saaledes: Aar 1348 til Nebbe Mariæ Magdalenæ Dag skede en Forhandling med Greve Henrich og Greve Claus, om de 41000 lødige Mark, Fyen stod fore, hvilket Kongen vilde løse, saaledes: Først vilde han antvorde dennem Stege, for 5000 Mark, derimod skulde Niels Jure være fri for den Ed han haver foret, Greverne Nyborg til troer Hænde at holde. Dog skal den Forvisning og Ed, som Herr Claus Limbeck for det Hus Kalls, og de Høvidsmænd til Koldinge, som var Herr Timme, og Herr Vofe Gadendorph, Hartvig Breicken og hans Broder, have gjort Hans Majestæt, blive ved sin Fuldmagt. For det andet, til Stege Slot vil Hans Majestæt antvorde dennem Gods udi Førstendømmet paa 5000 Marks Rente, efter tvende gode Mænds Sigelse, som de vilde hænde og have, var det deres Sag. Tertio, kan de før ikke forenes derom, da skal Marqvort Brocktorp eller Wulff Paavisk, hvilken Herr Henrich helst begjerer, være derom en Opmand. Qvarto, de andre 5000 Mark vil han betale Greverne til St. Nicolai Dag; 900 vil han give udi rede Penninge, og for de 3000 vil han sætte Forlovere, med den Beskeed, om de ikke betaltes til St. Nicolai Dag, da skulde Forloverne give 20 Mark af hvert Hundred, til Skadegjeld, som rester; Kongen vil staae der for om de ikke betalte; og eftersom Heine Splidt haver fast ved 1000 Mark udi Nyborg Pant, dennem vil han betale, saaledes: Han vil lade regne imellem Timme Rantzow, og Heine Splid om nogen Gjeld, dennem imellem er, og hvad der sattes udi, at det ikke beløber sig 1000 Mark, da vil han den Mangel forskylde med rede Penninge til St. Nicolai Dag. Herrerne

Valdemar den Fjerde Aar 1348.

Valdemar den Fjerde. Aar 1348.

rerne skulle antvorde Niels Jure Nyborg til St. Olai Martyr Dag; han vil antvorde Hartvig Krumedige, Henrich Glissing, og Ditloff Vensin, Stege, inden en Maaned, og skaffe Hennecke Hummersbyttel derfra med hans Selskab. De som Stege annamme, maa tage der ind saa mange deres Venner dennem lyster. Qvinto, Herrerne skulde antvorde Herr Niels Jure, paa Hans Majestæts Vegne, Halvdelen af Fyen qvit og fri, uden al Gjeld og Skyld; og have Herrerne pantsat Gods, skal de det paa samme Halvpart indfrie. Om Nogen haver taget sig Gods til, uden Ret, og det ikke vil romme, da skal Greverne tage til sig Kongens Høvidsmand paa Nyborg og komme dem til at vige. Alle disse skal have Tjeneste af deres Bønder til St. Mikkelsdag, at indhøste deres Korn; men med Bøndernes Landgilde, eller nogen Skat at paalægge dennem, skal det være forbuden. Paa deres Avlsgaarde maa de sidde til Fæste, at fortære deres Avling, og deres Gods at forflytte. Vil Nogen kjøbe de Tydske deres Bygning, maa det skee, eller de maae den afføre. Sexto, Indkomsten til Slottene skal saa regnes: til Hindsgavvel skal regnes og ligge Vendsherred og Bogherred; til Ørkel Sundsherred og Sallingsherred; og til Vederlag for de fire Herreder, skal Greverne udlægge hannem lige godt Skjel og Fyldest hos Nyborg, efter Godtfolks Sigelse. Alt andet Gods, som tilovers er, saa vel af Byer, som Stæder, skal skiftes i tvende Parter, og lige deles, undtagendes Grevindens Arve, og hvis Greve Henrich der retteligen haver kjøbt. Item det skal staae til Herrernes gode Behag indtil næste Vor-Frue-Dag, enten de ville forlove de Tydske paa deres Part boendes ere, og indromme Kongen deres Gods med Landehjelp, og Gifft af den halve Grevernes Part, som der gives Kongen af sin halve Part aarligen, eller de ville have de Tydske siddendes

paa

paa deres Part, ikke skattendes og korte hannem udi Hovedsummen, som Fyen staaer fore, 1500 Mark hvert Aar, indtil Fyen bliver igjenløst for den hele Summa. Ydermere skal Herrerne forvisse hannem, at de Tydske som paa deres Part boendes ere, ingen Landehjelp eller Skat skulle bede af deres Tjenere, at de ikke midlertid fordærves. Men om Herrerne aarligen ville korte hannem 1500 Mark, da skal han forhjelpe dennem, at danske Klerke og Lægfolk, skulle intet begjere af deres Gods, udi den halve Part, Greverne tilfalder, som de gjerne vilde, indtil den deres halve Part løses. Alle Præbender og Kirkelæn, som Greve Henrich eller hans Fader haver forlænet bort, stadfæste vi at blive, undtagendes det Vicarie som ligger til Kongens Altere i Koldinge; men om Greverne ville lade hannem følge al deres Del, da skal han betale dennem 3000 Mark udi Hovedsummen aarligen, og da maae de Tydske blive boendes fremdeles paa deres Halvdel, indtil Faste, at tære og bortføre deres Avling og rørendes Gods, som tilforn er sagt om den halve Part; men om forbemeldte Grever beholde deres Part, da skal der kortes dennem 1500 Mark aarligen, hvilke skulle afregnes udi Hovedstolen, og Greverne, som før er sagt, og dermed have de Tydske under dennem boendes fri for Skat; tilmed skal Greverne have fri Magt udi deres halve Part, at raade over Kirkerne og Kirke-Forlehning, som de have her til gjort, indtil de aldeles blive afbetalte. Item hvis vi bekomme af Jydland nogen Skat og Landehjelp, da skal Fyrsterne den oppebære, og korte udi Hovedstolen, og saa snart Hovedsummen er fuldgjort, da skal de samme deres halve Part, med Slot, Stæder, Hinzgaffvel, Ørkel, uden al Forhindring lade følge, og derom forvisse hannem; alle deres Lænsmænd og Fogderne skulle være fri for hvis de til denne Dag haver gjort og beganget i Fyen, uden Randsagen.

Valdemar den Fjerde. Aar 1348.

Kon-

Valdemar den Fierde. Aar 1348.

Kongens Amtmænd udi Fyen med 10 Riddere skal love og forvisse, at Hans Majestæt alt dette skal ubrødeligen holde, og om paa Lænsmændene skede Forandring, skal den som igjen tilsættes, med 10 andre love det samme; ligeViisen skal ham imod skee om Hinzgafvel og Ørkel. Greverne skulle bestille, at Hartvig Breiken skal forvisse ham for halv Koldinge til S. Jacobsdag. Item Herrerne skulle tilholde Timme Gadendorp og Dose, at de til samme Tid forvisse ham for den anden halvpart af Koldingelæhn, hørendes af dennem hvad Pant de der have, og der udi forsee ham, ligesom de selv skulde udgive Pengene. For den Summa de forfare, vil han løse Koldinge, og intet befatte sig med Skyld eller Landgilde, forend Hartvig og Valdemar Breike, og de førnævnte Gadendorper blive tilfredsstillet af ham. Om Nogen vilde hindre de Breicker og Gadendorper paa Renten, da skal han hielpe dem til deres. Herpaa vil han give Herrerne, og dem sit Brev, at saa skal holdes uden Arg. Item Herrerne skal skaffe Kongen Forvisning af Claus Limbeck, for Kallsslot, han havde i Pant, og regne med ham, ligesom de selv skulde betale, og derudi forvare ham, og den Summa Penge vil han betale ham. Dronningen, Hertug Eric af Saxen den yngre, Hertug Valdemar af Judland, Hertug Barnim den yngre af Stetin, og Her Claus af Werle, og Gustrov skulde love for Hans Majestæt, at ikke han, eller nogen hans, skulde befatte sig med Halvdelen af Fyen, som er Greverne pantsat, eller med de to Slotte, Hinzgaffvel, og Ørkel, sig at indlade, forend al Summen for Halvdelen af Fyen, som er Greverne pantsat, bliver førnævnde Grever fornøjet. Actum Nebbegaard, Aar 1348, Marie Magdalene Dag, under hans Signet. Denne Handel blev af Greverne fuldbragen og samtykt.

Han

Han løste derforuden en hel Hob Slotte udi Jylland. Noget derefter blev Skjoldenæs belagt. Valdemar den Fierde. Aar 1348.

Dette Brev er trykt efter Originalen paa Latin af Voss hos Heinze (Kiel: Magazin I. 105-8.) Samme Dag og Sted udstædte Greverne Henric og Nicolaus et ligelydende Brev til Kongen. Man seer heraf, at ved Steghe forstaaes her Hohen-Steghen i Holsten ved Oldeslo, og at følgelig den Handel mellem Grev Henric og Heneke Hummersbüttel da først bilagdes i Aar. Imidlertid skriver den gamle Annalist, som slutter med 1357, (Scriptor. VI. 526.) at Valdemar indløste i Aar Stege paa Møen; kan neppe troe, at han sammenblander disse to Steger, men om saa skulde være, da har han neppe skrevet ved det Aar han slutter; af en Codex fortsættes han og til 1368; han vidner og, at Kongen indløste Nykjøping paa Falster, nogle Slotte i Sjælland og nogle i Jylland, nemlig Kalløe og Kolding, som man seer af ovennævnte Forening mellem ham og de holstenske Grever, og maaske ogsaa Skanderborg, eftersom han der den 3 August gav Kjøbenhavns Borgere Frihed at sælge og kjøbe paa Dragør Marked, at overskjære Klæde og handle med andre Vare, ligesom hans Forfædre havde forundt dem at gjøre paa Skaanør Marked. Dette Brev er trykt i Pontoppidans Origines Hafnienses (p. 67.)

Den 18 October indgik Barnym, Hertug af Stetin, Kassuben og Slavernes, samt af Pommern og Rygernes Fyrste, en Forening med sin kjære Fatter (avunculus) den ypperlige og berømmelige (magnificus ac inclitus) danske Kong Valdemar, at han vilde være Kongens tro og sande Hjelper mod ham af Mekkenborg og mod den gamle Herre af Werle, og deres Medhjelpere, hvo de vare, og skulde Kongen igjen hjelpe ham mod dem; Barnim

Valdemar den Fjerde. Aar 1348.

nim skulde ej slutte Fred eller Stilstand med dem uden Kongen. Barnyms Sigil af grønt Vox hænger for ("Diplom. Langeb")

I Estland var Adelen meget misnøjet med det den ej mere stod under dansk Herskab. Den sendte derover Gesandtere til Kong Magnus i Sverrige og forevisle ham den danske Kong Christophers Forskrivning af 1329, at Estland aldrig skulde skilles fra Danmark, og udstædte Magnus en Vidisse deraf den 29 Maj i dette Aar udi Stokholm, og da denne Original-Vidisse ligger endnu i det kongelige danske Geheime-Archiv, saa er venteligen tvende Exemplarer bleven udstædte, og de estlandske Deputerte have rimeligen bragt den med sig til Danmark. Gram (l. cit. p. 47.) mener, uden Tvivl ej urætteligen, at naar Kongen havde kunnet formaae sit Rigs-Raad til at forskaffe sig de 19000 lødige Mark Sølv, saa havde han ingen Betænkning gjort sig om at rygge Forliget, og at kræve Estland tilbage. Overalt viser det 14 Seculum hos fast alle europæiske Førster en forunderlig Afvexling af Forbund, der krydse og modsige hinanden saa at man ofte ej engang kan udfinde nogen rimelig Aarsag hertil, og maa søge den i Vankelmodighed.

Paven løste nu Kongen af Band, fordi han ham uafvidende havde rejst til Christi Grav. (Baronii Continuatio per Spondanum I. 499. Bzovii Ann. ad ann. 1348 col. 1053 No. 29.)

Til dette Aar hører og det under Aar 1326 anførte Brev af Kong Valdemar af 23 November til Rostokkerne, samt Rostokkernes Svar; en Anmærkning, som gjøres i Untersuchung von Verfassung der Stadt Rostok (p. 109). Anledningen til Kongens Brev var, at Fyrst Albert havde taget Mecklenborg til Lau af Keiseren og ladet sig gjøre til Hertug.

Den 11 September bekjendtgjorde Fru Christina, Enke efter Ridder Rano Jønsson, at have skjødet til sin Herre Kong Valdemar

demar alt sit Gods i Danmark baade i Sønder-Jylland og ellers overalt, og det uden at hendes Arvinger eller Nogen kunde gjenkalde det. Skade, at Noget har været ulæseligt i den gamle Original, hvoraf Arnas Magnæus har gjort Afskriften. (Diplom. Lang.) | Valdemar den Fierde. Aar 1348.

Paa et Synode i Odense efter Mikkelsdag bekjendigjorde dets Bisp Nicolaus, at, paa Tilspørgsel til Andreas Prior i Dalum paa hvad Grund han havde villet hindre Bispens Valg, da han ingen Stemme eller Ret havde hertil, og heller ingen af hans Formænd havde havt, benægtede han at have gjort saa. Broder Asker, Prior i Odense, reiste sig da og sagde, at ingen Prior i Dalum havde havt Stemme ved Bispevalget eller fik herefter; hvortil Andreas svarede, at han heller ikke paastod det, hvorpaa Asker forlangte, at Hamund, Bispens Kapellan og keiserlig Notarius Publicus, skulde herom udstæde Vidnesbyrd, og hang Bispen sit Segl for. Paa samme Synode udstædte Bispen sit Brev, og gav tilkjende, at i Overværelse af ham og de hæderlige Herrer: Andreas Prior i Odense, Martin Provst i Odense, Christiern Provst i Tofte og Kanik i Lund, og de keiserlige Notarier Hamund og Mathæus, og det hele Klerest, som der var samlet, havde de 12 ældste Sognepræster i Fyen, som opregnes, i Anledning af at nogle tydske Klerker og deres Anhængere havde villet indtrænge sig i Bispevalget, enstemmigen bevidnet, at hverken Prioren i Dalum eller Provsten i Odense, eller nogen verdslig Mand, havde nogensinde havt Del i Bispevalget, men at det tilkom alene Brødrene og Munkene af Kirken eller Kapitlet i Odense: og tilstod Prior Andreas af Dalum det selv. I Bispens vedhængende aflange Segl af hvidt Vox i en Pergaments-Presse sees Bispen i fuld Prydelse paa sin Throne. Dette Brev er trykt i Pontoppidans Annaler, temmelig rigtigt, undtagen at der staaer

Valdemar den Fjerde. Aar 1348.

prius festum Sancti Michaelis, og skal dog hebbe: post. Af de 12 Præster udgav 7 deres Brev, hvorved de bevidnede, at Priorn i Dalum og Provsten i Odense, som da havde været Nicolaus Suderauchs, en Tydsker, havde aldrig havt Del i Bispevalget; de tilligemed 18 andre Præster hang deres Segl for (Diplom. Langeb. conf. Pontoppidans Annal. II. 174. Scriptor. I. 307.) Man seer heraf, at nu Fyen var igjen for en Del under dansk Regjering, begyndte man at indskrænke de Tydske.

Den 12 November bekjendtgjorde udi Stæghe, Thorstein Basse, Væbner, at have overladt til Kong Valdemar alle de Godser, som Fru Christina af Lova havde pantsat til hans Brødre, og de siden pantsat til ham (Diplom. Langeb.) Man mærker af dette og flere Forhandlinger, at Kongen indkaldte de Godser, som uretmæssigen vare frakomne Kronen.

Den 4 December udi Lund skjænkte dets Erkebisp Peder til Kanikerne, som bivaanede Tjenesten i Choret, 150 Mark ny skaanske Penge af sin Mynt i Lund, at hæve aarligen af Myntmesteren, dog saa, at enhver skulde, forend Evangelium begyndtes, gaae ind i sin Stol (Stallus) i Choret, og ej ud, forend Hostiens Opløftelse var skeet (ibid.)

I dette Aar begyndte den store Pest kaldet den sorte Død eller Diger-Døden, og gik over den ganske bekjendte Verden, ved det ingen Anstalter føjedes mod den; den borttog baade Mennesker og Qvæg; traf og Danmark i dette Aar, og vedholdt i nogle. Snart ingen undgik den i hvad By den indfandt sig, og var den saa smittsom, at hvo der rørde ved Tøjet af en Afdød, levede ej Natten over. Først angreb denne Syge unge og spæde Børn, siden Drenge og Piger, derefter midaldrende Personer og endeligen gamle Folk; dog døde flere Unge end Gamle. I Strasborg døde 16000 deraf, i

Lybek 9000, i Florents 40000, i Danzig 13000, i Konigsberg 8000, i Elbingen 6000, i Thorn 4300, og stode siden mange Bondebyer ode i Danmark. (Hvidtfeld S. 486); og seer man deraf endnu paa mange ode Marker Tegn efter Agre og Rene, især i Jylland, hvor to tredie Dele af Indvaanerne dode. De Franske kaldte denne Sygdom: Mort bleu, og bruge disse Ord endnu som Ed. Denne gruelige Pest begyndte i China, og strakte sig ud over ganske Asien, ogsaa i Africa, hvor den halve Deel af Menneskene bortdode i Ægypten. Trithemius paastaaer, at i Italien dode Halvdelen af Menneskene, og i Tydskland Fjerdedelen. Man folede en indvortes Brand, stærk Feber, og spyttede Blod; satte Bylderne sig under Axlerne, Knæerne og andre indbojede Steder eller Krumninger, var ingen Redning. Hvo der ej i ovenmeldte store Menneskepest dode i 5 Dage, blev i Live; men mange dode 3die Dag. Denne Pest foraarsagede, at Qvarantainen blev indfort i Italien, og siden saa noje overholdt. I Frankrig smittede den ved Aanden, og i Hotel Dieu i Paris dode daglig 5 til 600 Mennesker. Besynderligt var det, at Qvindernes Frugtbarhed tog efter Sygdommens Ophor mere til, saa at mange Qvinder fik Tvillinger og Trillinger. For 1352 kom Pesten ej til Rusland, men da rasede den og heftig der. Dog er vel Dlugosses Beretning overdreven, naar han mener, at knap den fjerde Del af Menneskene bleve tilovers, (vid. Corner. apud Eccardum col. 1074-75. Dlugossi Histor. Polon. lib. IX. col. 1068. Muratori Gesch. von Italien VIII. 505-6. Christiani II. 435-36. Torfæus IV. 478.) Som det gemenligen gaaer i store Landeplager, saa vare Menneskene saa daarlige, at de sogte Aarsagen der, hvor den ikke var eller kunde være; og beskyldte de Joderne for at have forgiftet Luften, og dræbte dem derfor med Koner og Born.

Valdemar den Fjerde. Aar 1348.

Paa-

Valdemar den Fjerde. Aar 1348.

Paven sendte Peder fra Gept som sin Internuntius til de Danske, Svenske og Norske med Breve, for at forlige dem med Kirken. (Raynaldi Annal. ad hunc annum pag. 280 a. No. 29. conf. Bzovii Annal. col. 1054. No. 30.) Valdemar var da i Ban, fordi han havde reist til det hellige Land uden Pavens Tilladelse; men hvori de Svenskes og Norskes Brøde bestod, er mig ubekiendt.

Udi Hamborg den 27 April blev afgiort en Deling imellem Grev Alf af Schowenborck, Grev Gerhard, og Junker Henneke, saa at Grev Alf frasagde sig al Tiltale til Nygenstet i Tremppe, til Taarnet i Travemünde, og til Sognet derved; samt til Sognet ved Nicolai Taarn i Lybek og til Tolden paa Traven, som og Sconenborner Sogn, Odeslo Sogn, Arnesvelde Hus og Gods, til den fierde Del af Segheberghe Hede, og de 6 "Echter" han havde i den "Böle", og overlod han alt dette til sine Fættere Grev Gerhard og Junker Henneke og deres rette Arvinger; samt og adskillige Landsbyer, der forhen vare hans allene, og desuden 200 Mark Hamborger Penge. Derimod overlod de ham hvad de ejede i de Sogne Wædelæ, Rellinge, med "Moret" der; og hvad den afdøde Grev Gerhard, eller disse hans Sønner, havde pantsat i disse to Sogne, det skulde de indfri og overgive Grev Alf; tre Landsbyer skulde de og overlade til ham, og Alsteren skille imellem deres Herskab; men hvad de havde i Skov og "Erve" skulde blive udelt, som hidindtil; hvad de gejstlige Læn angik, da skulde Grev Alf og Arvinger beholde til bestandig Bortforlæning Kirken i Sullevælde og Sconenbornen, og de to andre derimod Kirken i Odeslo og Travemünde og beholde Ret til Præbendet i Hamborg, som Mester Pelegrime nu havde. Wilde nogen af dem sælge noget heraf, da skulde de først tilbyde deres næste Frænde det, og tog

han ikke derimod eller vilde give saa meget som en Anden, inden 4 Uger, da kunde de bortsælge det efter Behag. Døde en af dem uden Arvinger, da skulde den næste Frænde arve; dog kom det an paa, om alt dette fandt Bifald hos Junker Heneke; var det ikke, da skulde dog Grev Gerhard handle med sin Del som her staaer, og Grev Alf staae ham deri bi. De Grever Alf og Gerhard hang deres Segl for. Dette Brev er paa plattydsk... (Dipl. Langeb.)

Valdemar den Fjerde. Aar 1348.

Den 15 September skjænkede Grev Johan af Holsten og Stormarn med sine Arvingers og Raads modne Overlæg til den hellig Aands Hus i Kiel den ganske Landsby Harse (nu Hassel) tæt ved Kiel, som forhen havde været et Borglæn og laae under Kieler Slot, og var Grevens fulde Ejendom. Brevet er trykt hos Westphal (Tom. III. 582); under det hænger Grev Johans store Majestæts-Segl, som er stukket hos Westphal, (l. cit. pag. 550 Tab. I. n. 3); deri sees han til Hest med saadan Omskrift: S. Johannis D. G. Comit. Holtzaciæ Stormariæ et Oldenborg, ved hvilket sidste han uden Tvivl har sigtet til Oldenborg i Wagrien.

I det Holstenske vare Vejene nu temmelig sikkre, men desto mindre i det Lauenborgske og Meklenborgske, i hvilket Uvæsen de af Holsten forviste Adelige toge megen Del. — Kejser Carl erklærede den 8 Julii i Prag begge de meklenborgske Fyrster Albert og Johan til Hertuger, hvortil deres Morbroder den saxiske Hertug Rudolph bidrog meget, og blev Meklenborg altsaa fra et Saxisk til et Rigslæn. De pommerske Hertuger Bugislav 3die, Barnim 4 og Wartislav vare da og tilsagte, og toge deres Lande til Læn af Kejseren, og fik Hertug Barnim 3 tilligemed eventual Forlæning af det volgastiske Land og Fyrstendømmet Rygen, uden derved at tænke paa Forbundet med Danmark, og blev altsaa Rygen for første Gang et Læn af det romerske Rige. I det meklenborgske

Læns-

Valdemar den Fjerde. Aar 1348.

Lensbrev, hvor dog alle Stæder opregnes, forekommer ej Rostok, efter Franks Formening, fordi den danske Lenspligt endda ej var ophævet. Denne Belæning havde Sammenhæng med den Handel angaaende den falske Markgrev Valdemar, som nu først kom ret i Gang. Kejseren forlænede og da de meklenborgske Herrer Albert og Johan samme Dag den 8 Julii i samme Lensbrev med de Lande Barth og Damgarten, uden derved at tænke enten paa Danmark eller de volgastiske Hertuger. En Følge af alt dette blev, at Albert af Meklenborg faldt ind i Prignitzer Mark, og Barnim af Pommern i Uker Mark, alt under Paaskud at styrke den falske Valdemar, og faldt mange markiske Stæder til denne, ja Kejseren selv belænede den 2 og 4 October i München denne Bedrager med Brandenborg, faldt med en stor Magt ind i Landet, og beleiredе Marggrev Ludvig i Frankfurt, men forgjeves. Samme Dag den 2 October afstod den nye Marggrev Valdemar Lausitz til Kron Bøhmen, hvor Kejser Carl 4 regjerede. Saaledes søgte enhver at berige sig paa den ulykkelige Ludvigs Bekostning. (Buchholz Gesch. von Brandenb. II. 421-28. Franks Mecklenb. lib. VI. pag. 154-59. pag. 163-66. Schwarz Pomm. Lehnhist. 376-91. Lenzii Becm. enucleat. pag. 115. Lunig Codex German. Diplom. 1055. Pötkers neue Samml. mecklenb. Urkunden 2tes St. pag. 26.)

Fra Thykstad Kirke den 24 November gav Erkebisp Arno af Nidaros 30 Dagers Aflad til alle dem, som paa visse Festdage besøgte Mariæ Kirke af Løykin paa Hølandet, og nævnes der iblant St. Olavs begge Fester (den ene holdtes den 29 Julii, men naar den anden?) og St. Halvards Fest.

Den 16 Februar forbød Kongen i Oslo, at ingen udenlandsk

Kjøb-

Kjøbmand maatte besegle hans Skattelande (Finmarken, Island, Færø, Orkenøer, Grønland.)

Valdemar den Fierde. Aar 1348.

Paa Baghehus den 13 Januar gav Kongen Bremerne den Frihed ej at betale større Told udi Bergen, end i de Kongers Magni og Erics Tider, og afskaffede den Forøgelse, Kong Hakon havde lagt til. Dette Brev findes i Cassels bremische Urkunden p. 20 paa Latin.

Den 20 Februar gav Kong Magnus i Oslo Korsbrødrene ved hans Mariæ Kapel i Oslo Magt at raade over alt, Communet tilhørende, Gods, ligesom hans Morfader Kong Hakon havde givet dem. Dette Brev haves paa Latin i Bartholins Tome H vel. 6 pag. 600.

Det Brev Torfæus p. 477-78 har af 1347, hvilket Arngrim henfører til 1346, hører snarere til dette Aar 1348, eftersom det er givet i Oslo i Magni 29 Aar, men da det gaves Fredagen efter Gregorii Messe, saa er det af 14 Marts, og dette bekræftes og derved, at Orm Bisp i Holum var dette Aar i Norge, og om ham handler just Diplomet; vel sandt, at han allerede 1347 drog til Norge, dog neppe saa tidligt, at han i Marts kunde være i Oslo.

Den Sommer faldt der kun lidt Græs paa Island, og om Vinteren var stor Sne, og saa megen Frost, at Is lagde sig trindt om Landet, saa at man kunde ride paa den fra det ene yderste Næs til det andet.

Den 4 April var Kong Magnus paa Helsingborg Slot og stadfæstede der alle Esroms Klosters Friheder og Rettigheder, som enten han eller de danske Konger havde givet det, hvor end deres Gods laa i hans Riger og Herskaber. Samme Dag og ganske vist samme Sted stadfæstede han paa samme Maade Tummathorp

Klo-

Valdemar den Fjerde. Aar 1348.

Kloster dets Rettigheder og Friheder, og ligeledes [illegible] Klosters. (Diplom. Langeb.)

Fra Grænna Kirke i Lynköping Stigt gjorde Kongen bekjendt, at Paven havde tilladt ham at maatte for een Gang udnævne en beqvem Person til et ledigt Kanonikat og Præbende ved hver Kathedral-Kirke i hans Riger og Lande, af hvilken Magt Kongen ni betjenede sig og udnævnede til 9 Kathedral-Kirker. (ibid.)

Udi Stokholm den 8 Maj siger Rørik Bonde i et Brev (i Dipl. Langeb.) at det skulde skee 1 Aar efterat Kongen var kommet fra Rusland, hvilket beviser, at hans russiske Tog gik for sig i dette Aar, men neppe saa tidlig som i Maj, eftersom min skrevne lybske Krønike paa plattydsk lader ham først drage til Rusland ved Pindsetider det er den 8 Junii. Vist er det, at han den 29 Maj var endda i Stokholm. Efter de islandske Annaler n. 423 var Anledningen til denne Krig, deels at Kongen vilde igjenvinde den store By (rimeligen det store Land) som Sverrige der havde mistet, hvorved venteligen maae sigtes til meget gamle Tider, og dernæst at han, saasom de Norske ej vilde følge ham i en fremmed Konges Rige, fik Samtykke af Paven at maatte bekrige Russerne for at bringe dem til den Christne Tro, altsaa ansaae man dem næsten for Hedninger, endskjøndt de vare grækiske Christne. Til at føre denne Krig laante Kongen mange Penge af de pavelige Sendebud af den geistlige Tiende, som indsamledes til Toget mod Tyrkerne. Den 24 Junii, i Følge den lybske skrevne Krønike, kom Magnus for en Fæstning, som Russerne kaldte Pekesave og de Tydske Nøteburg, dog havde han først affærdiget Gesandtere til Novogorod for at formaae dem til at sende nogle til et Concilium, for at undersøge begges Religioner og for at formaae dem til at antage den sande til desstørre Venskabs Knyttelse mellem begge Folk; dog

de

de afslog dette, hvorvel de ellers tilbøde alt Venskab. De gamle svenske Skribenter (Hadorfs Rimkron. 154) sige, at den holstenske Grev Henric var med paa dette Tog, hvilket og den gamle holstenske Skribent (Leibn. Access. p. 53) synes at stadfæste. Han skal (efter Lagerbring III. 392) med endel Holstenere have for høj Sold fulgt Kongen, og bestod Kongens Hær af Svenske, Tydske og Danske; endskjøndt St. Brigitte formaaede ham til at betjene sig kun af Svenske, og især at fortrøste sig paa Jomfru Mariæ Hjelp. I Begyndelsen af August maatte Nøteborg overgive sig, og lagde Kongen der 400 Mand i Besætning, og forsynede dem vel med Proviant. Den der anførte Russerne, eller snarere Lithauerne der, blev taget tilfange; ham gjøre nogle Kroniker urigtigen til en russisk Konge. Det var Alt hvad der skede i denne Krig, og give de Svenske de Tydske Skyld herfor, og at Kongen lod sig dysse i Søvn ved Sølv og Guld, saa at Russerne fik Tid til at samle en stor Hær af Russer, Lithauer, og Tartarer, hvormed de indsluttede Kongen ved Lenkamynne, som Nogle forklare ved Ladoga Søen, og maatte han grave sig ud, hvorpaa han drog hjem; rimeligen have de Svenske og Tydske været uenige, og dette bidraget til Togets slette Udfald. Indbyggerne af Karelen og Ingermanland skal selv have kaldt ham, paa det de kunde blive i Stand til at antage den christne Tro. Lagerbring mener (S. 391.) at Kongen har ved dette Tog havt nogen Hensigt til Estland; kan vel være, siden den estniske Adel var meget misnøjet med at være kommen fra Danmark, og holdt sig til Magnus, som jeg forhen har fortalt. Valdemar den Fjerde. Aar 1348.

Thomas, Bisp af Suderøerne, døde den 20 September. Wilhelm Rusel fra Man, Abbed i Russel, blev af Kleresiet paa Man valgt til Bisp udi hans Sted i St. Hermani Kirke i Holm paa

Valdemar den Fjerde. Aar 1348. Man, og indviet i Avignon af Paven, hvilket aldrig var skeet for; thi Bisperne af Suderøerne plejede altid at indvies og stadfæstes af Erkebispen i Tronhjem; og fra denne Tid af tabte de tronhjemske Erkebisper denne Rettighed. (Usserii Brittann. eccles. primordia, p. 645. Johnstone Antiqvitates Celtonormannicæ p. 46.)

Aar 1349. Besynderligt er det at man har aldeles ingen Diplomer af Kong Valdemar fra det Aar 1349, men dog ellers Kundskab nok om hans øvrige Forretninger. Saaledes holdt han den 7 Januar et Møde (conventio) i Ringsted hvor Adelen og Fuldmægtige fra Borgerne i Kjøbstæderne, saa og fra Bønderne paa Landet mødte, og hvor Kongen gav Standerne tilkjende, at han havde, af hvad der var hævet af Landet, udbetalt 30000 Mark Guld, saa skriver den gamle Annalist (Script. VI. 525.), men Hvidtfeld (491-92) taler om lige saa mange Mark Sølv, hvilket ganske vist er rigtigere, og at han havde lagt 10000 Mark til af sit Eget. Man seer heraf at hvor kraftig og myndig en Konge end Valdemar var, saa kunde han dog, efter Regjeringsformen, ej undslaae sig for, at aflægge Regnskab for Pengenes Behandling til alle sine Undersaatter. Hvidtfeld skriver, at han gjorde det for at vise, hvorvel han havde anvendt de paalagte Skatter, og at han ej unyttigen havde fortæret dem, for derved at formilde Almuen og Menigmand; uden Tvivl vel ogsaa for derved at vise, hvor nødvendigt det var at udskrive og paalægge flere nye Skatter, hvorom mere kort efter.

Efter dette fødte Dronning Helvig ham en Datter kaldet Kathrine (Hvidtfeld S. 492). Derpaa drog han over til Halland at tale med Kong Magnus, maaskee baade om den russiske Krig og om den brandenborgske Marggrev Ludvig, for at have Ryggen fri for Magnus, ifald han selv nødtes til at gaae ind i

Tydske

Tydskland, og venteligen ogsaa om Skaane, hvilket Landes Tilbagevindelse laae uden Tvivl Valdemar meget paa Hjertet, og som han som en stærkere Geist virkede meget paa en svagere, ligesom Octavius gjorde paa Antonius, hvorfor man efter Appiani Udsigende raadede denne til at begive sig langt bort fra hin, saa betjente Valdemar sig af Leiligheden, da Magnus, efter Torfæus (IV. 479) og Vormii danske Snorro (p. 840) Sigende, søgte at faae Hjelp hos ham, saasom han mærkede, at han tabte alt mere og mere de Svenskes Gunst, og da begge Kongerne talte mange hemmelige og store Ting sammen, saa forlangte Valdemar at see Kjøbebrevene over Skaane, og da han fik dem, skal han, som Meursius efter Svaningius skriver (Hist. Dan. col. 510 editio Grammii) have smeltet Seglene, som da altid bestode af Vox, og som nu Magni Beviser og Documenter vare herved ugyldige og ubrugelige, skal Valdemar have truet med Krig, om ej Skaane blev tilbagegivet, men dog blev Krigens Udbrud hindret, ved det han havde saa meget i Tydskland at bestille. Gram l. cit. holder denne Beretning for at være rigtig, allerhelst Magnus siden, 1360, afslog sit Rigsraad at fremlægge Brevene om Skaane, og Messenius (Scondia Tab. XII. 189) skriver, at Magnus blev da først hildet i Valdemars Garn; dog synes de foregaaende Handlinger at vise, at Valdemar har altid havt Fordel over Magnus. Man maa og tilstaae, at denne Tildragelse synes at stemme overeens med begge Kongers Charakterer, med den enes List og den andens Godtroenhed. Valdemar den Fjerde. Aar 1349.

Efter dette holdt Valdemar den 3 Maj et Danehof (Parlamentum) i Roskilde, som maaskee blev forflyttet til Nyborg; thi jeg finder, at der holdtes i Maj Comitiæ, som Hamsfort skriver, (Script. I. 307.), udi Nyborg, hvor Erkebisp Peder af Lund, og

 de

Valdemar den Fjerde. Aar 1349.

de Bisper Svend af Aarhus, Nicolaus af Odense, Andreas af Burlum, Jacob af Roskilde, Peder af Viborg og Peder af Ribe vare tilstede, og saaledes plejede aldrig alle Bisper at samle sig uden paa et Danehof, medmindre de gejstlige Rettigheder stod i nogen Fare, og hertil findes der intet Spor. Da Kongen i dette Aar (efter Script. I. 307.) paalagde store Skatter, under Navn af frivillige Gaver (Procariæ, Beder, Begjeringer) og det uden Forskjel af Stand, Gejstlige og Verdslige, saa at endog Bisperne ej vare fri, saa har han uden Tvivl faaet dem bevilgede paa disse Danehof, under Paaskud, at de skulde anvendes til Slotters Indløsning, men venteligen og, fordi han brugte Penge til sin forehavende Krig i Tydskland. Til at hæve disse Skatter brugte Kongen de Hovidsmænd og Riddere: Nicolaus Jura i Nyborg og Herman Jura (Nesbosticus) maaskee i Nestved eller og Nesbyhoved i Fyen, hvor engang et Slot har staaet; og var Nicolaus Jonsson af Kieldebeck Justitiarius.

Anledningen til den tydske Krig var rosværdig; thi den reiste sig af Taknemmelighed for at hjelpe sin fortrængte Svoger Ludvig, Churfyrste og Marggreve af Brandenborg, hvilken han maatte takke for den Krone han bar. (Grams Forbedringer S. 58 o. f. Heinzes Gesch. Waldemars S. 1100 o. f. Buchholz Gesch. von Brandenb. II. 432 u. f.) Ludvig, som ej fandt sig stærk nok til at modstaae den mægtige og snedige Keiser Carl og hans Medhjelpere, allerhelst de havde opvakt et farligt Oprør i det Brandenborgske, ved den falske Valdemar, og Keiseren nu havde skaffet sig en mægtig Fiende af Halsen ved at forlove sig den 4 Marts i Biberach med Anna en Datter af Rudolph, Pfalzgreve ved Rhinen, Ludvigs Frænde, saa besluttede Ludvig at forlige sig med Carl ved Rudolphs Underhandling, og overtalte de begge

Mod Kejseren den tappre Greve Günther af Schwarzburg til at frasige sig Riget i dette Aars Foraar den 26 Maj, hvorpaa han kort efter døde, nemlig den 14 Junii, ej uden Mistanke at have faaet Gift ind, og Ludvig selv bequemmede sig ved 3 Breve givne i Eltwil den 26 Maj til at hylde Kejser Carl, og han og de øvrige bajerske Prindser at forlige sig med ham, og at indgaae en Sone. (Sommersberg Script. Siles. I. 980-81.) Vel havde Kejseren allerede forhen den 26 April ladet sig ved Pfalzgreve Ruprecht bevæge til at tage den formeente Valdemar i Tvivl, hvorfor han ved Brev fra Nürnberg bød Byen Ratenau, og ligeledes ved andre Breve de andre markiske Stæder til ej at skjøtte mere bemeldte Valdemar, saafremt han var den urette, og saafremt Ludvig med Uret var dreven fra Mark, og da at holde sig til ham og Brødre. Da Kejseren saa nylig havde forlehnet Brandenborg til den falske Valdemar, saa kunde han ej saa strax aldeles omgjøre det, og dog, som han meget elskede Fred og Rolighed, det bajerske Hus ogsaa var mægtigt, desuden havde den danske Kong Valdemar, og den polske Casimir paa sin Side, saa vilde han gjerne trække sig ud heraf, dog uden at compromittere sig, og uden at indvikle sig i Uenigheder med de mange Fyrster, Erkebispen af Magdeborg, de anhaltske Fyrster, Hertug Rudolph af Saxen, de meklenborgske og pommerske Hertuger, der alle erkjendte den falske Valdemar for ægte, hertil kom at de fleste brandenborske Stæder holdt med ham. Ludvig var derfor i Virkelighed kun lidt hjulpet, da hans Fiender satte hæftig an paa ham, og da Kejseren tøvede med fuldkommen at erklære sig. I saadan hans Nød besluttede Kong Valdemar at hjelpe ham, og derfor drog han ved St. Jacobs Dag den 25 Julii, saa skriver den skrevne lybske Kronike, med en anseelig Flaade og Hær mod Meklenborg, og de andre Ludvigs

Valdemar den Fjerde. Aar. 1349.

Fien-

Valdemar den Fjerde. Aar 1349.

Fiender; han landede paa Halvøen Pole, lige over for Wismar, plyndrede og brændte den efter Hvidtfeld (S. 492), men det var ej da, som Cornerus (col. 1080) vil, at han agtede at undsætte Slottet Hohensteghen, og forligte Henning af Hummersbüttel med de holstenske Grever, thi det skede i forrige Aar 1348. Fra Pole trak Kongen sig hen til Pommern, hvor han havde Hertug Wartislaf paa sin Side, og hvor han temmelig medtog Hertug Barnims Land, og bragte Barnim og de mindre pommerske Hertuger til ej allene at frafalde Forbundet mod Ludvig, men endog at lade støde deres Tropper til Kongens, og at forstrække ham med 1000 Mark Sølv, imod Pant af Stefns Herred, Lyster, Fleddingen og Hiddingen (Schwarz pommerske Lehnshist. p. 403.), hvilket Alt ej blev indløst førend omtrent 100 Aar efter af Kong Christopher af Bayern. Derimod maatte Brandenborg afstaae Hertug Barnim endel Byer. Derefter drog Valdemar for Stargard i det Meklenborgske (Meursius Grammii p. 511.) eller som den skrevne lybske Krønike vil for Strasburg i Ny-Mark, hvorpaa jeg dog tvivler, og indtog den. Men den meklenborgske Albert gik efter, og beleirede Valdemar der. (Buchholz pag. 433.) Nu kom Ludvigs Broder, som og hed Ludvig, med Tilnavn den Romer, Stargard til Undsætning, hvorpaa Albert gik ham imøde og ophævede Beleiringen. (Hvidtfeld l. cit.) Albert vandt Slaget, som skete ved Odersberg ved Oderen, og tog 400, rettere 350, Ryttere og Knægte tilfange, og havde Ludvig den Romer næsten selv faldet i hans Hænder; blant de Fangne vare Pfalzgreve Rudolph ved Rhinen, og 80 Mand med Hjelme; i dette Slag vare 40 Polakker med Hjelme Ludvig til Hjelp; mange reddede sig paa Skibe, der laae paa Odderen, men vel 1000 druknede, og skal Slaget være skeet mellem den 15 August

gust og 8 September. Valdemar slap dog herved ud af Stargard, blev ved at plyndre i det Meklenborgske, trak Pommerne og Hertug Barnim til sig, indtog mange smaae Stæder i det Brandenborgske, og gik med dem for Berlin, hvorhen Albert fulgte ham. Imedens han stod for Berlin, slog han mange til Riddere. Nu lagde Herrernes Raadgivere paa begge Sider sig imellem, og bragte en Stilstand tilveje. De valgte Kong Magnus til Opmand, som skulde til næste Pindse bedømme Sagen. Herpaa blev Breve udstædte. Derefter red Kong Valdemar, Marggrev Ludvig den Romer, Hertug Eric den Unge af Saxen til Keiser Carl i Prag og satte ham tilrette, fordi han havde taget sig af den falske Valdemar, men han undskyldte sig med at saa mange Fyrster havde svoret ham til, at det var den rette, som de for 30 Aar siden havde seet udenfor Rostok hos den danske Kong Eric; dog hører dette maaske til næste Aar. Kong Valdemar forblev den øvrige Del af Aaret og Begyndelsen af næste i Tydskland. Valdemar den Fierde. Aar 1349.

Den 7 Februar bevidnede Johan Capella, Provst i Roskilde, at den Dag havde Peder Bryggæræ af Kimmerlef tilstaaet i hans Overværelse at være skyldig til Tuko Brun af St. Claræ Kloster 15 Skilling Grot, og skulde under Bandsstraf betale dem hver Mikkelsdag i 4 Aar efter hinanden; det første Aar med 2 unge Stude og 1 Ko, beregnede for 3 Skilling Grot, og siden hvert Aar 4 saadanne Skilling (Diplom. Langeb.)

Den 22 Februar stadfæstede Bisp Nicolaus af Odense Foreningen af St. Nicolai Kirke i Swensloff med Skolen (Scholastria) i Odense, som hans Formand Peder havde gjort med sit Kapitels og Erkebisp Rogers Samtykke. Dette Brev er trykt hos Pontoppidan (Annal: II. 175.) Dagen forhen skal han og have givet

Mar-

Valdemar den Fjerde. Aar 1349.

Marsløv Kirke til samme Skole, om ej Marsløf er sat urigtigt hos Hamsfort (Script. I. 307) istædetfor Særsløff.

Den 21 Marts udstædte Jacob Carlsson af Høgbby sit Gjeldsbrev til den ædle Mand Jacob kaldet Muus paa 14 Mark Sølv gode og gangbare Grot af Tours og Sterlinger og 2 Mark Sæd, hvorfor han pantsatte ham alle sine Ejendele i Høgbby, og skulde han indløse dem med sine egne Midler, og maatte ej hertil laane Penge af andre (Dipl. Langeb.)

Den 23 Marts paa Hwitholm forbød Bisp Jacob af Rosskild under Bandsstraf, at Ingen maatte ved sig eller andre hugge i Sorø Skove uden Abbedens Tilladelse (Diplom. Langeb.)

Den 22 April i Aarhus skjænkede dets Bisp Svend til Kanikerne der af den hans Ret som kaldtes "Bang-Ret" i det hele Stigt med alt hvad den kunde indbringe, hvorimod de aarligen skulde Tirsdagen efter Palme-Søndag holde alle hans Formænds Aarstid, og den Dag de fattige Skoledisciplер og andre Fattige faae 5 Skilling Sterlinger, Kanikerne, som bivaanede Messen og Vigilierne, ligesaa mange, og Vicarierne 1 Tønde (lagena) lybsk Øl, (Trafniisia) eller sammes Værd, og efter hans Død ligeledes holde hans Aarstid. Bisp Paul af Aarhuus udstædte den 28 April 1359 en Vidisse heraf. I en anden Afskrift heraf forklares Bang-Ret ved Straf for Drab, men der var mange flere Ting, hvorfor Mennesker da sattes i Band. (Diplom. Langeb. og Scriptor. VI. 461-64.)

Udi Lund den 5 Junii stadfæstede Erkebisp Peder og det hele Kapitel den Præbende for Diaconus og Kanik, som den kloge Qvinde og hviske Enke Frue Cecilia, Enke efter Henric Fridrikson Borger i Lund, havde stiftet af sit eget Gods og skjødet paa Skaane Landsting, og dertil givet sit Gods i Qværnby og meget

mer.

meer. Man seer deraf, at 1 Tønde (lagena) Smør da ansattes for 4 Mark nye skaanske Penge; siden forekommer og det Ord: Tonna Smør. Det forstaaer sig, at Aartid skulde holdes for hende og Mand. I Opregnelsen af, hvad der hørte til Gaarden, forekommer Jagt og Vandledning, hvilke tvende Ting siden nævnes (ibid) (conf. Scriptor. III. 493-94. Matthiæ Series p. 144.)

Valdemar den Fjerde. Aar 1349.

Den 20 Junii bevidnede Erkebispen, Herre Andreas Niclæsson af Skaburse, og Herre Andreas Jonason af Resbyholm, at da havde for dem paa Skaane Landsting de ædle Mænd Herre Nicolaus Hak af Høiby og Johan Laurentson Væbner, skiødet og delt det Gods, de havde faaet med deres Hustruer, Døttre af Ridder Johan Offæsun efter dennes Død, saaledes at Hak fik skiødet af Johan Laurentson en Gaard i Malmøgæ kaldet Stenhusgardh og en halv Gaard kaldet Herre Jenosæ Offæsons Ladegaardh, og 5 Sten-Bodher vesten for Kirken, og sønden for Torvet, hvorimod Hak skiødte til ham den øvrige halve Gaard kaldet Johan Offæsons Ladegaardh, og 5 Sten-Bodher paa samme Lenghæ (i samme Gades Side) paa den venstre Side og alt sit Gods i ganske Dannemark, samt hvad ham var pantsat af Johan Offæson. Samme Dag tilstod Johan Laurentsson at være skyldig til Ridder Hak 600 Mark Sølv i Mynt af Tours, Sterlinger, og Lybek, for de Gods ham vare tilfaldne. Siden den 26 Marts 1351 gav Nicolaus Hak en Qvittering for disse 600 Mark til Johan Laurentsson. Alle disse Breve ere indførte i en Vidisse udstædt paa Aarhus Ting den 12 Marts 1395 af Peter Gyllyngh, Erkedegn, og 6 Andre: (ibid.)

Den første Dag paa Sommer-Landemodet (ved St. Hanses Tider) tilskrev Erkebispen de forsynlige og hoviske Mænd, alle Sognepræsterne og deres Vicarier i Skaane, at alle de Kiøstæd-

Valdemar den Fjerde. Aar 1349.

og Landsby-Præster som døde og efterlod sig Testamente, deres Indkomster og Offer skulde tilhøre Arvingerne fra deres Dødsdag og til Søndagen Qvasi-modo-geniti, dog saa at de imedens lod forrette Gudstjenesten ved en Vicarius, og det samme skulde gjelde for dem, som forflyttedes fra en Kirke til en anden. Forhen havde dette været meget ubestemt, (ibid. it. Matthiæ Series. p. 142.)

Den 12 August udstædte Gøzeckin Sithog sit Gjeldsbevis til Gothric Jacobson Indvaaner i Malmoghe paa 104 Mark nye skaanske Penge, og forbandt sig til, saafremt han ej betalte dem til næste Mikkelsdag, da siden i de første 8 Dage efter den at betale 104 Skilling i gamle gode og fuldvægtige Grot af Tours, og pantsatte ham herfor sin Gaard i Malmoghe, og saafremt han ej engang betalte i bemeldte 8 Dage, da skulde han give 3 Mark nye skaanske Penge, fordi han ej holdt Terminen, og 1 Mark Penge af samme Mynt for hver Uge, som gik over den, for Gotrics Skade og Interesse. Han hang sit Segl for tilligemed de ædle Mænd, Nicolaus Jacobson og Peter Akæson, Indvaanere i Malmoghe (ibid.)

Den 14 September skjødede og skjænkte Hagen, betjenende Præst (persona) ved Gersløff Kirke, sin Gaard Steffen beliggende østen for bemeldte Kirke, tilligemed en Otting Jord, til St. Hans Kirke i Andworskoff, imod at Messe skulde holdes for ham. Dette latinske Brev er indrykket i en dansk Vidisse af Kong Hans given paa Andwordskoff 1511 den 21 September, og er tilligemed i den indrykket et andet latinsk Brev givet i Odense 1272 Løverdagen for Septuagesima af Ulf, kaldet Sab, som derved gav tilkjende, at have skjødet til St. Hans's Prior og Brødre i Andwordskoff paa Odense Ting sit Gods i Kirckstorp og Esthølt, som hans Hustru havde arvet efter hendes Broder, og skulde hans Svoger

Ni-

Valdemar den Fjerde. Aar 1349.

Nicolaus eller Sven Tockeson skjøde Brødrene det paa Flakkebjerg Herredsting. (ibid.)

Den 22 October skjødede og gav paa Gedynghe Herredsting Fru Ingærd Jons Datter, Enke efter Herre Albert, med sine Sønners Samtykke, til St. Michaelis Kirke i Sala sin Gaard i Fetlæ i Nythæ Sogn, og skulde den tilhøre Sognepræsten, som hver Gang besad Kaldet, dog skulde Noget deraf bruges til Kirkebygningens Vedligeholdelse; hendes Sønner Albert, Henric, Ludvic, Peter hang tilligemed hende Deres Segl under, tilligemed mange flere, hvoriblandt Peder, Prior i Stubæthorp, som da var et Nonnekloster, hedder nu Stubergaard, og er en Herregaard i Sevel Sogn, Ginding Herred, Riber Stigt; Sala ligger mellem Skive og Holstebro. Ingers Mand Albert var en Greve af Gleichen og Broder til den bekjendte Marsk Ludvig Albertsøn (ibid.)

Udi Lund den 31 October oprettede Erkebisp Peder et Alter i Lunde Chor norden for det, St. Thomas Erkebisp, og St Anna, Mariæ Moder, til Ære, og skjænkede dertil sin Gaard i St. Mikkels Sogn i Lund til Bolig for den Præst der betjenede Alteret, alt sit Gods i Gotersløf med en Aa med Vandmøllen og endel mere, hvoriblandt en Vejr-Mølle, hvorfor skulde holdes mange Messer, deriblandt ogsaa for hans afdøde Fader Johan Niclæsson af Nesbyholm, Ridder, og Moder Christina. Selv hang han sit Segl for, som og de Riddere Jacob Jonæsson, Andreas Niclæsson af Scaprusæ og Johan Niclæsson af Sibbæthorp (hans Brødre) Af dette Document findes to ligelydende Originaler paa Membran i Antiqvitets-Archivet i Stokholm.

Udi Odense den 29 November gav dets Bisp Nicolaus ved Brev til Broder Henneskin, Rector ved St. Knuds Skole i

Odense,

Valdemar den Fjerde. Aar 1349.

Odense, og til de andre Skolarer, Skolediscipler ne fri for at yde den halve Deel af hvad Penge de kunde indsamle til Rector, over hvilken Afgift mange forlod Skolen, og de boglige Konster; Bispen giver derfor, efter Rectors og Disciplernes egen Ansøgning, de fattige Discipler, som maatte leve af Almisse og Indsamling, fri for at afgive Noget heraf til Rector. Dette Brev er trykt hos Pontoppidan (H. 176.)

Den 18 Maj døde i Roskild Boetius Jonsson af Alsløff paa sin Tilbagekomst fra det hellige Land; han gav til Kirken en Grund i St. Hans's Sogn, som han havde arvet efter Mester Hans Frantz. (Script. III. 271.)

Den 29 April døde Herre Jacob Esbernsen kaldet Bellingeryth, Kanik i Lund, som gav til Lunde Kapitel sin iboende Gaard i Lund, og en anden Gaard i Nicolai Sogn, til en Kanik-Residense, hvorimod han paa hans Aarsdag skulde holde 20 Messer og ligesaa mange Psalmer for hans Sjæl. (Script. III. 510.)

Godechin Magnussen gav til St. Peders Klosters Bygning i Nestved alt sit Gods i Ugletorp og i Tydeberg Herred med et Møllested paa Vilkaar at Provisor skulde give ham aarligen 12 Øre Sæd, og til Fattige bestandig 100 Brød, andre Fødevare og en Tønde Øl. (Script. IV. 395.)

Den 18 October blev et Forlig indgaaet mellem Sorø Kloster og den Adelsmand Tuvo Sverkesson og hans Hustrue Ingerd Peters Datter om Godset i Gerløff i Slavelse Herred, der bestod i en Bool i Skyld; thi endeligen var det bleven beviist paa Ringsted Landsting, at Klosteret havde faaet det ved Kjøb og Skjøde af Ingerds Fader den ædle Mand Peter kaldet Kol, og havde nu Hævd derpaa. (Script. IV. 513.)

Den 23 Februar, i Kyl, solgte Detlev Grip Knape 3 Grunde

de i Landsbyen Gripesbarge undtagen 3 Hufen, som tilhørte Breydo Gottorpe, til Bordesholm Kloster for 340 Mark lybske Sølv-Penge i tiltalt Mynt, og stillede han paa Brugge Kirkegaard i alle Sognefolkenes Overværelse den Borgen kaldet Sale og Ware, og vilde han ej overgive Lønet af Retten til det. (Westphal. Monnmenta II. col. 183.) Valdemar den Fjerde. Aar 1349.

Den 10 October afsagde Raadet, de Svorne, og Menigheden af Wilster en Kjendelse i en Sag angaaende noget Gods imellem Neumünster og 5 lege Personer, hvorefter Klosteret beholdt det omtvistede Gods, og betalte til de Andre 30 Mark lybske Penge, for at stille Tvisten. Klosteret havde besiddet Godset upaaanket i 100 Aar; for 30 Aar siden havde Nogle af Marsken derfor anlagt Sag imod det, og da efter verdslig Lov, ved Saxernes Love, fra den mindre Ret til den større, fra den første til den tredie, blevne efter Landets Skik afviste, og det tildømt Klosteret. Westphal (II. 187-89.)

Efter Chemnitz (Westphal II. col. 1670) skal den holstenske Grev Johan have indgaaet med Hertug Albert af Meklenborg et Forbund imod sin Brodersøn den danske Kong Valdemar, venteligen i Anledning af Marggrevens Sag, men rimeligen i Grunden fordi han frygtede for Kongens tilvoxende Magt. Den skrevne lybske Kronike fortæller, at i de første Dage af Fasten, Bangert (hos Westphal II. col. 1335) skriver den 1 Marts, blev en Landefred besluttet af Hertug Eric den Unge af Saxen, de Grever Johan, Henric og Claus af Holsten og deres Fætter Gherd, og Raadet i Lybek, og tog den slesvigske Hertugs Foged Hartwigh af Razowe ind i det Hus Bernstorpe, som hørte en van Sülen til, og dræbte han der 25 Mand. Imellem Pindse og St. Hans Dag vandt den saxiske Hertug Eric, Grev Johan og Junker Gherd af Holsten (thi Grev Henric var ventelig da i

Sver-

Valdemar den Fjerde. Aar 1349. Sverrige) og Byen Lybek, i en Tid af 10 Dage og nedbrød aldeles 10 adelige Slotte, hvoraf de maatte twinge Cuspyn med Blider og andre Redskaber. Grev Alf af Schauenborg og Byen Hamborg blev derpaa efter Begjering indtagen i Landefreden. Mikkelsdag indtog de Forenede det faste Slot Lynowe, som tilhørte en Scarpenberghen; det blev overgivet til Lybek og Hamborg, og derpaa Taarnet med Muren i Grund nedbrudt. Lybek havde holdt for det 1500 Mand foruden Tros og Arbejdsfolk. Røverne tog nu Flugten til Hertug Albert af Meklenborg, og han husede dem paa sine Slotte, og svarede Stænderne, som beklagede sig herover, at han havde forhen, som en redelig Herre, forfulgt Røverne forend han blev Hertug: at han maatte gjøre dette for sine Fienders Skyld og for den Krig han var bestadt i; hvorover Hertugen af Saxen og Byen Lybek lod nu deres Folk falde den 6 December ind i hans Land Wittenborch, hvor de paa en Dag indtog 4 Fæstninger, hvoraf de 3 tilhørte den Slægt van Sülen; de løste endel Fanger, lybske Borgere, af Fængsel der og nedbrød i Grund disse Røver-Reder. Røverne bleve deels dræbte deels hængte. (Beckers Gesch. von Lübek. I. 265-67.)

Den store Pest bragte, som alle store Ulykker, en særdeles Andagt og Iver tilveje hos Menneskene, saa at i Tydskland mange Tusinde sloge sig sammen, vandrede fra By til By, piskede sig paa de blottede Rygge, hvorfor de kaldtes Flagellantes, og mente derved at stille Guddommens Vrede, dog Bispen af Lybek, endel andre Præster og Kaniker vare klogere, og satte sig imod denne Uskik. Svaningius hos Bartholin (Annal. eccls. ad ann. 1349) vil, at de og indfandt sig i Danmark, men som man mærkede, at de bedrev mange lastefulde Gjerninger, bleve de ved kon-

gelig

gelig Befaling viste ud af Landet. (Becker l. cit. S. 268. Cornerus col. 1083.) Valdemar den Fjerde. Aar 1349.

Rostokkerne skrev, venteligen i dette Aar, thi det er uden Datum, et Undskyldningsbrev for sig til Kong Valdemar, angaaende det han i forrige Aar den 22 November havde tilskrevet dem. Er trykt i Rostokker Anzeigen 1754 p. 6, og i Untersuchungen von der Verfassung der Stadt Rostock p. 244.

Fra Slottet Baghahus tilskrev Kong Magnus de Herrer Indsamlere af den 3 Aars Tiende i Norge et latinsk Brev, hvori han beder dem ej at falde Klerkerne ved de kongelige Kapeller besværlige med Tiendens Svarelse eller at true dem med Band og Afsættelse, eftersom de stode under Kongen, og kun af ham kunde ind- og afsættes, og deres Gods snarere kunde ansees for verdsligt end gejstligt, da det allene var givet af Kongerne, og kunde afhændes og mageskiftes efter Behag, hvorfor og Paverne aldrig havde paalagt dem slige Byrder, og Kongen derfor og mundtligen havde befalet, i Overværelse af Erkebispen af Nidaros og Bisperne af Aslo og Hammer, som han nu og havde udtrykkeligen gjentaget til alle Provster og Klerker ved sine Kapeller, at de ej skulde give Tiende til Nogen, og ej heri gjøre hans Kapeller skatskyldige. (Msta. Bartholin. Tom. II. vel C. p. 471.) Diplomer vise, at Kongen er efter dette rejst til Skaane og Sverrige, men i Julii Maaned har han venteligen været igjen i Norge, thi baade finder man ham den 29 September i Lødese i Nærværelsen deraf, som og skrives i den gode danske Krønike, som slutter med 1357 (Script. VI. 525), at paa Margretæ Dag, det er den 13 eller 20 Julii, holdtes et Parlement i Norge, hvilket Kongen rimeligen har bivaanet. Anledningen til slig Rigsdag har venteligen været deels at den unge Kong Hakon, født 1338, begyndte at trække Nordmændenes Øjne til

sig,

Valdemar den Fierde. Aar 1349.

sig, saa at de enskede, at have ham til virkelig Konge, deels den sorte Pest, hvorom strax herefter, og deels Russernes Indfald i Norge; thi da Magnus havde i fior besøgt dem, saa gjengjeldte de ham dette i Aar, thi de plyndrede og brændte Helgeland norden for Biarkey.

Pesten skal være ført fra London i Engeland, (hvor efter nogle islandske Annaler kun 14000 Mennesker bleve tilovers), paa en Kogge til Bergen (Torfæus. IV. 478); paa denne Kogge døde alle Menneskene, og bredte Sygen sig strax ud i Byen, saasnart Varene, venteligen uldene, bleve derfra bragte did op; Koggen sank paa Veien og ligeledes mange andre Skibe, hvorfra Folkene bortdøde. Sygdommen rasede da saaledes i Bergen, at paa een Dag kom til en Kirke 90 Lig, hvoriblandt 14 Præster og 6 Degne. Der døde 3 Riddere, Bisp Thorstein af Bergen, Bisp Guthorm af Stavanger, og kom denne Sygdom ogsaa til det norske Helgeland, til Færøerne, Orkenøerne, Hitland, Suder-Øer, men ikke til Island. Erkebisp Arne i Nidaros døde, og alle Kaniker paa en nær, ved Navn Lydur, eller Lodin, som siden i næste Aar valgte Olaf, Abbed af Hammer, til Erkebisp. (Torfæus l. cit. p. 479.). Gyrder Ivarsen valgtes til Bisp i Skalholt og Engelænderen Gilbricht til Bisp i Bergen, og bleve de indviede af Bisp Salomon i Oslo i Overværelse af Bisp Orm af Skalholt og Jon Skall af Grønland, som vare de eneste norske Bisper, der blev i Live. Paa Præster blev saadan Mangel, at man maatte beskikke unge Folk af 18 Aar til Præster. De med Sygdommen behæftede levede kun en, to, høist tre Dage, med utallige Sting og indfandt sig Blodspyt. Den tredie Part af Indbyggerne i Norge skal kun være bleven i Live. (Torfæus l. cit.) Ramus fortæller efter et gammel Sagn (Norges Beskrivelse S. 166), at Ju-

stedal,

stedal, som ligger øster i Sogn i Bergens Stigt, blev da først bebygget i det mange flygtede did, som alle døde bort paa en liden Pigemær, der ved at være allene, blev saa vild som en Fugl, og fik derover Navn af Rypen; hun blev gift, og hendes Slægt kaldtes siden bestandig Rype-Slægten. Uden Tvivl var Norge i nogle hundrede Aar for denne store Pest folkerigere end det siden var i lang Tid, og har maaskee ej førend i vore Tider ved den langvarige Fred igjen vundet sin forrige Folkemængde. For at formilde Himlens Vrede, og at afværge denne grumme Plage, blev af hver Bisp og hvert Kapitel indsat 5 Messer at holdes i 5 Dage efter hinanden, og hver begynde med Recordare Domine &c. hvo, som bivaanede Messerne, skulde holde et brændende Lys og ofre en Penge til Uddeling blant de Fattige; alle som bivaanede dem, og vare med i Omgangene, skulde gaae uden Sko, faste i 4 Dage, og Søndagen derpaa communicere; Omgangen skulde begynde til Prædiker-Brødrene, om Torsdagen til Minoriterne, om Fredagen til Nonne-Setter, om Løverdagen til Munkeliff; og om Søndagen til Domkirken; man skulde paakalde Gud, Jomfrue Marie, St. Anna og øvrige Helgene. Denne Anordning, som endnu haves (Diplom. Langeb.), var uden Tvivl for Bergen, og later det, at den er bleven fornyet der 1445 ved Biskop Olaf, venteligen ogsaa i Anledning af en Pest. Pave Clemens 6 skal egentligen have været den, som anordnede Recordare, og lod dermed følge 260 Dages Afslad, han gjorde og en Bøn, som begyndte: Benedictio Dei patris, og lod dermed følge 600 Dages Afslad og 4 Faster. Da Jøderne urangeligen beskyldtes, og heftigen forfulgtes, for denne Pest, beskyttede han dem i Avignon, og var det næsten den eneste Stad, hvor de undgik Forfølgelsen.

Valdemar den Fjerde. Aar 1349.

Valdemar den Fjerde. Aar 1349.

Den 15 April var Kong Magnus i Helsingborg, og tog der Præmonstratenser-Klosteret i Tummathorp under sin Beskyttelse, gav det efter Sædvane fri for Afgifter, og lagde til, at alle dets Underhavende, Brydier, Fæstere og Inderster, undtagen de, som havde "Hafne", skulde i Henseende til 40 Marks og mindre Sager tilligemed Frithkiøp, dog Drift, Dana-Arff og Vrag undtagen, allene svare under det. (Dipl. Langeb.)

Den 28 Maj tog han i Stockholm Nonneklosteret Solberg (ved Wisby paa Gulland) under sin Beskyttelse, gav det de sædvanlige Friheder, ja endog, naar en almindelig Skat paalagdes hele Riget, og naar Leding, gemeenligen kaldet Utfærdh, paabødes, dog undtog han Forræderie, Overherighed mod sig, og Mord, og vilde at Bøderne derfor skulde tilfalde Kronen. Botolph Provst i Wisby og flere udstædte heraf en Vidisse den 10 Maj 1352. (ibid.)

Saasnart Magnus havde i forrige Aar forladt Rusland, indfandt de af Novogorod sig for Noteburg, og trængede den 24 Februar ind i den, og gjorde de overblevne Svenske til Krigsfanger; derefter plyndrede de i Finland, Ingermanland og Karelen, dræbte, ophængte, og lod ved Hunde mange Mennesker sønderslides, tvang dem og til at antage den grækiske Tro igjen, de faldt og, som forhen er sagt, ind i Norge (Lagerbring. III. 397). Denne ulykkelige Krig, saa og den store Pest tvang Magnus til at indgaae den 8 September en billig Fred med den russiske Knæs Magnus Jurge (af Novogorod) hvorved Systerbeks Udløb, som er 1 Mil vesten for nuværende Petersborg, skulde være Grændseskiellet mellem begge Folk; alle Handlende fra Tydskland, Gotland og Sverrige maatte have fri Fart paa Nyen eller Narva til og fra Novogorod; ingen nye Fæstninger maatte anlægges i Rusland eller Karelen; Overløbere gjengives paa begge Sider; de Svenske skulde ej hielpe

dem

dem af Narva, om de gjorde nogen Uskjæl i Rusland; Denne Fred haves kun paa Svensk i vort Diplomatarium, men af Lagerbring (S. 399) seer jeg, at den gjemmes paa Latin i det svenske Rigs-Archiv. Det hedder at Kong Magnus, og den holstenske Grev Henric skulde have underskrevet denne Fred, hvorpaa jeg dog meget tvivler, da han snarere var paa den Tid i Norge. Valdemar den Fjerde Aar 1349.

Den holstenske Grev Henric opholdt sig en stor Del af dette Aar i Sverrige, og fik for sin tilgodehavende Sold Slottet Calmar med Fogderiet, og Landet Windland, hvorved udentvivl forstaaer Finveden, i Forlæning, og til fri Raadighed, indtil det indløstes (Christiani. III. 201.) De af Windland vilde ej betale ham Afgivt, hvorfor han bekrigede dem med St. Brigittæ Raad og tvang dem hertil. Saa fortæller den gamle holstenske Krønike (Leibnitii Access. pag. 53-54); men Brigitte skal allerede 1346 være reist til Rom; slige Urigtigheder findes ofte hos denne Skribent.

Kong Valdemar opholdt sig i Begyndelsen af Aaret endda i Tydskland, venteligen i det Brandenborgske, hos Markgrev Ludvig uden Tvivl i Stetin, rimeligen for Sikkerheds Skyld, i det mindste udstadte han der et Diplom den 21 December forrige Aar. Nu arbejdede Kongen og flere Fyrster paa Forlig mellem Keiseren og Ludvig, samt de flere. Til den Ende holdtes en Samling til Spremberg i det nuværende Neder-Lausitz, hvilket Sted tilhørte Grev Günther den 18de af Schwartzborg, som døde 1356, der var en stor Tilhænger af det bajerske Hus, men bør ingenlunde sammenblandes, som Hvidtfeld har gjort, med Grev Günther 21, Carls Mod-Keiser, som allerede døde forrige Aar den 19 Junii. Dette altsammen har Grum i sine For- Aar 1350.

 bedrin-

Valdemar den Fierde. Aar 1350.

bedringer (S. 58–78.) Heinze i Valdemar III. 113. u. f. Bucholz Bandenburg Gesch. II. 438 u. f. sat i et meget godt Lys. Udi Spremberg mødte Kong Valdemar, Hertug Eric af Saxen og mange Riddere, hvoriblandt af det danske Raad de Herrer Bugge, Henning von Podbus, Benedict van Anefeld, Nicles Erikson og Boe Falk, tilligemed de tvende Ludviger af Brandenborg, og paa Spremberg Slot udgav Markgrev Ludvig sit Brev den 2 Februar; hvorved han gav sit Minde til den Anstand Kong Valdemar havde udvirket, og den Forening, hvorved Stridighederne mellem ham Ludvig og Hertug Rudolf af Saxen, Fyrsterne af Anhalt, Meklenborg, Barby og Erkebisp Otto af Magdeborg vare blevne overladte til den Svenske Kong Magnus at paakjende, imellem den Tid og Pindsedag, og satte Ludvig endeel Byer til Pant herpaa. Da Valdemar var Ludvigs Svoger, og selv indviklet i Krigen, saa kunde han ej være Dommer i denne Sag, og saa var der vundet meget ved at faae Magnus hertil, thi endskjønt han var den meklenborgske Alberts Svoger, saa lod han sig dog lede af Valdemar. Dette Brev er trykt hos Sommersberg. (Scriptor. Siles. I. 980–86). Imidlertid havde Pfaltz-Greve Ruprecht arbejdet saa godt ved Kejserens Hof, at Carl beqvemmede sig til at holde en Samling med Ludvig og hans Venner i Budissin udi Lausitz, hvor Kejseren allerede opholdt sig og hvorfra han den 9 Februar udstædte Leide-Breve til Vedkommende. Det til Kong Valdemar, Grev Günter af Schwarzburg og alle dem, de bragte med sig, om de vare i Achten eller ikke, er paa Tydsk, forvares i det kongelige Danske Gehejme-Archiv, og er trykt hos Gram (l. cit. p. 209.) Det er af 9 Februar og maatte de opholde sig hos Kejseren saa længe de vilde, og drage fra ham sikkert paa Liv og Gods tilbage til Spremberg. Nu red Kong

Val

Valdemar den Fjerde. Aar 1350.

Valdemar, Hertug Eric af Saxen og mange Andre til Bistaa; der var Keiseren, hans Broder Markgrev Johan af Meissen, Pfalz-Greve Ruprecht den ældre, Hertug Rudolph af Saxen, begge Ludvigerne, deres Broder Otto, de Markgrever Frederic og Carl af Meissen, 4 Slesiske Hertuger, Greve Günther af Schwartzborg og mange flere. Rimeligen kom de der den 20de Februar. Allerede den 7 forhen havde Ludvig ved sit Brev, som findes hos Pelzel (Carls Gesch. 281-90) overladt til sin Fætter Greve Ruprecht den ældre at dømme i Sagen mellem ham og Keiser Carl; og Keiseren gjorde vist det samme, eftersom Ruprecht dømte i Sagen. Ved Aabningen forestillte Valdemar og Erik Keiseren kraftelig den Uret, som var tilføiet Ludvig, og at den Valdemar han havde gjort til Churfyrste, var en Bedrager, Keiseren undskyldte sig med, at saa mange Fyrster havde sveret at han var den rette. Nu afsagde Pfalz-Greve Ruprecht den 14 Februar i Budissin en Dom i Følge det at Hertug Eric af Saxen og mange andre, hvoriblandt 3 danske Rigsraad, havde bestemt, at den foregivne Valdemar ej var den rette; og ved den Dom blev den svenske Kong Magni Opmandskab sat tilside, og som Markgrev Ludvig havde begjeret, at tage sit Churfyrstendømme, og andre Lande til Leen af den Romerske Konge (eller Keiser) saa skulde han og Brødre Ludvig og Otto samme baade forundes og beloves; og de skulde ogsaa fortye og hylde Carl, og være ham som romersk Konge, hørig og tro; 8 Dage efter Paaske (den 2 April) skulde en Dag berammes til Nürnberg, hvor den saakaldte Valdemar skulde møde, og Rigsfyrsterne paakjende og dømme, om han var den rette Markgrev Conrads Søn; og indfandt Fyrsterne sig ej der til den bestemte Tid, saa skulde Markgrev Ludvig dog have sin Ret fuld og beholden; Carl skulde imidlertid ej være ham

Valdemar den Fjerde. Aar 1350.

ham med Mennesker eller Sending imod; derimod skulde Ludwig og Brødre udlevere hannem det romerske Riges Helligdom og Klenodier, som de efter deres salig Faders havde endnu i Hænder; Men skulde besværge dette paa begge Sider, og den Part som ej holdt det, skulde med 10 Riddere inden 14 Dage indride i Dresden at holde der Inlager; Carl skulde fra nu og til Mikkelsdag gjøre al sin Flid til at faae Ludwig og Brødre forsonede med den hellige Kirke og løste af det geistlige Ban, som imidlertid dog ej skulde hindre dem i Rigsforeningen; Carl skulde stadfæste alle de Breve, de havde af forrige Keisere og af deres Fader, hvorimod Ludwig skulde staae fra sin Tiltale til Lausitz, Landsberg, og flere Herskaber, som opregnedes. Dagen derpaa den 16 Februar indgik og stadfæstede Ludwig dette. Disse Breve findes paa Tydsk hos Sommersberg (l. cit.), ligesom og Keiserens Stadfæstelse af denne Dom hos Gercken (Cod. Diplom. Brandenb. I. 289–308) tilligemed hans Forlaning af Markbrandenborg til Markgrev Ludwig, og hans Brødre Ludwig den Romer (saa kaldet, fordi han var fødd i Rom) og Otto, hans Løfte om at skaffe ham Befrielse af det pavelige Ban, tilligemed flere Breve, saavel fra ham, som fra Ludwig, denne Sag angaaende, og hvilke alle vare givne i Budissin den 16 og 18 Februar. Samme Dag tilstod og Ludwig ved sit Brev at have taget Brandenborg til Len af Carl og var ham Troskab og Lydighed skyldig; frasagde sig og ved et andet Brev af samme Dag al Ret til Lausitz, hvilket den falske Valdemar havde afstaaet til Carl, der saaledes paa en lovmæssig Maade blev rolig Besidder af saa vigtigt et Land, og altsaa ingenlunde fik intet for sin Umage, som Pelzel vil. Endnu den 16 Februar i Budissin forsikrede den romerske Kong Carl ved sit offentlige Brev Hvidtfeld (S. 494–95) at have taget den durchlauchtige og sin besynderlige Ven

den

den danske og vendiske Kong Waldemar og hans Venner til Naade, saa at han af et fuldkommen reent Hierte eftergav ham og dem hvad de havde gjort ham imod, og vilde han beskytte, raade og hielpe dem til deres Rettigheder. Da Carl nu havde forliget sig med Ludvig, saa kunde det ej andet være, end at han og Valdemar ogsaa maatte blive gode Venner; det Ord Naade maa skrives paa den Tids underlige Cancelli-Stil, og den vrange Indbildning, at Keiseren var Verdens Herre. Samme Dag den 16 Februar i Budissin overlod den brandenborgske Markgrev Ludvig til sin Svoger Kong Valdemar den aarlige Afgift, han efter sin Faders Keiser Ludvigs Brev havde af Lybek. (Gram 58 og S. 140-50 Heinzes Valdemar III. S. 118.) Den 19 Februar udi Budisson gav Carl ved et Brev paa Tydsk, trykt hos Gram (S. 210) efter Raad af de brandenborgske Markgrever og Brødre Ludvig, og Ludvig den Romer, og af Pfalz-Greve Ruprecht, til Kong Valdemar for de Tienester, han havde gjort ham og Riget, og herefter vilde gjøre, 10000 Mark lødig Sølv efter Cølns Vegt, og satte ham derfor til Pant den aarlige Styr og Afgivt, som han og Riget havde af Byen Lybek, saa at han og Arvinger maatte nyde og have den, indtil bemeldte Summa var betalt, saa at de Breve, som herpaa vare givne til Markgrev Ludvig, skulde være af ingen Kraft; denne Afgivt beløb sig aarlig til 1200 Guldgylden.

Waldemar den Fierde. Aar 1350.

Den 21 Februar i Budissin gav Keiseren den saxiske Hertug Eric af Lauenborg sit Forsikringsbrev paa, at han ufortøvet skulde faae sit Lænskab, saasnart han fordrede det, derimod mistede han Churværdigheden, fordi han havde været med at vælge Grev Günther til Keiser, og blev den overdraget til den wittenbergske Linie, og hvorvel han siden modsagde dette, saa udelukkes han dog

af

Valdemar den Fierde. Aar 1350.

af den grønne [illegible]. Udi Budissin den 23 Februar gav herpaa denne Hertug Eric den unge af Sachsen det Fogderie (Pleghe) i Lybek, han havde til Pant af Markgreve Ludvig, over til Kong Valdemar, som han havde med hans Villie havt det til Pant (Hvidtfeld S. 496). Gramms Formodning er meget rimelig, at Eric ej gav denne Tilstaaelse fra sig, førend han af Ludvig fik noget andet Pant i Stedet. Og Valdemar [illegible] disse 16000 Mark hos Ludvig for sine Krigsomkostninger; og hermed har maaske det Brev Sammenhæng, som begge Ludviger udstædde den 8 Martz til Hertug Eric, hvorved de tilstode, at være ham 2000 lybige Mark skyldige, og lovede igjen at betale det Halve til næste Mikkelsdag, og det andet Halve til Mortens Dag 1 Aar; dog bleve de ude med Betalingen, da skulde Herre Henrice Friderik von Lochen være Opmand heri, og om han døde, blev syg eller var ude af Landet, da Herre Benedict von Anevelt; betalte de, da skulde deres gamle Gieldsbreve, som lød paa 6000 Mark, være ugyldige. Dette Brev er trykt hos Genz (Brandenburg Urkunden S. 277–79) ligesom et andet af 4 Martz til Spandau, hvorved begge Ludviger forpligtede sig til at handle redeligen imod Hertug Eric, i Henseende til hvad han udlagde fra sit Slot Lauenborg til deres Tjeneste, og det tage indtil han kom bi igjen. Herre Friderik af Locken skulde være Opmand heri, og i hans Sted Herre Benedict af Anefeld.

Fra Budissin reiste Valdemar og mange andre Fyrster, med Keiseren til Prag, som den bøhmiske Skribent (hos Dobner IV. 53.) skriver. Udi Prag den 26 Februar efter Sagittarius (Hist. Lubec. rec. p. 22) eller og den 2 Martz tilskrev Keiseren Lybekkerne om at betale Valdemar Skatten, og den 2 Martz udgav Carl følgende Brev. (Hvidtfeld S. 495–96.)

Vi Carl, af Guds Naade romerske Konge, altid Rigens Formerer, Konge udi Behemen, bekjende og gjør alle vitterligt udi dette Brev, som det høre eller see, at efterdi den høibaarne Første Woldemar, Danne og Vendis Konge, vor kjære Ven, sig udi den Uenighed, som sig en Tid lang haver tildraget, imellem os paa den ene, og den høibaarne Første, Marggrev Ludvig til Brandenborg, og hans Broder Romulo, vor kjære Ohm, Formunte og Førster, paa den anden Side, flitteligen og venligen sig haver forarbejdet og forholdt, at vi hans synderlige Venskab og tro Flid have befundet, at den Trætte er kommen til Ende; da, hvis herefter saa skede, at os og forbemeldte Marggrev Ludvig fremdeles kunde komme noget Anstød, Krig, eller Uenighed imellem (hvilket Gud forbyde) hvorfore eller hvorom det kunde være, da give vi forbenævnte Kong Woldemar, for alle andre Mennesker, den Magt og Vold, at han saadan Uenighed imellem os skal sone, forrette og fordagtinge. Til Vidnesbyrd, under vort Indsegle. Givet til Prag, Aar 1350, Tirsdagen efter St. Matthiæ, udi det fierde vort Regimentes. . . . Valdemar den Fjerde. Aar 1350.

Dette Brev er trykt hos Gram p. 209 paa Tydsk efter Originalen, og viser fuldkommen, hvormegen Del den danske Konge har havt i Forliget mellem Keiseren og de brandenborgske Marggrever. Det er ikke usandsynligt, at Kong Valdemar har derpaa reist med Marggreven til München (Heinze S. 121) for at drive paa Fuldbyrdelsen af dette Forlig, og Rigsklenodiernes Udlevering, som skete der den 12 Marts. Udi Nürnberg den 5 April anførte Pfalzgreve Ruprecht sine Grunde for Keiseren, hvorefter han ansaae den foregivne Valdemar for at være falsk, og gav Keiseren dem Bifald, erklarede, at Ludvig var uretteligen uddrevet af Brandenborg, og befol den 6te adskillige Byer der at for-

Valdemar den Fjerde. Aar 1350.

lade Valdemar, og igjen at hylde Brødrene de begge Ludviger og Otto; dog herved kom de endda ej i rolig Besiddelse af Landet, da mange Byer der holdt med den falske Valdemar, og Erkebispen af Magdeborg og de anhaltske Fyrster ej vilde forlade ham, baade fordi den første havde Adskilligt af gammel Mark inde, saa og fordi de sidste haabede, som næste Frænder, at arve Valdemar. Man maa og tilstaae, at Keiser Ludvig fornærmede dem, da han gik dem forbi, og forlænede Landet til sin Søn Ludvig. Jeg skulde tvivle paa, at Kong Valdemar har været med i Nürnberg; thi den 19 April udgav han i Aarhus et latinsk Brev paa sit Retterting om en Stridighed mellem Hove Nicləsson og Ascer Brun om Gods i Thiriestorp, hvorved han tildømte den første det. Nicolaus Jønsson af Kildebek var Vidne. Dette Brev er trykt i Langebeks 6 Tome p. 499. Saasom Gram ej kjendte det og flere, saa sluttede den store Mand uretteligen, at Valdemar ej kom hjem til sit Rige forend i October.

Den 8 Maj sluttede Kongen, ved sin trofaste Ven den saxiske Hertug Erik den Yngre, et Giftermaal mellem sin Datter Margrete og Albert Søn af den meklenborgske Hertug Albert, hvorom de meklenborgske Hertuger og Brødre Albert og Johan udstædte følgende Brev: (Hvidtfeld 500–502.)

Wi Albret og Johan Brødre, af Guds Naade Hertuger til Meklenborg, Stargard, og Rostok Herrer, bekjende og tilstaae udi dette vort aabne Brev, at vi have handlet og dagtinget med den ædle Herre, Herr Erich af Saxen, den Yngre, vor kjære Ohm, Herr Benedictus von Alefeld, Herr Claus von der Iure, og Herr Boe Falck, Riddere, om al den Skjelding og Tvedragt, som imellem den ærbare Første vor kjære Herre, Kong Woldemar og hans, imod os, vore Mænd og Tjenere imellem er kom-

men, paa den anden Side, og haver været, at den ganske er afskaffet og forsonet udi Venskab, udi saa Maade: Forbemeldte Konge skal give vor Søn Henrich sin Datter Ingeborg; han skal give hende 6000 Mark lødige Sølv, cølnsk Vægt, til Medgift. Derfore skal han visse vor Søn, saa han derudi er forvaret. Disse Børn skal gives tilsammen og troloves, som nu sammens ere lovede; hvilken af os det først æsker, den skal skee Følge, uden vi begge blev foreente om, det ikke saa snart skulde være, inden Aar og Dag. Han skal betale vor Søn fornævnte Summa Penninge, hvor hannem beleiligt er, efter han haver taget hende. Vor Søn skal forskrive hende Gnøyenhus, og den By til Ribenis, den By til Sulten, og det Hus til Thesin, med alt Gods og Nytte, som ligger til fornævnte Slot, til hendes Livgeding, at beholde naar Bryllupet er skeet, den første Morgen han haver sovet hos hende, og de opstaaer. Han skal fri hende fornævnte Lande ind, for al Tiltale, hvem sig dermed vil bevare, som et Livgeding bør at være. Herom skal han forvisse vor Herre og Konge, saa han bliver forvaret derudi. Til et fuldkommen Venskab, da skal højbemeldte Konge antvorde os sin Datter, hos vor Hustrue at opfødes. Og vi skal faae hannem igjen vor Søn Hertug Henrich som skal blive hos hannem. Naar man det esker, skal det skee paa en Tid, at de skulde oversendes. Ydermere skal vi Hertug Albret og Hertug Johan, Rostok Stad og Land, af benævnte vor Herre, Kong Woldemar, og hvis vi af hannem og Danmarks Rige have, det skulle vi annamme lænsvis; naar han paaæsker, saa han skal belæne os dermed; og af Landet Rostok skulle vi tjene hannem med 50 Mand med Hjelme, dem skal vi sende hannem 6 Uger efter han derom fordrer; deres Kost og Skade skal holdes med, efter de Breve han og hans Forældre have givet os, hvilke vi have. Ydermere

Valdemar den Fierde. Aar 1350.

om

Valdemar den Fjerde. Aar 1350. om al Tvist som imellem Marggrev Ludvig af Brandenborg, og os er, og haver været, den haver forbemelte Konge forrettet og sonet, saa forbemelte Marggreve det stadigt holde vil; vil han det ikke, saa skal Kongens og vor Forhandling dog blive, efter vore Breve; men var det saa, at hvis imellem Marggreven og os forligt er, ginge for sig, og os siden kom nogen anden Tvist imellem, da skal forbenævnte vor Herre, Kong Woldemar, om han kan, til minde. Kan han ikke, da skal han være os Retten mægtig, paa vor Side. Fremdeles, var det saa, at vi finge Tvist med forbenævnte Hertug Erich af Saxen, Hertug Warzlaffs Børn af Stettin, og med Grev Johan af Holsten, da skal forbenævnte Konge til Mindelighed forlige os, om han kan. Kan han ikke, da skal han være os Retten mægtig. Ydermere; var det saa, at forbenævnte Konge, vore Herre, fik Tvedragt med vor Ven, Kong Magnus udi Sverrige, Hertug Haagen, hans Broder Erich, Hans, Johan, Henrich, Claus, Geert, Grever til Holsten, Johan, Henrich og Claus hans Sønner, Claus og Bernt, Herret af Werle; da skal vi dennem forene, om vi kan. Kan vi det ikke, da skal vi være dennem Retten mægtig. Ydermere til et fastere Venskab, da skal vi forbenævnte Hertug Albret og Johan af broderlige Tro, udi alle Maade, af al vor Magt, hjelpe Kong Woldemar; det samme skal han gjøre os igjen om behov gjøres. Den som begjerer Hjelp af den anden, skal tilsige 6 Uger tilforne. — Dette lovede de paa begge Sider, troligen at holde; og naar de sammens komme, paa begge Sider det med deres Eed at befæste, paa alle Helgen. Dette lovede og med dennem deres Ohm, Ottho, Greve til Forstenberg, Herr Johan von Pless, Herr Raffven Bernekow, Riddere. Actum Lybek Aar 1350, Løverdagen efter Vor-Herres Himmelfart.

Den

Den plattydske Original heraf er trykt hos Gram (S. 211-12.) Man seer heraf, at Danmark endda tilegnede sig Lehnshøiheden over Rostok, og at Kong Valdemar strabte af alle Krefter efter at faae sit Rige samlet igjen, saasom det havde været i hans Farbroders Kong Erics Tid. Den her benævnte Valdemars Datter Margrete døde endnu i dette Aar (Heinze 123), hvorfor Ingeborg, en anden Datter af ham, kom i hendes Sted.

Valdemar den Fierde. Aar 1350.

Den 13 Maj sluttedes i Lovits et stelleds Forsvarsforbund imellem Kong Valdemar og den Polske Kong Kazimir, og lyder Indholden af den sidstes Brev saaledes hos Hvidtfeld S. 502-3.

Kongen af Polen forskrev sig til, at skulde elske ham udi et stadigt Venskab, som sin Broder, vide og ramme hans og Rigets Bedste. Han forskrev sig til at forhielpe ham med 100 Glafvende, naar han 6 Uger for tilsagde, imod hver Mand, undtagen Kong Carl, Romersk-Konge, Kong Ludvig i Ungern, hans Søstersøn, Markgrev Ludvig af Brandenborg, Bloda af Sidwitz hans Søstersøn, Uladeslao til Dobritz, Boleslao Plocensi, Sencouio & Casimiro Varsouiensi & Zerensi, Bogislao Stetinensi, og Ludouico Romano Brandenburgensi. Kongen skal forsørge dem med Fetalie udi sit Land, udi Fiendernes skal de leve paa deres Omkost og Fordel; han vil ikke tiere gjøre ham slig Hielp uden engang, med mindre Kong Valdemar for gjør ham slig Hielp; hvoraf er at mærke at de have tilbundet dem til lige Hielp. Datum in Louitz, in octava Domini, 1350.

Rimeligen har Valdemar villet bruge Polakkerne til Markgrev Ludvigs Understøtning, vel og imod Holstenerne, men man finder ej, at de ere komne hid ind.

Udi den nye By eller ville neufve, (Avignon) forkyndte Gaufrid, Bisp af Carpentras, i Pavens Navn, den 14 Maj et Ban-

brev

Valdemar den Fjerde. Aar 1350. brev imod Markgrev Ludvig, stilet til de fleste Erkebisper og Bisper i Tydskland, og i Polen; tilligemed Kleve og bandsatte Grev Günther af Schwartzburg, mange Riddere og andre Personer, som navngives Hertug Barnim af Stettin, to Grever af Lindov, og mange Geistlige og Verdslige, som opregnes, blive paamindte, fordi de ansaae sig for Ludvigs Vasaller, og vare ham behjelpelige. Da Bispen og Kapitlet af Lubus havde klaget over, at den danske Kong Valdemar og den polske Casimir havde venskabelig Omgang med den bandsatte Ludvig, og hjalp, raadte og yndte ham, især Valdemar, som hjalp ham i egen Person og med al sin Hær, saa formanedes herved først, anden og tredie Gang bemeldte Konger, saa og Barnim og Wartislav, Hertug af Stettin, Pommeren, Slavien og Cassuben, og de Brødre og Marggrever af Meissen, Frideric og Balthasar, at de inden 24 Dage, efterat dette Brev var blevet dem bekjendt, eller og forkyndt ved Kong Carls Hof, skulde fra al Hielp, Raad, Gunst, Understøttelse, under hvad Navn være maatte til bemeldte Ludvig, thi i vidrig Fald bandt han dem herved med Bans Lænke. Dette Brev er trykt hos Buchholz (Urkunden p. 82–95.) Buchholzes Mening er, at Carl og Ludvig først ere blevne forligte 1351, en Mening som Gercken i Cod. Diplom. Brandenb. I. 297, dog godt har gjendrevet.

De Annaler, som slutte med 1357, fortælle (Script. VI. 526.) at Kongen gjorde i dette Aar et Tog til Fyen og Jylland, og heri følges de af Hvidtfeld, da og en anden Krønike, som slutter med 1523 (Script. VI. 226) og Petrus Olai (Script. I. 133.) henføre til dette Aar, at Danmark blev da befriet fra alle Tydske; saa maa Noget være gaaet for sig med Holstenerne, og det rimeligen i Julii og August Maaneder. Messenius (i Scondia

dia T. 3. p. 14) mener, at Toget var skeet mod nogle opsætsige Un- Valdemar
dersaattere, og derpaa maae Kongen være draget til Tydskland, og den Fierde.
været i W..... den 28 August, som et Diplom beviser, og var der Aar 1305.
Opmand i den Tvistighed mellem den meklenborgske Hertug Albert og de Brødre og Hertuger af Stettin, Bugislav, Barnim og Wartislav. Disses Klager og Alberts Svar lyde saaledes hos Hvidtfeld S. 487-99.

De Hertuger af Pommeren, Bugislav, Barnim, Warzlav overgave disse Klager. Først, at den af Meklenborg, og de af Werle, skulde være dragen i det Førstendømme Ryen; der sagde Hertug Albert Nej til, det ikke var skeet. For det andet, at han haver bevaret sig med Kirkernes Tiende udi Lande Bartz, der til blev svaret: den Rettighed haver Hertug Albert havt i 20 Aar, og arvet den efter sin Fader, den Tid de pommerske Herrer vare umyndige, og ingen paa deres Vegne talede derpaa; derfore formeente han sig det endnu at maa gjøre med rette; og satte han trette, om han ikke er nærmer efter slig Lejlighed, at beholde, hvis han haver i havendes Værge, end de ere at afvinde. For det tredie, at den af Meklenborg og de af Werle skal være dragen udi det sundeske Land, og gjort der Skade; der sige de Nej til; efterdi de tiltee os saadant paa; om de ikke ere nærmere at værge dem derfore, efter det med intet bevises dem paa. For det fierde beklagede de: at Hertug Albert og de af Werle skulde have bestollet Hirschberg, og vilde den indtage; det sagde de Nej til, og meente, efterdi det ikke overbevises dem, om de ikke var nærmer at værge dem derfore. Ydermere, saa der klages, at den af Meklenborg og de af Werle skal være dragen for Loytz, og indtaget Byen, og gjort stor Skade; der udi ere de uskyldige; og adspørge Eder, Herre Konning! efterdi det ikke dem overbevises, om de ikke er nær-

nærmer at værge dem derfore. Item som klages: at den Meklenborger og de af Werle skal være dragen for Wolgast, og i Land til Forsterhøgen, og i Land til Anklam; der udi ere de uskyldige, skal ikke overbevises, sætter for Eder i Rette Herre Konge! om vi ikke ere nærmer derfor at undværge os, efter det ikke overbevises. Ydermere som klages: at de af Meklenborg og Werle, udi Hertugernes umyndige Aar, skulde være dragen udi de pommerske Herrers Lande, og understandet dem, at indtage deres Slot; det haver de ikke gjort. Men Lante-Vart er deres Fæderne-Arv, som den af Meklenborg friligen med Nytte og Brug uden al Klage eller Tiltale haver brugt, efter hans Faders Død, Aar og Dag. Ja 20 Aar have vi det brugt, og sidde der i udi Lavhævd; sætte i Rette, Herre Konge! om vi ikke ere nærmere, at beholde og værge med Ed vort Fædrene-Gods, hvad vi have udi Hænde, end det os med blotte Ord at afvende? Den Skade som de sætte vi skulde gjort dennem, Det sige vi Hertug Albret, og den af Werle Nej til. Bespør Eder, Herre Konge! om vi ikke ere nærmere at værge os derfore, uden de os det overbevise.

Dette Document haves endnu her i Original paa plattydsk. Den Gang blev ingen Dom afsagt, som følgende Brev hos Hvidtfeld S. 499, udstedt af Bugislav og Barnim, Hertuger af Stettin, den 15de October, udviser.

Vi Bugislav og Barnim, Brødre, af Guds Naade Fyrster til Rygen, og Hertuger til Stettin: Vi bekjende det aabenbarligen med dette Brev; om vor Dag, vi skulde holdt St. Mikkelsdag, om det Land og Stad til Vart; og om den Trætte som vi med de Herrer af Meklenborg derom have, hvorom vor Herre Konning Woldemar skulle adskille os med forbemeldte Herrer. Den Dag haver vor Herre Konning Woldemar forlanget til

St.

St. Jacobs Dag forstkommende, hvor han selv til Wordingborg skal og vil sige os Retten imellem. Hvad han os siger imellem, ville vi holde, ved vor Eed, som vi hannem foret og lovet haver; og beder hannem, at han da vil gjøre os Ret. Var det saa, at vi det ikke haldt, da ville vi ikke drage fra Wordingborg, før vi holder og efterkommer med Løvte hvad han siger. Actum Wordingborg 1350 in crastino beati Calixti Papæ.

Valdemar den Fjerde. Aar 1350.

Brevet er her i Original paa Plattydsk.

Saasom Kongens Datter Margrete var død, saa lovedes en anden af hans Døttre, Ingeborg, med samme Medgift bort til den meklenborgske Hertug Alberts Søn Hertug Henric, og lovede Albert som en Broder at staae, med sine Arvinger, Valdemar og Arvinger bi, og at forskaffe ham alle de Lande igjen, som de Konger Eric og Christopher havde besiddet; dog herfra undtoges de Lande og Slotte paa hin Side Havet, som Albert havde til Lehn af Valdemar, imod at han af dem gjorde den Tjeneste, Brevene omtalte; han skulde hjelpe Valdemar mod hver Mand, undtagen mod sin Herre den romerske Konge i hans Lande af Bøhmen, eller paa hin Side Thüringer-Skov. Derimod skulde Kong Valdemar ogsaa staae Hertug Albert og Arvinger bi, som en Broder, med al sin Magt, ja med sit eget Liv. Hver af dem, som hjalp den Anden skulde forsyne sine egne Folk med Kost. Dette Brev gav Hertug Albert i Tryveborg (et Slot nær ved Corsør) den 23 October; det er paa plattydsk, gjemmes i det gehejme Archiv, og findes trykt hos Gram (pag. 213-14.)

De Bisper Sven af Aarhus, Peder af Ribe, Andreas af Børlum og Peder af Viborg tilskreve den 12 Martii alle Sognepræster i deres Stigter, at, da Ridder Lagho Røøth havde med sine Anhængere plyndret Riber Kirkes Gods i Tharms i Eskj-

Valdemar den Fjerde. Aar 1350.

vad Sogn, og paa flere Steder, en Gaard, som tilhørte Vor-Frue Kirke i Ribe, og nogle afdøde Præsters Eiendele, og bortført Qvæg, Sæd og Boskab, og derfor var strax ved Gjerningen selv forfaldet i Band, saa bød de herved Præsterne, hver Søn- og Fest-Dage i Domkirken og paa Tingene at lyse ham og Anhængere i Band indtil de igjen tilbagegav det borttagne og adlød Kirkens Befalinger, og for det første skulde al Gudstjeneste ophøre i de Kirker, ved hvilke han og de boede, og gjorde han og Anhængere ej Bod inden en Maaned, da skulde de bandsættes og ingen paa nogen Maade have Omgang med dem; han skulde og efter Løvte godtgjøre det, han udi Riber Bisp Jacobs Tid havde brandt og røvet Ribers Kirkes Gods i Asthorp. Dette Brev er trykt hos Pontoppidan (II. 178–79.) og hos Terpager (p. 103–10.)

Udi Stralsund den 13 Maj gjorde Bisp Jacob af Roskilde sit Testamente, og skjænkede derved Kong Valdemar en Guldring og to Blider; Dronning Heylvig en Guldring og et "Hethenstykke"; Hertuginde Ingeborg af Halland et Sølvkar (Amphora), Erkebisp Peder af Lund en Guldring, og et Hethenstykke; til Roskilde Kirkes Bygning 4 Gaarde, dog skulde hans Aarstid holdes der i Kirken for de to; til Herre Nicolaus, Decanus i Roskilde, en Nød med Hul og Dæksel (venteligen et Drikkebæger), en Borddug, et Haandklæde, og et Horn; Provsten der, Johan Capella, to Bordknive, et Bordlagen, og en Klo (venteligen en Elendsklo, som troedes at staae Forgift imod); Cantor Michael et Sølv Drikkebæger med Majestætsbilledet (maaskee Christi) og et Horn; Herre Nicolaus Lembek sin Snække (Skib) med Redskab; Herre Everard Moltcke, et Par "Staketyn" med en Blide; Herre Jacob Oldasen, en Guldring, et Horn, en Blide og Jordbrevet (Exactio) Sællinge, saalænge indtil han

havde

havde faaet gotgjort sine Bekostninger paa Rejsen (Felttoget) med Kongen ind i Mark; Herre Peder Niclæsson, en Part af Bispens smaae Prydelser, hans lidet Missale, Sermones Jacobi de Losanna, Bispens brune Ganger, som han gav ham i Stedet for sin graae Hest, som Bispen havde skjænket Kongen; sin Søstersøn Herre Johan Gulsiø, Decretalerne og Sextum (Tillæg dertil) i et Bind, Bogen Exaëmereon (af Andreas Suneson) med mange vedbundne Bøger (cum pluribus aliis libris insertis); Henric af Gent hans Summa, en Borddug, et Haantklæde; Boetius, Decanus i Kjøbenhavn, en Kolta (hvilket Ord undertiden betyder en Penge, Collect, men her maaskee en Art Klædemon); Prædikerbrødrenes Kloster i Stralsund, hvor han vilde begraves, indtil han kunde føres til Roskilde, 50 Mark Sundisk; Prioren der et Sølvbæger og en Sølvskee; Lector der en Pels af Maarskin; Broder Johan af Campen, som havde opvartet ham i hans Sygdom, en Trøje og en Scapulare (Axelskind) af godt Tøj; Prædikebrødrene i Roskilde, en Læst Sæd; Herre Nicolaus Niclesson en halv Læst og en Bog: de summa vitiorum; Herre Johan Eskildsen en Bog: de autoritatibus Sanctorum; Sin Notarius Knud sit Belte og det Gods, som Frue Ingeborg af Hemmeløve havde, for hans Livstid, dog saa at hun beholdt det endda i 2 Aar; Herre Johan Felix hans Overkjortel (Sorkovium, Surtout) og Kabus af graae Skind, som han havde gaaet med; Herre Henric Budde hans Vintertrøie Kappe og Kabus; Herre Johan Sacrista i Roskilde hans Sommertrøje Kappe og Kabus; til sin Søster Frue Christine gift med Magnus Thomæsson en Guldhægte, som han havde kjøbt af Herre Jacob Niclesson, da han blev fri for Pantet i Stralsund; hver af sine Væbnere (armigeri, maaskee Vaabendragere, Krigssvende) en halv

Valdemar den Fjerde. Aar 1350.

 Læst

Valdemar den Fjerde. Aar 1350.

Læst Sæd; sin Vært Martin Strazeborgh et godt Stykke Tøi ("Sconelaken" eller og Tøi fra Skaane); Henniche Jungfraue 6 Mark Sølv, som han skulde have i Scanør af Bispens Tiende paa Møen; hans Hustru 19 Alen af bruggisk Tøi til et par Klæder; sine 3 Kammersvende (Camerarii) hver en Hest af 2 Mark Sølvs Værdi; de andre Kammersvende hver en Hest af 1 Mark Sølv; Ruslef 1 Mark Sølv, og den bedste Hest han havde paa Synelss; sin Skræder Johan Siøburgh en halv Mark Sæd; sin Kok Magister Johan en halv Mark Sæd; til hver af de 4 i Staldene 3 Pund (Lispund) Sæd med Trøje og Kabus; hans Skibskarl (nauta) Olav en Trøje og Kabus; hver som tjente paa hans Skib Trøje og Kabus af "Sylsaa"; hver af hans Løbere, Brevdragere (i Mangel af ordentlig Post holdt de store Herrer da Courerer) Trøie, Kappe, Kabus, 1 Pund Sæd; Husholderen (promus) paa Draugsholm 1 Hest af en Mark Sølvs Værdi og 2 Øre Sæd; hver som arbejdede i Kjøkkenet, Kjelderne, og paa hans Gaarde i Sjælland, 1 Pund Sæd. Til Executores indsatte han Nicolaus Johansen, Decanus, Johannes af Capella, Provst, Henning, Erkedegn, Peder Niclaisen Kanik i Roskilde, og Magnus Toddæ. Desuden gav han til mange andre, men som jeg udelader, ladende mig nøje med at opregne det Mærkværdige. Rimeligen døde han kort efter i Stralsund og det uden Tvivl af Pesten. Henric Gertson, Cantor i Roskilde, kom i hans Sted.

Den 28 October gjorde Thorkil Byernesen, Kanik i Lund, sit Testamente, og døde samme Dag. Han gav for sin Aarstid i Lunde Chor, hvor han vilde begraves, sin Gaard i Lokkathorp, og Penge til Erkebispen og Kanikerne, samt til de sidste Horn- og Sølvkeer; Penge til Præster og sine Beslægtede; til sin Søstersøn Uffo Niclæsson, et Breviarium, og et Passionarium; to Breviarier

Valdemar den Fierde. Aar 1350.

vigarier til tvende andre; man seer og af det, at han har havt 7 Tjenere. (Dipl. Langeb., conf. Script. III. 565.)

Udi Calundborg den 21 November gav Bisp Henric af Roskilde tilkjende, at han af sit Kapitels sanddrue Efterretning havde erfaret, hvorledes Kong Valdemar havde ej allene befriet Roskilde Kirke, Klerisie og Almue fra Fiendens og deres Efterstræberes Trældom, men endog befriet hans Formand og Kirkes Tiunde og Underhavende fra Fengslets Aag paa sin Bekostning, Skade og Arbejde, hvorfor Bispen med sit Kapitels Samtykke overlod til Kongen Kjøbenhavns Slot og By med al Rettighed og Tilliggende, tilligemed hans Gods i Søretholef og en Mølle, for saa længe Bispen levede; hertil drev hverken Frygt eller Magt ham. Tre af Kannikerne og de strenge Riddere Benedict af Alevelde og Boetius Falk, og Peder Laurensøn Knappe, vare herved nærværende. Dette Brev er trykt i Pontoppidans Origines Havnienses (pag. 61-62.)

Nogle af vore Annaler synes at henføre til dette Aar, at Danmark blev fri for de Fremmedes Magt lige fra det baltiske Hav og til Sverrige, men dette bør henføres til 1360, da Valdemar fik Skaane igjen. Petrus Olai og Erkebisp Nicolaus (Scriptor. I. 133. VI. 630) fejle endnu mere, naar de skrive, at Danmark blev fri lige fra det adriatiske Hav af, som maa være en Skriverfejl; hvorvel det er muligt, at adriadisk er sat istedetfor baltisk eller orientalisk.

Skatterne vedvarede i Danmark, som Herman af Jura, Hovedsmand i Nesbo, indsamlede, og udi Fyen en Henning Split, Ridder. (Script. I. 307.) Disse vare vel nødvendige for at indløse de pantsatte Lande og til Krigens Førelse, men Alting

viser

Valdemar den Fjerde. viser dog, at Kongen ogsaa fik Smag paa Penge jo mere han indsaae deres Nødvendighed, og at han derfor samlede en Skat.

Aar 1350. I Rom holdtes et Kirke-Jubilæum, hvorhen mange Danske rejste, saa og Svenske, efter Petrarcha, der levede paa de Tider, hans Vidnesbyrd (Petrarchæ Opera Tom. III. epistol. lib. 3.) Dette Jubilæum skal Paven have holdet efter den hellige svenske Birgittæ Indskydelse. (Script. I. 308.) Den 21 Maj skrev Paven fra Avignon til Decanus i Roskilde, og bød ham beskytte Dalum Kloster mod Voldsmænd, og at bandsætte Dem, som borttoge dets Gods, (Scriptor. l. cit.)

Den 26 Junii, uvist om i dette Aar, døde Henric Brun, Kanik i Ribe, og gav Bispen der Peder Thuresen for sin Aarstid en Bibel smaat men tydelig skreven til Brug for de Kaniker, som vilde prædike; (Scriptor. V. 553). Den 17 August Conrad Swave, og hans Hustru Margrete Datter af Christjern Woll, forhen Raadmand i Ribe, døde begge i den store Mandedød, og blev der for deres Aarstid givet en Gaard, som strakte sig i Længden fra Hundegaden til St. Hans Gade (Script. V. 557.)

Den 9 Martii døde Herre Herman Swærtslipære udi Cøln paa sin Reise fra Rom; han var fra Gulland, og begroves han hos Minoriterne i Cøln. Han havde i Minoriternes Kirke i Visby bygget et Alter St. Bartholomæus Apostel til Ære, prydet det med Alter-Tavle, Præsteklæder, Kalk, Missale, Sølvflasker, og andre Smykker, samt givet 3 Mark Sølv for sin Aarstid og meget til Kirken og Brødrene. (Scriptor. VI. 559). Visbys Dødeliste opregner (ibid. p. 562–64) Mange, som døde der i Julii, August, September og October dog mest i August Maaneder, og deriblant den 7 August Broder Frederic Præst og Sacrista, som gav en

Paaske-

Paaskelysesdage og Altertavlen til Hellig-tre-Kongers Alter, og en Messehagel af brunt Silke til det store Alter; Den 8de Winand Stolte, som ved sit Testamente gav 20 Mark Schwabisk Mynt, og et Sølvbelte til Presterne; Den 10de Grete, Borgemester Ollæ Tjenestepige, som gav Minoriterne 8 Mark Sølv til Sacristiet, og "telam" til 10 Messesærker, samt Klæder og Boskab; Den 29de Broder Everard, som gav Minoriter-Kirken et nyt Graduale, et Breviarium, og et Antiphona baade for Sommer og Winter; Den 6 November Herre Bother, Præst i Thuste, som gav Minoriter-Klosteret 4 Mark Sølv, og 4 Gjestebuder, og 2 Øre til hver Broder, hvorfor han og Dagen efter begroves i Minoriternes Ordens-Dragt (l. cit. 562.) De wende Hertuger Hagen og Knud, Sønner af Hertug Knud Porse, og Hertuginde Ingeborg af Sverrige, døde ogsaa i dette Aar (Hvidtfeld 504. Scriptor. VI. 526.) Disse Herrer havde, efter Hadorphs store Rimkrønike (p. 151.) Sønder-Halland og de 2 Herreder i Skaane Berga og Nørre Asbo i Pant for 14000 lødige Mark. De døde venteligen ligesom de fleste andre, af den store Pest, som dette Aar især rasede grueligen i Danmark med Pest-Bylder, saa at baade Mennesker og Qvæg døde meget hastig. Efter et gammelt Vers, der lyder saaledes:

Milleni tricent L mortis tempora dicent

Dum mors in mundo regnavit nigra rotundo.

Tertia pars hominum transiit ad dominum.

(Script. R. D. IV. 621.)

døde den tredie Deel af Menneskene. Krøniken, som slutter med 1527, vil, at i nogle Lande blev neppe det hundrende Menneske tilovers, hvilket vist er overdrevet. Hvidtfeld (S. 504) har følgende gamle underlige Vers herom: Rostrum trevurstrum, spid lon-

Valdemar den Fjerde. Aar 1350.

Valdemar longum, og forklarer Rostrum ved M ɔ: 1000, trevurstrum ved
den Fjerde. CCC ɔ: 300, og Spid longum ved L ɔ: 50.

Aar 1350. Rimeligen døde Bisp Sven af Aarhus ogsaa i denne grue lige Pest enten i dette eller næste Aar, men snarest i dette; han var en af Valdemars troeste Mænd og meget medvirkende til hans Ophøielse paa Thronen.

Pontoppidan fortæller i sin Kirkehistorie (II. 177), at dette Aar var meget tørt og derfor Ufrugtbarhed og en stor Vand-Mangel, saa at Mennesker og Qvæg døde af Tørst; tilsidst paabød Bisper og Kapitler en Faste- og Bededag, hvorpaa Regn faldt, og derfor gjordes det Løfte, at smaa Drenge og Piger skulde engang om Aaret ledsagede af Præsterne med Helgenes Levninger og Kors vandre Marken over, og syngende paakalde Gud, at slig Plage ei mer maatte indtræffe; man fastsatte og, at Enhver skulde tre Gange om Aaret, paa Christi Himmelfarts, Mariæ Himmelfarts og St. Hans Dag offre saa megen Smør, som der kunde kjernes af Kærnes Melk i en Uge, og et Brød for hvert Stykke Qvæg, og Ingen være fri for denne Afgift.

I det Slesvigske hærjede denne Pest og saa mange, at Cypræus vidner (Annales p. 337) at knap den femte Deel blev tilovers, saa at Husene stod tomme, og Qvæget gik vildt om paa Marken, Katte og Hunde bleve i mange Huse allene tilovers. Børn flyede for deres Forældres Lig og begrov dem ikke. Forud skal 1348 en stor Taage have trykket sig over Jorden, og 1351 ved Mortens Dagstider rasede Sygdommen saaledes i det Ejderstedtske og omliggende Egne, at knap den fierde Deel af Menneskene blev tilovers. Saaledes forenede baade Skatter, Ufrugtbarhed og Pest byrdede sig dette Aar til at ødelægge Danmark, og nu føler man dog ikke

ikke Virkningen heraf, hvilket tjener til at oplive Modet, og ej at tabe det i store Ulykker. Valdemar den Fjerde.

Den 19 Junii tillod Grev Johan af Holsten, med Samtykke af sin Søn, Junker Adolph, og sine Arvinger, at Ridder Nicolaus Split maatte i Landsbyen Brunswyk udenfor Kyl overlade en Plads til en Kirkegaard til Raadet i Kiel, og de oprette der et Tale-Kapel til Apostelens Jacobi, de Martyrers Fabiani og Sebastiani, og den salige Jomfrue Gerthruds Ære. Dette stadfæstede den bremiske Erkebisp Godefrid ved sit Brev fra Bremen den 24 Junii, især fordi alle Afdøde ej kunde, især i den Pesttid, begravës paa Kirkegaardene i Byen, og gav han 40 Dages Aflad til dem, som besøgte bemeldte Kapel, og gik om dets Kirkegaard. (Westphal. III col. 583 et 3284-85.) Aar 1350.

Fra Stade den 18 November forbød Erkebisp Godefrid af Bremen, Kyls Indvaanere, ej at gjøre nogen Forandring imod de hellige Canones, og til Sognepræsternes Skade, ved nye Vicarier, Messer, Altere, og det under Bandstraf, dog undtog han den Hellig Aands Kapel. (Westphal. Monum. II. col. 190-91.)

Den 26 December i Hilligenhafen gav Grev Johan Raadmændene der det Privilegium, at de maatte lægge Kop-Skat paa alle dem, som handlede der. Brevet er paa plattydsk; men paa Latin i Scholtz's Nachricht von Heiligenhaven (pag. 24.)

Udi Møln den 24 August forenede Hertug Eric af Lauenburg og Byen Lybek sig om, at opkaste en Vold og Grav (Fossatum) til Beskyttelse mod Stratenrøvere. Elleve af Raadet i Lybek og Biskoppen der, Johan IV. døde af Pesten. (Beckers Gesch. Lübecks I. 269.)

Den svenske Kong Magnus afsagde ved Pindsetider saaledes i den Sag mellem Hertug Albert af Meklenborg og Marg-

Valdemar den Fjerde. Aar 1350. grev Ludvig af Brandenborg, at den sidste skulde for de Penge, han var den første skyldig for at løse sine Fanger, afstaae Lehns-Rettigheden til Herskabet Stargard, og Marggrev Ludvig, den Romer, ægte Alberts Datter Ingeborg, og faae Intet med hende uden Slot og By Lenzen, og derimod give hende i Liv-ding Arneburg, Werben, Sehusen og Perleberg med Tilhørende. (Buchholz II. 434. Lagerbring III. 404-5.)

Ved Fastens Begyndelse (im Fastegangh) den 14 Februar til-skrev Kong Magnus fra Vestre-Aros alle Mænd i Ræfsunden og Hambradal (begge i Jemteland, som da hørte til Norge, hvor-for og Norges Navn staaer i dette Brev for ved Sverrigs), at da han agtede at fare til St. Olufs (det er til Nidaros eller Tron-hjem, fordi St. Oluf laae der begravet), og han agtede at vær-te her i Landet til over Paaske, saa skulde alle de, som havde Net og Nod, søge at forskaffe ham ferske Fisk (endnu fanges der en tref-lig Slags Lax) til Paaske, og hvo der ej gjorde det, skulde betale ham 6 Øre i Breve-Brud. Rimeligen er Magnus virkeligen ved den bestemte Tid draget til Tronhjem, endskjøndt man ingen videre historisk Efterretning har derom, eftersom man finder, at han i dette Aar gjorde sin Søn Hakon til virkelig Konge i Nor-ge, og forbeholdt sig allene Helgeland, Island, Færøerne og Het-land; indrettede tilligemed hans Hofstat, satte ham i Kongesædet, og gjorde Orm Eystrims Søn til hans Drost. Torfæus (pag. 481.) lader vel dette skee i Bergen, følgende deri de islandske An-naler n. 427, men da Tronhjem var egentligen Norges Hoved-stad, saa er dette venteligen skeet først der, allerhelst han vilde ta-ge Vejen igiennem Jemteland, og siden i Bergen, Oslo, og paa de flere vigtige Lagting. Et Magni Brev af 7 Junii viser, at han da var i Bergen. Deri skriver han sig Norges, Sverriges

og

og de Landes Skaane og Hallands Konge, og at han efter Hansestædernes Kjøbmænds Klage, at de ei kunde faae fornøden Proviant tilkjøbs paa Torvet i Bergen, som var det eeneste Sted, baade i og udenfor Byen, hvor de havde lov at kjøbe det, saa gav han dem herved Frihed til at maatte kjøbe deres Mund-Provision, men ej til Salg, her og uden for Bergens Torv og Grændser (Takmark); og da de ogsaa klagede over, at deres Skyldnere ej betalte dem til de fastsatte Terminer, saa bød Kongen, at de skulde gjøre det, af hvad Stand og Høihed de end vare, inden en Maaned efter Terminens Udløb, under Straf af 13 Mark og 8 Skilling Penge kaldte Orthug (Ørtug) for Brevbrud, og skulde Kongens Fehirde og Embedsmand i Bergen inddrive Gjelden for Kjøbmændene. (Dipl. Langeb.)

Valdemar den Fjerde. Aar 1350.

Omtrent den 10 Junii skrev Magnus et haardt Brev til alle Mænd i Holum Stigt angaaende deres Stridigheder med Kirken og Bisp Orm, og at de nægtede at give Tiende; han bød 9 af de fornemste at møde for sig i Norge eller i hans Fraværelse for Erkebispen i Nidaros, Drosten, og Rigets Raad, og saafremt de ej mødte, at ansees for Forrædere mod Kongen og Kirken i Norge. Dette Brev er trykt i Bisp Finnur Jonsens islandske Kirkehistorie I. 433.

Fra Karssund (sønden for Bergen) den 21 Junii tog Kongen Lyse Kloster under sin Beskyttelse, og skulde de, som sad paa deres "Bugaarde", nyde samme Frelse, som Brødrene i Klosteret, især de, som vare i Brødrelag med det, og skulde 3 Mænd, af de 6, Abbeden opgav, være fri for al Nævning og Ledingsfærd, medmindre Kongen kaldte dem selv ved sit Brev. Arne Askaksson, Kanzler, beseglede det. Af nogle Data i Diplomerne kan man slutte, at Magnus fra sidst i Marts til sidst i Julii har været i Norge.

Valdemar den Fjerde. Norge. Dronning Blanca fulgte sin Herre paa denne norske Reise. (Dipl. Langeb.)

Aar 1350. Udi Bergen den 23 Junii bekræftede Kong Hakon med sit Raads Raad alle Lyse Klosters Privilegier givne af de fremfarne norske Konger og især af hans Fader Magnus, og fastsatte 8 Ortugers og 13 Mark Straf for dem, som brød herimod. Peter Eirikøson Kanzler beseglede dette. (ibid.) Udi Tønsberg den 26 September stadfæstede Kong Hakon med sit Raad alle de Privilegier Mariæ Kirke hans Kapel i Oslo havde fra fremfarne Konger, og det med hans Faders Raad; altsammen under bemeldte Straf af 8 Ørtug og 13 Mark i Brevebrud. Dette Brev haves kun paa Dansk. (ibid.)

Erkebisp Olav blev nu udi Avignon af Paven viet til Erkebisp og fik Pallium, men det lader, at han ej kom til Norge førend næste Aar.

I dette Aar kom intet Skib fra Norge til Island, venteligen for Pesten, og var derfor saa lidet Vin paa Island, at man i de smaa Kirker og alle Bønnehuse maatte aflægge Altergang.

Udi St. Michaelis Kirke paa Man udgav Bisp Wilhjelm Russel af Sodor den 23 Februar nogle Synodal-Anordninger om Begravelser, Kapellaner, Kirkeslyning, fremmede Klerker, Straf for dem, der Søndagen bleve fra Kirken. I Henseende til Alterets Sacramente foreskrives, at Vinen maa heller være rød end hvid, og anføres følgende Vers om Hostiens Beskaffenhed:

Candida, triticea, tenuis, non magna, rotunda,
Expers fermenti, non mista sit hostia Christi,
Inscribatur aqva, non cocta, sed igne sit assa.

(Wilkins Concil: Britann. III. pag. 10.)

Bisp

Bisp Henning af Abo bød den 2 April, at Præsterne i hans Stigt skulde, saa snart de havde faaet dette hans Brev, skaffe deres Sønner og Døttre fra sig, endog udenfor Sognet, og de med Børn ellers forfalde i Band, dog maatte de boe i Sognet paa deres egne Gaarde, som de enten selv havde erhvervet sig eller arvet, men ej tillagt sig af Kirkens Formue. (Diplom. Langeb.) Man seer heraf, hvor længe Naturen udi Norden sejrede over den romerske Politik. Valdemar den Fjerde. Aar 1350.

Paa denne Tid var Johan Ginkæbert, Decanus i Dorpt, det romerske Sædes Nuntius og Indsamler af alle Penge, Rettigheder og Ting, som det vedkom, i Danmark, Sverrige og Norge, og i Lund, Upsal og Nidaros Byer og Erkestigter, og haves et Brev af ham fra Arno den 3^e December til den upsalske Erkebisp Henning om Peters-Penge. (Magni a Celse Bullarium 121-22.)

Den hellige Birgitte havde en Aabenbaring om en Ridder fra Skaane, som havde den rette Tro, men var indviklet i verdslige Sysler, kom til Rom, fik Aflad, og blev renset fra sine Synder, og ligeledes om en fra Halland, som tvivlede om Christi Opstandelse. (Birgittæ Revelat. lib. IV. cap. 81.)

Ligesom Magnus havde overladt Norge til sin anden Søn Hakon, saa overlod han og Sverrige til sin ældste, Eric, dog forblev han i begge Riger at være Overkonge; og skal han efter Messenius (lib. III. p. 15) have forbeholdt sig Skaane, (conf. Lagerbring III. 409.)

Jeg tænker, at det var i dette Foraar, at de holstenske Grever undsagde Kongen og Riget. (Westphal Mon. I. col. 1398. Gram 78.), venteligen fordi Kongen ej havde givet dem de belovede Aar 1351.

For-

Valdemar den Fjerde. Aar 1351.

Forsikkringer, da de overlod ham Nyborg. (Heinzes Valdemar p. 127). Men af hvad Aarsag han gjorde dette, vides ikke, saa magre ere de Tiders Kroniker. Kongen lod herover befæste sit Slot, rimeligen Vordingborg, og opføre kostbare Ladegaarder og fylde dem med Proviant. (Hvidtfeld S. 505.)

Den 27 Junii udi Slagelse tildømte Kongen Ricnlph, Prior i Andwortskough, en Gaard i Glomsøe ham pantsat paa Kongens Retterting af Broder Johan Olafsøn og ikke indløst, og havde Broder Johan besiddet den roligen i 4 Aar, og var den ved 4 Kongebreve lovmæssigen tildømt Prioren, og han ved hæderlige Mand bleven sat i korperlig Besiddelse af den, dog skulde han kun beside den, indtil den blev lovmæssigen indløst. Dette Brev er trykt i Dän. Bibl. (3 St. p. 168.)

Udi Stralsund den 27 Junii lode Bugislav, Barnim og Warzeslav, Brødre, Hertuger i Stettin, Wenden, Cassuben og Pommern, og Fyrster i Rygen, den høibaarne Valdemar Konge i Danmark deres Herre (i Henseende til Rygen) og kjære Ohm, villig og gjerne ledig og qvit for den Dom og Dagtingning, han havde paataget sig imellem dem og Meklenborgerne. Vidner herved vare Bisp Johan af Camin, Eric Hertug af Saxen og Brødre, og 7 Riddere, bemeldte Hertugers Raadgivere. Bugislav og Barnim hang deres Segl for. (Hvidtfeld p. 507.) De pommerske Hertuger mærkede nok, at Kongen var Meklenborgerne mere bevaagen end dem, derfor vare de saa villige til at give slip paa hans Dom, allerhelst det saae ud til at ville komme til Krig, hvorom mere siden.

Den 14 Julii var Valdemar i Odense, holdt Retterting (i Script. I. 308), og teede sig naadig mod Dominikaner-Munkene, i Byens Mands Overværelse, 7 i Tallet, hvoriblant Johan

Bang,

Bang, Procurator og Advocat. Herfra var det udentvivl, at han drog over til Tydskland, hvor han maa være bleven hen imod to Maaneder; thi den 5 September finder man ham først igjen i Roskilde. Paa samme Tid sendte han og sin Hær Hertug Valdemar til Hielp (Christiani III. 201.), hvilket viser, at Krigen med Holsten er vel og tildeels kommet op for hans Skyld, men denne Herre, som synes at have været temmelig ustadig, forlod da, maaskee og af Nød, Kongens Parti, ja undsagde endog hans Hær, som derover vendte tilbage. (Hvidtfeld S. 506.) Paa samme Tid opkom der og (efter Hvidtfeld S. 505. Cranzii Saxonia lib. IX. cap. 25. Chron. Hols. i Leibnitii Accessiones p. 56.) Uenighed mellem Kongen og Herre Nicolaus Limbek, Ridder, en Holstener af Fødsel, som med sin Frue havde faaet Slottet Dorningh, beliggende i Gram Herred, Haderslebhus Amt, og Hertugdømmet Slesvig; hun var Enke, og egtede denne mægtige Mand, for at have En, der kunde beskytte hendes mange Godser og Ejendele. Da han vilde besøge sine Bønder, satte de sig imod ham, og vilde ej engang unde ham Hus. Ved Hjemkomsten fortalte han sin Frue hvorledes hermed var tilgaaet; hun svarede: Jeg er Kone, og forstaaer at forsørge et Land; skaf Du kun Folk, og saa skal jeg sætte dem ved et langt Bret, og drag saa med et stort Følge til dine Bønder, saa skal man faae at see, hvem der er dine Undersaatter. Man havde da et Ordsprog, at de Danske sjelden herbergerede faa, men nok mange. Claus fik da mange bevæbnede Krigsfolk fra Holsten, og tvang ved dem sine Bønder; han tilagde sig derpaa mange flere Gaarde. Kongen fordrede nu af ham Troskabs-Eed, siden han besad Ejendele i Jylland, men Claus vægrede sig, uvist af hvad Aarsag, maaskee fordi Holstenerne havde eyden den Gang Pant i Jylland; Kongen trængede nu stærkere

Valdemar den Fjerde. Aar 1351.

ind

Valdemar den Fjerde. Aar 1351.

ind paa ham, men som hans Magt og Godhedighed skaffede ham mange Svenne, saa stolede han herpaa, og svarede, at han aldrig vilde blive ham og Riget tro. Kongen gjenmælede: Du svarer sandt; thi Du har aldrig været, og vil aldrig blive Os tro. For denne Opsætsighed, vel og fordi han behandlede sine Bonder for haardt, thi denne Konge beskyttede Almuen og Bonderne mod de Store, hvorvel han ej selv skaanede Bonderne ret meget, for alt dette sendte Kongen en Hær ud imod ham, og lod hans Slot Dorning beleire fra tvende Kanter og slaae to Leire op for det. Den holstenske Grev Claus lod lægge 300 dygtige Krigsfolk ind i det. Beleiringen varede længe, og tilsidst begyndte Provianten at mangle, hvorover Limbek ved sin Knappe Raspe, som han havde ofte brugt til at spionere i den fiendtlige Hær, lod Greven bede om Proviant, men denne undskyldte sig derfor, tilbød sig derimod at ville paa en vis Tid komme til Undsætning, og angribe den eene Leir. Dette skete og, Holstenerne grebe an med stort Raab: Holstenland! Frowe von Hemmelriken! De slog dem i den eene Leir ganske, fangede over 200 rige og anseelige Mænd, og fik Alt hvad der var i Leiren, Boskab, Klenodier, Vaaben, Fodevare, Havre, Rug, Malt, Øl, Mjød, Vlider, Intet undtagen; derpaa brød den anden Leir op og tog Flugten. (Hvidtfeld l. cit. Chron. Holsat. l. cit. pag. 70.) Imedens dette skete, var Valdemar i Tydskland, venteligen for at hjelpe sin Svoger, Marggrev Ludvig, thi den gamle Krønike, som slutter med 1357, siger (pag. 526 i Script. Tom. VI.) ej, hvor han var da, men Albert af Strasborg, en samtidig Skribent, beretter (i Urstisii Scriptor. German. II. 157. Heinzes Valdemar pag. 129) at Kong Valdemar var dette Aar i Marken, sin Svoger til Hjelp med 300 Hjelme, og 500 Skjolde, og at Ludvigs Broder den Romer

var

var med, ja Valdemar lod endog komme 200 Hjelme og 500 Skjolde efter. (Ved saadan hjelmet eller galeatus, lancearius, forstodes 4, 5, til 6 Mand, ligesom hver Adelsmand havde forbundet sig til at stille Folk til af sit Lehn, altsaa gjorde 500 Hjelme i det mindste 2000 gode Ryttere ud. Ved Scutiferi eller Skjolde forstaaes de, som og kaldtes Armigeri, Væbnere, Vaabendragere, og som førte Riddernes eller galeati deres Vaaben, ja ledte deres Heste indtil de brugde dem. Saadanne Armigeri vare og gemeenligen Adelsmænd, og kunde ingen blive Ridder, førend han først havde været Væbner.) Valdemar den Fjerde. Aar 1351.

Den anstundende Høst, som og den holstenske Krig, og Misfornøjelse blant Adelen i Jylland nødte Valdemar til at begive sig hjem. Vi finde derfor, at han den 5 September (ifølge Diplm. Langeb.) har i Roskilde tildømt St. Agnetis Jomfrue-Kloster der Godset i Olofstorp, som Frue Cecilia, Enke efter Herre Johan Sjælanzfard, og hendes Søn Olav havde skjødet det til Tinge. Fra Roskilde tilskrev han og, venteligen samme Dag, Indbyggerne af Færæ Herred herom, og at han havde tilintetgjort Afhændelsen af de to Gaarder i Olafstorp, som ulovmæssigen var skeet efter Skjødets Tinglysning af Frue Ceciliæ Søn Olaf.

Hvidtfeld skriver (S. 506), at Magnus for megen Misfornøjelses Skyld i Sverrige, hvor man mere elskede hans Søn Eric, end ham selv, søgte nu Valdemars Venskab, men Valdemar vilde ej indlade sig i nogen Krig og Vidtløftighed, medmindre han fik Skaane igjen. Hvorfra Hvidtfeld har dette vides ikke, hvorfor og Lagerbring (III. 411–12) aldeles nægter det, da intet Oprør var endda i Sverrige, men det paafølgende tjener dog til at vise, at Noget maa være om denne Valdemars Paastand, som han og havde gjort forhen.

Valdemar den Fierde. Aar 1351.

Den 16 October gav de holstenske Grever Hinric og Claus en Qvittering til Herre Johan Limbek for 500 Mark lybsk, som han havde annammet af Herre Sti Anderson, da denne havde med Niels Ebbesens Venner gjort en Sone med Greverne for deres Faders Grev Gerts Død (Hvidtfeld S. 507.) Dette viser tilfulde, at de holstenske Grever ej have fanget Niels Ebbesen og lagt ham paa Steile, thi saa havde de faaet Hevn for deres Faders Død, og kunde da ej forlange Noget i Sone. Man seer og heraf, hvormeget de holstenske Grever søgte at vinde den jydske Adel.

Den 28 October drog Kongen atter over til Tydskland, først til Rostok, og siden til Stralsund, og kom tilbage den 20 November. Anledningen til denne Reise var nok den udbrudte Krig mellem Meklenborg og Pommern.

Det lader efter Ordenen af Fortællingen hos den gamle Annalist, som slutter med 1357 (Script. VI. 526), at det var først efter Kongens Hjemkomst, at 3 danske og 3 svenske Bisper forsamlede sig i Lund hos Erkebispen for Freden (at vedligeholde) mellem begge Riger. (Hvidtfeld 506.) Dette var i Følge af Foreningen mellem Kongerne Valdemar og Magnus af 1343, hvorefter Riddere og flere skulde bivaane slig Forsamling, naar nogen Tvist omkom mellem Rigerne. Rimeligen have de og været der, endskiøndt den gamle Skribent ej siger det. Efter Foreningen af 1343 skulde Forsamlingen holdes i Helsingborg, men nu holdtes den dog i Lund, som maaskee er bleven aftalt paa Landdagen i Helsingborg. Lagerbring tager Anledning af det Bisper allene nævnes, at mene (l. cit.) at her handledes allene om nogle geistlige Stridigheder; men de Ord: "om Freden mellem Rigerne" synes at vise, at der har været Misforstaaelse mellem Kongerne og Rigerne.

gerne. Mesfenius siger (Scondia Tom. III. p. 15.) at Bisperne dømte Valdemar til at betale 30000 Mark. Dette var og ifølge den forrige Forening, en Straf paalagt Valdemar saafremt han brød den. Mesfenius har maaskee vel heraf allene taget Anledning, at skrive, at de dømte saa, men hvo veed om han ej og har havt nogen anden Underretning, da han efter de Tiders Sædvane ikke citerer. Valdemar den Fjerde. Aar 1351.

Kort efter, i det mindste fortæller den gamle Annalist (l. cit.) dette derefter, kom Herre Buggi og andre Herrer til Kongen i Kallundborg, for at stifte Enighed mellem ham og den jydske Adel; men der blev intet af, og de droge forbittrede bort; hvorpaa de ved Hjemkomsten til Jylland forenede sig med de holstenske Grever og belejrede Kongens Slotte. (Hvidtfeld S. 506–7.)

Kongen var myndig, vredladen, og maatte frygte for sin Adel, helst den jydske, thi han havde sin Faders, Farbroders, Farfaders, og Oldefaders Exempler og Medfart for sine Øjne. Arbejdsom og utrættelig var han, saa og en nøje Haandthæver af Retten uden Persons Anseelse, ligeledes en stræng Inddriver af sine Rettigheder og Skatte, og spurgde han nøje efter; paa hvad Maade Adelen var kommet i Besiddelse af sine Godser; han elskede og saa Pragt, og som han ofte holdt Tourneringer, saa faldt de Adelen kostbare; stedse holdt han en liden hvervet Hær af Fremmede, da de vare mere villige til at adlyde hans Befalinger, end Adelens Lehnsfolk; herved brød han undertiden an mod sin Haandfæstning. Alt dette smertede Adelen, og gav den Anledning til at klage over Grumhed, Tyrannie, deres Friheders Forkrænkelse, fattige Folks Undertrykkelse, hvilket mest kom deraf, at Kongen lod anlægge nye Dæmninger mod Søen, forbedre Veje og Slotte, opføre Møller, grave Kanaler, og øve Almuen i Vaaben; og over

Valdemar den Fierde. Aar 1351.

alt dette troede Adelen sig berettiget til at gjøre Oprør mod sin Konge, og at styrte Fædrenelandet i Ulykke. (Gebhardi Dän. Geschichte pag. 607–8.) Hvidtfeld vil (S. 505) at Hansestæderne holdt i denne Krig med Holstenerne, fordi dem syntes, at deres Friheder fornærmedes.

Den 14 Februar gjorde Cecilia, Ako Raafns Enke, sit Testamente, hvorved hun gav sine Ejendele i Viverhyth til sin Sognekirke Kaarhyth, og saaledes til flere Kirker og Præster i Halland og Skaane, og til Prædikebrødrene i Helsingborg, Minoriterne i Lund, og hvert Hospital i Skaane, allesammen en Del Mark og Øre i Penge; til sine Børn og Beslægtede Horn og Guldringe o.s.v.

Den 21 April tilstod Johan af Capella, Provst i Roskilde, at have faaet af St. Agnetis Kloster i Roskilde en Slette kaldet "Toof" (maaskee Toft) som laae vesten for Jacobi Kirken, paa sin Livstid, imod en aarlig Afgift af en Skilling Sterling til Mortens Dag, imod at den efter hans Død skulde tilfalde Klosteret, tilligemed hvad Bygninger han derpaa kunde have ladet opføre; hans eget Segl tilligemed Præstens, Herre Hennichins, hans Klerkes bleve forehængte. (Diplom. Langeb.)

Udi Roskilde den 17 August gav Bisp Herman af Lybek (Lybekkerne skrive ham Berman) 40 Dages Aflad til dem, som af Andagt besøgte St. Agnetis Kloster i Roskilde, gik om dets Kirkegaard, da bade et Paternoster og salutationem angelicam for de der Begravnes Sjele, og for alle Troendes, eller gav Almisser til Kirkebygningen; og dette gjorde han med Samtykke af Stiftets Biskop. (Diplom. Langeb.) Om denne fremmede Bisp har havt noget politisk Ærinde hidind, vides ej.

Den 26 September udi Zuder (paa Rygen) gav den roskildske Bisp Henric 40 Dages Aflad paa de sædvanlige og nu nylig

anførte Vilkaar til dem der besøgte St. Mariæ og St. Nicolaj Cistercienser-Kloster paa Hyddense i Roskilde Stigt. (ibid.)

Valdemar den Fierde. Aar 1350.

Udi Sønderborgh den 8 December tildømte den jydske Hertug Valdemar Marqard Ruthæ noget Gods i Yggvisløsholm i Riis-Herred med Tilliggende, som forhen vare lovmæssigen vurderede paa Bo Lythyk, Borger af Tundern, hans Vegne ved 12 Vurderingsmænd efter Hertugens Brev, og som Marqvard paa tre Tinge efter hinanden havde opbudet de nærmeste Slægtninge til Indløsning, men ikke vare blevne indløste, og derfor vare de ham lovligen tildømte ved tre Tingsdomme, og 12 Vurderingsmænd (æstimatores), ligesom Hertugen og herved tildømte ham det, saavel med Marqvards egen Ret, som og med al Hertugens egen. (Dipl. Langeb.) Gram har skrevet herpaa, at dette beviser, at Kong Valdemars jydske Lov gialdt i Sønder-Jylland.

Udi Rendesburch den 27 Marts gav de holstenske Grever Henricus og Nicolaus, Brødre, Byen Ykeho Græsgang og Marker til dens Qvæg og Heste, saa og Lybek-By-Ret i Byen og tilhørende Land, hvis Grændser beskrives; Handlende maatte ej boe i den gamle By, men allene Urtegaardsmænd og Bødkere; alle Byens Privilegier stadfæstede de og, hvorimod Byen skulde aarligen holde Poster og Planker i Stand til deres og Grevernes Nytte. Dette Brev er trykt hos Westphal IV. 3225–26 og Noodt II. 409. Samme Grever gave den 25 Maj deres kiære Raad og Borgere af Byen Slesvigh, for den store Skade de havde lidt ved Ildebrand, fri for al Slags Bede (precariæ) og ubillig Tyngsel fra næste Mindsedag i 6 Aar, og forbød deres Fogder og Embedsmænd at handle herimod. Heraf maa man slutte, at Byen Slesvig var da i de holstenske Grevers Magt, og at der altsaa var venteligen da Irring mellem dem og Hertug Valdemar, hvorfor han kaldte den dan-

Valdemar den Fjerde. Aar 1351.

danske Konge til Hielp, men ej længe efter, enten af Ustadighed eller Nød, tog Partie med dem imod ham. Dette Brev er trykt hos Noodt (1ste Th. 176.), men for dets Vigtighed har jeg ladet det aftrykke.

Den 4 Junii stadfæstede Grev Johan et Salg af Gaarden Wörde, som i hans og hans Ridderes Raads Overværelse (dette synes at vise, at han havde ingen anden Raad end Riddere, eller at i det mindste alle de, som af hans Raad vare tilstede, vare Riddere) var gjort af de Brødre Wulwold og Otto kaldte Smalstede til Nicolaus kaldet Splyt, ellers og Mosegardhe, paa Vilkaar, at enhvert Beboer eller Ejer skulde give til Neumünster eller Bordesholm Kloster 7 Mark af Møllen ved Gaarden, og om det ej rigtigen skete til Mortensdag, da havde Munkene Magt til, at borttage Rynen (det er Møllehjulet) saa at Møllen ej meer kunde gaae, indtil de havde faaet deres Betaling. Blant Ridderne nævnes som Vidner blandt andre, Marqvard Bructorp, Langhe, Plesse, Hartvig af Ranzov, (Westphal II. 194.)

Udi Reynebeke Kloster den 28 Junii gav Henric Witte Provst der og Johan Stenwarde og Tukko Putferken "famuli" Medbrødre der, adskilligt Gods, som i alt beløb sig til 47 Mark og hvoriblandt en Karre (Plaustrum) Salt i Lyneborger Saltværk, altsammen for deraf at gjøre Trøjer til Nonnerne i Rejnebek efter deres Trang. (Diplbm. Langeb.) Man seer paa tvende Steder i dette Document, at det Gods, som solgtes for 50 Mark, indbragte aarligen 5 Mark, altsaa 10 pro Cento.

Den 8 Maj tilstod Sivert, en Adelsmand, Herre af Homburg, og hans Søn Rolef, at de havde forbundet sig med deres ærværdige Herre Grev Gherharde, Biskop af Minden, og med deres kiære Lehnsherre (Ledeghere) (viva voce

voce ligius:) Grev Alph af Schovenborch og Alph hans Søn, St. Mikkels-Aften for 3 Aar siden, at de for det første vilde inden 14 Nætter efter Paaæskning lægge paa deres Slotte 25 Væbnede, gode Folk, fødte til Skjold (Adelsmænd) som skulde have 50 Hjelme, (altsaa gik efter dette 2 Hjelme paa hvert Skjold.) De kalde i Brevet Grev Otto af Everstenæ deres Svoger, saa og Grev Alph af Schowenborch. Dette mærkelige Brev er paa plattydsk, og trykt i Scheidt vom Adel pag. 418. Valdemar den Fjerde. Aar 1351.

Agmund Provst i Lyth i Jemteland og 5 andre Præster tilskrev den 31de Dezember, uvist hvilket Aar, Erkebisp Hemming af Upsal paa hans aabne Brev om at melde, hvad Skatte-Inddriveren og Folket af Jempteland havde svaret. Den første sagde, han turde ej afgive Kongens Faderne-Arv, uden Kongens og det norske Raads Samtykke, fordi Almuen paastod, at paa det Sted havde forhen Tingsted været, førend Kirker bleve byggde, og da det var gammel Skik, saa hverken vilde eller turde den samtykke, førend den herom fik et særdeles Brev fra Kongen. Skatte-Inddriveren (Exactor) skrev med den hele jemtiske Almues Samtykke et Brev herom til Kongen med Landets Segl for. Brevet kan ej være fra dette Aar, siden Erkebisp Hemming døde i Maj Maaned i det, og kan derfor i det seneste være fra forrige.

Af et Brev af 15de Julii udstædt i (Andunar Garde) i Bergen, sees at Skreid da fangedes i Finmarken, og betaltes med engelske Penge.

Den 7de Augusti beskikkede Paven Johan Giullabert til sin Nuncius i Sverrige og Norge for at indsamle Tienden, der var paalagt for 5 Aar, (Bzovii Annal. ad hunc ann. col. 1101.), imidlertid lader det, at denne Nuncius var alerede forrige Aar i Sverrige,

Valdemar den Fjerde. rige, saa at dette maa kun have været enten en Udvidelse eller en Forlængelse af hans Forretning.

Aar 1351. Udi Nidaros holdtes et Provincial-Concilium og den 23de August udgave Erkebisp Olaf af Nidaros, Gisbert af Bergen, Havard af Hammer, Johan af Garde, endel Statuter, hvorved de formanede Klereset til at skye Laster og følge Dyden; især føres der imod at de fleste Gejstlige i Norge realiter offentligen holdt paa deres Gaarder Bisloppersker (Focariæ, Friller), men endog, som var meget afskyeligere, ansaae dem for deres Ægte-Hustruer; men nu, i Følge Erkebisp Olavs Anordning, dømmes alle saadanne i Pengebøder, og om de ej skille sig ved deres Friller da til Suspension og Bansættelse; og de, som holdt dem som rette Koner skulde for et Aat miste det Halve af deres Indkomster, ja dømmes endog haardere efter deres Biskops Skjøn; Ingen maatte offentligen vise sig uden i Præsteklæder, og mindst gaae med stribede eller adskillig farvede Klæder (virgata vel partita veste); og da der var Mangel paa duelige Præster, saa skulde de ældre undervise de yngre især i Henseende til Forretningerne ved Alterets og Daabens og den sidste Olies Sakramenter, og ved Begravelser; Erkebisp Arno's Anordning stadfæstes, siden den indeholder alle de foregaaende, udelukkende det overflødige; Hostiens Tilbedelse i Kirken, og naar den bæres til Syge, indskjærpes, og Alle bydes at falde paa Knæ; ingen Gejstlig, som til sin Dødedag beholdt sin Frille, maatte begraves inden Kirkemuren; Præsterne skulde lære deres Sognefolk, saavel unge som gamle, Troens Artikler, Herrens Bøn og Engelens Hilsen til Maria, og flitteligen prøve dem deri, skrifte og oplære dem i den katholske Tro om Daaben og dens Virkning, samt Kirkens øvrige Sakramenter, om de 7 dødelige Synder, og om Helvedes Straf; Jomfrue-Klostere skulde holdes

vel

Valdemar den Fjerde. Aar 1351.

det under Lukke særdeles om Natten, og hverken Gejstlige eller Verdslige forundes Indgang der efter Vesper uden hojeste Nodvendighed, og endda ej paa mistænkelige Tider og Steder; om en Lægmand stak en gejstlig Person eller Sag, og til dem horte da de Reste, ind for sig, da forfaldt han strax derved i Band; hvo der hemmeligen giftede sig underkastedes 3 Aars Poenitentse, og de Præster, som blandte sig deri, suspenderes i 2 Aar; over dem der giftede sig anden Gang, maatte ej Velsignelse lyses, for ej at forvarme Sakramentet; de Kaniker, som opholdt sig paa Universitetet (Studium, i Paris) skulde med deres Prælaters Samtykke fuldkommen nyde deres Prabender; Kanikerne ved de norske Domkirker hang deres Segl for. Disse Statuter, som findes i Bartholins Tom. E. p. 736–45, har jeg ladet trykke bagved.

Bisp Gynder af Skalholt vendte nu tilbage tilligemed Bisp Orm af Holum, der førte Kong Magni skarpe Brev af forrige Aar med sig. (Torfæus. IV. 481.)

Natten efter Palmesondag den 11 April kom Erkebisp Olav med Pallium fra Avignon i Land i Norge (Torfæus l. cit.) Drosten Erling Vidkunarson kom og tilbagt fra Rom, hvorhen han havde redet med 2 Svenne.

Den 28 September udi Tonsberg forbød Kong Hakon ved Brev til alle paa Helgoland, at hans Befalingsmand maatte herefter, som hidindtil, ej udbyde hos Almuen 2 til 3 Gangere, da dog ingen Fiende var formodendes, saa at den sig til Besvar maatte indlose sig med Penge; herfor paalægger han ham de sædvanlige Boder, 8 Ørtug og 13 Mark for hver Mand han havde taget Pengene af, i Edvards Bergens Beskrivelse (Mst. pag. 413.)

I Begyndelsen af Aaret drog Kong Magnus til Lifland. Lagerbring formoder (III. p. 413) at det var for noget Gods, de unge

Valdemar den Fjerde. Aar 1351.

unge Porser af Halland, som døde forrige Aar i Pesten, havde den efterladt sig, og hvorpaa Magnus, som deres Halvbroder, gjorde Tiltale; hvorom alting er, saa gav Magnus udi Riga den 18 Februar et Beskjermelsesbrev til Raadet og Borgerne der, og bød alle sine Betjentere, naar nogen fra Riga kom til hans Riger og Lande, at begunstige dem. Han skriver sig her Herre af Halland og Skaane. Dette Brev er trykt hos Lagerbring (p. 414.)

Den 15 Maj var han paa Abo Slot, og fornyede der Gaven af Bergos Kirke til Vades Kloster med Bisp Hemmings og Kapitel af Abo deres Samtykke (Diplom. Langeb). Her skriver han sig Konge til Sverrige, Norge og Skaane, ladende Halland ude, som kunde give Anledning til at troe, at han for Porsernes Arv var i Lifland, eftersom han arvede Syd-Halland efter dem.

Paa Helsingborg Slot den 17 September tog Magnus Riga Kirke efter Pavens Forlangende under sin Beskyttelse; venteligen er dette skeet i Anledning af de Stridigheder mellem Erkebispen i Riga og den tydske Orden. Dette Brev er trykt hos Dogiel, og findes i en Vidisse af Keiser Wenceslaus af 1395 (Dogiel Cod. Diplom. Polon. V. 47-48.) Man kunde og herved falde paa den Tanke, at Magni Rejse sigtede ogsaa med til at faae nogen Fod i Lif- og Estland, hvortil man i de forrige Aar har Spor. Samme Dag udstædte ogsaa Magnus i Helsingborch en Vidisse af den norske Kong Erics, og dennes Broder, sin Morfader Hakon, deres Breve af 1292, om Friheder i Norge for Wismer Borgere, hvilke han herved bekræftede. Den 10 October var han i Lødese. Man seer heraf, at Magnus, hvorvel han var from og bøjelig, dog ingenlunde var uduelig og efterladen, men at han flittigen rejste om, som fast alle Konger

maatte

maatte paa de Tider gjøre, da det ej gik an, at indslutte sig i sin Hovedstad eller paa sine Lystslotte, som Tiberius i Capua. | Valdemar den Fjerde

Den 14 eller 15 Marts skrev Paven fra Avignon til Erkebiskopen af Upsala (Raynaldi Annal. VI. 324. ad ann. 1351. Not. 34.) at Kong Magnus havde tilmeldt ham, hvorledes Kareler og Ingrer, der grændsede paa en Side op til hans Rige, havde tilbudet sig at blive Christne, som de og vare blevne, og tilligemed anmodet ham om Hjelp mod Russerne, hvilke efter Kongens Bortgang havde grueligen mishandlet dem og ført dem i Trældom; hvortil kom, at han formedelst den store Pest ej var i Stand til at tilbagedrive dem; Paven byder herover Erkebispen at opmuntre Indvaanerne i Sverrige og omliggende Øer at lade sig korse mod de vantro Russer. Paa samme Maade tilskrev han og Erkebisperne af Nideros og Lund og deres Lyd-Bisper om at formaae de Norske og Danske til at lade sig korse til dette Tog, da Sverrige var ved Pesten udtømmet for Folk. | Aar 1351.

Fra dette Aar 1352 haves næsten ingen Diplomer af Kong Valdemar, hvorfor man er nødt til i Henseende til Begivenhedernes Orden og Følge at rette sig efter Kroniken, som slutter med 1357. Det første, der siges, er at Valdemar samlede en Hær, og begav sig med den til Slagelse, men kunde formedelst Modvind ej komme over Beltet i mange Dage; med denne Hær agtede han at drage mod Holstenerne. Siden samledes han med Kong Magnus i Ørebro (Hvidtfeld 509), og maa han have havt vigtige Ting med ham at afgjøre, efterdi han reiste saa langt ind i Sverrige, og da har han maaskee udstædt de tvende Breve til alle dem der besøgte Sjællands Landsting, endskjøndt de ere baade uden Aar og Dag, men Gram har lagt dem ind i Diplomatarium ved dette Aar. | Aar 1352.

 Nu

Valdemar den Fierde. Aar 1352.

Nu samlede Valdemar atter en Hær, gik dermed over til Fyen og kom til Odense, hvor mange Fyrster og Adelsmænd kom til ham, men han og Hertug Albert af Meklenborg drog til en Landsby, og der forhandlede han med Fyrsterne, venteligen de holstenske Grever og Hertugen af Slesvig, angaaende de imellem ham og dem værende Stridigheder (Scriptor. VI. 526.) Paa begge Sider valgte de Opmænd, og bleve Slotte og Befæstninger overgivne til dem, paa det de derimod skulde des snarere forbindes, til at gjøre hvad Ret var. Grev Johan af Holsten, Kongens Farbroder, var en af de fornemste Opmænd, og afsagde han derfor i Plen den 25 Martii, den Kjendelse som haves hos Hvidtfeld (S. 507-8.)

"Aar 1352 voldgav Kong Valdemar, Henric og Claus, Grever af Holsten, deres Sager, efter hvis Compromis, Kongen og dennem for var gaaen imellem, hvorfore forrige Krig var begyndt, ind paa Grev Johan af Holsten; han afsagde et Magtsprog imellem Kong Woldemar paa den ene, Grev Henric og Grev Claus paa den anden Side, om hvis Irringe dennem imellem var, og havde været, fornevnte Herrer sendte ham deres Klage, under deres Indsegle, til rette Tid, men Kongen, ikke begjerede Dom paa hans Tro og Ære, og det tit og ofte, da beraadte han sig med Hertug Eric af Saxen den ældre, og andet godt Folk, og fordi befandtes at dennem var gjort en Sone imellem, hvorfor godt Folk havde lovet, og Slotte stode til Underpant for, derfor skal Greverne trænge paa den Sone hos Kongen og hans Forlovere. Ydermere, eftersom Kongen og Greverne havde en Sone for Hænder, den Tid Greverne oplod ham Nyborg til troer Haand, der sagde han saa paa for Rette, at om Kongen havde forvisset dem den Sone og Forhandling, da skal Greverne derfor mane Kongen og hans Forlovere.

Actum Ylstø, Søndagen efter Lætare". dog bragtes herved ingen fuldkommen Fred og Forlig tilveje, saasom Kongen var ej fornøjet dermed. Nu holdtes, venteligen for at afgjøre disse Sager, og maaskee ogsaa for at undersøge Valdemars Paastand paa Skaane, en Herredag, saa kalder Hvidtfeld den (S. 509.), men den gamle Skribent i Script. VI. 526. Parlamentum, hvorved dog ikke vel kan forstaaes et ordentligt Danehof; thi det kunde Waldemar ej holde i en fremmed Konges Land, men at det dog holdtes der, synes at vise, at der maa være bleven forhandlet Noget om Skaane, og venteligen har Kong Magnus og været der, thi i dette Aar meddelte han i Helsingborg Byen Rostok et Frihedsbrev, hvorunder beklageligen ingen Dag staaer, og desuden opholdt han sig i Varberg udi Halland fra Martii til Junii og drog siden til Bahus) udi Helsingborg, hvorhen de meklenborgske Hertuger og flere Herrer droge gjennem Sjelland paa Kong Valdemars Bekostning. Det Følgende viser, at her intet blev udrettet, dog kan jeg ikke tro Messenius (Scondia Tom. III. p. 16.) at de meklenborgske Hertuger vare Kongen saa imod, at de ej alene tildømte Magnus Skaane med tilliggende Lande, men endog paalagde Valdemar at betale 30000 Mark i Bøder til Magnus, fordi han havde yppet denne Trætighed; thi om saa havde været, saa havde han vel ej saa kort efter hjulpet de meklenborgske Hertuger. Hvorom alting er, saa kom Valdemar med uforrettet Sag tilbage til Sjelland; men strax derpaa rejste han til Lychosum; saa skriver den gamle Annalist (Script: l. cit.) hvilket Hvidtfeld (S. 510.) forklarer ved Lychov uden at sige hvor det ligger, Messenius gjør det til Lyckeby i Blekingen, og Lagerbring til Lyckas ved Jønkøping, hvilket maaskee bliver det rigtigste, thi derhen kunde Magnus snarest komme fra Warberg og Lecköe var lidt langt for Valdemar; hvorom alting er, saa

Valdemar den Fjerde. Aar 1352.

blev

Valdemar den Fjerde. Aar 1352. bleve begge Kongerne Valdemar og Magnus her ſel vel funligte, da alle de vare udelukte, ſom vilde dem ilde. Hvidtfeldt l. cit. Om her afgjordes Noget om Skaane, kan Ingen ſige; viſt nok har Valdemar havt vigtige Grunde til ſaa idelige Reiſer (Lagerbring III. 416). Han havde mange aabenbare og hemmelige Fiender, de holſtenſke Grever, Hertugen af Slesvig, Hanſeſtæderne, og ſin egen Adel, helſt den jydſke. Magnus havde ligeſaamange i Sverrige, ſom ſøgte at ſtille ham ved ſin Myndighed og at ſætte Misforſtand mellem ham og hans Søn Kong Erik; begge Konger havde derfor høiſt Aarſag til at være gode Venner og at forbinde ſig ſammen. Langebek i en ſkreven Seddel mener, at det da blev afgjort om Skaanes Tilbagegivelſe.

Hvor ſlet Kongens Sager da ſtod med Holſtenerne, kan ſees af 2 holſtenſke Adelsmænd og Fættere Bertold og Alberic Lappe deres Brev til Raadet i Hamborg af 1 Junii, hvorved de forbandt ſig til at beſkytte Hamborgerne og alle andre Kjøbmænd, de danſke undtagen, ſom handlede paa Elven, ja de vilde endog holde dem, ſom plyndredes af deres Underhavende, ſkadesløſe, og ſaavidt det ſtod til dem, hindre Andre fra at gjøre det, og alt dette i et helt Aar. Dette Brev er trykt hos Schuback (de jure littoris p. 282.) Nogle af Kongens Hofſinder dreve Sørøveri af Had til Lybekkerne, og røvede meget Gods; dette bragde uden Tvivl de Stæder Lybek, Wismar, Roſtok, Stralſund og Stettin til at forene ſig ſammen den 29 September i 2 Aar til fælleds at beſkytte Havet mod alle dem, der vilde forurolige det. Lybek paatog ſig den tredie Del af Bekoſtningen, Wismar og Roſtok den anden tredie Del, og Stralſund og Stettin den tredie; Forſvaret ſkulde være ſtørre og mindre efterſom behov gjordes, og ſkulde den ene af disſe Stæder ſtaae den anden bi, om Nogen derfor ſatte ſig

op

op imod dem. (Rostockische Anzeigen 1754. p. 37.) Udi Vordingborg holdtes et Danehof, og i Callundborg stod Nicolai Clementsens Bryllup. Der indfandt sig hos Kongen de Bisper Svend af Aarhus, Peder af Ribe, Andreas af Burglum, og Joannes, snarere Henric, af Roskilde, og de Herrer Niels Bugghe, Claus Lembek og flere fra Jylland, men der blev intet merkeligt udrettet, og kom det ej til noget Forlig. Siden holdtes en Dystrenden eller Turnering i Kiøge og derpaa i Stege. (Hvitfeld S. 510. Scriptor. VI. 526.) Valdemar den Fierde. Aar 1352.

Nu drog Waldemar til Tydskland (Hvidtfeld l. cit.) for at hielpe Hertug Albert af Meklenburg mod Hertugerne af Stettin, og beskikkede han Bisp Henric af Roskilde og de Herrer Bortius Falk, Stigot Andersen, Peder Lauritzson og Jacob Baose til Rigets Styrere i sin Fraværelse (Scriptor. l. cit.); og paalagde de Landet en Skat den 31. October, som Kongen venteliq har hevede til dette Tog. Med sin Ankomst til Tydskland forligte han Hertugen af Meklenborg og de pommerske Hertuger, hvorved det forblev med Barth og Grimm ved de forrige Forlig. Derefter blev han vred paa Nicolaus, Herre af Slavien, eller Werle, brændte og plyndrede hans Land, Slotte, Fæstninger, Byer og Flekker, og plyndrede endog Munkes, Nonners og andre Geistliges Gods, ja skaanede ej engang deres Personer, og ødelagde Landet rundtomkring. Paa nogle lod han afskiære Øren og opskiære Næserne, og giorde en stor Ødeleggelse; hvorover mange Adelsmænd, som tiente under ham, og vare deres Beslegtede (cognationes, Landsmænd, skriver Hvitfeld) næsten alle Tydske eller besvogrede med dem, forlod ham. Gram mener, (i Forbedringer S. 80-83) at Waldemar foer saa grusom afsted, fordi Nicolaus skrev sig Herre til Wenden eller Slavien, og at han antog det for

Valdemar den Fierde. Aar 1352.

en Bravade mod sig; vor gamle Riimkronike, (Udgaven af 1613. Arket M. Bladet 6.) og den plattydske Saxo (pag. XX) føre ogsaa dette an som Aarsag, men Mallet understøttet af vor lærde Geheime-Raad Carstens viser, (Histoire de Danmark 4to pag. 318) at Herrerne af Werle havde allerede 1290 og 1301 kaldet sig saa, dog maa herved mærkes, at det findes alene i et Segl af Ripa, den danske Kong Eric Glippings Datter, gift med Nicolaus Herre af Werle, hvorfor man maaskee har i Henseende til hendes Herkomst, og fordi man da stod i god Forstaaelse med dem af Werle, ladet dette saa hengaae; thi man finder dog ikke, at de selv har skrevet sig saa i deres Diplomer, men alene Herrer af Werle. Mallett anfører ogsaa, at Hertugerne af Pommern skreve sig Hertuger af Slavien, uden at man finder, at de Danske satte sig derimod; men sligt havde de pommerske Hertuger gjort fra meget gamle Tider. Gram vil og (l. cit.) at Herrerne af Werle vare fra meget gammel Tid Vasaller af Danmark og Meklenborg, men Mallett anmærker rigtig, at det er vanskelig at bevise, at denne Nicolaus var Kongens Vasal. Endeligen vil Gram, at Valdemar var fortørnet paa Nicolaus, fordi han efter Forliget mellem Meklenborg og Pommern indtog Slottet Grimme; men det frygter jeg for, at den store Mand henfører til dette Aar, hvad som skede i forrige. Derimod synes Albert at vise, hvorom meer i næste Aar, at Herrerne af Werle vare misnøjede med det deres Fættere af Meklenborg vare blevne ophøjede i Hertug-Stand, nu var Valdemar paa den Tid en varm Ven af Hertug Albert, og kan derfor dette have opbragt ham imod Nicolaus, hvortil vel ogsaa den slaviske Titel er kommet; for en hidsig Herre Aarsag nok til Krig, som efter de Tiders Maade førtes paa en grum og barbarisk Maade. Men at han mishandlede

I*

nogle

[illegible] man have hørt nogen [illegible] Waldemar den Fierde Aar 1552.
[illegible] i [illegible] og [illegible] Konger
[illegible] sig [illegible] hvorom [illegible] saa
Herr Waldemar herfor [illegible] og blev af endel kaldet den
Onde: [illegible] give [illegible] og derfor
[illegible] hængte man en Adelsmand til velfortient
Straf, [illegible] Saaledes gik
det Keiser Joseph i vor Tid [illegible]
[illegible] Waldemar [illegible] han [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Med det [illegible] han [illegible] og [illegible]
det Estland til den [illegible] Orden, og [illegible] 8000
Guldgylden og 100 Mark purt Sølv, hvorover han aldeles [illegible]
[illegible] og Tiltale
til bemeldte Hertugdom; Dog aldrig at ville [illegible] eller
Andre paaføre [illegible] eller [illegible]
[illegible]
[illegible] Diplom.
Langeb. Arndts Liefl. Chronick. II. 102.) Senere Breve [illegible]
[illegible] han [illegible]
[illegible] for Estland.
[illegible]
[illegible] Juleaften [illegible] i Wordingborg. (Conf. Gerin. VI.
527.)
Den 18. Junii beskiønede Nicolaus, Provst i Roeskilde,
[illegible]
[illegible] Peder Aagesøn [illegible] af

Waldemar den Fierde Aar 1352.

Nykøby havde gienskiødet alt Jordet i Nykøbing til Fru Catrine, Enke efter Tycho Sivertsøn, da hans Fader Aage havde forhen faaet det af hende. I et andet Brev af 2 Juli i samme Sag nævnes en Knud Aagesøn af Nykøby (Dipl. Lang.)

Den 28 Junii gav Bisp Peder af Ribe tilkiende, at han ud forhen havde skienket noget Gods i Warwith og Harth Sysler til sine Kanniker for 2 Sjelemesser for sig, men da Indkomsterne deraf bestandigen aftog formedelst Rigets farlige Tilstand, og kunde frygteligen end mer aftage, saa skienkede han endvidere til Kannikerne alt sit Arvegods i Jarnhøp Sogn og paa Jernhøvet Mark tilligemed Møllen, og sluttede dem paa den [illegible] Herringe Rettering, dog skulde de aarligen paa Mariæ Undfangelses Fest beværte sig selv, Raadet, Sognepræsterne og Vicarierne i Choret med 2 Tønder nyt lybsk Øl i ny Bægere og det paa et anstændigt Sted. (Dipl. Lang.)

Søster Cecilia, Abbedisse af Slangerup Convent, giorde den 14 September et Mageskifte med Esrom Kloster, og overlod det Herleva nørre for Blavestrangh, tilladende det dog at maatte holde sine Sviin paa Olden i Gunnarsskough og selv at have Oldengield (Penge). Dette Brev er trykt hos Pontoppidan (Tom. II. 180-81.)

Den 4 November giorde Peder Helgho's Søn kaldet Kanutsøn, Kanik i Lund og Slesvig, sit Testamente, og gav derved til Erkebisp Peder af Lund et Sølvbelte med et Alterklæde; til Lunde Kirkes Bygning, da han vilde begraves i Lunde Kirke ved Herr Svensens Grav lige for St. Thome Alter, 1 Gaard i Hengshøj i Arestathe Sogn foruden de 9 forhen givne Gaarder; til Staholderen (Præfectus) Laurents Karlsen sit bedste Horn; til alle Sognekirker i Lund og Præster det Sølvbelte han fik efter sin Moders

hedvers

Waldemar den Fjerde Aar 1352.

hroder; fin Bradepande til St. Pauli Kirke i Lund; Penge, Gaarder til adskillige Klostre, Kirker, Hospitaler, Præster i Skaane; til Erkedegnen 2 Pund Malt; Kanikerne og nogle Nonner Malt, Hiern, Penge, en Potte, en Kjedel, 2 Læderfække (ormeligen til at gjemme Vin i) Ankere, et blaat "Warchafors", og en graa Kabusse, en . . . . . . Haandklæder, en graa Trøje, et "Warchafors" af blaa Farve med graa Skind, et Sløt, fin Chorkaabe, et Tapet, 2 Pantsere, Heste, Faar, Sviin, Thyndi, Sadler, en Kabusse af "borellus" (grovt Klæde). Til Executores indsatte han sine Medkaniker Jacob Niclæsson og Jacob Jarmar, (Diplom. Langeb.)

Den 31 Martii skjænkede Andreas Prior i Dalum til Nonnen Margarethe Sunstorp Tymons Datter det Gods ved Nonneberg, som Berthold Schermek havde og var pantsat til Henrichen Fridæ og Albert Grote. I Breve nævnes denne Albert Grote fra Lybek, Johan Wobernson Marsvin, og flere som Velgjørere af Franciscaner-Ordenen (Scriptor. I. 308.)

I dette Aar omtrent den 15 Augusti blev et Register gjort over alle Kapitlet i Schlesvig dets Ejendele. Det bestod af 16 Præbender, besatte med 12 Præster, 2 Diaconi og 2 Vice-Diaconi, erlagdes Øre, Mark, Penge, Skilling, Pund, Sterling . . . . Rug, Havre, Mark lybsk . . . . Rugmeel, Byg, Gjæs Smør, Faar; det besad Grunde og Hauger i Byen Slesvig, i Kirker, i Bispetiender, i kongelige Afgifter, i Møller, i Dele af Gaardjorder, som Ottinger, og vare iblandt 6 Opsiddere paa en Otting Markgjeld . . . Boel, Hakon, Stuf, Fjerdingen, Skjepper, ... maaske Tiender, i Skove, Enge efter Demater, i Kirketiender. Dets Gods laa rundt omkring i Hertugdommet; der tales om noget Land, som var forgaaet i den store

Valdemar den Fjerde. Aar 1352.

Stod. Aar 1408 blev 28 April [illegible] af [illegible] Hevel; tilsidst findes Constitutiones sub Kapitlet, som kommer overeens i meget andet med de længere [illegible] af [illegible]. Man seer derudi at Kapitler da opholdt sig ved Studium generale (Universitetet i Paris) ved den danske Konges, den tydske Keiserens, og den slesvigske Bisps Hoffer; paa Kannikens Dødsdag maatte hans Arvinger intet nyde af Indkomsterne. Denne Afskrift er trykt i Pontoppidans Annaler (II. 181-201.) og fuldstændigere og rigtigere i Langebeks 6 Tome (pag. 574-91.)

Den 12 October fra Prag tilskrev Keiser Carl Greverne af Holsten, Stormarn og Schauenborch, sine troe kiære, de ædle Johan og Adolph hans Søn, Henrik, Nicolaus og Adolph, Brødre, og Adolph; hvorledes Erkebisp Godefrid af Bremen havde klaget over, at Hartvig Hest, Ridder, og Wilkin Kreddenflete, Væbner, af hans Erkestigt, som besadde til Leen hans Slot Haseldorpe og vare Advocater der, havde ved sine og deres Tjenere ladet fængsligen anholde Henrik Stabell, Præst, og Ludolph Schilder, Klerk, og plyndret dem paa Landevejen, ja holdt dem bundne med Lænker paa bemeldte Slot, hvorover Erkebispen havde ladet dem lyse i Band, hvilket de ikke skiøttede. Keiseren befol herover Grevene, (da Hest skulde være deres Undersaat) at twinge ham og Medvidere til inden 14 Dage at løslade bemeldte, og at skaffe dem deres Penge igjen, om de skulde have aftvunget dem nogle for Løsladelse, samt at giøre billig Erstatning; giorde de det ej, da erklærede Keiseren dem for infame, og at have mistet al deres Lehn, og ej at de maatte møde til Thinge, eller ved Grevernes og Adelens Raad; enhver maatte bortage deres Gods; ingen Dommer i Bremens Stigts Byer maatte forunde Ivadanne, der vare erklærede i Achten, Lejde og Sikkerhed; dertil

som

som ej alle Greverne kunde udføre dette, saa skulde dog to eller en af dem gjøre det. Dette mærkelige Brev er trykt hos Staphorst (II. 619–20).

Valdemar den Fjerde. Aar 1352.

Den 12 Marts paa Varberg Slot skjænkede Hertuginde Ingeborg af Sverrige, Halland og Sams til Mariæ Kloster Hoffvedøe i Oslo Stigt, Hoffdøy, Bygdøy... (Ladegaards Øen), med mere, og overgav det til Abbeden der, Herre Arnulff, og skulde der opbygges et nyt Alter, hvorved to Messer skulde holdes, en om St. Paul, hendes Patron, og en om alle Helgene, og deri hun selv og alle hendes ihukommes; efter hendes Død skulde hendes Aartid, eller Dødsdag holdes, en Mark dansk ofres, og en Voxfakel af en halv Talent (Lispund) brænde; den Dag skulde og Conventet nyde en Tønde Øl; hendes Søn Kong Magnus (som hun her kalder sin førstefødte Søn) bekræftede dette ved sit Brev, og bekræftedes det og ved andre Breve. (Dipl. Langeb.) Mange, hvoriblant Worm i den danske Snorro p. 841 og Hvidtfeld tildels, have heraf taget Anledning til at troe, at Ingeborg nu først stiftede Hovedøe Kloster, men Langebek (Scriptor. IV. 417.) gjendriver dette godt, og viser at det allerede var stiftet 1148, men vil derimod, at Ingeborg forandrede det fra et Cistercienserkloster til et efter Birgitte Orden. Vist er det, at i senere Tider var dette Kloster af denne Orden, men da Hertuginde Ingeborg døde 1360, og Reglerne for Birgittæ Orden bleve først givne 1370, saa kan Ingeborg ej have indført denne Orden i Hovedø. Fra samme Sted nemlig Varberg Slot og samme Dag den 12 Marts gav Hertuginde Ingeborg dette Hovedø Kloster 4 Laster Korn-Sæd, 26 Køer, foruden Øxne, Heste, Faar og Sviin, samt alt tilhørende Husgeraad paa Bygdøe. Til Abbed Arnulf gav hun al sin Sag-Øre af Godset og alt efterstaaende; dog skulde

de han anvende hvad der indkom af Landskyld, Leding eller anden vis Indgiald til hendes Nytte; ligeledes gav hun til Hovede-Kloster de 200 gamle Mark, som hun havde givet Gudrun Thorgiers Datter paa Vilkaar at faae dem igjen, om hun levede hende over, og derfor skulde hendes Sjal tage Deel i denne Sjelegave; til Lyse Kloster, som laa synden for hendes Gaard, gav hun denne sin Gaard i Bergen, som engang var solgt for 60 Mark brendte, og skulde Munkene der læse Messe for Hertugindens Sjal og for Fru Ingeborg Monans Datters Sjal. (Dipl. Langeb.) Dette Brev er paa Norsk, men det forrige haves allene i en dansk Oversættelse, giort formodentligen efter Latinen.

Bisp Salomon af Oslo døde, som det lader, paa Reisen fra Avignon, og valgte Kanikerne der i hans Sted Gynder, Prest og Kanik i Oslo, til Biskop der, som og blev stadfæstet og indviet af sin Metropolitan Erkebisp Olav i Nidaros; men Pave Clemens 6 havde tilegnet sig at besætte alle ledige Bispestole, og han om vidste Vedkommende intet. Paven beskikkede derfor Bisp Sigfrid af Stavanger til Bisp i Oslo og kort efter døde Paven. Saaledes henstod denne Sag hele 1353, og Gynder havde imedens intet Stigt. Alt dette lære vi af Pave Innocentii den 6tes Brev af 8 Januar 1354 (efter Bartholin. Tom. VI. 824–27.)

Syv Nætter for Pouls Messe (uden Tvivl hans Conversion som indfalder den 25 Januar altsaa den 18 Januar) var Kong Magnus i Calmar og tilskrev derfra Provsten og Kapitlet ved Mariæ Kirke, sit Kapel, i Aslo, og bød dem venligen den 18 Maj at holde en Fest og totum duplex den hellige svenske Kong Eric til Ære, og skulde Febirden i Aslo for denne deres Møie give dem af Kronens Gods 3 Tønder godt Øl paa samme Dag.

Sire Arne Aslaks Søn, Kongens Klerk, beseglede det, og Helge Ifvars Søn skrev det. Valdemar den Fjerde. Aar 1352.

Udi Helsingborch uden Tvivl i Marts Maaned tilskrev Magnus Raad og Borgere i Rostock, og gav dem efter deres Begjæring med Samtykke af sit gandske Raad den Frihed, at om nogen af deres Borgere led Skibbrud i Skaane og Halland, saavidt det tilhørte ham (herved undtages maaskee hvad der tilhørte Erkebispen af Lund og Kongens Moder Hertuginde Ingeborg) og i hans andre omliggende Lande i Naboelaget, saa maatte Ingen borttage eller tilegne sig hverken i Kongens eller nogen andens Navn hvad der kom i Land, men det og alt Vrag skulde tilhøre dem som det forhen havde tilhørt, eller deres næste Arvinger; dog skulde de, som reddede, nyde en billig Betaling; kom Nogen fra Rostokkerne til Schanøre eller Falsterbode, saa maatte han, forend han gik ind i sit Herberge, ej give sine Vaaben fra sig (som hidindtil havde været brugeligt); de maatte frit paa Markederne i begge Stæderne sælge Tøj, saavel uldent, som linned, efter Alenmaal, som og hvad der sælges efter Pund eller Bismer, baade stort og smaat; dog skulde de deraf give den sædvanlige Told; de maatte frit kjøbe, hvad der fandtes og føre det ud; betjene sig frit af deres egne Vogne; og intet af deres Gods maatte ansees for udført, saa længe det forblev paa de Vogne, hvorpaa det skulde føres til Skibene, der endda ikke rørte ved Vandet, saa at ingen Arrest eller Beslag kunde saalænge lægges paa dem; paa hvad Tid de vilde, kunde de løse; de skulde Søndagen før Mikkelsdag betale Tolden i Penge af lige Mynt; førte de et Stykke Tøj med sig saa stort, at 2 Heste kunde slæbe det, da skulde de deraf intet give til Kongens Fogder, eller deres Betjentere; men behøvedes 4 Heste dertil, da skulde de give Fogden en halv Mark i skaanske Penge, og han indestaae for hvad Skade

Valdemar den Fierde. Aar 1352.

Skade det kom til; de maatte holde Pramme, og af hver give 2 Øre skaanske Penge efter gammel Sæd; de maatte sætte Skilletegn imellem Andres og deres Vitter, og tilliggende Marked, som laae op til den tydske Kirke og Rostokkernes Kirkegaard, i Enden af Traven Stræde, hvorfra den gik langs Grøften imellem Vitten af Campen paa den nordre Side, og den af Bremen paa den østre, og det lige til Wismarernes Vitte, og paa den anden Side mellem deres Vitte og Wismarernes, hvor Kors vare satte til Grændseskjel, hvorpaa den strakte sig paa østre og vestre Side langs Ettebakken atter hen til deres Kirkegaard; alt hvad som laae imellem alt dette, skulde høre dem for bestandig til med alle Boder og til og tvers løbende Veje, og der maatte de frit bygge deres Boder; Ettebakken skulde skille imellem lybsk og dansk Ret; og maatte ingen af Kongens Fogder der voldeligen behandle dem, enten med eller uden Vaaben; og skulde baade de, og andre Kiøbmænd, som laae hos dem, kiøbe med Kongens Mynt under Straf af 40 Mark skaanske Penge; dog maatte de sælge deres Jern for Guld, Sølv, andre Vare, ja anden Mynt efter Behag, men ej sælge udi Alental uden paa de sædvanlige Steder; de maatte selv vælge sig en Dommer eller Foged af deres egne, som kunde dømme efter lybsk Ret i alle mindre Sager og Tvistigheden om Blaae og Blod (Hug og Saar) som opkom i deres Vitte, mellem Borgerne og dem, der laae hos dem, dog forbeholdt Kongen sig at dømme i de Sager, som efter lybsk Ret angik Hals og Haand; ingen af Kongens Fogeder maatte kalde nogen af dem ind for Falsterbode eller Skanør Slot; de skulde intet have at giøre med den danske Lov "Empt" kaldet; ingen maatte ligge i deres Vitte uden de, som de selv eller deres Foged tillode det; de maatte holde 4 offentlige Krøer og ej mere i deres Vitte; de maatte sælge Øl ud ved Maale og Kruus

der

deres Fogeb skulde skaffe de Afdødes Gods til deres Arvinger eller og føre det ud, om de ej vare nærværende, og maatte Bøderne og tilfalde næste Arving, naar der kun gaves Grundleje deraf (dummodo de loco, sicut jus exigit, satisfiat); de maatte altid og overalt i Skaane nyde deres Gods i Fred, og stadfæstede han tillige med de Privilegier, som den danske Kong Christopher havde givet dem. — Samme Aar og Sted og venteligen ved samme Tid gav Magnus Lybeks Borgere et ligelydende Frihedsbrev, hvoraf sees, at deres Vitte, som indsluttede Kylevelt og Repersberge i sig, begyndte ved den danske Kirke, hvor et Kors stod, og gik til et andet Kors imellem Falsterbode og Skanøre, og strakte sig lige til den tydske Kirkegaard, og skulde Vejen mellem deres og Stettinernes Vitte tilhøre dem, som og den Vej, som gik forbi deres Fogeds Hus indtil Klæde-Skjærernes Hytter (casas); det om Christopher er her udeladt, og siges her, at om Noget efter dansk Lov var kjøbt (emptum erat) (altsaa falder det underlige Empe bort) saa havde de intet dermed at gjøre.

Valdemar den Fjerde. Aar 1352.

Paa Bawahus (Bahus) Slot udstædte Kong Magnus sit Gjeldsbevis til sin kjære Beslægtede den hyperlige Fyrste Grev Henrik af Holsten og Stormarn paa 8000 Mark Sølv efter Cølns Vægt, som skulde igjen betales i Sølv eller Guld hver Mark beregnet til 5 Gylden og 5 Skilling Grot eller 15 Skilling Sterling; til Mortens-Dag skulde i Helsingborg betales 1200 Mark Sølv; Aaret efter til Mortens-Dag 1200, og saaledes i 6 Aar efter hinanden, og Aaret derpaa 800; de 5000 skulde være Udstyr for Frøkenen, en "Neptik" ( ) af Dronning Blanca, som Grev Henric skulde ægte, og de 3000 for de Tjenester, som Grev Henric og hans Brøder Grev Nicholaus og Arvinger herefter skulde bevise Kongen, Dronningen, deres Børn og Eftermænd, og

Valdemar den Fierde. Aar 1352.

Rigernes Kroner, og herved skulde Afting være afgjort mellem Kongen og Greverne, om Jorder, Slotte, Gjeld, Befæstninger, Skade, Interesse, Tvistigheder, Had, Misfornøielse og Utaknemmelighed, som hidtil havde været mellem dem, og aldeles nedlægges, saa at Greverne skulde ej herefter kunne søge Kongen, Dronningen, Børn, Eftermænd, Arvinger eller Rigernes Kroner; skulde Frøkenen døe, forend Henric ægtede hende, da skulde Kongen være fri for de 4000 Mark Sølv, og allene betale de andre 4000 for Tienester; døde hun efter Ægteskabet bort uden Børn, da skulde Greven og Arvinger betale Kongen, Dronningen og Børn 4000 Mark i 4 Aar efter hendes Dødsdag; døde Greve Henric forend Bryllupet, da skulde Kongen betale hans Broder Nicolaus for Tienester 4000 Mark; døde Henric efter Bryllupet uden Børn, da skulde hun have Landet Segheberg med Slotte, Befæstninger og alle Rettigheder til Livgedinge, og de holsteinske Grever beskytte hende derved; men vilde hun gifte sig anden Gang eller vende til sit Fædreneland saa skulde de holstenske Grever gjenkjøbe det for 6000 Mark Sølv efter Cølns Vægt, 6 Aar efter Grevens Død; døde han og efterlod sig Børn med hende, da beholdt hun det sin Livstid, medmindre hun igien giftede sig eller drog til sit Fædreneland, og skulde da 3000 Mark betales til hende i 3 Aar og de øvrige 3000 tilfalde Børnene; Kongen forbandt sin Dronning Børn og Eftermænd til fast Venskab med Greverne og skulde de paa begge Sider søge ved 2 Raader at forlige, om der imellem nogen af deres Venner opkom Stridigheder; og om nogen af Kongens Tienere fornærmede Grevens Mænd eller omvendt, da skulde 2 paa hver Side domme dem imellem efter Lands-Loven. Kongens og Dronningens Segl bleve forhængte, og Kongens

Raad

Raad Gødzstav Tunason, Karl Næskonungson, og Benedict Algutsøn lovede med hannem (Dipl. Langeb.) Valdemar den Fjerde.

Thrugil valgt og stadfæstet Abbed ved St. Peders Kloster i Nestved og det gandske Convent bevidnede den 12 Marts ved deres Brev, at Kong Valdemar havde beklaget sig for dem, hvorledes han i Nestved, naar han kom der, ej havde noget Hus eller Gaard hvor han roligen kunde opholde sig for sine Fienders Anfald, og bad dem derfor, at overlade sig en Grund, hvorved der var en Fiskedam, hvorpaa han kunde bygge et Hus: i Følge heraf overlod de ham og Arvinger deres Grund beliggende ved Aaen synden for Prædikerbrødrenes Kloster, og hvorved var en Dam, dog med Vilkaar, derpaa ej at opføre nogen Bygning, som kunde blive dem og Klosteret eller dets Indkomster i og uden for Byen til Skade. (Diplom. Langeb.) Man seer heraf, i hvor elendig Forfatning Danmark da var, og bør disse Fiender uden Tvivl søges blandt Kongens egne Undersaattere, eftersom Holstenerne da besad intet mere i Sjælland. Omtrent ved denne Tid gav vel Kongen dette Kloster den Frihed, at det ej mere skulde betynges med Gjæsteri af hans Tyende (familiares) Heste og Hunde, hvorimod det overlod ham Turrebølleoræ, Faxinge, og Præstøe med sit Fang (ibid. og Script. IV. 341.) Aar 1353.

I Nyborg den 3 April lagdes paany den første Grund til Forlig imellem Kongen og de holstenske Grever, hvilket findes hos Hvidtfeld S. 511-12, saaledes:

"Vitterligt skal Alle være, de nu ere, eller skal komme, at vi Grev Johan af Holsten, Grev Henric, Grev Claus, og Junker Alf Grev Johans Søn, at vi have sonet os med den ædle Første, Kong Woldemar af Dannemark, aldeles i saa Maade, at al Skjelding og Tvedragt, som haver været under os til denne

Valdemar den Fjerde. Aar 1353.

Dag, den indstille vi til Hertug Eric af Saxen den yngre, og Grev Geert af Hoya; hvad de sige os imellem, til Minde eller Rette, efter begge vores Klage og Gjensvar, det skal den ene fuldgjøre den anden, og hvad Forvaring de paa begge Sider forkynde os, den skal den ene fuldgjøre den anden, og ubrødeligen holde, og derved skal vi blive; og er her udi vedtagen, at om Nogen vil brænde og røve, og gjøre imod Landretten, det skal Herrerne dømme om efter Landretten; hvar det sker, det skal fornævnte Herre af Saxen, og den af Hoya adskille nu paa Søndag over fire Uger, paa det Slot til Nyborg; hvis saa skete, at den af Hoya ikke kunde komme did, da skal Hertug Eric af Saxen have den Magt allene. Var det saa, at den af Saxen, eller Hoya imidlertid døde (hvilket Gud forbyde) inden den Tid, at de skulde forkynde os dette, da skal vi paa begge Sider blive uforkommet udi vor Ret, tilmed skal alle vore fornemste Handlinger og Contracter, med dette Løfte og dette Brev, blive ubrødt og ved deres Fuldmagt, det love vi troligen og aldeles uden Argelist, med vore Forlovere Marqvard Brockdorp, Her Lauge Plesse, Her Johan Limbeck, Her Johan Meinstorp, Her Hartvig Rantzow. Her Hartvig Mezken, Her Lyder von Ebe, Riddere, og Lydeke Schinckel Rothager, Lydeke Schinckel Bredhals, Ditloff Wolstorp, Ditloff Wenzin, Marquard Vist, Hennecke Vickop, Polepar Oven, Godskalck Viltberg, Eyler von Segene, Vabnere. Dette Brev er skrevet og givet til Nyborg, Aar 1353. Onsdagen efter Søndagen Quasi modo geniti, under vore og vore Forloveres Indsegle, til en fastere Forvaring."

Derpaa fulgte siden Forliget i Nykiøbing, som haves hos Hvidtfeld. S. 512-13, saaledes:

Sam-

"Samme Aar til Nykjøbing i Falster, affagde Grev Henric af Holsten et Magtsprog, imellem Kong Woldemar og Grev Johan, at Kongen skulde indfri Grev Johan Pilverder fra Hertugen af Saxen, inden Jul, for 200 Lodemark, kunde han det ikke gjøre, da skulde han sette Grev Johan og Junker Alff hans Søn 200 Lodemark Sølv til Pant udi Rente og Skyld udi Fyen, med al Rettighed, for disse 200 Lodemark; dette Pant skal Kongen løse inden Jul kommer over tre Aar, kunde Kongen imidlertid hjemle og fri Grev Johan og Junker Alff Pilverderen, eller give dem deres Sølv, hvilke disse Stykker han gjorde, da skal Pantet hannem hjemfalde. Ydermere, Kongen skal give Grev Johan og Junker Alff til Jul førstkommendes 500 Lodemark Sølv, og 500 Mark Lybsk, den anden Jul næstefter skal han give fornævnde Grever 500 Lodemark Sølv, og 500 Mark Lybsk, disse Penge skal Kongen betale Grev Johan og Alff og deres Arvinge, paa de Steder de kan være forvaret udi. Ydermere om Grev Johans Møderne som ligger i Danmark, det skal Grev Johan afstaa, undtagen det Gods Grev Johan hans Fader Grev Geert solgte udi Fyen. Ydermere, om Hummersbyttel, Tralow, og Krumesse, det skal blive ved den Dagtingen, som er gjort af gode Folk. Dermed skal alle deres gamle Breve være døde og magtesløse, paa begge Sider, undtagen hvad denne Dom formelder, og hvad Breve Grev Johan haver af denne Konge eller hans Fader, paa Femern, hvoraf han skal gjøre ham Mandskab, og hvad Breve Grev Johan derimod havde udgivet, Femern anrørendes, de skulle blive ved deres Magt. Paa disse Stykker skal de give hverandre deres aabne Breve." Derpaa gjordes af begge Parterne Breve, dem jeg har ladet trykke hosved efter den plattydske Original.

Valdemar den Fjerde. Aar 1353.

Det

Valdemar den Fjerde. Aar 1353.

Det Brev, som her foran S. 64-65, efter Hvidtfeld, er anført, hvorved Henning Podebusk og Makarius Bruscowe fritages for deres Løfte, hører nok rettere til dette Aar.

Den 4 Junii var Kongen i Roskilde og gav ved sit Brev, der paa sit Retterting tilkjende, i Overvarelse af de Herrer Eduard Møltecken, Nicolaus Knutson og Jacob Olafson af Sjøholm (Søn af Hr. Oluf Bjørnson) Riddere og flere gode Mænd, at den 22 Junii paa hans Retterting i Andworskough var fremdragt Tvisten imellem Herre Hartvig Krummediken og Abbeden og Conventet i Esrom over Godset i Uggeløse, som Frue Ingefrid af Galløse havde givet Klosteret, og hvorom de begge havde appelleret til Sjællands Landsting, i Anledning af Tvisten: om hun havde, da hun personligen var paa Tinget, udvalgt en duelig Værge til at skjøde bemeldte Gods, om han der havde skjødet det, om hun der havde været nærværende, og efter Landets Skik holdet Armen paa dem som skjødede; de bleve atter indstævnede at møde paa Rettertinget i Roskilde den 4 Junii, og da at have 2 Vidner med sig kaldte Thinghøringe, nemlig Nicholaus Mandrop og Magnus Nicliason af Brængstorp, og vidnede efter givet Lyd (dato silentio) at Frue Ingeborg havde sund og frisk bivaanet Sjællandsfars-Landsting, da hun gav Uggeløse til Esrom Kloster, og levede mange Aar efter, og valgte en duelig Værge, til at skjøde, nemlig Ridder Nicholaus Absalonson, og at hun havde holdet hans Arm, og givet sit Samtykke til det; Kongen havde fra Tinget i Andworskough sendt Nicholaus Dyecken sin Foged i Helsingørhe til Lynge Herredsting, for at gjøre Undersøgning herom; han var nu kommen tilbage, og stod op tilligemed Johan Frendesen, som det sidste Ting havde givet ham med, og udsagde da, at da han den 2den Julii havde mødt paa Tinget, havde Abbeden af Esrom og Herre

Harts-

Hartvig Krummedikens Bud været der tilstede og da havde 2 af hver Bonde paa Tinget, som Fogden havde især dertil udnævnt, eenstemmigen udsagt, at Jacob Karlson havde der, efter at han først havde forevist skreven Fuldmagt fra Frue Ingefrid, skjødet Klosteret Uggeløse Gods, og strax indført Abbeden af Esrom hans Bud i Besiddelse deraf, og overgivet dem Noglerne i de Tinghøringes Overværelse. Dette bevidner Kongen ved sit Brev; hans Justitiarius, Nicolaus Jonsson af Keldebec, var herved Vidne. Herpaa udstædede i Roskilde dets Bisp Henric, Decanus, Provsten, og Erkedegnen en Vidisse heraf den 19 September 1360 (Diplom. Langeb.)

Valdemar den Fjerde. Aar 1353.

Den 26 Julii ved Vindinge Aae tæt ved Nyborg, gav Kong Valdemar et Brev til de holstenske Grever Henric og Claus, at alle deres gamle Pantebreve, som han havde givet dem, skulde staae ved Magt fra og Forliget ved Nyborg, og giver han dem og deres Arvinger frie for det Afslag af 1500 Mark for det halve Land Fyen, ligesom han ingen Breve havde herpaa, han skulde og løsgive de Fanger, han havde af Grevernes Folk, og som han havde taget i denne Orlog eftersom begge deres Underhandlere havde dømt. Til desmere Bestyrkelse blev hans Segl forehængt. (Hvidtfeld 514.) Rimeligen have Greverne ogsaa ved Brev givet hans Fanger løs. Uden Tvivl blev paa samme Tid sluttet en Stilstand paa et halvt Aar mellem Kongen og de holstenske Grever Henric og Claus, saa at begges Undersaatter skulde imidlertid ej anfalde eller besvære de andre. I Odense den 30 Julii stadfæstede Kongen til Indvaanerne af Herghestadth (venteligen Herrested i Vinding Herred og Nyborg Amt, som da maae have været en Art Kiøbstæd) de Love og Kiøbstæds-Rettigheder, som de fra gammel Tid havde havt i Brug, og især havde havt i hans Faders Tid, som deres Privile-

gier,

Valdemar den Fjerde. Aar 1353.

gier, givne af hans Forfædre, indeholdt. Kongens Segl brugelig i Lands-Lov (ad leges terrae) hænger ved 4 røde og grønne Silkelidser, er af rødt Vox, og forestiller en Hielm, i hvis Midte staaer i to Linier: Ad leges tre. Saadant Segl brugte han og paa sine Retterting. Den sædvanlige Justitiarius var herved Vidne. (Dipl. Langeb.)

Den 15 November var Valdemar i Wardberg, og der ved sit Brev, hvori han skriver sig Hertug af Estland, giver han tilkiende, for sig, Eftermænd, Arvinger og den danske Krone, at tilintetgiøre alle de Breve, som Kong Magnus havde givet den jydske Hertug Valdemar, og Greverne Gerard og Johan af Holsten, angaaende Skaane, Bleking, Lister, og Øen Hven, med Slotte, Befæstninger, Mynt, Markedet, og alle kongelige Rettigheder, som de kunde igjenløse for 34000 Mark purt Sølv efter Cølns Vægt, og vilde han indestaae Magnus for al den Skade, han kunde lide, som og for alle de Omkostninger, han maatte anvende til bemeldte Landes Forsvar, og frasagde han sig, Kong Magnus til Haande, al den Ret han kunde have til igien at indløse dem, og erklærede alle Breve derom for ugyldige, og at bemeldte Herrer ingen Ret havde til igjen at indløse bemeldte Lande. Hans Segl blev hængt for. Dette Brev findes hos Huitfeld. (Monumenta Scan. pag. 109.) Man maa heraf slutte, at den jydske Hertug og de holstenske Grever havde ladet sig mærke med at ville indløse Skaane, og at Valdemar herved søgte at berolige og vinde Magnus, og derfor ogsaa paany frasagde sig al Tiltale paa Skaane.

I Odense den 23 November afstod den holstenske Grev Johan al sin Mødrene-Arv i Danmark til Kong Valdemar, undtagen Lyngby, Stige, Stavby, Vissenbøl, alle i Fyen, som han

havde solgt til Grev Gert hans Fatter; han lod fare al hvad Tiltale han kunde have til Danmark, og alle Breve, ham vare givne til den Dag, nye og gamle, skulde være døde, undtagen paa Femern, hvoraf han skyldte Valdemar Lehnspligt. (Dipl. Langeb. Hvidtf. 514.) Saaledes var nu Valdemar og Riget aldeles befriet fra den ene holstenske Greve, men saasom han var gammel, ødsel, og manglede derfor altid Penge, svag og vankelmodig, saa var det og lettere for Valdemar at komme tilrette med ham, end med de tappre og muntre Grever Henric og Claus.

Valdemar den Fjerde. Aar 1353.

Jacob Øpesun forpligtede den 28 Januar sig og Arvinger til at hjemle Esrom Kloster en Øre Land i Skyld i Tiswillæ, som han samme Dag havde skjødet det paa Holmbo Herredsting. Blant andre hang hans Ven Andreas Boson sit Segl for. Dette Brev er trykt hos Pontoppidan (II. 201.)

Den 13 Marts gjorde Tucho Thuro's Søn kaldet Malmøgh, Kanik i Lund, sit Testament, og skjænkede til Bygningen af Lunde Kirke, hvor han vilde begraves under Orgelværket ved Alteret, en Mark Sølv; til Erkebisen af Lund en Bog kaldet Proprietates rerum (en physisk Bog skreven kort forhen i dette Seculum af Bartholomæus Anglicus de Glanvilla) og en rød Ganger; til Kankerne, det Alter, hvorved han vilde begraves, andre Kirker i Skaane, Præster, Klostere, Jomfruer, Beslægtede, Fattige, og andre Bekjendtere: Penge, Horn, 4 Sølvskeer, hvoraf den ene kunde lægges sammen; den Bog Breviloqvium pauperum, som begyndte med de Ord: Flecte genua; den Bog: Extracter af Gvidonis Prædikener; den Bog Formulare i rødt Læder; den Bog: Hugucio (saa kaldet efter en Italiener, der døde 1212 og glosserede over Pavernes Decreter) og Tavler med Vægtskaale (Trutinis, maaskee Tavlen tjente til at beregne Vægten); de

Valdemar den Fierde. Aar 1353. de Blade i Quarto, som han selv havde skrevet i Avignon; den Bog: Summa Lamberti (venteligen en Theologie) med det Skrift super spheram, Ovidius de arte amandi med 3 andre af Ovidii Skrifter, alle i eet Bind; Macer (om Urter) med en Bog om Stene (cum lapidario); den Bog om Alexandri Magni Historie (maaskee Curtius); en Bog med Prædikener, der begyndte saaledes: Ecce Rex tuus venit; hans Breviarium; den Bog: dicta salutis; den Bog: Ymago mundi; Ovidii Forvandlinger; Doctrinale og Græcismum med en Forklaring derover; en Tinkande; en Potte; sin Vogn (carpentum, venteligen en Kurve-Vogn); sit Kar til To at bade Fødderne i, ellers og med 4 Fødder under (lavacrum qvadrupedale) som Erkebispen havde givet ham; en Sølvhægte; en Krands til et Fruentimmer at bære, venteligen paa Hovedet, thi ved Sertum kan jeg ikke troe, at her forstaaes en Rosenkrands; 7 Alen Brabands (Tøj), 8 Alen grønt (Tøj) cortryx; et lidet Sølvbæger gjort i Paris; Heste, hvori Andre havde Del i hver enkelt Hest; sit Sølvbælte; en Sølvhægte i Skikkelse af en Ørn; et Sværd; en Bogeskaal med et Haandgreb; Fagifacetum cum Palpanista; hans Trøje foret med Skind, og en ny Kabus; hans Tapet og Sengedækener (lectisternia, eller og Sengeklæder) som han plejede at føre med sig, hans runde Kar til Fodbad; hans grønne Trøje, med Kappe og Kabus; en Lterne, et Par Støvler, en Ring. Dette Testamente viser, at denne Kannik har været lærdere end Andre sædvanligen da vare, idetmindste havt flere og bedre Bøger.

Dronning Helvig fødte Valdemar en Datter, som blev kaldet Margrete, og siden saa bekjendt i Historien. Dette skete uden Tvivl først paa Aaret, eftersom den gamle Annalist fortæller det først. Bisp Henrik af Roskilde døbte hende (Scriptor. VI. 527.

527.) Valdemar levede ikke vel med Helvig, det tilstaaer Hvitfeld (S. 627), læggende til, at hun levede mangen ond Dag med ham; om hun ved nogen Feil har givet Anledning hertil, vides ikke, men det er vist, at Kongen havde en Frille fra Rygen ved Navn Tovelille, som han elskede højt, og avlede endel Børn med. Kongen var hidsig, vredladen, streng, og stolt, hvilket kan ofte have foraarsaget Tvedragt mellem ham og Dronningen, hvortil kom, at hun var en slesvigsk Princesse og at der var jevnlig Uvenskab mellem Kongen og hendes Broder den slesvigske eller jydske Hertug og de holstenske Grever, hendes Fættere, som og kan have tjent til at opvække Misnøjelse mellem hende og Kongen, saa mener i det mindste Gram (i Forbedringer S. 186). Hvitfeld antager og (l. cit.) at Kongen havde hende mistænkt for Folqvard Lovmands Søn, en ung Mand blandt hans Hofsinder, hvilken han derfor skal have ladet henrette i Nyborg. Et gammelt Sagn vil, at han derover lod sætte Dronningen i Forvaring paa Søborg Hus, men om hun døde der, og blev, som Hvitfeld vil, begravet paa Kirkegaarden, derpaa tvivler jeg, da der haves mere Grund til at troe, at hun begroves i Esrom, hvorom mere siden. Paa hvad Tid Uenigheden mellem hende og Kongen gik saa vidt, vides ej, men jeg troer, at det er skeet noget efter Margretes Fødsel, idetmindste finder man ej, at Helvig har senere født Børn, og staae 6 af hendes Børn optegnede i Historien, 2 Sønner og 4 Døttre. En Andreas Lemvig, som jeg ikke kjender, hvor han har været, og naar han har levet, venteligen dog ej ældre end fra det 16 Seculo, har, som Bartholin (i Annal. eccles. dan. ad hunc annum. Mst.) antegnet, at Kongen havde Omgang med Dronningen, da hun sad i Forvaring, fordi han havde hende mistænkt for Folqvard Laumand. Kongen havde forlangt en

Valdemar den Fjerde. Aar 1353.

Valdemar den Fjerde. Aar 1353.

Pige, og Dronningen blev ukjendt bragt til ham, da det var mørkt. Og paa den Maade blev den navnkundige Margrethe avlet. Lævus har i sit smukke Poema kaldet Res Danicæ, trykt til Frankfurt 4to 1573, antaget, at Dronningen, som han venteligen for Versets Velklangs Skyld kalder Helena, eller og fordi han siger, at hun var meget smuk, beskyldtes for ulovlig Omgang med Falco, som derfor blev dræbt, og hun indsluttet paa Søborg Hus, hvor Kongen havde Omgang med hende, uden at kjende hende, hvorpaa Margretes Fødsel fulgte; Kongen holdt der en Frille ved Navn Anna fra Jylland, som lod Dronningen gaae i sit Sted. Peder Syv har og udgivet en Vise, Kjæmpeviserne IV. Part 44de Vise, hvori siges, at Kongen skulde have lovet at ægte Tove efter Dronningens Død, og at gjøre hende til Dronning, hvorover Dronningen lod hende qvæles i en Badstue; men da sligt staaer allene i denne Vise, og Kongen, som var stræng, forelsket og myndig, ej hævnede dette, saa bør det ikke troes. Syv fortæller i sin Forklaring det Eventyr, at Tove's Moder havde fortryllet Kongen i Elskov til sin Datter med at binde noget Tøj i et Baand hun bar om Halsen, hvorover Kongen længe førte hendes Lig om med sig, indtil en Tjener aabnede Kisten og puttede Baandet til sig, hvorefter Kongens Kjærlighed faldt ligesaa heftig paa ham, som forhen paa Tove; kjed af det han idelig en maatte være om Kongen, stak han det ned i Gurre Morads, hvorpaa Kongens Kjærlighed faldt heftig til dette Sted. Siden saae Kongen paa Søborg en overmaade skjøn Jomfru i grønne Klæder, som han fik en inderlig Attraa til, men hun bad saalænge for sig hos Hofsinderne, at de iførte Dronningen hendes Klæder, og deri bragte hende til Kongen, hvoraf Margrete avledes. I de Tragiske Kjærligheds-Viser, trykte i Kjøbenhavn 8vo 1657, findes og en om Folqvard Lovmandsøn,

og hvorledes Kongen havde ham mistænkt for Dronningen, hvorover han lod ham kaste i Bolt og Jern i Nyborg, og endeligen i en Tønde med hvasse Knive rulle tildøde, hvorpaa Dronningen fulgte hans Lig, og døde samme Nat af Harme ved Kongens Side. Under dette Eventyr staaer A. S. V. hvilket uden Tvivl betyder Anders Sørensen Vedel, hvad enten han selv har gjort Visen, hvorpaa jeg tvivler, eller han har samlet den med flere, thi de samme Bogstaver staae under mange flere Viser i denne Samling; men at han ej selv har udgivet dem, dertil kan være denne Aarsag, at han ej har anseet dem for værdige nok dertil, hvorpaa jeg dog tvivler, da mange forekomme nok saa eventyrlige i den Samling, han selv har udgivet, eller og snarere Døden, slet Afsætning etc. have hindret ham heri. Om Folqvar har været Søn af den Lovmand som i Eric Menveds Mindreaarighed skal have været Drost, er uvist; Tiden passer sig vel nok. Hofman (i Fundatser VIII. 250) fortæller efter Sagn, at i Høyby Sogn i Ods Herred, sees ved Nyegaard Levninger af en grundmuret Bygning, som skal have været Kong Valdemars Lyst-Slot, og paa en Holm i Søen Levninger af et Taarn, hvor han holdt Dronningen fangen, førend hun førtes til Søborg. Gram taler og (pag. 87) om en Vise, han havde hørt synge i sin Barndom, men forkaster den retteligen fordi deri siges at Kongen havde 7 Børn med Tove, men ingen med Dronningen. Lyschander (Slægtebog p. 239) gaaer endog imod Sagnet, naar han siger at Dronningen blev indsat paa Helsingborg. Gram (l. cit. 187.) Holberg, Muncheberg, (Unio Calmar: p. 31.) forkaste det usædvanlige ved Margretes Undfangelse, som en Fabel, men de ældre, Meursius, Pontanus, Bering antage det. Dersom saa havde været, saa kunde saa mistænkelig en Herre, som Valdemar,

Valdemar den Fierde.
Aar 1353.

mar, have draget i Tvivl, om han var Fader til Margrete, og herefter findes intet Spor. Hvorfra Pontoppidan har (Annal. II. 43.) at Tove var af den adelige Slægt Podebusk, og at Bisp Valdemar Podebusk af Odense var hendes Fætter, er mig ubekjendt; maaskee af Slægtebøger, da han saa sielden citerer. En Henning Podebusk omtales af Hvidtfeld ved 1343, som dog nok hører til 1353, han blev siden Drost, og var det længe efter Valdemars Død. Han var Fader til Bisp Valdemar af Odense (Pontoppidan II. 64.) og har han været Toves Fætter, saa har det maaskee virket med til hans Ophøielse. Podebusk eller Putbus var ellers en stor Slægt, og stammede den endog fra de gamle Fyrster i Rygen. Pontoppidan vil og, at Kongen avlede i det mindste en Søn med hende, kaldet Henrik Sellandsfar, hvis Enke boede i Lolland, og gav noget Gods til Sjæle-Messer. Maaskee den Florentina, Wallace (Account of Orkney p. 118) omtaler, Datter af Kongen af Danmark, som var den Ørkenøiske Jarls William Sinclairs første Kone, har været en Datter af Valdemar med Tove, thi denne William levede, da David Bruce regjerede i Skotland, som døde 1370, og levede denne William uden Tvivl længe efter.

Udi Riga den 19 Julii gav den tydske Ordensmester i Liefland Goszvin af Herike til den vældige og meget navnkundige Ridder Herre Stygot Andreson og hans retmæssige Arvinger for de Tjenester, han bestandigen havde udvist Ordenen, og herefter kunde bevise, Gods i Linde (af det Navn findes, efter Hupel T. 3 p. 182, et Sogn i den vendiske Kreds i Liefland, og p. 544. et Gods i Netell Sogn i Wiek udi Estland, til hvilket sidste rimeligst sigtes,) beliggende i Kong Valdemars, Goszvins gunstige Herres, Grændser, dog fik han det kun som et Lehn. (Diplom. Langeb.)

Af

Af dette mærkelige Diplom, hvis Original forvares i Rosenholms Archiv i Jylland, man man slutte, at Stig Anderson har været et af de store Drivhjul til Estlands Afhændigelse, og at han maaske siden har opholdt sig i Lifland eller Estland. Man kan ej heller andet end slutte heraf, at Kong Valdemar har forbeholdt sig noget Gods i Estland efter Salget, siden her siges, at Linde laae indenfor Kongens Godser, og at Ordensmesteren Gozvin kalder Kongen sin Herre; dog maaske kunde dette sidste skee, fordi Kongen havde forlehnet ham med noget Gods i Danmark, som nu ellers ingen Efterretning haves om. Valdemar den Fjerde. Aar 1353.

Den 2 Februar døde Mester Johan a Campo, Provst i Hamborg, og Doctor i Decreterne, som havde stiftet Mariæ Kapel med to Vicarier, og havde givet til Domkirkens Bibliothek (Libraria) Decretum, Decretalerne, Sextum og Clementinas (alle Dele af Jure canonico), Compendium af den theologiske Sandhed, Summa de proprietatibus rerum, og mange flere Bøger, samt ladet bygge Celler i Kanikernes Sovekammer, som og givet Noget til de fattige Skolediscipler. (Script. V. 389.)

I Lybek den 18 Marts gjorde Grev Otto af Zverin og Raadet i Lybek et Forbund sammen, at staae hinanden bi, og at Landefreden skulde holdes, og at Lybek ej skulde bekriges fra visse dernævnte Slotte. Dette lovede 6 Adelsmænd med ham, og havde Bisp Bertram af Lybek været Mægler herved. Baade Greven og Raadet beseglede dette med deres hemmelige Segl (Secreter). Brevet findes paa plattydsk hos Ungnaden. (Amoenit. Diplomat. pag. 368.) Bemeldte Landefred var sluttet den 20 Februar i Lybek mellem de meklenborgske Hertuger Albert og Johan, Grev Otto af Zverin, Stæderne Lybek, Rostok, Wismar, Grevismöhlen, Gadebusch, Sternberg, Ribbenitz, Gnoien, Zverin,

Wit-

Valdemar den Fjerde. Aar 1353.

Wittenberg, og Neustadt, og bleve Bisperne af Zverin og Ratzeborg og Lybek indbuden at gaae ind deri, som og de tre Grever af Werle, Hertugen af Lyneborg, de saxiske Hertuger Johan og Eric, de holstenske Grever især Johan og Greven af Scaueborg, samt de Stæder Hamborg og Kiel. (Schrøders papist. Mecklenb. 1327. Gerdes Sammlung p. 682.)

Det lader at Kong Magnus har bestandig opholdt sig i Baahus fra September forrige Aar til Februar i dette, idetmindste gav han der den 4 Februar et Brev med Samtykke af sin Søn Hakon og det hele norske Raad angaaende sin kjære Kones (Pusa) Blanca hendes Morgengave, at han havde gjort det Mageskifte med hende om hendes Gods i Sverrige, at hun skulde have Baghahus og Malstrande, saa og hele Elvesyssel, undtagen Den Ordost, ligeledes al Rom-Rige, Vettæ Herred, og al Borghæ Syssel med Ruggætold og al anden kongelig ret Afgift (Ingield) Tieneste og Lydighed, med al den Rettighed, Aftale, Vælde og Myndighed, som det aabne Brev gav hende over Timsberg Hus og Skat, og alt andet som hun i Norge havde faaet i Morgengave; dersom deres Søn Hakon eller andre deres Efterkommere, rette Konger i Norge, vilde igjen have Baghahus, Malstrand og Elvesyssel, da skulde hverken han eller nogen inden- eller udenlandsk paa hans Vegne, og ingen af Kongens Raad eller Embedsmænd i Norge have Magt til at trænge eller dagtinge hende ud derfra imod hendes gode Villie og Ja. Magnus tilligemed Hakon hang deres Segl for. Eringisl, Jarl af Orkenøer, Olaf Erkebisp i Nidaros, Sigfrid i Oslo, Gisbrikt i Bergen, Havard i Hammer, Arnulf, Abbed i Hovedøe, Orm Øysteins Søn, Erling Vikunnerson (Drost) og 9 andre, som nævnes, lovede paa deres Sandhed og Æder at ville med Raad og Daad hjelpe deres kjære

Frue

Frue Blanca imod hver den, der vilde trænge hende herfra, og hang de deres Segl for. Af dette mærkelige Brev kan man ei slutte andet end at Magnus og Blanca slog deres meste Lid til de Norske, og at der var allerede Mistillid mellem dem og deres Søn Kong Eric og de Svenske, thi hvorfor ellers mageskifte de Lande, hun i Sverrig havde faaet i Morgengave, imod andre i Norge.

Valdemar den Fjerde. Aar 1353.

Udi Oslo, Korsmisse, forordnede Kong Hakon, at de som havde misgjort mod ham og Bønder skulde betale, hvad de vare dømte til. (vid. Paus. Tom. III. p. 220.)

Den 12 Maj udstædte i Oslo Halfvarder Bjarnarsson Erkepræst og to Kaniker i Oslo en Vidisse af et Forlig gjort den 30 Marts i Gothing paa L***ne i Sovekammeret i Syder-Gaarden imellem Herre Sigurd Hafthorsson (Rigsraad) paa den ene Side, og Gunnar Erlandsson og hans Hustrue Jartrud Pals Datter paa den anden, hvorved de sidste overlod til den første den Jord Herre Sigurd Erlandsson ejede paa Raume-Rike og Frue Gud**je Ivers-Datter hans Kone, og alle de Godser, de ejede paa Agde, med Laxefiskeriet i Sokuedalen og paa Hadeland og Hedemarken, hvorimod Sigurd afstod til dem al den Ret og Tiltale, han ellers havde til Arven efter Herre Sigurd.

Paa Hol*** i Winiar Kirke-Sogn paa Wors gav Brynild Sigurds Datter 5 Mamata Bol i Ulfardal Wors Kirke-Sogn paa Wors til Bandur Walthiofsson og Gyrid Gudthorms Datter paa deres Bryllup i Hjemgift, og bevidnede Eric Andersson, Præst i Worgh paa Wors, og to Andre dette.

De Bønder, som Aaret forhen vare komne fra Island til Kongen, vendte nu tilbage med hans Befaling, at de Byrder, som

Valdemar den Fjerde. Aar 1353. Bispen vilde paalægge Almuen, vare herved tilintetgjorte, og Befaling til Bisp Orm at afskaffe dem. (Torfæus, IV. 482.)

Den 2 Februar, venteligen i Bahus, erklærede Magnus sin svenske Rigsraad og Ridder Bengt Algotsøn til Hertug af Halland. (Lagerbring (III. 418) mener, kun af Sønderhalland, som efter Kongens Halvbrødre, Porserne, deres Død var tilfalden Kongen) og Finland, samt betroede ham de fornemste Slotte i Riget, og gjorde ham til Statholder i Skaane. Hvidtfeld vidner (S. 514-15) at denne Herres Vaaben saaes endda i hans Tid malet paa Væggen i Sorøe Kirke, og at det var en Løve, hvilket er Folkunge-Vaabenet, dog gjøre de nyere Svenske ham til en Grip; hans Fader Algoth var Laugmand i Vestgotland, og levede endda 1350. Da Bengt var en ung Mand, og formaaede Alting hos Kongen og Dronningen, saa kom hun derover i Ord for ham, og han blev meget forhadt baade hos den unge Kong Eric og hos mange Svenske, saa at de stode, i den Tanke, at Magnus agtede at gjøre ham til Konge i Sverrige, og sin Søn Eric til Hertug. (Script. I. 395. V. 533. Torfæus IV. 482. Ericus Olai lib. IV. 235. Messenii Scondia. Tom. III. 16. XII. 190. Lagerbring l. cit.)

Paa Helsingborg Slot den 15 December tog Magnus Esrom Kloster med alt sit Gods og Underhavende, hvor de vare i hans Riger og Herskaber, under sin Fred og kongelige Beskjærmelse. Dette Brev er trykt hos Pontoppidan (pag. 202.)

Den 8 Januar bød Paven fra Avignon to Bisper og en Abbed at tilholde alle Prælater i Sverrige, Norge og Danmark, at give den pavelige Nuncius til bemeldte Riger, Raymund af Galancio (Pavens) Drabant (Serviens armorum, Sergeant d'armes) to Gylden om Dagen, hvilket Abbeden ved Brev af 1 Februar

bnar fra Avignon befol disse Prælater at erlægge i gabt Guld af stor Vægt og af Florenz's Præg. Den 1 Marts gav den pavelige Subcollector og Notarius publicus Guilielmus Farbout et skriftligt Bevis i Brügges, at Erkebisp Peder af Upsal havde nedlagt der til Pavens og Kardinalernes Kammer 500 Guldgylden gode og lovmæssige af stor Vægt og Florenz's Præg til at fuldbyrde sin Pligt. (Magni a Celse Bullarium. p. 124.) Valdemar den Fjerde Aar 1353.

Fra Maynz den 3 Jannar tilskrev Keiser Carl den herlige og ypperlige Fyrste Valdemar, de Danskes og Slavers berømmelige Konge, samt til de ærværdige Erkebisper af Magdeborg og Bremen, til de berømmelige Hertuger og Fyrster af Brunsvig og Lyneborg, Saxen og Meklenborg, til de anselige Grever af Holsten, Stormarn og Schowenburgh, og andre Baroner og Adelsmænd i Magdeborgs og Bremer Kirkes Provindser, angaaende den Strid imellem Kapitlet og Raadet samt Borgerne i Hamborg i Anledning af det førstes Klage over mange Indgreb i Geistlighedens Rettigheder, uagtet den havde 3 Domme for sig fra det romerske Hof, og at de Verdslige foragtede den geistlige Ban og Forbud. Keiseren forkaster alle Raadets og Borgernes Anordninger mod Geistligheden, stadfæster Keiser Friderichs Constitution, og beder alle disse Fyrster at formaae og tvinge Hamborgerne ved alle muelige Midler til at vende tilbage til Kirkens Skiød. Dette Brev er trykt hos Lambecius (apud Lindenbrog pag. 84) og Staphorst (II. 622-23.) Da Danmark intet eiede i Nordalbingen, saa maa det have været i Anledning af det Overherskab det endnu havde over Rostok, at Keiseren har regnet dets Konge blant Fyrsterne af det bremiske Erkestigt, hvortil vel og er kommet det Aar 1354.

 vers

Valdemar den Fjerde. personlige Kjendskab han havde til, og Bevaagenhed han bar for Valdemar.

Aar 1354. I Begyndelsen af Aaret gjorde Kongen uden Tvivl sit Tog til Frisland eller det Eiderstedske, og omliggende Egne, imedens Vinteren endnu paastod, og Moradser og Floder vare frosne. Indvaanerne der vare opsætsige, og vilde venteligen ej betale Skat, men Valdemar tugtede dem, paalagde dem store Pengebøder, og tog Gidsler af dem. (Hvitfeld. 515.)

Den 14 April var han i Aarhus, og bevidnede der ved sit Brev, at paa hans Retterting havde Peder Göresson, Ridder, skjødet til Herre Thomas Henricesson, Kanik i Aarhus og Provisor af den hellige Aands Hus der, endel Gods, en Gaard i Dyllmer, en Grund i Byen Grindugh (Grinaa), en Grund, hvoraf Thorbern Niclasson og hans Fader skulde aarligen give 6 Sterlinger, 4 Kyllinger og 6 Dages Arbejde, 3 øde Grunde og mere, som altsammen forhen var skjødet paa Abo Syssels Herreds-Ting, og hvilket han nu igjen skjødte og frivilligen afstod til den hellig Aands Hus, for sin og Forældres Sjæle, og for Fyening og Igjenopbygning af bemeldte Huses Kirke, og skulde Forstanderen af bemeldte Hus derfor lade ugentligen holde to Messer i dets Kirke for hans Frue Cæcilia og alle deres Forældres Sjæle; skulde Herre Peder ved Rov, Brand eller Forøvelse geraade i nogen betydelig Armod, da skulde Provisor underholde ham med saa meget, som det skjødede Gods indbragte. Kongens Justiciarius Niels Jensen af Keldebec var herved Vidne, det er: han paraphered, efter vor nuværende Talebrug. (Diplom. Langeb.)

I Nicøping paa Falster den 1 Maj tog Kongen Indvaanerne i Stubbekøping med alt deres Gods og Tyende under sin Fred og Beskjærmelse, og gav dem den Frihed, at hvad de solgte til Ridere

dere, Indbyggere, Kongens Mand eller nogen af hvad Stand det var, og det under en fastsat Betalings-Termin, og naar de det ej til den betalte, og fandtes siden inden Byens Grændser, kaldte Byfred, saa naar Indvaanerne havde gjort retmæssig Forbud eller Arrest tre Gange i Overværelse af Fogeden eller Buddet, saa maatte de ej gaae bort, førend de havde gjort Fyldestgjørelse, og gjorde de det, og kom fjerde Gang, da maatte de gribes og sættes, og for hvert Forbud betale Kongen 3 Mark Penge, af dem der gaves een Skilling Grot for, eftersom Rigets Tilstand da udkrævede, og ligesaa meget til Byens Menighed og Brug, og skulde de ej sættes paa fri Fod, førend Alting var betalt; hvo der angreb og slog en Indvaaner inden Byens Grændser, og grebes paa ferst Gjerning, skulde gjøre Skjel efter Forseelsens Storhed og Beskaffenhed og maatte ej tilstædes til nogen Renselse (Undskyldning) efter Loven; men undgik de ved Flugten, da maatte de ej komme igjen, medmindre de enten havde gjort Erstatning, eller og forsvaret og undskyldt sig paa lovlig og ret Maade; Om enten Folk fra Landet eller Byen inden eller uden for dens Grændser dræbte eller saarede nogen Bymand inden for Byens Grændser, saa skulde han betale den Fornærmede 40 Mark, Kongen 40, og Byen 40; hvo som fæster Lov skulde sværge med 3 Tylter af Knuds-Brødre-Laug, eller med ni Tylter andre lovmæssige Personer, som han kunde faae dertil; hvo som fæstede Lov inden Byen, skulde der opholde den. Alle Bymændene skulde være frie for at give Told af deres Vare overalt i Riget; ingen af dem maatte tvinges til Mesn, eller kaldes for noget andet Ting end deres eget, uden Kongens særdeles Befaling. Siden fastsættes Grændserne af Byens Fred, som kan eftersees i det trykte Privilegium bag ved. Hvo der saarede, lemlæstede, dræbte en Anden, gjorde Herwerch, kastede nogens Vogn

med

Valdemar den Fjerde. Aar 1354.

med Hustrue og Gods om, udsank et Skib med Vare, der laae paa Vandet, eller gjorde Sligt eller værre, han skulde give 2 Mark purt Sølv til den Forurettede, ligesaa meget til Kongen, og ligesaa meget til Byen, foruden hvad der var fastsat i Loven. Derefter fastsattes Beregningen af Græsgang til deres Qvæg; og overlades dem alle derpaa liggende Grunde, Skove og Enge, thi de havde nydt dem i hans Forfædres Tid over hundrede Aar, dog undtagen Kongens Jorde og Agre. Fremmede (Gjaster) maatte ej kjøbe, sælge paa Bytorvet eller inden Byens Grundser til Raadets og Bymændenes Skade, uden deres Tilladelse og Samtykke; alle, som boede i Byen, skulde betale de Afgifter, der hørte til Kongens Ret, baade de allerede paalagte, og hidindtil ej betalte, og hvad herefter kunde paalægges, og ej herefter vægre sig herfor, og saa skulde enhver gjøre, der besad Gods eller Jorder i Byen, og betale Alt, hvad Raadet paalagde dem, dog saa, at hvad der betaltes til Kongens Tjenere, som boede enten i eller uden for Byen, skulde fradrages. Dette mærkelige Frihedsbrev findes paa Latin i Resenii utrykte Atlas, som jeg har ladet trykke bag ved, men der haves og en dansk Afskrift deraf ved Byeskriveren i Stubbekjøbing Hans Jacobsen af 3 Martz 1647. Paa nogle hel faa Steder staaer lidt mere end i den latinske, og undertiden er ogsaa noget udeladt; og paa nogle er det hel galt oversat. Saaledes gives Herwerch ved Herreverk, currus ved Gaard, consules seu villani ved Borgemester og Raad. Man seer heraf, at denne Konge ej vilde taale, at Fornemme og Adelige fornærmede Borgerne, hvorfor de første hadede ham. Da han og nyelig havde faaet Falster igjen til Riget, saa vilde han ved sligt gjøre sig yndet hos Borgerne, og vise dem Forskjellen imellem hans og Holstenernes Regimente.

Den

Den 24 Junii holdt Kongen Danehof i Nyborg, og der gjorde Bispen af Ribe (Hvitf. 515-17.) paa Kongens Vegne følgende bekjendt: Valdemar den Fjerde. Aar 1354.

"Vi Woldemar, af Guds Naade Dannemarks og Slaviens Konge, paa almindelig Dannehof, som er holden Aar 1354 otteende Dagen efter St. Hans Baptistæ til Nyborg, med Raad og Fuldbyrd, Hertugens af Slesvig, vore ærværdige Bispers, Claus udi Odense, Peders udi Ribe, Peders udi Viborg, Henrics udi Roskilde, og Poffvels udi Aarhuus, Claus Limbecks vor Drosts, Palne Joensøns vor Marsks, og andre vore Raads og gode Mænds, da have vi forordnet og gjort disse efterskrevne Artikle, som særdeles skulde holdes, at Danmarks Rige skal friligen og freisligen nyde Kong Woldemars Lov og Friheder, dennem given af ham, eller andre høilovlige afgangne Kongers. alle gode gamle Sædvaner, som de have havt, og af Arrilds Tid have nydt, skulde blive ved deres Fuldmagt. Item paa det, at Danmarks Rige ikke ydermere skal ødelægges, eller nogen ydermere Fare eller Frygt forestaae, da haver Kongelig Majestæt efter hans Raads Raad naadeligst eftergivet alle Sager, som han haver til nogen dennem, endog de have forbrudt Liv og Lemmer, dog saa, at de efter Landsloven stande hver til rette, som de have gjort imod, som Gjerningen er skeet; Hvem som ulovligen haver mist Heste, Øxen, Qvæg, eller andre Hafvne, den forfølge sin Ret for os eller vor Drost, eller Retten, som det sig bør; hvem som finder sine Hus paa en andens Grund ulovligen sat, han besætte dem lovligen, og forfølge sin Sag efter Landsretten, og hvis den som skyldig er, ikke vil rette for sig inden St. Mortens Dag, den skal betale os og Bonden efter Landsloven; lige skal holdes med al Overtrædelse; hvem som vil beskylde en anden for, Jord ulovligen at have taget fra sig, han skal lovligen forfølge sin Sag, til Herredsting, Landsting,

Valdemar den Fierde. Aar 1354.

ting, for Landsdommeren, Rigets Cansler, og Drost, eller ... selv, om hannem ikke for kan vederfares Ret; om han ingenlede kan vederfares Ret, da skal han 6 Uger tilforn advare hans Herredsfoged og Vederpart, at møde til Landsting, hvor hannem (med Guds Hielp) skal skee Ret. Item at ingen: ihvo han er, skal gieste Klerke eller Legmænd, uden deres Villie, hvis nogen det gier, da maa han med hans eget Folk, om han er saa stærk, eller med Naboer og Genboer, vor Fogeds eller Drosts, forfølge, og anholde dem som Røvere og Tyve, og ingen skal hannem den Vanfone; ingen skal befatte sig med Præstegods eller deres Klerke, som døe og afgaa uden rette Arvinge; Dannehof skal holdes hvert Aar St. Hans Dag, til Nyborg, efter gammel Vane. Al Uvillie og Uvenskab imellem hver en, skal staa udi Stilstand, fra 14 Dage for St. Hans Dag, og til St. Jacobs Dag, under Orbodemaals Straf. Han forbyder hans Fogeder og Embedsmænd herimod at gjøre; skeer der noget imod, da vil han ikke svare dertil, men de selv skulle staae til Rette."

Naar betænkes, hvor raa Tiderne vare, i hvilken Vane de Fornemme især vare komne med at bedrive Vold, Overlast og Uretfærdighed, saa er det vel mueligt, at Kongen har siden nødt blevet haardeligen at straffe saadanne, helst de som forsaae sig efter den Tid, hvilke ej heller herved havde faaet Eftergivelse. Sæderne vare saa fordærvede, at der behøvedes saa streng og alvorlig en Konge som Valdemar, for at rette dem. Denne Forordning findes paa Latin i Kroniken, der slutter med 1357, og er trykt i Langebeks 6 Tome (p. 527) og hos Westphal T. I. (col. 1398) og i den jydske Lov trykt 1504 og 1508.

Nu drog Kongen efter Dannehof over til Sjælland, og afsendte tre af sine Bisper til Helsingborg, hvor tre svenske Bisper,

og andre af Magni Raad vare forsamlede. Hvitfeld skriver S. 517, at det var for at paastaae, at Skaane var ubilligen kommet fra Danmark, da Grev Johan, som kun havde det i Pant ej kunde sælge det, og ligeledes at paastaae det samme om Moen og Sønder-Halland, som Hertuginde Ingeborg kun havde som Lehn. Men i Hadorphs svenske Rimkrønike staaer (S. 151) at de Junkere og Hertuger Hakon og Knud Pors (venteligen allerede deres Fader Knud) havde Sønderhalland i Pant tilligemed Berge og Norre Asbo Herreder i Skaane for 14000 lødige Mark for den Sold de havde tilgode fra den Tid de havde tient Danmark i Orlog mod Sverrige (i Eric Menveds Tid.) Messenius (Scondia III. 16) vil, at Bisperne dømte Valdemar til at betale den fastsatte Mulct, fordi han uden skiellig Aarsag saa ofte oprippede den skaanske Sag, da han dog selv saa mange Gange havde afstaaet Skaane. Lagerbring (III. 425) tvivler dog meget paa, at disse stridige Samlinger have havt Skaane i Sigte, da derved let kunde opkomme Krig mellem Danmark og Sverrige; man maa og tilstaae, at Valdemar var alt for statsklog til at bringe uden Nytte sin Sag saa ofte paa Bane, hvortil kommer at ingen gammel Skribent taler herom; saa det vel er muligt, at det alene er en Gisning af Hvitfeld. Valdemar den Fierde. Aar 1354.

Kongen drog nu til Wordingborg, hvor han eftergav Henneke Breyde og Hans Ellenrose og deres Børn det skadelige Foretagende, de havde begaaet imod hans Herre Fader Kong Christopher, dog paa Vilkaar, at de skulde, saa længe nogen af dem levede, i [illegible] være hans Mænd og [illegible] (Hvitfeld S. 518. Scriptor. VI. 528.) Dette synes at vise, at Kongen [illegible] holdt [illegible] handle

hans

Valdemar den Fierde. Aar 1354.

havde lovet paa Danehof i Nyborg den 1 Julii, thi disse Mele-mands Fuegtrivelse med hans Fader var meget stor.

Nu gik der mange Bud frem og tilbage mellem Kongerne Valdemar og Magnus, indtil de endeligen ved Mikkelsdags-tider holdt selv en Samling i Helsingborg. Skade, at den gamle Annalist (Script. VI. 528.) ej siger, hvortil disse mange Underhandlinger sigtede; thi at de skulde allene have angaaet, som Lagerbring (l. cit.) vil, Stridigheder angaaende Adel og Klostre, af Aarsag de Danske besad meget Gods i Skaane, og de Skaanske igien i Danmark, kan jeg neppe forestille mig, efter havde Kongerne derfor ej havt nødigt at samle sig, mindre Valdemar havt denne Aarsag ofte at reise langt ind i Sverriges, dog lægger Lagerbring til, at disse Samlinger kan og have sigtet til Sager i Tydskland; kortteligen, vi vide nuomstunder ikke Sammenhængen hermed, som maaskee paa den Tid var endog en Cabinets-Hemmelighed.

Ved Tilbagekomsten til Sielland sendte Valdemar et høitideligt Gesandtskab, bestaaende af Personer af begge Kiøn, til Tydskland for at hente sin Datter Ingeborg høiderligen tilbage fra Wismar (Hvidtfeld S. 518.) Hvad Anledningen hertil har været, vides ikke, men vist er det, at hun dog siden fik den meklenborgske Hertug Henrik, saa at herved ikke sigtedes til at bryde Trolovelsen.

Den 11 November udnævnede han alle sine siellandske Fogeder at møde [illegible] i Slaulose (Slagelse), og befalede hver af dem mundtligen og skriftligen, hvad de skulde giøre i hans Fraværelse; thi derpaa drog han til Jylland, og [illegible] sin Søn Christopher [illegible] i Wordingborg (Hvidtfeld l. cit.). Denne Prinds var da 10 Aar gammel, thi han blev født 13[illegible]; Imedens var Bisp Andreas af Vorlum død, og søgte Kongen at giøre Magnus Johans

Hansen, Kanik i Roskilde og Aarhus, til Bisp i hans Sted, som og skede; han forsynede ham med alt nødvendigt, og holdt ham længe hæderligen ved sit Hof (Hvidtfeld l. cit.) Valdemar den Fjerde. Aar 1354.

Den 28 December holdtes en Dag i Lybek, hvorhen ogsaa Kongen havde agtet sig, og derfor sendt et stort Forraad af Proviant i forvejen did, men som Lybekkerne ej vilde give ham Lejde uden for et vist Antal Personer, saa kom han ikke selv, men sendte kun nogle af sit Hof did. Hvidtfeld 519. Dette viser, at Lybekkerne havde Mistro til ham; overalt ere frie Stater byggede paa Mistanke helst mod Konger. Hvidtfeld vil (l. cit.), at Valdemar reiste i dette Aar til Pavens Gaard i Avignon; men Gram har (Forbedringer S. 83-85.) bevist, at det skeede 1364, og ogsaa givet rimelig Formodning til Hvidtfelds Vildfarelse. (Meursii Histor. Dan. col. 516. not. c.)

Oluf Holk, Arnold Bergen, Boo Falk, Pether Walkindorp, Jep Begere, Jep Olsen, Offe Persøn, Jep Baase, Vicco Myltike, Petther Demp og Arnold Knap gave tilkjende, at have gjort et Marke og Skov-Skjel mellem Gunneimed og Orebode, og bleve de besvorne af gamle Oldinge efter Loven første Søgnefredag efter Pintze-Heligh (det er den 6te Junii). Dette Brev er (i Diplomat: Langebek) paa dansk og endskjøndt det er gammelt og meget ulæseligt, saa er Sproget dog ikke gammelt nok til at være fra de Tider. Friderich I stadfæstede dette Grændseskjel 1528.

I Nyborg paa Danehof den 28 Junii udgave de sex danske der forsamlede Bisper et Brev til alle Sognepræster i deres Stigter, angaaende at da Brødre Laghø Røøth Ridder, Boetius Höök og Roger Christiernsen Væbnere havde borttaget fra Kanikerne i Ribe udi Harth- og Warwith Sysler, Sæd, Qvæg,

 Huse,

Valdemar den Fjerde Aar 1354. Huse, Bygninger, Penge, Heste, fra deres Tyende og Menighed med Magt, saa var de derved forfalden under Band, og havde Bisp Peder af Ribe ogsaa lovligen forkyndt den, og herover bad Bisperne bemeldte Sognepræster, hver Son- og Festdag at forkynde den saalænge indtil de gave det Borttagne tilbage, og skulde al Gudstjeneste ophøre i de Sogne, hvor de opholdt sig; dersom disse Personer efter tre Advarsler gjorde inden en Maaned ikke Bod, da skulde de ordentligen bansættes i alle Kirker, og ingen efter den Tid have paa nogen Maade Omgang med dem. (Mat. Bartholin: Tomo. VIII. 525.)

Den 14 September solgte Nicolaus Eyeson af Wolberg til Kong Valdemar to Mansk Jord kaldte Bool med to Skilling Jord i Skyld udi Jurløse, to Øre Jord i Skyld udi Westersø, to Skilling Jord i Thruvestorp, fire Skilling Jord i Tykistorp og to Mansk Jord kaldte Bool udi Nørby i Ars Herred, og havde derfor faaet den fulde Pris efter sin Villie, og skulde han skjøde ham det paa Sjellands Landsthing i Ringsted og paa Ars Herredsthing; hans eget Segl, saa og Hening Potbusk Ridder, Jacob Baasks og Nicolai Grubbes af Therslyse, bleve forehængte (Diplom. Langeb.) Den 14 September bevidnede Johan Benedictson af Tyerby, Waldemar Sappi, Hinric Sandbyergh og Jacob Baat, at de for alt fornævnte Gods havde faaet fuldkommen Erstatning (ibid.)

Den roskildske Bisp Henric stadfæstede Privilegier, Friheder og Benaadninger for Skov-Kloster ved Næstved eller St. Peders Kloster, i Henseende til sine Tiender for alle Klosterets Bønder, saa og Magt at udelukke de Halsstarrige af Kirken efter tre Paamindelser, dog forbeholdt han sig de større Bispesager (Pontopp. Annal. II. 202.)

Hamsfort vil (i Scriptor. I. 308.), at de holstenske Greuer Hinric og Claus og Cimbrerne (maaskee Jyderne eller Hertugen af Slesvig) paaførte Kongen Krig, dog herom findes Intet i dette Aar hos ældre Skribentere.

Valdemar den Fjerde. Aar 1354.

Mynster skriver (i sin Cosmographie, Udgaven 1598 lib. III. p. 714.) at Krudt var allerede i dette Aar i Brug i Danmark; men Gram gjendriver ham meget godt (Afhandl. om Krudt. pag. 239–50.) ligesom og det Nogle deraf have villet slutte, at Opfinderen var en Jyde.

Udi Tundern den 11 Junii stadfæstede Hertug Valdemar af Jylland til Bymændene i Lille-Tunderen for den Gunst hans Formænd havde beviist dem, at de og de Fremmede, som kom til dem, skulde nyde samme Rettigheder som Lybeks Borgere, og skulde deres Folk paa Dorperne være fri for al Besværing, som Stuth, Quersetb, Rettschulth, og al anden; Bymændene af Thunderen skulde og være fri for at give Told, hver de kom i hans Herskab; alle de, som boede i de Herreder, Hviding, Lye, Slux, Hayer og Tunder, skulde besøge Markedet i Tundern, og ei handle paa noget andet Sted; alle Haandværksfolk, Smede, Tømmermænd, Skomagere, Feldberedere (Pelsere), skulde med deres Gods nedsætte sig i Tundern, dog en af hver forblive i hvert Sogn i Herredet. Dette Brev er paa plattydsk indført i en Vidisse af Hertug Adolph 1436, og begge trykte hos Westphal (Tom. IV. col. 3222.)

Den 13 December i Synderborgh gav Hertug Valdemar ogsaa Flensborgs Borgere Friheder; han tog dem, deres Gods paa Landet og Tiende overalt i sit Hertugdom under sin Beskyttelse; alt deres Gods paa Landet gav han fri for Leding, Afgift, Inne, Stud, Quersæt, "Retskyld", og alle Udgifter, Byrder og Tjenester,

Valdemar den Fjerde Aar 1354.

nester, som vedkom Hertugen; deres Bryder, Bønder og Landboer skulde i alle tre Marks-Bøder allene staae under Borgerne, dog forbeholdt han sig og Arvinger de større Bøder, Beder og Rettigheder; Borgerne maatte ej uden deres frie Villie twinges til for Hertugens Tjenestes Skyld at ride udenfor Byen eller at udskrives (til Krig) som andre frie Mænd. Herre Amund Friis, Woge Nielsson, Astyern (maaskee Asbjørn) Stur, Perro (maaskee Peder) Daa, Herman Dæne, og flere vare herved nærværende. Dette herlige Frihedsbrev er paa Latin og trykt hos Westphal (Tom. IV. p. 1953.)

Grev Henric af Holsten og Stormarn tog den 27 September den hellige Trefoldigheds-Kirke i Slesvig med dens Gods i Morgos Herred under sin Beskyttelse, og gav den de sædvanlige Befrielser for Leding, Inne, Stuth etc. og tilligemed, at de, som boede paa dette Gods, skulde for Forseelser af 30 Marks Bøder allene staae under Sognepræsten, men for 40 søge at komme overens med Greven. Hans Justiciarius Gothscalc Hwithe var herved Vidne (Noodts Beyträge I. 5.) Den 30 Junii i Crempe stadfæstede Grev Johan med Samtykke af sin Søn Adolph og af sit Raad Salget og Gaven af Byen og Møllen Trechelstorp til Itzehoe Kloster ved Marqvard Schønebeks Væbner og Iwan Reventlo, Søn af Ridder Hartvic Reventlo. Schønebeck var en Søn af Dose Reventlo, og giorde denne Gave i Anledning deraf, at hans Søster Wyborgis gik derind (Noodt l. cit. pag. 287-90.) Detlev Wode Raadmand i Kyl gav tre Mark til en Messe at holde der i Frue Kirke og en Mark for sin Aartid til Minoriterne. Den 17 Marts gav Radolph Olde, Raadmand i Kyl, 110 Mark til at skaffe Fattige Klæder og Skoe for, og til Marie Kirke deraf 10 Mark; til Minoriterne sin graa Hest, og ville

han

han begraves hos dem (Westphal IV. 3286–87.) Lybekkerne ind- Valdemar
toge med den meklenborgske Hertug Alberts Hielp det faste adelige den Fjerde.
og berygtede Slot Gorlose, lagde det i Aske, og lod alle derværende Aar 1354.
Røvere ophænge, og havde Aaret forhen med ham indtaget 6 andre; efter Gorlose indtoge de Stavenowe (Corn. col. 1093–94.)

Foruden det Brev, jeg forhen har anført af Keiser Carl til Kong Waldemar, for Hamberger Kapitel, skrev denne herom ogsaa i Januar fra Maynz et Brev for det til alle sine troe Mænd, og atter den 11 Januar et fra Maynz (Lambecii Res Hamb. apud Lindenbrog p. 84. Staphorst. II. 624–25.)

Uden Tvivl maa det have været i dette Aar, at de Konger Magnus og Hakon af Sverrig og Norge holdt en Samling med deres Mænd i Arekkio, et Sted, jeg hverken kan finde i Sverrige eller Norge, thi i Brevet, som der er udstædt, staaer at Samlingen holdtes 3 Aar efter den store Død. Brevet er paa norsk og handler om, at deres Svend Jowan Andresøn klagede over nogle Bønder, som gjorde Tiltale paa hans Fædrenejorder. Af nogle Navne paa Steder i dette Diplom skulde jeg dog næsten tro, at Samlingen holdtes i Øst-Gotland, men at Hakon var dette Aar saa langt inde i Sverrige, findes ellers intet Spor til.

Fra Avignon den 6 Januarii sendte Paven en Bulla til Bisp Gyrder af Stavanger, roser ham for hans Dyder, og gjør ham til Bisp i Stavanger, da han ej kunde blive det i Oslo, saasom Pave Clemens, dennes Formand, havde gjort Bisp Sifrid i Stavanger til Bisp i Oslo, og det ej var godt, at Stavanger Stigt stod længe ledigt. Bisp Johannes af Garde (i Grønland), Broder Arnolph, Abbed i Hovedøe, og Kapitlet i Oslo udstædte en Vidisse heraf i Oslo den 21 Maj (Mat. Bartholin. VI. 824) hvil-

ket

Waldemar den Fjerde. Aar 1354.

ket beviser, at Breve gik da temmelig hastigt fra Avignon til Norge; venteligen bortsendte med Courerer.

Den 27 Julii udi Bagahus stadfæstede Kong Magnus alle Mariæ Kirkes sit Kapels i Oslo Privilegier, siden Adskillige søgte at formindske og krænke dem, fordi de meente, at Kongen ej gav Agt paa deres Gjerninger, da han sielden kom der i Landet, og de nogle beraabte sig paa andre Kongers Breve, angaaende Sag-Øre, hvilke han herved erklærede ej at skulde hindre Capellets Ret. Dette Brev haves (i Diplomatar: Langebek) kun i en dansk Oversættelse. Svage Regieringer give saaledes undertiden tvetydige Forordninger, og modstridende Benaadninger til forskiellige Personer.

Atter i Bagahus den 4 August overgav Erkebisp Olav i Nidaros det Kloster Kastalla (i Bahus Stigt, nu et Gods kaldet Kastella Gaard, men lidet bekiendt som Kloster) til Kong Magni Forsyn og Varetægt i alle verdslige Sager, hvorimod Kongen havde overladt ham sine og Kronens Eiendele i Nidaros Stigt saa mange Markebol, som kunde jævnes med Klosterets Jorder, og skulde Erkebispen holde Præst og Klerk til Gudstienestens Forretning i Fosnes Kirke; derefter opregnes, hvad Jorder Kongen overlod ham paa Nordmør, i Oyna Fylke etc. og siden Klosterets Jorder paa Hisingen etc, tilligemed hvad enhver indbragte i Marke og Ører Sølv, Korn, Malt, Smør, hvoraf sees, at Klosterets Indkomster have været meget anseelige. Erkebispen, Kongen, Bisp Sigfrid af Oslo, Gyrder af Stavanger, Herre Orm Wistainsson Drost, 2 andre Herrer og Provsten af Mariæ Kirke i Oslo, alle Rigsraader, hang deres Segl for. (Diplom. Langeb.) Torsdagen efter den 18 Maj 1495 udstædte Povel Abbed i Hovedøe og 4 andre en Vidisse heraf paa Akershus, og fremviste Herre Odh Alf-

son

som Ridder og Hovedsmand der, det gamle Brev paa Kong Hans Valdemar
Vegne. Af det en anden Drost her nævnes, maa man slutte, den Fjerde.
at den nævnte Erland Vidkunnarson var da enten død, Aar 1354.
eller dog ej mere Drost.

Bisp Henning af Abo gab til sin Kirke i Abo en Del Bøger, hvoriblandt de fornemste vare: Lyra's Postille over begge Testamenter i 6 Bind og Volumen Moralo over begge i eet, hele Jus canonicum, Sententierne (af Petrus Lombardus), Pave Gregorii Moraler over Job i 2 Bind, i 1 Bind Damasceni 4 Bøger, Isidorus om det højeste Gode, Jeronimus over Marcus, Anselmi 2 Bøger, Gregorii Pastor, Ambrosius de officiis, i 1 Bind Bernhardus de consideratione og hans Breve, Psalteren, Bibelen, Holcot over Bisdommens Bog, og flere.

Den 7 Januar kom (efter Hvidtfeld S. 519 og Scriptor. Aar 1355.
VI. 529) Kong Valdemars strenge Befaling til Sjællands Landsting, at hans Folk skulde den 25 Januar møde ham i Ribe med Vaaben og Værge, og deres lette Heste; men Vinden var dem imod, og de kunde i mange Dage ikke komme over. Da han næsten i det første halve Aar opholdt sig i Jylland, og skaffede der strengeligen Ret paa sine Ridderting ved at straffe Manges Gjerrighed, som ved Magt eller paa andre Maader havde skilt de Fattige ved deres Arv, og taget den til sig, men Kongen tvang dem at give sligt tilbage til de rette Arvinger, saa bliver det rimeligt, Kongen har villet for sin Billigheds og Myndigheds Skyld have sine Folk behændige hos sig; thi det er klart, som Gram skriver (Forbedringer S. 87), at det var de fornemste i Riget af Gejstlige og Verdslige, som havde bedrevet slig Uret imod Almuen og Kongens Rettigheder, alt siden Christophers Tid, og som vare vante til

Valdemar den Fjerde. Aar 1355.

til at kalde de holsteenske Greven og Hertugen af Slesvig til Hielp. Derfor behøvedes saa duelig, vittig, kraftig og streng en Konge at sætte Danmark paa Fode igien, ved at hæve den kongelige Myndighed, og at beskytte Almuen. Gram priser med Rette Hvitfeldts Aabenhiertighed, at han ej har villet fortie sin egen Stands Uretfærdighed. At den gamle Annalist (Scriptor. loc. cit.) har hert strenet Sandhed, beviises med den Tids Kongebreve.

Den 19 April paa Kongens Retterting i Aalborg mødte de hæderlige Mænd og Vidner af Vendelsyssel, hvis Navn og Alder derpaa opregnes, og var Thorkil Hwal over 100 Aar, men alle de andre kun 40, 50, 60, 70: de mødte for Kongen og hans Justitiarii, Nicolaus Lembek Drost, Peder Jensen Marsk, Nicolaus Bugghy, Riddere, og for Peder Laurenson og Nicolaus Jensson af Keldebek, Væbnere, og vidnede disse Vidner enstemmigen, at fordum en dansk Konge (venteligen Eric Glipping) havde paa Jagten Gjæstebud hos den Bonde Thorkil Skarp i Dorn, og tillagde ham og efter Begiering den hele Mark Slaghen for at græsse sine mange Heste; Hyrden Thronder, som vogtede dem, opfandt da Fiskeriet i Slaughen, og var den første, som byggede et Huus der paa Marken paa Thorkills Vegne, og siden byggede flere paa hans Vegne; førend den stridige Krig mellem Herrerne (Greverne) for faa Aar siden, vare ej Huse byggede paa Kongens Forstrand langs Havet lige ind i Slaugherof; Ejerne af bemeldte Mark fik den saa kaldte Mark Skyld, nemlig 2 Fiske eller 6 Sterlinger af hver Bod (Taberna) for Brændeved og andet nødvendigt, som Marken ydede. Kongen stadfæstede hans egne nævnte Justiciarii Dom, deres Segl for dette Document, som og de Herrer Eric Nielsen, forhen Marsk, Peder Munk, Nicolaus Wind, Boger Ebbesen, Riddere, og Henric Paessen.

De

Peder Ludviksen, Loger Brok, Strango Ebbyson, Vad- Valdemar
nere. Dette er indført i en Vidisse af samme Aar den 13 Junii den Fierde.
udstædt af Peder Provst i Viborg og det ganske Kapitel, af Thord Aar 1355.
Degn, Landstingshører i Viborg, Raadet og Borgerne i Viborg, Johan Paterson af Hundorp, Ridder, og 6 andre, som og i en Vidisse af samme Aar den 10 September udstædt af Provst Olav i Børglum og det ganske Kapitel. Dette Brev er trykt hos Gram (l. cit. pag. 215-217.) men da det giver en mærkværdig Oplysning om Oprindelsen af Skagens Kjøbstad, saa har jeg ladet det trykke paany.

Udi Aalborg den 28 April tilegnede Kongen sig efter hæderlige Mænds og Raadmænds Vidnesbyrd Gaarden Ellekjer i Kjær Herred og 11 andre Gaarde i Vendsyssel, som opregnes, hvilke hans Farbroder Kong Eric havde kjøbt og faaet Skjøde paa af Herre Nicolaus Olofsøn, sin Drost, og som aldrig var komne fra ham eller Efterkommere bleven afhændet, uanseet en Nicolaus Pale og Herre Eric Niclesson forhen Marsk havde i mange Aar uretmæssigen besiddet dem; Kongen lagde en bestandig Lavhævd paa disse Gods, og maatte Ingen uden Kongens eller hans Fogders Samtykke blande sig i den. Vidner herved vare de Herrer Nicolaus Lembek Drost, Palno Jensen Marsk, Nicolaus Buggy, Riddere, Peder Laurentsøn og Nicolaus Jonsen af Keldebek, Kongens Justitiarii, især beskikkede til at afgjøre denne og andre Sager. (Langebek Diplom.)

Udi Aarhuus den 9 Maii erklærede Kongen Herre Eric Niclesson af Agerich Ridder og Udlægger fri for al Brøde som han i Henseende til Hære Herred og Vardo-Hjerting og for al det saakaldte Strandvrag, saa og for alle Forseelser, Dome og Sager, som bemeldte Eric var paa bemeldte Retterting bleven overbeviist

 om,

Valdemar den Fjerde. Aar 1355.

om, og hvorfor han nu kunde af Rigen anklages paa Kongens nylig begyndte Retterting i "Thyuth" eller andensteds i Jylland, saalænge Rettertinget varede. I Seglet sees en Krone. Dette Brev har Gram ladet trykke l. cit. p. 215.

Den 9 Maj udi Aarhus bevidnede Paul Bisp af Aarhus, Nicolaus af Lembek Drost, Palno Jonsson Marsk, og Nicolaus Buggy, Riddere, samt Nicolaus Jonsson af [illegible], Væbner, udvalgte Justiciarii paa det almindelige Retterting, at da mødte for dem deres kiereste Herre Kong Valdemar (endnu lader enhver god Regent sine Sager komme for Retten og dømme efter Landets Lov, meget ofte [illegible], men aldrig mødet han selv personligen for Retten, det kunde alene have Sted i indskrænkede Regieringer, og det i gamle Dage, og er nu [illegible] for vore paa nærende europæiske Sæder) og anklagede lovmæssigen Herre Stygger Andersson, Ridder, Johan [illegible] og Sven [illegible], Væbnere, at de uretmæssigen besad endeel Gods, nemlig 5 Gaarde i Galten Herred og i Hovlbjerg Herred, som tilhørte den danske Krone, og havde de ulovligen besiddet dem i mange Aar; [illegible] 20 [illegible] og [illegible] [illegible] Justiciarii tilkiendte Kongen Godset [illegible] Sven [illegible] havde [illegible] som lovmæssigen var bleven overbeviist for dem at have uretmæssigen besiddet dem i mange Aar. Endskiønt Gram har ladet dette Document trykke, (l. cit. p. 214-15) saa har jeg dog ladet det anføre her, [illegible] hvorledes Kongen [illegible] i Retten det [illegible] og fordi det viser, [illegible] Kongen maatte for Retten. [illegible] Anders [illegible] havde [illegible] Kongen i Anledning af [illegible] [illegible] lede

kede Valdemar ham dog ej dette Gods, da han var en Herre, der ej var at spøge med i Penge- og Indkomsts-Sager.

Valdemar den Fjerde. Aar 1355.

Samme Dag den 9 Maj overlod og skjødede Eric Nicless-son, Ridder, forhen Kongens Marsk, frivilligen, (neppe her en nødvendig Formular) til Kongen og hans Embedsmænd alt det Gods han havde faaet af Bønderne i Hane Herred og Nesbofyerthing, efterat han havde bemeldte Herred af Kongen (venteligen i Forlehning) enten ved Kjøb, Skjøde, Pant, Mageskifte, Bøwn eller nogen anden Maade, og skulde han skjøde ham det paa Hane Herredsting, og for hvilket altsammen han havde givet fuld Værd, men for det øvrige Bondegods i samme Herred og Fyerthing, som han ej havde givet fuld Værd for, skulde han inden næste St. Hansdag paa Hane Herredsting skjøde til Bønderne og ligeledes skjøde Kongen eller hans Embedsmænd den hele Retighed (Justitia) som tilkom ham af bemeldte Gods; men saafremt Kongen eller hans Embedsmænd beskyldte ham i Fremtiden for at have manglet (deficerem) enten dem eller Bønderne i disse Skjøder, saa skulde han rense sig ved sin egen Ed, og ved sine to Nepoters, og ligeledes om de beskyldte ham for ej at have afstaaet alt Bondergodset i bemeldte Herred. Han tilstod at have faaet fuld Værd af Kongen for disse Godser (neppe i det mindste vel ej Alt.) Nærværende vare de hæderlige Mænd Claus af Limbek, Drost, hans Nepos (venteligen Søstersøn) Nicolaus Buggy hans Broder; Eric Nicolaisson, hans Nepos, og Benedict af Alevelb, Riddere, alle hvis Segl bleve forhængte. (Diplom. Langeb.)

Paa denne Tid var der en Ridder hed Nicolaus Erichson den røde (rubeus) som hemmeligen talte ilde om Kongen, hvilket igjen blev denne berettet, hvorover han blev meget vred og sendte Nogle for at gribe ham; men han satte sig til Modværge, og blev

der

Valdemar den Fierde. Aar 1355. derfor dræbt af dem. (Hvidtfeld S. 519. Script. VI. 529). Efter dette reiste Kongen til Sjelland, og havde en Samling i Helsingborg med Kong Magnus, hvor en Anstand (Treuga) sluttedes mellem Rigerne, (Hvidtfeld l. cit.); men hvorom da vidstedes, vides ikke. Messenius vil (Scondia III. 16-17. XI. 191.) at det angik Skaane, og at Sagen blev udsat.

Den 14 Julii bekiendtgiorde Kongen, at Herre Hans (eller Johan) Pætersson af Hundathorp, Ridder, havde personligen mødt paa hans Retterting i Viborg, og der frit overladt til Kongen sit Gods i Thyyth, som var pantsat af Ridder Peder Wendelbo og som han havde overladt sin Hustrue efter Ridder Niclay Magnæssons Død. Den 11 Julii gav samme Ridder Johan Pætersson af Hundorp sit Brev ud over dette Godses Afstaaelse til Kongen, som Peter Wendelbo havde pantsat for 19 Mark puri Sølv til Ridder Nicolaus Magnussen, og havde Kongen betalt ham for det. Han selv hang sit Segl for tillige med de Riddere, Palno Jonsson, Marsk, og Magnus Nicolasson, og Nicolaus Jonsson af Keldebek, Væbner. Dipl. Langeb.)

Nu begav Kongen sig igien til Sjeland og holdt den 29 Julii et Møde i Brangstrup, hvor Kongehaderne bleve forhandlede for Misgierninger og Kongens Ret. Hvidtfeld (S. 519-20). I Brangstrup var da et Slot paa en liden Ø, i Aaen, og var det omgivet med Grave, som endnu saaes i Hvidtfelds Tid, og sees endnu Levninger af denne Bygning. Brangstrup var da et meget seeligt Sted, og gik Fartøier paa de Tider fra Karbek Minde op ad Suse Aaen til det; men de mange Vandmøller, Kong Valdemar og Eftertiden anlagde, giorde at denne og flere Aaer groede meget til og grundede op.

Den

Den 3 August var Kongen atter i Jylland, og gav i Horsens sine Bymænd i Bethel alle de Friheder og Benaadninger, som de havde havt af hans Formænd, saavel paa Vandet og i Fiskeri, som paa Landet, og at de ej maatte trækkes fra deres eget Birk uden efter Kongens egen Befaling. (Diplom. Langeb.) Valdemar den Fierde. Aar 1355.

Siden lader det, at Kongen har igjen opholdt sig i Sjælland, hvor han lod holde en Dyst-Renden i Roskilde, hvori Arrild af Lybek mest udmærkede sig. (Hvidtfeld. 520. Script. VI. 529.) Imidlertid opkom en Krig mellem Hertugen af Slesvig og Benedict af Ahlefeld, som ved Kongens Hielp beleirede Tranekjær, og røvede i Hertugens Land Langeland; men Hertugen kom did hen med sine Skibe, og adspredte hans Hær, som derpaa seilede bort paa de Skibe, hvormed den var kommet, og gav Kongen Efterretning herom. Nu kom Kongen med en stor Hær og tvang Hertugen til at oplade sig hele Fyrstendømmet. Endeligen bleve de dog forligte, saa at Hertugen fik sit Fyrstendømme igjen, og en falsk Fred og stemmet Forening sluttet. (Hvidtf. et Script. l. cit. Christiani II. 436.) Rimeligen frygtede Kongen for, at de holstenske Greser og maaskee Hansestæderne skulle blande sig heri.

Kongen sendte en Sendebud for adskillige Sagers Skyld til adskillige Fyrster, fornemmeligen i Mecklenborg, Brandenborg &c. Til Paven sendte han og anseelige Sendebud, som ved Avignon bleve meget vel modtagne for hans Skyld og spiste ved Pavens eget Bord, bragte og lykkeligen det Ærinde til Ende, hvorfor de vare sendte, og vendte tilbage med Pavens Velsignelser og Lykønskninger til Kongen, bringende behagelige Tidender [illegible] fra Paven. (Hvitf. l. cit. Script. l. cit.) Gram mener (l. cit. p. 86) og det uden Tvivl med Grund, at Hovedærindet var at blive befriet fra de [illegible] af Bandsætning, som han fra 1350 havde paa sig ved den pave-

Valdemar den Fierde. Aar 1355.

pavelige Executor, Bisp Gaufred af Carpentras, fordi han havde hjulpet Marggrev Ludvig, og for igjen at fornye den gode Forstaaelse med det pavelige Hof, hvilket saa meget desbedre kunde skee, saasom Ludvig, Grev Gunther af Schwartzburg, og de flere vare allerede befriede fra Band. Heinze giver derfor (S. 144) og denne Formodning Bifald. Fra Kong Johan i Frankrige kom og Gesandtere til Kong Valdemar, for at slutte Egteskab mellem begges Børn, hvorpaa Valdemar igjen sendte Gesandtere til ham, der bleve vel modtagne, og vendte tilbage begavede med kostbare Foræringer. (Hvidtfeld S. 521. Script. VI. 529). Dog den Uheld, som i næste Aar mødte Kong Johan, at han ved Poitiers blev fanget af Engellænderne, og sad 4 Aar fangen i England, gjorde, at disse Forslag bleve uden Virkning. (Heinze S. 143.)

Da Kongen drog til Langeland, hvilket uden tvivl skete i nylig anførte Krig med Hertugen af Slesvig, bleve baade Adel og Bønder befalede at komme efter med de Bliden, som forvaredes udi Kirkerne, men de forsømte dette, hvorvel formedelst Modvind, dog tænker jeg, at dette kun har været en Undskyldning, thi Kongen lod dem lægge i Pengebøder ved sine Fogder, paa det de skulde derefter blive des lydigere. (Hvidtfeldt l. cit. Script. VI. 529.)

Den 27 October, maaskee i Vrangstrup, tilstod Henric Offesøn, Vabner, ved sit Brev, at have efter sin Værdie solgt og skjødet til Kongen sit Gods i Naskelshøgh i Hamers Herred, nemlig Jorder af tre Mark og tre Ører i Skyld, samt de Jorder Stubejord kaldede, som aarligen kunde besaaes med 5 Ører Sæd, og som han havde arvet efter sin Fader og sine Brødre, tilligemed Hovedgaarden, Brydier, Landboer, Huse, Agre, Enge, Abildhauger (Pomeria) Skove, Græsgange, Fiskerier og alt Tilliggende,

med

rørligt og urørligt, vaadt og tørt, intet undtagen; han skulde skjøde det paa Sjellands Landsting, og paa Hamers Herredsting. Han selv hang sit Segl for, saa og de Herrer Boetius Falk, Peder Barie, Nicolaus Wind, Riddere, Nicolaus Jønsson af Kelsebee, Peder Dænæ, og Arnold Knap, Vabnere. (Dipl: Langb.) Valdemar den Fjerde. Aar 1355.

Den 28 October holdt Kongen atter et Møde i Vrangstrup (Script. VI. 529) og overlagde med Sine om Mønten, hvoraf Virkningen viste sig i næste Aar. Der blev og paalagt, at, foruden Tiende af Qvæg, skulde af hvert Qvægshoved betales 6 Grot aarligen i to Terminer, Nicholai Dag den 14 December, altsaa venteligen endda samme Aar, og Mariæ Renselses-Dag den 2 Februar. Man maa slutte, at Kongen trængte meget til Penge, thi ellers var de to Terminer for nær paa hinanden. Han lagde da og paa, at af hver Gaard og "Hadske" skulde enhver gjøre fjorten Dages Arbejde Sommer og Vinter paa egen Bekostning for Kongen; men Kongens, Kirkernes og Klosternes Tjenere havde ingen fastsatte Arbejdsdage, og fik neppe Tid at hvile sig (Hvidtf. 521 og Script. l. cit). Vel er det sandt, at Kongen brugte dem til nyttige Arbejder, de have maaskee og klaget for meget, men man kan dog spørge, om det var Ret at paalægge Andres Tjenere sligt; hvortil kommer, at sligt Exempel har vel og formaaet de Verdslige og Gejstlige til end mere at forøge deres Tjeneres og Underhavendes Arbejde, saa at det i alle Maader gik ud over den fattige Almue. De Bønder (rustici) som ej retteligen havde angivet Tallet paa deres Qvæg, bleve randsagede og straffede ved Kongens Fogeder.

Med Aarets Slutning drog Kongen over til Jylland og befol, at alle hans Folk i Sjælland skulde møde ham i Ribe, næste Søndag efter Hellig-tre-Konger den 10 Januar under Anførsel af Bo Falk, og at hver Lehnsmand (Advocatus) skulde sende Ma-

Valdemar den Fjerde. rie Renselses-Dag den 2 Februar en Bueskytter til Kolding, for der at møde ham (Hvidtf. 521-22. Script. VI. 529-30).

Aar 1355. Den 4 April tilstod Helvic Breyde, Væbner, Nicolaus af Lembek kaldet Rudy, Ridder, og Hartvic Breyde, i deres Brev, at de alle for een (manibus coadjunctis, mit gesammter Hand) vare skyldige til Kongen 30 Mark purt Sølv i Grot af Tours, Sterlinger, og lybske Penge, gode og gangbare, og pantsatte den første derfor sin Gaard Laugholt i Wendesyssel og Kyer Herred med hans andet der ejende Gods, og skulde han indløse det paa næste Wendesyssels Thing førend Mortens Dag, og om han det ej gjorde, da skulde det tilhøre Kongen, som om det var ham skjødet til Thinge. (Diplom Langeb.) Den 15 April døde Peder Johansen Lykke, (det Tilnavn giver Hvidtfeld ham) Erkebisp i Lund, og blev han begravet i St. Laurentii Kirke imellem St. Jørgens Capel og Kirkens nordre Dør midt paa Gulvet. I en Kobberplade over hans Grav sattes hans Navn, Værdighed og Dødstid. I den lundiske Gavebog henføres hans Død til den 16 April; venteligen er han død Natten imellem den 15 og 16. Hans Aartid og hans Forældres holdtes den 16 og 17 i Lunds Chor med Messer og Vigilier; men imedens han levede, holdtes Messe for ham den 18 Martz (Scriptor. III. 497. 506 IV. 35. Matthiæ Series. 148.)

Den 20 April gav Nicolaus Thanæson en Qvittering til Tucho Skamylsen Lehnsmand (Advocatus) i Aalborg for 25 Mark purt Sølv, som Kongen havde ladet ham betale af de 50, han skyldte ham, og derfor pantsat ham Gondorp (nu Gunderup) Sogn, beliggende i Fleskum Herred og Himmer Syssel, og overlod han derfor Sognet med al Rettighed til Tuko paa Kongens Vegne. Han selv tilligemed hans Morbroder Nicolaus Jonsson

son af Kelbebek hang deres Segl for. Den 9 Maj overlod Eric Niclasson, forhen Marsk, sin Gaard i Øster Walyngh, ham pantsat for 8 Mark purt Sølv, til Kongen (Diplom. Langeb.) Den 17 Maj afstod Laurents Horne, Ridder, Gods i Byring ham pantsat for 3 Mark purt Sølv af Peder Wendelbo forhen Drost, til Jon Hwiit, Kongen tilhaande.

Valdemar den Fjerde. Aar 1355.

Udi Nygarth i Odz Herred den 6 Junii pantsatte Johan Esbernsen Krumpen, Ridder, Peder Herloghson, Jacob Herloghson, kaldte Grubbæ, Brødre, og Nicolaus Stygotsen, Væbnere, den første en Bool Jord, som hans Hustrue Christine havde arvet efter sin Fader Stygot Pedersen af Randers, og Stygot faaet med sin Hustrue efter sin Faders Herlog Jacobsens Ridders Død; den anden 2 Bool efter sin Fader Jacob Herloghson, og den tredie 2 Bool i Aruby i Ars Herred, som var pantsat til de andre for 200 Mark purt Sølv, og endeligen Nicolaus Stygotsen af Randers, en Broder til Johan Esbernssöns Hustru, en Bool; alle disse pantsatte alt dette til Kongen for 200 Mark purt Sølv efter Cölns Vagt, dog forbeholde de sig Indløsnings Retten, og skulde de betale Pengene i Wordingborg eller et andet sikkert Sted. De selv hang deres Segl for saa og Bisp Henric af Roskilde og Magnus af Burglum, Saxo Pedersen, Ridder, og Eric Barnumsen, Væbner. (ibid.)

Den 10 October fastsatte Nicholaus Johansen Decanus i Roskilde og det gantske Kapitel, at, da nogle Kaniker der vare forsømmelige i at betale Vicarierne, hvorved Gudstjenesten forsømtes, at de som gjorte det, og ej betalte paa de bestemte 2 Dage, skulde Dagen efter betale det dobbelte, det halve til Kapitlet, og det halve til Vicarierne, som og en Tønde lybsk Øl til Kapitlet; men efter 14 Dage skulde Bispen twinge saadan En til Betaling ved

Valdemar den Fjerde. Aar 1355.

Forbud at gaae i Kirke, og ved at lægge Beslag paa alt hans Pa... bendes Gods. (ibid.)

Hamsfort skriver (Scriptor. I. 309) at de holstenske Grever Henric og Nicolaus, og Cimbrerne, det er Hertugen af Slesvig, gjorde Fred og Venskab med Valdemar, hvilket tjener til at stadfæste min forrige Gjetning, at Holstenerne hjalp Hertugen af Slesvig.

Den ny lundske Erkebisp Jacob Kyrning rejste til Avignon for at vies af Paven og for at hente Pallium.

Den finske Hertug Benedict bemestrede sig imedens aldeles Erkebispens Gods, hvorover Kong Magnus selv hørte ilde, (Scriptor. VI. 529), enten fordi man mistænkte ham for at samtykke heri, eller fordi han ej forhindrede det; af hvad Aarsag Benedict behandlede Erkebispen saa, vides ikke; Messenius (Tom. III. p. 17.) mener, at det skede fordi Erkebispen og Lunde Kapitel hemmeligen holdt med de Danske; maaske Gjerrighed har allene været Aarsag hertil, men vist er det, at Skaaningerne kunde ej herved blive den svenske Regjering meget hengivne. (Lagerbring. III. 427.)

Den 9 October gav den odenseiske Bisp Nicolaus 40 Dages Aflad til dem, som besøgte Fraugde Kirke i Fyen, og den 9 besøgte han Dalums Jomfrue-Kloster, og rettede hvad Fejl han fandt i Nunnernes Sæder og Kirke-Tugt. (Scriptor. I. 309.)

Udi Rudkiøbing (paa Langeland) den 19 Marts tog Hertug Woldemar af Judland sine elskelige Borgere i Rudkiøbing under sin Fred og Beskiermelse, og maatte de nyde de samme Friheder og Sædvaner som de havde havt i hans Forfædres Tid, Kong Woldemars, og den langelandske Hertug Eriks; de maatte og beholde deres Indrivt om Kiøbstæden; ingen Udlænding maatte

giøre

gjøre dem nogen Forprang. Dette Brev haves kun i en dansk Oversættelse i Resenii utrykte Atlas, hvoraf Langebek har udskrevet det.

Valdemar den Fierde. Aar 1355.

Den 16 September udi Tundern bevidnede Hertug Waldemar, at Andreas Jønsson af Evilsbyl havde, paa hans Rettersting og i Overværelse af hans Justiciarius Woghen Niclæsson, skiødet til den hæderlige Mand Valdemar Sappy sit Gods i Arnum og Gasnar. (Scriptor. Rer. Dan. VIII. 82). Den 22 Februar stadfæstede og skiødede Frue Chaterina, Enke efter Ridder Johan Lembek, og med Samtykke af den danske Konges Drost Herre Nicholaus Lembeck, saa og af de Riddere Nicholaus Lembeck, Ludder Lembeck og Væbner Gotscalc Lembeck, hendes afdøde Mands Brødre, ifølge hans Testamente, paa Løg Herredsting til Lygum Kloster Gods, som aarligen indbragte 4 Marks Skyld, nemlig 2 Husen, 14 Øre Land paa Burgs Mark; 16 og en halv Skilling Jord, 2 og en halv Øre Jord, ventelligen allesammen paa samme Mark. Alle deres Segl hængte for. (ibid. 244)

Den 9 Junii stadfæstede Greve Johan af Holsten Salget af en Gaard i Lyhwede bestaaende af 7 Husen (mansi), mindre end en Fierding, til Uetersen Kloster, ved Tylo af Dopparpe; og skienkede han selv for sig og Arvinger tillige Klosteret den Afgift kaldet Orefenschult, og Expeditionen kaldet Heerwarthleding, og bekræftede dette med sit Segl. Den 5 Julii skienkede Detlev af Rienmunster ved sit Testamente til Minoriterne i Kyl, hvor han vilde begraves, 10 Mark, om han døde der, og ellers 5 Mark, om han døde paa et andet Sted, og til St. Nicolai Kirkes Bygning 2 Mark. Disse 2 Breve ere trykte hos Westphal (Tom. IV. 3497. 3287.) Den 6 Julii udi Hanerau udstedte de holstenske Grever Hinrik og Claus, Brødre, et Forlig mellem dem og Dithmarsken, hvorved

ved

Valdemar den Fjerde. Aar 1355.

ved det forrige af 1341 stadfæstedes. Greverne maatte ingen Fæstninger opsette i Ditmarsken, uden de, som allerede vare der, Hamrore, Ulenburch, og Kalesborch; de 100 Mark lybsk, som Drabsmanden skulde betale til den dræbte Ditmarskers Venner, skulde erlægges inden 6 Uger, men tog han Flugten, da af Sognet, og betalte det ej, da af Grevernes; Ditmarskerne skulde ej hindre Greverne i deres Jurisdiction i Süderwolde; Grevernes Fætter, Grev Johan, skulde og have Sone med dem; Ditmarskerne maatte frit nyde hvad de arvede i Holsten, og paatalte en Holstener det, da skulde han vise sin Ret ved 6 Riddere og 6 Knapen; Harjen Ditmars og Marqvard Stormes Værn begjordes i denne Sone; Grev Johan skulde og bekræfte denne Sone. Dette plattydske Brev er trykt hos (Westphal III. 1758.) men udførligst hos Bolten (Ditmars. Gesch. II. 396-97.)

Den 13 Marts i Sternberg blev Delingen fastsat mellem de meklenborgske Hertuger og Brødre Johan og Albert, hvorved de samtlig skulde tage deres Lande til Lehn af det romerske Rige, og aflægge deres andre Lehnsherrer (Kongen af Danmark og den brandenborgske Markgreve), og skulde Hertug Johan give sin Herre Kong Valdemar ligesaadant et Brev, som hans Broder Hertug Albert havde gjort, og begge skulde de rejse til deres Herre i Danmark, og forbandt Johan sig til at gjøre det, naar Albert forlangte det. (Franck's Mecklenburg. lib. VI. 204.) Denne danske Lehnsrettighed over Hertugerne i Meklenborg, hvor de Danske ei Landet besad, var altid en prægtig Glimmer, og bragte Danmark ingen væsentlig Nytte, men kunde let indvikle det i uvedkommende Krige.

Mellem de pommerske Hertuger paa den ene, og Hertugerne af Meklenborg og Herrerne af Werle paa den anden [illegible]

slut

sluttet saadan Fred, at Werle beholdt Stavenhagen mod en Del Penge, hvorimod Meklenborg og Werle begav sig deres Tiltale til Rygen samt til Barth og Grimm; nu stod Pommern i Henseende til det faste Land Rygen alene i Forbindelse med det romerske Rige, men i Henseende til Øen Rygen endda med Danmark. Bispen af Zwerin beholdt ved denne Fred den geistlige Myndighed over Stralsund og det ganske Land, men paa Øen Rygen kom han aldrig til at udøve denne, da den vedblev at staae under Roskilder Bisp.

Valdemar den Fierde. Aar 1355.

Paa første Søndag i Vinteren, altsaa den 27 September, var Kong Magnus i Bergen, og tilskrev alle Mænd i Holum Stigt paa Island et norsk Brev af Indhold, at deres Biskop Orm havde klaget over dem, at de ej vilde give Tiende, som og, at de ej tillod ham at visitere, og befaler Kongen dem nu at rette dette, og at hvad der holdtes sønder paa Landet skulde og holdes nord paa; hvo som handlede herimod, skulde betale 8 Ørtug og 13 Mark for at have handlet mod Kongens Befaling, og til Bispen det dobbelte af hvad de ellers skulde have givet ham. Orm Eysteinsson Kongens Secretar beseglede det. Brevet er givet i Kongens 35 Aar, som man og kunde ansee for 1354, men ingenlunde med Biskop Finnur Jonson for 1356. Denne Bisp har ladet det trykke i sin islandske Kirkehistorie (I. 436). Den urolige Bisp Orm døde den 1 November. Hans Handeler med Kongen vise dennes Svaghed, og at den fik ret, som talte sidst med ham. Den berømte norske Drost Erling Vidkunnarson døde ogsaa i dette Aar (Torfæus. IV. 483.)

Wi Bergen den 25 November tilskrev Kong Hakon alle Lagmænd, at der blev klaget, at de ej vilde dømme paa Brevebrud til Kongen, hvorover han byder dem at gjøre det (See Paus T. III. p. 229.)

Paa

Valdemar den Fjerde. Aar 1355.

Paven skrev den 24 Februar fra Avignon til Blancha, Dronning af Sverrige og Norge, at ligesom hun hidindtil havde staaet hans Nuncius Johan Guilabert, Decanus i Dorpe, bi, saa skulde hun og vedblive at formane sin Mand til at tilbagegive de Penge, han havde faaet af bemeldte Nuncius, som tilhørte den romerske Kirke, og som han var bleven erindret om ved apostoliske Breve. Maaskee dette Brev dog snarere hører til 1356. (Magni a Celse Apparatus p. 125-26.)

Udentvivl var det i dette Aar, Hertug Bengt Algotsen forskjød sin Frue, som var Datter af Ulph Andernson, Søster til Carl Ulfson Sparre af Toft, og Søsterdatter af Erengisl Suneson, Jarl paa Orkenøerne, hvilket paadrog ham hendes mægtige Slægtningers Had (Lagerbring III. 427.) Den forskudte Hustru foretog sig derpaa en andægtig Reise til Rom, men døde underveis. Messenius (III. 17. XII. 190) henfører denne Forskydelse til 1356, og siger, at den skete for at behage Dronning Blanca.

Aar 1356.

Den 23 Februar var Kong Valdemar i Vedel, og imodtog der paa sit Retterthing Tilstaaelse af Ridder Jvar Niclisson, at han var ham 200 Mark purt Sølv skyldig, som han forend St. Hans Dag skulde betale ham paa Sjællands Landsthing i Gr. af Tours, Sterlinger og Lybekker, gode og gangbare, eller og i purt og ledigt Sølv efter Cølns Vægt, og pantsatte han ham derfor sit Gods i Mæthelby i Ars Herred, Hethne, og Alt hvad han i Sjælland havde faaet med sin Hustru Margretes. Bemeldte Jvar og Drost Nicholaus Lembec, som vare personligen tilstede, lovede da og med sammenføjede Hænder, og een for begge, at ville hjemle Kongen dette Gods, indtil det blev indløst. Kongens Ret-

rrethings Segl blev forehængt (Diplom. Langeb.) I det trekan-ede Skjold sees paa den ene Side et Kors, som deler det i fire Felter, bestrøede med mange smaa Kors, og hvori staaer Val-de-ma-rus, og paa den anden Side deles Skjoldet ved en Tverbjelke i to ulige Parter, paa hvilken staaer: Til-Dana-loog; begge Felt ere bestrøede med mange Roser. Valdemar den Fjerde Aar 1356.

Den 24 Februar var Kongen i Odense, og bekjendtgjorde, at Væbner Claus Spliit havde mødt paa hans Retterting, og overladt der til Kongen de Pantebreve, som hans afdøde Fader Otto Spliit havde faaet af Peder Bok paa Godset i Synsfælle, og Synsfællefang, nemlig 9 Læster Sæd i aarlig Indkomst for 100 Mark Sølv. Kongens Rettertings-Segl blev sat for, som og Claus Spliits; nærværende vare de hæderlige Mænd Nicolaus Jønsøn af Keldebek, Justitiarius, og de Riddere Boetius Falk, og Uffo Strighsøn, Kammermester (magister cameræ nostræ), hvis Segl bleve satte for. (ibid.) Den 29 Julii var Kongen i Alæborgh (Aalborg) og tillod Bymændene af Æblætofthæ at maatte, ligesom andre Kjøbstæder og Byer i hans Rige, holde et almindeligt Torv hver Søndag paa det sædvanlige Sted, og paa den Grund, Kongen dertil havde givet; de maatte og hente deres Brændeved af Uwith og unyttige og udgaaede Træer af Kongens Skov; rundt om Byen maatte de have "Forte og Fægang."

Udi Kiel holdtes en Dag (parlamentum), hvor og Kongen indfandt sig. (Hvidtfeld S. 525.) Venteligen have de holstenske Grever holdt den, men hvad der forhandledes, og naar den egentligen holdtes, vides ikke; dog troer jeg, at den er gaaet for sig noget hen i August Maaned, og at Kongen er derfra rejst til Lybek.

Til den roskildske Bisp Henric og 12 andre Abbeder og Adelsmænd af Danmarks forskjellige Lande overlod han adskillige Forret-

Valdemar den Fjerde. Aar 1356.

ninger til Landets Bedste, især i Henseende til de Vandmøller, han nyligen havde bygget, og Vandets Ledning og Gang, thi han vilde ej, at Vandet skulde flyde til Havet, uden at det først var kommet til almindelig Nytte; han dæmmede derfor paa mange Steder Vandet op, og det med stor Bekostning, for at hindre at Storm og Vintervandene ej skulde indbryde Dammen, men dog skete det paa nogle Steder. Der blev og slaaet ny Mynt af Kobber, istedetfor den af Sølv, en slettere istedetfor en bedre (Hvidtfeld 522, Script. VI. 530). Imidlertid findes der dog ingen Kobbermynter af denne Konge; og ere de maaskee blevne indkaldte, fordi de vare for slette, ligesom og vel hans Sølvmynter kun ere af maadelig Gehalt, Landets Armod og de vanskelige Tider have vel især foraarsaget denne slette Mynt, men Kongens Gjerrighed har vel og gjort sit hertil. Luxdorph (Vid. Selsk. Skrifter IX. 715) lod saadanne af Valdemars Mynter prøve 1764, og fandt dem at være 3 11/12 lødig, og at være 2 3/4 Skilling værd; 60 saadanne vejede 4 Lod, og gik 1142 paa 1 Mark fin, hvorimod ligedanne Stykker af Valdemar 1 vare 2½ ß. værd; alle disse saakaldte Sølvmynter vare legerede med saa meget Kobber, at der var i dem 12 Parter Kobber mod 4 Sølv. Denne Mynt var den saakaldte Penge, og blev dens Vægt efter Valdemar den 2dens Fængsel og alt fremad bestandig svækket uden at forbedre dens Lødighed.

Efter Vor-Frue-Himmelfart, som indfalder den 15 August, bivaanede Valdemar et stort Hof i Lybek, (Cranzii Dania VII. cap. 36. Ejusd. Vandalia VIII. 36. Grams Forbedr. pag. 90) hvor der og indfandt sig Marggrev Ludvig den Romer af Brandenborg, de Hertuger Eric og Rudolph af Saxen, Hertug Casimir af Stettin, Hertug Wartislaf af Wolgast, de Grever Nicolaus, Henric og Adolf af Holsten, Hertug Wilhelm af

Ly-

Lüneborg, Hertug Albert af Meklenborg, Hertug Valdemar af Slesvig, som Corner (col. 1097) uretteligen kalder Eric, foruden mange Riddere og Knægte. Der var og Gesandtere fra Stralsund og flere Stæder; man maae undre sig over, at Greve Johan af Holsten ikke nævnes. Alle disse gjorde der Forbund sammen, hvorledes de vilde udrydde Stratenrøvere, og at hver den, som husede og herbergerede dem, skulde dømmes til at hænges ligesom de; og besvore de Alle denne Landefred. Der blev og opsat mange Artikler, hvorledes en bestandig Fred skulde være mellem bemeldte Herrer og Stæderne, som dog varede ej længe. Imidlertid maa man tilstaae, at Regenterne have sjelden holdt en priseligere Samling, allerhelst Landefreden var endda ej indført i Tydskland, som først skete ved Keiser Maximilian. Der holdtes da og mange Turneringer og Ridderspil paa Torvet i Lybek, og hvo der blev stukket ned, det er: maatte romme Sadelen, maatte miste sin Hest; paa Raadhuset blev der dandset med Fruentimmerne, og det lybske Raad beviste Kongen, Fyrsterne og Herrerne megen Ære og Velvillighed. Der var og andre Lege. Kongen gjorde her stor Bekostning ej allene for sig, men og for andre Herrer. Hvidtfeld (pag. 522.) henfører denne Samling rigtig nok til dette Aar, men forhen ved Aar 1350 har han og talt om den, og altsaa gjort to af een. Buchholtz pag. 458. Becker pag. 272, Thrazigerapud Westphal col. 1306 henføre den urigtigen til 1357. Hamsfort (Script. I. 309.) vil, at Kong Valdemar havde indbudet alle disse Herrer did.

Valdemar den Fjerde. Aar 1356.

Den svenske Kong Eric havde venteligen i Begyndelsen af dette Aar Bryllup med Beatrix, Prindsesse af Brandenborg, Kong Valdemars Søsterdatter; thi Erics Fader Magnus siger i et Brev, givet i Stokholm den 25 October dette Aar, at

 han

Valdemar den Fjerde. Aar 1356. han havde havt Bryllup for nogen Tid siden (jam dudum). (Lagerbring III. 424.) Med hende fik han 8000 Pund Sølv i Brudeskat. Imidlertid opkom der megen Misfornøielse og Uvillie mellem Kong Magnus og hans Søn Kong Eric, fornemmelig i Anledning af Hertug Bengt Algutson, som Magnus og Blanca saa meget elskede, og havde givet saa stor Magt, og saa mange Forlehninger. Eric drog herover til Valdemar, og fandt ham i Kiøbenhavn, ventelig i September Maaned, blev hæderligen modtaget, opholdt sig nogle Dage hos ham, og drog hjem, begavet med kongelige Foræringer. (Hvidtfeld 522.) Løsen til den borgerlige Krig var det aabne Brev, Eric udgav paa Svensk i Calmar den 19 October til alle Klerker og Legmænd i Linkiøpings Stigt, hvori han skriver sig de Svenskes og Gothers Konge og Herre over Skaane Land, og klager deri for alle Mand i Sverrige over sin og Kronens Fiende og Rigets Skademand Benedikt Algotson, hvorledes Kronen var adskilt og sønderslidt og havde mistet dens Huse og Lande, da han dog var af deres Naade valgt til deres Konge, hvorover han beder og byder dem alle, at staae sig bi under Livs og Gods's Fortabelse til at hævne denne Uret paa bemeldte Benedict, hvilken som og hans Hjelpere han hermed undsagde, hvor han traf dem, og skulde de Svenske lyde hans elskelige Bud Niclis Magnusson. (Dipl. Langeb. Lagerbring III. 429.) Man seer heraf, at Eric ej erkjendte Bengt for Hertug, da han ej værdigede ham det Navn, som og at han ej vilde have Ord for, at denne Opreisning var imod hans egen Fader og Konge, hvorfor han og ej heller nævner ham med et eneste Ord. Imidlertid er ogsaa mærkeligt, at ingen anden Last tillægges Bengt, end at han havde saa store Forlehninger. Uden tvivl havde de Store i Sverrige spillet under Dække hermed, og søgt ved slig Tvistighed mel-

lem

lem Fader og Søn at udvide deres aristokratiske Vælde; hvorom Valdemar Atting er, saa maa Kongen og Bengt have været meget forhadte, den Fierde. thi Eric jog Benedict paa Flugt og beleirede Slottet Warberg, Aar 1356. samt gjorde sig Mester af alle de Slotte, Byer og Lande, som Benedict havde af Kong Magnus. Forend Beleiringen af Warberg var det nok, at Kong Eric gav udi Lund den 30 October Skaane følgende Privilegier, nemlig til Erkebisp Jacob af Lund, Sverriges Primas, til Lunde Kapitel, til Riddere, Væbnere, Klostere, Bymænd, alle andre Indbyggere i Skaane, Klerker og Legfolk, som baade i Villie og Gjerning havde udviist sig troe i at efterkomme hans Befalinger, endskjøndt de danske Konger havde forhen givet dem Privilegier. De skulde først nyde alle deres forrige Privilegier; Erkebispens, Kapitlets, Kanikernes, Klosternes, Riddernes og Væbnernes Underhavende (familia) skulde være fri for alle Paalæg, uden de selv bevilgede det; hver Sognepræst skulde have sin Hovedgrund, som Kirken fra først af havde besiddet, fri for Inne, Stuth og alle kongelige Rettigheder, tilligemed sine daglige Tiunder, som spiste ved hans Bord og opholdte sig paa den Grund; Riddere og Væbnere skulde af deres egen Tiunde have de Veder af 3 Mark, som faldt for Forseelser paa Tinge og udenfor, medmindre de selv personligen havde begaaet dem, eller befalet dem at øves ved deres, eller de og vare Kongens Breve overhørige; Kongens egne Retterting vare dog herfra undtagne, som og uden at fornærme dem der havde Privilegier af ham selv eller Formænd; hvo, som beskyldtes for at have begaaet eller ladet begaae sligt, skulde aarsage sig efter Lands Lov; Erkebispens, Kapitlets, og Kanikernes Underhavende skulde ej trækkes for verdslig Ret, uden allene for Arvejorder, dog skulde de lade møde for Kongens Retterting efter Sædvane ved to Kaniker af Lund; ingen maate

te fængsligen anholdes eller forvises af Skaane, uden han var først lovmæssigen overbeviist, eller havde frivilligen tilstaaet, eller var grebet i Gjerningen; Kirkernes Tiender maatte ej søges eller haves i Kongens eller hans Folks Navn, men frit sælges efter den høieste Pris til deres Nytte, medmindre en drivende Nødvendighed tvang Kongen hertil, dog skulde han da stille tilstrækkelig Borgen for den; hans Statholder og dennes Folk og andre maatte ej utilbørligen gjæste Nogen; ingen indfødt i Skaane maatte for nogen Sag stævnes udenfor sit Land, men for sit eget Ting; Riddere og Væbnere maatte ej kaldes udenfor Skaane, uden paa Kongens Bekostning, og Borgen, som kunde være tilstrækkelig for deres Fængsel og Tab; 12 af de beste Mænd i Skaane skulde udnævnes for endeligen paany at vurdere den danske Kong Christophers Gods, som sagdes at være bleven ubilligen vurderet, (hermed søgte Eric at vinde Valdemars Venskab og maaskee at denne Sag har og været paa Bane ved de mange Møder mellem de Danske og Svenske.) Kongens Raad Erngisl Soneson, Greve af Orkenøerne, Nicolaus Tureson, Laurentius Karlson, Riddere, Jonas Christiernsson og Benedict Tureson, Væbnere, lovede ubrødeligen at holde dette samtlig (in solidum) med Kongen. Kongen selv hang sit Segl for tilligemed Bisp Nicolaus af Linköping og ovenmeldte hans Raad (Diplom. Langeb.) Saaledes søgte Eric at vinde Skaaningerne, og at bestyrke sig mod sin Fader og Hertug Benedict. Valdemar sendte Bo Falk til Skiöb for at afgjøre nogle Sager med Kong Magnus paa hans Vegne, men Eric lod ham anfalde, venteligen i den Tanke at Valdemar holdte mere med Magnus end med sig. Hvidtfeld (p. 523) og Lagerbring (p. 430) forklare det Ord Fader om Hertug Benedicts Fader, men Gram, (p. 91) hvilken Heintze (p. 146) deels følger; [illegible]

ret-

rettere om Erics Fader. Hvorom Alting er, saa tog Valdemar dette saa ilde op, at han udsendte nogle af sit Land for at hverve Folk, men Frosten hindrede dem i at komme, (Hvidtf. 523. Script. VI. 530.); altsaa havde han maaskee i Sinde at tage Del i Krigen mod Eric, eller idetmindste at være beredt i al Fald. Valdemar den Fierde. Aar 1356.

Christiani (III. 216) og Heinze, som følger ham, vil, at en Forening sluttet mellem Valdemar og Grev Johan skulde være giort i dette Aar, den 28 December, som dog efter deres egen Meening maatte være den 27, og laste de derfor Hvidtfeld, som henfører den til 1357, men det han siger, at den blev givet St. Hans Evangelistes Dag, har bragt dem i Forvirring, og de have ej mærket, at han lægger til: ante portam latinam, som indfalder den 6 Maj, og det er jo lenge for October, da Krigen brød ud mellem Kongen og Holstenerne. Hvidtfeld vildfarer derimod, naar han vil, at de pomerske Hertuger tog i dette Aar Rygen til Lehn af Kong Valdemar udi Aaleholm, da det dog skete 1359, som han selv og rigtigen siger under dette Aar. Uden Tvivl er det og skeet i Lund, i det mindste i Skaane, som Rudloff (i II Theil p. 329) beretter, efter Chemnitz, at den svenske Kong Eric overgav den 27 December til Hertug Albert af Meklenborg Staderne Skanør og Falsterbode med Ful. Sogn med alle didhen hørende Regalier, Retter, indicia, og andet Tilleg, i 12 Aar, og forlehnede hans Sønner med Sydhalland Bierghe og Norra Herreder i Skaane (som Hertug Knud Porses Sønner havde havt i Pant) imod at de derfor skulde hielpe ham mod hans Fader Kong Magnus. Skade, at Rudolff ej har ladet trykke dette Forbund. Albert skal og, efterat Knud Porses Sønner de Hertuger Hakon og Knud vare døde, have arvet ved sin Kone Euphemia deres Halvsøster, en Del af Syd-Halland, som han selv bevidner i et Gavebrev

Valdemar den Fjerde Aar 1356.

brev til Skenninge Kløster af 15 April 1357. See Rudolff paa forommeldte Sted.

Den 24 Februar bekiendigjorde Andreas Præst, Prior i Øs, Priorinden og det hele Convent der, at de havde indtaget i Klosteret Torchel Thurason og hans Hustru Treiba med deres Gods, nemlig en Gaard i Hokforn en i Lochyrstat og Hafverslef Sogn i Hannæ Herred, og skulde Klosteret for Gaven af dette Gods give dem saalænge de levede 12 Pund Sæd aarligen efter Wendelbo Maal uden nogen Afgift, og naar en af dem døde, skulde den Efterlevende have det Halve; Klosteret skulde og bivaane deres Ligbegjængelse, og de begge ogsaa nyde fuld Del i Ordenens gode Gjerninger af Vigilier, Bønner, Messer og mere. Klosterets Segl blev forehængt tilligemed Priorens Andres Pedersens (Diplom. Langeb.)

Den 29 September gav Jacob Holmgerson, Ridder, sit Gjeldsbevis til den hæderlige og ærlige Mand Peder Eskilsen paa 140 Mark ny skaanske Penge og 10 Skilling Grot, som han næste Mariæ Renselses-Dag skulde igjen betale ham i rede Penge og Sølv, og med intet andet, og pantsatte han ham derfor sine 4 Gaarde i Lundern, to Gaarde Twingægarthe kaldede, en i Bosarp, en i Birkæ, en i Mørshegh i Ludgutha Herred, en i Fiærthingætoftæ i Nørre Asbo Herred, og om han ej til den Tid betalte, da skulde Peder beholde dem i 6 Aar, og have al Magt over Landboer og Opsiddere (colonos et inqvilinos) med at sætte dem ind og af, samt at hæve alle Frugter, Indkomster, Afgifter, Byrder (Servicia, Tjenester) og Bøder; og om han efter den Tid ej indløste dem for 140 Mark skaanske Penge og 10 Skilling Grot af samme Gehalt, som de vare, da han fik Pengene, da skulde alle disse Gaarder tilhøre Peder og Arvinger uden nogen Tilgift;

Han

Valdemar den Fjerde. Aar 1356.

Han selv tilligemed hans Broder Peder Holmgersson hang deres Segl for. (Diplom. Langeb.)

Udi Halbek den 26 November tilstod Tydykin Fos af Nysted i Lolland, at han havde overladt og skiødet til Kongen alt sit Gods, nemlig en Gaard i Litle-Hedinge af 2 Øre i Skyld, en Gaard der af 2 Skilling i Skyld, som han havde arvet efter sin afdøde Broder Claus Fos, desuden en Gaard i Litle-Hedinge af 4 Skilling i Skyld, en i Rothinge af 4 og en halv, for 4 Mark Sølv, en i Elgharslef af 2 Øre i Skyld, for 8 Mark Sølv; en Gaard af et halvt Bool i Thornby magla i Byværskov Herred for 10 Mark Sølv, og en Gaard i Ølsighemaglæ af et halvt Bool for 8 Mark Sølv, hvorfor de vare pantsatte bemeldte hans Broder, og som han havde arvet efter ham; alt dette skiødede han Kongen som Panthaver, og lovede at hiemle ham det; ligeledes 2 Gaarde i Wæthæbye i Lolland af 12 Pund Land, ham pantsatte ved Nicholaus Thorthsun for 20 Mark god Kobber Mynt, og 4 Mark Sølv; han overlod og skiødede dette til Kongen, og tilstod at have faaet fuld Værdie derfor, og vilde paa Lands- eller Herreds-Thing skiøde ham eller hans Bud det efter Lands-Lov tilligemed alle Breve derpaa. Han selv og hans Svogre de hæderlige Mænd Jacob Babsik og Sten Bawsæ hang deres Segl for. (ibid.)

Udi Slangerup tilstode Christine Pædhers-Datter, Priorisse af vor Frue Kloster der, Cæcilia Jensæ Datter, Sakrista, og det gandske Convent, at de havde med Samtykke af Abbeden og Brødrene i Esrom havt et Mageskifte med St. Thomæ og Wilhelmi af Paraclito (i Ebelholt) regulaire Kaniker, modtaget Ovintorp af dem og givet igien Gærløse, nemlig en Bool Jord med tø Gadde og Grunde. Conventets Segl og 6 andre, hvoriblant Abbe Conv. [illegible] Tit[illegible]

Jos

Valdemar den Fjerde. Aar 1356.

Johannis af Dronningholm, bleve forhængte. Dette Brev er trykt hos Langebeck. (VI. Tome. p. 471.)

Erkebisp Jacob af Lund kom nu tilbage fra Avignon med Pallium, og indviet af Paven, men han holdt aldrig Messe, man skee for Urolighederne i Skaane og hans Misforstand med de Svenske. (Langebek VI. 533.)

Den 6 Junii holdtes Aartid af Ivar Nielsson, og hans Kones Margretes den 12 Februar, men hvad Aar de døde, er uvist. I dette Aar, men og lange efter, levede en Ridder af dette Navn, som man holder for at skal have været af den Slægt, som siden antog det Navn Rosenkrands. De gave til det høje Altar i St. Laurentii Kirke i Lund en kostbar Pude og kostbare blaa og røde Omhæng (Script. III. 487. 525.)

Udi Slesvig paa Løverdagen, da Caritas Dei blev sjunget, bevidnede Bisp Nicolaus af Slesvig, at Raadet der havde forevist ham blant andre Friheder, det givet af Konger, Hertuger, Grever og mange andre Herrer i Danmark, ogsaa nogle af hans Formænd Bisperne i Slesvig, hvorefter hverken de eller nogen anden Prælat ved Kirken der maatte kalde nogen af Raadet eller Borger i Slesvig for Retten udenfor Byen; dette stadfæstet Bispen og hænget sit Segl for; dette Brev er trykt hos Noodt (Beytr. I. 177.) Dette samme staaer og i Slesviger Stadsret 1, 40 og 77 Capitel, og maatte efter det slet ej engang en Borger anklage den anden udenfor Byen, ja efter det første maatte ej engang Kongen eller Hertugen giøre det.

Den 29 November paa Pløner Slot solgte de Grever Johan og Adolph, Fader og Søn, til Raadet, de Ældste, alle Brødre og Søstre af Mariæ Congregation i Kiel, til at forbedre Vicarie af de 10000 Krigsmænd i den Hellig Aands Hospital i Kiel,

og

og til at stifte et nyt Vicarie, Friheden og Ejendommen af den gantske Landsby Schovenskrecken, bestaaende af 11 Husen med Grunde og Mølle og alt Tilliggende, og havde Raadet og de Ældste forhen kiøbt Landsbyen af den vanvittige Knape Iwan af Reventlau, Søn af Ridder Hartvik af Reventlau, og havde Iwan og Hustru afstaaet den i Overværelse af Greven hans Raad og Tjenere, ligesom og Greverne herved frasagde sig al Ret hertil, endskiønt den hørte til deres Slotsgods, som ej kunde afhændes; Opsidderne i denne By skulde være fri for al Byrde og Arbejde til Jagten, som og for at slaa Dammen, samt for al Afgift af Pant, Penge og Sæd. Dette skede med Raad og Samtykke af Grevernes Arvinger og Raad. (Westphal III. col. 584.) Samme Greve gav den 30 November tilkiende paa Ploner Slot, at Borgemester og Raad i Hamborg, ej agtende paa at bemeldte By med Grandser og Skiel og Grund hørte frit til Grevernes Forfædre, Greve af Holsten og Stormarn, og til dem selv, som disses retmæssige Arvinger, med alle Rettigheder og det med fuldkommen Ret, og dog havde de forandret et privat Hus kaldet Schafferhuss, beliggende i St. Petri Sogn i bemeldte By, og under Grevernes verdslige Rettighed og paa deres Grund, til et Kapel eller Bedehus og Kirke imod Villighed og uden Grevernes Samtykke; men da der var Kirker nok i Hamborg, nemlig St. Mariæ Domkirke stiftet af Carl den Store og gjort til Metropolitan-Kirke, men nu forenet med Kirken i Bremen under samme Ære og Værdighed, hvorved vare 19 Kanniker begavede med Præbender og 30 andre beneficerede, saa og desuden 4 Sognekirker og 2 Kapeller, rigeligen forsynede med Præster og Midler, og dette sidste Kapels Oprettelse var Kannikerne til stor Besvær og Skade, saasom Offeret til Sognekirkerne hvoraf de mest skulde leve, derved formindskedes; saa forbød Gre-

Valdemar den Fjerde. Aar 1356.

Valdemar den Fierde. Aar 1356.

verne herved Oprettelsen af dette Kapel i deres By Hamborg, eller paa noget andet Sted der, og om Raadet det vedblev, saa erklærede de saadant Foretagende herved for ugyldigt, og gave Kannikerne Lov til at forkynde dette deres Brev for Raadet, (Diplom. Langeb.) Man seer heraf, at de holstenske Grever bestandig beholdt Rettighed over Hamborg, og at de ogsaa udøvede Myndighed der, saavidt Omstændighederne og denne Byes Mægt det vilde tillade. Man kan være vis paa, at Kannikerne have i denne Sag henvendt sig til dem. Thraziger beretter (Westphal II. 1306) at Grev Adolph af Holsten stadfæstede alle Hamborgernes Privilegier, og at 3 Borgemestere og 1 Raadmand af denne By vare Vidner under Brevet.

Den 24 August skjænkede Radolph Brosche, Borger i Kyl, som vilde gaa Pilegrims-Færd til fremmede Steder, til Nicholai Kirkes Bygning i Kyl 2 Mark og til den Hellig Aands 1, til Minoriterne 3, og vilde han begraves hos dem, om han døde i Landet; ogsaa gav han til flere Kirker, (Westphal IV. 3287.)

Bandet over Hamborg blev nu ganske ophævet (Diplom. Langeb. Staphorst II. 632.) efterat det havde varet i 18 Aar, og Gudstjenesten i den Tid lidet meget, da Præsterne ej forrettede den, som dog nogenlunde erstattedes ved Minoriternes Velvillighed.

Hvorfra Hvidtfeld (p. 524.) har den Efterretning, at Keiser Carl sendte 200 Ryttere Hansestæderne til Hjelp mod den røverske Adel, og laster Peterson som i sin Holstein. Chronik henfører det til Ludovici Bavari Tid, kan jeg ikke vide, allerhelst Peterson har aabenbare Ret.

Imellem Hansestæderne og de flanderske Kjøbmænd opkom megen Strid, hvorfor de første forlagde deres Contoir eller Stapel fra Brügge til Dordrecht, dog blev dette bilagt ved [illegible] Mægling,

som

som sendte til Brügge sin Raadsherre Berend Oldenborg og Johan Cordelitz Raadsherre i Thorn, hvorpaa Conturet kom igjen til Brügge, efterat det i 3 Aar havde været i Dordrecht, som Cranzius skriver, (Saxonia lib. IX. cap. 28.), hvilket viser at Stridighederne begyndte 1353. (Willebrandt. II. Abth. p. 35. Beckers Lub: Geschichte. I. 272.) Valdemar den Fjerde. Aar 1356.

Den falske Marggreve Valdemar døde i dette Aar i Dessau og blev begravet i et Kapel ved Slotskirken der. De anhaltske Fyrster ansaa ham indtil det sidste for den rette Valdemar, og han blev ved at skrive sig Marggreve indtil sin Død. (Buchholz Brandenb. Gesch. II. 444.)

Den 22 December udgav Mauricius (sød Greve) af Oldenborch, Decanus og Provisor for Bremer Kirke, samt Raadet og Menigheden af Byen Bremen, et Brev, at de i Anledning af de mangfoldige Fornærmelser og Voldsomheder, som Grev Gerhard af Hoya havde udøvet mod Bremer Kirke og By, havde med Kapitlets Samtykke forenet sig sammen at anlægge, paa fælleds Bekostning af Kirken og Byen, et Kastel i Sullenhutzen paa Stiftets Grandser til deres eget Forsvar; kunde de igjen indtage Slottet Todinghusen, som bemeldte Gherard voldeligen forholdt Kirken, da skulde Raadet og Menigheden i Bremen have 450 Bremer Mark deri, og imedens dette Slot til Pant. Dette Brev er trykt hos Cassel (Brem. Urkunden p. 58-62). Jon Skalli, som for omtrent 13 Aar siden var viet til Bisp i Grønland, drog til Pavens Gaard med Raad og Budskab fra Erkebispen i Tronhjem, om at søge Holums Bispe-Stol. (Torfæus IV. 483.)

Ud paa Aaret opkom Uenighed mellem Magni Søn Eric og Hertug Benedict, eller rettere mellem Magnus selv og Eric. De islandske samtidige Annaler n. 410 og 412 berette, at Magnus

Valdemar den Fjerde. Aar 1356.

nus gjorde en Ledingsfærd til Elven, hvorved de gamle islandske Skribentere gemeenligen forstaae Gauts-Elven, som da skillede imellem Norge og Gothland, hvorved det bliver troligt, at Magnus har da forsamlet sin Magt fra Norge og de sig hengivne Svenske, for at sætte sig imod sin Søn Erik. Skade, at de gamle svenske Kroniker ere saa ufuldstændige og manglende paa denne Tid, og norske fra de Tider har man slet ingen.

Af 18 April haves et Brev udgivet i Gaarden Langkrum af Carl Magnusson, Eier (Principator) af Vestre Herred i Nyudhinghla, hvori tales om en lovmæssig Stav (hasta legalis) som Sandemændene holdt, og som synes at have været i Stedet for Skjøde. For denne rare juridiske og Lovmærkværdigheds Skyld har jeg ladet dette Document trykke bag ved.

Den 25 Junii i Wimarby (i Smaaland) gav Botulver i Wincatompt, Herredshøvding i Sigwidhe, paa Jarlens Vegne (maaskee Hertug Benedict forstaaes ved denne Jarl) et Brev paa svensk, at Claus Ruskæ kiøbte 8 Mark Jord i Dabbaeullæ af Jon Snarvasyn (Diplom. Langeb.) Det er mærkeligt, at Jarls Navn og Værdighed endda vedvarede.

Da Laurentius Poulsen døde, og Johan Guillabert frasagde, saa beskikkede Paven ved Brev fra Avignon den 13 Martii til Bisp Thomas af Werio, Birger Gregorii Søn, Kannik i Strengnæs og Baccalaureus, til Indsamler for den Apostoliske Stol af Peders-Penge, og Indkomsterne af de ledige Beneficier i alle 3 nordiske Riger (Magni & Celce Bullar: p. 126.)

Maaskee det Brev, Lagerbring (p. 422) anfører, som Raadet og Borgerne af Rostok skreve den 1 August, venligen til Kong Magnus, er af dette Aar; deri klagede de, at Hertug Bengt af Halland besværede deres Kiøbmænd og Borgere med usædvanlig

Told

Told i Magni Riger, og bede derfor Magnus, at formaae Benedict til at ændre dette. Waldemar den Fjerde Aar 1356.

Tvistighederne i Sverrige toge alt mere til. Den 26 Januarii gjorde Kong Eric ved (i det latinske Diploma staaer: apud, som kan betyde: paa, men som jeg har oversat: ved; da Eric venteligen endda beleirede det) Wardbergh Slot en Forening med den holstenske Grev Adolph (venteligen Sønnen af Johannes i Kiel) og med hans Mænd, de Adelige: Sighfrid af Plone, Otto Reventlo, Otto af Kyren, Nicolaus Ryle, Tideric Veregede, og Grubo Feregede. og tilstod at være dem skyldig 500 Mark puurt Sølv efter Calmar Vægt (venteligen som en Sold for deres Krigstjeneste) hvoraf han skulde betale den første halve Deel til Mortensdag og den anden til Mortensdag et Aar i Skaane. Bisp Nicolaus af Linkøping, 6 Riddere og en Væbner, indestode in solidum med Kong Eric for Betalingen. (Diplom. Langeb.) Rimeligen kom og de meklenborgske Hertuger, Faderen Albert, og Sønnerne Henric og Albert, da til Skaane for at hjelpe Eric; thi den danske Annalist, som slutter med 1357 (Scriptor. VI. 530) siger, at den tydske Krigshær faldt ind i Skaane med et tvivlsomt Udfald, venteligen fordi Magnus og Benedict ogsaa vare stærke og de Norske holdt med Magnus; desuden finder man, at Eric forlehnede Faderen Hertug Albert paa 12 Aar med Skanør, Falsterbo og Fulten Sogn, og hans Sønner Henric og Albert med Søndre Halland, Biere og Norre Herreder i Skaane. (Franks Meklenb. VI: 209). Den meklenborgske Skribent Chemnitz siger vel, (hos Westphal II: 1660-88) at dette skete 1350, men rimeligen er det ej skeet forend i dette Aar, og da endog ej før sidst i April efter Forliget i Jønke- Aar 1357.

ping,

Valdemar den Fjerde. Aar 1357.

ning, thi Eric maatte venteligen gjøre det for at stille disse Herrer tilfreds i Henseende til den Sold han havde lovet dem og som han ej var i Stand til at betale; idetmindste er det da bleven paany bekræftet, thi Beleihningen skal, efter Rudloff. II. 329. have været af 27 December 1356. Den norske Kong Hakon og det norske Folk holdt derimod med Faderen Magnus, og derfor gav han vel og sin Søn Hakon Tilladelse at skrive sig Konge til Sverrige, thi det turde han venteligen ikke gjøre uden Faderens Tilladelse og Medhold, og rimeligen have vel og mange Svenske selv været fornøjede hermed, de nemlig, som ugjerne saae, at de to nordiske Riger vare igjen blevne adskilte. Hvorom Alting er, saa er det vist, at Hakon i et Diplom givet til Oslo 1357 den 26 Januar i sit norske Riges andet Aar skriver sig Konge i Norge og Sverrige. Mærkeligt er det, at han skriver det var i hans norske Riges andet Aar, thi da han blev Konge der 1343 og fuldkommen 1344, og det ham virkeligen overdraget 1350, saa maae 1355 eller allerførst i 1356 være skeet noget mærkeligt, som foranledigede ham at stille sin Regjerings Begyndelse fra den Tid. Efter Magni Morfaders Kong Hakons Kongelov skulde Kongen ej være myndig førend han var 20 Aar; da nu Hakon var født 1338, saa kunde han, om man end vil troe, at han er født meget tidlig først i Januar Maaned, ej have mere end begyndt sit 20 Aar den 26 Januar 1357, men da Eric vist allerede 1356, og maaske først 1355 tiltog sig Styrelsen i Sverrige, saa havde de Norske maaskee og først i 1355 eller allerførst i 1356 erklæret deres Konge for fuldmyndig, ej agtende paa at Eric var et Aar ældre end han. Imidlertid maa dette vel mærkes, saasom Hakon vedblev siden bestandig at regne sine Regjerings-Aar fra den Tid. I bemeldte Diplom klager Kong Hakon over, at de tydske Kiøbmænd af Hansen

havde

havde, ham og Riget til stor Skade, tiltaget sig flere Ting end dem var forundt ved hans Forfædres Privilegier; derfor skulde ej længer flere taales end de han selv havde stadfæstet til den lybske Borgemester Herr Jacop Pleskawi. Med Samtykke af de hans Raad, som da vare hos ham, baade Biskopper, Riddere og Svenne, havde han derfor forordnet som følger, og skulde end mere forordne det, naar hans norske Rigsraad kom talrigere sammen: 1) alle indenlandske Vare skulde bringes til Torvs enten de kom til Lands eller Vands; Alt hvad der kom af Korn, Malt, Mel tilskibs i Læster og halve Pund, det skulde saavel der som paa Torvet udmaales skieppeviis og synes, og siden sælges paa Torvet; 2) ingen indenlandske Vare maatte sælges i Gaardene, og intet om Natten føres ind i Byen; saadant Gods skulde, naar det opdagedes, forfalde til Kongen, og hvo der kiøbte saadant eller paa andet Sted end paa Torvet skulde svare Kongen i Brevebrud 8 Ørtug og 13 Mark; 3) fik Kongens Embedsmand eller Foged Mistanke om Kiøb at skee i Gaarde, da skulde den, som gav en Anden Sag herfor, bekræfte det med Ed og to andre Mænds Ed; 4) Ingen Frille maatte sælge noget Gods, smaat eller stort, uden det som var deres eget, og de vilde besværge, og to retskafne Koner sande med dem; (man seer heraf, hvor brugeligt det var at holde Friller eller Bolskaber, hvilket vel især kom deraf, at de Gejstlige vare saa mange, hvoraf ingen maatte gifte sig.) 5) Ingen udenlandske Kiøbmænd maatte kiøbe iland uden paa Torvet, og ej heller brygge Øl til sig selv eller til Salg, men kiøbe det, hvor det holdtes fal; 6) De maatte ej heller kiøbe flere ædende Vare end de brugte og ej til Salg eller Udførsel; 7) De maatte ej sælge tunge Vare af mindre end halv Punds (Lispunds) Vægt, og ej Sild, Øl, Miød af mindre Maal end Tønde; 8) De maatte ej føre andet Gods ind i Riget, end det,

Valdemar den Fierde. Aar 1357.

Valdemar den Fjerde. Aar 1357.

som tilhørte dem selv, eller andre Kjøbmænd, der vare i Hansen; 9) Kongen tog Torvet i Guds Vold, og sin egen Fred og Naade; 10) Det forbødes Alle at tage, eller røve fra nogen Mand med Magt hans Gods, som førtes til Norge, men at kjøbe det, efter som begge Parter kunde blive enige om, og hvo, som handlede her imod, skulde blive landflygtig.

Alting viser, at Valdemar holdt med Magnus og ikke med Eric; thi han havde vel allerede i Sinde at gifte sin Datter Margrete med den norske Kong Hakon, som og, i Anledning af disse svenske indbyrdes Uenigheder, at bringe Skaane igjen til Danmark. Det kommer mig derfor troligt for, at det var i dette Aar, endskjøndt naar i det er uvist, at den svenske Dronning Blanca kom, som Ericus Olai (lib. IV. 236) skriver, til Kong Valdemar, og bad ham at hjelpe til at sætte Hertug Benedict ind igjen i sin Ære og Værdighed, og lovede derimod at forskaffe ham Skaane igjen, hvorfor og Valdemar tog sig troligere af Benedict, men kunde intet udrette for ham. Da Jyderne først i Aaret samlede sig og knurrede mod Valdemar, saa forekommer det mig troligt, at Eric og de holstenske Grever have pustet hertil, for at hindre Valdemar i at hjelpe Magnus. Valdemar forsynede herover sine Slotte med Besætning og andre Fornødenheder (Expensa) (Scriptor. VI. 530), og lod ved Lænsmændene føre Korn og Fødevare fra sine Lande og Gaarde til dem. Jyderne vare nu komne over til Fyen, men Almuen forblev i Odense, og med de Fornemme allene traadte han i Underhandling i Nyborg den 2 Februar, og bleve de da forligte om, at et Danehof (Parlamentum) skulde den 19 Marts holdes i Kalundborg; hvorpaa Kongen og Jyderne skiltes fra hinanden. Fra Nyborg drog Valdemar til Sjelland, og lod i den Mellemtid sine Slotte end mere forsyne,

hvor-

hvorved Bønderne (rustici) og andre bleve belagte med end strengere Arbejde og Tyngsler, saa at dem synes at deres Aag var bleven større (Hvidtfeld S. 524.)

Valdemar den Fjerde. Aar 1357.

Den 25 Marts holdtes Danehoffet i Kallundborg ved Kong Valdemar og de Bisper Niels af Odense, Henrik af Roskilde, Peder af Ribe, Peder af Viborg, Paul af Aarhus, og Mogens af Børlum, og vedtoges da, at de Beslutninger, som vare gjorde paa Parlamentet i Nyborg 1354, skulde herefter bedre holdes; Men det skete derefter end mindre end forhen (Script. VI. 531.) Den 16 April forsamlede Valdemar sit Raad i Roskilde, og handlede med Bispen der om, at dennes Gods i Ars Herred skulde lægges under Kallundborgh Slot, og efterat Alting var afgjort i samme Samling, befol Valdemar at Ulvegarn skulde gjøres, venteligen i Sjælland, saa at man maaskee har denne Konge at takke for, at man i denne Tid ej finder disse skadelige Dyr paa de danske Øer, og saa i Jylland. Derefter drog han til Jylland, opholdt sig der en Tidlang, og paalagde baade Høje og Lave adskillige Paalæg (Scriptor. l. cit.) Og videre er ej trykket af den ofte anførte danske Annalist, endskjøndt han skal først have sluttet med 1368, og Hvidtfeld synes at have havt ham til 1363. Disse Annaler ere paa Latin, og deres Forfatter synes at have været en Jyde, og er Kongen ej meget gunstig, men forresten ere de meget nøjagtige, omstændelige og rigtige i at optegne Tingene især fra 1340, og var det at ønske, at man havde mange saadanne. Imidlertid findes et Manuscript af Johan Svaning den ældre iblant Rostgaards Manuscripter, paa Universitets-Bibliotheket N. 93, hvor, iblant andre Kreniker og Ting, ogsaa staaer denne, indtil 1363, hvorvel den hist og her afviger fra det Exemplar, Langebek har afskrevet, og er paa mange Steder kortere. Haanden er meget

van-

Valdemar den Fjerde. Aar 1357.

vanskelig at læse, og hist og her vel ogsaa urigtig, imidlertid kan man ved at sammenholde dem med Hvidtfeld, dog have stor Nytte af dem, jeg troer endog, at det er det Exemplar Hvidtfeld har brugt.

Uenigheden og Krigen vedblev i Sverrige, og skete stor Skade paa begge Sider, som Olaus Petri vidner i sin skrevne Kronike, og Forliget af 28 April ogsaa, endskjøndt det dog lader, at Eric har havt mest overhaand. Endelig blev udi Jonkøping den 28 April et Forlig sluttet mellem Kongerne Magnus og Eric, Fader og Søn, ved Mægling af Hertug Albert (Faderen) af Meklenborg og Grev Adolph af Holsten og Stormarn (og ikke af Grev Henric, som Hvidtfeld S. 523 vil) og hvilke som Dommere og Voldgiftsmænd udstædte herom deres Brev i Choret af Minoriternes Kirke i Jonkøping, og skulde da al Tvedragt ophøre mellem Magnus og hans Anhængere, og Eric og hans Anhængere af hvad Stand og Vilkaar de vare, og tilgav Magnus dem alle især Jacob Erkebisp af Lund og de flere Bisper og Jarl Eringisl af Orkenøerne; der skulde være bestandig Fred og Kjærlighed mellem dem, og al Skade og Fornærmelse saavel paa Personer som Gods eftergives paa begge Sider; Magnus skulde ej vidende indkalde Herre Benedict eller hans Broder Her Knud begge Algotz Sønner, Herre Abern Manamusson, eller nogen af deres Anhængere i sine Slotte, Lande og Befæstninger, hverken i Rigerne Sverrige og Norge eller i Skaane og Halland, eller paa nogen anden Maade enten ved sig eller andre hjelpe dem; men dersom det skete, og det kunde bevises for det svenske Raad, da maatte Magni Forlovere og hans egne Vasaller uden hans Fortrydelse sætte sig imod hom og holde med Eric indtil han havde raadet Bod herpaa, og om Benedict eller hans Anhængere bleve fangne, da skulde han aldrig

hævne

hævne det, (heraf sees tydeligen, at Eric havde overhaand i denne Krig, og at Magnus nu kun har Konge-Navn). Efter modent Overlæg og med Raadets Samtykke overlod Magnus til Eric Skaane, Øen Hvedhen, Bleking, Lyster, Sønder-Halland, Øst-Gotland, Kalmar Lehn, Berend, Rindung, Jonkøpings Lehn, Øen Wisinxø og hele Smaaland, undtagen Finned, og alle Østernord-landene (Austur veg) nemlig hele Abo's Stigt med alle Slotte, Befæstninger, Indkomster, Rettigheder &c. derimod forbeholdt han sig selv Stokholm med Tilliggende, nemlig hele Øvre-Sverrige kaldet Ofwanskogh, Gestrikeland, Helsingeland, Gulland, Øland, Vest-Gotland, Dal, Vermeland, Nørre-Halland (heraf maa man slutte, at Ingeborg har ej besiddet det, men at det har tilhørt den svenske Krone, medmindre hun havde havt det som et Lehn, siden hun dog skrev sig Hertuginde af Halland) med Finned, ligeledes med alle Slotte &c. (det lader, at man paa denne Maade har tænkt at gjøre Foreningen bestandig; thi var Magnus midt imellem sin Søns Lande, saa var paa den anden Side Erics Magt derved delet, og han meest udsat for Fiendtligheder med Fremmede. Magni Lande grændsede og op til Norge. Rimeligen har Eric faaet de Lande, hvor han var meest elsket, og Magnus meest hadet); Magnus skulde ej overlade sine Slotte og mindst Wardberg til nogen Fremmed, men holde dem sin Søn Eric og dennes Sønner, og om de ej vare, da sin Søn den norske Kong Hakon, som skulde regjere efter Eric og Børn, og den svenske Krone tilhaande, og skulde Hovedsmændene af alle Slotte forpligte sig til at holde dette efter hans og de andres Død, og ligeledes Erics Hovedsmænd forpligte sig til det samme (Eric frygtede maaskee for, at Magnus skulde overlade noget Slot til Hakon, Valdemar, eller nogen anden); fra bemeldte Slotte skulde man Valdemar den Fjerde. Aar 1357.

al-

Valdemar den Fjerde. Aar 1357.

aldrig fejde paa Eric eller hans Folk, men af al Magt forsvare dem; hverken i Sverrige eller Nørre-Halland maatte Magnus betro noget Slot til Nogen uden efter Overlæg med det svenske Raad; det samme lovede og Eric i det Brev, han herom gav til sin Fader; (fra denne Tid af kan det svenske Rigsraads store Magt ret sættes, og bleve Stænderne næsten til Intet). Saavel Magni som Erics Mænd og Betjentere skulde i begges Lande beholde deres Ejendele og Rettigheder; begge skulde og beholde de Pant, som i deres Lande vare givne, indtil de indløste dem; hvo det forsaae sig i et af deres Lande, der skulde han straffes, men dog give Bod til Grundens Ejer efter gammel Sædvane i Sverrige, men besad den Skyldige Gods i begges Lande, da skulde de og begge tage Bod af ham; dersom saa vanskelige Sager forefaldt i Erics Land, at han og Raad ej kunde afgjøre dem, da skulde de bringes for Magnus og det gamle Raad; de Breve og Privilegier, som Dronning Blanca havde paa sin Morgengave, skulde blive i deres Kraft; (heraf sees, at hun dog forbeholdt Noget i Sverrige, endskjønt hun siden fik mere til i Norge); alle Undersaatter skulde i begges Lande beholde deres Rettigheder uforkrænkte, ingen af dem begge skulde indblande sig i den andens Undersaatters Sager. Hertug Albert og Grev Adolph forordnede og, at Alt hvad der var paa Slottet Borgholm, samt paa Øland, ved Hertuginde Ingeborgs, Hertug Valdemars Efterleverskes Død, skulde tilhøre disse to Herrer, undtagen hvad der var forbrugt til Slottets og Landets Nytte, og hvad han i sit Testamente havde bortskjænket (Dette er underligt nok, at hendes Moder Isabella, den norske Kong Erics Enkedronning, endnu var i Live, og først døde næste Aar 1358; denne Ingeborg var født 1297); dog skulde hendes Moder have Alt hvad der med Rette tilkom hende som

Arv efter sin Datter, af Klenodier og andet, samt Jordegods efter svenske Lovs Medfør (man maa heraf slutte, at Albert og Adolph maa have anvendt megen Bekostning paa Øland med at holde det Kong Eric tilhaande). De Breve, Skaane angaaende, gjorte og overleverede af den danske Konge, skulde ved Kong Magnus overgives til fire Bisper og fire blant de Fornemste af det svenske Raad, som skulde have dem i Forvaring til begge Kongers og det svenske Riges Brug (dette viser, at man heri har kun havt liden Tiltro til Kong Magnus, og da der nu var to Konger i Sverrige, og Landet delt mellem dem, saa var det og passeligst, at Ingen af dem havde slige vigtige Breve i Hænderne); hvad Skade der var paa begge Sider gjort imedens Sone og Trygheden, givet i Lødese, stod ved Magt, skulde ved fire duelige Mænd, to paa hver Side, vurderes og godtgjøres, og kunde de ej blive enige herom, da en anden Overdømmer vælges af dem. Begges Mænd og Betjentere, især Kong Magni Kanzler, som var fangen i Krigen, skulde løslades, saa og de, som vare fangne under Sonen, især Herre Andreas Niclisson, og deres Gods dem igjen gives efter Vurdering af de fire Dommere; hvem af Herrerne (Kongerne) der kunde bevise, at have mest Ret til Vadzstena Gaard i Øst-Gotland, den skulde beholde den; hvad Gods Magnus havde for sine Penge kjøbt i Øst-Gotland, dem skulde han beholde; de fra Øster-Landene maatte have Lov som sædvanlig at føre deres Vare til Torvs i Stokholm og at handle der. Hertugen og Greven hang deres Segl for. Dette mærkelige Forlig, som er paa Latin, er trykt i den anden Del af Hadorphs svenske Rimkronike (S. 41-51)

Waldemar den Fjerde. Aar 1357.

Nu blev vel nogen Rolighed i Sverrige, men den varede ej længe, som ej heller var Aristokraternes eller Rigsraadets Ønske. Imedens udvise Diplomer, at Magnus var den 18 Maj i Lund,

Valdemar den Fjerde. Aar 1357.

og gav der til Skeninge Nonne-Kloster en Del Gods istedetfor det hans Moder den svenske Hertuginde Ingeborg havde skjænket det, nemlig Hammær og Farthæs, og det med Samtykke af begge hans Sønner Eric og Hakon og det svenske Raad (hvoraf man maa slutte at de alle vare samlede i Lund) og hang baade Eric og Hakon, Erkebisp Peder af Upsal, 5 andre svenske Bisper, 8 Riddere, hvoriblandt Magnus Niclisson, og 2 Væbnere deres Segl for tilligemed Kong Magnus. Forstaaelsen synes nu at være meget god. Mærkeligt er det, at den lundiske Erkebisp ikke var nærværende, ej heller den Orkenviske Jarl; maaske de have været Magnus meget imod, og at man ej har villet besvære ham med deres Nærværelse.

Den 13 Junii var Magnus i Bergen, hvorhen han maa være gaaet til Skibs, og hvorom jeg skal handle, naar jeg kommer til de norske Sager. Eric gik derimod længere op i Sverrige, for at gaae over til Finland, og var den 10 Julii i Calmar, og tog der Nonneklosteret under sin Beskyttelse, og den 14 Augusti var han allerede paa Viborg Slot i Carelen, og stadfæstede det Gaven af Borgha Kirke, som hans Fader Kong Magnus forhen havde givet til Pades Kloster i Reval Stigt; og den 7 September paa Abo Slot stadfæstede han Sognepræsterne i Oster-Botten deres Privilegier, og befriede dem for nogle Besværinger, Hertug Bengt havde paalagt dem. I October var han igjen i Sverrige, og foretog sig der adskillige Ting som maatte mishage hans Fader, og hvorom jeg skal handle, naar jeg kommer til de svenske Sager.

Borgerne i Kiel fangede 2 Karle, som tilhørte Henneke Lembek, Søn af Claus Lembek paa Dorning, og lode dem, hvorvel uskyldige, som Stratenrøvere halshugge (Hvidtfeld 526). Henneke blev herover Kilernes Fiende, og besluttede selv at hævne

sig,

sig, uden at klage for deres Herre Grev Johan, eller hans Søn Grev Adolph: han lod da derover de kielske Kiøbmænd angribe ved Gosebek, da de efter Mikkelsdag droge til Ekernførde Marked, og nogle af dem dræbe, og sætte andre i Fængsel (Chron. Holsat. apud Leibnit. Acces. p. 58.) Greverne Johan og Adolph bleve herover meget vrede paa Henneke, men som Agnes, Enke-Hertuginde af Slesvig efter Hertug Eric, og Moder til Hertug Valdemar, samt de holstenske Grevers Henriks og Clauses Faster — (saa formoder Christiani, Gesch. III. 217. not. 70, da derimod Hvitfeld, følgende den gamle holstenske Krønike, kalder hende Cunigunde, Hertug Henrics Efterleverske, da dog Henric først ægtede hende 1370, og døde 1375. Crantzius i Saxonia (lib. IX. cap. 32.) siger allene, at hun var Enkehertuginde af Slesvig, uden at nævne efter hvem. Paa et andet Sted, Th. 3 pag. 221, antager Christiani, at det var Valdemars egen Gemalinde, altsaa Rigitze, der antog sig Henneke Lembek og til hvilken Tundern og Hadersleben var forskreven. Dersom den holstenske Krønike (apud Leibnitium p. 58) og Hvidtfeld ej udtrykkeligen kaldte hende Enke-Hertuginde, saa vilde jeg og troe dette, thi at Hertug Valdemar i næste Aar holdt med Holstenerne, kan ej beviise, at hans Frue har ej i dette været mod dem, thi han og Tiderne vare da hel ustadige:) — tog ham i Forsvar, og hun besad Tundern og Hadersleb som Livgedinger, saa kaldte Grev Adolph Grev Claus og flere fremmede Herrer til Hielp og beleirede derpaa Adolph Slottet Tundern og Claus Slottet Hadersleben, indtog dem begge, og uddreve Hertuginden, hvis Søn Hertug Valdemar sad stille ved alt dette, og siges at have været en svag og efterladen Fyrste. Da det ej kunde være Kong Valdemar behageligt, at Holstenerne bleve saa mægtige, og hans nære

Valdemar den Fierde. Aar 1357.

Valdemar den Fjerde. Aar 1357.

Naboer, og han desuden var Hertugdømmets Lehnsherre, saa besluttede han, ej at taale dette (Hvitfeld p. 527.) og gik derfor ind i Hertugdømmet, men da satte hans jydske Adel sig op mod ham, og forbandt sig med de holstenske Grever, ja den belejrede og indtog Slottet i Randers, som Kongen havde ladet opbygge af 11 Kirker han lod forstyrre, og de forjog hans Landsmand Peder Lorentzen, og brøde, efter ovenmeldte Krønike hos Svaningius (i Manuscript) Randers Slot ned; hvorved Kongen saae sig nødt til at drage tilbage. Siden falde Jyderne med de holstenske Grevers Anhang ind i Fyen, forjagede Kongens Besætning af Odense, paalagde Byen en Skat, og belejrede Gamborg Slot i Vends Herred i Fyen og nu i Hindsgauls Amt. Disse Aristokrater havde uden Tvivl med de holstenske Grever isinde, at fornye Christophori 2 Tider, og at forjage Kongen, ubekymrede om hvorledes det gik deres Fædreneland, naar de ikkun tilfredsstillede deres Havn og Herskesyge. Kongen blev nu meget vred, og lod fange Peder Laurizon med hans Broder Hans og Herre Jacob Olufsøn med hans Broder Oluf, samt flere, hvilke han havde mistænkt. De 4 lod han forvare i Fangsel, deres Gods annamme under Kronen, og deres Lehn give til andre; de øvrige derimod kom i Frihed mod at stille Borgen, og at love en vis Del Penge. Mortens Dag den 11 November sejlede han over til Fyen, for at undsætte Gamborg, som Grev Claus belejrede. Det første han blev Fienden vaer, slog han efter sin Sædvane mange af sine Folk til Ridder (Hvitfeld S. 528), for derved at opvække dem til Tapperhed, og derpaa gjorde han Angreb baade til Hest og Fods og forjog Fienderne; mange fornemme Mænd faldt, mange anselige Holstenere fangedes, og mange af Landfolket, som havde tjent dem, bleve dels slagne dels fangne. Der blev 200 Holstenere paa Pladsen og deriblant

Grev

Valdemar den Fierde. Aar 1357.

Grev Johan en Søn af Grev Gert den Store og Broder til Greverne Henric og Claus, og fik han Saaret i Underlivet. Mallet (Hist. de Dannm. I. 319.) kalder ham urigtigen Adolph. Dette Slag skeete, efter den gamle holstenske Kronike p. 68., egentligen paa Manberg, dog troer jeg, at den blander dette med Slaget, som 1342 skete paa saadant et Sted ved Skanderborg; men paa et andet Sted lægger han Manberg ved Foborg, siger, at Grev Claus anlagde et Slot paa det, og at Kongen der stod ham bi, og at han der ventede længe paa Kongen; dog om alt dette haves ellers ingen Underretning, mindre om Tiden. Grev Claus mistede et Øje i dette Slag og blev kastet af Hesten, og fanget af en dansk Krigsmand, som han skyede sit Pantser, Skjold og andre Vaaben. Men da han ikke kjendte ham, saa lod han ham gaae; men da blev han ført ved en af sig kjendt Holstener i Behold. Dagen efter lod Kongen randsage Valpladsen, dele Byttet og efterse Fangerne (Hvidtfeld l. cit.); da kom og den danske Krigsmand frem og forevisste Grevens Vaaben, hvilke Kongen og hans Folk vel kjendte. Kongen spurgte da, hvor den var som ejede disse Vaaben, og hvad han havde kaldet sig; den anden svarede, han kaldte sig Nicolaus Holstener af Rendsborg; han gav sig et ret Navn, svarede Kongen, men Du skulde have passet bedre paa den Fugl. Den gamle holstenske Kronikeskriver anmærker ved denne Lejlighed (pag. 68.), at Fyrster, naar de fanges i Krig, og ej paapasses, ere ej forbundne til at blive i Fangelse, om de end have lovet det; dog sligt strider ganske mod de Tiders Ridder-geist, hvorvel det vel ofte er skeet i Gjerningen. I denne Nød lovede Claus at ville stifte et Nonnekloster Jomfrue Maria til Ære udi sit Land, om han blev reddet, og stiftede han derfor siden Arnsbøcke Kloster, og lod dertil hente Nonner fra Itzehoe, Parh, og flere Klostere.

Gam-

Valdemar den Fjerde. Aar 1357. Gamborg blev saaledes undsat, men Kongen lod det sløjfe, og i Grund forstyrre, dog sees endnu Volstedet deraf, og kaldes det Borg. Nu faldt Kongen, venteligen til Skibs, ind i Grevernes Land, brændte, røvede og brandskattede Undersaatterne, og vendte med meget Bytte tilbage til Sjælland. Men da han formærkede, at Benedict Ahlefeld, som havde Hindzgavl til Lehn af Grev Claus, hans Kone var død, og at mange Holstenere vare forsamlede ved Kirken til hendes Begravelse, saa overfaldt han dem uforvarende, og bortførte mange af den fornemste syenske Adel som Fanger. Grev Henric maa da have været ude af Landet, og overladt dets Bestyrelse efter sin Sædvane til Broderen Nicholaus, efterdi man i al denne Tid hører intet om ham; men hvor han har været, vides ikke. Ved Hjemkomsten til Sjælland straffede Kongen sine Lænsmænd, da han vidste, at de baade med Ret og Uret havde beskattet og betynget Almuen; nogle af dem straffede han paa Pungen, andre afsatte han, men de som kom i deres Sted, vare ligesaa hungrige, og vedbleve at betynge Almuen. Ligeledes vedblev han at bygge og anlægge Vandmøller til Landets Nytte, men da det ej kunde gaae af uden Bekostning og Arbejde, saa besværgede Klostre, Byer og Almuen sig derover. Julen holdt han i Kallundborg, og affendte en Del Krigsfolk til Fyen og Jylland.

Den 19 August gave de Bisper Peder af Viborg, Peder af Ribe og Poul af Aarhus et fuldkomment Afladsbrev til alle dem, som skjænkede, testamenterte, eller besøgte St. Benedicti Kapel i Knuds Kirke i Odense; naar det skede med Samtykke af Stigtets Bisp. Den 25 Martz udi Kallundborg gave de Bisper Nicholaus af Odensa, Peder af Ribe, Peder af Viborg, Henric af Roskilde, Poul af Aarhus, Krafto Mekarn (hvem han har været, og hvorledes han kommer til at staae midt imellem alle

diſſe

disse Bisper, veed jeg ikke) og Magnus af Børglum, til alle dem som besøgte og gave til St. Laurentii Kirke i Ulnløse, 40 Dages Aflad. Dette Brev er trykt hos Pontoppidan (II. 204.) Den 27 Martii gave alle de samme ligeledes 40 Dages Aflad til Dalby Kirke paa Hindsholm, og den 7 April til Collenstorp Kirke. Begge gaves i Kallundborg. Hamsfort (Scriptor. I. 309.) kalder ved denne Leilighed Krafto Episcopus "Macharensis". Den 29 September indsatte Eler og Hartvig Porsfeld (en holstensk Slegt, som allerede forekommer 1247. See Adels-Lexicon) Brødre, Søstrene Abel og Helena, deres Broders Nicholai Døttre, i Dalum Kloster, og gav dem Gods med, som Prior Andreas modtog (Scriptor. I. cit.) Peder Trafnøl udstædte sit Bevis til St. Peders Kloster i Ringsted, at han for sin Livstid havde faaet Toften i Ringsted paa den venstre Side af deres Kirkegaard, og Klosteret gav ham og Bevis derpaa. (Scriptor. IV. 369.) Juliane, Enke efter Jacob Spikedyne, skiødede til bemeldte Kloster alt sit Gods i Ranby for sin Aarstid og imod at boe i Klosteret, og siden gav hun Skiøde til Tinge derpaa (Script. IV. 404)

Valdemar den Fierde. Aar 1357.

I Augustiner Munkenes almindelige Kapitel i Thwilum forordnedes, at ingen Kanik eller Convers maatte gaae med aabne, men alle med lukte Klæder, og at Kieldermester skulde sove i Sovekammeret med Brødrene, og var han Kanik, da maatte han ej spise i Conventet uden Overkiortel, eller uden den og Kappe gaae ind i Kirken til Timerne og Messe; gik han udenfor Sognet, da skulde han bruge Kappe; Conversi maatte ej heller uden Kappe gaae ind i Kirken til Tider og Messen; naar de havde Scapularer paa med Kabüsser, saa skulde de ej gaae udenfor Sognet uden med Kappe; de skulde flittigen tage Taushed i Agt fra Aftensmaaltid til næste Dags Kapitel, biwaane Aftensang og Messerne, opvarte

Bre-

Valdemar den Fjerde. Aar 1357.

Brødrene ved Spisebordet, som Prælaten skulde holde dem til, ej glemme at lukke Klosterets Port, naar Brødrene gik tilbordes; de maatte uden Tilladelse ej gaae ud af Klosteret; hvo af dem, der imod noget heraf forsaae sig, skulde haardt straffes efter Prælatens Skjøn; de maatte ingen Stemme have i hans eller Conventers Valg (Script. V. 639.)

Bisp Henric Gerhardsøn af Roskilde indviede den 12 September Høyerup Kirke i Sjælland yderst paa Stefens Klints hvilken Kirke blev opført af firkantede hugne Steen, brudne paa Klinten selv, St. Hans den Døber og St. Clemens til Ære. Pontoppidan anfører (Annal II.203.) til Beviis en Inscription, som skal staae i Kirken, men jeg tvivler paa, at den er samtidig og rimeligen sat længe efter, thi der siges, at det skede paa den Tid, da Kong Valdemar med stor Roes overvandt Holsteenernes mægtige Hær og fangede Grev Nicholaus i Fyen; men efter Hvidtfeld, som vist har taget sit af den gamle ofte omtalte Annalist, skede vel Slaget det Aar, men først efter den 11 November, og Grev Nicholaus blev vel fanget for et Øieblik, men kom dog ej i Kongens Hænder. Mærkeligt er det, at Valdemar kaldes her den 4de. Inscriptionen findes og i Miscellanea Rostgardiana (Mst) optegnet af Peder Syv, efter min Udskrift p. 764.

Den gamle Annalist fortæller (Script. VI. 530) en underlig Tildragelse, som viser de Tiders Overtro, og læses hos Hvidtfeld (S. 525–26.) saaledes:

"Dette Aar skede udi Sjælland en saare underlig Hændelse; der kom et Spøgelse om Julen til en Bonde udi Walensbeck, og og begjærede Huus; han tog sig Leyre udi Mandens Huus, og han havde med sig en ung Qvinde, som man vel kunde see, men han var usynlig; han talede Dansk og Latin, skjenkede sig at være fød

 udi

udi Tralborg, og sig at have gaaet til Skole udi Roskilde; der Valdemar
blev han en Tid lang, aad og drak, men helst aad han Æg, han den Fjerde.
talede med hvem der kom, og besøgte mange Landsbygilder, og Aar 1357.
sagde sin Vert hvad der skede; bespurgt om han havde med Qvinden at giøre, da sagde han Ja, men hun benegtede det. Hvad man gav ham, det tog hun til hans Behov, Øl og Mad; men Bonden som ikke kunde taale den store Søgning, til hende skede, satte Qvinden paa en Vogn, og førte hende til Kjøbenhavn, Søndagen efter Askeonsdag. Petrus Jordanes; saa kaldte han sig, saigte efter."

Samme Annalist legger til (l. cit.) at Magister Milletus af Tolleto (maaskee Toledo i Spanien) spaaede om forskrækkelige Ulykker, som skulde hende i det Aar 1357, med Mord, Vandflod, Tegn i Sol og Maane, Storm, Jordskjælv, Krig, især i Frankrige, kyntisk, og at Enhver skulde derfor berede sig til Døden, og dog blev dette Aar ej anderledes end andre, men de Engelskes Fremgang i Frankrige, og dette Riges Konges Fangelse, ophidsede de forbrændte og vilde Hoveder som altid plejer at skee.

Udi Plone den 2 Januar indgik Grev Johan af Holsten og Stormarn et Forlig med Herre Eghard, Abbed af Reynevelde Kloster, angaaende hans Bønder og Underhavende (coloni et familia), saa at herefter skulde aldrig nogen af Grevens eller Eftermænds Fogeder, Embedsmænd, Commissarier eller Sendebud blande sig i nogen Maade ind i deres Sager under Navn af Forsælsker eller Grevens Befalinger, og skulde Klosterets Foged alene dømme dem, og have alle Boder til evig Tid, saaledes som allerede stod i andre Grevens, og hans Søns Adolfs Breve herom (Dipl. Langb.)

Den 19 Martii i Rendsborch stadfæstede Greverne Henric og Nicholaus Brugen af den lybske Lov i Itzeho i alle Sager, stad-

Valdemar stadfæster og beskriver dens Grændser og Marker, og forordner, at
den Fierde om nogen Forbryder tog sin Tilflugt til Slottet der, da skulde
Aar 1357. Landsmændene der udlevere ham til Byen, og Borgerne giøre det samme mod Slottet; dersom nogen Forbryder flyede til Henrik af Helle eller i Schulenborghes Gaard, da skulde de og overgive ham til Borgerne. Dette Diplom er trykt hos Westphal (Tom. IV. pag. 3225.)

Den 19 Februar gav Erkebisp Godefrid af Bremen fra Hoya, Provsten af Bordelsholm Magt til at afløse dem, som fortrød, at de havde med Blod besudlet Kirken i Kyl, dog dem undtagen, som havde begaaet Manddrab og Hor, og den ene i Kyler Kirke eller i Bordesholm Kloster, saa og at maatte sammenkalde et Synode af Lægfolk udi Kyl og præsidere der. (Westphal II. 206.)

Den 21 December udi Kyl solgte Doso og Thymmo Brødre af Ghodendorpe, Sønner af Ridder Johan af Ghodendorpe, til Bordysholm Kloster 3 Husen i Lyttenlinoghen for 54 Mark Penge af lybsk Sølv, og gjorde mange af deres Fættere og Fættersker, Børn af Doso og Marqvard af Ghodendorpe, baade Zelandia og Warandia (Garantie, Borgen) for dem efter Landets Skik, hvorfor de og gave dem igjen til Gjengjeld deres Gods i Bochwolde; de lovede tilligemed deres Medlovere Johan Crummedyck ellers Lenefelle kaldet, og Thymmo af Ghodendorpe, Doso's Søn, "mitgesammter Hand", at ville hjemle Klosteret det, naar nogen, hvad enten han var umyndig (inermis, unmündschaft) eller kommen til Skiels Alder, vilde paatale dette. Overværende herved vare; Henric af Reventlowe, Otto og Eler af Kyle, Knapen, og 3 Borgere af Kyl. Dette Brev er trykt hos Westphal (l. cit.)

Den 27 September i Bergedorf gave de saxiske Hertuger Eric og Albert et Frihedsbrev til Byen Hamborg om en bestandig Fred og Sikkerhed for Handelen til Lands og Vands paa Elven (Schubeck de jure litoris 263.) Valdemar den Fjerde. Aar 1357.

Den 4 Junii tilskrev Kong Hakon sine Embedsmænd, at han skee havde fornummet den store Ulydighed og Halsstarrighed, at de ikke søgte Laugtinget, hvorover Almuen mistede sin Ret, hvorsom han befol, at den, som heri var overhørig, skulde bøde efter Loven, og forbød han sine Laugmænd at sige dem Ret i næste Stævne, som ej havde mødt i forrige (See Pans T. III. 227 og 228.) I Anledning af samme Sag tilskrev han fra Bergen atter Norges Mænd, at baade hans og Bispernes Embedsmænd gjorde saa, thi bød han at de skulde miste deres Lehn og bøde 8 Ørtug og 13 Mark, og de lærde Mænd, og Prouster, som brøde herimod, skulde ingen Betaling faae af Undersaatterne, forend de mødte. (See Pans T. III. p. 228.)

Den 13 Junii i Bergen gav Magnus, Konge i Norge og Sverrige og Herre af de Lande Skaane og Halland, Hansestæderne et Privilegium i Anledning af, at deres Kjøbmænd i Bergen klagede over at de ej kunde faae kjøbt fornøden Fortæring paa Torvet i Bergen: hvorover han foruden de gamle Privilegier gav dem Frihed at maatte kjøbe i og uden for Torget i Bergen, kaldet Tackmark, hvad de behøvede til deres Underholdning, men ej til Udsalg: paa Klagen, at deres Skyldnere ej betalte til rette og fastsatte Tid, befol Kongen, at hvor de end vare i hans Riger og Lande, og af Stand og Højhed, saa skulde de betale en Maaned efter Terminen under Straf af 13 Mark og 8 Skilling Penge kaldte Artuch (Ørtug) for Brevebrud; og om de endda ej betalte, saa skulde Kongens Skatmester og Embedsmændene (Balivi) i Bergen

Valdemar den Fjerde. Aar 1357.

tvinge dem dertil og inddrive Gjelden tilligemed Brevebrud. Dette Brev findes paa Plattydsk hos Willebrandt (III. 22.) og paa Latin hos Torfæus (485.)

Den 25 November tilskrev Menigheden af Orknøerne Kongerne Magnus og Hakon i Anledning af et Brev, en fornemme Skotter, Duncan, Andreæ Søn, havde tilsendt dem, og deri melde det, at han havde i sin Forvaring den sande og retmæssige Arving Herre Malicius forhen Jarl af Orknøerne, som havde en upaatvivlelig Ret til Jarldømmet, som og kunde erkjendes deraf, at den norske Konge havde ladet Indkomsterne og Forpagtningerne (firmas) deraf sequestrere; hvorover han bad Menigheden ej at lade noget deraf bortføre, forend den rette Arving var bleven dem fremstillet, som skulde skee inden en kort Tid; handledes herimod, da skulde den betale ham og Arvinger det dobbelte, som han tænkte snart med ham at komme did, for personligen at faae Ret hos den norske Konge. Heraf udstædte Johan Bisp af Oslo og Capitlet i Oslo en Vidisse udi Oslo Sakristie 1426 Fredagen for St. Georgii Fest, hvilken sidste indfalder den 23 April. Dette latinske Brev er trykt i Torfæi Orcades (p. 173). Rimeligen have de norske Konger ladet lægge Beslag paa den orkenøiske Jarls Indkomster i Anledning af at Erengisl Jarl holdt med Kong Eric.

De trondhjemske Kanniker Broder Eystein og Gunne Eyolf bleve af Erkebisp Olaf i Nidaros sendte til Island for at visitere hele Landet og havde de megen Trætte med Bisp Gyrdur af Skalholt. De berettede og, at Biskop Jon Skalli af Grønland var kommet fra Pavegaarden tilbage til Tronhjem, og at Erkebispen havde efter Pavens Befaling beskikket ham til Bisp i Holum, og hans Confirmation derpaa var bleven oplæst i Choret i Christ-Kirke i Nidaros. (Torfæus IV. 484.)

Den

Den 21 October var Kong Eric i Aros, som laae i den Del, der var udlagt til hans Fader, og befol der alle i Uplandene og i Sundheden, at møde Finvid Ragnason i Vesteraas og følge ham til Arboge, hvor de videre skulde faae at vide, hvad de skulde gjøre; hvortil dette sigtede, vides ikke. (Lagerbring III. 436.) Den 23 October i Strengnæs bekræftede han Vor-Frue Bergs Klosters (Monasterium montis beatæ virginis) Privilegier, og den 25 October i Stockholm gav han en Forordning ud med dem, som samlede sig imod Borgemester og Raad. (Lagerbring l. cit.) Saaledes gjorde Eric Indgreb i sin Faders Myndighed ved at udstede Befalinger i hans Lande, og dem angaaende. Ikke desmindre finder man ej, at dette opvakte Uenighed, mindre Krig, imellem Fader og Søn, saa at Magnus var vel skabt til at taale Alting. Tvertimod den 27 November bevidnede Magnus ved sit Brev, at han af faderlig Kjærlighed [illegible] sin Søns Erics Gjeld, Kummer og Qval, og derfor overlod ham Stokholmshus med alt Upland oven Skoven, intet undtagen, uden Nerike, og det for to Aar til Mikkelsdag, imod at han og hans Embedsmand Herr Nicolas Thuresson skulde give ham Halvdelen af Indkomsterne, den anden halve Del skulde anvendes til Stokholmshuses Ophold og til at betale Erics Gjeld; døde hans Moder (Hertuginde Ingeborg) imens, eller nogle Lehn og Pant kunde komme tilbage, da skulde de og deles i to Parter imellem dem, og ej afhændes eller pantsettes uden begges Samtykke; efter den Tid af to Aar skulde fornævnte falde til Magnus igjen; hvad der var vedtaget i Jønkøping, skulde staae ved Magt; al Uenighed og Mistanke skulde paa begge Sider nedlægges. Dette Brev er paa Svensk. Jeg forestiller mig, at Eric har i Følge sit Brev af 21 October havt i Sinde at angribe sin Fader, og at denne svage

Valdemar den Fjerde. Aar 1357.

Valdemar og ulykkelige Herre har, for at forekomme indbyrdes Krig og af
den Fierde. Frygt og Afmagt, overladt Stokholm til sin Søn, hvor meget han
Aar 1357. end siger, at det skede frivilligen. Altsaa var Eric Ejer af Stokholm, da han den 25 November udgav sit Brev der, venteligen i Anledning af Oploeb, som Borgerskabet og Almuen gjorde for denne Foravndrings Skyld.

Aar 1358. I Begyndelsen af Aaret blev det overalt bekiendt i Kong Valdemars Gaard (Hvidtfeld 529), venteligen i Wordingborg, at den 10 Januar blev ham forkyndt Krig af den unge svenske Kong Eric, Hertugen af Meklenborg, og flere Fyrster. Eric sluttede paa samme Tid et 10 Aars Forbund med Valdemars og hans Bundsforvandte, med de holstenske Grever Henric, Claus og Adolph; Johan synes altsaa at have siddet denne Gang stille, maaskee fordi han var gammel, og venteligen svag. Da Eric paa den Tid var i Skaane, saa var Faren trengende, og derfor befol Valdemar, at hans Undersaatter skulde møde ham den 25 Januar udenstede i Roskilde, thi paa den Kant befrygtede han et Angreb af Sverrige; han lod derfor og sine Byer og Slotte befæste, og omgive med store brede Grave, og da det ei kunde skee uden Almuens Arbeide og Besværing, saa klagede den derover (Hvidtfeld l. cit.). Den 19 Martii befol han ved Breve, at hans Folk, saavel Adel, som Borger og Bønder, skulde indfinde sig bevæbnede i Slagelse; paa samme Tid lod han opskrive alt [illegible] Korn (venteligen Rug) Byg, Flesk, Sild, Havre, Kiød, og alle andre Føde-Vare, og paa Skibe og Vagne føre meget deraf til sine Slotte og Fæster, paa det Fienden, om han gjorde Landgang, skulde Intet finde til Underholdning, og derpaa gav han sine Folk Forlov at drage hiem, dog at de under Fortabelse af Ære,

Liv

Liv og Gods skulde møde ham rustede igjen inden 8 Dage efter Waldemar
Paaske, i det er inden 8 April. Nu lod han i Kiøbstæderne op- den Fjerde.
kiøbe all Øl, andet Drik, Paaske-Sild, Erter, Bønner, med Aar 1358.
andet Nødtørft, og sende til Skibene til Krigsfornødenheder. (Hvitfeld 530.) Endskiøndt de Tiders Kroniker klage meget over denne Konge, fordi han formedelst de farlige Omstændigheder Riget befandt sig i, maatte gribe til strenge og usædvanlige Midler, saa seer man dog af det saa mange fulgte og adlød ham, at dog de fleste man have beundret ham, og at det var langt fra, at al patriotisk Aand var uddød hos de Danske. Saa have vi i vore Tider seet de Franske giøre overordentlige Anstrængelser, og Udfaldet at have kronet deres Foretagender.

Udi April drog Valdemar med sin Flode og en stor Hær til Nyborg, og da var det vel, at han holdt Retterting den 15 April, hvor Laurentius Dyekn fra Rysleby (i Gudme Herred i Fyen) mistede og skiødte til Gherard Vertelhood, Vabner, alle de Jorder han besad i Lolland, og som kaldes Galmunds Jorth, hvilke hans Farfader Galmund Mattesson og hans Fader Sven Dyekn havde besiddet. Nicolaus Jonsson af Keldebek, Kongens Justitiarius, var hermed Vidne. (Diplom. Langeb.) Af dette Navn Diakn eller Degn have været 5 adelige Slægter i det fiortende Seculo i Danmark, idetmindste førte de forskiellige Vaabener; hvoraf man dog ej med Vished kan slutte, at de have været forskiellige, thi det var endnu ej almindeligen vedtaget hos os, at Slægterne førte bestandige Vaabener, ligesaalidet som Tilnavne.

Saasom Hertugen af Slesvig var iblant Valdemars Fiender, ligesaa vel som den jydske Adel, saa maatte Kongen foretage sig noget vigtigt for at forfærde sine Fiender, og at forekomme dem,

da

Valdemar den Fjerde Aar 1358.

da det gik som i alle slige Forbund, at de vare langsomme og usamdrægtige. Man maae ellers heraf slutte, at han saae sig [illegible] kunde være fra den svenske Side. Hvorom allting er, saa samlede han i Nyborg sine fynske Lehnsmænd og deres Folk til sig, og blandede dem blant Borgerne og Skytterne af Sjælland (Hvitf. l. cit.); derpaa drog han hasteligen til Langeland, som tilhørte den Slesvigske Hertug, indtog Landet, beleirede Tranekiær Slot og indtog det i 15 Dage, samt betroede det og Landet til en af sin Adel. Saasom han spillede Mester i Søen, da han altid sørgede for at have sin Sømagt i god Stand, hvilken i lang Tid var bleven forsømt, saa seglede han nu til [illegible] [illegible], men underveis forvildede sig mange af hans Skibe fra ham ved [illegible] Taagen. Dog mødte han og hans Landhær. Ridder Benedict af Alleveld en særdeles veltalende Mand, havde det til Pant af Greve Claus. Den gamle holsteinske Krønike (apud [illegible] p. [illegible]) kalder det urigtigen Hackenslot; man lægger det [illegible] i Fyen. Kongen lod dette Slot omringe, og en Dag bestorme af Væbnerne (scutiferi servitores). Skjoldbærerne, men og Væbnere, armigeri, forstaaes her ved dem, Petersen (Holstein. Chron. p. 76) oversætter det ved Skild-Jungen. Som vare [illegible] (clientum minorum suorum) Vabben, men da de vare afslagne, saa lod han det samme forsøge af Bønderne paa samme Maade, men de bleve og afslagne; hans adelige Hofmænd spurgde ham da, hvorfor han uden Nytte vilde opofre sine Folk. Du seer jo, at Du ej kan [illegible] faae dem paa Slottet, eller indtage det ved Bønder; han svarede: Jeg saae, at I ej havde Lyst til at angribe, derfor maatte jeg bruge dem jeg kunde faae, thi Væbnernes og Bøndernes Mødre ere ej døde, der er flere af dem. Man seer heraf, at den høje Adel og Kongens egne Hofmænd vare ej villige til at vove deres Liv for ham

Ham og Landet. Men efterat han havde mistet mange af sine Folk Waldemar
der, maatte han dog ophæve Beleiringen. Derefter brandskattede den Fjerde.
han mange omliggende Byer og smaae Øer ved Fyen, og vendte Aar 1358.
tilbage til Sjelland, hvor han bestyrkede sig med friske Folk, forhøjede Krigsfolkets Sold, og gav Skibsmandskabet nogen Hielp til deres Udrustning, og derpaa seilede han atter ud den 5 Junii, og kom til Als, hvor han med en Part af sin Hær lod beleire Nordeborg, som paa tredie Dag blev indtaget, men selv beleirede han med de øvrige Sønderborg, og tvang i en kort Tid Landsfolket til at give sig under ham, og at skaffe ham Tilførsel og Proviant. Saasnart han havde faaet sit Skyt, Blider og Murbrækkere istand, begyndte han at lobe Storm. Den Slesvigske Hertug Waldemars Hustrue Rigitze, Søster til Hertug Erik af Saxen, Kongens fortrolige Ven, befandt sig da paa dette Slot, og som hun var forstandig og klog (som Hvidtfeld skriver S. 531), saa gik hun med sine Jomfruer og Piger ud af Slottet hen til ham, og søgte ved søde Ord at stille hans Vrede. Kongen, som efter Ridderbrug var altid høflig mod Kjønnet, og af Naturen det meget hengiven, samt hendes Broders udkaarne Ven, lod sig tilfredsstille, men dog vilde han efter Indbydning ei blive hendes Gjest, førend han havde faaet Brandskatten indbragt af Landet; thi af hans Høflighed bragte han dog ej til at forglemme sin Fordeel. Derpaa overlod han Hertuginden Slottet og Landet igjen, og hun udstedte sit Brev til ham herom den 10 Junii, som staaer paa Dansk hos Hvidtfeld pag. 531-32. Originalen som er paa Latin, er trykt i Bilagene.

Dette gode Udfald foraarsagede uden tvivl, at Hertugen kom selv med nogle Danske strax derpaa til Kongen. Det lod og som det skulde komme til endelig Forlig mellem dem, men nogle

af

Waldemar den Fierde. Aar 1358.

af Kongens Raad forstyrrede dette gode Forsæt, som de pleiede at giøre, lægger Hvidtfeld til (S. 533), [illegible] den gamle Annalist; og det giorde de [illegible] for [illegible] at beholde [illegible] stydelse i Sagerne. Da nu Freden var kommen til intet, seilede Kongen (Hvidtfeld ibid.) ind i Slien, paalagde Indbyggerne i Angeln at udbetale store Penge, og at stille Skibe, og brændte nogle Byer i Sundevit. Derpaa seilede han til Femern, som han havde ladet forud undersøge, hvorvidt Indbyggerne havde sat sig i Beredskab at tage imod ham, og ladet opkaste alle Skibene paa Land, hvor der var Opgange og Havne, og stillet Vognborge der bag ved, hvilke de lagde for at forhindre Landgangen; hvorover de Danske forsøgte at gaae i Land paa andre Steder, dog Indbyggerne giorde tapper Modstand, og en af de dristigste blant dem forsøgte at saare Kongen selv med sit Slagvaab, hvorover Kongen fortørnet befol ham tilligemed de andre at dræbes; nogle bleve og dræbte i Striden; og de som bleve fangne, lagdes tilligemed deres Hovedsmand i [illegible] lod Kongen sig [illegible] af sin overvundne [illegible] Vrede. Men neppe vare de Danske komne i Land, forend de saae en anden Forsamling, hvorved noget udrettes: Kongen kaldte de [illegible] Folkehammen, slog efter sin Sædvane [illegible] til [illegible] og giorde derpaa Angreb, i hvilket Femerlingerne bleve deels slagne, deels fangne. Resten flygtede hen til dem, som vare flygtede ind i Kirken, at de skulde enten overgive sig, eller [illegible] maatte alle vente at omkomme; men da de i deres Forbittrelse ihielslog hans Sendebud, bleve de alle dræbte. Ikke desmindre satte [illegible] sig ham imod, men havde samme Skiebne, som deres Forgiængere. Dagen efter underkastede de Overblevne sig, og maatte betale ham 4000 Mark lybsk. Da Hovedsmanden paa Glambek mærkede, at Kongen var under Landet med saa mange Skibe, tog han sin Hu-

stru

Frue ved Haanden og pakkede sig bort med hvad Gods han i den Tid kunde sammenskrabe. Kongen betroede dette Slot til en af sine Høvedsmænd, og lod det videre befæste. Valdemar den Fjerde. Aar 1358.

Paa denne Tid drog (Hvidtfeld pag. 534.) nogle af Kongens Krigsfolk til Meklenborg, og søgte at plyndre i Egnen af Wismar. Dette lykkedes dem og, men da de af Begjerlighed efter Bytte opholdt sig forlænge, drejede Vinden sig og blev dem imod. Borgerne af Wismar mærkede dette, og gjorde derfor idelige Anfald paa dem, bestandig med fornyet Magt; ja tilsidst indrettede de et Slags Brandere, thi de fyldte nogle Skibe med Ris, Spaaner, Aare-Træer, satte Ild derpaa, og lod Vinden føre dem ned paa de danske Skibe. I denne Nød, da Wismaringerne tilligemed angreb dem, bleve de Danske tvungne til at overgive sig, og at lade sig føre til Wismar; dette skete den 2 Julii, og bleve da fangen 160 bevæbnede Danske, foruden de som bleve dræbte eller druknede. Udi Wismar helligholdtes siden aarligen denne Fest med stor Højhed til Erindring af denne Sejer, og gaves megen Almisse til de Fattige. Corner (col. 1109) og Schrøder Papist: Meklenb. 1424, efter ham, hensøre dette til 1364 den 18 Junii, og forsikrer Corner, at Borgerne af Wismar siden aarligen holdt denne Dag nemlig Marci og Marcellini og gave Almisse til de Fattige. De Danskes Anfører hed Peter Skegge eller Jernskjeg, førte en hvid Ibskal i et blaat Feld, og var Kong Valdemar meget kjær og behagelig.

Paa en anden Tid laae (Hvidtfeld l. cit.) nogle Danske under "Figoe" som jeg ikke kjender, og nogle vare paa Landet, og nogle paa Baade, og vilde ud til deres store Skibe, men bleve overfaldne af en Storm, som drev dem hen til Finland, hvor de paa adskillige Steder bleve satte i strængt Fangsel. Da Finland hør-

Valdemar den Fjerde. Aar 1358.

hørte Kong Eric til, saa viser dette, at Uenigheden mellem ham og Valdemar vedvarede.

Imedens kom Valdemar til Flensborg, og Bornaborg hvilket jeg ikke heller kjender, og allevegne begjærede han Penge, Fetalie, Skibe, og hvad ham behagede. Han indjog Alle en stor Skræk, saasom han overalt foer frem med Sværd, Ild, Fængsel og Død, indtil de maatte beqvemme sig til at gjøre hans Villie. Nu kom han tilbage til Sjælland, venteligen Mariæ Himmelfarts Dag den 15 August, som Hvidtfeld (S 535) gjør til hendes Undfangelses Dag, som da egentligen blev den 8 December, hvilket er meget for seent, og vilde man forstaae Mariæ Bebudelses eller Christi Undfangelses Dag derved, det er den 25 Marts, da kom den hele Rad af Begivenhederne i Uorden.

Efterat Kongen var kommen tilbage til Sjælland, blev det en Stund roligt i Landet, men derpaa samlede Hertugen af Meklenborg en stor Krigsmagt, og agtede sig dermed til Sjælland, hvorover Kongen satte sig i Stand til at tage tapperligen imod ham. Nu forandrede Hertugen sit Forsæt, og sendte en af sine Medfølgere, Hertug Barnim til Stettin, til Kongen for at forlige sig, og blev da en Dag berammet til Stralsund, hvor Hertugen af Meklenborg og flere Hertuger og Grever besvore Forliget med Kongen, som synes at have været selv nærværende. Af det Forlig, som den 30 October blev ved Hertug Barnims Middel indgaaet imellem Kongen og de holstenske Grever, findes følgende Udtog hos Hvitfeld (S. 535-36.)

Vi Barnim, Hertug til Stettin, Cassuben, Wenden, Første til Lande Ryen, gjøre Alle vitterligt, at vi have gjord en Sone med Kong Woldemar paa den ene, og Greverne til Holsten, paa den anden Side, om al Tvist og Tvedragt, som dennem haver væ-

ret

ret imellem udi denne Krig, til Minde eller Rette at forhandle. Først skal alle Fanger løsgives, som Greverne havde Kongen af fanget, Kongen skal igjen løslade saa mange han haver fanget; alle Slotte og Stæder, som de hverandre haver afvundet i denne Krig, skulle de paa begge Sider overantvorde. Var det saa, at om Nogen havde skattet nogen Fanger, siden han tog sig denne Krig an, at kjende om til Helsingborg, det skal han dennem igjengive og lade dennem qvit og løs; alt dette skal fuldgjøres inden en Maaned; han vil og skrive Forligelse-Breve under dennem, som de begge skulde forsegle og fast holde, og de Slotte som hannem er overantvordet, dem ville han beholde, indtil alle disse Stykker fuldkommen ere, og da til den første Dag han æsker dem, igjen at komme tilstede. Actum Stralsund tredie Dagen efter Simonis & Iudæ.

Valdemar den Fjerde. Aar 1358.

Dette Brev er paa plattydsk, og seer man deraf, at de holstenske Grever havde vundet nogle Slotte fra Kongen, venteligen i Jylland, men hvorom haves ej videre Underretnig formedelst den Tids Krønikers slette Beskaffenhed.

Udi Stralsund blev og forhandlet, at Jyderne skulde møde Kongen i Nyborg, og der handle om Forlig; dog Kongen drog ej did, men lige tilbage til Sjælland. (Hvidtf. S. 536-37). Venteligen var han forbittret over den jydske Adels Frafald. Imidlertid sendte han sin Søn Hertug Christopher og nogle af sine Raad did, som vel skulde træde i Underhandling med Jyderne, men dog forbeholde Kongen alle Sager, og overlade dem til hans gode Behag. Nogle af Jyderne begave sig da under Kongens og hans Søns Lejde, og kom i Følge med Bisp Niels af Odense og Peder af Ribe til Slagelse, for der at oppebie Kongen, som dog ej kom før to Dage førend Jul, og ved sin Ankomst forelagde dem saadanne Wilkaar, der ingenlunde behagede dem, saa at allene en Stilstand

 paa

Valdemar den Fjerde. Aar 1358. paa 8 Dage blev sluttet dem imellem, og for Resten skiltes de større Uvenner, end de før havde været. Bisperne holdt Julen i Tors-borg ved Korsør; men Herre Bugge og de flere agtede sig hjem til Jylland, og om deres Skjæbne skal handles i næste Aar.

Kongen drog nu til Roskilde agtende sig til Kjøbenhavn for der at holde Julen med den svenske Kong Magnus og hans Dronning Blanca; men de kom ej dengang, hvorover han forblev Julen over i Roskilde. Man seer af alt dette, at der var Misforstaaelse, ja aabenbar Krig mellem Valdemar og Eric, endskjøndt det ej lader, at Fiendtligheder bleve virkeligen udøvede. Mellem Magnus og Eric var det for saavidt godt og stille en Tid lang, endskjønt Fortroligheden vel ikke var meget stor mellem dem. Med Magnus og Blanca lader det derimod at Valdemar holdt godt Venskab.

Rimeligen var Hakon i October Maaned hos sin Fader for at staae ham bi med den norske Magt imod sin Broder Kong Eric; men disse Tvistigheder bleve for saavidt bilagte i Lund den 10 December, hvor Kong Magnus i sit Brev siger, at hans Søn Eric var gaaet til ham, og havde givet ham Fuldmagt paa sine egne Vegne, saa og Bisp Nielses af Linkøping, Herre Eringisles Jarl af Ørkenøerne, Herre Niclas Thuresons Ridders, og alle andre sine og deres Tjeneres, Venners og Hjelperes, i Henseende til den Tvedragt, Mistykke og Uvenskab om Hus og Land, som var kommet imellem dem, saa og mellem Kong Magnus selv, hans kjære Husfrue, deres Søn Hakon og alle disses Tjenere, Mænd, Venner og Hjelpere, særdeles den hæderlige Fyrste, Magni kjære Broder, Kong Valdemar af Danmark, hans Tjenere og Hjelpere, om at forlige dem enten med det Gode eller ved Ret (og Dom), og skulde han tage med sig (i Raad) sin kjære Husfrue, sin Søn Hakon, og den hæderlige Fader Herre Jacob, Erkebisp af Lund, om

Ro-

Nogen vilde tale imod den Sone (Minne, Afgjørelse i Gode) som han afsagde. Magnus paatog sig efter Erics Begjæring denne Minne og Ret og lovede at afsige Dom næstkommende Søndag Reminiscere (den 17 Marts 1759) i Helsingborg efter sin bedste Samvittighed og med gode Mænds Raad, saasnart slig Minne og Ret var kundgjort, og naar Eric vilde blive derved efter Indholdet af sit Brev, som han paa denne Sone havde givet, saa vilde Magnus overgive ham Helsingborg Hus inden 8 Dage, efterat alting var fuldkommet; døde Magnus inden han afsagde Minnen eller Ret, da skulde den Hovedsmand, som havde Huset inde, overgive det til Eric og ingen anden. Med Magnus lovede 9 Riddere, Magnus Gregersøn Lagmand af Upland og to andre, og satte deres Segl for. Dette Brev er trykt paa svensk hos Hadorph, og har jeg for dets Vigtigheds Skyld ladet det trykke bag ved. Man seer af det, at Eric var ej i Stand til at fortsætte Krigen, vistnok af Pengemangel; at Magnus og Valdemar vare gode Venner; og at Dronning Blanca havde megen Indflydelse i Regjeringen. Valdemar den Fierde. Aar 1358.

Den 9 Marts i Lund gjorde Cantoren der Benechin Henricson af Aos sit Testamente; hvorved han gav til St. Laurentii Kirke i Lund, hvor han vilde begraves, sit store Decret med Apparat, og Decretales med Apparat, hvori den 6te Bog af Decretalerne var indlemmet; til Kirkens Bygning gav ham alt sit Gods i Benstorp og en Gaard i Lund i St. Magni Sogn, paa Vilkaar, at Kirkeværgerne skulde paa hans Aartid i Lunde Chor uddele aarligen 4 Mark ny skaanske Penge til Kaniker og mange flere, samt de Fattige, saa at de alle fik kun lidt; det øvrige, Benstorp indbragte, skulde tilfalde Kirkebygningerne; til det Alter, han havde nyligen indstiftet, især til Jomfru Maria og den hellige Eustachius,

Valdemar den Fierde. Aar 1358.

bæger inden i forgyldt; til Herre Johan Sacrista, en Bog hvori Speculum misse og Breviloqvium de virtutibus antiqvorum philosophorum; Herre Sven Pedersen "librum Ethicorum" librum de anima; Herre Ako Præst til Eskilstorp en Bog de ecclesiasticis institutionibus conventus, et diversis privilegiis, og en Prædiken af Origines over Høisangen, som begyndte med: In primitiva, og en liden Kurv med Sølvbeslag (cum preparamento argenteo); Præsten Herre Henric sin Kapellan en Bog de declaracione passionis Christi; til sin Vicarius Præsten Herre Johan Niclæsson, Guidonis Prædikener, og en Papirsbog (ældre om Papir har jeg ei fundet i Danmark) med Prædikener, bragt af Benechin med fra Paris (da han studerede der,) allsaa rimeligen 30 Aar for denne Tid; Herre Johan Laurentii Søn, Præst i Henwithstath, hans Klerk, Summa de officio Tabellionatus, Summa Reymundi paa Vers, og en Bog, hvori Summa Egidii og Summa casuum, som begynder: Ut autem minores, og Summa de actore et reo, alt i eet Bind, Decretet forkortet, et andet endnu mere forkortet, en Bog paa Papir de extravagantibus Johannis Papiste, 6 andre Papirsbøger, indeholdende Reportata super Jure Canonico, "omnes projectus, regestra et notabilia", som Benechin havde samlet i Paris og paa flere Steder, og Summa de officio advocacionis, saa og sit Sølvbæger af mindre Slags; Peder Christiernsen Historia Scholastica; Hennechin Niclæsson af [illegible] Euclidarius, en Versebog med Pergamentsbind, og en stor Kalk, indeholdende Uddrag af Bibelen; til Scolasticus Elov [illegible], compus med flere declarationes Tabularum, og et Skrift over compputus manualis og Algorismus; til Disciplen Jacob sine øvrige Bøger; Walburg Jørnsdatter en Guldring med Jomfru Mariæ Billede; Sine Nibe-Klæder (Rishklæder) til sin Dreng Hyng-

Fin.

kan. Dette Testamente skulde gjelde om han end havde et senere, hvori dette ikke omtaltes. Desuden gav han Penge, Sæd, Sølv, Skaar, Guldringe, Klæder, Huse 2c. til Kirker, Klostre, Præster, Hospitaler, Fruentimmer, sine Tjenere 2c. (conf. Scriptor III. 534.)

Valdemar den Fjerde. Aar 1357.

Den 16 November gav Johan Rosfeldt, Borgemester i Wisby, til Minoriterne en god Hest, til sin Hustrues og Forfædres Erindring, paa Vilkaar, at den ej maatte overlades nogen anden til Dyst-Renden, eller andre Lege, eller til Rejser udenfor Byen, men bruges allene til Brødrenes og Kirkens Tjeneste.

Bisp Nicholaus af Slesvig stadfæstede den 28 Junii den Rettighed, Kanikerne ved den og Collegiat Kirkerne havde havt fra Arilds Tid, at indt- og afsætte Sognepræsterne og Præsterne ved deres Kirker, og befol han, at den især skulde holdes ved hans Collegiat-Kirke i Haderslev, og det under Bandsstraf over de Ulydige efter 3 Dages Advarsel.

En Ditmarsker, ved Navn Nicholaus Rikerat blev dræbt paa denne Bispes Grund, venteligen i det Svavstedtske, hvorover hans Landsmænd, især de af Sognene Linden og Hammer, bleve ganske opbragte, saa at de efter de Tiders Vis søgte ved adskillige Fiendtligheder at hævne hans Død, dog Bispen bragte et Forlig tilveje med dem, hvorved de lovede ej at ville hævne den Afdøde enten paa Bispen, hans Eftermænd, Underhavende eller Betjentere (Servi). (Cypræi Annal. pag. 337.)

Den 8 September gav Minoriter-Munken og Broder af Fruerne i Reynebek Nicholaus Bokberghe til dem 2 Portioner kaldte "Stucke" i Stenbekerbruch, hvoraf den ene indbragte aarligen 22 Skilling og den anden 24, og skulde Skatmesterinden, som kaldtes "Süstersche", tage deraf en Talent til Olie til Lampen i Sovekammeret, og af det øvrige anvende den halve Del for det Lys,

Valdemar den Fjerde. Aar 1358.

som holdtes bag Præsten, naar han gjorde Oplæsfelsen, og den anden halve Del skulde hun give de Syges Forstanderske (infirmariæ) for at dele ud til de Syge; han ønskede og, at Jomerne vilde holde hans Aartid, og krafteligen erindre ham som deres Medbroder.

Raadhuset i Lybek brændte af (Becker I. 273.) Den gamle lybske Kronike henfører det til dette Aar, og siger, at Ilden kom ved Forsømmelse i Svovel og andre brændende Ting; men Cranziusi Vandal lib. VIII. cap. 37, som finder deri Bifald hos Rock og von Mellen, at Gnisterne fløi fra Kaminen i Kullene, som brugtes til at varme den med, dog taler han og om, at Ilden skulde være falden i Krudt af Salpeter, men hvorledes, bliver han vel, kunde det skee uden med Villie. Corner (col. 1102) vil at det faldt i Krudt, som brugtes til Bøsser og Kanoner (bombardæ sive petardæ). Det samme siger den bremiske Kronike hos Lindenbrog; den henfører og dette til 1360, Corner til 1361, men de andre uden Tvivl rigtigen til 1358. Det bliver temmelig uvist, om de 1358 eller 1360 har gjort Krudt i Lybek, endskjøndt Gram (Vid. Selsk. Skrift. I. 251) antager det for afgjort, hvorvel jeg derfor ej vil eller kan nægte, at det er meget gammelt der.

Udi Sunde (Stralsund) den 25 Februar udstædte Sume, hans Søn Sum, Claws Sum hans Broder, Sulzlavus van den Lancken, Thideric Sum, Gusclau Sum, og 9 andre, alle Knapen, deres Brev paa plattydsk, hvorved de lovede at ville holde den Sone, som deres Herre Hertug Barnim af Stetyn og Fyrste af Rygen havde afsagt mellem dem, og Abbeden og Conventet af Nyencampe, om en deres Ven de havde slaget og saaret. Herfor have hængt 14 Segl.

I Tynsbergh Fredagen for Kjærslo Søndag, venteligen Lætare, altsaa den 9 Marts, tilskrev den norske Kong Hakon alle Mænd

Valdemar den Fierde. Aar 1358.

i Skidu (Skidu..) i Skidu Syssel, og gav dem Frihed at gjøre Malt, samt kiøbe og selge Korn, eftersom de tilforn havde været vanskiet denne By, ligeledes at de maatte handle med alle Slags Vare. Brevet er dateret i Hakons Riges 3 Aar, hvilket synes at stadfeste, som jeg forhen har sagt, at Hakon blev først 1355 fuldkommen Konge i Norge. Hakons Secret blev forehængt. [illegible] Mandagen efter Kyndelmisse, nemmeligen St. Brigida, som indfalder den 1 Februar, altsaa den 5, udstædtes i Stendio i Sogndal Sogn et Brev af Eirik Thordarson, da Bisp Gisbrikt af Bergen i visitterede Kirken nest efter "Man-Dagen"; (den store Pest). Da nu dette Brev og er dateret i Hakons 3 Aar, og Gisbrikt først blev Bisp 1348, og den store Pest først indtraf 1350, saa viser dette, at i Hakons Breve forekommer en dobbelt Regning, en fra 1344, da han allerførst blev Konge, og en anden noget senere, hvilken Schøning har antaget for at være 1355, ved at støtte 1358 paa disse to Breve; thi ellers kunde man falde paa 1363, ved den Magnus overlod Norge virkeligen 1350 til Hakon.

Den Maj paa almindelig Thing holdet i Tronhjem paa Kongsgaarden udgav Kong Hakon [illegible] Retter Bøder for Almuen. Paus har indført dem tydske (T. III. p. 194-197) og sat 1313 under dem, og til det Aar har jeg henført dem, altsaa til Kong Hakon Magnus Lagabøters Søn. [illegible]

Den norske Kong Eric Præstehaders Enke Dronning Isabella, en skotsk Prindsesse af den Slægt Brus, døde, efterat have siddet Enke i 59 Aar; hun havde ægtet Eric 1293, og opnaaede rimeligen en Alder af 80 Aar. (Torfæus IV. 480.) [illegible]

[illegible] Jon Eriksen Skalle kom nu til Island, og tog Holum Stigt i Besiddelse, bestikket dertil af Paven. [illegible] Islænderne

der

Valdemar den Fjerde. Aar 1358. bere vilde ikke tros dette. (Torfæus L. c.) i Hai holdt før første Messe Alle Helgens Dag. Flateyar Annalerne og n. 423 og 427 henføre hans Ankomst, udentvivl urigtigen, først til 1359. Kong Magnus forpagtede hele Island til 4 Personer i 3 Aar, hvilke tilligemed de Visitatores, den tronhjemske Erkebisp havde sendt, inddreve Penge baade af Lærde og Lege, og plagede Almuen meget.

Den 23 Februar gjorde Johan Nielsøn af Qvernby i Ingylstathe Herred sit Testamente og gav til St. Laurentii Kirkes bygning i Lund alt sit Gods i Fauraholth i Østra Wram Sogn i Garez Herred, hvorimod Kirkevargerne skulde lade holde 2 Aarstider for ham og hans Broder Offe Nielsøn udi Lunde Thet paa deres Dødsdag; desuden gav han Penge til Kirker, Klostere, Hospitaler, Præste, Munke, Fattige og andre Personer i Skaane; til nogle gav han ogsaa Korn, Byg (siccum ordeum, udentvivl tørret Byg) Kisten, til sin Opvarter (Famulus, mesfvee og Knape) Sagot Sargiuthsøn sin graa Hest med Sadel og Tømme, nalle sine Vaaben kaldte "Thyght", og sit Boskab (Husgeraad, utensilia) i Qvarnby; til en anden Famulus sit Panzer, (lorica) ...

Aar 1359. Af de tydske Adelsmænd, som havde været samlede med Kong Valdemar i Slagelse, for paa Adelens Vegne at forlige sig med ham, hvoraf dog intet blev, blive ved Snoghøj i Jylland, ligeover for Middelfart, de Herrer Riddere Niels Bugge, Offe Strigsøn, hvis Fader var den berømte Ridder Strig Andersøn, og Peder Andersøn, ihjelslagne af Indbyggerne i Vends Herred i Fyen, hvilket kan næsten bringe en paa de Tanker, at de bleve dræbte i Middelfart, som Hamsfort (Script. I. p. 194.) og flere ville. Hamsfort skriver, (ibid. p. 309.) at Niels Bugge dræbtes efter Kongens Befaling, men Hvidtfeld 537 kun, at Nogle mistænkte

Valdemar den Fierde Aar 1359.

truede Kongen derfor. Heinze (pag 163) tænker, at denne Beskyldning var et Paafund af Kongens Fiender for at gjøre ham end meer forhadt. Vist er det, at Bugge var en mægtig og myndig Mand, og at Valdemar taalede ej megen Modsigelse, men da vore gamle Skribentere ere saa korte og utilstrækkelige, saa ere vi for langt borte fra de Tider, for herudi at kunne fælde nogen afgjørende Dom. Bugge var gift med Peder Wendelboes Datter, og ejede, som Hvitfeld siger, 300 Laster Korn. Drabet skete iden Tolvl allerførst i Aaret. Man har endnu en gammel Vise herom (hos P. Syv. II Part 42de Vise), hvori siges at Bugge boede paa Hald ved Viborg, at hans Hustru, som hed Ingeborg, raadte ham fra at drage til Kongen og lide paa hans Lejde, saasom det vilde koste hans Liv, at Bugge red afsted med 300 Pantzerklædte, men at han og hans Dreng fik alene Lejde, og at Borgerne i Middelfart slog ham paa Hjemrejsen ihjel efter Kongens Befaling. Grunden i denne Vise er vel rigtig; men da dog her ganske urigtigen fortælles, at Kongen og han mødtes sammen i Odense, og at Kongen havde 2 Søstersønner, som han lod ledsage ham tilbage, saa viser dette, at man ikke i Alt kan lide paa denne Vise. I danske Atlas T. VI. p. 665 og 666 siges, at 3 Fiskere i Middelfart dræbte Bugge, og at deres Afkom indtil nu vide at tale derom, at de dræbte ham med Møggreber i en Lokke ved Stranden, hvor endnu endeel store Stene ere opsatte. Et Stykke af den Lokke skjænkedes til Byen, maaskee af Kong Valdemar, og kaldes Indkomsten der endnu i Byen Bod- eller Blod-Penge. I Middelfart siges, at Bugge var en smuk og stortalig Mand. I en gammel Vise, hos Peder Syv N. 43, om en engelsk Prinds, som skal være strandet ved Bovbjerg i Jylland, fortælles denne Prinds at have sagt, da Herre Eske Frost med 5 Svenne, hvoriblandt

hans

Waldemar den Fierde. Aar 1359.

hans Kokkedreng, der rede ned til Stranden, rovede ham hans Gods fra, at dette var ej hendet ham, dersom han havde straaden i Herre Buggen Lehn, da havde hverken Ridder eller Svend nævnet ham. Visen lægger til at saasnart Bugge fik hans uhældige Skjæbne at vide, sendte han sine 2 Sønner og 5 Svende til ham, og lod ham hente til Hald, hvorpaa de Danske førte ham til Engeland, hvor de bleve modtagne baade med Skjænk og Ære. Sagnet vil at denne Prinds prydede Staby Kirke i Jylland med et nyt Taarn og en forgyldt Altertavle. I denne Kirkes østre Ende ere indmurede 4 Stenpiller og 2 ovale Stene, som denne Prinds skal og have givet; men Altertavlen findes der ikke, hvorfor i danske Atlas (V. 834. 842.) menes, at den kan være givet til Stadel-Kirke, hvor en gammel Altertavle sees, besat med smaae forgyldte Billeder og slebne Glasstene, og findes ligesaadan en i Sale Kirke, og beretter Sagnet, at den ene havde været Hovedet, den anden Fodderne af Prindsens Seng paa Skibet. Men da der findes megen latinsk Skrift paa Altertavlen i Sale, og ikke det allermindste deri nævnes, som hensigter til denne Tildragelse, saa tvivler jeg paa, at han har givet denne Altertavle. Et andet Sagn vil, at Altertavlen i Holstebro Kirke er giort af Skibsvragget. Visen vil, at denne Prinds var Søn af Kongen i England, og vilde til Skibs hente sin Brud hiem; men saafremt der er nogen Sandhed i denne hele Tildragelse, saa har han vist dog kun været en fornem Engellænder.

Natten imellem den 4 og 5 Februar overfaldt den svenske Kong Eric den lundiske Erkebisp Jacob udi Ahus eller Aas, og tog ham selv til Fange tilligemed 60 Heste og Harnisk. Krøniken, som slutter med 1389, henfører urigtigen dette til 1358. Magnus Mathiæ skriver (Series Episcop. p. 51) at Anledningen

til

til denne Vold var, at Erkebispen ej vilde overlade Bornholm til Erics; nu besad Lunde Stigt vel en stor Del af denne Ø, men for det første kunde Erkebispen ej give noget bort af Stigtet, og dernæst hørte Bornholm dog ikke under Skaane, og var derfor ej tilligemed det overladt til Sverrige. Svaning hos Bartholin beretter derimod, at Eric lod fængsle Erkebispen, fordi han havde tiltalt ham meget haardt, over det han havde ladet plyndre Erkebispens Gods, som og fordi Erkebispen havde truet ham med Band over hans haarde Medfart mod Kirker og Geistlige. Erkebispen kom dog efter nogen Tid ud af Fængsel, og lader det at han undslyede, hvorpaa han begav sig til Bornholm, og forblev der efter Nogle til sin Død Dødedag, hvilket dog ikke er rigtigt. Messenius i Scondia III. 18–19. efterfulgt af mange nyere, vil, at Eric opdagede, at Erkebispen gjorde hemmelige Stæmplinger med Kong Valdemar, venteligen om at skaffe ham Skaane igjen. Skade, at dette ej findes hos nogen ældre Skribent, thi efter Omstændighederne og de paafølgende Ting synes det ikke urimeligt. Eric paadrog sig megen Had, og Erkebisp Nicholaus mener i sin Lundiske Krønike (Scriptor. VI. 630–38) at det, at Eric og Slægt endnu i samme Aar døde, var Himlens Straf derfor; da han udstrækker dette endog til den heri gandske uskyldige Magnus. Der kan ingen Tvivl være paa, at jo Eric ved at fængsle Erkebispen gjorde Indbrud i Forligene sluttede til Jønkøping og Lund; imidlertid forlod han dog Skaane, og drog, ligesom Intet var skeet, hasteligen op i Sverrige, hvor han den 15 Februar udstædte et Brev i Enkøping (Lagerbring. III. 449.)

Valdemar den Fjerde. Aar 1359.

Udi Thunes Beskrivelse af Kragerø p. 155–157 staaer et norsk Brev af Kong Magnus givet den 1 Februar nemlig Fredagen for Kyndel-Messe, om og Thune har læst og oversat ret,

paa

Valdemar den Fierde. Aar. 1359.

paa Gemsøe Kloster; hvorved han stadfæster Stadens Friheder, givne forhen af ham selv og hans Søn Kong Hakon (1346) og forbyder at drive Handel paa Gemsøe Kloster. Er Datum rigtigt, saa har Magnus og Hakon uden Tvivl rejst lige derfra til Kiøbenhavn.

Erics Bortreise fra Skaane betiente Magnus, Blanca, og deres Søn den norske Kong Hakon sig af, og besøgte Valdemar i Kiøbenhavn, (Hvidtfeld S. 539), uden Tvivl efter hans Indbydelse og det Løfte de havde gjort i forrige Aar, at besøge ham, men som da ej var bleven opfyldt. Valdemar, som havde Blanca paa sin Side, og var den enfoldige Magnus langt overlegen i Snildhed, udvirkede da letteligen hos dem, at deres Søn Hakon blev trolovet med hans Datter Margrete som kun var 6 Aar gammel, et Parti der og paa alle Sider var nyttigt og anstændigt, naar Magnus havde forstaaet at regjere. Ved denne Lejlighed forærede Valdemar Magnus 2 Sogne paa Øen Hisingen, som fra ældgammel Tid havde været deelt mellem de 3 nordiske Riger. Da Danmark havde i saa lang været af med Skaane og Halland, saa er det underligt nok, at det havde beholdt Noget paa det saa langt fra liggende Hisingen, men derfor med Messenius at beskylde Hvitfeld for at have digtet dette, er ubilligt; snarere vil jeg med Lagerbring p. 449 troe, at Valdemar kun bortskiænkede Patronat-Reten, og at han ej besad mere der. Derimod gav Kong Hakon anselig Skienk og Gaver til sin unge Brud. Men foruden dette blev og aftalt mellem Kongerne, uden Tvivl dog kun hemmeligen, at om Valdemar vilde staae Magnus bi imod hans Søn Eric, saa vilde han overgive ham Helsingborg med ganske Skaane (Hvidtfeld l. cit.), thi som Adelen og Krigsfolket hang ved Eric, og foragtede Faderen, fordi Sønnen

var

var yngere, mægtigere, og i Omgang sædeligere og listigere, saa vorte Misfornøjelsen mellem Forældre og Søn alt mere til, og lader det, at al deres Kjærlighed faldt nu paa den yngre Hakon. Det kommer mig og troligt for, at det var denne Gang, at Blanca, som Ericus Olai p. 236 fortæller, lovede at skaffe Valdemar Skaane, naar han vilde hjelpe til at indsætte den fordrevne Hertug Benedict i hans forlorne Ære og Værdighed. Vel tænker Lagerbring (l. cit.) at Hvidtfeld har kun gjettet dette om Skaane, men Valdemars paafulgte Indfald deri synes at bekræfte Sandheden af hans Beretning; desuden er det troligt for mig, at Hvidtfeld har taget dette af den enten tabte eller i Skjul liggende ofte omtalte Krønike, der slutter med 1368, men desværre kun er trykt til 1357. Rudloff Mecklenb. Gesch. II. S. 335 mener at den Meklenborgske Hertug Albert var den, som i Februar bragte den hemmelige Forening tilveje mellem Magnus og Valdemar, men han anfører intet Vidne henfor; thi ellers vilde dette være af stor Vigtighed for at vise, at der da skede en hemmelig Underhandling mellem de to Konger. Da og Albert skal, fordi Valdemar mæglede Fred mellem ham og Hertug Eric af Saxen-Lauenborg, have overladt ved denne Tid til Kongen igjen Helsingborg Slot, som han nyligen havde faaet af ham for beviste Krigstjenester, saa viser dette, at her er Uorden i Tidsregningen, thi Helsingborg var i Magni Hænder endda langt hen i 1360. Skade, at Crantzius, som fortæller dette i Dania lib. VII. cap. 37. aldrig har Aarstal. Vel sætter den ny meklenborgske Skribent Franck (lib. VI. 234) nogle Aarstal i Bredden af sin Historie, men baade imodsige de sig indbyrdes, og desuden ere de af ingen Gyldighed, saalænge de ej diplomatisk bevises, eller i det mindste ved gamle Krøniker; jeg troer der-

Valdemar den Fjerde. Aar 1359.

Valdemar den Fjerde. Aar 1359.

derimod, at disse Ting med Valdemar og de Hertuger Albert og Eric er snarere skete 1359, 1360 og 1361, end 1358 og 1359.

Messenius beretter (Tom III. p. 19.) at de Breve, Magnus havde paa Skaane, bleve ved Kongernes Sammenkomst brændte med Villie, dog saaledes, at det skulde lade, at det var skeet ved Vaadeild. Denne Fortælling har nogen Lighed med den forhen anførte af Svaning, at Valdemar fordærvede Seglene paa dem; dog dette om Branden er uden Tvivl urigtigt, da Magnus skal have havt dem endnu i næste Aar. Lagerbring siger (pag. 448) at vi have en ynkelig Historie over en ynkelig Tid, og heri har han Ret, thi man veed næsten ikke, hvorledes Tingene egentlig ere skete. Da Magnus havde i forrige Aar forpligtet sig til at overlade Helsingborg til sin Søn Eric, og nu skal hemmeligen have afstaaet den til Valdemar, saa sees hvorlidet man da kunde bygge paa Løfter og Forlig, hvilket vel desværre altid har været, men dog især i Middelalderen. Det lader, at Valdemar er gaaet, ej længe efter Magni Bortreise, over til Skaane med en stor Magt, venteligen i Marts Maaned; især vendte han sig mod Lister og Blekingen, indtog Sølvisborg og andre faste Slotte, afsatte Lehnsmændene der, og indsatte andre som maatte forpligte sig til at tjene Magnus. (Hvidtf. l. cit.) Heinze skriver retteligen (p. 165), at Valdemar kunde anføre mange Besværinger mod Eric, nemlig at han havde fanget den danske Ridder Bo Falk, og gjort Forbund med de holstenske Grever mod Danmark, hvortil kom den lundiske Erkebisps Fængsel. Eric var uden Tvivl da ej tilstede i Skaane, men oppe i Sverrige, hvilket lettede Valdemars Fremgang, hvorvel den standsede snart, da han formedelst Mangel paa Levnetsmidler maatte vende tilbage til Sjælland. Besynderligt er det, at Valdemar førte fangen med sig Peter Daa, som tjente

Magnus, hvilket skrækkede Magnus fra at overgive Helsingborg og det mere af Skaane til Valdemar, da han frygtede for, at Valdemar vilde hafte og straffe flere af hans Tjenere. Udi April som det lader, kom Eric til Skaane med et stort Tal Folk af Adel og Bønder, som blev kaldet Knubbe-Hær, fordi den i Mangel af andre Vaaben var bevæbnet med Klubber og Stænger. Dette er vist, at han den 13 April var i Skaane, thi af den Dag har man et Brev af ham givet i Skaane udi hans Krigshær (saa staaer der i Langebeks Affkrift, som er gjort efter Orginalen udi Rostoks Archiv, hvorimod i en Copie af det kongelige danske tydske Cancellies Archiv staaer: in principatu istedet for exercitu; da nu principatu ganske vist er urigtigt, saa sees heraf, hvor ofte Affkrifter lede i Vildfarelse). I Brevet skriver han sig de Svenskes og Gothers Konge og Hertug af Skaane; det er stilet til Raadet og Menigheden i Rostok, og beklager, at dem er bleven frarøvet deres Vare, hvormed de vare komne til Skaane for at handle (venteligen er dette skeet i Valdemars Indfald); han lader dem vide, at han i de Dage var kommet med en stor Krigshær til Skaane, og havde taget alle Kiøbmændene med deres Vare, saavel af Fætalie som andet, under sin Fred og Beskyttelse, saa at de skulde have Frihed at sælge og bytte; han forbød, at Ingen maatte under Godses og Livs Fortabelse røve deres Gods eller mod deres Villie tage det til sig eller tilføje deres Personer nogen Fornærmelse, og vilde han efter sin Formue stræbe at holde herover. Under Copien i tydske Cancellie, som er gjort 1552, staaer det besynderlige, at udi hans Segl stod alene det norske Vaaben, med en Hjelm over, og rundt om en Krone. Skulde det være rigtigt, hvorpaa jeg høiligen tvivler, saa maatte man deraf slutte, at han gjorde sin Broder det norske Rige stridigt; men hvorfor skrev han sig da ej Konge af Norge? Eric kil

Valdemar den Fierde.

Aar 1359.

Valdemar den Fjerde. Aar 1359. fik snart de indtagne Slotte ind igjen. Skaane, som allerede havde lidt meget af de Danske, blev endnu mere udtæret og medtaget af Erics store Hær; Mange i Landet have uden Tvivl holdt med de Danske og med Magnus; mod dem opførte Eric sig meget haardt, lod fængsle og omkomme en Del, og de som flyede til Kirkerne, lod han der indebrænde, ved hvilken Leilighed nogle Hostier ogsaa bleve opbrændte, hvilket paadrog Eric meget Had af Geistligheden. Omsider skal Eric have forligt sig med sin Fader, og denne gjort tilintet, hvad han havde handlet med Valdemar om angaaende Skaane, ja endog det besluttede Giftermaal mellem Hakon og Margrete. Hvidtfeld S. 540 fortæller dette, men jeg tvivler næsten herpaa, eftersom det lader, at det først var længe efter, at man tænkte paa at give Hakon en anden Brud, og have Magnus og Eric forliget sig sammen, saa er det venteligen skeet i Maj eller Junii.

Den 29 April var Valdemar paa Aleholm (Aalholm) Slot i Lolland, og tilskrev derfra alle Indbyggere i Jylland, at da han havde fornummet ved Bisperne og andre troværdige Mænd, hvorledes Klostere, Kirker, Præster og deres Tiender og Tjenere bleve i Krigene og ved omvankende ugudelige Menneskers Gjæsteri og Paalæg, saaledes betyngede, at de vare blevne saa fattige, at Munke og Nonner havde maattet forlade Klosterne og søge deres Underholdning blant Verdslige, og Sognepræster forlade deres Kirker, saa forbød Kongen herved strængeligen sine Lehnsmænd og deres Embedsmænd at besvære Præster og Klostere med Gjæsteri og Paalæg. Dette Brev er trykt hos Terpager (p. 105 og 106.) Ligelydende Brev fra samme Sted og Dag afgik til Indbyggerne i Odense Stigt, og venteligen et ligedan til dem i Sjælland.

Paa

Paa denne Tid var Krig mellem Churfyrst Ludvig af Brandenborg og de pommerske Hertuger, men Hertug Albert af Meklenborg bragte en Stilstand tilveje mellem dem, og endelig i Pindsen som dette Aar indfaldt den 9 Junii, en Fred i Pritzwald. I den Mellemtid, medens Stilstanden varede, droge de pommerske Hertuger til Kong Valdemar, som da opholdt sig i Lolland, og meener Gram S. 103-4, at de gjorde det for at hindre ham fra at tage Parti med Churfyrsten; men dette er vist at de den 30 April paa Aalholm Slot udgav et Brev til Valdemar paa plattysk saaledes lydende: Valdemar den Fjerde. Aar 1359.

Vi Bugislav, Barnim, og Wartzlaff, Brødre, til Venden, Cassuben, Pommern, og til Stettin Hertuger, Førster til Ryen, bekjende, at vi med god Villie og beraad Mod, os til vor Herres Kong Woldemars, Danne og Vendes Konges, og til hans unge Søns Hertug Christophers Tjeneste, med Villie Kjærlighed og Gode, og med al Magt, have sat, at vi, forbemeldte Hertuger, med ingen Herre vil bevare os nogen Tid, som er imod vor Herre Kong Woldemar, men vi ville hjelpe hannem hvor behov og fornøden gjøres, udi alle Tider, og imod hver, hvor hannem fornøden er, af al vor Magt. Ydermere, om den Tjeneste som vi skulde gjøre hannem af Lante Ryen, hvilket vi af hannem have udi Forlæning, den skal vi gjøre og bevise hannem aldeles med al Tro. Til ydermere Forvaring og Vidne, at dette saa skal holdes, hænge vi vores Indsegle for dette Brev. Herhos haver været Grev Johan von Gudskow, Claus Colner, Engelke Manddifvel, Henning von Penze, Riddere, og Svante, Hasses, vor Marskes, Væbner, og meget andet godt Folk, lovagtige og troværdige. Givet paa Aalholm Slot, Aar 1359.

Hvidt-

Valdemar den Fjerde. Aar 1359.

Hvidtfeld gjør, S. 538, den rigtige Slutning heraf, at Valdemars Fader Kong Christopher haver kun skilt Rygen paa det faste Land fra Danmark; thi endskjøndt i dette Brev nævnes Fyrstendømmet Rygen, saa kan dog ej det Hele derved forstaaes, men allene Øen; thi ellers havde jo Christopher ej afhændet Noget, da man ej heller finder hans Afhændelse tilbagekaldet. Originalbrevet paa Pergament findes endnu i det kongelige danske Geheime-Archiv, og er endog der tvende eenslydende Exemplarer deraf, hvoraf det ene haver Hertugernes Segl vedhængende i grønne Silke Lisser, men under det andet ere de borte. Det første er mere end dobbelt større end de tvende andre, og er 4 gode Fingre bredt; paa dets ene Side sees Hertugen til Hest med en prægtig Hjelm paa Hovedet, og Fane i Haanden; Hesten er i fuld Spring, Tæppet over den hænger ned til Jorden; paa dens Hals, Baglaar, saa og i Hertugens Fane og Skjold sees den pommerske Grif. Overskriften er: Sig. Bugislai Dei. Gra. Stettin Slavorum. Paa den anden Side sees det pommerske Skjold med Griffen, og en Stjerne over, og Omskrift: Pomerani, C. (Cassubiæ) Ducis. Et Principis Rujanorum. De 2 andre Segl ere ikkun af en Rigsdalers Størrelse, og have hver kun een Side. I det ene sees en Falk og Omskrift: S. Barnimi Duois Stetinisis Et Principis Ruy., og i det andet, Skjoldet med Griffen, og Omskrift: Secretum, Wartislay, Ducis, Stetinensis. Endskjøndt Gram har ladet trykke dette Document bagved sine Forbedringer til Valdemars Historie, saa har jeg dog ladet det aftrykke paany i Bilagene, deels for dets Vigtighed, deels og fordi den lærde pommerske Historieskriver Schwarz, har opkastet adskillige Tvivlsmaal mod dette Diplom, hvilke Gram har dog alle meget vel besvaret og gjendrevet. Man

seer

seer ellers af dette Brev, at Grev Johan af Gutzkow levede endda, hvilken de pommerske Skribentere troede død 2 Aar tilforn. Valdemar den Fjerde. Aar 1359.

Noget efter denne Tid blev Valdemar forligt med Knud, Søn af Herre Niels Bugge, hvilken havde en Tid lang havt Kongen mistænkt for sin Faders Drab; Kongen, tilligemed sin Søn Christopher, og adskillige Riddere, aflagde offentligen deres Ed, at han hverken med Raad, Hjelp, Samfund, Villie eller Tilladelse havde samtykt i denne Gjerning, og at han til evig Tid skulde hade Manddraberne, og elske Knud som sin Søn. Christopher tilsvor da og Knud et trygt og fast Broderskab og Venskab, hvorimod Knud lovede at ville som Mægler bevæge saa mange han kunde af sin Slægt og Venner til at holde med Kongen, og hvad Handel han i den Henseende indgik udi et Aar med nogen Jyde, den Sone skulde staae ved Magt. Efter dette bør man troe, at Valdemar var uskyldig i Niels Bugges Død, thi endskjøndt det var vigtigt for ham at faae Venner i Jylland, og han ej heller altid holdt hvad han lovede, saa kan man dog neppe troe, at han vilde gjøre sig til en offentlig Meeneder. Ridder Sti Andersøn blev derimod ved at sørge for sin Søn, og ansaae Valdemar for at have Del i hans Drab, som skede tilligemed Niels Bugges; ja Sti forlod herover Kongens Parti, da han desuden var fortørnet paa ham; herved lagde Kongen alt Stigs Gods udi Sjælland under Kronen, og hvad Gods han ejede i Jylland blev indtaget ved Peder Niclessøn. Det at Kongen var uforligt med sin jydske Adel gav uden tvivl de holstenske Grever, og den meklenborgske Hertug Albert, Anledning til at bryde med ham, hvortil vel og kom deres Venskab med de svenske Konger. For at faae Penge til denne Krig, pantsatte Albert den 8 Julii Meklenborgernes Andel i Byen Lendzen, og derpaa opbragte han Krigsfolk, og med dem i

Valdemar den Fierde Aar 1359.

Forening med Holstenerne kom han med en Flaade, maaskee endd i Julii Maaned, til Femern, hvor de Forenede indtoge Glambe vunde Landet, plyndrede nogle Landsbyer, borttoge nogle af Bo gernes Skibe, og fangede nogle af de fornemste Folk paa Landet.

Omtrent ved denne Tid var det, at den fornemme dansk Herre Peder Jernskjæg udgik af sit haarde Fængsel i Wismar, hvor han var beladt med Bojer og Lænker overløbne med Bly. Han gjorde Taarngjemmerne beskjænkede, tog Naglerne til Bojerne fra en af dem, gjorde sig løs, kom derpaa ud af Taarnet, bærende en af sine Mænd, som ej kunde staae paa sine Been, paa Ryggen, ud i en Baad; og gav Ingen agt paa ham, saasom det var Nat, og han undervejs bestandig formaledidede den han bar, som en Drukkenbolt. Imidlertid tilskrev han dog selv sin Befrielse det hellige Blod i Schwerin, som han i sit Fængsel havde paakaldet. Cranzius (i Dania. lib. VII. cap. 38 p. 318, og Corner (apud Eccard. col. 1109.) fortælle dette.

Den 29 Julii var Kong Magnus paa Helsingborg Slot og fritog Esrom Klosters Gods, hvor det laae i hans Riger, fri for Leding, Innæ, Stuth, og al Afgift og Paalæg til ham; deres Tjenere og Undergivne skulde allene svare Munkene i 40 Marks Sager saa og de mindre Rettigheder af Frithkøp Mitsommersgjæld og deslige (Pontoppidan II. 206.)

Forend denne Tid, og venteligen i Julii Maaned, døde den unge Kong Erics Dronning Beatrix, som var Kong Valdemars Søsterdatter, og deres tvende Børn, meget hastigen. Dog har der venteligen været nogen Tid mellem deres Død. Da Eric stod i saa slet Forstaaelse med sine Forældre, og hans Død indfaldt saa belejlig for dem, saa kunde det ej andet være end at ufordeelagtige og skumle Rygter udspredte sig herom. Endnu i

vore

vore Tider døer neppe nogen Regjerende høstig og belejlig, uden at der siges, at han er forgiven. Derfor skreve og allerede de islandske Annaler fra det 14de og 15de Aarhundrede, at Eric blev forgivet. I Hadorfs store svenske Rimkrønike, som er skreven ved 1450, heder det pag. 157, at Blanca forgav ham med sin Mands Raad, og at han selv udsagde paa sit Yderste, at Moderen havde forgivet ham. Ericus Olai, som døde 1486, gaaer endnu videre og siger (pag. 236-37) at baade Magnus og Blanca kaldte Eric til sig tilligemed hans Raad, under Skin af at ville stifte Fred og Enighed, og at, efterat Alt var bragt tilende, forgav hun ham med egen Haand i en Drik, og da han mærkede, at have drukket Døden i sig, sagde han: den som har givet mig Livet, skiller mig igjen derved. Udi Nicolai lundiske Erkebispkrønike (Scriptor. VI. pag. 630) som er skrevet kort efter 1363, tales vel ikke om nogen Forgivelse, men Læseren kunde dog let falde paa den Tanke, da det staaer at kort efter den lundiske Erkebisp Jacobs Fængsling døde Eric, hans Hustru Beatrix, deres førstefødte Søn, og hans hele Raad. Saa let kan man føres i Vildfarelse ved de Skribentere, der skrive alt for kort, og ingen Tidsregning anføre. I et Exemplar af denne Krønike, som Petrus Olai har brugt, siges kun (l. cit. pag. 638.) at Eric, Beatrix, deres ældste Søn, og alle Erics Raad døde efter Guds Dom for Erkebispens Fængsel. At Eric er bleven forgivet af sine Forældre, især af Blanca, er siden bleven fast almindelig vedtaget af alle svenske Historieskrivere, Johannes Magnus, Messenius, Loccenius, og Dalin, hvilken sidste, uden mindste gammel Skribent for sig, blot paa Formodning, paastaaer, at den svenske Gejstlighed og Kong Valdemar havde ogsaa Del i denne Forgivelse. Vore Historieskrivere, Hvidtfeld, Holberg, Pontanus, Mallet, Heinze, antage

Valdemar den Fjerde. Aar 1359.

Valdemar den Fjerde. Aar 1359.

for en afgjort Sag, at Eric blev forgivet af Blanca. Gebhardi og Christiani fremsætte det tvivlsomt; Torfæus, og Wormi den danske Snorro, end mere. Den ærlige og som oftest upartiske Laurentzius Petri i sin skrevne svenske Krønike, (hos mig p. 221), drager det meget itvivl, og formoder næsten, at det kan være Erics Forældre paadigtet af deres Vederparter. Lagerbring, den lærdeste, grundigste og billigste af alle svenske Historieskrivere, afviser næsten aldeles denne Sag om Forgift (S. 455–58), støttende sig fornemmelig paa det, at Magni bittreste Fiender, i deres Manifest mod ham, da Albert blev indkaldt og gjort til Konge, hverken bebrejdede ham eller Blanca dette; hvorved dog maa beklages, at man ej har Manifestet selv men kun et Udtog deraf hos Ericus Olai; dog da det er en Skribent, der aldeles ikke er Magnus gunstig, vilde han vist ej have udeladt dette, om det havde staaet deri. Naar nu hertil lægges, at i de gamle Skribentere, Nicolai lundiske Krønike, den af Wisby, og de Krøniker som slutte med 1415 og 1440, (Scriptor. I. 258 395. V. 496 533.) sige alene, at Eric døde, og tales intet om Forgift, saa tjener det og til at gjendrive dette Rygte. End mere, de islandske Annaler No. 427, som slutter med 1392, og No. 41, som slutter med 1430, lade Dronning Beatrix døe, i Barselseng, som det synes, efter Erics Død, hvilket gjør Worms Gjetning trolig, at hun døde af Sorg (den danske Snorro pag. 843), og dette gjør de, uagtet de begge lade Eric forgives; og herved formindskes Meget af det som kunde styrke Mistanken om Forgivelse ved de hyppige Dødsfald kort paa hinanden; hvortil kommer, at da Erics tvende Børn skulle være døde, saa er vel Beatrix død med den ene i Barselseng. End videre, de islandske Annaler, No. 440 som slutter med 1396, og No. 412, der slutter med 1394, tale begge om stor Sygdom i

Sver-

Sverrige, og at Eric med Dronning og to Børn døde deri; dog maa man tilstaae, at de opgive et urigtigt Aar, nemlig 1357. Vil man nu betænke, at Skaane, hvor Eric udentvivl døde, var ved de store danske og svenske Krigshære, aldeles udhungret, saa kunde Sygdom og Pest let opkomme der, allerhelst Pesten rasede i dette Aar, efter min plattydske strevne lybske Kronike, i alle tydske eller vendiske Søstæder, især i Stralsund, og døde i Preussen af den i kort Tid 13000 Mennesker. I Aaret 1361 var og stor Pest i Danmark, hvilken Valdemars Hær udentvivl hentede 1360 ovre i Skaane. At Hertug Benedict endda levede da Eric døde — endskjøndt Ericus Olai, p. 235-36, lader ham urigtigen dræbes forhen — sees af følgende samtidige Vers: "Flet pro morte ejus non multum Dux Benedictus"; ej at tale om at man har et udtrykkeligt Vidnesbyrd af en gammel Skribent, at han først dræbtes i næste Aar 1360. Eric opnaaede kun en Alder af 22 Aar. Strax efter hans Død, og ventelig ogsaa hans Børns, udsendte Magnus Breve over det ganske Rige, hvorved han igjen tilegnede sig de Lande, som Eric havde med Rigets Raads Villie og Samtykke besiddet. Ligeledes tilskrev Magnus Rigets Raad og Mænd, som ved Jacobi Dag, eller den 25de Julii, varede samlede i Telghie, og kundgjorde sin Villie for alle Mænd. Valdemar den Fjerde. Aar 1359.

Fra Lund den 29 August skrev Magnus, Sverriges, Norges og Skaanes Konge, et svensk Brev til Alle baade Klerker og Legmænd, som bygde og boede i Linkøpings Bispsdømme, først det jeg nylig har anført, og dernæst: at Rigets Raad og gode Mænd, som vare forsamlede i Telghie, sendte til Bisp Niels i Linkøping og Ehrengiol Jarl — tvende af Eriks fornemste Tilhængere — et Brev fra Erkebispen og Rigets Raad, og bade deri Kongen indstændig at samles med dem og Rigets Mænd i en By, hvor

 Al-

Valdemar den Fierde. Aar 1359.

Alting kunde afgjøres og fastsættes til Kronens, Rigets og Almuens Bedste; han være dem en huld Herre og de ham hulde Mænd; og han holde og iværksætte Alt hvad han i sine Breve havde skrevet. Han kom da overeens med bemeldte Sendebud, at han skulde møde Rigets Raad i Calmar 14de Dagen efter Mikkelsdag (hvilken Samling jeg dog tvivler paa er skeet). I den Henseende byder han, at 4 Almuesmænd af hvert Laugdømme, 2 af hver Kiøbstæd, og 2 Kanniker fra hver Domkirke, saa og alle Andre der vilde komme, skulde møde i Calmar; han havde det fulde Forsæt, med Guds Naade at oprette hvad der var forglemt, forsømt eller efterladt, i hvad det end var, og holde Alle og Enhver ved sin Ret; han havde og gjerne lagt Rigsdagen høiere op i Sverrig, om han havde været sikker paa den Landskant; de maatte ej heller bære nogen Mistanke om Hertug Benedict; (Dette viser, hvor forhadt denne var, og hvor mistænkte Kongen og Blanca tilsammen, hvilket og blev Aarsag i Benedicts Mord.) thi Kongen vilde og skulde holde Alt hvad han havde sagt i sit Brev, og som var dagthingets al Misforstaaelse og Uvillie, som var Tønder til denne Orlog, skulde aflægges, og Alt indrettes efter det Dagthingsbrev, som var gjort mellem Kongens Søn og begges Mænd. — Rimeligen var altsaa en Forening bleven sluttet mellem Fader og Søn i dette Aar, efterat Valdemar havde forladt Skaane. Upaatvivlelig skrev Magnus ligelydende Breve til alle svenske Stigter.

Imedens det nu tegnede til Rolighed i Sverrige, tog Misforstaaelsen mellem Valdemar og Nørre-Jyderne mere til end af. (Hvidtfeld S. 542.) Den jydske Adel tilbød vel at tjene Kongen af sit Gods, at give Told, og at lade sig bruge i Krig mere end deres Forældre havde gjort, men forresten forlangte de at beholde deres gamle Friheder, som og Valdemar selv havde før stadfæstet siden lovet

vel

ved dem paa Danehof; dem syntes og at den sjællandske Almue be- Valdemar
sværedes for meget af Kongen med Bygning, og mistede Kirkens den Fjerde.
Korn, venteligen Tienden, hvorved den geraadede i stor Fattigdom, Aar 1359.
hvorover den jydske Adel besluttede, heller at døe, end at lide at deres Underhavende skulde saaledes behandles. Kongen paa sin Side var kjed af den jydske Adels idelige Frafald, og besluttede derfor med væbnet Haand at bringe dem denne Gang til Lydighed, i hvilket Forsæt ogsaa nogle af hans Raadgivere styrkede ham. Naar først Mistanke kommer op mellem Konge og Folk, seer det ilde ud. I Følge sin tagne Beslutning sendte Valdemar ved den 8 September nogle af sine Krigsfolk over til Jylland, hvilke forenede sig med andre, der forhen havde staaet under hans Banner, og belagde Randers, samt oprettede Skyt, Bukker og Blider trindt om den. (Hvidtf. l. cit.) Dog de af Randers gjorde et Udfald, ihjelslog Nogle, fangede Andre og forbrændte deres Hær, hvorpaa de Kongelige beleirede Kattebierg, et fast Slot, som tilhørte en af de Oprørske, og laa i Mariager Sogn og Onsild Herred, og er nu ej mere til, hvorvel en Bondeby af samme Navn. Ved denne Tid faldt Ridder Erland Kalf fra Kongen, som var Lehnsmand i Ribe, overgav det til den holstenske Grev Nicholaus, og blev hans Mand, hvorpaa han fik det i Forlehning tilligemed de to Slotte Møgel-Tønder og Gram. Den gamle holstenske ubenævnte Munk og Historieskriver, (i Leibnitii Access. p. 54-55), kalder ved denne Lejlighed Calf, Calef, og tager herved Anledning at sige, at da Calef er et jødisk Navn, og Jyderne bruge og det jødiske Navn Jesse, saa viser det, at Jyderne ere Jøder, og kaldes de Danske saa, fordi de stammede fra Jacobs Søn Dan, af hvilken Slægt Antichristen skulde engang fødes, og derfor tragtede og de Danske og især Jyderne, i Følge Jacobs Spaadom, efter et stort Herre-

Valdemar den Fierde. Aar 1359.

dømme, og at være Dommere; de vare falske og lumske; efterat de havde indtaget England og Lombardien, laa deres Land øde, hvorover Keiseren sendte Jøderne ind at beboe det, saa at deres egne Konger beskyldte dem for at være Jøder og troløse. Saavidt kunde Ukyndighed og Folkehad da drive en Skribent. Men nogen sandhed er i det han derefter siger, at Jyderne vare mere opsætsige imod deres Konge end de andre Danske, saa at en Konge var sielden vel forligt med dem, og at de ihjelslog adskillige af deres Konger. Skaaningerne vare ellers ligesaavel som Jyderne ei saa taalige som Sjælandsfarerne, hvortil var den naturlige Aarsag, at Kongerne opholdt sig mest i Sjælland, at de med deres Hoffolk og hvervede Krigere kunde lettere twinge det og Smaaøerne, end saa store Lande, som Skaane, landfast med Sverrige, og Jylland, med Slesvig og Holsten, hvorfra de letteligen kunde faae Hielp, og virkeligen og saa fik den. Kongen, ja Adelen, lagde derfor Almuen i Sjælland og Smaa-Øerne ganske under Aaget; ja giorde den til vornede og stavnsbundne, hvilket dog skete efterhaanden ved Misbrug og uden nogen ordentlig Lov, og bidrog Kirkerne meget hertil; imidlertid blev dog Vornedskabet, eller den ufri Tilstand, vel ei ret stadfæstet førend i det 15 Seculo, og seer man af Christian d. 2dens Lov, at den i Begyndelsen af 16 Seculo var aldeles i Brug. Begyndelsen med at vænne Sjællandsfarerne til Trældom under Konge, Geistlighed, og Adel, skete ved den mægtige Erkebisp Absalon og hans Slægt.

Den 29 September drog Valdemar selv over til Jylland med mange Skibe og alle Nødvendigheder; han forstyrrede Kallebjerg og Essendrop og indtog Clausholm; men som han formedelst andre Forretninger maatte drage tilbage til Sjælland igien, saa forsamlede Jyderne sig paa ny og indtog de forlorne Slotte. Paa

Til-

Tilbagereisen blev Kongen overfaldet af en stor Storm, hvorved mange af hans Skibe kom i Fare; en af hans Kraveler satte til, og vare paa den Krigsfolk, Adelsmænd, meget skjønt Bostab, og hans Segl i et Skrin. Nogle faa kom til Lands paa Breder og paa Vraget, men de bleve fangne af Besætningen (venteligen holstensk) paa Bjørnholm, og derom dette Vers gjort: Tunc mare Voldmarum spolians ditaverat ursum. Efter Hjemkomsten til Sjælland tog Kongen Kirkernes Tiende igjen, som han engang havde efterladt Kirkerne frie. Hos Bartholin ved 1359 er dette anført efter den sjælandske Kronike, det er den, som slutter med 1368, hvilket viser, at Bartholin har havt et fuldstændigere Exemplar af den, end vi nuomstunder, hvilket han havde afskrevet i sin første Tome eller A, som opbrændte i Kjøbenhavns store Brand. Af samme Kronike, og af Svaning, anfører og Bartholin det ovenmeldte om Peder Jernskjægs Befrielse af Fængsel i Wismar.

Valdemar den Fjerde. Aar 1359.

I November holdt Magnus en Rigsdag i Søderkøping og udstædte der det Brev, at han tilligemed Bisper, Riddere og andre velbaarne Mænd, saavel i hans Raad som udenfor, som og med alle Mænd af Sverrige, Skaane, begge Halland, Bleking og Lyster var bleven enig om og havde bagtinget: 1) ved sin Tro og Love forsikkrede han, at Hertug Benedict skulde være aldeles udelukket fra ham, hans elskelige Søn, alle Riger i Sverrige, fra Skaane og benævnte Landskaber og deres Indvaanere, saa at han ingen Trøst, Hjelp eller Bistand, hverken lønlig eller aabenbare skulde have af nogen af alle disse fra denne Tid, til nogen Tyngde eller Skade; thi Rigets Mænd havde beviist for Kongen og vilde beviise, at han var med Rigets Ret overvundet og udsvoret, saa at han ej maatte være eller have Fred i bemeldte Riger eller Lande; fremdeles, inden næste Paaske skulde Hertugen flye fra sig Kongens

Brev,

Valdemar den Fjerde Aar 1359.

Brev, hvilket Kongen havde undt ham paa noget Land og Hus, og alle andre Breve, som han havde af ham, og hvorpaa laa Kongen og Riget Magt, og om det synes Kongen og hans Søn, af Naade eller for deres Faders Skyld, at de vilde give ham Noget, saa lovede de dog, at han skulde blive forsørget i andre Lande, saa langt fra Sverrige og førnævnte Landskaber, at de og Indvaanerne ej skulde have nogen Tyngsel, Widerværdighed, Skade eller Fare af ham, enten i Ord eller Gjerning med Kongens Widende, Willie eller Hjelp; men gjorde Hertugen andet, og vilde ej tage mod Kongens og Søns Naade eller holde sig til det foresagde, saa skulde dog Kongen og Søn holde ved Riget og Rigets Mænd; og fordi Orlog, Uenighed og stor Skade med Rov og Brand var for bemeldte Hertugs Skyld opkommet i Riget, i hvilken Orlog Kongens Søn Eric og Rigets Mænd, Arme og Rige vare indkomne, saa skulde al Mistillid, Modvillie og Tvedragt, som havde været mellem Bisper, Klerker, Riddere og Svenne, Bønder og Kjøbmænd, være nedlagt, og aldrig drages til Minde eller Hævn af Kongen, hans Hustru, deres Søn Hakon, eller deres Efterkommere imod førnævnte Rigets Mænd, deres Efterkommere eller nogen af Dem, og tog han dem alle i sin fulde Kjærlighed, god Willie og al Huldskab; al Slags Fejde, som ej kom af Orlogen, og ej kunde forliges, skulde bedømmes af Kongen og Rigets Raad, men de som ej vilde lade sig dermed nøje, skulde miste Kongens og alle Rigets Mænds Bistand, i deres Ret. Kongen lovede alle dem, som boede i Sverrige, Skaane, og de andre Lande, Kjærlighed og Ret, som en ret Konge og Herre bør vise sine Tjenere og Undersaatter, dog Kronens Ret forbeholden; han skulde forsvare Alle og enhver mod al Uret, og holde dem ved Ret og Landslov; og som Kongen og Rigets Mænd havde erfaret, at Mange havde i denne Orlog uretteligen

mis

mistet deres Gods, saa havde han med Raadet besluttet, at i hvert Lagdømme skulde 2 gode retvise Mænd med Laugmanden forfare og dømme heri, og Dommen fuldbyrdes 6 Uger efter Afsigelsen under 40 Marks Bøder for den Ulydige, dog intet beregnes for Hest, Hors, Mad eller Foder; Kongen og hans Søn lovede at holde alt dette ubrødelig og uden nogen Svig paa deres gode Tro og Æeder. Kongen, hans kjære Hustru Blanca, og hans allerkjæreste Søn Hakon hang deres Segl under. Dette svenske Brev er trykt hos Hadorph bag ved Rimkroniken (pag. 32-34). Man seer heraf, at det er rigtigt hvad Hvidtfeld skriver S. 541, at det svenske Raad holdt sig til Hakon, og at det lod til, at begge Riger, Sverrige og Norge, skulde igjen blive forenede. Efter Foreningen af 1343 var det og afgjort, at Hakon skulde efter Erics og Arvingers Død som og Magni regjere i Sverrige tilligemed i Norge. Dette var og vist skeet, dersom Magni og Blancas utidige Kjærlighed til Hertug Bengt, Mistilliden mellem Magnus og det svenske Raad og andre Store, disses utilladelige Herskesyge, Magni Ubeqvemhed til Regjeringen, og Valdemars Snildhed og Statskunst at betjene sig af alt dette, ej havde lagt uovervindelige Hindringer herfor i Vejen.

Valdemar den Fjerde. Aar 1359.

Kong Valdemar gjorde sin Søn Christopher, som da var 16 Aar gammel, til Hertug og Regent af Lolland (Hvidtfeld S. 543), og erklærede ham tilligemed for ret Arving til de Danskes og Slavers Rige, uden Tvivl med Stændernes Samtykke (Grams Forbedring. p. 108.)

Den 25 November tilstode Johan, Ridder, og Hardevich, Knegt, Brødre kaldte Hummersbüttel, ved deres Brev, at de med god Villie havde ladet de højbaarne Herrer, Herre Woldemar Konge i Danmark og Christopher hans Søn, Hertug i Lol-

Valdemar den Fjerde. Aar 1359.

land, ledig og fri for alle de Breve, som de havde givet dem paa Slottet Ravensborgh og paa den halve Del af Lolland, som laae dertil, saa og de Breve, som vare givne deres afdøde Fader Heinkin Hummersbüttel, og dem og, hvori taltes om Hielp, og at man skulde forsvare dem, saa og for de Breve bemeldte Konge havde givet dem paa 3750 Mark og 25 lødige Mark Sølv, og alle andre Breve, hvor de fandtes, lydende paa bemeldte Slot og det halve Lolland. Alle disse Breve skulde være døde og magtesløse. De lovede paa deres gode Tro uden Svig at holde alt dette Belovede til Kongen og hans rette Arvinger. Begge hang de deres Segl for, hvoraf det første kun er tilstede. Denne Slægt besad meget Gods i Holsten og Danmark. Voss har ladet trykke dette Diplom i Heinzes kielische Magazin I Bp. 104; det er paa plattydsk.

Den 14 Marts bekjendtgjorde Jep Henriksen Foged i Skamby Herred og Poul Petersen af Vapn, at den Dag mødte paa Skamby Herredsting for dem og flere den beskedne (discretus) Mand Hans Biærig af Bederslof og fremlagde ved 8 Dannemænd af 2 Sogn et Vidne, at Vejen mellem Hvellinge og Norup var undertiden saa slem, at Børn maatte miste Christendom, og Syge Sakramentet. Heraf haves i Diplom. Langeb. kun en ny dansk Oversættelse.

Udi Avignon den 8 Julii gav 16 udenlandske Bisper 40 Dages Aflad til alle dem, som paa Søndagen og Løverdagen og andre hellige Dage besøgte St. Agnetes Kloster i Roskilde, eller gav noget til dets Bygninger, Lys og Prydelser, eller skienkede did Guld, Sølv, Klæder, Bøger, Kalk og Andet, eller bad for Præsten Nicholaus Matthæisson, som havde erhvervet dette Afladsbrev, for de afdøde Priorinders Ceciliæs og Elsebes, for Søster Julianes, og for alle Klosterets Velgjøreres Sjæle; dog skulde

dem

denne Aflad stadfæstes ved Stiftets Bisskop, hvilket og Bisp Henrik af Roskilde gjorde, og lagde 40 Dages Aflad til. (Diplom. Langeb.) Valdemar den Fjerde. Aar 1359.

Den 10 August skjænkede og skjødte Jacob Basse, Ridder, til St. Agnetes Kloster i Roskilde sit Gods i Sodorp i Onsløse Herred, nemlig en Gaard af 5 Øre i Skyld med 2 Møller, i Anledning af at hans Datter Ingerd var indgaaet i Klosteret med sine Slægtningers Samtykke, dog skulde hun beholde Indkomsterne heraf saa længe hun levede. Hans eget Segl tilligemed de ædle Ridderes Jacobi Olaffsons, Eric Barnimsons og Stæn Basses bleve forehængte. (Diplom. Langeb.)

Den 14 December gjorde Magister Peder Nicleson, Scholasticus i Lund, sit Testamente, og gav deri til Erkebisp Jacob en Bog, hvori vare a) Mirabilia Indie; b) Alexander Magni Bedrifter og Gesta Apolonii, begge i solut Stil; til den hellige Gravs Alter i Lunde Kirke den halve Bod kaldet Everard Skræders, som indbragte aarligen 3 Mark Penge og en halv; den anden halve Del af Boden gav han for sin Aartid i Lunde Chor; til Minoriterne i Lund, hvor han vilde begraves, de Bøger, de havde (til Laans af ham); Herre Johan Ondarsen sine "Dictika" (Excerpt- Bog, pugillaris) med en Sølvpen (stilus); til Magister Magnus et Badekar (lavatorium) "en Krok-Qværn" og et Bækken; Herre Nicholaus Posæ en Foldestol (sedile complicabile), og en Sølvskee; Magister Nicholaus Hæmingson en Papirsbog, som han havde ofte overladt ham, og 2 Lederflasker; Broder Harald en Potte; Skolarerne i Lund en Bog kaldet den glosserede Græcismus, ham pantsat for 2 Skilling Grot, dog skulde Kirkeværgerne forskaffe den faldne Bestødelse af Arvingerne efter Folekin forhen Myntmester i Odense; Peder Suneson et Tapet af

Valdemar den Fjerde. Aar 1359.

Irsk (Tol); Hvar den tredie Part af Decreterne, og hans Tønde (mensura); Herre Gunner hans Seng og en Kobber-Lysestage; Laurencius Egæ hans bedste Haandklæde; Johan Jyde, sin fornrige Tiener, en saltet Lammekrop, og et Kar, (amphora); Sin Dreng Matthias sin røde Trøje og den linnede; Til nogle Hospitaler, Kirker, Præster og andre gav han og nogle Penge, Byg, Sviin, Horn, Faar, Malt, og en Ko.

Den flandriske Skribent Meyer (Annales Flandr. lib. XIII. p. 184) anfører ved dette Aar, at en Balduinus Danus, som maaskee har været en Dansk, var Mester (Magister) over Bliderne eller Balisterne i St. Qvintin i Frankrige, men vel og muligt at han har været fra Byen Denain i Flandern, thi Balduin er et flandrisk Navn.

Den holstenske Grev Johan døde, og det efter Thraziger (ap. Westphal II. 1306) paa Casimirs Dag, det er den 24 Martii; han var Farbroder til den danske Kong Valdemar, thi han var paa Moders Side Broder til Kong Christopher, og da hans Moder Agnes, født Prindsesse af Brandenborg, først ægtede hans Fader Gerhard den 2den Aar 1293, saa kan han i det tidligste være født 1294, og opnaaede altsaa en Alder af 65 Aar; han var en svag og ustadig Herre, og fører i Historien vel Tilnavn af largus eller den Gavmilde; men den gamle holstenske Historieskriver (apud Leibnit. p. 39) vidner, at han var overmaade ødsel, og bortgav, ja ligesom bortslængte Grevskabets Gods; iblant andet skienkede han Lybekkerne det murede Taarn ved Indgangen af Traven, og til en Borger der Laxe-Værpen i Traven ovenfor Lybek, og saaledes meget andet; han elskede Kil overmaade meget og formaaede sin Broder Kong Christopher til at forlægge den Skibs-Handel og Stapel som var i Lybek fra Danmark, hen til Kiler Havn, saa og

at

at Skibe gik fra Elven gjennem Eyderen op til Wammeshude, og tiltog Kil ved dette Marked meget i Rigdomme, og derved i mange smukke murede Huse. (l. cit. p. 41-42). Grev Johan gav og Kil mange Privilegier, thi han elskede denne By fremfor alle andre. Lykken smilede engang til Grev Johan, og betjente han sig af dens gunstige Øjeblikke til at skille sin Broder Kong Christopher ved Lalland, Falster, Skaane, Femern og næsten ved Sjælland; dog Omstændighederne og hans egen Uretfærdighed skilte ham derved, og blev Femern alene i hans Magt. Han ønskede at begraves i Hamborger Domkirke, hvor han havde stiftet et Vicarie, men han blev ført til Reinfeld Kloster, hvor han og havde stiftet et Vicarie (Staphorst II. 634). Holstenerne kaldte ham almindeligen Hennecken. Han var gift med Cathrine, Datter af Hertug Henric Jern (Ferreus) i Breslau og Glogau udi Slesien, og Enke efter Markgrev Johan af Brandenborg (Christiani Gesch. III. 296). Saavidt man veed, efterlod han sig kun Sønnen Adolph, der arvede alle hans Lande, og synes i Faderens sidste Aar at have regjeret med ham. Denne Adolph skrev sig Greve af Holsten og Stormarn.

Valdemar den Fierde. Aar 1359.

Hos Westphal (IV. 3288-92) forekomme 9 Testamenter af forskjellige Borgere i Kil, hvori de forære Adskilligt til Kirker og Klostre. I det 3die siges, at St. Gertruds Kirke laae udenfor den danske Port; i det 6te nævnes den danske Gade, tales om en Drejer (Tornator) og tales om at det 10de Aar var Skjels-Aar og Alder (Annus discretionis); der forekommer og Flemingernes Gade, hvoraf man maa slutte, at Flaminger eller Flandrer da boede i Kyl.

Udi Prag den 13 October stadfæstede Keiser Carl den hamburgske Kirke sine Privilegier og Gods. (Staphorst Hambr. Kir-

Valdemar Kirchengesch. II. 635-36). Fra samme Stad den 14 October gav
den Fjerde. han et Frihedsbrev til Geistligheden i Neder-Sachsen; og Stifterne
Aar 1359. Magdeborg og Bremen. (Staphorst l. cit.) Samme Dag og Sted tilskrev Keiseren Raadet og Menigheden i Hamborg, at efter Forestilling af deres Sendebud Johan, Decanus ved Hamborger Kirke, hvorledes Kjøbmænd og andre, der agtede sig til Hamborg, bleve paa Havet, Elven og Landeveien plyndrede af Røvere, saa befol Keiseren, at Alle som gjorde Sligt, eller forurettede Skibbrudne Folk, og fratoge Agerdyrkere deres Plov og Redskaber, skulde være æreløse, og maatte Hamborgerne fange og afstraffe slige og deres Hælere og Beskyttere efter Rigets Love, naar de greb dem paa deres Grund; og skulde Hamborgernes Gods være under Keiserens Beskyttelse, saalænge de forblev i Lydighed mod ham og Riget. (Diplom. Langeb. it. Lünig Pars special. Continuat. IV Theil I. pag. 938.)

Den 14 April solgte de Sachsiske (af Lauenborg) Hertuger Albert og Eric til Lybek denne By Byen Mølln med Gods og alt tilhørende for 9736 og en halv Mark Penge i lybske Gylden, saa at 16 Gylden regnedes for 10 Mark; dog forbeholdt de sig Reventions- eller Tilbagekjøbs-Retten; blev Mølln taget fra Lybekkerne da skulde Hertugerne tabe den, og Lybekkerne Pengene, og den første af al Magt søge at skaffe Lybek den igjen; Lybekkerne forbandt sig til at staae Hertugerne bi i at beskytte de sachsiske Landeveie og forbandt de sig og til ved et andet Brev af samme Dag, at ville aarligen ei have mere af Mølln end 940 Mark lybske Penge, hvorpaa Mølln udstædte den 24 April sit Hyldingsbrev til Lybek, og Lybek ved et andet stadfæstede dens Privilegier. (Beckers Gesch. von Lybek I. 273.)

Sa

Søster Kristine Abbadisse i Backa og Singhurde Thoressøn, Raadmand der, solgte Sarviksgaard tilhørende Bakke Kloster. Valdemar den Fjerde

Udi Thynøksø beliggende i Strengnæs Stigt gjorde Marita af Sandum sit Testamente den 22 September, hvorved hun forordnede at ville begraves i Marieberg Kloster, og gav blandt andet til Marie Billedet der sin beste "Braz" (fibula, Brasselet,) til en Regnild sin grønne Mantel, og en Trøje af blandet Farve, til en Fattig, som hun havde opfødt, 8 Alen Vorel; til sin Tjener Johan 6 Alen Vorel, og Tøj til et Par Stovler; hendes Mand Peder levede endda. (Diplom. Langeb.) Aar 1359.

Den 28 Junii bevidnede de Edsvorne udi Lyskird i Cornubien i England, at Kong Knout (Store Knud) havde givet til St. Germani Kirke der adskillig Jord, nemlig 3 "messuagia" (beboelige Huse) og 2 og enhalv Akre (Ager, hveraf hver holdt da 3840 Skridt i Længden). Brithwold Bispen der, og de verdslige Kaniker samtykkede dette. Siden blev Lywing endnu i Kanuts Tid Bisp der, og beholdt tilligemed Stigtet af Crydítonien, og gik det af Cornubien ind; og efter ham fik Leofrik ogsaa begge, men hans Sæde i Crydítonien blev i Edvard Confessors Tid og efter Pave Leo's Befaling forflyttet til Exeter, og indførte Leofric regelbundne Kaniker istedetfor de verdslige. (Monaster: Anglican: II. p. 6.)

Valdemars Søn Hertug Christopher af Lolland gav den 6 Januar paa sit Slot Aaleholm efter Begjering og med Samtykke af Bisp Nicholaus i Odense og med sit hele Raads Villie et Brev i hvorved han tog alle Gejstlige og Enhver, som boede i hans Land Lolland, under Guds og sin Fred og Beskyttelse, overladende til hver Præst en Gaard med Tilhørende paa Kirkens Grund til Bolig, Aar 1306.

og

Valdemar den Fierde. Aar 1360.

og gav dem aldeles frie for alle Paalæg og Afgifter sig tilkommende, ligesom de ved hans Faders aabne Breve havde dem allerførst; deres Tiunde, som aade deres Brød, skulde ej heller kaldes for nogen verdslig Ret; deres og Kirkens Landboer skulde ej heller ved hans Embedsmænd tvinges til at give ham den Skat kaldet "Rechs skyt" (Befordring, Skyts) medmindre de krævedes til at kiøre med Præsternes Villie, og ej heller skulde de erlægge 3 Marks Sager uden til Præsterne; hverken skulde Herrerne eller deres Tienere udskrives til nogen Leding eller opbydes udenfor Landet eller til at angribe noget Slot enten ved Hertugen eller hans Ombudsmænd; ingen Præst skulde forbindes til at svare Nogen for Hertugens verdslige Ting, og om han giorde det, skulde det ej gielde; de maatte ej heller der for nogen Sag angribes efter de Love, som kaldtes "Tingstockislove"; deres eget Gods maatte Præsterne for deres Siæls Beste testamentere bort til hvem de vilde; Kirkens Indkomster skulde med deres andet Gods i et Aar fra deres Død af tilfalde deres Arvinger, eller dem de havde testamentert det til; herfor skulde hver Præst i Mosch og Fugelse Herred, i Sønder og Nord Herred, og i Rachskiowe tvende Gange om Aaret med Vigilier og Messer erindre Hertugens afdøde Forfædre (Parentes); ingen af hans Embedsmænd maatte derfor falde Præsterne, Klosterne og Tiunde besværlige mod dette Frihedsbrev. Hertugens Segl tilligemed Bisp Nicholaus's af Odense bleve forehængte. I dette Brev skriver Christopher sig ogsaa de Danskes og Slavers Rigers sande Arving. Det er trykt paa Latin hos Hvidtfeld S. 544–45. Samme Dag og Sted gav Kong Valdemar Præsterne og Klosterne med Tiunde i Odense Stigt et Beskiermelses-Brev imod Giæsterier og Paalæg ved omvankende Folk og under Paaskud

af Beskyttelse. Det er trykt hos Pontoppidan (Annal. II. 207.) og ellers har jeg ikke fundet det. Valdemar den Fierde. Aar 1360.

Allerede i Januar Maaned har Valdemar maattet begive sig til Jylland, thi den 7 Februar var han uden Tvivl i Ribe, og for den Tid skete det, at Erland Kalf forsonede sig med ham, og overgav ham ej allene Ribe Slot, men endog Møgel-Tønder og Gram, som den holstenske Grev Nicholaus havde forlehnt ham med, hvorover Valdemar sagde: Atter Dag! (hans sædvanlige Mundheld) Kalf er en god Ko, isjor gik han bort som en Kalf, nu er han som en Ko kommen igjen med to. (Hvidtf. p. 546.) Da man og finder at Nicholaus opførte sig i Flensborg som bydende Herre, hvorom mere siden, saa tjener det til at stadfæste min engang forhen yttrede Mening, at Hertug Valdemar var en svag Herre, og dog kan hans jevnlige Forbund med Holstenerne dog have bidraget sit til slig deres Opførsel i hans Land. Det forekommer mig og rimeligt, at Valdemar har førend den 7 Februar gjort Anstand med de holstenske Grever, Meklenborg og Hansestæderne, hvilken de og sluttede med hans Søn Christopher. Med Holsten blev og siden, uvist naar, sluttet et nærmere Forlig, nemlig med Greverne Henric, Nicholaus og Adolph, hvorved de, tilligemed Kong Valdemar, forpligtede sig til, at, om de ej holdt det Forlig, som var oprettet mellem dem ved Hertug Barnim af Stetin, saa skulde Kongen lade 20 Mand gaae i Inlager i Flensborg, og Greverne ligeledes 20 i Ribe, og ej gaae ud derfra førend 6 ærlige Mænd havde kjendt deri, som skulde udsendes og bevidiges af dem, det havde sendt til Inlager; hvilken Part ej vilde følge de 6, skulde sende 20 Mand til Inlager. Om dette Document gives allene Underretning hos Heinze. (Gesch. Waldemars pag. 177.)

Valdemar den Fjerde Aar 1360.

Udi Ribe den 8 Februar blev opsat et Udkast til Forlig mellem Kongerne Valdemar og Magnus, saa at 4 Mænd fra hver deres Side skulde have fuldkommen Magt til at forene dem paa en retfærdig og kjærlig Maade i Henseende til alle Uenigheder, Trætter, Stridigheder, og Usamdrægtighed mellem dem; men kunde disse 8 Mænd ej blive enige herom, saa skulde Hertug Eric af Saxen (Valdemars fortrolige Ven) og Grev Henric af Holsten (Magni fortrolige Ven, hvilket synes tilligemed at bekræfte, hvad jeg forhen har sagt, at Valdemar og Holsten da vare forligte) paatage sig at afgjøre disse Sager og Dagtingninger efter Billighed, Retfærdighed og Kjærlighed, og paa bedste Maade bringe dem til Ende, saaledes, som de edeligen vilde bekræfte, om forlanden gjordes; men kunde Hertugen og Greven ej bivaane disse Sager, da skulde Junker Christopher, den danske Konges Søn, og Grev Nicholaus af Holsten, eller Adolph, (hvis Navn er skrevet ovenover, og næsten, som det synes, udkradset med en Kniv) med samme Myndighed og Magt som de 2 andre, bringe disse Sager til Ende; men om den svenske Konge vilde ej rette sig efter Kjendelsen, saa skulde 14 Dage efter en vis Termin, fastsat af Opmanden, 20 troværdige Mænd paa hans Vegne gaae ind i Kopenhaven, og ej uden den danske Konges Villie gaae ud, indtil han havde iværksat alt det Aftalte; og skulde Kongen af Danmark forskaffe disse 20 Mænd fuld Sikkerhed baade paa Hen- og Tilbage-Reisen, og imedens de opholdt sig, saavel for sig, som for alle sine Medhjelpere i nærværende Krig, og for alle dem, som af Hengivenhed for ham vilde gjøre, eller undlade at gjøre, hvad det skulde være, og det uden mindste Svig og Argelist; vilde Kongen af Danmark ej rette sig efter Kjendelsen, da skulde han ligeledes lade 20 Mænd gaae ind i Helsingborgh, og med dem i alle Maader forholdes ligesom med

de

de Svenske; Fangerne paa begge Sider, som ej havde stillet Vissen for deres Løsepenge, skulde have Stilstand til den Tid, da bemeldte Konger vare blevne enige om bemeldte Kjendelse, og skulde de qvitte og fri løvgives; hvilken af Kongerne, der først forsaae sig mod den anden, skulde være den første til at bøde. Herved vare nærværende de hæderlige og fornuftige (beskedne, discreti) Mænd Peder Bisp af Ribe, Magnus af Børlum, Nicholaus Lembec, Erland Kalf (altsaa var han allerede forligt med Kong Valdemar) og Borchard af Oxehude, Riddere, Volrad Lyt, fow, Knud Buggy, Thomas Nicles son og Moltone Dus, Væbnere; Nicolaus Lembec og Knud Buggy bekræftede dette ved deres vedhængte Segl; Gram har ladet dette trykke bag ved sin Valdemar (pag. 518-19), og jeg i Bilagene for sin Vigtigheds Skyld. Gram viser godt (l. cit.), at dette Udkast er slet ikke bleven sat i Værk, da ingen Sigiller hænge under, ja ej engang Huller gjorte i Pergamentet til dem, hvoraf han slutter at Valdemar har besindet sig, taget Udkastet til sig, og ej villet lade det komme an paa Opmændenes Kjendelse, som neppe tildømte ham Skaane, men snarere paa Krigens Lykke. Imidlertid synes dog dette og mange flere Omstændigheder at vise, at Magnus lod sig ej saa aldeles lede af Valdemar, som det svenske Rigsraad siden beskyldte ham for.

Valdemar den Fierde. Aar 1360.

Den bekjendte svenske Hertug Bengt opholdt sig endda i Skaane, og det uden Tvivl med Magni og Blancæ Tilladelse og Vidende, endskjønt de saa ofte havde lovet at skaffe ham reent ud af Sverrige og tilhørende Lande. Da han uden Tvivl var en slet Mand og yderligen hadet af alle svenske Patrioter, saa anfaldt de fornemme Herrer Carl Ulfson (Sparre) og Erengisle, Jarl af Orkenøerne, ham udi Skaane paa Rygnaholm, nu Rønnaholm

Valdemar den Fjerde. Aar 1360.

i Malmøhus Lehn i Onsie Herred og Steghage Sogn, og slog ham ihjel, uden at man finder, at mindste Bod eller Straf derpaa fulgte (Lagerbring III. pag. 458–59). Imidlertid har dette vist forøget Mistro og Had mellem Kongerne og Rigsraadet og Adelen, og formaaet den første til at kaste sig i Valdemars Arme. Messenius mener (Tom. III. p. 19) at han blev begravet i Sorøe Kloster Kirke, hvor hans Vaaben var efter Hvidtfeld malet paa Vægen.

Udi Gripeswold den 6 Maj tilstod Barnym, Hertug af Stetin, Slavien, Kassuben og Pommern, og Første af Rygen, at have bekommet af de beskedne og ærværdige Mænd Henning Putbuszeke, Ridder, og Reynold, den danske Konges høje Betjentere (saaledes oversætter jeg her familiares) paa bemeldte Konges Vegne 200 Mark Sølv, hver beregnet til 5 Skilling Grot, og hver Grot til 3 Sterling, og hver Sterling til 3 lybske Penge (altsaa gaaldt en Skilling Grot da 9 lybske Penge) og det altsammen i rede Penge, hvorfor han herved erklærede Kongen herfor qvit og løs; for de øvrige 100 Mark gav han disse tvende Mænd Frist til forestaaende St. Hans Dag, da de skulde betale dem, men vare de da efterladne heri, da skulde de gaae ind i Hertugens By Stralsund, og ej ud af den, forend de enten havde betalt dem, eller det og skete med hans særdeles Tilladelse. Hertugens Secret blev hængt for. (Diplom. Lang.)

Saasom Kong Magnus var Adskilligt skyldig til det apostoliske Kammer, lovede at betale, og gjorde det ikke, saa lyste den pavelige Legat Guilabert ham i Ban, som siges alerede at være skeet 1358, men Kongen skiottede det ej meget, og bivaanede Gudstjenesten i de Kirker, hvor den holdtes, hvilket synes at vise, at der ej blev lagt Forbud paa Landet, endskjøndt Ericus Olai lib. IV. 144 skriver det, eller at Mange have ej agtet det; ej heller synes

mes det, at Magnus tabte herved meget af sin Anseelse hos de Svenske, især da den forhen var liden nok. Men som det dog altid var slemt at være i Kirkens Ban, saa søgte Magnus om Befrielse fra den, hvorpaa Paven tilskrev ham den 18 Maj fra Avignon, og fik derved Opsættelse for Pavens Ban til Paaske 1361, saafremt han betalte til det apostoliske Kammer til den Tid hvad han endnu var skyldig af de 15000 Guldgylden, som han havde oppebaaret af Henric Biskop, Kanik i Lybek og Pavens Kapellan, og af Johan Guilabert, Decanus i Dorpt, og det pavelige Sædes Muncius, (Colse Bullarium p. 127); og den 19 Maj gav Paven ved Brev fra Avignon til samme tvende Mænd dem dette tilkjende, og befol dem ogsaa som Forstandere for Lunde Stigt, der saavel i det Verdslige som Gejstlige var (efter Lagerbring 459-60) skamferet, at rette og ændre det. Dagen forhen den 18 Maj havde Paven lyst Erkebisp Jacob af Lund i Ban, fordi han havde kastet Pavens Muncius Nicholaus Asilonis Søn, Provst i Lund, udi Fængsel, (Bzovii Annal. ad ann. 1360. col. 1279.)

Valdemar den Fjerde. Aar 1360.

Nu holdtes et Danehof i Kallundborg, hvor Alting blev jævnet og afgjort mellem Kong Valdemar og den oprørske jydske Adel, thi de indsaae endeligen begge, hvor skadelig denne Tvedragt var for dem samtlig og det hele Rige; desuden havde Kongen nu aldeles hæftet sine Tanker til at faae Skaane tilbage, hvortil Misfornøjelse i Sverrige og Magni Svaghed gav ham saa megen Anledning, men da var det nødvendigt for ham først at være forligt med sine egne Undersaatter. Den mærkværdige Recess, som da blev udstedt, findes saaledes oversat paa Dansk hos Hvidtfeld S. 547-53.

Vi Voldemar, med Guds Naade Danmarks og Venders Konge, og vor kjære Søn Christopher, Hertug i Lolland, holdt et Hof udi Kallundborg, Aar efter Gudsbyrd 1360, med

Baldemar den Fierde. Aar 1360.

med vore kiære og værdige Høvdinger, Her Voldemar, og hans Søn Her Henric, Hertuger udi Jylland, og med hæderlige Herrer og Fædre, Bisk͡opper, Riddere, og Riddermandsmænd, og ayden Almue, og Rigets indbygde Mænd, særdeles, som her efterskrevet staaer, for stor Nød at hielpe, at aflægge utallig Skade (som diss verre) er ført paa vort Rige Dannemark, der til at vort Rige skal være udi Styrkelse og bedre Skikkelse, med den hellig Aands Naades Hielp, fordi at i hans Naade ere saadanne Statuter, Haandfæstninger og Vilkaar sammensættede og stadfæstede: Først jette vi paa vor kongelig Tro, og vor Søn forskrevne Christopher, at holde alle disse efterskrevne Artikle stadige og ubrødelige, udi alle Lande, som ligger til Danmarks Rige, eller udaf Guds Gave skulde avles her til, og skulde de friligen nyde den Ret og den Lov, som staaer i de gamle Lovbøger, som de vare vane at nyde friligst og bedst, fra Kong Voldemars Lovfærers Tid, og andre vore kiære Forfædres, hvis Siæl Gud have! Item Her Voldemar, og fornævnde hans kiære Søn, og deres Arvinge, unde vi friligen og vel, at nyde deres Ret, som gamle Hertuger af Judland haver havt friligst og bedst, af fordum Time. Item de samme Hertuger jette paa deres gode Tro, at de skulde lade deres Mænd, og deres Indbyggere alle, nyde friligen og vel al deres Ret, som nogre af deres Forældre have jæt sine Raad og sine indbygde Mænd, at nyde friligen og best; og de samme Hertugers Mænd skulle være fulde Medhielpere, at deres Arvinge skulle friligen glædes af deres Ret, som de vare vane at nyde friligen og bedst af fordum Time. Item hver Biskop i Danmark skal friligen nyde sin Ret og Frihed, som deres Forældre have nydet af fordum Time. Item, om nogen Bisp i Dannemarks Rige, som ikke nu nærværendes er, og vil nyde saadan Statuter og Haandfæstninger, han skal gildgiøre de

sam-

samme Statuter, og styrke dem med sit Indsegel hos os. Item, om noget Land eller Herredomme kan her efter i nogen Maade avles til Danmarks Rige og Krone, og om de Landes indbyggde Mænd ville nyde friligen og fuldkommeligen de samme Statuter, Haandfæstning, Ret og Friheder her efter, da skulle de styrke dem med os, med deres Indsegles Foresættelse. Item Capitle, Kloster og Kirkens Personer, som viede ere til hellig Vielse, saa vel store som smaa, skulle nyde friligen og vel al deres Ret og Friheder, som de have nydt friligst og bedst af fordum Time. Item, Riddere, Riddermændsmænd, Fruer og Jomfruer, Kjøbmænd, Gjæster, Bønder og Bokarle, skulle nyde friligen og vel deres gamle Ret, som de have nydet friligst og bedst af fordumme Time. Item, Ingen over Danmarks Rige skal fanges, uden han er greben ved ferske Gjerninger, eller er lovligen overvunden. Item, vi skikke, med de mægtigste i Dannemarks Rige ere, endrægtelige Raad og Samtykke, at det Hof som kaldes Danehof, skal holdes i Kallundborg udi tre Aar samfelde næst efterkommende, og naar de tre Aar ere forgangen, da skal det Hof holdes i Nyborg aarligen, paa S. Iohannis Baptistæ Dag, som føre det vant er, af fordum Tid. Item, om Nogle vil møde og skylde Nogle paa Danehof, da skal han paaminde og lovligen stævne hannem, at han skal komme til det Hof, og svare for sig det hannem tillægges, uden han bevises at være hindret med nogen lovlig Hinder. Item, vi Hertuger og Bisskopper, Riddere og Riddersmænd, og al Danmarks Almue, og hver særdeles Sammenkomne, takke Gud for den store Naade og evindelige Velyndelse, som os er skeed og vederfaret, ofte og idelig og aarligen, og nu særdeles, af vor naadige kjære Herre, fornævnde Kong Voldemar, og haabes os det at maae bedres herefter, thi jette vi og stadelige tilbinde os hver særdeles, at troligen holde alle de Statuter, Haandfæstninger

Valdemar den Fjerde. Aar 1360.

Valdemar den Fjerde. Aar 1360.

og Ret, og efterskrevne Artikle, og vederkjendes det at være os kommet og hendes, besynderlig af den hellig Aands Naade, udi hvis Højtid denne forskrevne Haandfestning og Artikle ere skikkede og gjorde. Item, hvilken af de som disse efterskrevne Statuter vil gladeligen nyde, han skal disse Breve styrke med sit Indsegles Faresættelse, og vil de ej sætte deres Indsegle for, da skulle de ej nyde med os disse Haandfæstninge og Ret. Item, om nogen af disse efterskrevne, eller nogen anden værendes i Danmarks Rige, vil gange imod saadanne Statuter og Haandfæstninger, da skulle vi allesammen fuldkommeligen hjelpe til, at saadanne Statuters Bryderе skulle dømmes og pines ret visseligen, som Landsloven udkræver, særdeles imod de, som gjør Rov eller Brand eller forringe Nogen inden Danmarks Rige, eller de som indlede fremmede Herrer eller Mænd, som i nogle Maader kunde forminske Dannemarks Rige, hvilken som saadanne Statuters Bryder er, og vorder greben i ferst Sag, og lovlig overvunden, da skal han miste Fred, Gods og Liv. Item, hvilken af de her overskrevne er, eller andre, i hvad Skikkelse eller Vilkaar de ere, som bryde merkelige mod vor Herre Konge, eller Dannemarks Krone, han skal dømmes efter Landsloven, og pines skellig, og der skulle vi alle og hver særdeles hjelpe til af al Magt. Item, vi jette alle og hver for sig, paa vor gode Tro, som er forskrevet, at ingen af os skal gjæste ureimelige og uskjellige uden Husbondens Lov, og hvilke af os efterskrevne eller nogen anden, hvo han helst er i Dannemarks Rige, gjør her imod, hvilket ej skal skee, og vorder han greben ved ferst Sag, og lovligen overvunden, han skal saa dømmes som en aabenbar Røver og pines skjelligen efter Landsloven, og der skulle vi alle hjelpe til af al Magt. Item, det Hof som kaldes Danehof, skal holdes i disse tre næste samfelde Aar i Kallundborg, og naar de

tre

ere Aar ere fremfaren, da skal det Hof holdes aarlig i Nyborg, som det vant er i fordum Tid. Vil og nogen søge det Hof, da skal han imidlertid nyde fuldkommelig god Tryghed, 15 Dage for, og 15 Dage efter S. Hans Dag, hvilken Tryghed vi ville ej bryde, og om nogen af os, eller andre, bryder nogenlunde den Tryghed, da skal han vide, sig at lide den Pine, som kaldes Orbodemaal, hvilken som falder i den Pæn, som kaldes Orbodemaal, han skal pines skjellig efter Landslov, af vor naadige Herre Konning, hans Fogeder og Embedsmænd, og der skulle vi alle hjelpe til af al Magt. Item, ingen skal trængte eller nedtrykke sin Undermand, eller den som Man overmægtig er, i hvad Skikkelse eller Vilkaar han er udi, at han ej maa forfølge sin Ret, paa Ting eller Dom, om nogen gjør det, og det vorder skjellig bevist eller prøvet mod hannem, da skal han ombære først det de have Dele om, og siden bøde Kongen aldeles efter Landsloven, ligervis som han havde udi Kiven og Trætten. Item, hvilken som taler til Nogen forrædelige Ord, undsiger eller gjør nogen Mand den anden Truelse, eller Undsigelse for Dom eller paa Landsting, eller for fornævnde vor naadige Herre Konge, eller udi hans Gaard for Drost eller for Marsk, naar de ere for Dom eller Retterting, eller paa Landsting i Dannemark, da skal han først have tabt det, om hvilket han taler, og dernæst bøde efter Landsloven. Item, om fornævnde vor naadige Herre Konge hans Foged eller Embedsmand haver retteligen over nogen Ugjerning rettet efter Landsloven, det skal ej lægges ham eller hans til Onde af nogen, saa han haver det gjort af Fiendskab eller Had. Item, om Nogen lider nogen Uret, af Kongen, eller hans Fogeder, eller hans Embedsmænd, og om han kjærer det over dennem visselig, og forfølger det, da skal han ej lide nogen Hævn af vor Herre Konge eller hans derfore. Item, vi her efterskrevne og hver

Valdemar den Fjerde. Aar 1360.

Valdemar ved sig, og al Almuen i Dannemarks Rige, jette det paa vor gode
den Fjerde. Tro, som før, at vor naadige Herre Konge, hans Søn Christo-
Aar 1360. pher, og Dannemarks Krone, skal fuldkommelig nyde al sin Ret,
og der skulle vi allesammen og hver særdeles hielpe til, ydeligen med
al Arbeide og Magt, eftersom Landsloven udkræver derover. Kir-
ker, Klostere, Jomfruer, Vidver, moder- og faderløse Børn,
som ej have lovlige Værge, Torpere, Byemænd, Kjøbmænd, Gje-
ster, Bønder, Bokarle, Tyggemænd, alt Kongens Folk, og alle,
for hvilke vor Herre Konge haver og bør at forsvare, de skal stedse
nyde Fred, friligst og bedst, al deres Ret, Landslov, og Frihed,
og dertil skulle vi alle og hver særdeles hielpe, og efterskrevne og
hver for sig, med Raad og med Magt. Item vi fornævnte
Voldemar Konge, og vor kjære Søn Christopher, skulle og
ville udtyde alle vore Mænd, og hver efterskrevne og andre vore
Riges indbygde Mænd, disse Statuter, Haandfæstninger og alt
andet, til det beste, og vi efterskrevne Hertuger, Biskopper, Rid-
dere, og Riddermændsmænd, og al Dannemarks Riges Almue, skulle
og ville udtyde vor Herre Kong Voldemar, hans Søn Christo-
pher, alle fornævnde Statuter, Handfæstninger, og alt andet til
det bedste. At alle disse forskrevne Artikle og hver særdeles kunde
fange Styrkelse og Stadighed, og nyde deres fulde Kraft, og skulde
holdes stadelig af os alle efterskrevne og hver særdeles, da jette vi,
vi Voldemar med Guds Naade Konge, Christopher Hertug i
Lolland, Voldemar og Henric Hertuger i Jylland, Niels af
Odense, Peder af Viborg, Peder af Ribe, Henric af Roskilde,
Poul af Aarhuus, Magnus af Borglum, med Guds Naade
Kirkens Biskopper, Sti Andersøn, Claus Limbecke, Hen-
ning Podebusk, gamle Bent Anefeldt, Boe Falck, Erich
Nielsøn, Peder Lodvigsøn, Palle Jonesøn, Evert

Molt-

Molteke, Peder Grubbe, Niels Knudsøn, Jep Begere, Peder Begere, Oluf Jensøn, Peder Nielsøn, Anders Frost, Eske Brock, Jep Olufsøn, Jens Hummersbyttel, Heine Rabholt, unge Bent Anefeld, Otto af Hoya, Offe Pedersøn, Peder Lodvigsøn, Arent Moltteke, Christian Rylle, Lyder Limbeke, Jens Nielsøn, Niels Olufsøn, Erland Kalff, Peder Munck, Niels Glob, Offe Steg, Jens Axelsøn, Peder Albretsøn Splitoff, Lauritz Hvas, Niels Thomisøn, Jens Vendelbo, Peder Vind, Riddere, Niels Erichsøn af Linde, Jens Lauritzsøn, Niels Jonesøn af Kjeldebek, Knud Bugge, Povel Glob, Niels Ejesøn, Voldemar Sappe, Niels Raas, Niels Temmesøn, Strange Ebbesøn, Boe Høg, Thomas Nielsøn, Lauge Offesøn, Peder Ivesøn, Christiern Raas, Oluf Pedersøn af Nytorp, Oluf Longe, Oluf Olufsøn, unge Matheus Falster, Niels Karlsøn, Peder Hvit, Knud Hering, og Oluf, af Waaben, vi lade hænge vore Indsegle for dette Brev. Actum Kallundborg, hellig Trefoldigheds Søndag.

Valdemar den Fjerde Aar 1360.

Af dette mærkværdige Document findes paa Latin 2 ligelydende Orginaler i det kongelige danske geheime Archiv, hvilke jeg har ladet trykke i Bilagene. Man seer deraf, at det er temmelig Forskjel imellem det og Hvidtfeld, helst i Navnene, som dog vel meest rejser sig af den Copiists Skjødesløshed, som Hvidtfeld betiente sig af; saaledes har han sat: "Oluf Olufsøn, unge Matheus" istedet for Oluf Olufsøn Lunge, Mattheus, og til allersidst slikket en Oluf ind, som aldeles fejler i Orginalerne; men det allerbesynderligste er, at i dem siges udtrykkeligen, at dette Document er forfærdiget Pindsedag, det er den 24 Maj, og at Hvidtfeld derimod har Trefoldigheds Søndag, det er den 31 Maj. Ori-

Valdemar den Fierde. Aar 1360.

ginalernes Rigtighed kan dog ikke paatvivles; hermed stemmer og overeens en Vidisse udstædt den 22 Martz 1365 af Nicolaus Johansen Decanus i Roskilde og de 3 andre fornemste af Kapitlet der. Af de 34 Segl hænge under det ene Orginal kun 18, og det i rødt, blaa, og grønne Lisser, men under det andet 28, deels i grønt, og deels i gult Vox. Kongens Segl fattes under begge. Heinze (p. 176) formoder, at Danehoffet har begyndt den 24 og endt den 31 Maj. Westphal (IV. 1772.) har ladet trykke denne Constitution, og stemmer den overeens med den latinske Original. Man seer heraf, at den jydske Hertug Valdemars Søn Henrik var og Hertug i Jylland, hvoraf Christiani (II. 441.) retteligen slutter, at Herren Valdemar havde taget ham til Medregent, da Prindser ellers i de Tider kaldes kun Junkere; at Kong Valdemar tænkte alvorlig paa at faae Skaane tilbage, thi dertil sigte ganske vist de Ord: om de Lande, som efter den Tid kunde komme til Danmark; og endeligen, at de jydske Herrer endog Stig Andersøn havde vel teligen forud forligt sig med Kongen, siden de nu beseglede dette Instrument. Denne Haandfæstning findes og trykt i de 2 gamle Udgaver af jydske Lov bagved. Kofod Ancher (Lovhistor. 150-54) slutter rimeligen af denne Haandfæstning, at Klagerne hos Historieskriverne over Valdemars Strenghed og haarde Skatter ere overdrevne, eftersom intet tales i den herom, tvertimod Kongen takkes for hans store Naade, saa at man rimeligen har indseet, at Skatterne vare nødvendige for at tilbagebringe de forlorne Lande; til den Ende paalagde han Kirker og Klostere, at de maatte paa deres egen Bekostning lade deres Skibe og Kogger udløbe ligesaavel som Adelen, Kjøbstæderne og Bønderne; og gik han derpaa med en anseelig Hær over til Skaane, hvor han gjorde sig til Mester af Malmøe,

-ene, og en stor Deel af det platte Land, hvilket uden Tvivl er skeet Valdemar
sidst i Junii eller først i Julii. den Fjerde.

Paa den Tid opholdt Magni Moder den svenske Hertuginde Aar 1360.
Ingeborg sig i Lund, hvor hun den 28 Junii gav Qvittering til Laurens Ingebyorugsson for hans Regnskab over Fogderiet Dags (Diplom. Langeb.) og samme Dag var og Magnus og Søn, den norske Kong Hakon, udi Helsingborg, som sees af tre originale Breve, gjemte i det kongelige danske Geheime-Archiv, som de der have udstædt, hvorfor jeg ikke kan finde mig i, hvorledes Magnus kan efter Lagerbring (T. III. p. 461. not. 6) have været i Stokholm den 4 Julii; jeg tænker at Aaret er feil hos den af ham anførte Norberg. Ved det ene Brev tilstaa de begge, at være skyldige til deres kjære Svoger (dersom det ej er en pure Cancelli-Stil, saa maa Adolph da allerede have været gift med Anna, Datter af den meklenborgske Hertug Albert og Eufemia, Kong Magni Søster) Alve, Greve af Holsten og Stormarn, Grev Johans Søn, og hans Arvinger 100 lødige Mark efter Cölns Vægt, som de skulde betale til næste Frue Dag med 5 skaanske Mark paa hver lødige Mark og det enten paa deres Mynt i Lund eller et andet sikkert Sted, og hvad Greve Alvs Bud kjøbte for disse Penge, det maatte de frit, og uden Told udføre; de lovede at holde dette med "sameden" Haand, og paa Alvs Haand til de ædle Herrer de holstenske Brødre og Grever Hinric, Clawes, og Alv, og til Herre Marqvard Brucdorp, Ridder, Otte van Kurne og Heyne Wylstermann. Dette Brev er trykt i Langebecs 7de Tome. (S. 352–53). Ved det andet Brev bekjendtgjorde de, at de i deres Raads Overværelse havde dagtinget med Grev Alv, at han skulde være til deres Tjeneste, og derfor han eller hans Bud bekomme i dette og efterfølgende Aar 200 Mark lødig Sølv Cölns Vægt af deres

Told

Valdemar den Fierde. Aar 1360.

Told i Walsterbode og Schonøre i rede lødig Sølv, hver lødig Mark beregnet til 5 skaanske Mark; ligeledes skulde han eller Bud oppebære hvert Aar til Kyndelmisse 300 lødige Mark Cölns Vægt i deres Stæder Kalmar og Synderkøping i rede lødig Sølv, eller for hver lødig Mark 6 Mark svensk, saafremt Borgerne i bemeldte Byer intet lødigt Sølv havde; de skulde skaffe Greven disse Stæders aabne Breve paa at de vilde holde dem dette Sølv tilhaande paa rette Sted; hvad Grevens Bud herfor kjøbte i Skaane og Sverrige, maatte frit udføres uden nogen Told eller Byskat; dette lovede baade Fader og Søn med samenden Haand uden Argelist at holde Grev Alv, og paa hans Haand de holstenske Grever og Brødre Hinrik, Clawes og Alv, Ridder Marqvard Brucdorp og de Knapen Otto van Kürne og Heyne Wilstermann. Ved dette vare Vidner Grev Erenghisel af Orkenøe, Herre Anders Niclesson, Ghelker, de Herrer Herman van Viseen, Karl Olvisson, Drotte Petersøn, Thideric Veregede og flere gode Folk. I det tredie dagtingede begge Kongerne i Overværelse af deres Raad med samme Grev Alv eller dem, som fik hans Lof dertil at gjøre det paa hans Haand, i Henseende til den Gjeld, som den afdøde Kong Eric, deres Søn og Broder, var Greven og Arvinger skyldige, at de maatte mene det af de Løftes-Mænd, som havde lovet for ham; bleve Løftesmændene utro og holdt ikke hvad de havde lovet, saa skulde begge Kongerne og deres Arvinger betale til Grev Alv den halve Del af Gjelden til Mortens-Dag og den anden halve Del til næste Pindse-Fest i lødigt Sølv eller og 5 skaanske Mark for hver lødig Mark Sølv, og om det betaltes i Sverrige, da 6 svenske Mark, og skulde det betales til Grev Alv eller hans Bud paa et Sted som var uden Fare for begge Parter; men hvad Løftes-Mændene kunde ved aabne Breve eller andre redelige Beviser bevise

ikke at have afbetalt, det skulde afslaaes paa Hovedstolen; Alt hvad Bønderne herfor kiøbte i Skaane eller Sverrige, det maatte de frit udføre uden Told eller noget Besvar; Kongerne lovede dette med samlede Haand til deres Fættere de holstenske Grever Hinrik Clawes og Alv (her kaldes de ej Brødre, maaskee at denne Alf var Adolph af Schaumburg, og at han i de 2 andre Breve kaldes Hinrics og Clauses Broder, fordi de vare af et Hus), Ridder, Marqward Beuchorp, og Knaperne Otte van Kyrne og Heyne Wilstermann. Begge Kongernes Segl heng for. Alle disse tre Breve ere paa plattydsk, og vise, at Magnus var ved Haanden, og tænkte paa Skaanes Forsvar, og til den Ende søgte at giøre sig Grev Adolph forbunden, der maaskee ved denne Lejlighed tænkte paa at faae Fod igien i Skaane, som hans Fader Johan engang havde ejet. Da Magnus engang havde pantsat Skanør og Falsterbode til den meklenborgske Hertug Albert, saa maa han enten have udbetalt ham, eller og Albert tilladt denne Anvisning at skee derpaa til sin Svigersøn Grev Adolph.

Valdemar den Fjerde. Aar 1360.

Imellem Valdemar og Hansestæderne var og paa denne Tid en Underhandling i Giære, og sendte de af Wismar i den Anledning deres Borgemester til Kiøbenhavn, og noget efter kom did Borgermesterne fra Rostok, Stralsund og Gripeswolde den 26 Junii, og forsamlede de alle sig den 27de hos Minoriterne her, og lod kalde til sig Eghard Alverstorp, Foged paa Slottet der, spørgende ham, om Kongen af Danmark ej havde befuldmægtiget ham i Henseende til Stæderne og deres Forretninger, men han svarede aldeles intet; hvorpaa Borgermesterne efter Overlæg forsendte et Brev til Kongen, at de efter hans Begiæring ved hans Ridder Herre Christofer vare komne, og bad ham om hans skriftlige Svar, hvad hans Willie vare derpaa; fik de af Fogden et ridende

Bud

Valdemar den Fierde. Aar 1360.

Bud til Restved, hvor Kongen opholdt sig, og var Fogden heel særdeles villig og sagde at han ej vilde undlade at gjøre hvad som kunde være dem til Behag. De fik og Svar fra Kongen igjen, som desværre ej er indført i den rostokske Borgemesteres Skrivelse Underretning herom. Otte Dage efter den 5 Julii ankom de rostok-ske Borgemestre til Kjøbenhavn, og var Kongen endda ikke kommet (thi i denne Mellemtid var det uden Tvivl at han gik over til Skaane, da man finder, at han den 4 Julii udstædte i Ellenbogen, det er Malmø, et plattydsk Brev tilligemed sin Søn Hertug Christofer af Lolland, og Hertug Eric af Saxen, som er et Lejdebrev for Hertug Albrecht af Meklenborg og hans Søn Hinrik (som var gift med Valdemars Datter Ingeborg) at maatte frit komme til, blive hos, og reise fra Kongen enten til Rostock eller Wismar, saavel i Henseende til ham selv, som alle hans Hielpere. Alle tre hang deres Segl for. (Rostockische Nachrichten 1754 N. 14 pag. 53.) Albert havde Aaret forhen indgaaet Forbund med Magnus, men den snilde Valdemar vidste at dreje ham om, og desuden synes efter Usamdrægtighed for andre Ting at have vist sig mellem dem. Den 7 Julii kom Valdemar til Kjøbenhavn, og lod hos Minoriterne kalde Borgermesterne til sig, og takkede dem mangfoldig, fordi de vare komne til ham, læggende til, at han havde meget og vel at afhandle med dem, men at Tiden slog ej til, hvorfor han bad dem at gaa over med til Helsingborgh, hvilket de og samtykkede. Den 9 Julii bad han Borgermesterne til Bords, og efter Maaltid bad han dem at raade sig, hvorledes han skulde faa en almindelig Mynt i sit Rige til Handelens Beste; det blev og noget talt om Brevene angaaende Ejendom og Friheder (fornemmelig for Handelsstæderne.) Den 10 Julii samlede Borgemesterne sig hos Minoriterne, og sagde i Henseende til Mynten, at det ej stod til dem, hvad Mynt han

Valdemar den Fjerde. Aar 1360.

ville gjøre og anordne i sit Rige, dog ansaae de det for nyttigt, at han havde en stadig Mynt, som hverken blev forhøjet eller nedsat; men for Frihedsbrevene bleve de enige om, at de vilde give 1000 Mark lybske Penge, og om Kongen ej dermed vilde være fornøjet, men have mere, saa vilde de lægge 200 Mark lybsk til. Da blev og Noget talt om det ny og usædvanlige Paalæg, Kjøbmændene i Berghen paalagde de ny der ankommende Kjøbmænd, og blev vedtaget, at de lybske Borgermestere skulde sende deres Betænkning til de andre Stæder, og de derefter indrette deres Breve, og enhver By befale sine Kjøbmænd i Berghen at staae fra sligt Paalæg. Efter Maaltidet sendte Kongen sine Bud til dem, og bad dem ej tage ilde op at han red paa Jagt, men at han Dagen efter vilde ved Maaltids Time komme til dem i Kopenhaven. Men samme Dag den 10 Julii efter Aftensang gik Borgemesterne til Bispen i Lybek, og overgav ham bemeldte Betænkning, hvorpaa de udbad sig et godt og kort Svar; de sagde ham og deres Svar om Mynten. I Tusmørket kom Tjeneren Peter Dener og berettede dem, at de ufortøvet skulde følge Kongen til Helsinghøre, hvor de talte til Bispen om Svar paa deres Brev; men han gjenmælede at Kongen havde ej sit Raad hos sig. (Dog Valdemar var ej i Helsinghøre, thi did kom han først den 14 Julii, hvilket stadfæster det Hamsfort siger (Script. I. 310) at han den 10 Julii belejrede Helsingborg, saa at de Krøniker fejle, der have den 9de. Derimod fejler Hamsfort end mere, naar han henfører Helsingborgs Beleiring til 1361, thi det strider baade mod Hvidtfeld, og end mere det strider imod den samtidige rostokske Skrivers Beretning. Det var egentligen kun Helsingborgs Slot som blev beleiret, thi Byen var aaben. Imidlertid maa Magnus have begivet sig bort forend Beleiringen begyndte, thi den 13 Julii var han i Skeningen og udgav der, ifølge

Valdemar den Fierde. Aar 1360. Diplomet Langeb. et Brev angaaende Wreta Kloster.) Den 14 Julii ved Middagstider kom Valdemar først til Helsinghore (rimeligen fra Helsingborgh) og lod han efter Maaltid kalde Borgemesterne til sig, og forviiste da et Trygheds-Brev med Kong Magnus og Raads Segl for, efter hvis Oplæsning ved Bispen af "Windeshusen" Kongen adspurgte Hertugen af Meklenborg, om han vilde gaae i Borgen for sig en Tryghed, men han sagde ej at have Fuldmagt dertil; dog den svenske Konge sendte med ham nogle af sine Riddere til at gjøre det, og lovede de for Trygheden. Den 15 Julii efter Maaltid lod Kongen kalde Borgermesterne til sig i Klosteret ved sin Fortrolige Gerard Ketelhut, tiltalede dem, og takkede dem meget fordi de havde fulgt ham, og spurgde om de vilde bivaane hans Forhandlinger ("placita", angaaende den svenske Konge) for at høre baade paa hans Ret og Uret og raade ham til det Beste, hvortil Thideric Warendorp svarede, at de havde Fred (Treuga) med den svenske Konge, og at deres Øre ikke taalte at være nærværende, om noget Uvenligt, Hadefuldt eller Ondt sagdes imod ham, dog vilde de mellem sig forhandle, hvorledes de paa en venskabelig Maade kunde tilstaae hans Begjæring. Imedens de nu udtalte herom, sendte Kongen til dem Bispen af Lybek, og Ridder Eghard af Krummesse, og lod spørge om de vilde bivaane hans Forhandlinger, hvortil Thideric Warendorp gjentog sine forrige Svar; endelig sagde Bispen, at Kongen ej bad dem at møde ved Forhandlingerne til noget Ondt, Uvenskab eller Krig, men allene for at befordre Freden, hvilket samme Kongen ogsaa selv sagde; da sagde Borgermesterne at de gjerne vilde bivaane Forhandlingerne; hvorpaa Kongen lod ved sin Notarius overgive en Papirsbog, hvorudi var Afskrifter af mange aabne Breve, og blev den overgivet til de lybske Borgemesteres Notarius Johan, og forevistes tilligemed Afskrift af et Privilegium

om

om Fred og Venskab lovet og besvoret mellem dem, og bestod det af mange Artikler, nemlig at ingen maatte understøtte den andens Mand, ej fortrædige Kiøbmændene, ꝛc. Efterat dette var oplæst, sagde Kongen: I have nu hørt og besvoren den dagthingede Fred mellem os, (ham selv og Magnus), og derpaa lod han Borgemesterne gane, læggende til, at han var beredt at tjene dem, om der var noget de forlangte af ham. Den 16 Julii tidlig om Morgenen lod Kongen Borgemesterne kalde til sig i fornævnte Kloster, og da sagde han til dem Alle, undtagen til dem af Stralsund og Gripswold (som venteligen ej vare tilstede): Kjæreste Venner! jeg takker Eder mangfoldig, fordi I have været mig saa gunstige, og fordi I altid have befordret mit Beste, og fordi I nu ere komne til mig. Vider, at jeg har ved mine Maglere (Placitatores) anklaget den yperlige Mand, Herre Magnus, Sverriges Konge, for adskillige Dele og Artikler, som han har benægtet for dem, men de ere blevne ham bragte i Erindring ved Hertugen af Meklenborg og nogle andre, for hvilke Sandheden af de Artikler, som jeg forekastede ham, var bekiendt; hvorpaa bemeldte Konge af Sverrige kom fra Slottet (venteligen i Helsingborg) hid til mig i Klosteret (i Helsingør) og tilstod, at de ham forekastede Dele og Artikler vare sande; og som jeg overvejede, at hans Brød var varigere end mit (maaskee Valdemar vil herved sige, at Magni Stilling var bedre end hans og passer sligt Udtryk sig paa de Tiders skjemtsomme og billedrige Talebrug), saa overgav vi vore Sager til Opmænd at afgjøre, jeg valgte Bispen af "Wendeshusen", Hertug Eric af Saxen min Morbroder (nøje at tale, maatte den gamle Eric I af Saxen-Lauenburg herved forstaaes, thi han var gift med Elizabeth, Valdemars Moster, dog troer jeg næsten, at herved snarere sigtes til Sønnen Eric II, som var Valdemars besynderlige Ven), Stigh

Valdemar den Fjerde. Aar 1390.

Valdemar den Fjerde. Aar 1360.

Andersøn og Borcius Valk, Riddere; og Kongen af Sverrig valgte Hertugen af Meklenborg, Nicolaus Abrahamsøn, Andreas Nicləsøn, Riddere, og Jon Christiernson. Den [illegible] Julii besvarede Valdemar Sætningerne og Artiklerne. Den [illegible] Julii seilede han til Helsingør (af hvilket man næsten maae slutte, at Borgemesterne have tøvet hos ham i Helsingborg, og at det var i et Kloster der, hvor Magnus kom til ham, hvilket og er rimeligere, end at han skulde have givet sig over til Helsingør; men er det saa, da har Skriveren forglemt at sige, naar Valdemar og Borgemesterne kom til Helsingborg) og lod sige, at Borgemesterne skulde følge ham, som de og gjorde, hvorpaa han svarede dem paa deres Brev, at St. Olai Dag, som indfaldt paa Mariæ Magdalenæ Dag altsaa den 22 Julii (hvilken bliver da den ene Olai Dag, paa hvilken nogle Diplomer ere daterede, da den rette, og hans Dødsdag ellers er den 29 Julii) vilde han sammenkalde sit Raad. Og her hører beklageligen den rostokske Skrivers Efterretning op. Man seer, hvorledes Valdemar vidste paa en behagelig og fiin Maade at omgaaes dem, han tænkte at kunne have Nytte af, hvorledes han havde mange Underhandlinger med Magnus, rimeligen mest om Skaane, og hvorledes han da smigrede for Hansestæderne. Af Mangel paa omstændelige Historieskrivere og Documenter vides nu intet videre denne vigtige Sag angaaende førend den 10 August, da man har et plattydsk Brev af den meklenborgske Hertug Albert, givet udenfor Helsingborch Hus (hvilket Valdemar endda har beleiret, og i hvis Herr Albert var, endskjønt ej som aabenbar Fiende af den svenske Konge, førend fra den Dag) og hvilket er trykt hos Scheidt (vom Adel. p. 410–16). Deri siger Albert, at imellem ham selv og Arvinger paa den ene Side og hans kjære Ohm Hertug Eric af Saxen paa den anden Side var bleven dagthinget, at Her-

Valdemar den Fjerde. Aar 1360.

tug Eric skulde give sin Datter Jutta til Alberts Søn Hertug Magnus (da nu Jutta var Erico første og ej anden Datter, saa man det dog have været Eric, som de var hos Valdemar;) Jutta eller Judith fik dog ej Magnus, men sin Fætter Hertug Bugislav VI af Pommern) og skulde det paa begge Sider gives 4 Uger forud tilkiende, naar Brylluppet skulde skee; hun skulde have Grevesmøhlen, By og Land, i Livgeding, og det hende overleveres Dagen efter Brylluppet; hvorimod Hertug Eric og Søn Eric i alle Ting skulde staae Albert og Sønner Henric, Albert og Magnus bi, ligesom de igjen skulde gjøre med de 2 andre og Arvinger; opkom nogen Tvist mellem Alberts Ohm Hertug Rodolf af Saxen og Hertug Eric, da skulde Albert inden 6 Uger efter han var derom bedt, søge at forlige det; det samme skulde Eric gjøre med det gode, om Uenighed opkom mellem Hertug Albert af Saxen og Albert af Meklenborg. Begge Eriker Fader og Søn frasagde sig og saa for deres Efterkommere al Ret, om de havde nogen, til Herskabet Meklenborg og Grevskabet Schwerin med alle Slotte, Gods og Lehn derudi, og skulde de give dette tilkiende for Keiseren; opkom nogen Tvedragt mellem Marggreverne af Brandenborg eller de holstenske Grever eller den vendiske Herre paa den ene Side, og Hertug Eric af Saxen paa den anden, saa skulde Hertug Albert af Meklenborg forlige det inden 6 Uger, efterat han var derom anbedet; opkom Tvedragt mellem Kong Valdemar af Danmark og Arvinger paa den ene Side, Hertug Eric af Saxen og Arvinger paa den anden, som Gud forbyde, da skulde Hertug Albert af Meklenborg forlige det om han kunde, eller og i vidrig Fald dømme deri; det samme skulde og Hertug Eric gjøre, om Uenighed opkom mellem Kong Valdemar og Hertug Albert; og hermed skulde al Krig og Uenighed mellem Hertugerne Albert og Eric være nedlagt;

Valdemar den Fjerde. Aar 1360.

lagt: men opkom herefter nogen Tvist mellem dem, da skulde to Riddere fra hver Side møde paa Schonenberge, 14 Dage efterat de derom vare anmodede, og kunde de ej skille heri, da skulde de inden 14 Dage afsende deres skriftlige Kjendelse til Kong Valdemar, og han inden en Maaned villigen afgjøre det, og kunde han ej, da fælde Dom deri. Døde Kong Valdemar i deres levende Live, som Gud ikke ville, saa skulde begge Hertugerne Eric og Albert vælge en anden Opmand i hans Sted. De meklenborgske Hertuger lovede at holde dette ved deres Ære og Tro, og begge Riker besvore dette ved Helgene; med de første lovede 10 Riddere og 19 Knapen, hvoriblant Henric Moltcke, og med de sidste 2 Riddere og 28 Knapen. Saafremt de meklenborgske Hertuger ej holdt dette, da skulde deres Forlovere ride ind i Wismar, en Maaned efter, og forblive der indtil Alting var fuldbyrdet. Men langt vigtigere var et andet Forlig, som samme Dag og Sted blev sluttet og hvorom Gram giver (pag. 112) en kort Underretning efter Kettenstein (i hans Analecta Norvegica. IX Stykke [illegible]) men en udførligere findes hos Rudloff, hvormed man [illegible] sig nøje, saa længe denne fortræffelige Skribent ej har leveret sit meklenborgske Diplomatarium. Forliget blev altsaa sluttet mellem Kong Valdemar, hans Søn Hertug Christopher, Hertug Eric af Saxen-Lauenburg, Hertug Valdemar af Slesvig, Hertugerne af Stetin, og Bisp Johan af Kamin, paa den ene Side, og de samtlige meklenborgske Hertuger, Churfyrst Ludvig af Brandenburg, Churfyrst Rudolf af Saxen, Hertug Barnim den Yngre af Stetin, alle holstenske Grever og Stæderne Rostock og Wismar paa den anden Side, og vare paa de Danskes Side den saxiske Hertug Eric, Bispen af Wendelsyssel (eller Børlum) og 28 Adelsmænd Forlovere, og paa Meklenborgernes Side 30 Rid-

dere

dere og Knapen, og alle andre Fornemme af Tillaget; en Hovedsagen udgjorde ved dette Forlig vare, at Kong Valdemar og Søn lovede at hielpe med, at deres Vinge, naar den Gode ej kunde hielpe, skaffe Hertug Albert og Sønner Ret til at faae Erstatning af den svenske Krone for siden Skaden i den skaanske Krig (alt som mene Albert selv havde Ulfred med Magnus, og hans Pant i Skaane og Halland urettigen fratagen ham bragte, som jeg forhen her formodet) hvorimod Hertugen lovede at hielpe Kongen til hans Fordring udi bemeldte Fald (wunderligen nevnes ej Magnus her, men allene den svenske Krone og Fald; hvilket kan bestyrke den Mistanke, at Magnus selv hemmelig stod i Forbund med Valdemar; Fordringen bestod uden Tvivl i Skaane) som og da at forskaffe de Danske, som sad fangne i Wismar, deres Frihed uden Løsepenge; hver Part paatog sig at være Mægler og Opmand i den andens Stridigheden med nogen af forommeldte Vendere og Hertug Albert i Besonderlighed i dem, Kongen, hans Søn, og Hertug Eric havde med de vendiske Herrer Claus af Gustrow, Bernhard af Waren, og Hennecke af Goldberg; for hvad Stridigheder der herefter kunde opkomme mellem dem selv, blive 2 Riddere af hver Parts Raad valgte til Dommere og Hertug Erik til Opmand. Magnus og Sverrige havde nu ingen Ven, og Valdemar derimod saa mange, thi alle disse Fyrster havde mange Riddere og Knapen med sig, og stode Valdemar af Slesvig, Erik af Saxen og Albert af Meklenborg vist den danske Konge bi, som forstod klogeligen at benytte sig af Omstændighederne, at forbinde deres Fordel med sin, og at vise sig venlig, truende, gavmild, ligesom det udfordredes. Derpaa den 13 August, hvilket og skal være skeet forhen den 8 April, blev udstedt et skiftet Tesve for Hertug Albert og hans Søn Henrik af Kongerne Magnus og Hakon, og de svenske og nor-

Valdemar den Fierde. Aar 1360.

Valdemar den Fierde. Aar 1360.

norske Stænder (snarere Raad) som og af Kong Valdemar, Hertug Christopher, og den svenske Hertug Eric. Dette tilligemed mere, bringer mig paa de Tanker, at Albert blev udvalgt til Mester og Opmand mellem Magnus og Valdemar, og at han [illegible] tilveiebragt Forliget mellem dem. Den 20 September var Albert endda i Helsingborg, og udstædte den [illegible] til Everard Moltke, Ridder, paa 55 lødige Mark, og skulde [illegible] tale dem igjen til næste Pindsefest udi Rostok i Herre Raadmand Lydekens fra Rostok hans Huus; det blev og paa Everds og [illegible]ingers Haand lovet til Herre Vicke Moltke fon [illegible], Con[illegible] og Everd Moltkes Knapen. Da Kong Magnus var den [illegible] September i Warberg, saa troer jeg, at Albert har i dette Tidsrum fra 13 August til 20 September tilveiebragt i Helsingborg Freden mellem Valdemar og Magnus. Maaskee har jeg sagt en Grund, hvorfor jeg troer, at Albert meglede Freden, nu vil jeg anføre den anden. Corner ved 1361, den lybske plattydske Krønike hos [illegible]der ved 1360, Latomus (Westphal IV. 301) ved 1357, hvilket Aar Franck (lib. VI. p. 219) bifalder, hvorimod Rudloff antager 1358, hvormed og Cranz (Vandalia lib. VIII. 190) kommer overeens, undtagen at han satte Aarstal har, berette, at Valdemar forligte Hertugerne Albert af Meklenborg og Eric af [illegible] saaledes at den sidste gav den første Plau igjen, og skulde derimod have Boizenburg, og indtil Albert kunde give det skyldige, Gadebusk igjen til Underpant; da nu Albert og Eric virkeligen bleve i dette Aar den 10 August forligte udenfor Helsingborg Slot, udi hvilket Forlig Valdemar vist havde stor Deel, saa hører denne Beretning om Plau og Gadebusk uden Tvivl til dette Aar. End videre berette de, at Valdemar fik for sin Umage Helsingborg til bestandig Ejendom, af Albert, som han efter Cranz i Saxonia (lib.

(lib. IX. cap. 30 p. 250-51) havde forhen faaet af Kongen, fordi han havde tient ham i Krig, hvorimod han i Dania (lib. VII. cap. 47. p. 317.) skriver, at Valdemar tog det fra Alberts Statholder, fornemmelig over, at Albert ej holdt Eric med Ord, hverimod de andre Meklenborgske synes ligesom at beskylde Valdemar for at have beskaret Eric, hvilket aldeles ikke er troligt, da han var hans beskydderlige Ven. Franck legger til, at Albert ogsaa overlod Valdemar de Stæder i Skaane, han havde faaet af den afdøde svenske Kong Eric, nemlig Skanør og Falsterbod. Den gamle lybske plattydske Kronike siger alene, at Valdemar for denne Mægling mellem Albert og Eric fik Helsingborg. Da nu Valdemar ej fik Helsingborg Slot førend 1360, saa kunde han ej heller for overlade det til Albert, og altsaa hører dette til 1360. Jeg forestiller mig Tingen saaledes, at Albert har af Magnus faaet Helsingborg Slot, fordi han mæglede Freden, men at det har førend og underhaanden været afgjort, at Albert skulde igjen overlade det til Valdemar, paa det at det ej skulde lade at Magnus holdt med Fienden. Kroniken som slutter med 1389, fortæller først, at Valdemar med Magt tog Skaane ind, og at han derpaa kom i Besiddelse af Helsingborg ved Magni Overladelse. Hvidtfeld siger S. 546, at han indtog voldeligen Adelens Gaarde og Barfred i Skaane, og at Adelen derpaa kom til ham og aflagde Eed; Lindholm fik han ind deels ved Trudsler deels ved Penge, og at han blev Mester af hele Skaane og Bleking. Naar betænkes, at Valdemar havde alt Landet i sin Magt, at Magnus var beleiret paa Helsingborg Slot, at hans Magt var der kun svag mod Valdemars, og at Valdemar gjorde store Løfter, som vare nyttige for ham, om ej saa aldeles for Sverrige, saa er det intet Under, at denne svage Herre lod sig bevæge til et Forlig, hvorved han af-

Valdemar den Fjerde. Aar 1360.

Valdemar den Fjerde. Aar 1360.

stod Skaane, hvilket blev ham saa højt bebreidet af de Svenske, og hvorfor han staaer saa ilde afmalet i Historien. Man maa hjertelig beklage, at Documenterne om alt dette ikke nu ere til, eller at de endnu ligge i nogen Krog. Dette er vist, at Magnus overgav Helsingborg Slot til Valdemar, hvorimod denne forbandt sig til at staae ham bi med al sin Magt, naar paafordredes, og at den begyndte Ægteskabshandel mellem Hakon og Magrete skulde have sin Gjenge; og herpaa fik Valdemar de andre Slotte og Fæster ind i Skaane og Bleking, som endda stode tilbage, med Magni gode Villie. Ja Magnus gav ham og tilbage i Helsingborg, da Ægteskabet mellem Hakon og Margrete blev paa ny stadfæstet, Grev Johans Kjøbebrev, Skaaningernes Hyldingsbrev, og alle Brevene Skaane angaaende, som Valdemar derpaa skal have brændt, og lovede Valdemar derimod at være Magni huld Broder og Ven i al hans Nød og Anliggende mod hver Mand. Det meste af dette skriver Hvidtfeld (S. 546 og 553) som uden Tvivl har taget det af den ofte anførte gamle Kronike, som slutter med 1368, men er borte fra 1357 af. Den svenske Ericus Olai (lib. IV. p. 239-40) fortæller omtrent det samme, og at det skede uden det svenske Raads Samtykke, og uden at tale om, at Sverrig skulde faae Kjøbstæderne igjen, hvorimod Valdemar lovede at staae ham bi imod det svenske Raad, og at hjelpe ham til at ødelægge det. Han og flere gamle danske og svenske Kroniker, hvoraf to slutte med 1389 og 1412, sige at Valdemar formaaede Magnus hertil, deels ved Trusler og deels at fornærme ham, og deels ved søde Ord, Løfter og Overtalelser. Nicolai lundiske Kronike (Script. VI. 630) den plattydske Chron. og den danske Rimkronike tale alene om, at Valdemar med Magt indtog Skaane, og at Magnus ej turde modsætte det, og maatte ei et Ord om Enighed og Overens-

falset. Den svenske Rimkronike, Hamsfort, Ericus Olai, og Kroniken som slutter med 1523, sige, at Valdemar fik da og Halland tilbage, men Lagerbring beviser ved et Diplom (pag. 466) at Halland var endda i Magni Hænder 1363 den 6 Julii. Det bliver og meget uvist, om Magnus har overleveret Brevene 1360, thi Kroniken, som slutter med 1523, siger, at det skete i Helsingborg, da Hakon blev forlovet med Margrete, og Hadorphs svenske Rimkronike synes at henføre det først til den Tid da Brylluppet gik for sig, altsaa til 1363. Gram synes (pag. 113) ligesom at kaste nogen Tvivl paa det at Valdemar skal have brændt Brevene, da han fik dem tilbage, eftersom eet er endnu tilbage i Original, spørgende, hvorfor han ej ødelagde dette; imidlertid tør jeg dog paa denne Grund ej benægte det. En Hovedaarsag, hvi Sverrige mistede Skaane, bør vel søges i Magni gjeldbundne Tilstand, og at de Svenske have, som det synes, ej understyttet deres Konge i dets Forsvar, hvilke begge Dele Lagerbring (pag. 468) anmærker. Da Hakon siden bæstede sin Fader Magnus, fordi han havde skilt Sverrige ved Skaane, saa maa man tro, at han ingen Del har havt i dets Overgivelse. De Svenske laste deres Konge overmaade meget, fordi han skilte dem ved Skaane, og bærer han derfor i Hadorphs mindre svenske Rimkronike (p. 13) allerede det Tilnavn Smeek, enten fordi han ved Snak og Smiger lod sig forføre til at afstaae Skaane, eller og fordi han smækede eller mindskede Riget, som Dalin mener T. II. p. 527. De Danske Skribentere, og især Heinze (p. 181–83), ophøje Valdemar meget for dette, hvorimod de Svenske, helst Ericus Olai, kaldte ham derfor (pag. 238) gierrig, rovbegjærlig og svigefuld. Man kan med Holberg sige, at da Valdemar kun søgte at faae det igjen, som fra Arilds Tid havde hørt til Danmark, saa kan

Valdemar den Fjerde. Aar 1360.

 hans

Valdemar den Fjerde Aar 1360.

hans Opførsel bedre undskyldes, end om han havde betjent sig af Magni Svaghed til at fravende ham alsgamle svenske Landskaber. Men da Valdemar havde mange Gange selv stadfæstet Skaanes Salg, saa maa man tilstaae, at det han nu gjorde, var mere klogt og nyttigt, end retfærdigt; thi hvorvel han havde afstaaet det tvungen ved Omstændighederne, saa kan man dog sige, at ingen Afstaaelse, som er en Følge af Krig, kunde paa den Maade gjeldes de ere alle nødtvungne, og derved indførte man en evig Krig. I Virkelighed er det vel saa, men her spørges kun om hvad der er retfærdigt, og om Ord ej skal gjelde, og Løfter holdes. Imidlertid var det dog en virkelig Fordel for Sverrige, at deres tilkommende Konge Hakon skulde ægte den danske Prindsesse, thi derved kunde man haabe fast Fred og Venskab mellem begge Rigerne, Foreningen mellem Norge og Sverrige bestyrkedes derved, og man øjnede et, hvorvel svagt Haab om alle tre Rigers Forening. Skaaningerne svor nu Valdemar, og han viste sig gavmild med Pengeforæringer mod dem. Ved denne Lejlighed tog han og hele Bornholm i Besiddelse, men paa hvad Grund og i hvilken Anledning han kunde skille det lundiske Erke-Sæde derved, siges ikke; des forunderligere er det, da man har Aarsag til at troe, at Erkebisp Jacob var ham meget hengiven.

Udi Lund den 25 December tog Kong Valdemar Borgemesteren Raadmændene og Bymændene i Malmøge under sin Fred og Beskyttelse, og stadfæstede alle de Privilegier, Rettigheder, Sædvaner, Friheder og Benaadninger, som de havde havt af hans Forfædre de danske Konger, og undte alle Gaarde, Ejendele, Vare, Skibe og Bygninger i Byen, som og alle Skomagere, Skindere, Slagtere, Bagere, og alle, som dreve der noget Haandværk, at maatte betale Skatter, Paalæg og Hjelp (Subsidia) efter

Raa-

Raadets og deres Medborgeres Tilsigelse, eftersom de udi fornævnte Ting have Deel, saafremt de vilde yde og bruge det, dog Adelens, Klerkers, og Lægfolks af dem selv beboede Boliger undtagen; døde en Raadmand, saa havde de andre Magt at vælge en i hans Sted; Raadet havde Magt at besørge alle Ting i Henseende til alle Haandværker; ingen Malmø Borger maatte for nogen Sag stævnes udenfor deres Thing, uden til Kongens eget Retterthing; ingen maatte under 40 Marks Bod overlade til nogen anden sin Sag at dele (føre) imod en Bymand, og denne ej heller under samme Straf til nogen udenfor Byen; dersom nogen forklejnede ved slette Ord en anselig Persons Rygte, da skulde han, om han var Mandspersøn, hudstryges, og en Qvinde drage visse dertil beskikkede Stene, af Byen; hvo der anklagedes før "Vendsel" Sag, (det er: var sigtet som Tyv, men hvis Tyvekoster ikke kunde tilstædebringes, see Kofods jydske Lov p. 362) han skulde rense sig ved 6 Mands Eed, eller og bøde 3 Mark Penge til Kongen; kaldtes nogen til Raadstuen for den Bod, kaldet Bjerkeøre (maaskee af Birk) af Brød, Øl eller andet sligt, han bøde første Gang 3 Øre til Kongen og Byen, 2den og tredie Gang ligesaa meget, 4de Gang 3 Mark Penge, men 5te Gang miste sin Haandtering, og aldrig faa den igjen uden Kongens og Raadets særdeles Naade, og dog ligefuldt betale Bod; Raadet alene skulde have Magt til at sætte Pris paa Viin og Øl, undtagen Kongens Foged; understod sig nogen forhen at sælge, da bøde 40 Mark, det halve til Kongens Rentekammer, og det halve til Raadet; fersk Sild var det eneste, som andre end Borgere havde Magt til at føre paa Vogne; naar Nogen paalagdes at værge sig med 3 Tylter Eed, da maatte han gjøre det med 6 Mænd af St. Knuds Gilde; ingen maatte staae i nogen Krambod, Klædebod eller Suder- (Skomager) Bod eller øve noget Haandværk, uden Bymændene

Valdemar den Fjerde Aar 1360.

al-

Valdemar den Fjerde. Aar 1360.

allene, uden alene den Tid Markedet stod paa fra Mariæ Himmelfart til Mikkelsdag (det er fra den 15 August til den 29 September) og det under 40 Mark Pengebod til Kongen og ligesaa meget til Byen; alle Riddere, Riddermands Mænd (i den gamle danske Oversættelse staaer: Riddere med, venteligen ved en Skrivefeil istedetfor Ridderes Mænd) Bøsmere (i Oversættelsen: friborne Mænd) og alle andre skulde af alting, deres egne iboende Gaarde undtagne, betale alle kongelige gamle og ny Afgifter, visse og uvisse; hvad Gods Borgerne ejede i Flekken (?) Offre-Malmøge, skulde være fri for Inne, Stuth, Ledingh og al Paalæg; og da Uformuenhed hindrede mange i at forfølge deres Tyve, saa skulde af hvert Samqvem kaldet Madschap (uden Tvivl mindre Selskaber end Gilder) henlægges hver Paaske og Jul 1 Penge aarligen til at holde Tyvene for til næste Tingdag og være til Kongens Bruug; men frikjendtes Tyvene paa Tinget, da den hele Stad hade 9 Mark skaanske Penge til Kongen. Vidner herved vare Nicholaus Jacobsen Provst i Lund, Acho Ingwarson, Ridder, Kongens Hovedsmand, og Nicholaus Jonsson af Keldebec, Kongens Justiciarius. Hvidtfeld siger S. 553 at Kongen gjorde og Lunde Borgere toldfrie overalt i Danmark, ligesom han havde gjort Malmø, og at Kong Eric af Pomern siden stadfæstede det.

Saasom Hertug Albert af Meklenborg ej antvordede hverken Gadebusk eller Boizenberg fra sig til den saxiske Hertug Eric, endskjøndt denne havde givet Plawen fra sig, saa kom det til ny Krig mellem dem, enten i dette eller i næste Aar. Men Eric, venteligen den unge, vandt et stort Slag mod Meklenborgerne, dræbte og fangede 350 eller 400 Riddere og Knapen og havde 4 Uger forhen taget Plawen tilbage. Da de holstenske Grever Albert og Claus hørte dette, kom de Albert til Hjelp og belejrede

Be-

Befæstningen Krummesse; men de af Lauenborg og flere Indvaanere af Gaarden, mest Bonder, greb Holstenerne an, og førte omtrent 60 Vebnere bort fangne. (Corner l. cit. og efter ham Crantzius lib. IX. cap. 30 p. 250–51.) Valdemar den Fjerde. Aar 1360.

Udi Kalundborgh den 23 Maj gave de 6 danske Bisper, som vare der forsamlede paa Danehof, et Afladsbrev til alle dem, som besøgte og gjorde vel mod St. Andreæ Kirke i Snødhe paa Langeland i Odense Stigt. Brevet er trykt hos Pontoppidan II. 207.

Den 23 Julii stiftede Ridder Strigot Andreasen af Bjørnsholm St. Clementis Kirke i Arus, og gav dertil adskilligt Gods paa Vilkaar, at derved skulde holdes Sjelemesse for ham, Hustrue, Fader, Moder, Sønner og Brødre, dog forbeholdt han sig og den ældste af sine Arvinger for bestandig Ret til at kalde en beqvem Præst ved dette Alter, dog med Samtykke af Bisp Paul, og Kapitlet. Hans eget Segl, tillige med Bisp Pauls, Olav Erkedegns og Kapitlets der bleve forehængte. Brevet er trykt hos Langebek (VI. 479). Pontoppidan henfører (p. 205) denne Stiftelse urettelligen til 1358.

Den 18 Julii pantsatte Ridder Johan Pikkare kaldet Smeker til den ædle og ærlige Herre Ridder Eskvard Moltcke og hans retmæssige Arvinger det Gods, som Ridder Johan Sviinskale havde pantsat og siden paa Sjællands Landsting overladt ham, og det for samme Penge, som der stod i Ridder Jacob Nicleasons og Vebners Andree Agysons aabne Breve. Han selv hang sit Segl for, saa og de Herrer Siko Moltcke, Peder Grubbe, Olav Bjørnson Riddere, Johan Mateson, Landsdommer i Sjælland, og Asser Skeef (Diplom. Langeb.)

Den 21 September stadfæstede Broder Nicholaus Bisp af Odense til Broder Andreas, Prior i Odense, efter hans Begjæring

Waldemar den Fjerde. Aar 1360.

ring den Rettighed at maatte efterse Regnskaberne af Kirkerne i Parthorp, Aasum, Stenløse og Udberuth, hvilke stode under Klosteret, at maatte inddrive hvad Kirkerne havde tilgode og at rette hvad Forseelser Kirke-Værgerne og Sognefolkene kunde begaae, baade i Henseende til Kirkernes og Kirkegaardenes Fredning og andre Ting. Dalum Klosters Tiende (familia) undtagne, ja endog at maatte forføre imod dem, saa og mod dem, der om Natten ufornuftigen besøgte Barselkoner, med Kirkens Censur, og hæve Bøderne derfor (Diplom. Langeb. og Mst. Bartholin Tome. VI. p. 429)

Den 16 October udstædte Jonas Grubbe sit Gjeldsbrev til den ædle Mand Herre Peder Grubbe Ridder for 18 Mark Sølv og for en halv Lest Sæd, hvorfor han pantsatte ham sit Gods i Therløse af 6 Øre Jordskyld og skulde han til Mortens-Dag betale det igjen i Sterlinger, Lybekker, og Sæd. Han selv hang sit Segl under, som og de ædle Mand Olav Jonasson af Thurestofte, Johan Nielesen af Kragetherp, Riddere, og Johan Matteson Landsdommer i Sjælland. (Diplom. Langeb.)

Bisp Henric af Roskilde skienkede den 31 October til Abbed Henric af Sorø og Conventet der, og egentligen til deres Bord, Alstæthe Kirke med Agre, Enge, o. s. v. hvortil Bispen og Abbeden havde Patronats-Ret, hvorimod de skulde holde den en residerende regelbunden eller verdslig Vicarius, og de sædvanlige Afgifter svares Bispen og Erkedegnen som af andre Kirker. (Bartholin. VI 533.)

Den 1 November gav Ridder Yvar Nicleson Fuldmagt til sin kjære Fortrolige (familiaris, maaskee det og skal sige en af hans Husfolk) Andreas Jacobsen at skiøde hans Gaard i Malmoghe, kaldet Skaggemanzgarth og kiøbt af Johan Henricson

som Kanik i Lund, til Overbringersken af dette Brev, den ædle Fröken Inge Laurenz-Datter. Brevet er stunget, hvilket betyder, at det er bleven casseret, venteligen fordi det var ej mere til Nytte. Hans eget Segl forehængtes. (Diplom. Langeb).

Valdemar den Fierde. Aar 1360.

Andreas Jacobson af Syotorph udstædte den 11 November sin Qvittering til den ædle Fröken Inger Laurenz-Datter for 18 Mark puurt Sölv, hvorfor hun havde pantsat dem sin Gaard i Malmoghe kaldet Skaghamanz lathegarth. Han selv hang sit Segl for tilligemed den ædle Mand Knud Strygeson.

Knud Jønson gjorde den 12 November sit Testamente, og skienkede til St. Clementis Kirke i Arus, hvor han vilde begraves, sin Hest med Vaaben, og for sin Aarstid der at holdes sin Gaard i Littæsulla, der aarlig indbragte 2 Øre Sæd; som og endel Penge til andre Kirker i Arus Stigt; til Bispen der 2 Guldringe; Erkedegnen et Sölvbelte, som Bispen havde givet ham; Fru Elena, Bispens Söster, et Sölvbelte; Föl til Adskillige; til Knud Erikson 5 Mark Sölv i Gods, som han havde pantsat ham, og sit Panser; til Paagh sit Skiold og Bröderen sin Hat. Dette Testament er trykt i Langebeks Scriptor. 6 Tome. (pag. 500).

Ywan Krummedich kaldet Witte Ywen, og Eghard Krummedich, Væbnere, gjorde bekiendt den 13 November, at de havde tabt et Gieldsbevis af deres kiære Fættere Sighebode og Erik Krummedich, Brødre, paa 160 Mark lybske Penge, og hvorfor de herved erklærede dem frie og qvitte herfor. Begges Segl hænge for. (Diplom. Langeb).

Den 22 November gjorde Nicolaus Poser, Kanik i Lund, sit Testament, og gav til St. Laurencii Kirke der, hvor han vilde begraves, en Pell (Kjortel af Silke, eller snarere Flöjel) og to Ryggelse-Klæder, og blev det i Erkebispens Overværelse overgivet til

Valdemar den Fjerde. Aar 1360.

Kirkevægten Jacob Jærmer (hvoraf sees, at Erkebispen var endnu i Lund, og ej draget til Bornholm den 22 November); til Erkebisp Nicolaus (skal være Jacob, med mindre dette er en Tilsætning i en senere Afskrift, og maaskee da det næstforrige med) hans Sølv Belte; Kapitlet i Lund for sin Aartid udi Lunde Chor alt sit Gods i Kæglinge, Vanstorp Sogn, og Osshyghe Herred, hvilket var ansfaaet for en Øre Gud og 3 Skilling Grot; Decanus Magnus en Sølvskee; ligeledes Kanik Peder Jønsøn; Herre Swans Saxstorp Pauli Breve, som den afdøde Erkebisp Jacob havde givet ham (disse Ord med flere staae i Orginalen og ej i Registrum Lundense, hvilket viser, at de førrige Ord og eve senere Tilsætninger, thi det er vist, at Jacob først døde 1361); Præsten Eric et Dække af Skind; Penge til mange Klostere og Kirker i Skaane; til Fru Margrete Peters Datter sin Chorskabe; sin beste Overkjole til Hæklinge Kirke; sit daglige Belte til Herre Andreas i Nytherum syndra; sin Kappe, daglige Sadle med Tømme og 2 Mark Penge til Tucho Poulsøn; sin beste Kappe og Breviarium til Jacob Poulsøn; sin Kiste og Trøje til Peder Poulsøn; til Johan Posæ det store og mindre Hynde, og 2 Linslykker (lintamenta); Johan Økiarsøn sin Trøje og Kasbus af hvide Klæde. (Diplom. Langeb).

Udi Lund den 7 December gjorde Præsten Nicholaus Frendo's Søn sit Testamente, hvorved han gav sin Gaard i Ærsø, der aarligen indbragte 4 Mark, til sit Alter i St. Laurentii Kirke, hvor af de 2 skulde anvendes til den Præst, der betjente det, og de 2 til hans Aartid i Lunde Chor; til Erkebispen gav han en Sølvskee; Præsten ved Krafkirken en Bog med Prædikener i rødt Bind; Herre Michael af Mel et Missale, han havde faaet af Monniens Prior Herre Jacob; Herre Johan Nicløsøn sit

Bibel, paa Vilkaar at give 11 Mark Penge til hans Begravelse; Laurencius et Hynde; Peder Simonson en Potte; Broder Johan Ynderson en Prædikebog, som begyndte: Nunc propinqvior est nostra salus; Esbern en latula (maaskee Klæde) med Forværk; sin Tjener Boecius en blaa Trøje. (Diplom. Langeb). Derpaa døde han den 19 December og holdtes hans Aarstid i Lunde Kirke paa den Dag. Valdemar den Fjerde. Aar 1360.

Kong Valdemar forærede til Slesvig Kirke St. Johannis Aabenbaring, ziret med smaa forgyldte Billeder og Sølvplader, og lagde Ban paa den, som borttstjal eller røvede den; han skienkede og did en Guldskaal, hvoraf blev gjort en Kalk. (Cypræi Annal. p. 336).

Udi Plone stadfæstede Grev Aleff (Adolf) af Holsten og Stormarn, Raadet og Borgerne i Heiligenhaven deres Frihed og Wychbeld, og indførte deri de forrige Breve derom af 1303, 1313, 1325, 1328 og 1350. Det findes paa Latin i Scholzens Heiligenhaven.

Den 29 Maj udbad Klosteret Jaseniz i Pommern sig af Neumünster Kloster, at nogle Artikler forandredes i Statuterne, som strede mod dets Rettigheder og Friheder. (Westphal II. p. 213).

Den 20 Julii i Hamborch i Bispegaarden bilagde den bremiske Erkebisp Godefrid Stridighederne mellem Neumünster Kloster og Officianter og Præster ved St. Nicolai Kirke i Kil, og den hellig Aands samt St. Georgii og Gertruds Kapeller, udenfor Kil, angaaende Offer, Indkomster og Sogne-Rettigheder. Brevet er trykt hos Westphal (T. II. 211).

Den 6 Julii foreskrev den bremiske Erkebisp Gothefrid Enkerne og Jomfruerne udi Jacobs Convents-Hus, hvorledes de skulde føre sig op, samt deres Rettigheder; de af dem, som begik

Valdemar den Fjerde. Aar 1360.

Hor, skulde udstødes af Conventet. (Altsaa brugtes ej der den umenneskelige Straf, som i andre Klostre, at lægge dem in pace, det er: mure dem inde i et snevert og mørkt Rum). Saasom Erkebispen led megen Fortræd af Mauritius, Greve af Oldenborg, som var Stigtets Administrator, saa skiededes han ved sit Embede, og postulerede i dette Aar Albert, Søn af den brunsvigske Hertug Magnus, til sin Coadjutor; der forgik 2 Aar, inden det hermed kom i Rigtighed. Gothefred var ellers efter sine Tider en lærd Herre og talede færdigt Latin. (Staphorst. II. 638–39.)

Man har et Brev af Kong Hakon som uden Tvivl hører til dette Aar; thi i den gamle Affkrift staaer vel 1460, men et CD har vist ved Skriverens Fejl indsneget sig istedet for CCC. Det er givet i Oslo, og forbyder det vi kalde Landprang, nemlig, at man ej maatte fare om i Landet med Vare, og holde Torv for hver Mands Dør, dog maatte Bønder selv sælge imellem sig, men Kjøbmænd skulde føre deres Vare til Kjøbstæder; hvo som handlede herimod, skulde miste Varerne baade Kjøberne og Sælgerne. Sysselmændene skulde holde over dette.

Den 18 November tilskrev den skotske Kong David fra det Parlament han holdt i Scone, Vice-Greverne og sine Bailiver af Invernys og Coronator (Dommer i de Sager der vedkom Kronen) i Cathnes, og bød dem at hindre, at Ingen maatte fare til Orkenøerne og deres Havne uden alene for at rejse, handle, eller anden fredelig og billig Aarsag, under Straf at miste Alt hvad han kunde miste i Forbrydelser mod Majestæten. Bisp Johan af Aslo og Capitlet der udstædte en Vidisse heraf 1426 Fredagen for St. Georgii Martyrs Dag. Af dette Brev maa man slutte, at nogle Skotter have da fornærmet Orkenøerne, hvis Jarl opholdt sig

Sverrige, og at David ej vilde taale det, fordi han vilde holde Fred med de Norske. Valdemar den Fjerde.

Bisp Gynder af Skalholt, Abbed Helge ved St. Johannis Kloster i Bergen, og mange andre fornemme Islændere forgik paa Havet ved Færøerne, i alt 90 Mand, paa et Skib kaldet Ormen lenga (Torfæus IV. 487). De islandske Annaler N. 427, 411 og 410 henføre dette til 1361. Aar 1360.

Purchas beretter i sin Pilgrime T. III. p. 624, at Nicholaus van Lynne, en Franciskaner Munk og Mathematicus i Oxford, besøgte i dette Aar de norske Øer, og forfærdigede et Landkort over dem efter mathematiske Regler, og fortalte en Præst dette 1364 til Jacob Cnoyen; og skrev han ved sin Hjemkomst en Bog herom kaldet Inventio fortunata, som han overgav til den engelske Kong Edvard d. III, og beskrev han Landet fra den 54 Grad norder Brede til Nord-Polen.

Den 18 Februar kaldte Magnus sig i et Brev i Aros endda Konge i Skaane, og søgte ved det at stille Uroligheder, som vare opkomne paa Kobberbjerget Fahlun. (See Acta literaria Sveciæ T. I. p. 254.)

Udi Wisby den 20 Julii forordnede Bisp Nicolaus af Linkøping Adskilligt om det Offer, som gaves til St. Olavs Kapel i Akergarn, og som anvendtes til Nonnerne i Solberg; heraf udstædte han siden i Wisby en Vidisse 1372 Løverdagen udi Octaven af Petri og Pauli Fest, saa og af Bisp Laurencii Brev herom 1246, maaskee 1247, den 15 August, og Kardinal Wilhelms 1248 den 25 Maj, begge i Wisby. (Lagerbring. III. 648).

Den 7 Januar var Kong Valdemar i Halmstad, og gav denne By Privilegier, hvilket beviser, at Halland, i det mindste Aar 1361.

Syd-

Valdemar den Fierde. Aar 1361.

Syd-Halland, var da i hans Magt, og ej endnu i Magni, som Lagerbring (p. 466) vil. Dette Diplom er vel trykt hos Richardson (Hallandia p. 126–129), men allene i et Udtog i det svenske Sprog. Valdemar kaldes deri den Fierde, hvilket viser, om der og staaer saaledes i Brevet, at han selv har skrevet sig saa og vênteligen regnet Valdemari anden Søn eller og sin Svoger den slesvigske Hertug Valdemar blant Kongernes Tal. Snarest vil jeg tro det sidste. Deri beklages, at Byen og dens Privilegier vare af Ildsvaade fortærede, hvorfor Kongen giver den nye, bestaaende af 24 Artikler; de vigtigste ere: Raadet gives Magt selv at vælge sine Borgemestere. Kongens Lehnsmænd i Halmstad skulde nogle Gange om Aaret ved nogle udvalgte Borgere fastsætte med Borgemesters og Raads Samtykke Priserne paa Øl, Brød og andre Fødevare, samt for Haandværksfolks Arbejde; Da Halmstads Indvaanere ej formaaede for Armod at holde Tyve i Forvaring, saa skulde af hvert Massiopi (Selskab, Laug, Gilde maaskee) gives en skaansk Penge til Paaske og en til Jul til sligt Brug. De øvrige Poster ere som i alle andre Bybreve. Man seer ellers og af dem, at Halmstad Kræmmere droge til Malmø og Skanør for at handle. Kongen kalder Halmstad Indvaanere sine Undersaattere. Nærværende vare Niels Jacobsen, Provst i Lund, Tyge Ingradson, Ridder, og Niels Jonson til Keldebec.

Den 13 Januar (Tirsdag "na Twelfton", det er hellig tre Konger) tilstode Johan van Plesse, Søn af Herre Johan, Knape, at den meklenborgske Hertug Albert og hans Sønner Hinrick, Albert, og Magnus paa den ene Side, og Hertug Eric af Saxen og hans Søn Eric paa den anden, i Henseende til den Dagtingning, som de havde besvoret ved Helsingborch, havde udvalgt

valgt ham til Medsovere (Med-Løftesmand) i Stedet for Towias Schonefeld. Brevet findes paa Plattydsk hos Scheidt p. 414. Valdemar den Fjerde Aar 1361.

Den 23 Januar døde den lundiske Erkebisp Jacob Nielson paa Hammer Slot paa Bornholm, og blev hans Lig fort til Lund og der begravet for St. Laurentii Alter den 18 Februar, og blev Niels Jonson Kanik i Lund, en fød Jyde, valgt den 14 Marts til Erkebisp, allene ved 3 Kaniker, med Capitles Samtykke, og lader det, at han nødig tog imod det, helst ved det Valg; maaskee og for de urolige Tider. Det lader, at Erkebispen døde af Pest, som da regierede i Danmark. Hans Aarstid holdtes den 8 Maj imedens han levede, men efter hans Død skulde den holdes paa hans Dødsdag, men blev virkeligen holdt den 29 Junii, og mærkeligt er det, at Jacob Nielson holdt aldrig nogen Messe som Erkebisp. (Matthiæ Series p. 151.)

Udi Wæ den 22 Februar tog Kongen Indvaanerne af Wæ under sin Beskyttelse og stadfæstede alle de Privilegier, de havde af fremfarne danske Konger. Nicholaus Jonson af Keldebec var herved Vidne. (Diplom. Langeb).

Udi Lund den 1 Marts stadfæstede Kongen de Spedalske i Lund alle de fremfarne danske Kongers Privilegier dem givne. Nicholaus Jonson af Keldebec var efter Sædvane Vidne. (ibid). I en dansk Oversættelse af dette Diplom, som dog ej er meget gammel, sættes istedetfor de Danskes og Slavers Konge, som Latinen har, Konge i Danmark og Skaane.

Fra Lund den 7 Marts befol Kongen Indvaanerne af Willandz Herred, at Magnus Hakonson skulde møde for hans Justiciarius i Lund og svare til Olai Nicolesons Beskyldninger, og maatte Ingen befatte sig med Eiendelene i Gyurthelykke, hvorom Trætten var, forend Sagen var dømt paa Thinget af Kongens Justi-

sti-

Valdemar den Fjerde. Aar 1361.

sticiarius. Ved et andet Brev af 14 Marts befol han bemeldte Magnus Hakonson at møde Palme Søndag, og ved 3die af 21 Marts, at møde Fredagen efterat have læst dette Brev, hvilket han atter igjentog ved 4de af 5 April, men ved 5te af 29 Maj lod han Alle, som boede i Skaane, vide, at da Olav Nicleßon havde i rette Tid mødt paa Thinget, angaaende Trætten om Gyurthelycke, og Peter Nicleßon ikke, uden at tilkjendegive Forfald, saa dømte Kongen den sidste for overbeviist i "Skøsmaalet", og at sætte sig med Olav inden 14 Dage. Da alle disse Breve ere givne i Lund, saa sees heraf, hvor længe Kongen har været der og i Skaane, og at han rimeligen har da allerede pønset paa sit gullandske Tog.

Men nu at komme til dette Aars Handlinger igjen, saa haves et hel mærkeligt plattydsk Originalbrev af 29 Junii i det kongelige danske geheime Archiv, som viser, at Venskabet stod da mellem Kong Valdemar og Kongerne Magnus og Hakon kun paa svage Fødder; thi Haqvyn Konge af Norge tilstaaer herved, at han med sin Faders Samtykke og med Raad af Erkebisp Peder i Upsal, Bisp Nickels i Skara, Truvels i Strengnes, og det hele Raad havde for sine Rigers Nytte og Beste Skyld afgjort saaledes med den holstenske Grev Henric, at han skulde ægte hans Søster Jomfru Elsebe, som han og allerede havde lovet, og at dette skulde Ster lovede Kong Magnus med sin Søn Kong Haqvyn; og naar det var fuldbyrdet, da skulde de begge og rette Arvinger opfylde hvad de havde lovet Grev Hinrik og Grev Clawes og rette Arvinger, nemlig Alt hvad der var vedtaget i Lund, hvor deres Fættere og Raadgivere havde været tilstede paa begge Sider; men skulde det, som Gud forbyde, skee at Kong Hakon ej tog Jomfru Elsebe til Hustru, og Greverne og deres Arvinger led derover nogen Skade, da skulde de derfor holde dem i alle Maader skadesløse, og hvortil

al-

Valdemar den Fjerde. Aar 1361.

alle deres Mænd i Sverrige og Norge skulde hjelpe Greverne og vende sig til dem med Slotte og Lande, indtil al deres Skade og Fare var endt, og skulde de ej heller selv fornærme dem paa nogen Maade, eller hjelpe Nogen dertil, og som begge Kongerne ventede sig Hjelp af Greverne, saa overlod de dem og Arvinger til Besiddelse deres Mynt i Kalmar tilligemed Slottet og Fogderiet der med alle kongelige Rettigheder og med al Nytte og fri for al Tiltale fra dem der gaae paa deres Vegne, indtil de fuldstændigen havde igjen udbetalt dem de Penge, hvorfor de havde pantsat dem Kalmar og Fogderie; Herre Erengysel Sonesson Greve, 5 Riddere, hvoriblant Herman van Utzen, og 2 Knapen lovede med dem at holde dette. Skade, at der ej staaer hvor dette vigtige Document er givet. Afting viser, at det svenske Rigsraad kunde ej forglemme, paa hvad Maade Sverrige nu havde mistet Skaane, og at det tænkte med Holstenernes Hjelp at vinde det igjen; den svage Magnus maatte derfor laane sit Navn til Forhandlinger, der stred ganske imod hinanden, eftersom Partierne havde overhaand til, og Hakons unge Aar og Uerfarenhed tillod ham ej endnu at indsee det Bedste. Saalange Valdemars Søn Christopher levede, var ej heller Giftermaalet med hans Datter Margrethe nær saa fordelagtigt, som det blev siden, at man skulde kjøbe det med Skaanes Forlis. Det lader, at de Grever Henric og Erengisl have været de Virksomste mod Valdemar; de Norske toge liden eller ingen Del heri.

Valdemar havde længe ponset paa et Tog til Gulland, uden Tvivl for at faae Penge nok til at udføre sine vidtløftige Forehavender. Wisby Kröniken beretter (Script. I. 258) at Magnus havde allerede 1360 tilladt Valdemar at beholde Gulland, om han kunde erobre det; men det hører uden Tvivl til de Svagheder man paa-

Valdemar den Fjerde. Aar 1361.

digtede ham, og hvorved man søgte at gjøre ham forhadt maaskee allerede i samme Tid; thi man har et Brev skrevet af ham den 13 Februar udi Hapsal i Øsel Stigt (uvist af hvad Aarsag han var did, maaskee for at søge Folk og Pengehjelp af den tydske Orden mod de Danske) til Raadet og Menigheden i Visby (Strelows gullandske Kronike (S. 163-64), hvori han beder dem at holde deres Skibe færdige til Udrustning baade Nat og Dag for at kunne være rede til Rigets Forsvar naar hans Drost Niels Thurisson forlangte det, og ved et andet af 1 Maj fra Stokholm lader han dem vide, at det er ham bekjendt, at nogle af hans Venner (hvilket synes at vise, at der var intet aabenbare Uvenskab mellem Valdemar og Magnus, medmindre Strelov (l. cit. p. 166) har uretteligen læst amicis istedetfor inimicis) havde hemmeligen forbundet sig til hans og hele Rigets Skade og Fordærv, og agtede med en mægtig Hær at overfalde deres Land, som dem nærmest, hvorfor de maatte sætte Byen, Murene og Havnen i Stand og holde flittig Vagt. Min utrykte plattydske Kronike om Lybek, skriver, at Valdemar sagde til sin Hær, han vilde føre den hen til et Land, hvor der var Sølv og Guld nok, og hvor Svinene aade af Sølvtrug, hvilket sidste Strelov siger (l. cit. p. 173.), at en vis Niels Guldsmed erhvervede ved sin Kunst megen Rigdom paa Gulland, og prunkede hans Datter, en dejlig Pige, meget i Klæder, hvorfor Gullanderne gjorde adskillige Viser til hendes Bemærke, saa han derover forlod Landet og drog til Valdemar. Men da Olaus Magni (Hist. Septentr. lib. X. cap. 16.) vil, at Visby blev indtaget i Anledning af en sønderslaaet Vindues Rude, som var ikke en Skilling værd, saa kan det maaskee være hændet denne Niels Guldsmed.

Gul-

Gullænderne vare saa langt fra at sætte sig i Forsvars-Stand, at de ivertimod drev Tiden bort med Viser og Jule-Lege til Valdemars Vanære, hvilke endda læstes i Strelows egen Tid 1633. (Strelov l. cit. p. 168-70.) Deri siges, at Valdemar kom did med deres Forlov (som synes at sigte til Magni Tilladelse); der tales og om at Valdemar spillede got paa Lut. Besynderligt er det, at denne Konges Navn forekommer ofte i Jule-Lege, som Gram (pag. 115) allerede har anmærket. Men naar Strelov fortæller (pag. 163) at Valdemar kom om Høsten (venteligen 1360) forklædt som en Kiøbmand til Wisby og reiste ofte did for at bespeide Landet, og udsee en beqvem Plads til at lande med sin Skibsflaade, samt at han leflede med en Datter af Unghanse, en af Landets Høvdinger, som boede 10 Mile synden for Wisby, hvor han havde sit Tilhold, saa hun blev frugtsommelig, og fik engang af Faderen, som traf dem sammen, et Ørefigen, saa viser det Eventyrlige, at det er Digt, endskiønt Valdemar ellers var en stor Elsker af Kiønnet, og Gram viser p. 116, at han fra 1359 til 1361 ikke var en Maaned borte af Riget.

Valdemar den Fierde. Aar 1361.

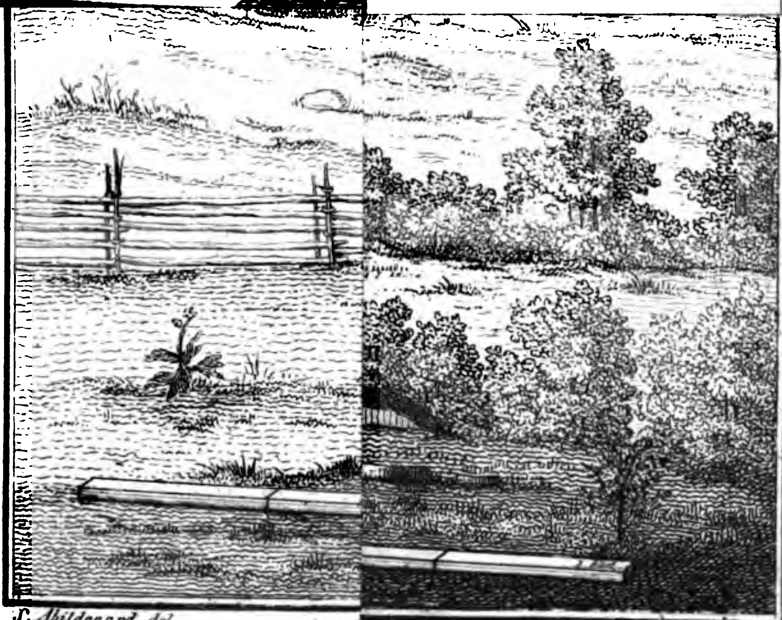
Udi Julii drog Valdemar med en mægtig Flode og Hær, fra Sielland som Kreniken hos Svaning skriver, først til Øland, hvor han i en Trefning omkom 500 Mand, belagde Borkholm, indtog og nedbrød den, indtog tillige hele Øen og satte en Hovedsmand over den. Derfra drog han til Gulland og satte den 27 Julii i Land ved Kronevold, hvor de forsamlede Gullændere bleve slagne og adspredte; atter derpaa den 26 Julii paa Fiellemyre ved Mejiste By; men Dagen efter den 27 Julii uden for Wisby Porte, nemlig den syndre, skete i Slotsbelejringen det tredie Slag med Borgerne og Bønderne, hvor 1800 bleve nedlagde og mange fangne. Paa Stedet, hvor de bleve slagne og begravne, lod Kongen

 op-

Valdemar den Fjerde. Aar 1361.

oprette et Marmorkors, hvilket Langebek lod i Junii Maaned 1753 paa sin Reise did aftegne ved Søren Abildgaard, siden Archiv-Tegnemester; og efter hvis Tegning jeg har ladet det stikke. Paa det sees paa den ene Side Christus paa Korset og Indskrift: Anno Domini MCCCLXI Feria III Post Jacobi; og paa den anden: Ante Portas Wisby In Manibus Danorum Ceciderunt Gutenses Hic Sepulti, Orate Pro Eis. Forend Slaget stete havde Borgerne ladet Forstæderne udenfor Øster og Nørre Porte nedbryde, hvilke aldrig siden bleve opbygde. Efter dette ulykkelige Slag gik de af Staden ud imod ham, svore ham, og overleverede ham Nøglerne, dog han vilde ikke drage ind ad Porten, men lod nedbryde et Stykke Mur ved den syndre Port, venteligen for at have fri Ind- og Udgang; og derpaa drog han i fuld Slagtordning mod Aftenen den 28 Julii ind, 11 Mand hvert Led, altsaa i en dyb Slagtorden, hvilket og blev sat i en Indskrift paa Muren, da den blev opbygget igjen; han lod og over de Døde i Slotsbeleiringen opføre et Kapel, som han kaldte Solberg, hvilket siden blev et Nonnekloster. Saaledes faldt Wisby, den rigeste Handelsstad i hele Norden, i Valdemars Hænder, og da Hansestæderne havde der en af deres fornemste Stabler, saa led de ved denne Er[illegible] et usigeligt Tab, hvorover de bleve meget opbragte, og kom [illegible] aldrig mere til sin forrige Herlighed. Saasom Skibsfarten [illegible] stor der, saa var den visbyske Søret i stor Anseelse i Norden [illegible] længe efter. Da Jomsborg og Julin bleve noget efter Midten [illegible] 12 Seculo forstyrrede, saa trak Handelen sig did, og vedblev [illegible] noget efter dette Uheld indtil hen i det 15 Seculo. Af det, [illegible] endnu er tilovers, sees, at den ej har været overmaade stor, [illegible] stærkt bebygget, havt store Stenhuse, hvis nederste Værelser [illegible] alle hvælvede; Gaderne vare mange, men smalle, saa neppe [illegible]

[illegible]

S. Abildgaard del.

O. O. Bagge sc.

Bondevogne kan kiøre forbi hinanden. Stadens Mure og Taarne til Landsiden staa endnu for en Del, og nogle af Taarnene ere 3 Loft høje. Blant de mange forfaldne Kirker hvoraf kun Mure og Grus sees, ere St. Nicolai, Laurentii og St. Catharinæ de mærkværdigste, og tæt udenfor Byen St. Jørgens. Saaledes skriver Langebec i Langebekiana (p. 139–40.) Imidlertid er Wisby endnu en ikke uanselig By, og dens Handel ej at foragte.

Valdemar den Fierde. Aar 1361.

Efter Byens Indtagelse gave Kongen og hans Søn Hertug Christopher af Lolland dem der et Privilegium af 29 Julii, som er i det plattydske Sprog, og findes i en Vidisse af 25 October 1425 udstædt af Henric Dominicanernes Prior, Godskalc Minoriter Brødrenes (Franciscanernes) Gardian i St. Katherine Kloster i Wisby, og flere. Ved det give Kongen og Søn Wisby Raad og Menighed alle dets gamle Rettigheder og Friheder, og maatte de nyde dem overalt ved de danske Kyster, ligesom andre Rigets Byer; de maatte og have deres egen Mynt, som fra Arilds Tid. Vidner herved vare Hertug Eric af Saxen, Herre Clawes van Lembeke, Hr. Henningh van Podebuz, og Her Woldemar Zappe, Riddere. Kongen og hans Søn hang deres Segl for (Strelov p. 174). Kongen skriver sig heri de Danskes og Venders Konge. Forud havde Kongen indgaaet det Forlig med Wisby Borgere, at om de inden 3 Solemærker kunde fylde 3 af de største Ølkar fulde af Sølv, skulde de beholde deres Friheder og blive fri for Plyndring: Karrene vare satte paa Torvet, og da de havde meget Sølv og Guld nedgravet, saa fyldte de dem endog den første Dag. (Lagerbring III. 469–79. Strelov p. 172.) Nu drog Kongen bort, men satte sine Fogeder i Landet, for at holde Folket i Lydighed, og holde Thing, hvilke endda i Strelovs Tid kaldtes Valdemars Thing. Kirker og Klostre bleve berøvede deres Guld,

Sølv og dyrebare Stene, hvilke allevegne bleve udgravne af Bil-lederne (og Skrinene), deriblant vare 2 Karbunkler, som sad i Mu[ren] af Mariæ Kirke, hvilke skinnede, ligesom Solen, om Natten; et gammelt Eventyr, som og siges om Tronhjems Domkirke og mange andre Kirker; Klokkerne bleve og borttagne af Kirken. Med alt dette rige Bytte ladede han adskillige rige Skibe, hvo[raf] af det rigeste sank med Top og Tavl ved Karlsø (Serelov pag. 172–73). Efter Annalerne af Wisby (Script. I. 259) forblev han paa Gulland til Augustini Dag, det er den 28 August, og skal mange tydske Fyrster have fulgt ham did. Øland forblev ikke længe i de Danskes Hænder, men blev snart igjentaget af de Svenske. De Kroniker, som slutte med 1410 og 1415, sige at Øland blev igjentaget samme Aar, men at Valdemar derimod beholdt Gulland, dog mistede han det rimeligen i næste, eller et af de følgende, om man vil tro de Svenske, (Lagerbring III. 475); men den ufor-feilige Recessus Hansæ (Mst. fol. I) beretter, at han længe beholdt Gulland, og er det mig endnu ubekjendt, naar det kom fra Dan-mark. Dets Besiddelse gav Valdemar Anledning til at skrive sig Gothernes Konge. Valdemars Indfald gav Magnus An-ledning til den 15 August i Stokholm at udgive et Brev af det Indhold: han havde laant af Erkebispen i Upsal, hans Lydbisper og Kapitlet, 4400 nu brugelige svenske Mark Penge, som tilhørte det romerske Kammer, for derved at blive i Stand til at dæmpe det Indfald, hans Naboe, den danske Kong Valdemar havde gjort ham og hans uafvidende i hans Lande Gotland og Øland, efterat han hemmeligen havde samlet en stor Hær, hvorved han grueligen foer frem der med Brand, Drab og Rov; til Underpant satte han sine Kobber-Miner i Aros Stigt, og lovede at hverken han selv, Dronning, Søn Haqvin, eller Embedsmand skulde have noget af

det

deres Indkomster, indtil at 88 Skippund Kobber vare flyede Bispen og Kapitlet af ovenmeldte Stigt, og det uagtet de forhen vare forskrevne til hans Svoger den meklenborgske Hertug. Mange af det svenske Rigs-Raad lovede dette tilligemed ham. (Diplom. Langeb). Dette Brev synes at vise, at der maa have været Fred mellem Magnus og Valdemar, da den sidste gjorde dette Indfald, og ved det Magnus undskylder sig for, at han var uvidende derom, sigter han maaskee til Rygtet om den hemmelige Tilstaaelse han havde givet Valdemar; han skriver sig her Konge af Sverrige, Norge og Skaane. Valdemar den Fjerde. Aar 1361.

Den 31 August beskikkede Paven ved Bulla fra Avignon Bisp Bertrand fra Lybek til sin Nuncius i Danmark, Sverrige og Norge, samt og at modtage og quittere der for alle Penge, som tilkom den Romerske Stol, og gav han dette ved Brev fra Avignon den 5 September sin kjere Søn den berømmelige danske Kong Valdemar tilkjende og ved andre Breve ligeledes Kongerne af Norge og Sverrige (Martene. Thesaurus Anecd. novus. II. col. 1059).

Den 7 September udi Gripeswolde forsamlede Sø- (Hanse-) Stæderne sig, nemlig Lybek, Hamborg, Wismar, Rostok, Stralsund, Gripeswolde, Anclam, Stetin, Kolberghe, Dantzeke, ved deres Gesandtere, og vare de af Dantzeke tilligemed Gesandtere for de andre preußiske Stæder, og forbød at ingen af deres Stæder og Lande maatte føre noget Slags Gods eller Kjøbmandskab til Danmark og til Skaane under Straf af at miste Liv og Gods; de forenede sig ogsaa om, at i alle Stæder ved Søen og i Preussen skulde haves en Told af Skib og alt Udskibnings-Gods af 4 engelske Penge, og skulde det vare tilkommende Vinter over indtil Mikkelsdag; Tolden skulde i hver den By, Godset udskibedes, haves

Valdemar den Fjerde. Aar 1361.

under Eed; hvad som hævedes i Preussen, skulde antvordes i de lybske Del af Søstæderne; dersom Nogen, som var udenfor Hansen vilde ikke give denne Told, og søgte til Danmark og Skaane da skulde ingen af Hansen handle med saadan En. Saaledes berettes dette summarisk i den vigtige skrevne Recessus Hansæ, eller Hansestædernes Protokol paa plattydsk, som uventeligen fandtes Lybek, og som den fortræffelige Mand Syndicus Dreier skikkede til salig Geheime-Raad Holstein, hvor den endnu forvares det skjønne Bibliothek paa Lethraborg, og som Langebec har skrevet.

Udi Gripswold indfandt sig og den svenske Kong Magnus og hans Søn den norske Kong Hakon, og udstædte der den 9 September et Brev, hvorved de med deres Raads Samtykke til Stæderne Lybek, Hamborg, Stade, Bremen, Wismar, Rostock Stralsund, Gripswold, Demmin, Anclam, Stettin, Kolberg og alle tydske Hansestæder og Kjøbmænd og deres Bud i Flandern (maaskee Halland, som Lagerbring III. 478 vil) Sverrige og Norge, og hvor de ellers vilde hen, sikker Frem- og Tilbage-Reise til Lands og Vands, samt Ophold i deres Riger og Lande, og at maatte ubehindrede handle med deres Vare, naar de gave den sædvanlige Told; bleve de røvede i Rigerne, eller paa Vejen did, da vilde Kongerne forfølge slige Røvere, ligesom de havde røvet deres eget Gods, og indtil de havde givet fuld Erstatning; de gave og dem, som døde af Stæderne i deres Land, fri for at kjøbe Jord til Begravelse, hvilket almindeligen kaldtes Arfkoop, og maatte de frit arve og testamentere; hvad Vrag, der drev til eller strandede ved deres Lande, skulde inden Aar og Dag udleveres til de rette Ejere og Arvinger; dersom Kongen kunde faae Skaane igjen, (dette synes at vise, at Magnus har mistet Skaane mod sin Villie, eller

at

at han idetmindste vilde have, det saa skulde hede) da om Nogen af Stæderne kom til Skanør eller Falsterbod, da skulde han herefter, som hidindtil, ej være forpligtet til at aflægge sine Vaaben, førend han gik ind i sin Bolig; de maatte paa Markederne der og i ganske Skaane sælge Uldent og Linned efter Alenmaal og overskjære det; de maatte der sælge med Pundere og Bysmer og anden Vægt, baade Smaat og Stort imod sædvanlig Told; de maatte frit udføre, hvad de kjøbte, om end Forbud var derimod; de maatte selv udvælge deres Foged, som i hver Vitte skulde efter lybsk Ret dømme i alle Sager, dog ej i dem, som angik Hals og Haand; Kongens Fogeder maatte ej kalde eller stævne Nogen af dem til hans Slotte, men deres egne Fogeder dømme dem efter lybsk Ret, og tage dansk Ret, som kaldtes Empt, til Hjelp; Søndagen for Mikkelsdag skulde de betale Tolden med Rigets ny Mynt, samt sælge og kjøbe Alting med den, og ellers bøde et Pund Grot; ingen Tjener eller Bud maatte i Tærninger bortspille sin Herres Gods; kom de til nogen By eller Kjøbstad i Norge, skulde de give i Told det beste Lispund Fødevare af deres Skib, undtagen af det fine Hvede-Mel, som paa Norsk kaldtes Flur; al den Told, som i Kong Hakons Farmoders Faders Kong Hakons Tid var paalagt dem, frasagde han sig ganske, og skulde ej gives mere end i Kong Erics Tid; de maatte tvers igjennem Norge og Sverrige føre Vare paa Vogne fra Østersøen til Vesterhavet; de maatte ej sælge Salt i ringere Mængde end i Skippund, og være fri for at give Told deraf; de maatte frit seile op og ned ad Floden Ny; letfærdige Folk, som Menedere og slette Qvinder, maatte ej vidne imod dem. Mange Artikler gaaer jeg forbi, da de findes i de ældre Frihedsbreve. Tilsidst bekræftes Lybekkerne, og alle andre Hansestæder alle deres andre gamle Privilegier. Kongens Segl tilligemed Bisp

Valdemar den Fjerde. Aar 1361.

Valdemar den Fjerde. Aar 1361.

Niels af Linkøping, Grev Erenghisel Jonesøn, 5 Riddere og 4 Væbnere, hvoriblant Arvid Gustavson, deres Segl bleve forehængte. Dette Frihedsbrev er paa Latin og bedst aftrykt hos Dreier i Specimen juris publici Lubecensis p. 124-30 efter Originalen, som er paa en aflang Pergament af en Alens Brede, og gjemmes i det lybske Archiv. Det er ellers og trykt paa Latin hos Torfæus IV. 487-92; hos Willebrandt findes det paa Plattydsk (3te Abtheil. 24-26) men efter en slet Afskrift.

Samme Dag og Sted, nemlig Gripswold den 9 September, forbandt sig ogsaa Kongerne Magnus og Haqvyn med Stæderne Lybek, Wismar, Rostok, Stralsund, Gripswold, Tanglym (Anclam) Stetin og Kolberche, at de skulde følge dem med 2000 væbnede Riddere og Knegte og med Skibe, og hvad dertil behøvedes, imod Kongen af Danmark og hans Hjelpere og mod alle dem, der havde røvet, og endnu røvede Søen, og som havde gjort Ondt paa Skaane, Gotland og Øland, og pantsatte de dem Slottet Bahus med Marstrand og Indkomster og alt Tilhørende fra gammel Tid for deres Omkostninger med Skibe og bevæbnede Folk, og om Nogen af deres blev fangen, og for hvad Skade de tog paa de Skibe, der bleve kjøbte og lejede; og skulde de være færdige med dem til næste Mortens-Dag, for da begge at bekrige den danske Konge, og at tilføje hans Skibe og Folk Skade; hvad de vandt, skulde deles efter Mandtal; gik de samtlig løs paa Skaane, da skulde han overgive dem Wardbergh Slot med alt Tilhørende, og de da tilbagelevere Bahus, medmindre de heller vilde beholde det Sidste; lagde de mere ud paa disse Slotte, end de indbragte, da skulde de lægge det til Krigsomkostningerne, lagde de mindre ud, da fradrage det Overskydende; indtog de Skaane, undtagen Lindholm, da skulde han overgive de Slotte Helsingborch, Schonore

og

og Walsterbode med Tilhørende, som og Lund med Mynten, som og Markedet i Walstrrbude og Schanore og i Ellenboghen (Malmøe) med al Tolden i Skaane undtagen hvad som var pantsat til Didrik Vereghede indtil han var udbetalt, saa og undtagen Linthoim med Tilhørende, Drelleborch, Ustede, Ahusen, Somershavena, og den tredie Del af Herrederne, som skulde tilhøre Lintholm, og de 2 Dele af Helsingborch; naar de fik dette, skulde de igjengive Wardbergh eller Bahus, og derimod beholde alt forbenævnte, til alle deres Omkostninger vare betalte, da de skulde levere Helsingborch igjen, og to Aar efter alt det Øvrige; bleve nogle deraf imedens dem fravundne, da skulde Kongerne og deres Efterkommere holde dem skadesløse; dersom nogen Herre eller Mand beleirede noget af disse Slotte, da skulde de hjelpe Stæderne; vilde de efter den Tid efter Overlag med Stæderne drage ind i Danmark, og de fik der nogen Fordel, da skulde det deles efter Mandtal; dersom den danske Konge angreb nogen af Stæderne, da skulde de hjelpe dem; skete sligt efter denne Tid, da skulde de hjelpe Stæderne med al deres Magt, og ingen Sone indgaae, forend Alting var tilendebragt; saalænge de levede, skulde de ej blive nogen af Stædernes Fiende; de skulde ej pantsætte Skaane uden med Stædernes Raad, og de vare nærmest til at beholde det om de vilde; indtoges Skaane ikke, da skulde de dog beholde bemeldte Slotte indtil Alting var betalt; bemeldte Byes Gesandtere forskreve sig til at holde dette, og skulde Lybek udruste 6 Kogghei og 6 Snekker eller Skuder med 600 bevæbnede Mænd og en "Værk" og en Blide, om det behøvedes; Stralsund og Gripswold tilsammen ligesaa meget; Kolberg, Stetin og Tanglin ligeledes; Kolberg give en Blid, og Stetin een med Mestere og Arbeidsfolk; ifremtiden skulde de staa hinanden bi med al Magt, og ingen Sone indgaae, forend Alting Valdemar den Fjerde. Aar 1361.

 var

Valdemar den Fjerde. Aar 1361.

var til Ende; al Skade skulde gaae lige efter Mandtal; blev nogen grebet af dem, der havde røvet, da skulde de dømme dem, og ingen Sted give dem Lejde; tilsidst tilstod Raadet af Lybek, Wismar, Rostok, Stralsund, Gripswald, Stetyn og Kolberghe, at de havde forbundet sig med Kongerne Magnus og Haqvyn, at de skulde komme dem til Hjelp med 2000 Mand og Skibe til Mortensdag imod Kongen af Danmark og alle dem, der røvede Søen, og skulde de drage med Værker og Blider til Skaane, Øland og Gotland, for at indtage dem, imod at de overgav dem de beleirede Slotte, og fulgte dem med 2000 væbnede Riddere og Knegte; naar de havde faaet deres Omkostninger, skulde de levere Slottene Helsingborch Skanør og Falsterbod tilbage; døde en af Kongerne imens, skulde de levere dem til den anden, og døde de begge, da til Bisperne af Upsal, Stavanger, Linkøping og Skara og 6 Riddere og Knegte, som Bisperne udkaarede dertil af Rigs-Raadet. Dette vigtige Document er trykt paa Plattydsk i Cassels Sammlung ungedruckter Urkunden von Bremen. S. 419-33.

Den 28 September, maaskee i Gripswold, tilstode Kongerne Magnus og Haqvyn, at de med Raad af deres ganske Rige, deres Bisper, Grever, Riddere og Knapen, som sadde i Rigs-Raadet, som havde samtykt det, havde for Krigsforbundets Skyld overladt til Raadet af Lybek, Wismar, Rostok, Stralsund, Gripswald, Anckelen, Stetyn, Colberch, Hamborch, Bremen og Kil, og dertil hørende Stæder, deres Slot Borcholme og Landet Øland med Tilhørende, og al kongelig Rettighed, og skulde de bruge Rigets Mynt, som gik paa bemeldte Land; de maatte føre ud derfra, hvad de vilde, indtil det blev indløst, ligesom og fra Bahus og Wardberghe; de maatte lægge Skat paa i deres Pant. Vidner herved vare Herre Magnus af Wester-Aros, Grev Erenghysl

Jo-

Jones Søn, Hermann van Wyssen, Ridder, og mdel andre Riddere og Knapen. Brevet er paa Pinterdsk, og gjemmes Originalen i Rostokker Archiv, hvor Langebek har afskrevet det.

Valdemar den Fjerde. Aar 1361.

Nu sendte de forenede Stæder en Herold med et Fejde-Brev til Kong Valdemar, hvilken, da han endda ikke havde kriget med dem og foragtede dem som Kjøbmænd og handlende Byer, skrev dem det bekjendte Svar tilligemed samme Herold: Seven unde seventy Hensen hefft seven unde seventy Gensen, Wo mi de Gensen nichten biten, na den Hensen vrage ick nicht en skitten, som Petrus Olai skriver, og som findes i Kroniken, der slutter med 1523 (Scriptor I. 136. VI. 228.) Imidlertid troer jeg ikke, at nogle Krigsbedrifter ere skete i dette Aar, men at de alle høre til det Næste, endskjønt nogle af vore Kroniker henføre dem til 1361, dog med megen Ustadighed og Forvirring, idet de og have 1362. Rimeligen have de mange forenede Stæder ej kunnet blive færdige til 11 November, vel har det og syntes dem, at det var sent paa Aaret, men især er vel Toget bleven opsat i Anledning af det, som skete i Sverrige.

Kong Magnus havde længe været forhadt og foragtet der, især af Raadet og de Store, hvilket nu forøgedes ved det han lod Bisp Henning af Abo fængsle, uvist af hvad Aarsag. Nogle mene, at han kom i Band for dette, men han var det allerede, fordi han ej havde betalt Kirkepengene til det romerske Hof. Et Brev til Magistraten i Wisby viser, at Magnus var den 24 Februar i Hapsal i Estland, af os ubekjendte Aarsager; ved denne Tid har han vel ladet fængsle bemeldte Bisp. Nu gik det saavidt med Uenighederne i Sverrige, at Rigets Raad overtalte den norske Kong Hakon til at fange sin Fader og Konge Magnus. Dette skete den 11 November i Calmar i Sognekirken, og holdtes

han

Valdemar den Fierde. Aar 1361.

han fangen paa Slottet der. (Lagerbring. p. 481). Efter de gamle svenske Skribenter gav man, ham Skyld for Skaanes Tab, talte og om, at han havde opmuntret Kong Valdemar til det gullandske og ølandske Tog. Aarbøgerne af Wisby paastaa (Scriptor. I. 259) at han blev fanget, fordi han havde overtalt Hakon til at ægte den danske Princesse Margrethe, og at bryde det Løfte, som var givet den holstenske Princesse Elizabeth. Dog dette kan ej have været Aarsagen, da Forlovelsen med Elizabeth først skete næste Aar. Imidlertid, da Ægteskabet mellem Hakon og Margrethe, hvorpaa længe havde været arbejdet, ej kunde være det upatriotiske svenske Raad behageligt, saasom det forøgede Kongernes Magni og Hakons Magt, saa er det ikke urimeligt, at det ved at drive Uenigheden mellem Fader og Søn til det Høieste, har villet forhindre dette. Den 8 December var Hakon i Upsal, om han fik [illegible] det sin Fader blive efter sig i Calmar, vides ikke. Derfra tilskriver han alle Klerker og Legmænd i Abo Stigt, og kalder sig deri Hakon af Sverrige med Guds Naade Konge i Norge. Deri siges, at Riget staaer i Fare, og har været plaget med brad Død, Sott og Uaar, og at Orlog og Strid stod for. Efter Overlæg i Upsal med Bispen og Rigets Raad at forsone Gud og hans hellige Moder, havde de besluttet at sende Gaver til Klosteret og Bygningen i Wadstena. Brevet er paa Svensk. Den 30 December var Hakon i Skeninge, hvor han udstædte et Brev paa Latin, og skriver sig Konge i Norge, og Første (Prinds; princeps) i Sverrige. Her stadfæstede han Gaven af noget Gods i [illegible] givet ved Ragnvald Hemmingsson til Skeninge, truede dem med Straf som handlede herimod. Og saaledes opførte han sig som Regent i Sverrige. Dette Brev er trykt i Lagerbrings svenske Historie pag. 483.

Udi Ringsted den 10 Martii skienkede Eri Andersøn Ridder (af Bjornholm) til Prioren og Brødrene i St. Hans Kloster af Antvorskov sit rørlige og urørlige Gods i Thygestrup Ulswig og Sibberup til Sjælemesse at holde for hans Hustrue, Forældre, Herre Anders Stigsøn og Frue Margrete, hans Børn, Anders, Offe, Agge, Henrich og Hans Stigsøn; han selv tillige med de Ridder-Mandsmænd, de Herrer Niels Knudsen, Jacob Olufssøn, Oluf Jensen, Hans Nielsen, Oluf Bjørnsøn og Oluf Pedersen hang deres Segl for. (Diplom. Langeb.) Dette Gavebrev haves kun i en nye dansk Oversættelse. Valdemar den Fjerde. Aar 1361.

Fra Lund den 15 Martii tilskrev Kapitlet Paven, og gav hannem tilkiende, at deres Erkebisp Jacob var død samme Aar den 28 Januar, og derpaa formedelst Stedets Fraliggenhed først bleven den 18 Februar begravet i Lund, hvorpaa det hele Kapitel samlede sig den 14 Martii i Lunde Domkirke lige for det høje Alter for at skride til et nye Valg, og blev da Presten og Kaniken Nicolaus Johannis eensteemmigen udvalgt og udnævnt ved Kaniken Jacob Jeriner; og imodtog Nicolaus Valget den 15.

Udi Lund den 15 Martii gjorde Erkedegn Johan Stighsøn sit Testamente, hvorved han skienkede 2 Gaarder til Lunde Domkirke, da han vilde begraves der for det Alter; hans Fader havde stiftet og begavet; til den nye valgte Erkebisp et Sølvbæger og sit bedste Horn, og saaledes (efter Sædvane) til adskillige af sine Med-Kaniker, Klostere, Hospitaler, Kirker, Præster, Horn mange i Tallet, en Guldring, en Bog med Canones, en stor Del Penge, Sengeklæder, Hors, Føl, en Stodhors (Hingst), en Sølvskee, sine grønne Klæder, forede med graa Værk, sit store Breviarium; til Strigot en Søn af Frue Rykeze alle sine Bøger, undtagen de som nævnes i Testamentet; til hende en Ganger og en Guld-

Valdemar den Fjerde. Aar 1361.

Guldring, Guldringe til flere, et mindre Breviarium, fem Alderklæder, (Diplom. Lang.) Man seer, at han har havt 9 Tienere hvoriblandt en Klerk og en Skriver, en Kok, 4 Drenge. &c.

Udi Lund den 4 April gav den udvalgte Erkebisp paa Kannikernes Begiering de Privilegier (Mathiæ Series p. 153), at Executor af en afdød Kaniks Testamente maatte i et Aar have alle Indkomster fra hans Dødsdag af, at de Kirker, som laae til Kannikernes Præbender, skulde være fri for at svare Cathedraticum og andre Afgivter og Byrder til Erkebispen, at Kanikerne skulde have den erkebispelige Ret over deres Brydier, Landboer og Indenskes og alle deres Underhavende baade paa deres geistlige og verdslige Gods og have Bispetienden af dem, og at de maatte sætte dem, som iblandt dem vare opsætsige, i Band, dog saa Sager undtagne (Dipl. Lang.)

Den 10 Januar bevidnede Nicolaus Lembek, kaldet Mankerth, to andre Riddere, Astred, Erkedegn i Ribe, Broder Johan Egh, Provincial-Prior i Dacien, 2 Kanniker af Ribe, og mange Væbnere, hvoriblant en Daa, en Lembek, en Kroogh, og en som var Borger i Ribe, (alle hvis Navne kan sees i det bagved trykte Diplom) at de i Tundern havde været nærværende, seet og hørt, hvorledes den hæderlige Fyrste Hertug Valdemar af Jylland havde overladt til Bisp Peder af Ribe og hans Kirke al sin Ret baade høi og lav, der tilkom ham eller det jydske Hertugdom til Mykel-Tunder Sogn, saa og hvad Jorder han der kunde eie, hvorimod Riber Bisp skulde altid holde aarligen 4 Aarstider, en for Hertug Valdemar, en for den edle Jomfrue hans Hustrue Hertuginde Riccardis, en for deres Søn Junker Henrik, og en for deres afdøde Søn Junker Valdemar, i Riber Kirke med Lys, Offer (oblacionibus) og Messer.

Udi Plone den 1 October udstædte Grev Aleff af Holsten og Stormarn og Grevinde Mirislava deres Gjeldsbrev til deres Foged Rulaf af Dynapelle paa 400 Mark lybske Penge; dersom de satte ham fra Fogderiet, eller han selv frasagde sig, da skulde dog det Resterende af Gjelden betales ham; til dets Afbetaling pantsattes ham Glambeke Slot og Landet Bemeren, indtil alt var betalt. Dette vigtige Brev findes trykt paa Plattydsk hos Scheidt (pag. 385—86).

Valdemar den Fierde. Aar 1361.

Den 6 October forlehnede Grev Adolph af Holsten og Stormarn 5 Marks Indkomster af sin Told i Hamborg, som var tilfaldet hans salig Fader og ham selv efter Hartvic af Domo (Hus?) forhen Borger i Hamborg hans Død, til de hæderlige Mænd Wilkin Horborch og Marqvard Hamma, og deres Arvinger, efter Begjering af den ærværdige og sig tro og kjære Mand Prothonotarius Albert Landyseren, paa Grund af at de vare den Afdødes sande Arvinger, og gav han dem frie for al Afgivt og Krigstieneste. Brevet er paa Latin og gjemmes i det kongelige Geheime Archiv.

Paa Slottet Hakenschow (i Fyen) gav Væbner Johan Breyde de ædle Mænd og sine kjære Herrer de holstenske Grever og Brødre Hinric og Nicolaus fri for Alt hvad de vare ham skyldige i Henseende til Fængsel, Tab og Skade, som han hidindtil havde lidt i deres Krig og Tieneste (Diplom. Lang.) Man seer heraf, at et fynsk Slot endda tilhørte udenlandske Herrer, og at det ei mere var i . . . . . . Værge.

Fra Prag den 20 August forbød Keiser Carl Hertug Eric af Saxen (Lauenborg) at kalde sig Churførste.

Udi Rostok den 30 Maj solgte Hertug Albert af Meklenborg Byen Rostok for 800 Mark rostokske Penge al sin Mynt der;

 blandt

Valdemar den Fjerde. Aar 1361. blandt Underskriverne forekomme de Riddere: Vicko af Stralfeldt og Johan af Sextendorp kaldte Molteke (Rostokske Anzeig: 1754. p. 69. Franck II. lib. VI. p. 244–46.) Da denne Hertug blandede sig saameget i de nordiske Sager, saa trængte han altid til Penge.

Fra Oslo den 24 August gav Kong Hakon en Anordning ud imod den Uskik, at Manddrabere og andre Ugjerningsmænd forbleve i Landet. Findes hos Edvard i hans Bergens Beskrivelse, Mss. p. 343–47.

Fra Bergen den 20. December gjorde Kong Hakon ved Brev Bønderne i Aaland (i Sundhordlehn) frie for at overføre Provster, Syselmænd, Kjøbmænd, og fra al slig Tynge; de maatte og sælge hvor de vilde i Bye og Bøygd, dog skulde Kongen have Forkjøbs-Ret efter den Vard, som Ret var. Derimod havde de lovet Kongen hver Mortensmesse 2 Nød, 2 Faar og 30 Høns, og hver Kyndelmisse 2 Nød 3 Faar og 40 Høns. (See Paus T. 3 pag: 229–30.)

Udi Holum Stigt paa Island nægtede baade Leg og Klerk at bevise Bisp Jon Skalle nogen Tjeneste, paastaaende at han var Bisp i Grønland og ikke i Island, hvorover han drog til Norge og blev der Vinteren (Torfæus IV. 488.)

Den engelske Konge tilskrev den norske Konge angaaende nogle plyndrede Kjøbmænd; venteligen var det Hakon som blev tilskrevet. Efterretning herom findes allene i en Optegnelse af Breve, vexlede imellem Engelland og Norge.

Aar 1362. Den 17 Januar tilskrev Kong Hakon, kaldende sig Konge i Norge og Fyrste i Sverrige, alle dem der beboede Wadstena Gods, og gav dem tilkjende, at han efter sin Faders Befaling og Villie, saa og med det svenske Rigs-Raads Samtykke, stadfæstede og hen-

lagde til Mariæ Kloster i Wadstena det Gods, hans Fader havde i sit Testamente med det hele svenske Raads Samtykke skjænket til det der af ham stiftede Kloster; hvorfor han giver dem tilkjende, at de herefter ej skulde lyde under ham og hans, men under Bisp Niels af Linkøping, og dem han i sit Navn beskikkede (Diplom. Langeb.) Valdemar den Fjerde Aar 1362.

Imidlertid blev Kong Magnus stedse siddende fangen, dog førtes han fra Calmar til Upsal, hvor han var den 15 Februar, som sees af hans Søns Kong Hakons Brev, der da gav det. Deri skriver han sig Konge af Sverrige og Norge, og giver tilkjende, at da han skulde vælges der til Konge, saa tog han, med Raad, Samtykke og god Villie af sin allerkjæreste Fader Kong Magnus og det svenske Rigsraad, Lagmanden Niels Tureson i Østerlandene (Finland) iblandt de svenske Lagmænd og til at bivaane Konge-Valget ved Morasteen tilligemed Klerkerne og 12 Almuesmænd ligesom af de andre 7 Laugdømmer. Hakon og Magnus satte deres Segl herunder, som og det hele svenske Raad, gejstlige og verdslige, og deriblandt Bisp Henning af Abo, som altsaa var da paa fri Fod, og Herre Eringisle Jarl. Endskjøndt dette Brev er trykt i Lagerbrings Samlinger af svenske Handlinger, 1 Deel p. 193 (conf. Ejusd. svenske Historie II. 481.) saa har jeg dog, for dets Vigtigheds Skyld, ladet det trykke bag ved. Man seer heraf, at Hakon blev virkeligen udvalgt til Konge i Sverrige, hvilket ogsaa længe forhen var afgjort, i Fald hans ældre Broder Eric døde; det var i sig selv gandske politisk, thi derved forenedes Norge og Sverrige under eet Hoved, og burde det svenske Rigs-Raad, om det havde havt mindste Kjærlighed for sit Fædreneland, og ej mere elsket sin egen Høihed og Herredømme, aldrig veget herfra. Mærkeligt, at de ældste svenske Historieskrivere,

 Rim-

Valdemar den Fjerde. Aar 1362.

Rimkroniken og Ericus Olai, ej melde om Hakons Valg, hvad enten de ej have vidst det, eller det er skeet af Partiskhed. Imid lertid lader det dog, at Magnus, uagtet sit Fængsel, vedblev at være Konge i Sverrige, idetmindste var han ej ordentlig afsat, endskjøndt Hakon og Rigsraadet vare i Grunden de bydende og herskende.

Det svenske Rigsraad gjorde sig nu al Umage for at beva Hakon til reent at gjøre Forlovelsen med Valdemars Datter til intet, ved at forlove sig med en anden; da der nu ogsaa var Uenig hed mellem Danmark og Sverrige i Anledning af Hansestæderne, saa kunde Raadet desletttere naae sit Øjemærke. Hertil kom, at Magnus og Hakon ej endda være blevne forligte, saa at Valde mar kunde ingen Nytte have af det Venskab, Magnus og Blan ca bare for ham efter de gamle svenske Skribenteres Sigende. Da nu den holstenske Grev Henric var en af Valdemars stærkeste Fiender, saa var det naturligt, at de Svenske faldt paa at besvogre sig med ham. Ved Faste-Tider, venteligen i Martii Begyndelse, bortlovede han efter Corner (col. 1103-1104) sin Søster Eliza beth som da var 22 Aar gammel, til Kong Hakon, og sattes paa begge Sider stor Straf for den, der brød dette. Da saa gammel en Skribent som Corner skriver dette, og længere hen opgiver Vil kaarene, saa synes mig, at Lagerbrings Indvendinger og Fornuftslutninger herimod (p 485) bør bortfalde. Var Elizabeth nu 22 Aar gammel, saa var hun født 1340, og rimeligen altsaa efter sin Faders Død. Det maatte og være Hakon behageligere at faae en mandvoxen Prindsesse end et Barn.

Man har et Brev af Magnus og Hakon givet i Stokholm i Magni 43 Riges Aar og i Hakons 6 paa Søndagen i tredie Faste-Uge, altsaa den 20 Marts 1362; Brevet er paa Norsk, og

skri-

skriver Magnus sig der Norges, Sverriges og Skaanes Konge, hvilket sidste synes at vise, at han ej til den Tid havde afstaaet Skaane; men endnu underligere er det, at Hakon skriver sig alene Norges Konge, hvorved man let kunde falde paa den Tanke, at Brevet var af 1361 den 28 Februar. Deri siges, at Bymændene i Tunsberg forurettedes og forfordeledes i deres Handel ved de Tydske, tvertimod de Friheder de havde af Magni Morfader Kong Haqvin; dette forbyde Kongerne og tage Tunsbergerne under deres Beskyttelse. Dette Brev stadfæstedes siden af Kong Christopher 1442 den 15 Julii ved hans Kroning i Oslo, og 1486 af Kong Hans i Bergen den 1 Julii.

Valdemar den Fjerde. Aar 1362.

Den 27 April var Magnus og Hakon i Lødese, og udstædte der et latinsk Brev, hvori de begge skrive sig Sverriges og Norges Konger; heri skrive de til alle dem, der boede i Upsal Stigt, at de med deres Raads Samtykke havde i Lødese indgaaet en Forening og venlig Sone imellem dem selv, deres Mænd, Venner og Andere, eftersom den naturlige Kjærlighed hertil indbød og tilskyndte dem, hvorover de forbød alle deres Undersaattere herefter at røve og fange hinanden. (Diplom. Langeb.) Saaledes sejrede Hakons gode og fromme Gemyt over hans Faders Fienders listige Praktiker.

Den 6 Maj derpaa var Hakon i Skeninge, hvor han ved et latinsk Brev, hvori han skriver sig Konge i Sverrige og Norge, tog Ingewald af Lagharorp, Skenninge Nonneklosters Embedsmand (officialis), med hans Gods under sin Beskyttelse. Dette Brev er trykt hos Benzelius i Prolegem. ad Monum. Sviogoth. pag. V.

I Følge den Forsoning mellem Magnus og Hakon satte den sidste nu sin Fader i fuldkommen Frihed den 26 Maj, udentvivl

Valdemar den Fjerde. Aar 1362.

i Wardberg, thi man har et latinsk Brev af Magnus, givet paa hans Slot Wardberg den 29 Maj, hvilket synes at vise, at Nørre-Halland endda tilhørte ham. Deri skriver han sig Konge i Norge og Skaane, hvorved han tillader sin elskelige "Familiaris" den ædle Mand Peter Duwæ, at maatte hæve, for den Skade han havde lidt paa sit Gods, 100 Mark Sølv af de ham pantsatte Gods. Kongen hang sit store Segl for; deri sees ej de 3 Kroner. (Dipl. Langeb.) At Magnus og Hakon holdt sig saa nær til de skaanske Grændser, have de uden Tvivl gjort for tilligemed Hansestæderne at falde ind i Skaane, hvilket de udentvivl agtede at erobre.

Hertug Albert af Meklenborg og hans Sønner Henrik, Albert og Magnus kom nu til Vordingborg, hvor de udstædte en Qvittering paa plattydsk den 4 Junii til Kong Valdemar deres Herre (hvoraf det lader, at de endda maa have havt noget Land til Lehn af ham), og til hans Søn Hertug Christopher for de 1125 Mark lybske Penge, som Hertug Henrik havde faaet i Medgift med Kongens Datter Ingeburgh, samt at de afslog 1000 lødige Mark for de Fanger, som de af Wismar havde taget fra Kong Valdemar og skattede dem for, og lovede de og alle deres Forlovere, Riddere og Knapen, hvoriblant Vicke Molteke af Strietfelde, til Kongen, hans Søn og deres Forlovere, hvoriblant Hertug Eric af Saxen, Bisp Magnus af Vendetzusel, Claus af Lembeke, Benedict af Anevelde, Vicke Molteke af More, Henning af Puddebuzk, Erik Barnems, Knut Bugge, og mange andre Riddere og Knapen, at de aldrig mere skulde krave dem herfor. De meklenborgske Hertuger hang deres Segl under. (Hvidtfeld 559–60. Diplom. Langeb. og Grams Forbedr. p. 118–19.) Dette, og end mere Noget, som herefter skal anføres, viser, at Meklenborgerne ej tog Del i Krigen mod Kong Valdemar,

mar, og at Hertug Henrik ej, som Hvidtfeld skriver S. 558, var med paa Floden imod de Danske.

Valdemar den Fierde. Aar 1362.

Nu gik den hansestædiske Flode i Søen, maaskee sidst i Junii eller først i Julii, som man kan slutte af deres Fart og deres Mængde og Følge, og af det Søslaget skete den 8 Julii. Den holstenske Grev Henrik anførte den, og under ham anførte den lybske Borgemester Johan Wittenberg sine Landsmænd. Den hele Flode bestod af 28 store Skibe eller Kogger, 24 mindre Fartøjer eller Snekker, hvorpaa var 2730 bevæbnede Mænd, 10 Skyttere, 5 Blider og 3 andre Belejrings-Værktøjer med fornødne Mestere og Arbejdsfolk til disse Machiner. Byen Lybek allene sendte 1500 Mand, som den maatte bespise. Om Valdemar nu eller forhen ophævede Hansestædernes Privilegier i Danmark, og forbød dem Handel paa Skaane, hvoraf fulgte at alle deres Boder paa Markedet i Skanør stode ledige, saa at ej en Kjøbmand lod sig see, undtagen i 2 Boder af Stetin, det skal jeg lade være usagt. Den fremne plattydske lybske Krønike siger, at han allerede Aaret for Krigen lagde Stædernes Handel meget i Vejen; hans Stolthed og Hæftighed kan vel gjøre det troligt, men hans Klogskab og Snildhed stride paa den anden Side hekimod. Stædernes Flode kom nu for Kjøbenhavn, belagde, indtog, og plyndrede den tilligemed Slottet, sendte Byttet, hvoriblant Taarnklokkerne, til Lybek; den danske Flode, anført af Hertug Christopher, angreb derpaa den fiendtlige paa St. Kilians Dag den 8 Julii, som der staaer i den lybske Krønike hos Gerdes (p. 46). Slaget var hæftigt, dog var Fordelen paa Stædernes Side, ved det Christopher blev farligen saaret, i Hovedet som det lader, eftersom han Aaret efter døde af Raserie, og var stedse syglig fra det Øjeblik af han havde faaet Saaret. Crantzius siger, at han blev truffet af en "Bom-

barda

Valdemar den Fjerde. Aar 1362.

barda" (Vandalia lib. VIII cap. 37 p. 199.); Cornerus (col. 110
at det var en Steen, som saarede ham; min lybske skrevne Kroni
siger ej, hvorved han blev saaret; Petrus Olai følger Cranzius
Kroniken, som slutter med 1523, siger at bombarda var da n
lig opfundet, hvilket viser, at han har tænkt paa en Canon. Gra
(i Vid. Selsk. Skr. I. 253) mener, at denne Steen blev udsk
ved Krudt, men jeg finder Intet herom hos gamle Skribente
at Cranzius bruger Ordet Bombarda gjør intet til Sagen,
han har heri rettet sig efter sine Tiders Brug. Rimeligen er St
nen bleven udkastet af en Petarde, hvoraf man fra ældgammel T
har udkastet Stene. Nogle af vore gamle Kroniker henføre den
Krig til 1363, fordi de tro, at Slaget skete samme Aar, Christo
pher døde, da han dog levede næsten et Aar efter.

Efter dette Slag sejlede Stædernes Flode til Helsingborg
hvor den satte Folk i Land, hvilke streiffede langt op i Skaan
De oprejste ogsaa 16 Blider og Bukke for Helsingborg, og beskj
den dermed uafladeligen Nat og Dag. Da der nu kun var faa
Folk paa Skibene, betjente Valdemar sig af denne Lejlighed
(Hvidtfeld S. 558), angreb Floden den 18 Julii, som Magnus
Matthiæ beretter i sin skrevne Historie, og borttog 6, som Cor
ner (l. cit.) vil, eller 12 efter min skrevne lybske Kronike, af de
største og bedste Kogger, fulde af Proviant, Vaaben og mange
Slags Tøj; herved nødtes Floden til at vende tilbage. Lybeckern
lagde Skylden paa deres Borgemester Wittenberg for dette ulyk
kelige Udfald og kastede ham i Fængsel. I dette sidste Slag tabt
Stæderne mange Folk, som deels bleve slagne, deels fangne, hvilk
sidste Kongen sendte til Sjelland, og belagde dem med haardt Ar
bejde, givende dem derhos slet Underholdning, som Aarbøgerne a
Wisby skrive (Scriptor I. 259.) De fleste sad uden Tvivl pa

Bor

Wordingborg-Slot i det store Taarn kaldet Gaasen, fordi en Gaas stod øverst paa det, for derved at spotte Hansestæderne, som han kaldte Gjæs. De Løsepenge, Fangerne gav, brugte han til dette Taarns Bygning. Han elskede Wordingborg Slot og Gurre, frem for alle sine andre Slotte her i Riget, og lod paa det første bygge det nye Slot op til det Gamle som siden blev til det nye; lod og bygge et stort Taarn over Porten. Slottet var saa stort, at det var som en liden Kjøbstad, og udenfor laae dog en Flekke med Graver og Volde (Hvidtfeld S. 559). Kroniken, som slutter med 1523, er den eneste, som taler om et Slag tillands ved Helsingborg, hvilket Valdemar vandt, men dette er vist urigtigt; ligesaa Aarbøgerne af Wisby de eneste, der (l. cit.) sige, at strax efter Slaget blev ved Helsingborg Fred sluttet mellem Kongen og Stæderne, da dog Stilstanden mellem dem ej blev sluttet førend i December. Skulde Noget være heri, da har maaske Valdemar gjort en Vaabenstilstand med Stædernes Flode og Hær, og tilladt dem at drage hjem, hvilket siden kan have befordret den egentlige Stilstand; dog dette er kun en pur Gjætning. Petrus Olai vil (Scriptor. I. 134) at denne Krig førtes 1361, men det er vist urigtigt. Naar min skrevne lybske Kronike taler kun om eet Søslag, saa er det vist en Feil; thi Tingenes Følge viser, at der har været to. Hvidtfeld og flere henføre til dette Aar Wordingborgs Beleiring, men jeg troer snarere den hører til 1368. Det Stæderne gik løs paa Skaane var uden Tvivl efter en Forening med de Svenske, thi som Valdemar forstyrrede deres Handel der, saa ønskede de naturligen, at Landet kom i Andres Hænder. Imidlertid finder man ej, at Magnus greb sig selv meget an i denne Krig, medmindre man dertil vil henføre at han paa ny lod opbygge og befæste Slottet Arenwal i Vest-Gotland, en Mil fra Skara, saa og at

Valdemar den Fjerde. Aar 1362.

Valdemar den Fierde. Aar 1362.

de Islændere Thorstein Eyolfsson og Olaf Peturesson bleve fangne i Halland, hvilket man rimeligen kunde troe at være skeet ved de Danske, da de som Undersaattere af Magnus og Hakon kom venteligen dem til Hielp med de Norske, men i næste Aar forekommer Noget som strider herimod.

Den 22 Julii var Kong Hakon i Lodese, og udstædte der et norsk Brev, hvori han skriver sig Konge i Norge og Sverrig, til sin Fe-Hyrde (Skatmester) Amund Eifwindar-Sun i Oslo, hvorved han stadfæstede sin Faders Magni Anordning om at holde St. Eriks Fest udi Oslo i Mariæ Kirke i Kongens Kapel, og byder ham at skye den halve Lest Øl til Korsbrødrene og Klerkerne der, som han var dem skyldig for de to Aar han havde været Fe-hyrde.

Den 25 Julii gav den høibaarne Fyrste Herre Christophorus, Hertug i Laaland, Kong Valdemars Søn, den Bolig og Gaard Torstorp til Præsteborđet i Dollefeldt til evig Amindelse og aarlige Messer for sin Siæl og de fremfarne danske Kongers. Man har Noget heraf paa Latin, og er det trykt i Hofmans Fundatser (VI. S. 45-46) ellers er det indført paa Dansk i en Vidisse af 1527 udstædt paa Lollands Landemode af Hans Focull Abbed i Halstadt Kloster og nogle lollandske Præster; rimeligen har det farlige Saar, Christopher havde faaet, bragt ham til at tænke paa sin Død. Hofman meener, at den smukke Bygning paa Dolefielde med et Taarn skulde være opført af Hertug Christopher.

Nu udsendte Magnus 12 af sit Raad, Erkebispen af Upsal, Bisp Niels af Linkøping, Hr. Carl af Tofta, Boo Jonsen, og flere til Holsten, og gav dem Fuldmagt med for at trolove Fröken Elizabeth med den unge Kong Hakon. Det gik og for sig paa

Pla-

Pionet Slot den 25 Julii, og stod Bruden mellem Armene af sin Broder Grev Henrik og Farbroder Grev Adolf, og forestilte Ridder Herman af Vitzen Kong Hakons Person, og blev hun med stor Højtidelighed trolovet, og gjort til Dronning i Norge og Sverrige, samt Ringe verlede dem imellem. Denne Sag var beslutttet med Raad og Samtykke af det svenske Rigsraad, og af det holstenske Raad, og havde begge lovet herfor, og indgaaet, at om Ægteskabet ej blev fuldbyrdet ved Grev Henrics Skyld, saa skulde han miste Calmar, som han havde i Pant for en stor Deel Penge, og tilligemed betale 60000 Mark purt Sølv, og derfor stille Gidsler; men om Magnus var Skyld heri, saa skulde han miste Herredømmet af sit Rige, og alle hans Vasaller og Hovedsmænd med deres Slotte, Jorder og Underhavende forlade ham, og holde sig til Grev Henric som deres retmæssige Herre. Cranzius (Saxon: lib. IX. cap. 32) følger heri Corner (col. 1104-1105). Man maa tilstaa, at denne Clausul var haard og besyrdeklig, men naar man betænker, at Magnus var en svag og ustadig Herre, saa kan man ej undres over at han indgik den, og at Raadet paalagde ham den, allerhelst de vare saa saare bange for Kong Valdemar, og frygtede for at deres Myndighed vilde lide et stort Skaar, om han kom til at raade i Sverrige; de frygtede vel og for, at Sverrige skulde i visse Maader komme under Danmark. Det ubilligste og underligste er, at de gave Riget til Grev Henric, og ej til Kong Hakon, som dog allerede virkeligen var Konge i Sverrige, men da han elskede sine Forældre, og aldeles hang af dem, saa befrygtede de da at faae Magnus til Konge, og ham kunde de aldeles ikke udstaae; jeg tør derfor ej med Lagerbring (S. 485-86) bortforklare disse Vilkaar, eller troe at det svenske og holstenske Raad havde allene indgaaet dem, og at Herman af Vitzen og de flere havde ingen

Valdemar den Fjerde. Aar 1362.

 Fuld-

Valdemar den Fjerde. Aar 1362.

Fuldmagt hertil fra Magnus, men paa egen Haand indgik disse Vilkaar med Grev Henric.

Den 15 August var den meklenborgske Hertug Albert med sine 3 Sønner Henrik, Albert og Magnus i Nykiøbing paa Falster og udstædte der et plattydsk Brev, hvori de tilstod at deres Herre Kong Valdemar og hans Søn Hertug Christopher havde i Wordingborch den 10 August betalt til deres elskelige tro Hinric van Stralendorpe, Ridder, og Reymar van Plessen, Knecht, 400 lødige Mark Sølv, hver beregnet til 3 lybske Mark Penge af hans Datters Medgift, hvorfor de herved gav Kongen, hans Søn, Hertug Eric af Saxen og alle deres Medløftes-Mænd ledige og løse for disse 400 Mark. Blant Vidnerne forekomme Frederik van Locken, Vike Moltreke fra Møne. Dette Brev er trykt i Grams Valdemar (p. 219–220). Dette Brev beviser ogsaa, at der da langtfra var nogen Krig og Uvillie mellem Danmark og Meklenborg.

Den 21 August var Kong Valdemar i Kallenborch, hvor da det danske Parlament (Danehof) holdtes, og udgav han der et latinsk Brev, hvori han skriver sig de Danskes, Slavers og Gothers Konge, sigtende ved det sidste til Besiddelsen af Øen Gulland, hvilket viser, at han havde den endda i Værge; heri stadfæster han Borgerne i Campen alle de Privilegier, som de danske Konger, Abel, Erik og hans Broder Christofer, Waldemars Fader, havde givet dem, og det efter Begjæring af Byens 2 Sendebud. Dette Diplom er meget mærkeligt derved, at her skrev en dansk Konge sig allerførst Gothernes Konge. (Diplom. Langeb.)

Nu drog Valdemar over til Skaane og udstædte fra Lund den 17 September sit Brev, hvorved han tildømte Jacob Jarmer, Kanik i Lund, Gaarden Steffoghe i Renge Sogn i Skats

Her-

Herred. Dette igjentog han anden Gang den 24 September fra Skanøre; tredie Gang den 1 October fra Malmøye; fjerde Gang den 8 October fra Kjøbenhavn; og den 20 December, fra Lund, bød han Erland Absalonsson og 2 Andre at indsætte bemeldte Jarmer i korporlig Besiddelse af dette Gods, og endeligen den 9de Januar 1363 nedlagde han fra Lund ved sit aabne Brev denne hele Sag, og gav tilkjende, at Jarmer var sat i Besiddelse af Godset. (Diplom. Langeb.)

Valdemar den Fjerde Aar 1362.

Den 16 October gav Ridder Hartvic Krummedike von Kyerstorp paa Thosland (Taasinge) og hans 4 Sønner tilkjende, at der var yppet Tvist med Esrom Kloster angaaende Besiddelsen af Landsbyen Uggeløse i Lynge Herred baade paa Kongens Retterting i Antworthskow, hvor Kong Valdemar havde selv præsideret, saa og paa Sjællands Landsthing og Lynge Herredsting, og var det paa sidste Retterthing i Roskilde, hvor Kongen havde været nærværende, bleven bevist, at Uggeløse var bleven Klosteret skjødet paa Sjællands Landsthing ved Fru Ingefrid Pæthers-Datter kaldet Galløsæ, hvorpaa det og var i Besiddelse deraf i 7 Aar og derover førend hendes Død; de tilstaae derfor ingen Rettighed at have hertil, endskjønt de hidindtil havde sagsøgt Klosteret paa Grund af den afdøde Sophie, Hartvics Hustru, hendes Rettighed, som sand Arving efter Ingefrid, og staae de derfor frivilligen fra denne Sag, da og Sophie havde bedet dem herom paa sit Yderste, og det gjorde de i Overværelse af Bisp Nicolaus af Odense og flere Vidner; Hartvic frastod nu og al Ret, som Formynder for sin Datter Yde, og især de Løve, som vare indførte i Danmark for Jomfruer, og de Sædvaner, hvilke der gjaldt som Lov; da og denne Sag havde kostet Klosteret 60 Mark Sølv, som det eftergav, saa skulde de dog betales tilbage, saafremt enten han selv,

Søn-

Valdemar den Fjerde. Aar 1362.

Sønner, Datters Formynder eller Mand lagde Sag an paa m om Uggeløse. (Diplom. Langeb.)

Fra Stokholm den 6 November skrev Magnus og Hakon Konger i Sverrige og Norge til Raadet og Borgerne af Sø (Hanse)-Stæderne, at de siden deres Sendebud vare skiltes fra dem i Synderkøping havde hverken faaet Sendebud eller Brev fra dem, saa de ej vidste, hvorledes de vilde handle i den Krig de havde med Kongen af Danmark, hvorfor de bade uden Forhaling at faae Underretning om, hvad der skeet var, eller hvad der skulde gjøres. Hansestæderne vare den Gang allerede i fuld Underhandling med Danmark; thi den snilde Valdemar havde vendt sig til dem i Tanke at man snarere kunde vinde Nogen i demokratiske Stæter, hvor Mange havde Del i Regjeringen, end ved Fyrsternes Hoffer, allerhelst det tabte Søslag kunde gjøre dem villige til Fred. Allerede den 6 November havde de lybske, wismarske, rostokske og stralsundiske Raadmænd i Navn af Hansestæderne og især Søstæderne sluttet i Rostok en Forening med Vicko Moltreke, den danske Konges Foged (Advocat) og Roder hans Notarius, at der skulde være en sikker Stilstand, og derover udfærdigedes den 10 November et Brev paa Plattydsk udi Rostok af følgende Indhold: At Ridder Vicke Moltreke Hovedsmand paa Vordingborg og den danske Konges Mand, og Her Roder, hans Skriver, havde dagthinget mellem Kong Woldemar af Danmark, hans Søn Hertug Christofer, og alle de Herrer og Folk, som vare deres Hjelperes Mænd, paa den ene Side, og mellem Magnus Konge af Sverrige og Norge, hans Søn Hakon, og alle Herrer, og alle Stæder, som være i den lybske Hanse, paa den anden, og det ved Raadmændene af Lybek, Wismar, Rostok og Stralsund, og skulde denne Dagtingning og Anstand staae til Hellig-Tre-Konger over

et

et Aar (1364), saa at Handel og Wandel maatte imedens frie drives imellem dem; alle de Fanger, Kongen af Danmark, hans Søn eller deres Fogeder havde, skulde nyde denne Dag (dette Forlig) medmindre de allerede havde betalt deres Løsepenge; det samme skulde og gjælde om de Fanger, Stæderne havde fra ham; udi Nykjøbing skulde Valborgs Dag (den 1 Maj) 1363 holdes en Dag mellem Stæderne og Kongen; Stædernes Kjøbmænd maatte søge de danske Markeder for at salte Sild og kjøbe Vare; saalænge Stilstanden varede, skulde ingen af Parterne gjøre hinanden nogen Skade; dersom Nogen ej vilde være indesluttet i denne Stilstand, da skulde det bekjendtgjøres inden Hellig-3-Konger; Kongen af Sverrige og hans Søn skulde vedtage denne Dag imellem denne Tid og Hellig Tre Konger, og det midtvejs mellem Lagesholm og Helmstade; Hertugen af Slesvig og hans Søn skulde vedtage den mellem denne Tid og 6 December paa Fyen; Grev Hinric hans Broder Grev Nicolaus og Junker Alff af Schouwenborch ligeledes indtil 6 December paa Fyen; Grev Alff af Holzstein inden samme Tid paa Wemeren; Hertug Erik af Sassen inden 6 Januar (1363) udi Lybek med Greverne af Holsten og med Lybekkerne paa Stædernes Vegne; alle de andre tydske Herrer, som enten holdt, eller vilde holde med Kongen af Danmark, inden 25 December udi Damgarden; for den danske Konge vare 4 Moltekør, alle Riddere, og 4 Moltekør, Knapen, og 3 andre Knapen Forlovere, og for Stæderne de 10 Raadmænd; Vicko Moltecke eller en anden paa den danske Konges Vegne skulde i Rostok sty Raadmændene den danske Konges Brev med hans og Søns Segl for, saa og de 3 Bispers, Erkebisp Nickels af Lund, Henriks Bisp af Roskilde, Magni af Wendzusel, og 13 Ridderes, hvoriblant Drosten Hr. Nickels Lembeke, Stig Anderson, Anders

Valdemar den Fjerde. Aar 1362.

Valdemar den Fjerde Aar 1362.

ders Vorst Marskalk (Marsk), Henning af Putbusch, Vicko Moltcke Hovedsmand paa Wordingborch, Ludeke Skinkel Hovedsmand paa Nyborch, Benedict van Anevelde; det skulde udstædes inden Jul, og da skulde Herre Vicke og de andre være deres Løfte fri; til samme Tid skulde og Raadmændene af Rostok faa deres Brev beseglet af Lybek, Hamburg, Rostok, Wysmar, Stralessund, og Gripsvolt, og da skulde de 10 Raadmænd blive fri for deres Løfte. Paa samme Dag i Rostok blev og handlet om dem af Femern (Ymbria), at de ej mere skulde betale Stædernes Told, fordi de ej vare i den tydske Hanse. En fra Flensborch ladet med Sild saltet i Drage var og bleven anholdt i Rostok, og blev herom vedtaget, at de enten skulde holdes tilbage, eller sælges, og de deraf indkommende Penge beholdes, indtil Grev Hinric havde faaet Underretning herom; alt dette blev ved de lybske Raadmænd skrevet og forkyndet til Cöln, Flandern, Hamborg, Bremen og Alt vester paa, og de rostokske Raadmænd sendte deres Bud med Herre Vicko Moltcke for at forkynde dette for Kongen i Sverrige; Raadmændene i Stralsund sendte Brevene herom til Kolberg, Stetin, Anclam, Gripswald, Dantzig, Riga og Calmar, og Raadmændene af Wismar til Bergen; det vedtages og, at den næste Dag eller Samling skulde holdes i Stralsund Nytaars Dag. (Recessus Hansæ. Manuscript.) Man mærker letteligen, at Hansestæderne havde da Pengepungen, ligesom Engelland nu. Derpaa forsamlede bemeldte Hansestæders Raadmænd sig alle i Lybek, og udstædte der den 16 November et Brev herom næsten af samme Indhold. Dette Brev findes oversat paa Dansk hos Hvidtfeld S. 563-65 og efter ham hos Strelov (p. 176-79), men med nogle Feilagtigheder.

For at blive desvissere paa Skaane, overlod Kong Valdemar Bornholm med Hammershus igien til Erkebispen af Lund, dog saa, at han skulde overlade Kongen det igien, naar han det forlangte. Brevet herom findes oversat paa Dansk saaledes hos Hvidtfeld S. 560–62. Waldemar den Fierde. Aar 1362.

Niels, af Guds Naade Erkebisp til Lund, Sverriges Første, sender Alle som seer eller hører dette Brev, Salighed udi Herren. Vi giøre Alle vitterligt, som nu lever eller herefter skal komme, at vi fritt haver af vor kiære Herre, Kong Voldemar, Konge i Danmark og Sclaven, bekommet Hammershus Slot, med den Øe Borringholm, i saa Maade som efterfølger. Først naar vor Herre Kongen begierer Hammerslot med Borringholm af os igien, da skal vi Niels Erkebisp og vore Efterkommere, fritt oplade forenævnde Kong Woldemar eller hans Bud, som fører os hans aabne Brev, det igien, foruden al Modsigelse, med al Krigsrustning, Skyt, Vaaben og Verie, og med hvad andet som dertil hører, ligesom Her Jacob Splid det paa samme vor Konges Vegne leverede os det. Item, naar vi setter nogen til at forestaa forævnte Slot og Land, da skal den i hvem det bliver, give Kong Woldemar nøksom Forvaring, paa det som forskrevet staaer, saa at samme Forvaring og Forsikkring skal ikke udi nogen Artikel, i nogen Maade forringe Kongens Rettighed. Den som skal antage samme Slot og Land at forestaa, skal ogsaa være saadan en Mand, som Kongen og vi kan forlade os paa, Riget til Gavn. Item, dersom det skeer, at vi siger os af med Slottet og Landet, da vil vi det Aar næst derefter, med alle dem som for vor Skyld enten vil giøre eller lade, ligevel flitteligen og troligen hielpe til, at forenævnde Slot kan besørges, og forsynes med Proviant og Krigsrustning, forenævnde Kong Woldemar til Gavn og Bedste. Item,

Valdemar den Fjerde. Aar 1362.

saa længe som vi Niels Erkebisp og vore Efterkommere have det Slot med Øen udi vor Haand, og [illegible] skal det altid staae forbemeldte Kong Woldemar aaben for, og for hans gandske Huus og Stamme. Alt dette som nu forskrevet staaer love vi, med vor elskelige Capittel af Lund, tryggeligen at skal holdes og bevares, af os Niels Erkebisp, og vore Efterkommere, saa det skal ikke nogen Hendelse skal giøre; som kan [illegible] enten udi den geistlige eller verdslige Ret; eller som kan paafindes som kan være Kong Waldemar eller hans Rige til Skade. Til ydermere Vished og bedre Forvaring paa det som forskrevet staaer, lader vi hænge vort Segl her neden under, med Lunde Capitels, og med disse efterskrevne Kanikers deres Segle, Boecholdi Decani, Joseph Erkedegns, Jens Nyminge Cantoris, Jacob Jermers, Jens Henrichsøns, Peder Botulps, og Niels Knudsøns. Givet Mariæ Undfangelses Dag, som er den 8 December, Aar 1362.

I Resenii Historia Johannis (folio Ee 4) findes det skrevet paa Latin. (conf. Matthiæ Series p. 154.)

Besynderligt er det, at de holstenske Grever forhalede med at sende deres Søster Elizabeth til Sverrige fra Julii til December; ikke skulde jeg tro, at dette Ophold er bleven foraarsaget alene af den megen Stads, de lode giøre til hende, for at udstyre hende som en Dronning med Klæder og Klenodier, og et anstændigt Følge af begge Kjøn. Vist er det, at Ridder Herman Vitze og hans Følge gik først den 17 December udaf Trauen med hende, og havde de flere Skibe med sig, som Corner (apud 1205) skriver. Men da der paa den Tid gemeenligen indfaldt Storm og onde Veir, saa drev hun hen til de skaanske Kyster paa Erkebispen af Lunds Grund, og da denne Erkebisp (uimodsigeligen hans Fiende) havde forhen [illegible] [illegible] Kong Hakon og den danske [illegible]

Margrete, saa ansaae han sig for beføiet til at anholde hende, da [illegible] forlat [illegible] Ægteskabet med Margrete; saa skrives i et Svar fra det danske Rigsraad til Stæderne af 1363; imidlertid har vist den [illegible], Valdemar nyligen havde vist Erkebispen med Bornholm, bidraget meget til dennes Foretagende; af Rigsraadets Svar sees det og, at Erkebispen langt hen i 1363 holdt hende endda hos sig. Imidlertid fortæller dog Corner (l. cit.) den svenske Riimkrønike (pag. 159) og flere, at Valdemar holdt hende fangen paa et af sine Slotte i Sjælland, at han skilte hende ved hendes Tjenere og Følge, og forvarede dem paa andre Steder, ja Crantzius vil endog (Saxonia lib. IX cap. 32. p. 252) at han har været gift med hende i Førstningen, men siden lod hende nøjere forvare. Hvis Valdemar holdt hende paa sit eget Slot, da maa det være skeet langt hen i 1363. Den svenske Riimkrønike fejler ganske (l. cit.), naar den lader Elizabeth udstyre af hendes Frænde den mekklenborgske Hertug Albert, og gaa ud fra Rostok. Den lægger til, at hun havde 2 store Skibe (Hulke) med sig, og at 200 tydske Riddere og Svenne fulgte med hende. Den lader og Valdemar gribe hendes Skibe, og Corner synes (l. cit.) paa en mørk Maade at sige noget saadant, som at Valdemar skulde forud have besluttet at lade hende anholde, og med beraad Hu have gjort det.

Valdemar den Fjerde. Aar 1362.

Den 18 December tilskrev de preussiske Stæder Søstæderne, at de vilde betale Paalægget i Elbing eller Danzik, at de havde betalt det for at fælde Havnen Øresund, og bevare deres Gods, [illegible] Kongen af Danmark og Medhjelpere havde dog forlanget det, siden Stilstand var bleven sluttet mellem dem og bemeldte Konge, og havde der deres Skibe faaet frit Lejde i alle Søstædernes Havne, og at dette var skeet uden deres Samtykke, ja blev forkyndt

Valdemar den Fjerde. Aar 1362.

forend de fik Breve derom; hvormed de vare slet forsynede; dog overlod de til dem at afgjøre, om de skulde en Tid eller bestandig skulde forlige sig med bemeldte Konge; de holdte danske Fanger hos sig, som havde paa Tro og Love forsikkret at indstille sig igjen til en bestemt Tid, og der sad ogsaa Prensser i Danmark; og de vidste ej, hvorledes alle disse Sager vare afgjorte: Raadet af Danzik underskrev dette Brev, som er paa Latin.

Den 21 December fra Skara tilskrev Kong Magnus Stæderne, at han havde faaet deres Brev om Stilstanden mellem den og Kongen af Danmark, og vilde han derfor ufortøvet lade den første dette vide, endskjønt han, efterat have antaget Stilstanden, havde tilføjet ham og Land stor Skade; han bad dem derfor at bevise sig velvillige og oprigtige mod sig, og at de vilde staae ham bi, om Kongen af Danmark ej holdt Stilstanden, og tilføjede ham og Lande Skade; han forundrede sig ellers over, at de ej efter Løfte vilde tillade ham ved sine Bud at udføre af deres Byer hvad Proviant han der havde ladet kjøbe for sine Penge. Dette Brev er paa Latin.

De wisbyske Aarbøger berette (Scriptor. I. 259. conf. Lagerbring III. 498.) at Magnus, som nu var ganske enig med sin Søn, uddrev af Riget alle de Fornemme, som forhen havde været Aarsag i hans Fængsel; de vare 24 i Tallet og deriblant Bisp Niels af Linkøping, uden Tvivl Hovedmanden, Niels Tureson Bjelke, Drost, Boecius Jonson, siden Drost, Herre Carl af Tofta, Herre Karl Ulfson (Sparre), Rigets Marsk, Erik Karlson, Benedict Philipsson, Bisp Thomas af Wexiø, hvilke derpaa begave sig til Gulland, som da stod under den danske Konge (hvilket neppe er rigtigt efter det foregaaende) og forblev der Vinteren over, indtil de om Paaske drog over til Meklenborg. Det synes efter Tiden og Stedet, at disse Aarbøger bør eje megen

Tro-

Troværdighed; og viser hendes Ankomst til Meklenborg, at de umuligen kunne have bleven udderum langt hen i 1363, og have været før en stor Del blant dem, der blive fangne med Elizabeth, og kom paa fri Fod med hende, som den svenske Riimkronike, og flere svenske Skribentere ville. Valdemar den Fjerde, Aar 1362.

Et Par af vore gamle Kroniker beretter, at Margrete ægtede Hakon i dette Aar, men det skete vist ej forend i næste.

Theodoricus af Niem, en god Skribent, og som levede ej længe efter denne Tid, skriver (apud Eccardum I. col. 1315.) at Kong Valdemar kom i dette Aar den 26 Februar til Avignon til Pave Innocentius d. VI., og dog er alt dette Feil, da han just kom der den Dag 1364 til Pave Urbanus d. V.

Den 10 August udstadte Peder Holmgerson af Skjærsløf sit Gjeldsbevis til den fornuftige og ærlige Mand Peder Eskilson af Bosarp paa 7 Mark puri Sølv og en Skilling Grot, i Mynt af Tours, Sterlinger, eller lybske Penge, gode og gjæve, som og i 12 Øre god, lovmæssig og gjæv End, og pantsatte han ham derfor sin Vandmølle kaldet Rijæmollæ ved Kaflosæ 4 i Ludguthæ Herred med alt Tilliggende, saa og den ham tilhørende Del af hans Fædrene-Skov i Wæstælund ved Janebek; og skulde Peder Eskilson, om ej Betaling skete til Mikkelsdag, sætte sig i Besiddelse heraf i 3 Aar, og om det inden den Tid ej betaltes, da skulde det tilhøre ham og Arvinger, og forbandt han sig til, uden nogen "Tilgift", som det paa Dansk kaldes, at hjemle Eskilsen og Arvinger det. Han blv hung sit Segl hertil tilligemed hans kjære Brøder Herre Jacob Holmgerson, Ridder, og Morten Pæterson Bymand i Malmøge. (Diplom. Langeb.)

Den 30 November udstædte Ridder Iver Nielson sit Bevis til Herre Strig, hvis Sønnedatter Thove han skulde ægte, at

han

Valdemar den Fjerde. Aar 1362.

han udi hans levende Live ej skulde besætte sig med Bjørnholms Gaard og Gods; dog skulde han efter Hans Salige Død faae sit Arvelod, og derimod af [illegible] Breve.] Dette Brev haves i Diplom. Langeb. [illegible] Herre Iver Nielson overlod siden 1396 dette Gods til [illegible] Effekter, rimeligen en Broder af hans Hustru Thore, som arvede det efter sin Moder.

Den 3 September eller den 16 Januarii efter Terpagers pag. 135 og 36 (hvilke indfaldt Marcelli Dag, som falder paa den 16 Januar, og den 3 eller 4 September, hvilket har ledet Skribenterne i Vildfarelse) var en stor Vandflod i Riber By, saa at den næsten ganske stod under Vand, og skeete det og paa andre Steder i Jylland stor Skade.

Den 27 Marts, eller som Cypræus (Annal. p. 338-39) vil, den 9 September, var en stor og usæd Vandflod i det Sønderjydske, Strand, og Nabolandene, ved det Havet brød igjennem Digerne, og overalt hvor Friserne boede i Sønder-Jylland. Mange Landsbyer, Egne og 30 Kirkesogne bleve derved ødelagte. Den har Navn af "de grote Manddrenck". Blant andre satte 13 Præster Livet til, ogsaa forgik den velhavende Flække Rungeholt ganske, som efter Heimreichs Formening (Nordfriesl. Chronik p. 142-43) var en Guds Straf, fordi nogle af Indbyggerne havde engang villet tvinge en Præst til at give Sakramentet til en So, med mangen anden Ugudelighed, som de da bedreve imod det. I vore Tider havde vel Heimreich neppe skrevet saa. Cypræus opregner (l. cit.) Sognenes Navne, 43 i Tallet, i hvert Herred efter Hans Bruns Optegnelse.

Henrik, Kanik i Neumünster, beklagede i en Forestilling til Paven Klosterets slette Tilstand, at dens Provst, Henric Stangenborch

börelig var udenfor Pavens Hof, at Klosteriet laae midt iblant et slettet Folk, Dianaesker, Danske og Holsteenere, og har derhos tilstaaet Skyld, som ikke det nemlig vildergaae, om Paven ej under-støttede det. (Westphal II. col. 227-228.) — Valdemar den Fierde. Aar 1362.

Ud Dangar den 5 Julii bestemte den meklenborgske Hertug Albert og hans 3 Sønner Grevesmole til Fru Elzebe, Datter af Hertug Barnym i Stettin, som havde ægtet hans Søn Hertug Magnus, til Livgeding, og bekræftede dette ved mange Riddere og Knapen til de højbaarne Fyrster Buggezlave, Barnymme og Wartzlave Brødre, Hertuger af Stettyn og Fyrster til Rygen. Besynderligt er det, at Magnus var først forlovet 1355 med en Prindsesse af Golberg, siden 1356 med Cathrine af Werle Güstrow, derpaa 1360 med Jutta, Datter af Hertug Eric af Sachsen Lauenburg, fik ingen af dem, og ægtede 1362 Elizabeth.

Efter Cassel i bremischen Geschen p. 85 forbandt nogle Adelsstand (maaskee af det Bremiske) sig til, den 27 Martz, at ville tjene paa Bremernes Kogger mod Kongen af Danmark.

De islandske Bisper Thoravin og Jon kom til Island for Mikkelsdag, og satte Skibet til. Dette Skib var det eneste, som dette Aar kom til Island. —

Den 20 Martz i Stokholm skjenkede Kong Magnus til Rane Eivindarson for hans tro Tjeneste især med Husets Bygning i Tunsberg til evindelig Odel de Jorder Snakkiastader, som laae i Walá Sogn paa Vestfold, og om Nogen vilde gjøre Tiltale til dem, da maatte Rane ej svare dem uden for Kongen selv eller hans rette Efterkommere. Han selv og hans kjere Puse Fru Blanka og hans kjere Søn Hakon satte deres Segl for, og han selv Magnus Rikardo. Prædikenen for Marie Messe i Lange-Fasten udsattes i Oslo 1436 Tobia Nichalsoson Erkeprovst i Oslo og flere

Valdemar den Fjerde. Aar 1362.

en Vidisse heraf. (Diplom. Langeb.) Den 15 Februar i Upsal forordnede Hakon, Konge i Sverrige og Norge, at Lagmanden i Østerland (o: Finland) skulde herefter med de andre Lagmænd vælge Kongen (Brings Handlinger p. 193-94).

Den 12 Junii udstedte den svenske Ridder og Drost Niclis Thurdsson et Forbud i Bexio under 40 Marks Straf, at Ingen maatte hindre Niclas Ranvidssons Husfru i hendes Morgengave i Swenarum.

Aar 1363. Den 1 Januar samlede (ifølge Recessus Hanseat. Mst.) Sendebud fra Stæderne Lybek, Rostok, Wismar, Stetyn, Kyl, Gripeswol, Stralsund og Anclam, sig i Stralsund efter Aftale, og afgjorde der, at Herre Johan Glewsowe skulde vedblive at være Hovedsmand paa Borkholm Slot indtil næste St. Hans Dag, og derefter skulde Stæderne handle efter Billighed, og det gives ham tilkjende ved Raadet i Wismar. Man seer heraf, at det var Borkholm paa Øland og ej Bornholm, som nogle Nyere ville, hvilket Stæderne havde i Besiddelse. Til dem af Kyl anvistes Tolden i Preussen til Skades Erstattelse; man handlede og om Borgemesteren Johan Wittenborch, om de smaa Stæder der ej vare i Hansen, og sejlede til Skaane, og om flere Ting, som opsattes til en ny Samling i Rostok den 5 Februar; der gjordes og en Overregning over den indkomne Told, som i alt beløb sig til 3597 Mark og 11 Skilling lybsk, hvoraf Lybek havde indbragt 1306 Mark og en Skilling, og Kyl 43 Mark mindre 4 lybsk Skilling; Hamborg havde desuden indbragt 2145 Mark hamborgske Penge og andre Stæder desuden; til de preussiske Stæder blev skrevet Igjensvar, at om de havde mistet noget Gods i Havnen Noresund ved den danske Konge, saa havde Søstæderne mistet

end

und mere, samt Skibe og mange Bevæbnedes Fangelse, Drab og Saar; at de havde sluttet Stilstand med den danske Konge, det havde de givet dem tilkiende, men ej villet opsætte Stilstanden, til Svar indløb, allerhelst de haabede, at de preussiske Stæders Gesandtere havde mødt i Stralsund, men da det ej var skeet, saa takkede de dem derfor, at de og havde sørget for deres Fanget som for deres egne, saa at de ej skulde give Løsepenge efter forløbne Mikkelsdag, og haabede de, at de sendte Gesandtere til Dagen i Lybek næste St. Hans-Dag. Den 10 Januar tilskrev Søstæderne fra Stralsund den adle og anselige Mand den holstenske Grev Henric deres kiære Velynder, at de havde faaet hans Brev, og at Stilstanden var ej indgaaet mellem ham og Danmark formedelst den danske Konges Fraværelse (hvor mon han da var henne? hvo veed, om han ej var i Skaane, ja maaskee i Sverrige selv, for at drive paa sin Datters Margretes Giftermaal, hvilket var ham af større Vigtighed end Stilstand med de holstenske Grever) og som ej havde givet sine Hovedsmænd nogen Befaling eller Underretning herom; Stæderne vare endda ej blevne underrettede om Stilstanden ved Kongen eller hans, hvorfor de lod paa deres egne og Grevens Vegne skikke Sendebud, og lod Greven vide, hvad Svar de fik; om de andre Ting skulde de snart svare. Endnu fra Stralsund den 13 Januar tilskreve de Ridder Vicko Moltecke, at han efter Løfte ej havde tilsendt dem de danske Kongers Valdemars og Christophers (at Valdemar skulde have ladet vælge sin Søn til Konge, findes paa intet Sted uden i dette Brev) aabne Brev om den sluttede Stilstands Bekræftelse; de holstenske Grever havde og tilskrevet dem, at de ifølge Stilstanden havde mødt paa det bestemte Sted, men ingen fra de danske Konger; deres Fanger meldte dem og, at de mod Stilstanden plagedes med høie Løsepenge og

Valdemar den Fierde. Aar 1363.

paa anden Maade ved bemeldte Kongers Vasaller; de bade ham derfor at holde sit og Medforloveres Løfte, da de ellers maatte alvorligen paaminde dem; de udbade sig Svar. De kalde ham her Famositas vestra.

Den 24 Januar tilskrev de holstenske Grever Hinric og Nicolaus, i hvis Navn Broderen skrev, Stæderne, og lod dem vide, at de havde mødt den danske Konges Riddere, men at Stilstanden ej var bleven stadfæstet, fordi de Danske ikke vilde slutte den med Hertugen af Slesvig; de bad dem derfor, at faae den udstrakt til ham, bragte og deres Løfter i Erindring, som de forhen havde gjort, og haabede, at de bleve bestandige, som de tiltraadte dem. (Recessus Hansæ.)

Den 5 Februar samledes Stædernes Fuldmægtige i Rostok, og der oplæstes den svenske Konges Brev af 21 December, Grev Hinrics af 24 Januar, og det gullandske Raads af 15 December; derpaa blev Conrad Moltcke paamindet om at holde hvad han havde skrevet i sine Breve, og at love, eftersom Herre Vicke Moltcke hans Farbroder havde sagt til dem (uden Tvivl om den danske Stilstand), hvortil han svarede, at han ej vilde love, hvorimod han sendte sit Segl til bemeldte Herre Vicko til tro Haand, og at han vilde holde, hvad som skeet var. Der vedtoges og, at Told skulde ej længer haves af Stæderne, om de preussiske svarede, at de ej længere vilde give, men vedbleve de Preussiske at kræve, saa skulde der gives Told til St. Hans Dag; ligeledes at hvad Bekostninger Stæderne havde gjort paa Krigsudrustninger ("in Reisis") til Bohus, Calmar, Alsnaes etc. skulde betales af Tolden; de smaae Stæder, som enten ved sig eller Selskabsbrødre havde under Forbudet været i Schaaner, skulde ej indtages blant Hanseborgerne, og de af Hansen, som havde været med dem, maatte ej

for

forblive deri, indtil St. Hans Dag, da det nærmere i Lybek skulde afgjøres; Raadmænd af Rostok, Wismar, Hamborg og Kyl skulde underhandle med Herrerne af Meklenborg og Kyl, og siden skulde Dagtingningen i Rostok holdes, og Tiden tilkjendegives Stæderne ved det lybske Raad; man handlede og om Johan Wittenborchs Sag; Hamborg, Wismar og Stralsund bleve og paamindte om Pengene fra den holstenske Greve, og skulde han svare dem derfor til næste Termin; dem af Kyl tillagdes Tolden i Burtehude og Stade, og skulde Hamborgerne lægge 700 Mark til, og sly til det kielske Raad. Derpaa følger en Beregning over, hvad Krigen havde kostet Stæderne mod den danske Konge; de øvrige Ting vedkomme allene Hansestæderne selv. Den 17 Marts holdt Stæderne en Samling i Wismar, hvor først handledes om Herre Johan Wittenborchs Sag; udi Wismar skulde den 23 April holdes en Samling, hvorhen hver Stad skulde sende Fuldmægtige af sit Raad og afgjøre denne Sag med de Riddere (militares) Nicolaus Crummedik og Sigfrid Dosenrode efter Underhandlingerne med dem, og nøjere at forfare om Dagen, som skulde holdes i Nykøping med den danske Konge og hans Søn uden Forandring, da den snart skulde gaa for sig; Told skulde tages af det Gods, som gik igjennem Nerresund under Caution, og skrives til Preussen om Svar, og om Caution ej kunde faaes, da skulde Tolden hæves; en Note blev og overgivet til Herre Vicko Moltecke, som Erkebispen af Lund havde beseglet, om Stilstandens Vedblivelse; enhver Stad skulde og overlægge med sit Raad om de svenske Kongers Sag, hvorledes man skulde paaminde dem om den Skade, Stæderne havde lidt formedelst deres Fraværelse, saasom de ej havde hjulpet eftersom de vare forbundne til (hvoraf man maa slutte, at Krigen mellem dem og de Danske er gaaet meget søvnig); hver

Valdemar den Fjerde. Aar 1363.

Valdemar den Fjerde. Aar 1363.

By skulde og overlægge med sit Raad, om Fred skulde sluttes mellem de danske Konger og Stæderne, hvad Skades Erstattelse man skulde kræve, eller om Stilstanden skulde forlænges; man skulde sende Raadmænd til Preussen for at tale med Hojmesteren og Stæderne, og berette, at de havde faaet Breve om Stilstanden fra de danske Konger og deres Bisper, hvori Preusserne og vare indsluttede, samt forespørge, hvad herefter skulde gjøres, om Kongen og hans Søn vilde herefter falde Stæderne besværlige, og hvor stor Hjelp enhver da skulde gjøre den anden; om Toldens Givelse skulde og handles med dem, og at de til St. Hans Dag vilde møde i Lybek, samt skikke Sendebud til Dagen i Niekøping Walburgs Dag, saa og den 23 April i Wismar; der tales og om, at Tønderne burde være af een Størrelse i alle Byer, og hvilken Byes der da skulde følges; angaaende Sagen om dem af Harderwik da skulde de møde i Niekøping.

Imedens dette forhandledes i Hansestæderne, var Kong Valdemar ej ledig, men drev af al Magt paa sin Datters Margretæ Giftermaal med Kong Hakon. Jeg har forhen vist, at det er meget troligt, at han derfor selv er rejst til Sverrige; den holstenske Prindsesse holdtes i nøje, hvorvel anstændig Forvaring hos Erkebispen af Lund, og maaskee siden hos ham selv. Crantzius skriver (Saxonia lib. IX. cap. 32.) at Valdemar affærdigede Gesandter til de svenske Konger, for at forlange en Samling med dem, saasom han havde vigtige Ting angaaende alle Rigers Bedste at afhandle med dem. Dersom Hakon har da forlangt sin Brudes Udleverelse, saa har Valdemar vel enten forlangt saa store Løsepenge for hende, eller og gjort saa mange andre Vanskeligheder, at Hakon saae det ej var muligt at faae hende ud uden Krig, som nu var hel ubelejlig, da Hansestæderne havde gjort Stilstand, og indeslut-

ses deres Uvidsfortvanske deri. Hertil kom, at Magnus og vel især Blanca vare tilbøjeligst til det danske Svogerskab, hvorved fast Fred kunde ventes imellem Rigerne; Cronikerne lægger til, at Danmark var en stor Medgift, men Waldemars Søn Christopher levede endda hvorvel svagelig, og Margretes ældre Søster Ingeborg var gift med Hertug Henric i Meklenborg, og havde en Søn Albert med ham. Da Hakon var længe førend forlovet med Margrete førend med Elizabeth; saa maatte det og gjøre Udslag til hendes Fordeel. Mareschallus Thurius skriver og hos Westphal (T. II. col. 1853), at i det Brev Magnus i forrige Aar udstædte (om Elizabeths Giftermaal) skal han have afmalet paa Ane med de 3 oprakte Fingre foregivende, at han ej vilde give sin Søn Hakon en Hustru af dansk Blod; jeg tvivler meget endog paa, at denne Beretning om Malerier er rigtig, thi den er meget usædvanlig. Men paa det de svenske Konger kunde paa en god Maade komme til Danmark, saa lod Valdemar anstille et stort Hof i Roskilde, fornemmeligen med Gilder og Tourneringer, hvor alle 3 nordiske Konger indfandt sig, tilligemed den svenske Dronning Blanca og den danske Prinds Christopher. Derpaa begave de sig til Kjøbenhavn, hvor Bryllupet i Overværelse af den lundiske Erkebisp, (som der holdt sin første Messe) og af mange Bisper, Klerker og Lægfolk blev holdet den 9 April, og Hakon og Margrete vigtes sielve, endskjønt hun var kun 11 Aar gammel; men saa tidlig blev efter da forommelde Fest og Prindsessen giftede; imidlertid sendtes hun ej til Norge førend 1366, og da først søgte hun Seng med sin Mand; Hvilket kommer overeens med hvad der siges i Margretæ [illegible] af Wadstein hendes Krønike p. 10 og 12, at Dronning Margrete var 16 Aar, da hun blev gift. Det forekommer mig ikke urimeligt, at Magnus har da først overgivet til Valdemar

als

Valdemar den Fjerde. Aar 1363.

Valdemar den Fierde, Aar 1363. alle Brevskaber om Skaane og tilliggende Landes [illegible] fra ved den svenske Rimkrønike, som dog ikke er nøiagtig, at sige den (S. 158.) lægger endnu til, at de, da Magnus drog ud af Skaane, kastede Stene og slenge ad ham, kastede endog Kaal efter ham, og beskiemmede ham med Viser og Ord. Men Rimkrønike derimod (folio M 6, verso.) beretter, at Skaaningerne hyldede Kong Valdemar gierne, og beviste ham megen Kierlighed, da han tog Landet i Besiddelse, formodentligen fordi de ej havde [illegible]. Olaus Petri (i sin svenske Historie, Mst.) siger udtrykkeligen, at Magnus skienkede Skaane til Margrete i Morgengave, hvilket forekommer mig meget rimeligt, thi det oplyser, hvi Valdemar saa let lod sig det afstaae af Kong Albert, da han kunde frygte for, at Hakon og Margrete vilde tilegne sig det, om de bestege den svenske Trone. Dette formindskede og gandske Kong Magni Brøde, thi da kunde han vente, at Skaane snarere igien kunne til Sverrig.

Kort efter Bryllupet døde Dronning Blanca i Kiøbenhavn, og blev hæderligen begravet i Ringsted; og da Prinds Christopher siden døde den 13 Junii, og derefter Fru Hardis Thorvalds Datter (formodentligen en norsk Frue), saa udspredte det Rygte sig, at de vare alle forgivne; hvilket kom endog til Island, og findes i deres Annaler No. 41, 412 og 427, dog uden at sige, hvo der giorde det. Messenius er den første, som (i Scondia Tom. III, 21-22) tillægger Valdemar denne Ugierning, og lægger endelig til, at det var ved [illegible], at Christopher døde af Giften; dog alt dette giør han uden mindste Medhold af gamle Skribenter. Vor lærde Arnas Magnæus har [illegible] efterladt sig følgende Betænkning herover: „Er det nu utroligt, (som det visseligen er) „at Kong Valdemar har ladet forgive sin egen Søn, saa kan man „ikke heller sige, at han skulde have ladet forgive de andre, uden man

vilde

„vidste nogle Circumstancer i dette Punkt. Jeg veed og, sandt at sige, ikke, hvor dette er tagen fra, da Kong Waldemar skulle „have ladet denne Skjærtning sætte i Værk. Jeg har derom opslaget „Ericum Upsaliensem, Johannem Magnum, (hurtigum illum „Danorum hostem) og Loccenium, item den gamle svenske Rim„krønike, og nogle gamle Annaler, men finder intet Slyt derom. „Nu nog efter læste jeg op Puffendorfs Einleitung zu der „schwedischen Historie, og finder dette ved circumstantialiter be„skreven Cap. 45. in calce; Et hinc video, (qvod tamen aliunde „satis qvoqve constat) qvam verax et bonus vir Puffendorfius „fuerit, et qvam tuto eum sequi liceat." Man seer heraf, at Magnæus ej er fornøiet over den rette Oplysning Messenius.

Waldemar den Fierde. Aar 1363.

Den unge Margrete fik en svensk Frue Mereta, Datter af Ulf Gudmansen og St. Brigitte, til Hovmesterinde, som først havde været gift med Sigvid Ribbing, og nu med Knut Algotson, og havde hun sin Datter Ingeborg, avlet af Knut, hos sig ved Hoffet, og blev denne siden første Abbedisse i Wadstena. Denne Hovmesterinde var meget alvorlig, thi hun gav Margrete, uagtet allerede Dronning, af samme Ris, som sin egen Datter. (Lagerbring III. 487-88)

Den beklagelige Elizabeth synes endnu en Tid lang at have siddet i Forvaring, hvoraf hun dog endeligen udkom; hvad enten hun blev udleveret, og drog til sit Land igjen, som den skrevne plattydske Krønike siger, hvorpaa hun gik i et Kloster, som han ikke navngiver, eller og Valdemar gav hende Lejlighed til at fly bort, hvorpaa hun gav sig i Wadstena Kloster, hvilken Mening er bleven den almindeligere, og hvor hun, efter Olaus Petri, døde; imidlertid er det mærkeligt, at hun ej findes paa nogen Liste af mærke-

lige Personer, som have sagt det; desuden var Wadstena ej den gang stiftet, hvorvel man af al Magt byggede derpaa. Imidlertid faaer denne Mening nogen Styrke deraf, i saafremt Cranzius har Ret (Dania lib. VII. cap. 39) at Magnus trolovede sig med hende, og viseselig fik hun ogsaa paa den Maade Erstatning; imidlertid blev der intet af dette Egteskab, rimeligen for Magni tilstødte Ulykker. Den gamle holstenske Kronike derimod (Leibnit. Access. 46) siger, at hun gik ind i Klosteret Elten, som ligger i det Clevische, ej langt fra Rhinen, hvor hun blev Abbedisse. Messenius vil endog (l. cit. pag. 22), at Kong Magnus havde selv faaet Gift, ikke men at hans Cammer-Page Lars Johansen reddede hans Liv, og fik derfor St. Brigittæ Datter Cæcilia til Kone; vist er det at han var gift med hende. Benzelius i sit Udkast af den svenske Historie p. 206 følger Messenius heri. Den svenske Rimkronike (pag. 259) og Ericus Olai (lib. IV. 24) sige, at Elizabeth ej kom paa fri Fod uden ved Tvang, i det den mekelnborgske Hertug Albert overbeviste eller og selv gik med 800 Ryttere til Danmark, landede i Stevns Herred og plyndrede i Sjelland i 14 Uger. Valdemar maatte da ej alene sætte Elizabeth, men og alle de fangne svenske Herrer, paa fri Fod, som derpaa først droge til Sverrige, og siden, misfornøjede fordi Magnus og Hakon havde slaget op med Elizabeth, droge til Greve Henric i Holsten, og derfra til Hertug Albert, eller og strax til denne. Men da dette var uden Tvivl vist, at de Vinteren over opholdt sig paa Jylland, og derfra strax efter Paaske, som dette Aar indfaldt den 2 April, begave sig til Hertug Albert, saa falder hermed den Del ren bort, at denne skulde have tvunget Valdemar til at sætte de svenske Rigsraader paa fri Fod, da han aldrig har havt dem i Forvaring; hertil kommer, at ingen af vore Kroniker eller nogen

gam-

gammel udenlandsk Skribent taler om noget saadant Tog; ja ej ingang findes i den vigtige utrykte Recessus Hansæ, eller Hanse-Stædernes Protokol det mindste Vink om slig Krig; vist er det, at Stæderne tog ingen Del i den, hvilket dog en Del Nyere, og der iblant den ellers forsigtige Rudloff forsikre. Da de svenske Herrer havde lovet at overlade Riget til den holstenske Grev Henric, saafremt Magnus brød sit Løfte med hans Søster Elizabeth, saa drev dette, og det Had, de bar til Magnus, dem til at forføje sig til ham, og at tilbyde ham Riget, men han skal have henvist dem til den meklenborgske Hertug Albert, og at vælge en af dennes Sønner, saa skriver Corner (col. 1106) og Cranzius (Saxonia lib. IX cap. 32). Imidlertid da de wisbyske Annaler (Scrpt. I. 259) lade dem noget efter Paaske lande i Wismar, saa tænker jeg at de først er tagen til Hertug Albert og derfra til Grev Henric, for at tilbyde ham den svenske Krone, men han har vist dem til Albert, hvis Sønner vare Søsterbørn af Kong Magnus, og som altsaa havde en Slags Adgang til Kronen, saasnart Magnus og Hakon havde forbrudt den. Efter svenske Rimkroniken (p. 160) fremstillte de 12 af dem, som havde sagt god for Elizabeths Giftermaal, sig for Albert med Reb om Halsen, hvorpaa han gav dem Bopæl paa sit Slot Swerin tilligemed Kost og Klæder tilligemed de andre 12; thi Magnus havde i alt uddrevet 24. Valdemar den Fjerde. Aar 1363.

Den 23 April holdt Stæderne Lybek, Rostok, Wismar, Stralsund og Kiel en Samling i Wismar, hvor først den svenske Konges Brev blev læst, hvilket desværre ej et anført i Recessus Hansæ, og har vist handlet om hans Søns Bryllup og om Freden med Danmark; dernæst handlede det gullandske Raad om deres Sag. Derpaa den 2 Maj vare alle (Fuldmægtige) færdige at gaa til Skibs, venteligen til Samlingen i Nykøping; siden vedtoges

Valdemar den Fjerde. Aar 1363. at den svenske Konge skulde paamindes, om hun fandtes hos den danske, og at efter Samling i Nykiøbing skulde holdes en ny, for at handle om Hovedmand paa Borcholm i Herre Johan Glenzovs Sted; Sagen med Raadet i Kyl skulde overlades til Johan Wonstorpe, som meligen skulde besørge, at de af Tolden fik 700 Mark; til de holstenske Grevers Sendebud skulde svares, at Grev Henric skulde sende sit Brev til Hertugen af Meklenborg en anden Dag; samme Sendebud havde og bedet, at Kongen af Danmark maatte paamindes om hans Søster.

Da Kong Hakon den 24 April udstædte et Brev i Jonkøping, hvorved han stadfæstede Hergar Iversons Testamente til Nydale Kloster, saa viser det, at han strax efter Bryllupet har forladt Kiøbenhavn.

Den saxiske Hertug Eric af Lauenburg, Valdemars fortrolige Ven, vilde med Raad og Daad staae ham bi, og derfor begive sig til Danmark, til hvilken Ende han indsatte Lybek til sit Lands Værge i sin Fraværelse (den lybske Krønike hos Gerdesius pag. 45); den tog ogsaa derimod i Henseende til at han havde forstyrret mange Røveres Boliger i sit Hertugdømme; og var Lybeks Magt og Anselse saa stor, at hans Fiender, de holstenske Grever og Hertugen af Meklenborg, ej turde anfalde hans Lande.

Den 7 Maj samlede de befuldmægtigede Raadsherrer fra Lybek, Wismar, Rostok, Stralsund, Gripsvald, Stetyn og Kyl sig udi Nykøping i Falster, hvor den danske Konges Notarius Rymann bad paa Kongens Vegne at de vilde begive sig til Wordingborg, for der at møde Kongen selv, hvortil de efter Samtale svarede, at sligt kunde ej skee, saasom det ej var aftalt eller overdraget dem paa Samlingen i Wismar. Dernæst sendte Kongen dem sit aabne Brev fra sit Slot Kiøbenhavn af 11 Maj paa Plattydsk,

hvor-

hvori han kalder dem vise, agtbare og beskedne Folk, Borgemestere og Raadmænd af Søstæderne, og lod dem vide, at han sendte dem Erkebisp Nicolaus af Lund, Herre Vicke Moltcke, Hovedsmand i Kjøbenhavn, sin Marsk Herre Anders Vrost, og Herre Kersten Kulen sin Søns Hovmester, og havde han givet dem alle 4, eller og 3, og 2, fuldkommen Magt paa sit og Rigets Vegne at dagtinge, gjøre og lade, og skulde de beholde denne Magt til næste Pindse, saa at hvad de sagde, skulde gjælde ligesaafuldt, som han selv havde sagt det; derfor kaldes de og Commissarii plenipotentiales i den rostokske original Beretning herom; det kongelige Segl var sat paa Ryggen af Brevet. Ved et andet aabent Brev indbød Kongen dem til at gaa over til Wordingborg, og forsikkrede han dem dertil Leide frem og tilbage. Derefter indfandt sig Herre Johan Hommersbottel og bragte det lybske Raad i Minde, at Thomas Becker, som havde mistet et Skib, havde faaet det igjen i Skaane paa en ordentlig og lovmæssig Maade. Den 15 Maj ankom Kong Valdemar selv tilligemed Hertug (Eric) af Saxen og Nicolaus af Lembeke, og begyndte de Underhandlingerne endskiønt de ej bleve bragte til Ende. Samme Dag sendte Hertugen af Saxen til de lybske Raadmænd, og lod dem indbyde til sig, hvilke og indfandt sig i hans Herberge, og blev der handlet om Venskab, samt om Gullænderernes Penge og Sikkerhed; Kongen satte paa fri Fod 4 fangne Lybekkere og en Hamborger; i Henseende til Johan Junghen og Heyno Schynevedder svarede Herre Nicolaus Lembeke, at han ej havde gjort dem Skade, men at hans Broder havde et Slot af Hertugen af Slesvig, hvor det bemeldte var skeet; han vilde gjerne herom sende til sin Broder, som maatte svare herfor; Kongen var ej skyldig at svare hertil; Herre Herman af Osenbrygghe, lybsk Raadmand, afhandlede følgende 4

 Po-

Valdemar den Fierde. Aar 1363.

Paster med Kongerne af Sverrige og Norge, og forklarede dem for Stæderne; 1) om den Erstatelse for Skade, de havde giort Stæderne; 2) om at udbytte Gulland og Øland (hvilket viser, at Stæderne vare i Besiddelse af dem); 3) om Boderne (embode) han havde aftalt mellem Kongen af Danmark og Stæderne, som han havde tilskrevet dem; 4) Kongerne af Sverrige og Norge bade at Dagtingningen i Syderkøping med Stæderne maatte holdes, hvor de havde lovet at give Svar om alle Sager den 25 Julii. Kongen lovede at ville underkaste sig 4 Mænd af sit Raad deres Dom, som Stæderne og skulde samtykke, og de have Magt at udvælge 2 Hovedsmænd, eller en, om de ej kunde blive enige. Man giorde og Paamindelse om de preussiske Fanger, især om Johan Willebrands Søn Münter af Danzeke, hvortil Herre Matthias Ketelhud svarede, at han havde fanget ham for sit Arvegods som var ham frataget i Preussen. Man handlede og om Erkebispen af Lund hans aabne Brev, i hvilken Anledning Herre Vicko Molteke blev paamindt. De Danske indgave og 9 Klagepunkter imod dem af Lybek i Henseende til den Skade de havde tilføjet Kongen og Riget under Freden: 1) at hans Tiener Ralf var drukned i deres Havn med deres Vidende, uden Skyld og Brøde; 2) at de holdt Knegten (famulus) Herre Aage Ingvarsøn fangen og maatte han ej nyde got af Dagen, 3) at de havde holdt tilbage den aarlige Skat. 4) De havde saaledes medhandlet Kongens Sendebud Broder Jacob Ovele, at han ej kunde forvinde det, og han havde Intet forbrudt. 5) Fruer og Jomfruer fra Stralsund vare druknede i deres Havn for deres Godses Skyld, og Munke vare blevne beroevede, og andre Folk tilføjede megen Skade, 6) Enken Brosdorp kunde ikke faae Ret af dem af Anklam og Stargard, 7) de fra Stralsund havde frataget Reynoldus hans Gods i Ribe, 8) Kongen havde

sendt

sendt Herre Mathias Ketelhud til Hojmesteren i Preussen, og beskyldt denne for, at hans og Hans havde givet Gods for at fordærve det danske Rige, hvortil Hojmesteren svarede, at det havde han ikke gjort, men han og hans Stader allene givet en Told for at holde Soen fredelig for Kjobmandene, og at der var berammet en Dag mellem Kongen og Hojmesteren, saa at han haabede de nok skulde blive forligte; 9) de ostlige og vestlige Stæder vilde Kongen gjerne som Naboer have til Venner, men vilde de beskylde ham, da vilde han nok svare dem. I Henseende til de holstenske Grever Hinrik og Clawes da svarede den danske Konges Raad, at der var sat en Dag mellem dem og Kongen, som det danske Raad havde lovet for, og Greverne ogsaa, men var der nogen Forseelse begaaet i Henseende til dem, da vilde de gjerne svare dertil; hvad deres Søster angik, da var et Ægteskab gjort og skeet mellem den svenske Konges Søn og den danske Konges Datter, hvorved Erkebispen (venteligen den af Upsal eller og den af Tronhjem med) Bisper, Lege og Præster havde været nærværende, og om hun end var død, forend hun kom i hans Seng, saa havde dog Svogerskabet mellem hende og Grev Hinriks Søster været saa stort, at han efter Ægteskabet ej havde kunnet tage hende (thi Margretes Moder Hedevig var Gudstendebarn til Elizabeth); Hinriks Søster var bleven udsendt for at forstyrre Ægteskabet, men Gud og Modvind havde drevet hende til Erkebispen af Lund hans Gebet, hvilken havde hindret Ægteskabet (her maa vel sigtes til Trolovelsen thi ellers blander det danske Raad her med Willie Tiderne, thi Elizabeth blev hestet nogle Maaneder for Margretes Bryllup) derfor beholdt bemeldte Erkebisp hende hos sig; men nu Ægteskabet var skeet, saa haabede de, at Erkebispen lod hende vel løs, og vilde de hjelpe hertil det beste de kunde (man seer heraf at Elizabeth holdtes

Valdemar den Fjerde.
Aar 1363.

tes endda fangen den 19 Maj); Hvad Wulf Rickerstorp angik, da havde han vel 18 Breve med sig, og en Creditiv fra Grev Henrik til Kongen af Sverrige, hans Søn, og deres Rigsraad, hvilket stod at Hertug Albert af Meklenborch, Erkebispen af Magdeborch, Markgreven af Meyßen og andre Herrer der vare med ham (Henrik) enige, men som han af Meklenborch, og hans Børn, havde svoret Kongen af Danmark, og lovet stadig Fred og Venskab, saa anholdtes Wulf saa længe indtil man kunde erfare, om hans Venskab foer med Sandhed eller ikke. Rimeligen blev Wulf anholdt med Elizabeth, og synes heraf, at Henric og Albert havde sin lang Tid stemplet mod Valdemar, og at det derfor var saare vigtigt for ham, at faae Magnus og Hakon ud af Forbundet. Man seer heraf, hvor besværligt et Regimente Danmark havde, og med hvor talrige og mægtige Fiender det var omgivet, saa at Valdemar havde al sin Kunst, Klogskab og Snedighed nødig for at rede sig ud heraf, men heri var han og alle sine Naboer overlegen.

Den 28 Maj udgav Valdemar i Nykjøping et plattydsk Brev til Søstæderne, hvorved han begjærede Fred, Venskab og Sone med dem, paa Vilkaar at han vilde forbyde alle sine Embedsmænd og Undersaattere at de ej skulde hindre Stædernes Kjøbmænd og Gods, som fredeligen søgte til hans Rige og gav ret Told; han skulde skaffe Borgerne, deres Bud og Knegte Ret, og skaffe dem deres Gods igjen, om det dem fraröves; hvo der strandede paa hans Kyster, de skulde beholde deres Gods, naar de enten selv eller hyrede Folk reddede det; dreve Skib og Gods til Land, og intet levende Menneske var derpaa, skulde hans Embedsmænd tage det, og forvare det Aar og Dag og give det til de retmæssige Besiddere, som meldte sig inden den Tid; dersom de, som strandede, ej vilde rette sig herefter, da skulde Stæderne hjelpe ham at tvinge

dem

om dertil; ingen maatte hindre Stæderne i at handle paa Skanøre og Falsterbode efter gammel Ret; De maatte kjøbe og udføre, hvad der faldt i hans Land; Paa Schanør og Falsterbode Markeder maatte de holde deres Fogeder; Døde nogen der, da skulde han af hans Gods ej æske mere end efter gammel Ret, og Resten skulde hans Arvinger; De skulde ej betale med dansk Mynt uden efter gammel Ret; Paa deres Vitter maatte ingen uden efter gammel Ret ligge, og de heller ingen Kroer holde uden efter samme; De skulde beholde deres Boder, Alting skulde blive ved det Gamle; og stadfæstede han alle deres Privilegier givne af hans Formænd og af ham selv med Rigsraadet; herimod skulde de og handle imod ham, som deres Forfædre havde handlet imod hans Forfædre. Da dette Brev ej findes i Recessus Hansæ, men allene i Rostokker Archiv, saa tænker jeg, at det ej er bleven antaget af Stæderne men allene forblevet ved Forslag. Man seer ellers heraf, hvor længe Dagen i Nykjøbing varede.

Valdemar den Fjerde Aar 1363.

Valdemars eneste Søn Christopher, Hertug i Halland og Falster, men ej Konge, døde i Kjøbenhavn den 11 Junii (Hvidtfeld p. 568), efterat han havde været fra Forstanden i nogle Uger af det Steen-Skud han forrige Aar havde faaet i Søslaget. Nogle lade ham vel døe den 13 Junii, ja den 20 August, men man bør best følge den roskildske Gavebog (Script. III. 272) eftersom han blev begravet i Roskilde og det med stor Prægt, og ud imod Chordøren. Kapellanen ved Treefoldigheds Alter, som var i Choret ved det høje Alter, skulde holde hans Aartid; en Mark Sølv blev aarligen tildeelt Kanikerne, tilligemed et godt Maaltid, dem nemlig, som bivaanede Vigilierne og Messen; til de Fattige gaves 100 Brød, en Flesk-skinke, og en Tønde Øl.

Valdemar den Fjerde Aar 1363.

Den 24 Junii holdtes i Lybek en Samling af mange Stæder, hvoriblant og var Kyl, Gulland, Rygen, Dorpt, Reval, Hamborg; der forestillede de af Campen og fremlagde Brev fra den svenske Konge, at han havde dem undskyldt for den Sag anlagt med dem angaaende Skibe fratagne Stæderne; og fremlagde derfor et Frikjendelsesbrev, men de fik til Svar, at man vilde staae dem bi, dog uden Brev, da man ej havde klaget over dem; man forlangte Hjelp af dem, om behøvedes, mod den danske Konge; de svarede at ville sende deres Notarius til Campen, og give Svaret tilkjende i Lybek og i Preussen. Der fremlagdes (eller maaskee gjordes) og saa Forbundet mellem Hertug Albert af Meklenborg, de holstenske Grever Hinrik og Adolph paa den ene Side og Stæderne paa den anden: hvorudi fastsættes, at Herrerne skulde i de Krige man havde i Sinde (maaskee mod de tre nordiske Konger; det er ellers værd at lægge Mærke til, hvor varligen man her udtrykte sig), tjene og stride med 1200 Riddere og Knapen og Stæderne med ligesaa mange, og de desuden med 600 Bevæbnede af Mannen; Stæderne skulde og komme Herrerne til Hjelp med 1200 Mark puurt Sølv, saa og med store og smaae Skibe, eftersom de behøvede, og betale Skibsfolkene, saa og skaffe Machiner og andre Instrumenter og Bygninger i tilstrækkelig Antal; dette Forbund var baade imod Hoved-Herrerne og alle andre, som havde eller vilde hjelpe dem i nærværende Sag, og skulde Forbundet vare fra næste Hellig tre Konger i eet Aar (da det er indført midt iblant Forhandlingerne af 24 Junii, saa kunde man heraf slutte, at det var givet i forrige Aar, men dog troer jeg snarere, at det hører til dette, og at ved Hellig tre Konger sigtes til det i næste, og at de Forbundne maaskee ej kunde blive færdige forend den, vel og vilde maaskee ansee Tiden, om ej et Forlig imedens kunde bringes tilveje), og maatte imedens

in-

ingen af Parterne indgaae Forening, Stilstand eller Forlig med Fienderne, men efter den Tid skulde Forbundet være ophævet, og Staderne have Frihed til at indgaae Forlig med Fienden, om de kunde slutte den fordeelagtig, og da skulde de give Herrerne 600 Mark puurt Sølv, paa det de ej skulde have anvendt deres Arbeid og Bekostning forgjæves; hvorimod Herrerne skulde just derfor ej have denne Frihed; men Herrerne vilde ej indgaa dette, paastaaende at begge, eller og ingen burde have denne Frihed, og afslog derfor Pengene (dette viser, at Forbundet var kun et Forslag), og derfor udsattes Alting til næste Jacobs Dag (den 25 Julii), og skulde imedens hver Part have Lov at dagtinge og forlige sig med Fienden, og Enhver handle efter hvad ham syntes bedst. Videre vedtoges paa denne Samling, at alle de, som havde frasagt sig Borgerskabet imedens Farten til Skaanør var forbudet og de af Sjøkaastæderne, som havde besøgt Skaane, imedens Forbuddet varede, de skulde, eftersom besluttet var i Stralsund, ej ansees for Borgere i nogen af Staderne, og ej antages i nogen Fogeds Vitte i Skaane eller andensteds; Herre Johan Wittenborchs Venner bade, at han maatte løslades af Fængsel, hvortil Staderne svarede, at de ej anklagede ham eller tillagde hans nogen Skyld, men de lybske Raadmænd gjenmælede, at i Stralsund, hvor han selv havde været tilstede, var bleven afsagt, at hans Gjerning var ej uden Brøde, og derfor saa og for flere Aarsager burde han holdes i Fængsel; de andre Staders Raadmænd svarede igjen, at de ej anklagede ham, dog overlod de Sagen til Lybbekkerne; Ved Gaarden i Neugard skulde ansættes en Klerk enten fra Lybek eller Gulland; I Henseende til Appel fra bemeldte Gaards Ret blev man enig om, at de fra Gulland skulde inden næste St. Hans Dag fremsende Afskrift af deres Privilegier med et authentiqve Segl for, hvor-

Valdemar den Fjerde. Aar 1363.

Valdemar den Fjerde. Aar 1363.

hvortil de svarede, at de skulde berette deres Raad dette; Stædernes Brev om den Frihed Kongen vilde forunde dem (af 28 Maj) hvilken mishagede dem, blev oplæst for Hertugen af Saxen, som igjen lod oplæse Kongens Brev, og gav tilkjende, at han ej havde Magt at tilstaa eller tillegge mere, men vilde de at noget skulde fratages, det kunde han; de preussiske Stæder ombades at give tilkjende, hvad Hjelp de agtede at bevise Stæderne, da det syntes ej at være Haab til Forlig, hvortil de svarede, at de vilde give den af Stæderne paalagte Told fra næste Faste i et heelt Aar og troligen søge at beforbre Stædernes Bedste hos Højmesteren i Henseende til at understøtte Stæderne med Skibe og Bevæbnede, og skaffe Svar inden næste Jacobs Fest; de af Lifland svarede i Henseende til en Anmodning om at skaffe 6 Skibe og 600 Bevæbnede, at deres Land ej var folkerigt, og derfor kunde de hverken give Folk eller Skibe, men de vare villige til at give Told, men Stæderne besluttede, at de skulde vælge imellem, enten at give 200 Mark puurt Sølv, eller at stride med 200 bevæbnede Mænd og 3 Skibe, hvilket de vedtog at ville give deres Byer tilkjende; Stæderne sendte derpaa nogle af Raadmændene til Hertugen af Saxen, der gave ham tilkjende, at de ingenlunde vilde antage de Friheder, som stode i Kongens Brev, men om Hertugen vilde forsegle andre Friheder, opsatte af Stæderne, og bevilge Erstattelse for den Skade Stæderne havde lidt for Krigen og under Stilstanden, da vilde Stæderne det gjerne; Hertugen af Saxen ønskede derimod at Dagtingningen mellem Kongen og Stæderne maatte faa ved Magt, og at Fogderne fra Skanøre baade Kongens og Stædernes maatte komme did, paa det man efter deres Udsagn kunde sætte Værnene, og blive enige om Frihederne; hvortil blev svaret, at om Kongen vilde forsegle det af Stæderne opsatte Brev, saa vilde de tage derimod;

den

den tydske Sag opsattes til næste Samling som skulde den 25 Julii holdes i Wismar.

Valdemar den Fierde. Aar 1363.

Udi Ates Kloster (i Halland) stadfæstede Magnus, som i Brevet skriver sig Konge i Sverrige og Norge, Erkebispen i Lund og hans Kapitel de Friheder og Herligheder, som hans Formænd, Kongerne i Danmark han selv og Forfædre havde givet dem. Underligt er det, at Magnus, som ikke besad Skaane mere, hvorfor han ej heller skriver sig Konge deraf, bekræftede den lundiske Kirkes Privilegier, medmindre han, som Messenius (Scondia XII. p. 199.) mener, har kundet giort det i Henseende til de Ejendele den besad i Halland, hvorved i det højeste kan forstaaes Nørre.

Den 25 Julii samledes Stædernes Fuldmægtige i Wismar, hvor der oplæstes et Brev fra Hertugen i Saxen; den hamborgske Notarius Johan Windstorp undskyldte sine Herrer, at de ej havde sendt Fuldmægtige til Samlingen, fordi Stilstanden (venteligen med Grev Adolph) var løbet til Ende, og for Elvens Forsvar; han sagde og, at de Herrer Johan Wittenberg og Seghebodo Crispin havde søgt hos hans Herrer, om at faae deres udlagte Penge til Krigen betalt af Tolden; dem af Kyl sagde han havde hans Herrer intet lovet, og de vilde giøre Afregning naar de trygt kunde besøge Samlingen; Stilstanden (med Danmark) vilde de gierne forlænge, ja og indgaa Forlig, men om Stæderne vilde begynde Krig, saa vilde de dertil bidrage hvad de kunde, og skulde han bringe Svar igien; Nicolaus, Notarius i Gripeswold, sagde, at han frygtede for, at deres Herre, Hertugen af Stetin, vilde hielpe Kongen (af Danmark), hvorfor de først vilde beraadslaa med deres Nabostæder, Tanklam, Stetin og Stargard, og saa give Svar; de kunde endnu ej giøre Afregning for Fangerne og de købte Baadens Skyld; i Henseende til Borckholm

Valdemar den Fjerde. Aar 1363.

Slot og "Schuttinge" sammykkede de; De af Kyl sagde, at de efter Herre Johan Wittenborchs Befaling vare gaaede ombord paa Skibene, og at alle deres Borgere paa dem vare blevne fangne; hertil svaredes ved de lybske Raadmænd, at Stæderne ej anklagede ham, hvorfor de takkede i Lybek, og blev Processen læst, som og svarer hermed overens, da de af Stralsund, Wismar og Rostok deres Proces om ham var saaledes; hans Venner bade at han maatte sættes paa fri Fod eller og bringes i Raadsherrernes Overværelse for at forsvare sig og anhøre Beskyldningen, men Stædernes Raad svarede hertil, at Raadet i Lybek havde kastet ham ud af Raadet, og sat ham i Fængsel, men det var uden Stædernes Raad og Vidende og havde de aldrig lagt Sag an imod ham, men overgivet Tingen til det lybske Raad, som svarede hertil, at de efter Affsigten i Stralsund, at han ej var uden Brøde, og for andre Ansagers Skyld havde ladet ham fængsle, og vilde i sin Tid selv slutte hans Sag; derefter opgjordes alle Stædernes Afregning, hvor er dette mærkelige: Rostok havde udlagt 1000 Mark puri Sølv for deres fangne Raadmænd, og 600 Mark for at udløse Herre Bernhard Stolrenborg, desuden 26 Mark pure for at udløse 3 af deres Venner, og desuden havde de udløst flere af deres Fanger, tabte Vaaben, Klæder, "appalia" (her menes Boskab) Machiner, Instrumenter, og gjort Bekostninger paa Fangernes Underholdning; de af Stralsund havde og Fanger at udløse, mistet Machiner, og betalt Sold til dem, som med Johan Bughen havde været i Schonen, og givet Forskudde til Havsbemændene; de af Kyl ligeledes Forskudde, Fanger at udløse, og Bekostninger paa deres egne Skibe; de af Wismar Fanger, mistede Machiner og Instrumenter, og Hyren til Koggen forsendt til Calmar og tabte Baaden; alle Stædernes Udgifter vare 202400 Mark lybsk, de Penge beregnede hele

Antal med Bemærkerne var 2700 Mand; den 15 August skulde en Samling holdes i Stralsund, for at gjøre nærmere Afregning, da Hamborg og flere havde ingen gjort, og skulde enhver plenipotentiarius afgjøre der med Landenes Herrer (venteligen af Meklenborg og Holsten) om Forsvar at indrette, ifald det behøvedes (tilsammen med Danmark); til Fogden i Schanøre skulde siges, at han i sin Witte skulde afgjøre de af Kolberghe deres Sager, og om andre Ting, eftersom man var eenet om i Lybek; Raadet af Wismar skulde tilskrive Herre Glezow, at han til fastsatte Tid skulde blive paa Øland, og at Een af Raadet skulde sendes did, saasom Bestilling over Krigsmænd ej tilkom Øland, og derfor skulde Herre Johan Vlemminghs Sag bero til en anden Samling i Stralsund; det handledes og om at sende Gesandtere til Sverrige, dog blev opsat til Samlingen i Stralsund; Hertugen af Saxen skulde siges, at da alle Raadsmænd af Stæderne ej vare samlede, saa kunde intet endeligt Svar gives; dem syntes og at Stilstanden imellem Kongen og Stæderne ej holdtes, og naar han havde givet Erstatning for tilføjet Skade under den, da først kunde tænkes paa dens Forlængelse; Ingen af dem, som havde været med Gotschalk Schörpenberg ved Anfaldet i Malmøsund, kunde være sikker i Stæderne ej heller hvad der var ranet.

Valdemar den Fierde. Aar 1363.

Fra Lejren ved Gubin tilskrev Keiser Carl, den 7 August, Kong Waldemar, kalder ham Serenissimum Regem et Fratrem Carissimum, og melder, at hans Svigerfader (saa kaldes han hans fordi, efterdi han skulde have hans Datter) Boguslav Hertug af Stettin havde blandt andet fortalt, at Waldemar ønskede af oprigtig Kjærlighed til Keiseren, at komme til ham; hvorfor Keiseren sendte ham sit Lejde og Tryghedsbrev, at han kunde komme til sig, forblive og reise hjem igjen, som det udførligere indeholder; derfor beder han ham

Ii

snart

Valdemar den Fjerde. Aar 1363.

snart at komme til sig, hvor han end opholdt sig, saasom hans Nærværelse meget vilde glæde ham. Dette Brev er trykt hos Gram (i Forbedringer pag. 221). Valdemar lod heraf den 27 August gjøre en Transsumpt i Dominicanernes Kloster i Nestved. Rimeligen har Valdemar villet tale med Keiseren om den aarlige Styr Lybekkerne vare ham skyldige, og om Hansestædernes, Meklenborgs og Holsteens fiendtlige Forhavender mod sig, Magnus, og Hakon, og villet udvirke keiserlige Mandater mod dem.

Den 8 September samlede Eedsforbundnes befuldmægtigede Raadsherrer sig i Stralsund, men Herre Johan Wunstorp undskyldte Hamborgerne at de ikke mødte; Et Brev fra Fogeden i Skaane oplæstes, og sendtes videre til Lybek; Herre Nicolaus Bolner, Ridder, den yngre Hertug Barnyms (i Stetin) hans Kanzler og Bispens af Camin hans Notarius, fandtes paa sine Herrers de 2 Hertugers Barnym den Ældres og Yngres Vegne, saa og Bispens af Camin, om deres Erbidelse, at hans Herrer ville være raadige, paa Kongens af Danmark Vegne og paa Ret og Billighed at indgaae Forlig; det samme om Venskab og Ret paastod og Herre Arnold Kropelin paa Hertugernes Vegne af Meklenborg; herover sendte Herrerne af Stralsund til ovennævnte Herrer, for at udforske hvorledes Venskab skulde indgaaes og hvad de meente ved Ret og Billighed; Hertugerne af Stetin svarede, at naar de skulde paa de danske Kongers Vegne fremsætte Noget, maatte de først vide alle Parternes Klagemaal og Svar; hvorhos de bad at Stædernes Raad vilde opholde sig i Stralsund til Kong Valdemar kom, hvortil blev svaret, at naar de som vare sendte til Herrerne af Meklenborg kom tilbage, skulde de give Svar; Herrerne svarede efter en stor Samtale og fastsatte en Samling i Grypeswolde, hvor de bad Stædernes Raad at møde, og ville de til

gi

gjøre dem Svar i Daingarden, og skulde da Dagtingningen med Herrerne af Mekkenborg holdes om Tirsdagen. Dette vedtog Hertugen, og bleve da 4 Raadsherrer sendte til ham. Den 22 September kom 2 Raadsherrer af Tanklam til Gripeswolde og sendte Bud til Hertugen af Stetin, og Bispen af Camin, hvilke svarede, at de maatte opholde sig noget, indtil den danske Konge kom, som de haabede skulde skee inden 2 til 3 Dage, da Vinden ej var ham imod, og de ej havde samme Magt paa hans Vegne, som han selv, men om han ikke kom, da vilde de søge at faae fuldkommen Fuldmagt, haabende at Stædernes Fuldmægtige og fik den, og at de da vilde bie til Kongen kom, hvortil de svarede, at de vilde bie i 3 Dage, men kunde ej længere medmindre de fik Magt hertil en anden Gang; hvorpaa blev vedtaget, at Herrerne skulde lade Raadet i Gripeswold vide Kongens Overkomst; i Stralsund vedtoges, at Raadet i Lybek skulde tage Borchholm under sin Varetægt, og didsende en dygtig Hovedsmand, men det svarede, at det havde ej Fuldmagt hertil, hvortil gjenmæledes, at det var brugeligt, at naar alle Stæders Raadsherrer kom overens i Hensende til en Stad, saa burde den gjøre det; Lybekkerne svarede hertil, at de vilde meddele deres Raad dette, men selv kunde de ej paatage sig det, og om end Raadet vilde, hvo der da burde svare Udgifterne; herpaa vedtoges, at man skulde tilskrive Herre Johan Glezov, at han med det skyndeligste maatte komme over med sin Regning, og overgive Slottet og Landet til sine Fuldmægtige og Venner, som vel skulde bevare det indtil Jul og imedens en Hovedsmand sendes fra Stæderne, som kunde forsvare Slot og Land efter Glezows Undervisning; fremdeles vedtoges, at en Samling skulde den 22de October holdes i Lybek (hvoraf, som det synes, intet blev), og Stædernes Raadsherrer have fuldkommen Fuldmagt til at høre der Afreg-

Valdemar den Fjerde. Aar 1363.

Valdemar den Fjerde. Aar 1363.

regninger og gjøre hinanden indbyrdes Regnskab, samt andre nødvendige Ting afgjøres, og enhver Stad edeligen bekræfte, at Regningen var rigtig; den tydske Sag skulde og opsættes til den [illegible] og denne By da udbetales 400 Mark; man handlede og om Forbund skulde gjøres med Landsherrerne og Stæderne og hvad Sikkerhed de første da skulde give, og paastod man først Pant i Slotte og Befæstninger, og skulde imedens enhver tale med sit Raad, at man skulde forlange Slotte, eller Breve Forløftes-Mænd og Edder, og Enhver tilkjendegive sin Mening i Lybek, ligesom og Herrerne ved deres Sendebud skulde gjøre; Enhver skulde og tale med sit Raad, at om der opkom Krig mellem Kong Valdemar og Stæderne, da skulde alle Vare bringes i Sikkerhed, og ingen Kjøbmand med dem begive sig paa Havet, men Enhver have Lov til at tilføje den danske Konge Skade paa sit eget Eventyr.

Den 25 September afstod Ridder Lyder Kale (hvis Broder Gram mener at Herre Johan Kale var, som Kongen i Stilstanden med Stæderne 1362 ej vilde benaade blandt de Fredløse) Oddreth Sogn til sin Herre Kong Valdemar, som Claves Splyd havde pantsat ham for 85 Mark purt Sølv efter Cölns Vægt, og paatog sig at hjemle ham det imod bemeldte Splyds Arvinger; han skjødte ham og den danske Krone Alt hvad han ejede i bemeldte Sogn, og det for sin Brøde og store Forseelses Skyld, hvorfor han havde mistet sin Fred i Jylland, og tilstod han, at Kongen havde heri handlet naadigen med ham; han selv og de bedste Mænd Herre Cristiern Kaas Ridder, Johan Kaas, og Michael Krabbe hang deres Segl for. I dette Brev kaldes han de Danskes, Slavers og Gothers Konge. Gram (i Forbedr. p. 124) slutter af dette Brev, (som er trykt l. cit. p. 220) at Kongen da opholdt sig i Jylland, hvor maaske Adelen var opsætsig mod ham, og har vel dette og

hans

hans Fredsunderhandlinger med Hansestæderne fraholdt ham at Valdemar
blive til den ventede Tid i Pommern. Hans Underhandlinger med den Fierde.
Stæderne lykkedes saa vel, at den 30 September blev i Lybek slut- Aar 1363.
tet en Fred med dem, dog kun med almindelige Ord, og sees heraf,
at Dagen i Lybek, som skulde have været holdet først den 22 October, fremrykkedes. Documentet herom findes paa Dansk hos Hvidtfeld (S. 567-68).

"Wi Bergemester, Raadmend, og ganske Menighed udi Stæderne Lybek, Rostock, Stralsund, Bremen, Hamborg, Kiel, Wismar, Gripswold, Anklam, Stetin, ny Stargard, og Heilenborg, bekiende og tilstaa offentlig udi dette Brev, at vi med endrægtig Willie og Fuldbyrd have berammet og giort en evig, stadig, fast Sone med den høibaarne og stormægtige Herre, Herr Woldemar, Dans, Vende og Gotthis Konge, og hans Arvinger og Efterkommere og Herrer og Forster udi det Rige til Danmark boendes, med Riddere og Svende, Bergere og Kiøbmænd, og ganske Menighed udi Danmark, og alle de derunder begreben, og alle dem, som paa deres Vegne der udi Forhagt ere, om al Tvedragt og Orlog, som imellem os til denne Dag været haver, og skal denne Sone til den Anstand og Dag, som vi have berammet med forbemeldte Konge, intet skade. At alle disse Stykker fast, visse, ubrødeligen skulde holdes, uden Argelist, er dette giort under vore Stæders Indsegl, som for antegnet er, hængt under dette Brev. Actum Lybek ut supra."

Mærkeligen kaldes han her de Danskes, Slavers og Gothers Konge. Pontanus har oversat det paa Latin, og efter ham har Willebrandt ladet det trykke. Pontanus oversætter her urigtigen Slaver ved Vandaler, hvilket Udtryk de danske Konger endnu ei brugte, endskiøndt de siden giorde det.

Den 14 October har Valdemar uden Tvivl endda været hjemme, eftersom Johan Magnesson tilstod ved sit Brev at have frivilligen overladt til den ærefulde og mægtige Herre, Fyrste Valdemar, de Danskes, Slavers og Gothers Konge, alt det Gods ham pantsat ved Prioren og hele Conventet i Andworskow, nemlig en Gaard i Sonderop i Slaulosa Herred, og overgivet hans aabne Breve han derpaa havde.

I Slutningen af October skikkede Valdemar over til Pomern, som man kan see af Underretningen om den Samling Gesandterne holdt den 1 November i Gripeswold, thi der siges, at Raadsherrerne rejste efter Forlangende af Hertugerne af Stetyn og Bispen af Camyn til Kong Valdemar i Wolgast, hvor adskillige Underhandlinger bleve foretagne, men intet afgjort. Herre Alard, Notarius af Stralsund, blev sendt til Wolgast for at møde Gesandterne (Ambassiatores) fra Preussen, og melde dem, at Stæderne vare skilte uforligte fra Kongen (hvorledes dette kan hænge sammen med Freden af 30 September til Lybek, forstaaer jeg ikke, medmindre den ej kom til Virkelighed, og var kun forfattet i Udkast). Alard kom tilbage den 9 November og berettede, at Preusserne toge sig Stæderne meget an, og overtalede han disse til at forsende Undskyldnings-Breve til Hojmesteren, fordi man i Danmark og Skaane havde frataget preussiske Borgere deres Penge, hvilket man og havde gjort ved alle Kjøbmænd. Herre Johan Dargetzon handlede paa Hambergernes Vegne om følgende 4 Ting: om at forsegle og oversende til Hamborg Brev om Forbund (med Stæderne), om at gjøre Afregning, om den hævede Tolds Tilbagegivelse, og om enten at indgaa Forlig (med de Danske) eller og gjøre Anstalt til Forsvar. Men endskjøndt det siges i Recessus Hanse-

at

...e der Intet udrettedes i Wolgast med Valdemar, saa haves dog i Rostokker Archiv en plattydsk Underretning af 6te November i Wolgast om Kiøbmændenes gamle Friheder i Danmark og Skaane, som Stæderne venteligen have udgivet, og som Valdemar vel ej har villet bekræfte, saa at det kun har været et Udkast; i det meste kommer det overens med de sædvanlige Privilegier; hvori det noget afviger og tillægger, er Følgende: Dersom de hansiske Kiøbmænd berøvedes eller bestiaales paa Søen, og det Fratagne førtes til Danmark, da skulde Kongen og hans Amtmænd af al Magt søge at skaffe det igjen, og beskiærme Kiøbmændene af al Magt baade tillands og vands mod Sørøvere og andre onde Folk. Kiøbmændene maatte paa Schanør, Valsterbode, og overalt i Skaane gaae med Vaaben, de ej dem fratages, og de ej derfor Skat lægge; paa Markederne skulde de ej bruge Kongens ny Mynt førend Søndagen for Mikkelsdag; hvo som handlede herimod, skulde bøde en lødig Mark; Kongen og hans Amtmænd og Fogeder maatte ej forbyde Kiøbmændene at føre Gods ud af Riget, medmindre de giorde det saa tidlig paa Aaret, at de ej derved tog nogen Skade. — Den 19de November vare Stædernes Fuldmægtige endda samlede i Gripeswold og afgiordes der, at de atter skulde samles den 1 Januar i Stralsund, naar Raadet i Gripswolde kunde skaffe dem Leide fra sin Herre Hertug Barnym, hvis ikke, da skulde Samlingen holdes samme Dag i Rostok, naar dets og Wismars Raad skaffede Leide fra Hertugen i Meklenborg; der skulde Sendebudene have fuldkommen Fuldmagt at bestemme Forsvaret (mod Danmark) efter gammel Fod; og skulde det forøges, da have Fuldmagt dertil, samt at indgaa Forbund med Landsherrerne, og at bringe alle Vare, eller en Del deraf i Sikkerhed; Raadet af Gripeswold skulde skrive

Valdemar den Fierde. Aar 1363.

Valdemar den Fjerde. Aar 1363.

Breve, som de af Stralsund skulde sende til Kjøbmændene i ... land, Flandern, Sverrige, Norge og Danmark, at da ... den med Kongen af Danmark havde Ende Hellig-tre-Kong... saa maatte ingen seile gjennem Norresund (ventelig en ... else af Øresund, og fordi de have ment, det havde Navn ... Nore; narrow betyder paa Engelsk trang, smal), men ... vilde til Tydskland, da skulde de for større Sikkerheds Skyld ... Elven til Hamborg, og naar Raadsherrerne kom hjem, skulde ... ogsaa give Sine det tilkjende; de af Gripeswolde skulde ... Underretning herom til dem af Gulland og efter paa, og at ... skulde lade Kjøbmændene i Sverrige og deromkring det vide ... hver skulde tale i sit Raad om, at der af alle Stæderne sku... ges 2 til 3 Hovedsmænd, om der opkom Krig, og Valget ... des til 2 eller 3 Stæder, som skulde have Fuldmagt til ... udrette og afskaffe, eftersom nyttigt og fordelagtigt var; ... skulde Enhver tale i sit Raad om, at om Nogen paa sit ... vilde fiendtligen angribe den danske Konge, hans Folk o... hvad Borgen han da skulde stille den By, af hvis Havn ... gik, at han ej vilde tilføje Venner, men allene Fiender ... enhver Stad kunde og give sin Menighed tilkjende, om man ... søge Hjelp hos Landsherrerne, siden man ej kunde opnaa ... Billighed hos Kongen af Danmark; fra Stralsund og Gri... skulde sendes 2 Raadsherrer til Højmesteren og de preussi... der, som skulde handle efter Borgemesteren af Gripeswold ... hard Rubenow hans Forskrift, om hvorledes Stilstanden ... holdt og Stæderne vare skilte fra den danske Konge, om ... fra dem og at henlægge Varer i Sikkerhed, om at Preusserne ... sende befuldmægtigede Raadsherrer til næste Samling, om

Hvor paa sit Eventyr skulde sejle ud at skade den danske Konge og Land, og om den Borgen han skulde stille, om at undskylde Stæderne for den Afgift, der var taget af preussiske Borgere, som og var skeet af Stæderne, om at Kiøbmændene i Flandern, England, Norge og andre Stæder skulde advares ej at sejle gjennem Norresund, eftersom man allerede havde tilføjet Kiøbmændene Skade, og om at Kielernes Sag var opsat til næste Samling, da dem skulde skee fyldest.

Valdemar den Fierde. Aar 1363.

3. Det forekommer mig, som om Valdemar var for nærgaaende med Hansestæderne, ligesom Christian IV siden mod Hollænderne med Tolden; Lyst til Penge og Fiendskab foraarsaget ved det hines Handel blomstrede paa Rigets Bekostning, var maaskee Aarsag hertil hos begge; hvad man end kan og vil sige til Undskyldning saa handlede de vist begge ej politisk heri.

4. Fra Pommern rejste Valdemar med Hertug Bugizlav af Stetin, sin Fætter, efter den 6 November, lige til Krakau, Hovedstaden i Polen, hvis Konge Casimir hans Datterdatter Elizabeth, Datter af Hertug Bugizlav, skulde have Bryllup med Keiser Carl, og blive hans fierde Dronning, og derved Fred stiftes mellem Keiseren paa den ene Side, og Kongerne af Polen og Ungarn paa den anden, hvorved en farlig Krigslue blev forekommet; thi Keiseren havde næsten hele Tydskland paa sin Side, og de andre Hertug Rudolf af Østerrige, ja de søgte ogsaa ved Gesandtere at faae Valdemar med sig, men han var Keiseren ligesaavel hengiven, som Casimir, hvorvel Bzovius (Annal. ad ann. 1363 col. 1299) vil, at Valdemar havde gjort Forbund med Casimir mod Keiseren. Forliget blev fornemmelig tilvejebragt ved Pave Urbanus, som derfor sendte 3 Nuntier, hvoraf Bisp Peder

Valdemar den Fjerde. Aar 1363.

der i Florentz var den fornemste, og tilligemed skrev den
nuar hel bevægelige Breve til Kongen af Ungarn, og hans R
hvilken efter Raynaldus (ad ann. 1363 pag. 426)
beleiligen just paa denne Tid, thi for hendes Skyld fr
gen føres, da Keiseren havde talt ilde om hende til de
Gesandtere, og Casimir tog sig den Sag nær, som hendes
og Ludvig, som hendes Søn. Men Katona (Histor. cr
Hungar. X. 323 et seqv.) viser, at Elizabeth døde f
den 29 December, og at det var Johannes, Ludvigs
søn, som døde 1363. Elizabeth var overmaade dejlig,
efter sin Moders Død opfødt i to Aar ved Casimiri H
hun og endda var. Valdemar skal have gjort Reisen p
mirs Bekostning. Brylluppet skete uden Tvivl somme
hen i November. Der var mange fornemme Herrer ved
seren, Casimir Konge af Polen, Ludvig af Ungern,
mar af Danmark, som de polske Skribentere uretteligen
gismund, og Petrus af Cypern, samt Hertug Otto
ern, Bugislav af Stetin, Bolko af Schweidnitz
mirs Søstersøn, Wladislaw af Oppeln. Da Keise
mede sig Krakau, droge Casimir og alle nærværende K
Fyrster ham imøde, ja gik en lang Strækning til Fods,
mærkede, at han gjorde det. Brylluppet var meget præg
gav Casimir stor Skjenk til Keiseren, saa og anselige F
til de andre Konger og Fyrster. Virnziko, Tydsk af Fød
gemester i Krakau og Casimirs Skatmester, stod for B
Indretning, gav ogsaa alle Herrerne et prægtigt Gjæst
sig selv, og satte Casimir øverst, for de mange Velgjern
havde beviist ham, dernæst Keiseren, saa Ludvig, derpaa

og Valdemar vederst; Virnziko skal og da have foræret Casimir mere end 100000 Gylden af Værdie. Dlugossi Hist. Polon. I. 1140.

Valdemar den Fjerde. Aar 1363.

Den 13 December udi Krakau blev sluttet en Forening og Forbund mellem den polske Casimir og den danske Valdemar; man har endnu i vort Archiv Casimirs Forbundsbrev, hvori Valdemar kaldes de Danskes, Slavers og Gothers Konge; Casimir lover at hielpe ham og Hans imod Alle med alle sine bevæbnede og egen Person, naar han enten ved Breve eller Sendebud faaer Underretning herom 6 Uger forud; dog undtoges Keiser Carl, og Kong Ludwig af Ungarn, Casimirs kiereste Brødre, som Casimir ej vilde hielpe imod, da han forhen ved sine Breve havde forbundet sig til at hielpe dem. Gram har ladet dette trykke efter Vidisse, som Peder Grubbe, Ridder, Peder Nielsen Hovedsmand paa Lyndholm, Otto Gardian i Thræleberg og Magnus Provisor i Wyrchinge have vidimeret. (Forbedr. p. 223-24).

Omtrent sidst i December reiste Keiseren med sin unge Gemahlinde til Prag, ledsaget af Valdemar og af Ludvig, hvilket sidste Katona (l. cit) ikke omtaler. Gram har (l. cit. pag. 125 seqv.) vidtløftigen undersøgt Aaret og Tiden af Valdemars Reise, og bragt det til Vished. Imidlertid holder Pelzel, den nyeste böhmiske Skribent om Keiser Carl IV, og som tilligemed bedst har skrevet om ham, dog med de polske Skribentere deri, at Brylluppet skal være skeet i Majo, da det dog er uimodsigeligt, at Valdemar var dette Aar i Danmark lige til han i August kom til Pomern; ligesom og alle tilstaa, at han bivaanede Keiserens Bryllup i Cracau, hvor man ej finder, at Valdemar har udstædt Breve før i December Maaned, ligesom og Pelzel selv ingen Diplomer anfører af Carl udstædte i Böhmen udi December som er Beviis paa at Carl har da ej været der.

Valdemar den Fjerde Aar 1363.

Aarsagen, hvi Valdemar paatog sig denne Reise, varret hans store Lyst til at reise og see fremmede Lande, som forhen er anført, de Ting han havde at afgjøre med uden Tvivl har han og bidraget en Deel til Freden mellem og de andre Konger. Det kan vel synes underligt, at h sit Rige i saa betænkelig en Tid, men saa gjorde han alti vidste at være personligen forhadt og frygtet af Nabomagt imidlertid lod han sit Rigsraad styre, som lettere kunde og paa billigere Vilkaar end han selv.

Den 22 December skrev Paven Valdemar til fra (Raynald. ad ann. 1363 pag. 427.) givende tilkjende, a ligen glædede sig over, at Kongen vilde besøge sig, og at see ham som sin kjæreste Søn, og derfor havde udstædt sk for ham og Folk. —

Imedens Kong Valdemar var borte, skete store F ger i Sverrige. Det flygtige svenske Rigsraad og især Bi af Linkøping stræmplede meget mod deres retmæssige Kong over Magnus anklagede den Sidste for Paven, som de tember svarede fra Avignon, at han ej uden Aarsag ku Bispen af, men om Nogen i Kongens Navn eller ellers vi ligen anklage ham, da vilde Paven lade Retten have fri (Raynaldus p. 426.) De flygtige svenske Herrer, hvis gives hos Corner (col. 106) saaledes: Niels Bisp af Kongens Erkekammermester, Thomas Bisp af Wexiø, Karl Thorstesen, Marskalk, Niels Sturesøn, Dr Karlsøn, Kammermester, Ridder, og Boethius Jon den Drost, (men hos Lagerbring T. III. p. 496-98 og nes flere og med rigtigere Navne) besluttede nu efter Gre Raad, at tilbyde den svenske Krone til en af den meklenbo

Kong Alberts Sønner, som vare Kong Magni Søsterbørn, og valgte de Albert, den Mellemste, venteligen fordi Henrik den ældste var gift med Valdemars Datter. Albert rustede nu en anselig Hær og Flode ud, og gik den 18 November ud af Warnaw; med ham fulgte den holstenske Grev Henrik, Grev Günther af Rupin, Junker Laurencius af Werle. Det flygtige Raad skal forhen, ligesaavelsom Hertug Albert, have formanet Magnus til, at sætte sig ind igjen, at regjere bedre, og at vinde Skaane tilbage; men altsammen forgjæves, hvorover de hyldede den ny Albert. Efter Ericus Olai og den svenske Rimkronike lagde de først an ved Halland, hvor Borgere og Bønder toge den unge Albert til Konge og hyldede ham. Det lader at Gulland var da paa en vis Maade i Hansestædernes Varetægt. Efter Corner derimod lagde de først an ved Calmar, som Grev Henrik da havde som Panthaver i Besiddelse. Den 29 November kom de til Stokholm, hvor de uden Modstand droge ind, thi det lader, at Hovedsmanden paa Slottet Niels Karlsen Wase var paa deres Parti. Dagen derpaa den 30 holdtes en Rigsdag til Stokholm af tilstedeværende Lege og Lærde som endrægteligen valgte og hyldede Albert til Konge, en ny Rigsdag udskreves at holdes i Fasten udi Upsala; og indstævnedes Kong Magnus at møde der, for at svare til Beskyldninger. Rudloff siger (Meklenbürgs Gesch.), at Hyldningsbrevet i Stokholm af 1363 den 30 November haves endnu i Original i det schwerinske Archiv; stor Skade, at han ej har ladet det trykke. De islandske Annaler Nr. 423, som slutte med 1372, sige, at Magnus flygtede til Gotland, men hverken han eller Sønnen Hakon havde nødig at begive sig did, saasom de vare forblevne der efter Hjemkomsten fra Danmark, og ej rejste op i Sverrige selv, som Diplomer udvise; et af Hakon den 1 November

Valdemar den Fjerde. Aar 1363.

Valdemar den Fjerde. Aar 1363. givet ved Kirken Wi, hvorved han tog Wreta Kloster i Beskyttelse, et atter af ham den 30 November ved Kirk hvorved han frigav dets Bønder fra Dagværk og Arbejde Bygninger i Swaneholm og Wadztena; og et fornyt Magnus selv i Lødese, den 26 December, hvorved han mer Thore Rabandsson Godset i Romandeleffs mark... ver han sig her Sveriges, Norges og Skaanes Konge, maaskee for derved at begegne sine Fiender, som beskyldte at have forladt Skaane, thi ellers havde han i nogen Tid sig Konge deraf. Imidlertid stod dog Albert en stor M thi Magnus besad endda hele Gotland og mange Slotte ninger, havde og Norge til Hjelp.

Udi Lybek den 22 Febuuar gav dets Bisp Bertram hele Kapitel tilkjende, at den ærværdige og strenge Ridd Stig Anderson af Bjørnholm (Beyrenholm) i Aarhu havde for sin, Hustrues, Forfædres og Afkoms Sjæle Landsbyen Polhen og 6 Hufen i Seerveckdorp beliggende i Sogn og Lybek Stigt til Stigtet, for deraf at stifte en Vi det Alter i deres Kirke af ham indrettet, men efter hans D der oprettes 2 Vicarier, eet Jomfru Marie til Ære, og d for ovennævntes og alle afdøde Troendes Sjæle, dog saa han selv, imedens han levede, maatte beskikke en duelig P Alterets Betjening. (Diplom. Langeb.)

Den 8 Junii da Herre Peder Strangeson, Kani skilde og Provst i Østreshel, indgik i Sorøe Broderskab, s og skjødte han til Klosteret en Gaard i Roskilde belligg Norden for Dionysii Kirke, hvor der var opført et muret ... andre Træbygninger og hvorved var en Have. —

Den 6 August fra Avignon tilskrev Paven sin Nuncius i Danmark, Sverrige og Norge, Guido de Cruce, Jurist og Sognepræst ved St. Andreæ Kirke og Pavens Kapellan, og beskikkede ham til sin Nuncius i bemeldte Lande, især for at indsamle alle Penge og Afgifter. (Magni a Celse Bullar. p. 129.) I Anledning af dette skrev denne Nuncius 1364 den 20 Julii fra Bergen til Yvar af Holum i Skalholts Stigt, at da der var mange Bispedømmer i Tronhjems Stigt, saa langt fraliggende og paa Øer, saasom Skalholt og Holum, at han selv personligen ej kunde komme der, saa beskikkede han bemeldte Yvar til sin Undercollecteur i bemeldte Stiftet; Bisp Gisbert af Bergen vidimerede den pavelige Bulle. (Diplom. Langeb.)

Valdemar den Fjerde. Aar 1363.

Den 9 August bevidnede Jonas Benedictson, Hører paa Viborger Landsthing, og 5 andre Personer, at Peder Brun "Advocat" hos Herre Wendelbo, forhen Drost, havde i Retten fremlagt 12 Mark purt Sølv for Gods i Barnestorp, som Andreas Pætherson havde skjødet bemeldte Herre Wendelbo at lovligen igjenkjøbe af Herre Gregorius Magnesson eller Johan Raas, og ligeledes 4 Mark purt Sølv til Herre Johan Lembek, Ridder. (ibid).

Den 14 October bevidnede Esbern Buk, Foged i Odense, og 7 andre Personer, at have paa Fyens Landsting seet og hørt, hvorledes Eric Yversson havde fyldestgjort Herre Johan Absalonson for 2718 Mark Penge i brugelig Kobbermynt, givet til hans Fader Ridder Yvar Nicolsson af Herre Laurents Jonsson forhen Drost, undtagen 15 Mark Sølv, som skulde betales til St. Nicolai Dag, og om han det ej gjorde, da for hver 5 Mark Sølv at give en halv Mark Sæd aarligen, og skulde han give det pantsatte Gods i Skam Herred ligesaagodt tilbage, som det var

Valdemar den Fjerde. Aar 1363.

Den 14 October har Valdemar uden Tvivl endda været h[...]me, eftersom Johan Magnesson tilstod ved sit Brev at [...] frivilligen overladt til den ærefulde og mægtige Herre, Fyrste [...]demar, de Danskes, Slavers og Gothers Konge, alt det [...] ham pantsat ved Prioren og hele Conventet i Andworskow, [...]lig en Gaard i Sonderop i Skalleske Herred, og overgivet [...] aabne Breve han derpaa havde.

I Slutningen af October skikkede Valdemar over til Pom[...] som man kan see af Underretningen om den Samling Sostad[...] holdt den 1 November i Gripeswold, thi der siges, at Raadm[...]rerne rejste efter Forlangende af Hertugerne af Stetyn og Wi[...] af Camyn til Kong Valdemar i Wolgast, hvor adskillige Un[...]handlinger bleve foretagne, men intet afgjort. Herre Alard, [...]tarius af Stralsund, blev sendt til Wolyn for at møde Gesandt[...] (Ambassiatores) fra Preussen, og melde dem, at Staderne [...] skilte uforligte fra Kongen (hvorledes dette kan hænge samm[...] med Freden af 30 September til Lybek, forstaaer jeg ikke, med[...]dre den ej kom til Virkelighed, og var kun forfattet i Udk[...] Alard kom tilbage den 9 November og berettede, at Preuss[...] toge sig Staderne meget an, og overtalede han disse til at forf[...] Undskyldnings-Breve til Hojmesteren, fordi man i Danmark [...] Skaane havde frataget preussiske Borgere deres Penge, hv[...] man og havde gjort ved alle Kjobmænd. Herre Johan Dar[...]zon handlede paa Hamborgernes Vegne om folgende 4 Ting: at forsegle og oversende til Hamborg Brev om Forbund (med S[...]derne), om at gjore Afregning, om den hævede Tolds Tilbag[...]velse, og om enten at indgaa Forlig (med de Danske) eller og g[...] Anstalt til Forsvar. Men endskjondt det siges i Recessus Han[...]

at der Intet udrettedes i Wolgast med Valdemar, saa haves dog i Rostokker Archiv en plattydsk Underretning af 6te November i Wolgast om Kiøbmændenes gamle Friheder i Danmark og Skaane, som Staderne venteligen have udgivet, og som Valdemar vel ej har villet bekræfte, saa at det kun har været et Udkast; i det meste kommer det overens med de sædvanlige Privilegier; hvori det noget afviger og tillægger, er Følgende: Dersom de hansiske Kiøbmænd berøvedes eller bestjaales paa Søen, og det Fratagne førtes til Danmark, da skulde Kongen og hans Amtmænd af al Magt søge at skaffe det igjen, og beskjærme Kiøbmændene af al Magt baade tillands og vands mod Sørøvere og andre onde Folk. Kiøbmændene maatte paa Schanør, Valsterbode, og overalt i Skaane gaae med Vaaben, de ej dem fratages, og de ej derfor Skat lægge; paa Markederne skulde de ej bruge Kongens ny Mynt førend Søndagen for Mikkelsdag; hvo som handlede herimod, skulde bøde en lødig Mark; Kongen og hans Amtmænd og Fogeder maatte ej forbyde Kiøbmændene at føre Gods ud af Riget, medmindre de gjorde det saa tidlig paa Aaret, at de ej derved tog nogen Skade. — Den 19de November vare Stadernes Fuldmægtige endda samlede i Gripeswold og afgjordes der, at de atter skulde samles den 1 Januar i Stralsund, naar Raadet i Gripswolde kunde skaffe dem Lejde fra sin Herre Hertug Barnym, hvis ikke, da skulde Samlingen holdes samme Dag i Rostok, naar dets og Wismars Raad skaffede Lejde fra Hertugen i Meklenborg; der skulde Sendebudene have fuldkommen Fuldmagt at bestemme Forsvaret (mod Danmark) efter gammel Fod; og skulde det forøges, da have Fuldmagt dertil, samt at indgaa Forbund med Landsherrerne, og at bringe alle Vare, eller en Del deraf i Sikkerhed; Raadet af Gripeswold skulde skrive

Valdemar den Fjerde. Aar 1363.

Valdemar den Fjerde. Aar 1363.

Breve, som de af Stralsund skulde sende til Kjøbmændene i E land, Flandern, Sverrige, Norge og Danmark, at da Stil den med Kongen af Danmark havde Ende Hellig-tre Kongers saa maatte ingen seile gjennem Noresund (venteligen en For eise af Øresund, og fordi de have ment, det havde Navn af Nore; narrow betyder paa Engelsk trang, smal), men om n vilde til Tydskland, da skulde de for større Sikkerheds Skyld fare Elven til Hamborg, og naar Raadsherrerne kom hjem, skulde hve ogsaa give Sine det tilkjende; de af Gripeswolde skulde og Underretning herom til dem af Gulland og efter paa, og at de skulde lade Kjøbmændene i Sverrige og deromkring det vide; hver skulde tale i sit Raad om, at der af alle Stæderne skulde ges 2 til 3 Hovedsmænd, om der opkom Krig, og Valget ov des til 2 eller 3 Stæder, som skulde have Fuldmagt til at g udrette og afskaffe, eftersom nyttigt og fordelagtigt var; lige skulde Enhver tale i sit Raad om, at om Nogen paa sit Eve vilde fiendtligen angribe den danske Konge, hans Folk og L hvad Borgen han da skulde stille den By, af hvis Havn han gik, at han ej vilde tilføie Venner, men allene Fiender Sk enhver Stad kunde og give sin Menighed tilkjende, om man ej b søge Hjelp hos Landsherrerne, siden man ej kunde opnaa Re Billighed hos Kongen af Danmark; fra Stralsund og Gripes skulde sendes 2 Raadsherrer til Højmesteren og de preussiske der, som skulde handle efter Borgemesteren af Gripeswold E hard Rübenow hans Forskrift, om hvorledes Stilstanden ej holdt og Stæderne vare skilte fra den danske Konge, om fra dem og at henlægge Varer i Sikkerhed, om at Preusserne sende befuldmægtigede Raadsherrer til næste Samling, om at

hver paa sit Eventyr skulde seile ud at skade den danske Konge og Land, og om den Borgen han skulde stille, om at undskylde Stæderne for den Afgift, der var taget af preussiske Borgere, som og var skeet af Stædernes, om at Kjøbmændene i Flandern, England, Norge og andre Stæder skulde advares ej at seile gjennem Norresund, eftersom man allerede havde tilføjet Kjøbmændene Skade, og om at Kielernes Sag var opsat til næste Samling, da dem skulde skee fyldest.

Valdemar den Fjerde. Aar 1363.

Det forekommer mig, som om Valdemar var for nærgaaende med Hansestæderne, ligesom Christian IV siden mod Hollænderne med Tolden; Lyst til Penge og Fiendskab foraarsaget ved det sidstes Handel blomstrede paa Rigets Bekostning, var maaskee Aarsag hertil hos begge; hvad man end kan og vil sige til Undskyldning for, handlede de vist begge ej politisk heri.

Fra Pommern rejste Valdemar med Hertug Bugizlav af Stetin, sin Fætter, efter den 6 November, lige til Krakau, Hovedstaden i Polen, hvis Konge Casimir hans Datterdatter Elizabeth, Datter af Hertug Bugizlav, skulde have Bryllup med Keiser Carl, og blive hans fjerde Dronning, og derved Fred stiftes mellem Keiseren paa den ene Side, og Kongerne af Polen og Ungarn paa den anden, hvorved en farlig Krigslue blev forekommet; thi Keiseren havde næsten hele Tydskland paa sin Side, og de andre Hertug Rudolf af Østerrige, ja de søgte ogsaa ved Gesandtere at faae Valdemar med sig, men han var Keiseren ligesaavel hengiven, som Casimir, hvorvel Bzovius (Annal. ad ann. 1363 col. 1299) vil, at Valdemar havde gjort Forbund med Casimir mod Keiseren. Forliget blev fornemmelig tilvejebragt ved Pave Urbanus, som derfor sendte 3 Nuntier, hvoraf Bisp Peder

Valdemar den Fjerde. Aar 1363.

der i Florentz var den fornemste, og tilligemed skrev den 2. ... nuar hel bevægelige Breve til Kongen af Ungarn, og hans Dr... hvilken efter Raynaldus (ad ann. 1363 pag. 426) b... beleiligen just paa denne Tid, thi for hendes Skyld skul... gen føres, da Keiseren havde talt tilde om hende til de u... Gesandtere, og Casimir tog sig den Sag nær, som hendes ... og Ludvig, som hendes Søn. Men Katona (Histor. crit. Hungar. X. 323 et seqv.) viser, at Elizabeth døde først den 29 December, og at det var Johannes, Ludvigs ... søn, som døde 1363. Elizabeth var overmaade deilig, og efter sin Moders Død opfødt i to Aar ved Casimiri Hof ... hun og endda var. Valdemar skal have gjort Reisen pa... mirs Bekostning. Brylluppet skete uden Tvivl temmeli... hen i November. Der var mange fornemme Herrer ved ... seren, Casimir Konge af Polen, Ludvig af Ungarn, ... mar af Danmark, som de polske Skribentere uretteligen k... gismund, og Petrus af Cypern, samt Hertug Otto ... ern, Bugislav af Stetin, Bolko af Schweidnitz ... mirs Søstersøn, Wladislaus af Oppeln. Da Keise... nede sig Krakau, droge Casimir og alle nærværende K... Fyrster ham imøde, ja gik en lang Strækning til Fods, ... mærkede, at han gjorde det. Brylluppet var meget prag... gav Casimir stor Skienk til Keiseren, saa og anselige F... til de andre Konger og Fyrster. Virnzilko, Tydsk af F... gemester i Krakau og Casimirs Skatmester, stod for ... Indretning, gav ogsaa alle Herrerne et prægtigt Gjæs... sig selv, og satte Casimir øverst, for de mange Velgjern... havde beviist ham, dernæst Keiseren, saa Ludvig, derpaa

og Valdemar nederst: Vinzilo skal og da have forvaret Casimir være end 100000 Gylden af Værdie. Dlugossi Hist. Polon. I. 1140. Valdemar den Fjerde. Aar 1363.

Den 13 December udi Krakau blev sluttet en Forening og Forbund imellem den polske Casimir og den danske Valdemar; man har endnu i vort Archiv Casimirs Forbundsbrev, hvori Valdemar kaldes de Danskes, Slavers og Gothers Konge; Casimir lover at hielpe ham og Hans imod Alle med alle sine bevæbnede og egen Person, naar han enten ved Breve eller Sendebud faaer Underretning herom 6 Uger forud; dog undtages Keiser Carl, og Kong Ludwig af Ungarn, Casimirs kiereste Brødre, som Casimir ej vilde hielpe imod, da han forhen ved sine Breve havde forbundet sig til at hielpe dem. Gram har ladet dette trykke efter Vidissen, som Peder Grubbe, Ridder, Peder Nielsen Hovedsmand paa Lyndholm, Otto Gardian i Thræleberg og Magnus Provisor i Wyrchinge have vidimeret. (Forbedr. p. 223-24).

Omtrent sidst i December reiste Keiseren med sin unge Gemahlinde til Prag, ledsaget af Valdemar og af Ludwig, hvilket sidste Katona (l. cit) ikke omtaler. Gram har (l. cit. pag. 125 seqv.) vidtløftigen undersøgt Aaret og Tiden af Valdemars Reise, og bragt det til Vished. Imidlertid holder Pelzel, den nyeste bøhmiske Skribent om Keiser Carl IV, og som tilligemed bedst har skrevet om ham, dog med de polske Skribentere deri, at Bryllupet skal være skeet i Majo, da det dog er uimodsigeligt, at Valdemar var dette Aar i Danmark lige til han i August kom til Pommern; ligesom og alle tilstaa, at han bivaanede Keiserens Bryllup i Cracau, hvor man ej finder, at Valdemar har udstædt Breve for i December Maaned, ligesom og Pelzel selv ingen Diplomer anfører af Carl udstædte i Bøhmen udi December som er Beviis paa at Carl har da ej været der.

Valdemar den Fjerde Aar 1363.

Aarsagen, hvi Valdemar paatog sig denne Reise, har været hans store Lyst til at reise og see fremmede Lande, og som forhen er anført, de Ting han havde at afgjøre med Keis uden Tvivl har han og bidraget en Del til Freden mellem Keis og de andre Konger. Det kan vel synes underligt, at han fo sit Rige i saa betænkelig en Tid, men saa gjorde han altid, thi sidste at være personligen forhadt og frygtet af Nabomagterne, imidlertid lod han sit Rigsraad styre, som lettere kunde opnaa og paa billigere Vilkaar end han selv.

Den 22 December skrev Paven Valdemar til fra Avig (Raynald. ad ann. 1363 pag. 427.) givende tilkjende, at han ligen glædede sig over, at Kongen vilde besøge sig, og at han see ham som sin kjæreste Søn, og derfor havde udstædt sikkert for ham og Folk. —

Imedens Kong Valdemar var borte, skete store Forand ger i Sverrige. Det flygtige svenske Rigsraad og især Bisp N af Linkøping stræbede meget mod deres retmæssige Konger, h over Magnus anklagede den Sidste for Paven, som den 1 S tember svarede fra Avignon, at han ej uden Aarsag kunde Bispen af, men om Nogen i Kongens Navn eller ellers vilde eg ligen anklage ham, da vilde Paven lade Retten have sin Gja (Raynaldus p. 426.) De flygtige svenske Herrer, hvis Navn gives hos Corner (col. 106) saaledes: Niels Bisp af Linkøp Kongens Erkekammermester, Thomas Bisp af Werio, Rigsr Karl Thorstesen, Marskalk, Niels Sturesøn, Drost, Karlsøn, Kammermester, Ridder, og Boethius Jonsøn, den Drost, (men hos Lagerbring T. III. p. 496–98 og 499 nes flere og med rigtigere Navne) besluttede nu efter Grev Henr Raad, at tilbyde den svenske Krone til en af den meklenborgske

tug Alberts Sønner, som vare Kong Magni Søsterbørn, og valgte de Albert, den Mellemste, venteligen fordi Henrik den ældste var gift med Valdemars Datter. Albert rustede nu en anselig Hær og Flode ud, og gik den 18 November ud af Warnaw; med ham fulgte den holstenske Grev Henrik, Grev Günther af Rupin, Junker Laurencius af Werle. Det flygtige Raad skal forhen, ligesaavelsom Hertug Albert, have formanet Magnus til, at sætte sig ind igjen, at regjere bedre, og at vinde Skaane tilbage, men altsammen forgjæves, hvorover de hyldede den ny Albert. Efter Ericus Olai og den svenske Rimkronike lagde de først an ved Halland, hvor Borgere og Bonder toge den unge Albert til Konge og hyldede ham. Det lader at Gulland var da paa en vis Maade i Hansestædernes Varetægt. Efter Corner derimod lagde de først an ved Calmar, som Grev Henrik da havde som Panthaver i Besiddelse. Den 29 November kom de til Stokholm, hvor de uden Modstand droge ind, thi det lader, at Hovedsmanden paa Slottet Niels Karlsen Wase var paa deres Parti. Dagen derpaa den 30 holdtes en Rigsdag til Stokholm af tilstedeværende Lege og Lærde som endrægteligen valgte og hyldede Albert til Konge, en ny Rigsdag udskreves at holdes i Fasten udi Upsala; og indstævnedes Kong Magnus at møde der, for at svare til Beskyldninger. Rudloff siger (Mecklenbürgs Gesch.), at Hyldningsbrevet i Stokholm af 1363 den 30 November haves endnu i Original i det schwerinske Archiv; stor Skade, at han ej har ladet det trykke. De islandske Annaler Nr. 423, som slutte med 1372, sige, at Magnus flygtede til Gotland, men hverken han eller Sønnen Hakon havde nødig at begive sig did, saasom de vare forblevne der efter Hjemkomsten fra Danmark, og ej reiste op i Sverrige selv, som Diplomer udvise; et af Hakon den 1 November giv

Valdemar den Fjerde. Aar 1363.

Valdemar den Fjerde. Aar 1363. givet ved Kirken Wi, hvorved han tog Wreta Kloster under Beskyttelse, et andet af ham den 30 November ved Kirken H hvorved han frigav dets Bonder fra Dagvark og Arbejde ved Bygninger i Swaneholm og Wadzstena; og et svensk Bre Magnus selv i Lodese, den 26 December, hvorved han till mer Thore Rabandsson Godset i Romandaleff; mærkeligen ver han sig her Sverriges, Norges og Skaanes Konge, det maaskee for derved at begegne sine Fiender, som beskyldte ham at have forladt Skaane, thi ellers havde han i nogen Tid ej skr sig Konge deraf. Imidlertid stod dog Albert en svar Krig thi Magnus besad endda hele Gotland og mange Slotte og F ninger, havde og Norge til Hjelp.

Udi Lybek den 22 Febeuar gav dets Bisp Bertram og hele Kapitel tilkjende, at den ærverdige og strenge Ridder H Steig Anderson af Bjornholm (Beyrenholm) i Aarhus St havde for sin, Hustrues, Forfædres og Afkoms Sjæle skjæ Landsbyen Polhen og 6 Hufen i Seerveldorp beliggende i Gyu Sogn og Lybek Stigt til Stigtet, for deraf at stifte en Vicarie det Alter i deres Kirke af ham indrettet, men efter hans Dod ska der oprettes 2 Vicarier, eet Jomfru Marie til Ære, og det an for ovenmeldtes og alle afdode Troendes Sjæle, dog saaledes han selv, imedens han levede, maatte beskikke en duelig Person Alterets Betjening. (Diplom. Langeb.)

Den 8 Junii da Herre Peder Strangeson, Kanik i skilde og Provst i Østresyssel, indgik i Sorøe Broderskab, skjænk og skjødte han til Klosteret en Gaard i Roskilde beliggende Norden for Dionysii Kirke, hvor der var opført et muret Hus andre Træbygninger og hvorved var en Have. —

T

Den 6 August fra Avignon tilskrev Paven sin Nuncius i Danmark, Sverrige og Norge, Guido de Cruce, Jurist og Sognepræst ved St. Andreæ Kirke og Pavens Kapellan, og beskikkede ham til sin Nuncius i bemeldte Lande, især for at indsamle alle Penge og Afgifter. (Magni a Celse Bullar. p. 129.) I Anledning af dette skrev denne Nuncius 1364 den 20 Julii fra Bergen til Ivar af Holum i Skalholts Stigt, at da der var mange Bispedømmer i Tronhjems Stigt, saa langt fraliggende og paa Øer, saasom Skalholt og Holum, at han selv personligen ej kunde komme der, saa beskikkede han bemeldte Ivar til sin Undercollecteur i bemeldte Stifter; Bisp Gisbert af Bergen vidimerede den pavelige Bulle. (Diplom. Langeb.) Valdemar den Fjerde. Aar 1363.

Den 9 August bevidnede Jonas Benedictson, Hører paa Viborger Landsthing, og 5 andre Personer, at Peder Brun "Advocat" hos Herre Wendelbo, forhen Drost, havde i Retten fremlagt 12 Mark purt Sølv for Gods i Barnestorp, som Andreas Pætherson havde skjødet bemeldte Herre Wendelbo at lovligen igjenkjøbe af Herre Gregorius Magnesson eller Johan Raas, og ligeledes 4 Mark purt Sølv til Herre Johan Lembek, Ridder. (ibid).

Den 14 October bevidnede Esbern Buk, Foged i Odense, og 7 andre Personer, at have paa Fyens Landsting seet og hørt, hvorledes Eric Iversson havde fyldestgjort Herre Johan Absalonsson for 2718 Mark Penge i brugelig Kobbermynt, givet til hans Fader Ridder Ivar Nielsson af Herre Laurents Jonsson forhen Drost, undtagen 15 Mark Sølv, som skulde betales til St. Nicolai Dag, og om han det ej gjorde, da for hver 5 Mark Sølv at give en halv Mark Sæd aarligen, og skulde han give det pantsatte Gods i Skam Herred ligesaagodt tilbage, som det var

Valdemar den Fjerde. Aar 1363.

annammet, medmindre det var bleven brændt og ødelagt af f... mede Herrer, medens han havde det i Pant. (ibid.)

Den 7 eller 6 Julii døde den ærværdige Andreas Bund... Borgemester i Ribe, som gav til sin og Hustrues Alkas ... et Pund Sterling af de Indkomster han havde henlagt til ... stiftede Alter. Denne Andreæ Bundisons Ligsten og Hu... Alka Gravsten sees endnu i Choret af Ribe Domkirke, men ... ter Terpager (in Ripis p. 326) flyttet did fra St. Barba... pel. Stenen er af blaagraa Marmor, bedækket med en M... plade, hvori meget smukt sees begges Billeder udgravne, ... mange gothiske Zirather. Efter Gravskriften døde han 1360. ... denne Gravsten er en af vore ældste og smukkeste, saa har je... Abildgaards Tegning ladet den stikke i Kobber. Terpag... fører den i Inscript. Rip. p. 64 n. 65, og skriver hende de... tigen Alva Oda, istedet for Alka qvondam &c, som Abild... retteligen anmærker.

Pontoppidan skriver (p. 211) at Paven sendte en ... til Bisperne af Lybek, Camin, og Ribe, og beskikkede dem ... lægge Sag an mod dem, som havde forurettet Roskilder K... Bisp Nicolaus, og at tvinge dem ved Band til at møde.

Hvitfeld skriver S. 568, at Valdemar lagde en stor S... Alle i Danmark, Rige og Fattige, endog Fiskere, venteli... sine Kriges Skyld og til sin Reise. —

Den 21 September skiænkede Margrete, Enke eft... Jacobsson, Bymand i Apenra, alt sit Gods i Landsbyen ... ken og Skoven Gemmer til Lugum Kloster, dog forbeholdt ... det i sin Levetid, men skulde hun komme i yderste Trang, s... hun Lov til at sælge saa meget deraf, som hun behøvede til ... hold. (Scriptr. Rer. Dan. VIII. 156.)

REQVIESCANT IN PACE
F BONDI QVI OBIIT

Den 8 December tilstode Detlef van Parkentyn, Ridder, og 11 andre Adelsmænd, at de vare indgangne i Grev Alv af Holsten hans Tieneste, at tjene ham med Liv og Gods i Holsten, Stormarn og Landet Razeborgh, og tabte de noget i Krigstog, da skulde han erstatte dem det; dog skulde de vedblive at gjøre deres Herrer af Saxen den skyldige Tieneste; altsaa vare de Vasaller af den saxiske Hertug. (Diplom. Langeb.) Valdemar den Fjerde. Aar 1363.

Kejseren beskikkede den meklenborgske Hertug Albert til Dommer i Tvistighederne mellem Grev Adolph af Holsten og Staden Hamborg, hvorpaa han den 26 Maj satte Retten i Lybek udi Kammermesterne af det lybske Raad deres Overhus, hvor og den ædle og anselige Herre Grev Adolph mødte, og den beskedne Mand Wildfank, som Procurator paa det hamborgske Raads og Borgeres Vegne. Hertugen lod derpaa oplæse Kejserens latinske Rescript fra Prag den 15 August 1356 om Stridighederne mellem de holstenske Grever Johan, Henric, Nicolaus og Adolph, og Hamborgerne, hvorved han beskikkede Hertugen til at dømme paa sine Vegne; derefter blev det og oplæst paa tydsk i en Oversættelse; og blev en Stævning udstædt af Hertugen den 18 Februar, hvori stod, at Grev Adolph havde stærkt anholdet hos Hertugen, at Sagen maatte komme i Drift paa hans Vegne, hvorover Hertugen indstævnede Hamborgerne at møde for sig i Lybek den 10 April; denne Stævning blev forkyndet for Hamborgerne den 20 Februar, som de bevidnede i en igjennemstukket Seddel. Ved en anden Stævning af 28 Marts udsatte Hertugen Tiden til den 26 Maj. Nu oplæstes ved den strænge Væbner Eghard af Bucwolde to af Hertugens Breve til Grev Adolf og til Hamborger Borgemestere, hvorved han udsatte Retten til den 26 Maj for mange vigtige ham og hans Land paaliggende Sager. Adolfs Klage paa Plattydsk

op-

Valdemar den Fjerde. Aar 1363. oplæstes derefter, hvori sagdes, at det var Alle bekiend borg laae i hans Herskab og paa hans Grund, og att Forfædre over i hundrede Aar og over Mands Minde me skab, Slot, Mynt, Told, Vægt, Møller, Fiskeri paa Elv og Billen, og med al Rettighed og Frihed, men dog hav og Borgerne i Hamborg betaget ham det altsammen i n og derved tilføjet ham en Skade paa 100000 lødige M hvorover han beder Hertugen at tildømme sig dette, samt skulde hylde ham, og at den skulde tage Lehngodserne i ham, samt betale ham Skade og Omkostning, som han 2000 lødige Mark; nu svarede Magister Alanus, Sog Eschede Kirke i Werden Stigt, paa den hamborgiske P Henric Wildfanks Vegne, at de ved at møde ej havd kiende Hertugen for competent Dommer, men at de forkj som mistænkelig, og at de heller vilde indgaa venligt F Grev Adolph, end gaa Rettens Vej, hvorpaa han fr Brev fra Raadet og Borgerne i Hamborg af 18 Maj Secret under, og undskyldte han dem for Hoved-Tv Skyld personligen at møde, og gave de deri Wildfank at excipere og appellere paa deres Vegne, samt forlange og aflægge Eed; Grev Adolfs Part forlangte nu at und meldte Procuratorium; imedens oplæste Alanus en P en Papiers-Seddel imod Hertugen som Dommer, at han og burde være det, om end det keyserlige Rescript gav h Jurisdiction, som det ej gjorde, hvilket han siden vill Adolf var gift med Hertugens Datter, saa at Hertugen dømme i sin egen Sag, bad derfor at ej videre med de maatte fortfares; disse Omstændigheder vare fortiede i ren; desuden benægtede Greverne Hinric og Nicolau

havde forlangt sligt Reskript; endeligen var Grev Johan, som deri nævnedes, død, og Adolf forekom ej deri med ett Ord. Adolfs Part erklærede nu, at Alani Procuratorium var ugyldigt, og at Alanus ej kunde sverge "in animam universitatis"; men Alanus paastod derimod, at Procuratorium var gyldigt, da ingen Eed endda gjordes fornøden. Nu lod Albert meddele begge Parterne Afskrift af det Skete, og udsatte Sagen til samme Dags Aften. Nærværende vare Erkebisp Vromold af Riga, Bisp Bertram af Lybek, og mange flere Geistlige og Verdslige. Om Aftenen paastod Adolf, at der skulde fortfares, og Alanus tvertimod, som og vilde indgive en Papirsseddel, der skulde indeholde Hamborgernes Appel til Keiseren, men Albert benægtede at modtage slige Sedler, og paastod at vedblive med Sagen, indtil Keiseren bød ham andet; han agtede ej at dømme vrangt, fordi Adolf havde hans Datter, thi han havde aldrig handlet mod sin Ære, og fornærmede Hamborgerne ham herved meget. Alanus vilde dog læse Seddelen, men som hverken Albert eller nogen Notarius publicus vilde høre eller tage mod den, saa kastede han den paa Alberts Fodskammel, og gik bort tilligemed Procuratoren. Nu vedblev Albert med Sagen efter Adolfs Forlangende, og erklærede Hamborgerne for contumaces efter Mening af omstaaende Riddere og Vasaller, dog gaves dem 14 Dages Tid, og skulde de indstævnes ved 2 af hans Vasaller og Væbnere for da at møde, og om de ej gjorde det, da skulde Sagen dog nyde sin Fremgang. Den 23 Junii sattes atter Retten paa samme Sted, hvor Alanus vel indfandt sig, dog, som han sagde, ej for at møde, men alene for at bede om Afskrift; dog Albert vedblev sit Forsæt, og paastod, at begge Parter havde forlangt hans Dom, hvilket oplæstes ved den keiserlige Notarii Gozwin af Gelica, Clerc af Cölns Stigt, hans

Valdemar den Fjerde Aar 1363.

skrift

Valdemar den Fjerde. Aar 1363.

skriftlige Vidnesbyrd, at saaledes var skeet den 25 Maj i Lyb
Grev Hinrics Overværelse, men Alanus og Wiltfank svar
at den 28 Maj havde de vedtaget et venligt Forlig, og forla
derfor Affkrifter, men som Albert vedblev at ville dømme,
Wiltfank atter med sin skriftlige Appel og mundtligen henskjø
til Keiseren og hans Hof. Albert vedblev sit Forsæt og Wiltf
og Alanus gik bort. I Appellen indeholdtes det forhen anført
tilligemed at mange Samlinger om venligt Forlig vare blevne h
i den rigiske Erkebisp Vromolds Vaaning, og endeligen den 2
Maj udi Grev Henriks Overværelse bleven besluttet, at sligt sk
indgaaes, hvorimod han aldrig havde givet sit Minde til at erkj
Albert for retmæssig Dommer. Nu bad den strenge og navn
dige Knape Hartvic af Ritzerowe, Adolfs Vasal, paa
Vegne, at Albert vilde fortfare med Sagerne, og tildømme A
sin Ret, da Hamborgerne allerede vare erklærede for contuma
og der for nærværende Tid vare mange af Byens fornemste Borg
stere og Raadsherrer tilstede i Lybek, som dog foragtede at m
for Retten, og handlede mod Keiserens Bud; han forlangte
Hamborgerne maatte condemneres og Adolf indsættes i fredeli
bestandig Besiddelse af sin Ret. Albert paalagde nu Ridder
ric af Stralendorp, at besperge sig med de ældste nærværende
bere og Vasaller, hvorledes han nu skulde handle, for ej at
nogen Part Uret. Stralendorp svarede efter Overlæg med
at han 3 Gange skulde lade samme Dag indstævne Hamborg
at møde for Retten, eftersom Landets Skik og Ret medførte;
siden fortfare med Sagen. Men som de ikke mødte, saa forla
Ritzerowe at vide, hvorlænge man endnu vilde bie paa Ham
gerne. Albert spurgte Ridder Johan af Plesse herom, og
efter Overlæg med de hosstaaende Kyndige svarede: indtil S

Valdemar den Fierde. Aar 1363.

det. Dag gik ned. Hamborgerne mødte ikke, hvorfor Ritzerowe forlangte paa Adolfs Vegne, at Hamborgerne skulde tabe Sagen og Adolf nyde sin Ret. Stralendorp, efter Forespørsel af Albert og Overlæg med hosstaaende forstandige Mænd, svarede, at da Hamborgerne ej havde mødt, saa havde de tabt deres Ret, men det syntes, at de havde ingen, og burde Albert derfor tildømme Adolf alle hans Forlangender; efter hvilket Albert derpaa dømte Adolf Sagen med, dog udelod han, at dømme Hamborgerne i Bekostninger. Denne Doms Indhold anføres i Korthed paa Dansk og Latin hos Hvidtfeld S. 466-67. conf. Christiani III. 238-40. Nu takkede Ritzerove, men spurgte derhos, hvo der nu skulde exeqvere den, og sætte Adolf i Besiddelse. Ridder Rano Barnekowe adspurgdes, og svarede, efter Overlæg med hosstaaende kyndige Mænd, at det burde Keiseren og Hertug Albert gjøre, hvortil denne svarede, at han vilde gjøre hvad han kunde, samt paa sin Bekostning og ved sine Bud sende Acterne til Keiseren. Herved vare nærværende Bisp Bertram af Lybek, Hertug Albert af Saxen, Grev Henric af Holsten, og mange Verdslige. Man maa tilstaa, at i Grunden havde Adolf Ret, men den hele Fremgangsmaade var lovstridig og mod alle Formaliteter.

Hvidtfeld skriver S. 569, at Grev Hans af Holsten, Johan den Mildes Søn, døde dette Aar; men Johan havde ingen Søn af det Navn, hvorimod Gerhard havde en, som dog for længe siden var død.

Mod Slutningen af Aaret blev den lybske Borgemester Johan Wittenborg halshugget paa offentlig Torv med et overmaade stort Svard, og begravet i Dominicanernes Kirke. (Cornerus col. 1103.)

Valdemar den Fierde. Aar 1363.

Den 2 October tilstode Herre Johan Wulff og fire Adelsmænd, at de vilde tjene deres Herre Hertug Eric af S med 100 bevæbnede Mænd, hver Gang med 50 i 2 Gange, de 14 Dage forud fik det at vide, paa hans Gevinst og Forlis, paa deres egen Kost.

Et færøisk Skib kom fra Hjeltland til Island i Onu Fjord i Vestfiorden førend den 15 Junii og med det den fær Bisp Arne af Suala (Torfæus IV. 494), hvilket Sted jeg t er det samme, som man i senere Tider finder Færøes Bisp efter Tranqvilliensis; han indviede en Kirke paa Garda. T landske Annaler n. 427 henføre dette uretteligen til 1365.

Aar 1364.

Den 5 Januar udi Prag udstædte Kejseren et Brev (Hv feld S. 580-81) om at hans kjære Ven Kong Valdemar h forevist ham to af hans egne Breve givne i Budissin den 14 bruar 1350, hvori han ved det første indlemmede ham i sit skab, og ved det andet gav han 16000 Mark lødige Mark S Cölns Vægt for den Tjeneste han hidindtil havde gjort, og her vilde gjøre Riget, og imidlertid pantsatte han ham den Sty Afgift, Riget havde af Lybek, og det saalænge indtil de 16 Mark vare ham og Arvinger, de følgende danske Konger, be og blev herved det Brev, hvorved denne Styr var overladt til C først Ludvig af Brandenborg, med hans gode Villie tilintetg disse Breve, samt alle andre af de forrige Kejsere til alle de da Konger om denne Sag stadfæster Kejseren for den Troskab ha tid har befundet hos Kong Valdemar. Vidner herved vare H tug Rudolf af Saxen og adskillige andre Gejstlige og Verd Kejseren havde og 1350 Tirsdagen efter Mathiæ Dag givet det og Borgerne i Lybek tilkjende denne Pantsætning. Men

et andet af 13 Junii 1360 bød han dem at betale Styren for 1360 til den saxiske Hertug Rudolf, og ved et andet af samme Dag at betale ham og for de Aar 1361, 1362 og 1363; ja udi Budissin 1363 den 18 August bød han dem at betale ogsaa Styren for 1364, hvilket Brev er indført i en Vidisse af den lybske Bisp Bertram 1364 den 25 September, og gav Rudolf dem i Prag den 29 August 1364 Qvittering herfor, og siges da mærkeligen heri, at den aarlige Styr var 1200 Guldgylden; heraf har og Bisp Bertram udstædt en Vidisse 1364 den 25 September. Gram har den rimelige Formodning, at der har været en Forening mellem Valdemar og Rudolf, at denne skulde hæve Afgifterne af Lybekkerne og igjen betale dem til Valdemar, der ellers ikke havde faaet dem af dem, thi om man ej antog dette, saa maatte man beskylde Kejseren og Rudolf for alt for stor Falskhed og Ustadighed. Alle disse Breve ere trykte hos Gram. Imidlertid lader det, at Valdemar kun har faaet Styren betalt i faa Aar, thi 1507 krævede Kong Hans den af Lybekkerne, hvorvel forgjæves, ligesom og de 16000 Mark ej bleve betalte, enten af Kejseren eller af Riget. (Grams Forbedringer pag. 135. 145–53. 221 229–32.)

Valdemar den Fjerde. Aar 1364.

Kort efter Hellig-tre-Konger forlode Valdemar og den cypriske Kong Peder Prag, efterat den Sidste havde opholdt sig der i 3 Uger, og maaskee Valdemar ligesaa længe. Denne første agtede at besøge Hertugen af Gülich og Brabant, samt Greven af Flandern, og besluttede Valdemar, som vilde til Paven i Avignon, at gjøre Selskab med ham. Gram viser S. 138 seqv. deels ved Vidnesbyrd, deels ved rimelige Gjætninger, at begge Konger kom sammen til Cöln, hvor Valdemar da for første Gang besøgte de hellige tre Konger. De vare og sammen i Gent efter de flandriske Skribentere Mayer og Marchantius, og siden i Brügges, hvor

 den

Valdemar den Fjerde. Aar 1363. givet ved Kirken Wi, hvorved han tog Wreta Kloster under si Beskyttelse, et atter af ham den 30 November ved Kirken Ham hvorved han frigav dets Bønder fra Dagverk og Arbejde ved han Bygninger i Ewanaholm og Wadzstena; og et svensk Brev a Magnus selv i Lødese, den 26 December, hvorved han tilden mer Thore Rabandeson Godset i Romandeleffs; mærkeligen fr ver han sig her Sverriges, Norges og Skaanes Konge, det sids maaskee for derved at begegne sine Fiender, som beskyldte ham fi at have forladt Skaane, thi ellers havde han i nogen Tid ej skrev sig Konge deraf. Imidlertid stod dog Albert en stor Krig for thi Magnus besad endda hele Gotland og mange Slotte og Fæs ninger, havde og Norge til Hjelp.

Udi Lybek den 22 Februar gav dets Bisp Bertram og d hele Kapitel tilkjende, at den ærværdige og strenge Ridder Her Steg Anderson af Bjørnholm (Beyrenholm) i Aarhus Stig havde for sin, Hustrues, Forfædres og Afdødes Sjæle skjænk Landsbyen Polhen og 6 Husen i Seervetdorp beliggende i Gycow Sogn og Lybek Stigt til Stiftet, for deraf at stifte en Vicarie ve det Alter i deres Kirke af ham indrettet, men efter hans Død skull der oprettes 2 Vicarier, eet Jomfru Marie til Ære, og det and for ovenmeldtes og alle afdøde Troendes Sjæle, dog saaledes a han selv, imedens han levede, maatte beskikke en duelig Person t Alterets Betjening. (Diplom. Langeb.)

Den 8 Junii da Herre Peder Strangeson, Kanik i Ro skilde og Provst i Østreshel, indgik i Sorøe Broderskab, skjænked og skjødte han til Klosteret en Gaard i Roskilde beliggende ta Norden for Dionysii Kirke, hvor der var opført et muret Hus me andre Træbygninger og hvorved var en Have. —

Di

Den 6 August fra Avignon tilskrev Paven sin Nuncius i Danmark, Sverrige og Norge, Guido de Cruce, Jurist og Sognepræst ved St. Andreæ Kirke og Pavens Kapellan, og beskikkede ham til sin Nuncius i bemeldte Lande, især for at indsamle alle Penge og Afgifter. (Magni a Celse Bullar. p. 129.) I Anledning af dette skrev denne Nuncius 1364 den 20 Julii fra Bergen til Yvar af Holum i Skalholts Stigt, at da der var mange Bispedømmer i Tronhjems Stigt, saa langt fraliggende og paa Øer, saasom Skalholt og Holum, at han selv personligen ej kunde komme der, saa beskikkede han bemeldte Yvar til sin Undercollecteur i bemeldte Stifter; Bisp Gisbert af Bergen vidimerede den pavelige Bulle. (Diplom. Langeb.) Valdemar den Fjerde. Aar 1363.

Den 9 August bevidnede Jonas Benedictson, Hører paa Wiborger Landsting, og 5 andre Personer, at Peder Brun "Advocat" hos Herre Wendelbo, forhen Drost, havde i Retten fremlagt 12 Mark purt Sølv for Gods i Barnestorp, som Andreas Pætherson havde skjødet bemeldte Herre Wendelbo at lovligen igjenkjøbe af Herre Gregorius Magnesson eller Johan Raas, og ligeledes 4 Mark purt Sølv til Herre Johan Lembek, Ridder. (ibid).

Den 14 October bevidnede Esbern Buk, Foged i Odense, og 7 andre Personer, at have paa Fyens Landsting seet og hørt, hvorledes Eric Yversson havde fyldestgjort Herre Johan Absalonson for 2718 Mark Penge i brugelig Kobbermynt, givet til hans Fader Ridder Yvar Nicleson af Herre Laurents Jonsson forhen Drost, undtagen 15 Mark Sølv, som skulde betales til St. Nicolai Dag, og om han det ej gjorde, da for hvert 5 Mark Sølv at give en halv Mark Sæd aarligen, og skulde han give det pantsatte Gods i Skam Herred ligesaagodt tilbage, som det var

Valdemar den Fjerde. Aar 1363.

annammet, medmindre det var bleven brændt og ødelagt af fre mede Herrer, medens han havde det i Pant. (ibid.)

Den 7 eller 6 Julii døde den ærværdige Andreas Bundis Borgemester i Ribe, som gav til sin og Hustrues Alkas Aa et Pund Sterling af de Indkomster han havde henlagt til det af stiftede Alter. Denne Andreæ Bundisons Ligsten og Hustru Alka Gravsten sees endnu i Choret af Ribe Domkirke, men er ter Terpager (in Ripis p. 326) flyttet did fra St. Barbaræ K pel. Stenen er af blaagraa Marmor, bedækket med en Messi plade, hvori meget smukt sees begges Billeder udgravne, m mange gothiske Zirather. Efter Gravskriften døde han 1360. denne Gravsten er en af vore ældste og smukkeste, saa har jeg ef Abildgaards Tegning ladet den stikke i Kobber. Terpager fører den i Inscript. Rip. p. 64 n. 65, og skriver hende der ur tigen Alva Oda, istedet for Alka qvondam x, som Abildgaa retteligen anmærker.

Pontoppidan skriver (p. 211) at Paven sendte en Bu til Bisperne af Lybek, Camin, og Ribe, og beskikkede dem til lægge Sag an mod dem, som havde forurettet Roskilder Kirke Bisp Nicolaus, og at tvinge dem ved Band til at møde.

Hvitfeld skriver S. 568, at Valdemar lagde en stor Skat p Alle i Danmark, Rige og Fattige, endog Fiskere, venteligen sine Kriges Skyld og til sin Rejse. —

Den 21 September skjænkede Margrete, Enke efter C Jacobsson, Bymand i Apenra, alt sit Gods i Landsbyen, M ken og Skoven Gemner til Lugum Kloster, dog forbeholdt hun det i sin Levetid, men skulde hun komme i yderste Trang, saa hav hun Lov til at sælge saa meget deraf, som hun behøvede til Livs hold. (Scriptr. Rer. Dan. VIII. 156.)

ops

Den 8 December tilstode Detlef van Parkentyn, Ridder, og 11 andre Adelsmænd, at de vare indgangne i Grev Alv af Holsten hans Tjeneste, at tjene ham med Liv og Gods i Holsten, Stormarn og Landet Razeborgh, og tabte de noget i Krigstog, da skulde han erstatte dem det; dog skulde de vedblive at gjøre deres Herrer af Saxen den skyldige Tjeneste; altsaa vare de Vasaller af den saxiske Hertug. (Diplom. Langeb.)

Valdemar den Fjerde. Aar 1363.

Kejseren beskikkede den meklenborgske Hertug Albert til Dommer i Tvistighederne mellem Grev Adolph af Holsten og Staden Hamborg, hvorpaa han den 26 Maj satte Retten i Lybek udi Kammermesterne af det lybske Raad deres Overhus, hvor og den ædle og anselige Herre Grev Adolph mødte, og den beskedne Mand Wildfank, som Procurator paa det hamborgske Raads og Borgeres Vegne. Hertugen lod derpaa oplæse Kejserens latinske Rescript fra Prag den 15 August 1356 om Stridighederne mellem de holstenske Grever Johan, Henric, Nicolaus og Adolph, og Hamborgerne, hvorved han beskikkede Hertugen til at dømme paa sine Vegne; derefter blev det og oplæst paa tydsk i en Oversættelse; og blev en Stævning udstædt af Hertugen den 18 Februar, hvori stod, at Grev Adolph havde stærkt anholdet hos Hertugen, at Sagen maatte komme i Drift paa hans Vegne, hvorover Hertugen indstævnede Hamborgerne at møde for sig i Lybek den 10 April; denne Stævning blev forkyndet for Hamborgerne den 20 Februar, som de bevidnede i en igjennemstukket Seddel. Ved en anden Stævning af 28 Marts udsatte Hertugen Tiden til den 26 Maj. Nu oplæstes ved den strænge Væbner Eghard af Bucwolde to af Hertugens Breve til Grev Adolf og til Hamborger Borgemestere, hvorved han udsatte Retten til den 26 Maj for mange vigtige ham og hans Land paaliggende Sager. Adolfs Klage paa Plattydsk

Valdemar den Fjerde. Aar 1363. oplæstes derefter, hvori sagdes, at det var Alle bekjendt at Hamborg laae i hans Herskab og paa hans Grund, og tilhørte hans Forfædre over i hundrede Aar og over Mands Minde med alt Herskab, Slot, Mynt, Told, Vægt, Møller, Fiskeri paa Elven, Alster og Billen, og med al Rettighed og Frihed, men dog havde Raadet og Borgerne i Hamborg betaget ham det altsammen i mange Aar og derved tilføjet ham en Skade paa 100000 lødige Mark Sølv, hvorover han beder Hertugen at tildømme sig dette, samt at Byen skulde hylde ham, og at den skulde tage Lehngodserne til Lehn af ham, samt betale ham Skade og Omkostning, som han anslog for 2000 lødige Mark; nu svarede Magister Alanus, Sognepræst til Eschede Kirke i Verden Stigt, paa den hamborgske Procurator Henric Wildfanks Vegne, at de ved at møde ej havde villet erkjende Hertugen for competent Dommer, men at de forkastede ham som mistænkelig, og at de heller vilde indgaa venligt Forlig med Grev Adolph, end gaa Rettens Vej, hvorpaa han fremlagde et Brev fra Raadet og Borgerne i Hamborg af 18 Maj med deres Secret under, og undskyldte ham dem for Hoved-Tvistigheder Skyld personligen at møde, og gave de deri Wildfank Fuldmagt at excipere og appellere paa deres Vegne, samt forlange Udsættelse og aflægge Eed; Grev Adolfs Part forlangte nu at undersøge bemeldte Procuratorium; imedens oplæste Alanus en Protest paa en Papirs-Seddel imod Hertugen som Dommer, at han ej kunde og burde være det, om end det keiserlige Rescript gav ham nogen Jurisdiction, som det ej gjorde, hvilket han siden vilde bevise. Adolf var gift med Hertugens Datter, saa at Hertugen ej kunde dømme i sin egen Sag, bad derfor at ej videre med denne Sag maatte fortfares; disse Omstændigheder vare fortiede for Keiseren; desuden benægtede Greverne Hinric og Nicolaus, at i

hai

havde forlangt slige Reskripts; endeligen var Greve Johan, som deri nævnedes, død, og Adolf fremkom ej deri med eet Ord. Adolfs Part erklærede nu, at Alani Procuratorium var ugyldigt, og at Alanus ej kunde sværge "in animam universitatis"; men Alanus paastod derimod, at Procuratorium var gyldigt, da ingen Eed endda gjordes fornøden. Nu lod Albert meddele begge Parterne Afskrift af det Skete, og udsatte Sagen til samme Dags Aften. Nærværende vare Erkebisp Vromold af Riga, Bisp Bertram af Lybek, og mange flere Geistlige og Verdslige. Om Aftenen paastod Adolf, at der skulde fortfares, og Alanus tvertimod, som og vilde indgive en Papirsseddel, der skulde indeholde Hamborgernes Appel til Keiseren, men Albert benægtede at modtage slige Sedler, og paastod at vedblive med Sagen, indtil Keiseren bød ham andet; han agtede ej at dømme vrangt, fordi Adolf havde hans Datter, thi han havde aldrig handlet mod sin Ære, og fornærmede Hamborgerne ham herved meget. Alanus vilde dog læse Seddelen, men som hverken Albert eller nogen Notarius publicus vilde høre eller tage mod den, saa kastede han den paa Alberts Fodskammel, og gik bort tilligemed Procuratoren. Nu vedblev Albert med Sagen efter Adolfs Forlangende, og erklærede Hamborgerne for contumaces efter Mening af omstaaende Riddere og Vasaller, dog gaves dem 14 Dages Tid, og skulde de indstævnes ved 2 af hans Vasaller og Væbnere for da at møde, og om de ej gjorde det, da skulde Sagen dog nyde sin Fremgang. Den 23 Junii sattes atter Retten paa samme Sted, hvor Alanus vel indfandt sig, dog, som han sagde, ej for at møde, men alene for at bede om Afskrift; dog Albert vedblev sit Forsæt, og paastod, at begge Parter havde forlangt hans Dom, hvilket oplæstes ved den keiserlige Notarii Gozwin af Gelica, Clerc af Cölns Stigt, hans

Valdemar den Fjerde Aar 1363.

Skrift

Valdemar den Fjerde. Aar 1363. skriftlige Vidnesbyrd, at saaledes var skeet den 25 Maj i Lybek i Grev Hinrics Overværelse, men Alanus og Wiltfank svarede, at den 28 Maj havde de vedtaget et venligt Forlig, og forlangte derfor Afskrifter, men som Albert vedblev at ville domme, kom Wiltfank atter med sin skriftlige Appel og mundtligen henskjød sig til Kejseren og hans Hof. Albert vedblev sit Forsæt og Wiltfank og Alanus gik bort. I Appellen indeholdtes det forhen anførte, og tilligemed at mange Samlinger om venligt Forlig vare blevne holdne i den rigiske Erkebisp Vromolds Vaaning, og endeligen den 28de Maj udi Grev Henriks Overværelse bleven besluttet, at sligt skulde indgaaes, hvorimod han aldrig havde givet sit Minde til at erkjende Albert for retmæssig Dommer. Nu bad den strenge og navnkundige Knape Hartvic af Rizerowe, Adolfs Vasal, paa hans Vegne, at Albert vilde fortfare med Sagerne, og tildømme Adolf sin Ret, da Hamborgerne allerede vare erklærede for contumaces og der for nærværende Tid vare mange af Byens fornemste Borgemestere og Raadsherrer tilstede i Lybek, som dog foragtede at møde for Retten, og handlede mod Kejserens Bud; han forlangte, at Hamborgerne maatte condemneres og Adolf indsættes i fredelig og bestandig Besiddelse af sin Ret. Albert paalagde nu Ridder Hinric af Stralendorp, at besperge sig med de ældste nærværende Riddere og Vasaller, hvorledes han nu skulde handle, for ej at gjøre nogen Part Uret. Stralendorp svarede efter Overlæg med dem, at han 3 Gange skulde lade samme Dag indstævne Hamborgerne at møde for Retten, eftersom Landets Skik og Ret medførte, og siden fortfare med Sagen. Men som de ikke mødte, saa forlangte Rizerowe at vide, hvorlange man endnu vilde bie paa Hamborgerne. Albert spurgte Ridder Johan af Plesse herom, og han efter Overlæg med de hosstaaende Kyndige svarede: indtil Sol-

d

den. Dag gik ned. Hamborgerne mødte ikke, hvorfor Ritzerowe forlangte paa Adolfs Vegne, at Hamborgerne skulde tabe Sagen og Adolf nyde sin Ret. Stralendorp, efter Forespørsel af Albert og Overlæg med hosstaaende forstandige Mænd, svarede, at da Hamborgerne ej havde mødt, saa havde de tabt deres Ret, men det synes, at de havde ingen, og burde Albert derfor tildømme Adolf alle hans Forlangender; efter hvilket Albert derpaa dømte Adolf Sagen med, dog udelod han, at dømme Hamborgerne i Bekostninger. Denne Doms Indhold anføres i Korthed paa Dansk og Latin hos Hvidtfeld S. 466-67. conf. Christiani III. 238-40. Nu takkede Ritzerove, men spurgte derhos, hvo der nu skulde exeqvere den, og sætte Adolf i Besiddelse. Ridder Rano Barnekowe adspurgdes, og svarede, efter Overlæg med hosstaaende kyndige Mænd, at det burde Keiseren og Hertug Albert gjøre, hvortil denne svarede, at han vilde gjøre hvad han kunde, samt paa sin Bekostning og ved sine Bud sende Acterne til Keiseren. Herved vare nærværende Bisp Bertram af Lybek, Hertug Albert af Saxen, Grev Henric af Holsten, og mange Verdslige. Man maa tilstaa, at i Grunden havde Adolf Ret, men den hele Fremgangsmaade var lovstridig og mod alle Formaliteter.

Valdemar den Fjerde. Aar 1363.

Hvidtfeld skriver S. 569, at Grev Hans af Holsten, Johan den Mildes Søn, døde dette Aar; men Johan havde ingen Søn af det Navn, hvorimod Gerhard havde en, som dog for længe siden var død.

Mod Slutningen af Aaret blev den lybske Borgemester Johan Wittenborg halshugget paa offentlig Torv med et overmaade stort Sværd, og begravet i Dominicanernes Kirke. (Cornerus col. 1103.)

Valdemar den Fjerde. Aar 1363.

Den 2 October tilstode Herre Johan Wulff og fire and Adelsmænd, at de vilde tjene deres Herre Hertug Eric af Sa med 100 bevæbnede Mænd, hver Gang med 50 i 2 Gange, n de 14 Dage forud fik det at vide, paa hans Gevinst og Forlis, m paa deres egen Kost.

Et færøisk Skib kom fra Hjeltland til Island i Omun Fjord i Vestfjorden forend den 15 Junii og med det den færøi Bisp Arne af Svala (Torfæus IV. 494), hvilket Sted jeg tæn er det samme, som man i senere Tider finder Færøes Bisp kal efter Tranqvilliensis; han indviede en Kirke paa Garda. De i landske Annaler n. 427 henføre dette uretteligen til 1365.

Aar 1364.

Den 5 Januar udi Prag udstædte Keiseren et Brev (Hvid feld S. 580–81) om at hans kjære Ven Kong Valdemar ha forevist ham to af hans egne Breve givne i Budissin den 14 F bruar 1350, hvori han ved det første indlemmede ham i sit Ve skab, og ved det andet gav han 16000 Mark lødige Mark Sølv Cölns Vægt for den Tjeneste han hidindtil havde gjort, og heref vilde gjøre Riget, og imidlertid pantsatte han ham den Styr Afgift, Riget havde af Lybek, og det saalænge indtil de 160 Mark vare ham og Arvinger, de følgende danske Konger, beta og blev herved det Brev, hvorved denne Styr var overladt til C fyrst Ludvig af Brandenborg, med hans gode Villie tilintetgj disse Breve, samt alle andre af de forrige Keisere til alle de da Konger om denne Sag stadfæster Keiseren for den Troskab han tid har befundet hos Kong Valdemar. Vidner herved vare tug Rudolf af Saxen og adskillige andre Geistlige og Verds Keiseren havde og 1350 Tirsdagen efter Mathiæ Dag givet det og Borgerne i Lybek tilkjende denne Pantsætning. Men

et andet af 13 Junii 1360 bød han dem at betale Styren for 1360 til den sarisske Hertug Rudolf, og ved et andet af samme Dag at betale ham og for de Aar 1361, 1362 og 1363; ja udi Budissin 1363 den 18 August bød han dem at betale ogsaa Styren for 1364, hvilket Brev er indført i en Vidisse af den lybske Bisp Bertram 1364 den 25 September, og gav Rudolf dem i Prag den 29 August 1364 Qvittering herfor, og siges da mærkeligen heri, at den aarlige Styr var 1200 Guldgylden; heraf har og Bisp Bertram udstædt en Vidisse 1364 den 25 September. Gram har den rimelige Formodning, at der har været en Forening mellem Valdemar og Rudolf, at denne skulde have Afgifterne af Lybekkerne og igjen betale dem til Valdemar, der ellers ikke havde faaet dem af dem, thi om man ej antog dette, saa maatte man beskylde Keiseren og Rudolf for alt for stor Falskhed og Ustadighed. Alle disse Breve ere trykte hos Gram. Imidlertid lader det, at Valdemar kun har faaet Styren betalt i faa Aar, thi 1507 krævede Kong Hans den af Lybekkerne, hvorvel forgjæves, ligesom og de 16000 Mark ej bleve betalte, enten af Keiseren eller af Riget. (Grams Forbedringer pag. 135. 145–53. 221 229–32.) Valdemar den Fjerde. Aar 1364.

Kort efter Hellig-tre-Konger forlode Valdemar og den cypriske Kong Peder Prag, efterat den Sidste havde opholdt sig der i 3 Uger, og maaskee Valdemar ligesaa længe. Denne første agtede at besøge Hertugen af Gülich og Brabant, samt Greven af Flandern, og besluttede Valdemar, som vilde til Paven i Avignon, at gjøre Selskab med ham. Gram viser S. 138 seqv. deels ved Vidnesbyrd, deels ved rimelige Gjætninger, at begge Konger kom sammen til Cöln, hvor Valdemar da for første Gang besøgte de hellige tre Konger. De vare og sammen i Gent efter de flandriske Skribentere Mayer og Marchantius, og siden i Brügge, hvor

 den

Valdemar den Fjerde. Aar 1364.

den flandriske Grev Ludvig, som i alle Ting var prægtig og vil efterligne Kongerne, beværtede dem, efter Froissart, herligen is Valdemar. Nu agtede Valdemar tilligemed den franske Ko Johan at gaa over til England, for at besøge Kong Edvar dog troer jeg at han ej vilde gjøre det forend han havde været h Paven, men af Valdemars engelske Rejse blev intet, saasom d franske Konge døde i England i April. Edvard gav Valdema som han skriver Wuldemerius, sin kjæreste Beslægtede (hvil kun var en Høflighed) udi Westmünster den 1 Februar et Lejdebr (Rymeri Acta publ. VI. 432) som skulde gjelde til Mikkelsdag, f ham og 300 Personer, Riddere og deres Opvartere, samt Hes Harnisker og Penge med andet Gods. Valdemar drog fra Fla dern til Avignon, og var udi Fasten i Strasburg, men forbl der kun een Nat, og det saa silde, at mange vidste ikke af at h var der. Den 26 Februar kom Valdemar til Avignon med anseligt Følge, og blev meget vel modtaget af Paven, som og d 4 Marts paa Søndagen Lætare eller Midfaste beskjænkede ham m en gylden Rose, hvilken Ceremonie Mabillon beskriver, sa med mange Helligdomme efter sit Brev af 9 Marts i Avigno (Raynald i Annal. ad. ann. 1364. pag. 435–36. Spondani Co tinuatio Baronii Tom I. pag. 558) nemlig Noget af Jomfru Mar Hovedhaar, samt noget af hendes Klæder, et Stykke af det hell Kors, Noget af St. Hans den Døber, St. Jørgen og to Helge Nereus og Achilleus; alt dette fordeltes om i Riget, noget la des i Vor-Frue-Capel ved Vordingborg Slot, noget i St. Jaco Capel paa Gurre, i St. Jørgens ved Kallundborg, og i St. Ch stophers paa Sjøborghus, og meddelte Paven derfor alle dem Afla som besøgte bemeldte Kirker; han gav og Aflad til alle de gudfry tige Danske, som bade til Gud for Valdemar, hvilken han t

n

under sin og den hellige Peders Beskyttelse, og gjorde ham delagtig i alle de gode Gjerninger, som skete i Kirken. Paven siger og, at Kongen havde af en overvættes Andagtsrørelse besøgt det apostoliske Sæde. Dog Paven meddelte ham ej allene aandelig, men og verdslig Hjelp, thi som Kongen beklagede sig haardeligen for ham over mange blant de fornemme af sin Adel og over Øvrighederne af de omkringliggende Søstæder, hvilke, tvertimod deres edelige Forpligtelser, bekrigede ham og nægtede at holde, hvad de edeligen havde lovet, til hvilken Ende han endeligen udbad sig Pavens Hjelp at de ved apostolisk Myndighed maatte tvinges dertil, saa beskikkede Paven Bisperne af Camin Linkøping og Lybek til at tvinge dem dertil ved Band. Den første var beslægtet med Kongen, den tredie hans Ven, og den anden venteligen ogsaa; da han nu var Magni og Hakons Hovedfiende, og Alberts Ven, saa bliver det derved ej urimeligt, at Valdemar har underhaanden havt nogen Del i de svenske Sager; thi det var dist Danmarks Fordel, at Sverrige og Norge ej bleve sammen: dog herom mere siden.

Valdemar den Fierde. Aar 1364.

Den franske Kong Johan og cypriske Kong Peder, en Herre af store Egenskaber, havde forrige Aar i Avignon ladet sig korse, og var Johan erklæret for Hovedanfører af den hele Hær, hvormed man tænkte at tage Syrien og det hellige Land fra Muhamedanerne. Peder var fornemste Ophavsmand hertil og rejste overalt om i Europa for at opmuntre til sligt Tog. Udi Pave Urbani Levnet fulgt af Raynaldus og Spondanus siges, at Valdemar lod sig og korse, hvilket Gram vel (pag. 142-44) drager i Tvivl, men naar jeg betragter, at Petrarch klager over, at Valdemar ej hører de Christnes Suk, og ej bekymrer sig om hvad der skeer i Østen, saa bliver det troligt for mig. Imidlertid gave Valdemar saavelsom Kongerne af Frankrige Pederpenge til denne Krig. Nogle

Kro-

Kroniker (Scriptor. I. 134. VI. 228) berette urettelige, at t
var i Rom Kongen besøgte Paven, ligesom Hvidtfeld p. 519 h
et ganske urigtigt Aar, nemlig: 1354.

Paa Hjemvejen kom Valdemar anden Gang til Cöln m
den cypriske Konge, og bliver det maaskee ham, som efter Ghe
mer (Scriptor. II. 393-94) besøgte med et anseligt Følge de helli
tre Kongers Grav der, da han bar en særdeles Agt for dem,
kaldte ofte paa dem i Nød sig til Hjelp; han skjænkede did tre k
stigen gjorde Guldkroner og mere end 1000 Mark til Fattige
Kirker. Derpaa beslutede han at vende hjem, men da drømte h
en Nat, at de tre Konger viste sig for ham, og skjænkede h
Visdom, Poenitentse, Andagt og Mildhed, samt lovede ham,
han efter 23 Aar skulde regjere med dem i Himlen, hvilket ej pas
sig paa Valdemar, som døde 11 Aar efter, og 1352 finder m
ej, han var i Cöln. Alt dette viser, at Valdemar har været
gesaa andægtig og overtroisk som de andre den Tids Mennesker,
bliver det herved utroligt, at han har skreven det berygtede latin
Brev til Paven; hans Datter Margrete var og overtroisk,
hang af Gejstligheden; vel kan nogen Politik have stukket herun
hos dem begge; men at henføre det altsammen til Politik, ga
vel neppe an.

Efter Hjemkomsten var Kongen den 29 August i Wordingb
hvor Hertug Eric af Saxen udstædte en Vidisse af Kejserens f
Brev om Lybek efter Hamsfort og Gram, hvilken sidste f
(pag. 145 og 46) at det er i Archivet, men det findes ej i Di
matario; dog har han ladet den trykke bag i sin Valdemar (p
221-23) men der staaer ej at Valdemar var tilstede, saa det en
er uvist, om han kom hjem i dette Aar og ej først i følgende e
Hvidtfeld; men hvor har han da opholdt sig i den lange Tid?

I den lundiske Erkebisps Nicolai Krønike, om den og er af ham, skrives (Script. VI. 631), at efter Kongens Hjemkomst fra Pavens Hof, blev alle de Ældstes Overleveringer (traditiones), Fædrenelandets Love, og den danske Kirkes Frihed afskaffet, Krigsfolkets, Kjøbmændenes og Bøndernes Ro forstyrret, saa at de i det hele Rige fik ej Tid til at spise, hvile og sove, men blev under Kongens Unaade, Livs og Godses Fortabelse drevne til Arbejde ved hans Embedsmænd og Fogeder. Petrus Olai (Script. I. 135) skriver dette efter. Enhver seer letteligen, at heri er meget overdrevet; Lovene og den danske Kirkes Frihed blev vist ej afskaffet; at et og andet Ubilligt og Haardt kan være skeet, er vel muligt; Kongen lod bygge meget, og anlægge Slotte og Fastninger til Landets Forsvar, hvorved man maaskee har drevet Arbejderne vel meget, men dog ingenlunde saaledes, som Ordene synes at medføre. Valdemar den Fjerde. Aar 1364.

Imedens Valdemar var borte, samlede Hansestædernes Fuldmægtige sig i Stralsund den 6 Januar, og blev der først oplæst Breve fra Bremen, Hamborg, Stoveren (o: Staveren) og Campen; Sendebudene kom fra Preussen tilbage og berettede, at Preusserne ej kunde hjelpe med Folk og Skibe formedelst Krig med Hedningerne, hvorimod de vilde give Told og overlade den til dem af Campen, naar de vilde lægge Skibe i Øresund; deres Vare vilde de ej lægge i Forvaring, og ej heller lade Nogen paa deres egen Eventyr gaa ud imod den danske Konge, samt ikke heller forskikke Sendebud til Samlingen i Stralsund. Paa Spørgsmaal, hvorledes de vare skiltes fra Kongen, og hvad han havde svaret dem, gjenmælede de, at Kongen havde svaret Højmesterens Bud, han vilde beholde hvad Gods han havde frataget Borgerne, thi de havde ham til Skade og Befordret givet Told, men i Henseende til Højmesterens og Ordenens Gods,

da

Valdemar den Fierde. Aar 1364.

da vilde han gierne holde Dagtingningen; de af Gulland ble indtagne i Stædernes Tryghed, naar de kun ej sendte Fetalie og m det Gods til Danmark til Kongen og Hans, Stæderne til Skad J Beregningen over Udgifterne ansloges hver Bevæbnet til 6 Mark og 25 Penge, og løb den hele Summa sig til 166234 Mar hvilke siden fordeltes paa Byerne, hvoriblant Lybek, Wisma Kolberg, Kyl, Gripswold og især Røstok havde endel Fanger udløse; man vedtog og, at Enhver kunde paa sit Eventyr bekri Danmark, og skal de derfor hver i sin By faae et Brev, men d stille sit Gods eller Person til Borgen; Raadet i Lybek skulde gi dem af Kyl 400 Mark lybsk og det af Stralsund 300 Mark str sundsk; til Grev Nicolaus af Holsten skulde skrives, at den Stilstand, han havde antaget (uden Tvivl med Danmark), var kort til at gjøre den bekjendt, da Enhver vilde tale med sit Ra om Hjelpere, og det siden skulde forhandles i Stædernes Samlin Tiden af Samlingerne udsattes til Lætare, da enhver Plenipote tarius skulde møde for at handle om Forsvar og indgaa Forbu med Landsherrerne, og om det mere, som stod i forrige Rece man skulde og sætte Breve op til Kongerne af England og Fra rige samt Greven af Flandern og andre, for at give dem tilkje de Fornærmelser, den danske Konge og Hans tilføjede Stæder Den 24 Marts sátte Søstædernes Fuldmægtige Samlingen at h des den 14 April i Wismar, og til den 2 April maatte ingen V indskibes, undtagen de nødvendige, Enhver sendte til sin Her De af Campen kunde sælge hvad Gods de havde bragt, men ej f noget ud; Enhver skulde i sit Raad sige, om de vilde paa de Medborgeres og Wismarernes Vegne hjemle Hertug Barnym aldre hans Sag; de af Lybek skulde formaa Hamborgerne til sende Befuldmægtigede til Samlingen i Wismar; til den sa

K

Hertug skulde svares ved det lybske Raad, ligesom til andre Lands-Herrer der havde drevet det samme; siden oplæstes Hamborgernes Brev af 27 Februar til Raadet i Stralsund, for hvilke Hindringers Skyld de til Lætare (den 3 Marts) ej kunde møde der, da de havde mange Uvenner, som næsten hver Dag rede udenfor Byen, dræbte og fangede Borgerne og deres Tjenere, og tilføjede dem al mulig Skade; de af Klenow og Qvale vare deres dødelige Fiender, og den 23 Februar havde de af Plesse, Molteken, Bülow og Lützow plyndret, to Dage efterat de havde faaet Lejdebrev af Hertug Henric i Meklenborg, Landsbyen Hamme beliggende tæt ved Hamborch og tilhørende Herre Tideric Uppemperde, Byens Raads Medbroder, samt ført Bønderne fangne bort til Boysenerborch; til Søes gjennem Øresund kunde de ej hjelpe med Skibe, men til Lands vilde de nok angribe de danske Lande, som laa dem belejlige, naar der kunde indgaaes et Forbund til Forsvar med deres Herrer, Greverne af Holsten og Stormarn; dem var og bleven bekjendt for vist, at Nogle vilde til Søes indslutte Elven, og tilkom det dem at forsvare den, som de havde ofte gjort med megen Bekostning og Arbejde, hvorfor de vilde gjøre Regning over det mere, end de havde paataget sig; vilde Stæderne gjøre Fred eller længere Anstand med Kongen af Danmark, da behagede det dem, naar de selv bleve indbegreben i den med deres Medborgere; den 25de Marts tilskrev de den holstenske Grev Adolph, at de ved hans Klerk havde faaet Creditivet, og vel forstaaet det Overbragte; hvortil de svarede, at de aldrig havde benægtet, ej heller endnu gjorde, at indgaa et billigt og retfærdigt Forlig med den danske Konge, og at de takkede ham derfor meget, om han vilde forhjelpe dem dertil; vilde han have nøjere og yderligere Forklaring, da havde de overgivet det til det lybske Raad at underhandle og tale videre med ham

Valdemar den Fjerde.
Aar 1364.

Valdemar den Fjerde. Aar 1364.

herom. Samme Dag uden Tvivl skreve de til Grev Nicola[s] af Holsten, at det lybske Raad havde meddelt dem hans Brev [.] nogle Samtaler og Ting aftalte med den danske Konges Ridd[ere] men de maatte sige, at slig Stilstand ej passede sig paa dem, [.] til det andet i Brevet, at da de danske Riddere gierne vilde for[l.] ham og deres Konge samt slutte Fred med ham og dem, maatte [.] yderligere handle herom med det lybske Raad, hvor og naar han vil[.]

Herved man merkes, at Valdemar fraværende havde [.] ligt sig med Adolf, som dennes Brev udstedt den 27 Februar [.] Plattydsk i Rødeby i Lolland beviser; derved forlehnte Valdem[ar] ham med Bemern, ligesom hans Fader Grev Johan havde h[aft] det, og havde han faaet Landet af ham, og var derfor bleven h[ans] Mand, hvorimod Adolf skulde tiene ham med 50 Mand m[ed] Hielme, naar Kongen eller Riget fordrede det, dog paa Vilka[ar] at Kongen skulde staa ham Gevinst og Forlis, og underholde h[ans] Folk, saasnart han kom i hans Land. Han skulde hielpe Kon[gen] og Riget med al sin Magt, naar det behøvedes endog imod (Han[se]Stæderne; hvad Uvillie der var eller kunde komme mellem Kon[gen] og Adolfs Fættere Hinrik, Clawes og Grev Adolf af Sch[auen]venborch, det skulde han have Magt til at forlige; men vilde [de] ej tage imod Forlig, da skulde han have Lov til at sidde stille, [.] dog ej hielpe dem mod Valdemar; men bekrigede de Danma[rk] da skulde han af al Magt søge at hindre og afraade det, som en [.] Mand bør giøre mod sin Herre og hans Rige; opkom Tvist mell[em] Valdemar og Hertug Albert af Meklenborg, da skulde Ad[olf] have Magt til at forlige dem, dog saa, at de Eder, Løfter, Br[eve] som vare mellem Kongen og Hertugen, skulde staa ubrødeli[g] hvad Tiltale Adolf kunde have mod Kongerne Magnus og [.] qvin, det skulde Valdemar have Magt til at forlige, og Ad[olf]

ej bevise dem noget Ondt; Valdemar skulde og have Magt til at forlige de Tvistigheder, som vare mellem Hertug Eric af Saxen, Hertugen af Stetyn, Bispen af Kamyn, ham af Meklenborg og hans Børn paa den ene Side, og Grev Adolf paa den anden; den Tiltale Valdemars og Adolfs Mænd kunde fælleds have imod Hinanden, den skulde afgjøres ved 10 af hvers Mænd, og kunde de ej blive enige, da Hertug Eric dømme, og om han ej kunde, da Herre Nickawes van dem Lembeke, og det 4 Uger forud aarsiges ved Kong Valdemars Hof; døde Valdemar, da skulde dog Hertug Eric eller Leimbeke dømme; derimod skulde Valdemar og staa ham bi, som en Herre sin Mand; døde Valdemar eller var fraværende, da skulde Adolf dog vise det samme mod det danske Rige, og det igjen mod ham. Dette Brev er trykt hos Gram (Forbedr. p. 225-27).

Valdemar den Fjerde. Aar 1364.

Saaledes fik Valdemar Held i det store Forbund med sig og vandt derved Ret til Anstand med Hansestaderne.

Den 14 April samledes Søstædernes Fuldmægtige i Rostok. Gherard Radenyn undskyldte Lybekkerne at de ej mødte, fordi de Grever Adolf af Holsten og Adolf af Schowenborch havde undsagt dem; Stralsunderne gave tilkjende, at de vilde blive ved [illegible], men ej indgaa Forening med Landsfyrsterne, medmindre alle forenede Stæder gjorde det; de handlede og om Anstanden i Navn af Hertugerne af Stetyn og Bispen af Camyn, som vilde skikke Sendebud til den danske Konge og hans Raad, og bede at de bidne maatte optages i Stædernes Havne; de af Kyl sagde, at siden de havde faaet deres Skade betalt, saa fortrydede de baade Forsvaret og Forbundet med Landsfyrsterne, da de uden dem ej kunde udrette Noget; de af Rostok, at de mere ønskede Fred og Enighed end Krig, og at om nogen Landsfyrste, Ridder eller nogen

gen

Valdemar den Fierde. Aar 1364.

gen anden Person vilde forskaffe dem Fred, saa undslog de sig
derfor, og bad Raadet af de andre Stæder at forskaffe sig en
Fred eller Forsvar, saafremt de trængdes til Krig; de af Wism
at de vilde blive ved Forsvaret og Forbundet med Stæderne;
lybske Notarius, at hans Herrer vedbleve Forsvaret, naar de a
dre Stæder bleve derved, men med Fyrsterne indgik de intet F
bund, forend de fik Svar fra Hertugerne af Stetin; Byen D
clam fremsbar 100 Mark puro Sølv; de af Gripswold, at de v
blev Forsvaret naar de andre vedbleve, om Foreningen med F
sterne svarede de, som de af Stralsund; de af Stetin, at de vi
give et Skib med 50 Bevæbnede, mere kunde de ei, uden Samty
af deres Herre: Hertugen af Stetin kunde de ei indgaa Forb
med Fyrsterne; (man seer deraf, at Hanseestæderne uagtet al de
Magt var kun lidet skikkede til Krig, da Magten var bygget p
Handel, som de frygtede for at forstyrres til Lands ved Fyrste
og til Vands ved de Danske, og at det derfor var vanskeligt at h
dem enige, og ikke saa tungt at sætte Splid iblant dem, da de
Fordel var saa forskiellig og hinanden modstridende). Et Brev
6 Maj fra det stralsundske Raad til Stædernes Fuldmægtige b
da oplæst, at de havde vis Underretning om, at den danske K
ges Vasaller vare med 3000 bevæbnede Mænd og Skibe færdig
Havnen i Grønsund, og havde besluttet fiendtligen at angribe St
sunds eller Rostoks Havn eller Grændser; Stæderne maatte f
omhyggeligen herfor, og melde dette forsigtigen hvor det behøve
de ønskede) at Jomfru Maria maatte beskytte og føre dem vel hi
Man vedtog nu, at Ingen paa hin Side Kragen maatte staae So
gen i Søen (nord efter) undtagen de af Kyle, som skulde stille B
gen, at de ei førte noget Gods til Danmark, dog kunde Enh
have Lov til at seile mellem Kragen, Preussen og de østlige Lan

naar han kun stillede Borgen, at han ej drog til Havnen Oresund og Danmark, under Straf paa Legeme og Gods, og skulde dette staa ved Magt til den 26 Maj; dersom de fra Campen kom der, skulde de seile bort, men ej faae andet end Fetalie; de af Wismar gave tilkjende, at Nicolaus af Lembeke havde faaet Tryghed der, efter den meklenborgske Herre Hinrics Begjering; thi han skulde tale med Hertugen af Meklenborg, og om Stæderne vilde afgjøre Tvistigheden mellem Hertugen af Stetyn og Wismar.

Den 25 Maj samledes Stædernes Fuldmægtige i Lybek, hvorfra man sendte en Raadmand af hver By til Hamborg for at kræve den uretfærdig oppebaarne Told, hvortil de svarede, at Sligt havde de ej gjort, men rettet sig efter Foreningen, og saasnart de havde faaet at vide, at de af Gulland vare i Hanzen, og ej den danske Konges Undersaattere, saa havde de ladet alle deres Varer gaa toldfri, naar ved Brev var bleven beviist at de havde svaret Tolden i Gulland (man maa næsten heraf slutte, at Gullændingerne havde ej endda hyldet Albert), og da der var handlet med Hertugen af Stetin om Anstand, saa syntes dem, at man først burde handle om den eller om Forlig, forend man foretog noget om Forsvaret, og om Landsfyrsterne svarede de intet; i Henseende til Barchholm da syntes dem bedst, at det Slot enten solgtes eller pantsattes. Man forelagde dem og Stædernes Foreningsbreve med Kongerne af Sverrige (venteligen Magnus) og Norges; i Henseende til Afregningen svarede Hamborgerne, at de vilde gjøre den eftersom de Herrer Johan Wittenborch og Segebodo Crispin havde afhandlet den; Enhver skulde i sit Raad sige, om de til Afgjøring vilde paatage sig Tvistigheden mellem Hertugen af Stetin og Wismar, og bringe Svar til næste Samling: Man gav de Raadsherrer af Stralsund og Gripswold, som skulde sendes til Hertug Barnym

Valdemar den Fjerde Aar 1364.

den Yngre, at have Magt til at slutte Forlig eller Anstand, hvorl man forsigtigere søgte Freden mellem de Danskes Konge og Hans paa den ene Side, og Søstæderne paa den Anden; dog de af Rostock og Wismar droge dette ind for deres eget Raad, læggende til, at de havde en Herre, som de ej kunde negte Hjelp, og at tillukke deres Havne, om han skulde have Ufred med den danske Konge; man gav og den danske Konges Raad Tryghed i Stæderne til bemeldte Forretninger efter Herre Alards Underhandling (negocium); Enhver skulde sige i sit Raad, ifald det kom til Forlig eller Anstand med den danske Konge, om man da skulde indlemme deri Preusserne, de øvrige Stæder, og andre, som ej havde bidraget noget i Krigen, og herom skulde gives Svar til næste Samling; ingen Stad maatte herfra til St. Hans Dag føre noget ud, undtagen Kolberghe til Preusserne; Enhver skulde og med sit Raad overlægge hvorledes de skulde straffe og stille Borgholm, som imod Forbud havde fisket fra Flandern, til de danske Konger skulde forsende Breve for at give tilkjende Borchholms Indløsning; om den danske Konge eller Hans vilde indslutte eller ødelægge nogen af Stædernes Havne, da skulde enhver By sende saa mange Bevæbnede og Skibe, som Unionen tilholdt; kunde en By ej hertil sende Skibe, da skulde den sende Hjelp til Lands eller og i Penge, efter som man kunde forenes om; i næste Samling skulde Enhver bære sin Afregning; da skulde og Enhver have Fuldmagt om Slottet Borchholm, og om Udlægget dertil, som endnu beløb sig til ... Mark.

Udi Junii samlede Søstæderne sig i Stralsund, hvor a... tydske Stæder vedtoges, at man fra den Tid til 25 Julii sk... ej tilføre de Danske Noget, og efter den Tid ej uden Stæder... Minde i en Samling; kom Danske til de tydske Lande, da sk...

de vare sikkre der til Lands og Vands, samt have Tilladelse at sælge deres Gods, dog hver Skude ej forundes mere end en Skok Brød og en Tønde Øl; fra en Stad til den anden maatte Enhver fare, dog stille Borgen at han ej førte det til Danmark; naar det store (Forenings) Brev kom til en By, da skulde den strax hænge sit store Segl for; de af Lybek skulde lade det store Brev omskrives, og deri Hamborg, Bremen og Kiel indskrives; naar de af Stralsund og Gripswold lode de andre Stæder vide, at Brevene vare komne (jeg tænker om Danmark), da skulde enhver By komme did med Fuldmagt; vilde en By ikke endda, da skulde den lade dem af Stralsund det vide inden 14 Dage; fra Kyndelmisse den 2 Februar skulde Anstanden vare i 3 Aar, og man imedens ej tilføje de Danske noget Ondt. Et Brev blev oplæst fra Vicke Moltcke, Henneke Boekwolde, Thideric Cermin og Gotschalk Wensine, Knapen, hvorved de forpligtede sig til Stædernes Fuldmægtige, at holde den Anstand paa tre Aar, som ved den durchlauchtige Hertug Barnym af Stetin, Fyrste i Rügen, var sluttet mellem Kongen af Danmark og hans Rige, og Søstæderne, saasom det stod skrevet i deres Herres Breve forseglede af ham selv, hans Rigsraad og Bisper, og skulde indleveres mellem denne Tid og St. Jacobi Dag til Raadet i Stralsund; kunde det ej skee i den Tid, saa dog inden Mariæ Himmelfarts Dag; kom Kongen ej hjem til den Tid, saa skulde de dog overgive Brevet beseglet af Bisperne og Rigsraadet, samt skaffe et Brev fra Hertug Barnym i Stetin, hvori han lovede at Kongens Segl skulde blive hængt for; hvad angik dem, som enten til Lands eller Vands vare ude paa Eventyr, da skulde denne Fred og Dag vare for dem der befandt sig paa denne Side af Noressund, til 14 Dage efter St. Hans Dag, men for dem der vare paa den anden Side af Noressund,

Valdemar den Fjerde. Aar 1364.

Valdemar den Fjerde. Aar 1364.

sund, til tre Uger efter St. Hans Dag, og naar saadanne kom hje skulde de siden ej gjøre mere Skade, men skete nogen, da skul den igjen erstattes; Fanger skulde paa begge Sider frigives. En videre udstædte Vicke Molteke Gjelker i Skaane, Kerstan Kul Hovedsmand paa Aalholm Slot, Ywar Nickelson og Ol Bornøson, Riddere, deres Brev paa, at de paa deres Konges o Rigets Vegne havde talet med Søstæderne af den tydske Hanze o Tolden, som ej skulde forhøjes, men dermed forholdes saaleda Ethvert Skib, der sejlede om Landet, skulde give 10 Skilling Gro og 8 Grot for Skib og Gods; af Honning, Smør, Flesk, Ta og alle Fedevare, som føres fra Landet, en Øre Penge for Ski pundet efter Stædernes Udsigende, men efter Kongens og Rige 4 Grot; for en Tønde Kjød 10 skaanske Penge, men derfor sag de to Grot; en Læst Sild 10 Penge lybsk; en Degen Oxehud 10 Penge skaansk, men de sagde 10 Penge lybsk; en Degen Kohu 5 Penge Skaansk, men de sagde 5 Penge lybsk; en Schimm en Ertug (Ørtug), men de sagde 10 Skilling lybsk; for en Arbejd Hest 2 Grot, for en Hest 2 Ortuch, men de sagde 4 Gro for en Pakke Wandes (Vadmel) en Ørtug, men de for hv enten den var liden eller stor, 4 Grot; for en Læst Salt 2 Artuch for hvad Gods der førtes ud og usolgt ind skulde gives halv Told hver Vogn med Gods, som bragtes i Land, en Artuch; alle F skulde intet give, men de sagde 5 Penge lybsk; af hvad der ej k paa Land, og ej skibedes fra Landet, det skulde være fri, hvorim de sagde, at om en Bunke var bleven opbrækket paa Skibe saa skulde deraf gives halv Told; at den Told, hvorom beg Parter vare enige, skulde gives; Hertug Barnym paatog sig tale videre herom med Kongen, at Tolden maatte mindskes og bl taalelig, og dertil vilde disse 4 Mænd selv hjelpe; (man seer her

at det da ingen Spørgsmaal var om Told i Øresund, men alene paa de skaanske Markeder). Ovenmeldte 4 Riddere lovede ved et andet Brev, at Hertug Eric af Saxen skulde stille Borgen for sig, Sine, sine Hielpesmænd, og alle dem, som vare paa de Slotte, han paa det danske Riges Vegne havde inde, af Bahus og af alle de andre Slotte; og skulde han aflægge den til dem af Lybek paa Stædernes Vegne, ligesom Kongen havde gjort af sit Rige. Hertug Barnym af Stetin tilstod ved sit Brev af 22 Junii, at han paa sin Ohms Kong Valdemars Vegne, og hans Riges, havde dagtinget med Søstædernes Raadsherrer, saa at der skulde være Venskab fra St. Hans Dag til Kyndelmisse og derfra i 3 Aar, og derpaa skulde de udgive gode Breve og forsikre det ved gode Folk; dersom Kongen eller hans Folk imens tilføjede Stæderne nogen Skade, eller brød Noget af denne Dagtingning, skulde han erstatte det inden 3 Maaneder, og det samme skulde og Stæderne gjøre, om de brød Noget herimod; erstattedes ej Skaden, da lovede de Brødre og Hertuger af Stetin Buggeslaf, Barnym og Werslaf, at de med Raad og Daad vilde staa den Forurettede bi, indtil ham skete Ret; kunde det ej skee med Gode og med Ret, saa skulde de tilstæde deres Mænd, at hielpe den Forurettede for Gunst eller Penge, og maatte de, som droge til ham, drage frit igjennem deres Land; Hertug Eric af Saxen skulde gaa i Borgen for denne Dag; Hertugerne hang deres Segl for. Ved et andet Brev lovede Hertug Barnym Søstæderne, at han som Fuldmægtig for Valdemar, de Danskes og Gothers Konge (maaskee han ej vilde kalde ham Slavernes, siden Pommern og hans andre Lande vare Dele af Slavien) indgik; at alle deres Gods, som led Skibbrud i Danmark, Skaane og i alle Valdemars Herskaber, skulde være fri saalænge Freden stod; i Henseende til Tolden, hvor de vare af forskiellig

Valdemar den Fjerde. Aar 1364.

Valdemar den Fjerde. Aar 1364.

da vilde han gierne holde Dagtingningen; de af Gulland bleve indtagne i Stædernes Tryghed, naar de kun ej sendte Fetalie og andet Gods til Danmark til Kongen og Hans, Stæderne til Skade. I Beregningen over Udgisterne ansloges hver Bevæbnet til 68 Mark og 25 Penge, og løb den hele Summa sig til 166234 Mark, hvilke siden fordeltes paa Byerne, hvoriblant Lybek, Wismar, Kolberg, Kyl, Gripswold og især Rostok havde endel Fanger at udløse; man vedtog og, at Enhver kunde paa sit Eventyr bekrige Danmark, og skal de derfor hver i sin By faae et Brev, men dog stille sit Gods eller Person til Borgen; Raadet i Lybek skulde give dem af Kyl 400 Mark lybsk og det af Stralsund 300 Mark stralsundsk; til Grev Nicolaus af Holsten skulde skrives, at denne Stilstand, han havde antaget (uden Tvivl med Danmark), var for kort til at gjøre den bekjendt, da Enhver vilde tale med sit Raad om Hielpere, og det siden skulde forhandles i Stædernes Samling; Tiden af Samlingerne udsattes til Lætare, da enhver Plenipotentarius skulde møde for at handle om Forsvar og indgaa Forbund med Landsherrerne, og om det mere, som stod i forrige Reces; man skulde og sætte Breve op til Kongerne af England og Frankrige samt Greven af Flandern og andre, for at give dem tilkjende de Fornærmelser, den danske Konge og Hans tilføjede Stæderne. Den 24 Marts sätte Søstædernes Fuldmægtige Samlingen at holdes den 14 April i Wismar, og til den 2 April maatte ingen Vare indskibes, undtagen de nødvendige, Enhver sendte til sin Herre. De af Campen kunde sælge hvad Gods de havde bragt, men ej føre noget ud; Enhver skulde i sit Raad sige, om de vilde paa deres Medborgeres og Wismarernes Vegne hjemle Hertug Barnym den ældre hans Sag; de af Lybek skulde formaa Hamborgerne til at sende Befuldmægtigede til Samlingen i Wismar; til den sariske

Herr-

Hertug skulde svares ved det lybske Raad, ligesom til andre Lands-Herrer der havde brevet det samme; siden oplæstes Hamborgernes Brev af 27 Februar til Raadet i Stralsund, for hvilke Hindringers Skyld de til Lætare (den 3 Marts) ej kunde møde der, da de havde mange Uvenner, som næsten hver Dag rede udenfor Byen, dræbte og fangede Borgerne og deres Tjenere, og tilføjede dem al mulig Skade; de af Klenow og Qvale vare deres dødelige Fiender, og den 23 Februar havde de af Plesse, Moltekén, Bülow og Lützow plyndret, to Dage efterat de havde faaet Lejdebrev af Hertug Henric i Meklenborg, Landsbyen Hamme beliggende tæt ved Hamborch og tilhørende Herre Tideric Uppemperde, Byens Raads Medbroder, samt ført Bønderne fangne bort til Boysenerborch; til Søes gjennem Noressund kunde de ej hjelpe med Skibe, men til Lands vilde de nok angribe de danske Lande, som laa dem belejlige, naar der kunde indgaaes et Forbund til Forsvar med deres Herrer, Greverne af Holsten og Stormarn; dem var og bleven bekjendt for vist, at Nogle vilde til Søes indslutte Elven, og tilkom det dem at forsvare den, som de havde ofte gjort med megen Bekostning og Arbejde, hvorfor de vilde gjøre Regning over det mere, end de havde paataget sig; vilde Stæderne gjøre Fred eller længere Anstand med Kongen af Danmark, da behagede det dem, naar de selv bleve indbegreben i den med deres Medborgere; den 25de Marts tilskrev de den holstenske Grev Adolph, at de ved hans Klerk havde faaet Creditivet, og vel forstaaet det Overbragte; hvortil de svarede, at de aldrig havde benægtet, ej heller endnu gjorde, at indgaa et billigt og retfærdigt Forlig med den danske Konge, og at de takkede ham derfor meget, om han vilde forhjelpe dem dertil; vilde han have nøjere og yderligere Forklaring, da havde de overgivet det til det lybske Raad at underhandle og tale videre med ham

Valdemar den Fjerde. Aar 1364.

herom. Samme Dag uden Tvivl skreve de til Grev Nicolaus af Holsten, at det lybske Raad havde meddeelt dem hans Brev om nogle Samtaler og Ting aftalte med den danske Konges Riddere, men de maatte sige, at slig Stilstand ej passede sig paa dem, men til det andet i Brevet, at da de danske Riddere gierne vilde forlige ham og deres Konge samt slutte Fred med ham og dem, maatte han yderligere handle herom med det lybske Raad, hvor og naar han vilde.

Herved man mærkes, at Valdemar fraværende havde forligt sig med Adolf, som dennes Brev udstedt den 27 Februar paa Plattydsk i Rødeby i Lolland beviser; derved forlehnte Valdemar ham med Femern, ligesom hans Fader Grev Johan havde havt det, og havde han faaet Landet af ham, og var derfor bleven hans Mand, hvorimod Adolf skulde tiene ham med 50 Mand med Hielme, naar Kongen eller Riget fordrede det, dog paa Vilkaar, at Kongen skulde staa ham Gevinst og Forlis, og underholde hans Folk, saasnart han kom i hans Land. Han skulde hielpe Kongen og Riget med al sin Magt, naar det behøvedes endog imod (Hanse) Stæderne; hvadUvillie der var eller kunde komme mellem Kongen og Adolfs Fættere Hinrik, Claves og Grev Adolf af Schavenborch, det skulde han have Magt til at forlige; men vilde de ej tage imod Forlig, da skulde han have Lov til at sidde stille, men dog ej hielpe dem mod Valdemar; men bekrigede de Danmark, da skulde han af al Magt søge at hindre og afraade det, som en tro Mand bør giøre mod sin Herre og hans Rige; opkom Tvist mellem Valdemar og Hertug Albert af Meklenborg, da skulde Adolf have Magt til at forlige dem, dog saa, at de Eder, Løfter, Breve som vare mellem Kongen og Hertugen, skulde staa ubrødelige; hvad Tiltale Adolf kunde have mod Kongerne Magnus og Haquin, det skulde Valdemar have Magt til at forlige, og Adolf

ej

ej bevise dem noget Ondt; Valdemar skulde og have Magt til at forlige de Tvistigheder, som vare mellem Hertug Eric af Saxen, Hertugen af Stetyn, Bispen af Kamyn, ham af Meklenborg og hans Børn paa den ene Side, og Grev Adolf paa den anden; den Tiltale Valdemars og Adolfs Mænd kunde fælleds have imod hinanden, den skulde afgiøres ved 10 af hvers Mænd, og kunde de ej blive enige, da Hertug Eric dømme, og om han ej kunde, da Herre Nickawes van dem Leynbeke, og det 4 Uger forud aarsages ved Kong Valdemars Hof; døde Valdemar, da skulde dog Hertug Eric eller Leinbeke dømme; derimod skulde Valdemar og alle hans [illegible] som en Deel sin Mand; døde Valdemar selv var skadelidende, da skulde Adolf dog vise det samme mod det danske Rige, og det igjen mod ham. Dette Brev er trykt hos Gram (Forbedr. p. 225-27). Valdemar den Fierde. Aar 1364.

Saaledes var Valdemar [illegible] i det store Forbund mod sig og [illegible] Vei til [illegible] med Hansestæderne.

Den 14 April samledes Stædernes Raadsmøde i Rostok. Gherard Radenyn undskyldte Lybekkerne at de ej mødte, fordi de Greever Adolf af Holsten og Adolf af Schowenborch havde udsagt dem; Stralsunderne gave tilkjende, at de vilde blive ved [illegible], men ej indgaa Forening med Landsfyrsterne, medmindre alle forenede Stæder gjorde det; de handlede og om Anstanden i Navn af Hertugerne af Stetyn og Bispen af Camyn, som vilde skikke Sendebud til den danske Konge og hans Raad, og bede at de [illegible] maatte opbringes i Stædernes Havne; de af Kyl sagde, at siden de havde faaet deres Skade betalt, saa samtykkede de baade Forsvaret og Forbundet med Landsfyrsterne, da de uden dem ej kunde udrette Noget; de af Rostok, at de mere ønskede Fred og Enighed end Krig, og at om nogen Landsfyrste, Ridder eller no-

 gen

Valdemar den Fjerde. Aar 1364.

gen anden Person vilde forskaffe dem Fred, saa undslog de sig ej derfor, og bad Raadet af de andre Stæder at forskaffe sig enten Fred eller Forsvar, saafremt de trængdes til Krig; de af Wismar, at de vilde blive ved Forsvaret og Forbundet med Stæderne; den lybske Notarius, at hans Herrer vedbleve Forsvaret, naar de andre Stæder bleve derved, men med Fyrsterne indgik de intet Forbund, forend de fik Svar fra Hertugerne af Stetin; Byen Tanclam frembar 100 Mark purt Sølv; de af Gripeswold, at de vedbleve Forsvaret naar de andre vedbleve, om Foreningen med Fyrsterne svarede de, som de af Stralsund; de af Stetin, at de vilde give et Skib med 50 Bevæbnede, mere kunde de ej; uden Samtykke af deres Herre Hertugen af Stetin kunde de ej indgaa Forbund med Fyrsterne; (man seer deraf, at Hansestæderne uagtet al deres Magt var kun lidet skikkede til Krig, da Magten var bygget paa Handel, som de frygtede for at forstyrres til Lands ved Fyrsterne og til Vands ved de Danske, og at det derfor var vanskeligt at holde dem enige, og ikke saa tungt at sætte Splid iblant dem, da deres Fordel var saa forskiellig og hinanden modstridende). Et Brev af 6 Maj fra det stralsundske Raad til Stædernes Fuldmægtige blev da oplæst, at de havde vis Underretning om, at den danske Konges Vasaller vare med 3000 bevæbnede Mænd og Skibe færdige i Havnen i Grønsund, og havde besluttet fiendtligen at angribe Stralsunds eller Rostoks Havn eller Grændser; Stæderne maatte sørge omhyggeligen herfor, og melde dette forsigtigen hvor det behøvedes (de ønskede), at Jomfru Maria maatte beskytte og føre dem vel hiem. Man vedtog nu, at Ingen paa hin Side Traven maatte have Lov at gaa i Søen (nord efter) undtagen de af Kyl, som skulde stille Borgen, at de ej førte noget Gods til Danmark, dog kunde Enhver have Lov til at seile mellem Traven, Preussen og de østlige Lande,

naar

Valdemar den Fjerde. Aar 1364.

naar han kun stillede Borgen, at han ej drog til Havnen Noressund og Danmark, under Straf paa Legeme og Gods, og skulde dette staa ved Magt til den 26 Maj; dersom de fra Campen kom der, skulde de seile bort, men ej faae andet end Fetalie; de af Wismar gave tilkjende, at Nicolaus af Lembeke havde faaet Tryghed der, efter den meklenborgske Herre Hinrics Begjering; thi han skulde tale med Hertugen af Meklenborg, og om Stæderne vilde afgjøre Tvistigheden mellem Hertugen af Stetyn og Wismar.

Den 25 Maj samledes Stædernes Fuldmagtige i Lybek, hvorfra man sendte en Raadmand af hver By til Hamborg for at kræve den uretfærdig oppebaarne Told, hvortil de svarede, at Sligt havde de ej gjort, men rettet sig efter Foreningen, og saasnart de havde faaet at vide, at de af Gulland vare i Hanzen, og ej den danske Konges Undersaattere, saa havde de ladet alle deres Varer gaa toldfri, naar ved Brev var bleven beviist at de havde svaret Tolden i Gulland (man maa næsten heraf slutte, at Gullændingerne havde ej endda hyldet Albert), og da der var handlet med Hertugen af Stetin om Anstand, saa syntes dem, at man først burde handle om den eller om Forlig, forend man foretog noget om Forsvaret, og om Landsforstærne svarede de intet; i Henseende til Borchholm da syntes dem bedst, at det Slot enten solgtes eller pantsattes. Man forelagde dem og Stædernes Foreningsbreve med Kongerne af Sverrige (venteligen Magnus) og Norges i Henseende til Afregningen svarede Hamborgerne, at de vilde gjøre den eftersom de Herrer Johan Wittenborch og Segebodo Crispin havde afhandlet den; Enhver skulde i sit Raad sige, om de til Afgjøring vilde paatage sig Tvistigheden mellem Hertugen af Stetin og Wismar, og bringe Svar til næste Samling: Man gav de Raadsherrer af Stralsund og Gripswold, som skulde sendes til Hertug Barnym

den

Valdemar den Fjerde Aar 1364.

den Yngre, at have Magt til at slutte Forlig eller Anstand, hvori man forsigtigere søgte Freden mellem de Danskes Konge og Hans paa den ene Side, og Søstæderne paa den Anden; dog de af Rostok og Wismar droge dette ind for deres eget Raad, læggende til, at de havde en Herre, som de ej kunde nægte Hielp, og at tilslutte deres Havne, om han vilde have Ufred med den danske Konge; man gav og den danske Konges Raad Tryghed i Stæderne til bemeldte Forretninger efter Herre Alards Underhandling (negocium); Enhver skulde sige i sit Raad, ifald det kom til Forlig eller Anstand med den danske Konge, om man da skulde indlemme deri Preusserne, de østlige Stæder, og andre, som ej havde bidraget noget til Krigen, og herom skulde gives Svar til næste Samling; ingen Stad maatte herfra til St. Hans Dag føre noget ud, undtagen Kolberghe til Preusserne; Enhver skulde og med sit Raad overlægge hvorledes de skulde straffes og stille Borgen, som imod Forbud havde seilet fra Flandern; til de svenske Konger skulde forsendes Breve for at give tilkiende Borchholms Indløsning; om den danske Konge eller Hans vilde indslutte eller ødelægge nogen af Stædernes Havne, da skulde enhver By sende saa mange Bevæbnede og Skibe, som Unionen tilholdt; kunde en By ej heller sende Skibe, da skulde den sende Hielp til Lands eller og i Penge, eftersom man kunde forenes om; i næste Samling skulde Enhver beedige sin Afregning; da skulde og Enhver have Fuldmagt om Slottet Borchholm, og om Aflægget dertil, som endnu beløb sig til 230 Mark.

Udi Junii samlede Søstæderne sig i Stralsund, hvor af de tydske Stæder vedtoges, at man fra den Tid til 25 Julii skulde ej tilføre de Danske noget, og efter den Tid ej uden Stædernes Minde i en Samling; kom Danske til de tydske Lande, da skulde

de

de vare sikkre der til Lands og Vands, samt have Tilladelse at sælge deres Gods, dog hver Skude ej forundes mere end en Skok Brød og en Tønde Øl; fra en Stad til den anden maatte Enhver fare, dog stille Borgen at han ej førte det til Danmark; naar det store (Forenings) Brev kom til en By, da skulde den strax hænge sit store Segl for; de af Lybek skulde lade det store Brev omskrives, og deri Hamborg, Bremen og Kiel indskrives; naar de af Stralsund og Gripswold lode de andre Stæder vide, at Brevene vare komne (jeg tænker om Danmark), da skulde enhver By komme did med Fuldmagt; vilde en By ikke endda, da skulde den lade dem af Stralsund det vide inden 14 Dage; fra Kyndelmisse den 2 Februar skulde Anstanden vare i 3 Aar, og man imedens ej tilføje de Danske noget Ondt. Et Brev blev oplæst fra Vicke Moltcke, Henneke Boekwolde, Thideric Cermin og Goeschalk Wensine, Knapen, hvorved de forpligtede sig til Stædernes Fuldmægtige, at holde den Anstand paa tre Aar, som ved den durchlauchtige Hertug Barnym af Stetin, Fyrste i Rügen, var sluttet mellem Kongen af Danmark og hans Rige, og Søstæderne, saasom det stod skrevet i deres Herres Breve forseglede af ham selv, hans Rigsraad og Bisper, og skulde indleveres mellem denne Tid og St. Jacobi Dag til Raadet i Stralsund; kunde det ej skee i den Tid, saa dog inden Mariæ Himmelferts Dag; kom Kongen ej hjem til den Tid, saa skulde de dog overgive Brevet besegtet af Bisperne og Rigsraadet, samt skaffe et Brev fra Hertug Barnym i Stetin, hvori han lovede at Kongens Segl skulde blive hængt for; hvad angik dem, som enten til Lands eller Vands vare ude paa Eventyr, da skulde denne Fred og Dag vare for dem der befandt sig paa denne Side af Oresund, til 14 Dage efter St. Hans Dag, men for dem der vare paa den anden Side af Oresund,

Valdemar den Fjerde. Aar 1364.

Valdemar den Fjerde. Aar 1364.

sund, til tre Uger efter St. Hans Dag, og naar saadanne kom hjem skulde de siden ej gjøre mere Skade, men skete nogen, da skulde den igjen erstattes; Fanger skulde paa begge Sider frigives. End videre udstædte Vicke Moltcke Gjelker i Skaane, Kerstan Rule, Høvedsmand paa Aalholm Slot, Ywar Nickelson og Olaf Bornsson, Riddere, deres Brev paa, at de paa deres Konges og Rigets Vegne havde talet med Søstæderne af den tydske Hanze om Tolden, som ej skulde forhøjes, men dermed forholdes saaledes: Ethvert Skib, der sejlede om Landet, skulde give 10 Skilling Grot, og 8 Grot for Skib og Gods; af Honning, Smør, Flesk, Talg og alle Fedevare, som føres fra Landet, en Øre Penge for Skippundet efter Stædernes Udsigende, men efter Kongens og Rigets 4 Grot; for en Tønde Kjød 10 skaanske Penge, men derfor sagde de to Grot; en Læst Sild 10 Penge lybsk; en Degen Oxehuder 10 Penge skaansk, men de sagde 10 Penge lybsk; en Degen Kohude 5 Penge Skaansk, men de sagde 5 Penge lybsk; en Schimmese en Ertug (Ørtug), men de sagde 10 Skilling lybsk; for en Arbejds-Hest 2 Grot, for en Hest 2 Ortuch, men de sagde 4 Grot; for en Pakke Wandes (Vadmel) en Ørtug, men de for hver enten den var liden eller stor, 4 Grot; for en Læst Salt 2 Artuch; for hvad Gods der førtes ud og usolgt ind skulde gives halv Told af hver Vogn med Gods, som bragtes i Land, en Artuch; alle Fol skulde intet give, men de sagde 5 Penge lybsk; af hvad der ej kom paa Land, og ej skibedes fra Landet, det skulde være fri, hvorimod de sagde, at om en Bunke var bleven opbrækket paa Skibet, saa skulde deraf gives halv Told; at den Told, hvorom begge Parter vare enige, skulde gives; Hertug Barnym paatog sig at tale videre herom med Kongen, at Tolden maatte mindskes og blive taalelig, og dertil vilde disse 4 Mænd selv hjelpe; (man seer heraf

at det da ingen Spørgsmaal var om Told i Øresund, men alene paa de skaanske Markeder). Ovenmeldte 4 Riddere lovede ved et andet Brev, at Hertug Eric af Saxen skulde stille Borgen for sig, Sine, sine Hjelpesmænd, og alle dem, som vare paa de Slotte, han paa det danske Riges Vegne havde inde, af Bahus og af alle de andre Slotte, og skulde han aflægge den til dem af Lybek paa Stædernes Vegne, ligesom Kongen havde gjort af sit Rige. Hertug Barnym af Stetin tilstod ved sit Brev af 22 Junii, at han paa sin Ohms Kong Valdemars Vegne, og hans Riges, havde dagtinget med Søstædernes Raadsherrer, saa at der skulde være Venskab fra St. Hans Dag til Kyndelmisse og derfra i 3 Aar, og derpaa skulde de udgive gode Breve og forsikre det ved gode Folk; dersom Kongen eller hans Folk imens tilføjede Stæderne nogen Skade, eller brød Noget af denne Dagtingning, skulde han erstatte det inden 3 Maaneder, og det samme skulde og Stæderne gjøre, om de brød Noget herimod; erstattedes ej Skaden, da lovede de Brødre og Hertuger af Stetin Buggeslaf, Barnym og Werslaf, at de med Raad og Daad vilde staa den Forurettede bi, indtil ham skete Ret; kunde det ej skee med Gode og med Ret, saa skulde de tilstæde deres Mænd, at hjelpe den Forurettede for Gunst eller Penge, og maatte de, som droge til ham, drage frit igjennem deres Land; Hertug Eric af Saxen skulde gaa i Borgen for denne Dag; Hertugerne hang deres Segl for. Ved et andet Brev lovede Hertug Barnym Søstæderne, at han som Fuldmægtig for Valdemar, de Danskes og Gothers Konge (maaskee han ej vilde kalde ham Slavernes, siden Pommern og hans andre Lande vare Dele af Slavien) indgik, at alle deres Gods, som led Skibbrud i Danmark, Skaane og i alle Valdemars Herskaber, skulde være fri saalænge Freden stod; i Henseende til Tolden, hvor de vare af forskjellig

Valdemar den Fjerde. Aar 1364.

Valdemar den Fierde. Aar 1364.

Mening, der vilde han saaledes mindske og moderere den, at Kiøbmændene skulde dermed blive fornøiede; Naar Stæderne forlangte det, vilde han herom enten til Lands eller Vands fare enten i Tydskland eller i Danmark til Kongen. Ved et andet Brev tilstod Hertug Barnym, at de af Boocwolde og Perkentin, samt Wenner og Hielpere, hvilke Lybekkerne havde Orlog med, ej være begrebne i denne Fred. Bisp Johan af Camyn tilstod at hans Ohm Hertug Barnym havde dagtinget mellem Kong Valdemar og Søstæderne, og stod han inde herfor, ligesom Hertug Barnym. Søstædernes Fuldmægtige af Lybek, Stralsund, Gripeswold, Stetin, Kolberg, Anclam og Kyl tilstode ved deres Brev til Vicko Moltke, og de flere, at de vilde i alle Maader holde den Dagtingning, som Hertug Barnym havde sluttet mellem dem og Valdemar, de Danskes, Venders og Gothers Konge, og skulde inden Jacobi Dag (den 25 Julii) skaffe Lybeks, Wismars, Rostoks, Stralsundes Gripeswoldes, Stetins, Kolberghs og Anklams beseglede Brev herpaa og overgive det til Raadet i Stralsund, saasnart Kongens Brev beseglet af ham, hans Bisper og hans Rigsraad, kom did, og da skulde deres Breve overgives til dem, der havde bragt Kongens Brev med, men kom Kongen inden Jacobi eller Mariæ Himmelfarts Fest (den 15 August) ej hjem, saa at hans Segl ej hang for, da vilde Hertug Barnym give Stæderne sit beseglede Brev, at han skulde forskaffe Kongens Segl forehængt; for dem som vare ude paa Eventyr til Lands eller Vands, da skulde Freden være i 14 Dage for dem, der være sønden for Noresund, men i 3 Uger for dem, som vare Norden for, fra St. Hansdag af. Raadsherrerne af Lybek og de flere Stæder tilstode, at om Hertug Barnym ej kunde formaa Kongen af Danmark til at indgaa det han havde lovet for ham om Tolden, da skulde han dog ej tiltales derfor af. Stæ-

stæ-

Valdemar den Fjerde. Aar 1364.

Arbeide. Stædernes Fuldmægtige skreve til alle deres Stæder om den Dag, som var sluttet mellem dem og det danske Rigsraad, og bade dem at hindre deres Borgere fra at sejle til Danmark og gjennem Noresund indtil St. Jacobi Dag, eftersom Kongens Tienere laa mægtig med Skibe og Folk i Noresund. Det hele danske Rigsraad lovede dette, og hang sine Segl under.

Udi Stralsund den 22 Junii udgaves paa plattydsk i Valdemars Navn et Brev angaaende Anstanden mellem ham og Stæderne, hvilket Hvidtfeld har indført paa Dansk, hvorvel noget forkortet, og blandende sammen Kongens og Stædernes Breve herom. Oversættelsen hos Hvidtfeld p. 574–79 lyder saaledes:

1. Witterligt skal Alle være, som dette Brev see eller høre læse, at en fællig sikker Dag er tinget med den højbaarne Konge Woldemar af Danmark, Venden, Gothen, hans Rige og alle Herrer og Folk, som hans Hjelpere ere, paa den ene Side; den have dagtinget paa hans, og hans Riges Vegne, den højbaarne Første Hertug Barnym af Stetin, og Første til Rygen, den Yngre, og hans tro Mænd, Vedeke Bugenhagen, hans Marskalk, Engelke Mandiffuel, hans Kammerjunker, Riddere, og Kongens tro Mand Vicke Moltcke, Gjelker i Skaane, Christen Kule, Høvedsmand til Aaleholm, Siguord Nielsson, Oluf Bjørnsson og Benedict von Anefeld, Riddere, Kongens og Rigets Raad, hvilke han havde givet Fuldmagt paa sine egne og Rigets Vegne, og givet dem Magt saadan Anstand at gjøre, og i alle Stykker som udi hans Brev skrevet staaer at dagtinge, fulddrage og fuldendes: og os Raadmænd udi Stæderne hos Søen, nemlig Lybek, Wismar, Rostok, Stralsund, Gripswold, Colberg, Stetin, Anklam og Kiel, og alle Herrer og Stæder, som udi den tydske Hanse ere, Stæder og Folk, paa den anden Side; de have

 dag-

Valdemar den Fjerde. Aar 1364.

dagtinget paa vore Vegne, den fornævnte Første, Barnim til Stetin Hertug, hans tro Mænd, Vedeke Bugenhagen, Engelke Mandiffuel, Riddere, og Johan Pretzualle og Simon Suerting, Raadmænd til Lybek, Johan Mondrobe, Johan Gletzow til Wismarn, Arent Kropelin, Johan von Kyrike, Henrich Freese til Rostok, Arent Goldestede, Gødeke Gieese, Henrich Scheide af Stralsund, Ebbert Rubenowe, Henrich von Lub, Johan Buckholt til Gripewold, Hermand Papa, Johan Vestphal til Stetin; Bertel Pretin, Ditloff Vernhem, Henrich Grammelin af Colberge, Henning Potterschagen, Henning Rodevolde af Stargard, Flore von Vene, Henrich Foss til Anklam, Herman Skrin til Kiel, Fuldmægtige paa vore Stæders Vegne. Denne sikkre fællig Dag skal nu begyndes og vare til vor Fruedag Kyndelmisse førstkommende, over tre Aar; Dagen saaledes endt, som efterfølger: Først, at alle Folk som herudi er begreben og have med at gjøre, de skal og maa diss midlertid sikker søge med Kjøbmandskab og andre Vare Dannemarks Rige og Lande, Haver og Strømme, hos Søen liggendes, som udi denne Fred begrebne ere, med Tilføre og Afføre, at kjøbe og sælge, som Kjøbmænd plejer at gjøre, som efterfølger, uden al Argelist, og maa alle Kjøbmænd, som udi den tydske Hanse ere, udi denne Fred og dette Brev blive, søge alle Markeder, salte Sild, og alt Gods kjøbe, at Ingen fremdeles Noget fratages, som efterskrevet staaer. Ydermere da maa Søstæderne og hver By til almindelig Landemarkede udi Skaane, hver som der have Fid, kejse og sætte under dem en Dommer eller Foged, hvem dem lyster, og hver Foged maa rette over sit Fid al Brøde og Sager, hvad Borger og Kjøbmænd og alle dem imellem er, som med ham ligge paa samme Fid, hvad der skeer, undtagen det Sagefald, som anrører Hals og Haand,

ef

efter lybsk Ret, og som beløber sig til 40 Mark Skaansk; hvad under de 40 Mark er, det maa de tydske Fogeder dømme og rette om, og hvilken Stad, som bevises kan med Brev og Segl, sig af deles at have Magt Aar og Dag sammesteds at udstaa, den skal nyde sin Frihed. Ydermere, forundte han dem adskillige andre Friheder paa deres Fid til Sildefiskende, hvilke jeg agter unødvendig her at indføre, thi (desværre) er nu det Sildefiskende, i fordum var, forgangen under Skaane, saa vi nu ikke mer føle saadan Guds Velsignelse. Ydermere, blev de forligte om alle Fanger paa begge Sider, hvilke som tinget eller visset have, de skulle blive deres Fengsel quit, de som have tinget og ikke forevisset, eller de som ikke have tinget, de skal bruge denne Anstand og Dag paa begge Sider; hvad som forvisset er paa begge Sider, skal blive forvisset, de Troløse maa man indmane og beskatte. Ydermere, Duncker af Lybek maa bruge denne Anstand, de Fanger, som de af Lybek Her Woldemar Sappe have udfanget, de maa bruge samme Anstand. Ydermere, alt hvis Fangerne have dem forpligtet paa begge Sider, som denne Dag ville bruge, skal staa og blive, som det staaer paa begge Sider, uden Argelist. Item maa de have paa hvert Fid, tre Krug, og der tappe frit alle Slags Drik. Ydermere, hvem som inden denne Tid vil fare paa Danmark eller forbemeldte Stader i den tydske Hanse, den maa bruge Rigets Havne, Strømme, Vand, Land, og friligen komme did. Ydermere, skete det saa, at nogen af disse Stader eller andre Herrer, bleve Kongens Uvenner inden den Tid, da maa de Stader gjøre deres Herre, hvis de ham pligtige ere, og dermed skal ligevel Friden eller denne Dag ikke være brudt; var det og at Kongen af Danmark eller hans Rigesmænd igjen argede paa de Stader, for at de hjalp deres Herre i det Orlog imod Kongen og Riget, da skal ej heller den Anstand

Valdemar den Fierde. Aar 1364.

og

Valdemar den Fierde. Aar 1364.

og Fred dermed være bundet: hvilken Stad som vil blive sin Herre behielpelig imod Kongen af Danmark og hans Rige, den skal han og hans Rige det forkynde tre Uger tilforn til Wordingborg, Men det skal fare sikker til og fra. Ydermere, de som have været for benævnte Konges og hans Riges Hielpere, eller nu ere, udi denne Feide, de skal nyde denne Fred udi alle Søstæderne og have en fred-lig Sikkerhed inden samme Anstand; og Alt, som af denne Krig og Orlog opstanden er, skal blive udi en god sikker Stand, saa længe denne sellig Dag staaer. Ydermere skal vi Raadmænd af Stæderne og vore Hielpere, ikke skade Kongen eller hans Hielpere udi denne sellig Dag. Ydermere var det saa, at vi, eller Vore, disse Stykker eller nogen deraf, uagtet holdt, det skal vi og Vore, inden 3 Maaneder efter, det [illegible] og Vore da ikke igjen den Forseelse, eftersom vi af Kongen, hans eller Rigets Raad, blev anlanget, da skal vi og Vores Comme for den høibaarne Første Hertug Barnym til Stettin, og giøre [illegible] eller Ret; giorde vi det ikke, da maa forbemeldte Hertug holde med Kongen og Riget, hvad han dem i sit Brev forsegled haver. Ydermere ville vi og vore Hielpere forbemeldte Konge, hans Rige og Hielpere, udi denne sellig Dag og Fred holde alle disse Stykker forskrevne staaer, han, hans Rige, og Hielpere skulde det samme holde os, uden Argelist. Naar denne sellig Dag og Tid nu forløben er, som foreskrevet staaer, skal vi begge være hverandre uforbunden, og hver sin Ret hans uforkortet og uforkrænkede. Ydermere, saa tage vi udi denne Dag den høibaarne Første, vor kiære Herre, Carl, romerske Keiser, Magnum og Haquinum, Konger til Sverrige og Norge, Barnym den Ældre til Stetin, Bugislaff, Barnym og Warzlaff, fødde Hertuger til Stettin, Bispen af Camin, Albert Hertug til Saxen, Albert Hertug til Meklenborg og hans Sønner, Hertugerne til

Sles-

Valdemar den Fjerde. Aar 1364.

Slesvig, Henrich og Claus Brødre af Holsten, Grev Alff til Holsten, Grev Alff til Stormenborg, Bisp Giselbert og den af Brunkhorst. Kongen tager udi sin Dag den høybaarne Keiser, forbemeldte Magnum og hans Søn Hakon, Konger til Sverrige og Norge, Erich Hertug til Saxen, Barnym den Eldre Hertug til Stetin, Bugislaff, Barnym og Wartzlaff Hertuger til Stetin, Junker til Rygen, Johan Bisp til Camin, Woldemar og Henrich, hans Søn, Hertuger til Slesvig, Albert Hertug til Meklenborg og hans Sønner, Johan Hertug til Meklenborg, hans Brøder og deres Børn, Grev Alff til Holsten, Hartvig Kleinowe, og Ditleff Gadendorp, Væbnere. De Herrer som vil være udi denne Dag, de skal begge lade os vidit paa begge Sider, imellem dette og Vor Herres Himmelfart. Kongen af Sverrige og hans Søn de skal lade vide os deres Dag til Skanør, om de vilde, Hertug Albert og hans Broder, Hertug Johan til Meklenborg, og deres Børn, de skal lade os vide det til Damgaard, om de ville, Hertug Eric af Saxen skal lade os vide til Krumesee, paa den samme Vor Frue Dag, Grev Alff til Holsten skal lade os vide det, med dem af Lybek paa Stædernes Vegne, Hertugerne til Slesvig, Greve Henrich og Claus af Holsten, Grev Alff af Stormenborg og den af Brunkhorst, de skal lade os vidit til Fyen, alle andre Herrer, som ville være udi denne Anstand paa begge Sider, de skal kundgiøre os det til Damgaard, imellem dette og Vor Frue Dag. Hermod vi Herrer eller Stæder, hvilke som ville være udi denne Dag, vi skal lade hverandre det vide, imellem dette og St. Mikkelsdag, forskrevne. Alle disse forrevnede Stykker, stede og fast at holde for os, Vores, og alle vore Hjelpere, som i denne Dag være ville, love vi Raadmænd udi Stæderne for, udi denne nærværendes Skrift, forbemeldte Konge af Dan-

Valdemar den Fjerde. Aar 1364.

Danmark og hans Riges Raad; til mere Bevisning og Forvaring, da er vore Staders Indsegl hænget for dette Brev, givet til Stralsund Aar 1364.

Stædernes Brev om Anstanden udstædtes og samme Dag i Stralsund den 22 Junii, og er ligelydende med det andet, mutatis mutandis, og at i Stedet for det danske Rigsraad lave Stædernes Raadmænd herfor. Man seer heraf, at Valdemar var endda den 22 Junii ude af sit Rige, og at det ej lod til, han saasnart kom hjem; at Hertug Valdemar af Slesvig endda levede; og at Stæderne erkjendte Magnus for Konge af Sverrige, samt at Hertug Eric af Saxen var som Rigets Beskytter.

Den 27 September samledes Søstædernes Fuldmægtige i Stralsund, hvor afgjordes, at Enhver skulde i sit Raad tale om den Skade de havde faaet paa deres Skibe for Slottet Helsingborch formedelst Stædernes Betaling, og om dem, som havde sejlet uden Tilladelse, og skulde Sagen bringes til Lætare næste Aar; siden afgjordes, hvad Kyl skulde have i Penge af Lybek, Stralsund, Stettin, Kolberg og overalt hvad den ene Stad skulde betale den anden. Det øvrige af Aaret 1364, hele 1365, og Begyndelsen af 1366 er desværre bortrevet i Recessus Hanseæ.

Det Hvitfeldt S. 572, og Hamsfort tildels, fortælle, at 77 Stæder forbandt sig i Cöln med Kong Valdemar, at de af Campen fejdede først paa Danmark, og siden de østersøiske Stæder og gjorde der stor Skade, samt at Valdemar ej førend da gav de bekjendte Gjensvar om Gjæs og Gænze. (Hvidtfeld p. 573) hører neppe til dette Aar, idetmindste giver Recessus Hanseæ ingen Anledning hertil, og hører derfor snarere til 1368.

Spørgsmaal bliver, hvor Valdemar har opholdt sig saa længe, om han er kommet hvorvel noget sent hjem paa dette Aa-

eller og ej forend i næste; maaskee han har opholdt sig længe i Mark-Brandenborg paa de Slotte Lotow og Dalenborg, som vare ham pantsatte, og hvor han efter den gamle holstenske Kronike plejede at opholde sig, venteligen altsaa paa sine forrige Rejser, og paa den han gjorde 1368. Den plattydske skrevne lybske Kronike vil, at Kongen havde forladt Danmark af Frygt for Hansestæderne; men dette har uden Tvivl været et falsk Rygte, da Rejsen skete uden Tvivl dels for at være befriet for selv at tage Del i den svenske Krig, dels for vigtige Ting han havde med Kejseren at gjøre, dels af Andagt for at besøge Paven, og fornemmeligen fordi han vidste, at Rigsraadet kunde bedre mægle Freden med Stæderne end han selv.

Valdemar den Fjerde. Aar 1364.

Den 18. Februar førte de svenske Rigsraader, Embedsmænd, Adel og Høvedsmænd deres ny Konge Albert til Morasten udenfor Upsal, hvor de svenske Konger fra Arilds Tid vare blevne udvalgte, og derhen havde de forhen ladet indstævne alle dem, som det kunde vedkomme; der satte de og en Ret, for hvilken Magnus skulde møde, men som ej indfandt sig, og gav ham mange Ting Skyld, hvorom mere siden. Raadet og Embedsmændene, for hvilke Marsken Karl Ulfson af Tofte førte Ordet, valgte da eenstemmigen Albert til Konge i Overværelse af de meklenborgske Hertuger, andre Fyrster og Adelsmænd, og en utallig Mængde Riddere, Væbnere og Almue. (Cornerus col. 1106. Joh. Magni Hist. Goth. lib. XXI. cap. 9. Ericus Olai lib. IV. pag. 246 seqv. Messenii Scondia. Tom. III. p. 22. XII. 200. Kranzii Svecia lib. V. cap. 30.) Magnus erklæredes da at have forliset Riget, og at han med Rette afsattes. Albert aflagde den sædvanlige Ed, blev sat paa Stenen, og ført til Upsals Domkirke, Te Deum sjunget, Messe holdt, og siden et stort Gjæstebud givet; rimeligen er

han

Valdemar den Fjerde. Aar 1364.

han og da bleven kronet. Saaledes afsattes en Konge, som havde regjert 46 Aar. Beskyldningerne med Magnus vare følgende: Han var offentligen bansat i 5 Aar, og mærket med Kjetterisk Stempel, og dog kjerede han sig ikke derom, men var haardnakket i at tænke ilde om Kirkens Myndighed; frivilligen og med Flid havde han overladt Lande, som hørte til Riget, at plyndres og ødelægges af Valdemar dets arrigste Fiende; han havde plaget Undersaatterne med store Paalæg og Skatter, saa at man kunde sige, han skadede mere end Fienden; ved en skammelig og nedrig Anledning havde han skilt Riget ved Skaane, Halland, Bleking og tilliggende Lande, som han saa dyrt havde kjøbt; han havde ført et liderligt og uanstændigt Levnet, som var bekjendt over hele Riget; havde indjaget Skræk, Afsky og Frygt for Rigets Undergang, og blevet Andre til Anstød og Forargelse; han havde forsømt at haandhæve Retfærdighed og aldrig søgt at skaffe den Fattige Ret, enten ved sig eller andre; han havde baaret et uforsonligt Had til Rigsraadet og forfulgt dem indtil Døden, fordi de havde villet føre ham paa den rette Vej, og derfor havde han drevet dem ud af Riget, og skilt dem ved Hustruer og Børn, Huse og Gods; han havde mangfoldeligen begaaet Mened og brudt sine Løfter; og endeligen havde han forenet sig med Rigets bitterste Fiende, og fulgt hans Raad og Anslag. Besynderligt er det, at ham ej her bebrejdes hans Søns Eriks Død, og ej heller, at han frivilligen skulde afstaa Riget, om Hakon ej tog den holstenske Prindsesse Elizabeth, hvoraf man maa slutte, at de selv have anseet ham for uskyldig i det Første, og at det Sidste enten slet ikke har forholdt sig saaledes, eller og at de svenske Gesandter til Grev Henric have, efter Lagerbrings Formodning, handlet heri paa egen Haand. Man seer el lers heraf, hvad Mange da lagde Magnus til Last, og at han

var i et ondt Rygte; uvist er det, om han var skyldig i det alt-sammen, helst i Hensende til Gulland, som allene kunde være gyldig Aarsag nok til Afsættelse, thi hvad Skaane angaaer, da havde det svenske Rigsraad selv bragt ham i saadan Betryk, at man i mange Maader kan undskylde ham. Hvad man havde mod Hakon, siger Ericus Olai ej; rimeligen bestod det fornemmeligen i hans Giftermaal, og kan man ikke nægte, at Politiqven og Rigsraadets egen Sikkerhed udfordrede hans Afsættelse, naar Faderen afsattes, som han var ganske hengiven. Lagerbring søger vidtløftigen at undskylde Magnus i Alt (S. 502. seqv.) og gjør det, det bedste han kan. — Dog Magnus vilde ej lade sig saaledes afsætte og søgte at forsvare sig paa Tronen ved sin Søns Hakons Hielp. Imidlertid blev en Anstand dog sluttet og en Dag ansat i Jenkøping, hvor baade Magnus og Albert og deres Venner mødte. Saavidt har nok Corner Ret (col. 1107); men naar han lader Magnus sige til Albert, at han var Riget ligesaa nær som Hakon, at han selv vilde lade sig nøje med Vest-Gothland, som dog efter hans Død skulde og tilfalde Albert, der forresten skulde strax beholde alt det Øvrige, at han aflagde sin korperlige Ed, ved at lægge Haanden paa Tabernaklet, der stod paa Alteret, og hvori Christi Legeme forvaredes, saa har man megen Grund til at tvivle paa dette. Imidlertid lægger Corner dog selv til, at da Hakon ej var nærværende, saa Magnus ej kunde stille noksom Borgen herfor, saa afgjortes intet fuldkomment; allene Stilstanden forlængedes, og en ny Dag ansattes at holdes næste Sommer 1365, for at afgjøre alle Ting, og imedens skulde Magnus ej skade Albert i Noget, og dette om Stilstanden var det Magnus kun besvor. Ericus Olai har korteligen det samme (pag. 248-49) læggende til, at Hakon og bifaldt det, som neppe er rigtigt; Men han siger

Valdemar den Fjerde. Aar 1364.

Valdemar den Fjerde. Aar 1364.

dagtinget paa vore Vegne, den fornævnte Første, Barnim til Stetin Hertug, hans tro Mand, Vedeke Bugenhagen, Engelke Mandiffuel, Riddere, og Johan Pretzualle og Simon Suerting, Raadmænd til Lybek, Johan Mondrobe, Johan Glezow til Wismarn, Arent Kropelin, Johan von Kyrike, Henrich Frese til Rostok, Arent Goldestede, Gødeke Giese, Henrich Scheide af Stralsund, Ebbert Rubenowe, Henrich von Lub, Johan Buckholt til Gripewold, Hermand Papæ, Johan Vestphal til Stetin, Bertel Pretin, Ditloff Vernhem, Henrich Grammelin af Colberge, Henning Potterschagen, Henning Rodevolde af Stargard, Flore von Vene, Henrich Foss til Anklam, Herman Skrin til Kiel, Fuldmægtige paa vore Stæders Vegne. Denne sikkre fælig Dag skal nu begynde og vare til vor Fruedag Kyndelmisse førstkommende, over tre Aar; Dagen saaledes endt, som efterfølger: Først, at alle Folk som herudi er begreben og have med at gjøre, de skal og maa diss midlertid sikker søge med Kjøbmandskab og andre Vare Dannemarks Rige og Lande, Haver og Strømme, hos Søen liggendes, som udi denne Fred begrebne ere, med Tilføre og Afføre, at kjøbe og sælge, som Kjøbmænd plejer at gjøre, som efterfølger, uden al Argelist, og maa alle Kjøbmænd, som udi den tydske Hanse ere, udi denne Fred og dette Brev blive, søge alle Markeder, salte Sild, og alt Gods kjøbe, at Ingen fremdeles Noget fratages, som efterskrevet staaer. Ydermere da maa Søstæderne og hver By til almindelig Landemarkede udi Skaane, hver som der have Fid, kejse og sætte under dem en Dommer eller Foged, hvem dem lyster, og hver Foged maa rette over sit Fid al Brøde og Sager, hvad Borger og Kjøbmænd og alle dem imellem er, som med ham ligge paa samme Fid, hvad der skeer, undtagen det Sagefald, som anrører Hals og Haand,

ef=

efter lybsk Ret, og som beløber sig til 40 Mark Skaansk; hvad under de 40 Mark er, det maa de tydske Fogeder dømme og rette om, og hvilken Stad, som bevises kan med Brev og Segl, sig at deles at have Magt Aar og Dag sammestedes at udstaa, den skal nyde sin Frihed. Ydermere, forundte han dem adskillige andre Friheder paa deres Fid til Sildefiskende, hvilke jeg agter unøden her at indføre, thi (desværre) er nu det Sildefiskende, i fordum var, forgangen under Skaane; især vi nu ikke mer føle saadan Guds Velsignelse. Ydermere, blev de forligte om alle Fanger paa begge Sider, hvilke som tinget eller visset have, de skulle blive deres Fængsel quit, de som have tinget og ikke forvisset, eller de som ikke have tinget, de skal bruge denne Anstand og Dag paa begge Sider; hvad som forvisset er paa begge Sider, skal blive forvisset, de Troløse maa man indmane og beskatte. Ydermere, Duncker af Lybek maa bruge denne Anstand, de Fanger, som de af Lybek Her Woldemar Sappe have afsanget, de maa bruge samme Anstand. Ydermere, alt hvis Fangerne have dem forpligtet paa begge Sider, som denne Dag ville bruge, skal staa og blive, som det stager paa begge Sider, uden Argelist. Item maa de have paa hvert Fid, ere Krug, og der tappe frit alle Slags Drik. Ydermere, hvem som inden denne Tid vil fare paa Danmark eller forbemeldte Stader i den tydske Hanse, den maa bruge Rigets Havne, Strømme, Vand, Land, og friligen komme did. Ydermere, skete det saa, at nogen af disse Stæder eller andre Herrer, bleve Kongens Uvenner inden den Tid, da maa de Stæder gjøre deres Herre, hvis de ham pligtige ere, og dermed skal ligevel Friden eller denne Dag ikke være brudt; var det og at Kongen af Danmark eller hans Rigesmænd igjen argede paa de Stæder, for at de hjalp deres Herre i det Orlog imod Kongen og Riget, da skal ej heller den Anstand

Valdemar den Fjerde. Aar 1364.

Valdemar den Fierde. Aar 1364.

og Fred dermed være bundet: hvilken Stad som vil blive sin Herre behielpelig imod Kongen af Danmark og hans Rige, den skal han og hans Rige det forkynde tre Uger tilforn til Wordingborg, Men det skal fare sikker til og fra. Ydermere, de som have været forbenævnte Konges og hans Riges Hielpere, eller nu ere, udi denne Feide, de skal nyde denne Fred udi alle Søstæderne og have en fredelig Sikkerhed inden samme Anstand; og Alt, som af denne Krig og Orlog opstanden er, skal blive udi en god sikker Stand, saa længe denne fellig Dag staaer. Ydermere skal vi Raadmænd af Stæderne og vore Hielpere, ikke skade Kongen eller hans Hielpere udi denne fellig Dag. Ydermere var det saa, at vi, eller Vore, disse Stykker eller nogen deraf, ugiørligt holdt, det skal vi og Vore, inden 3 Maaneder efter at det skeede, igienoprette; underlagde vi og Vores da ikke igjen den Forseelse, efterat vi af Kongen, hans eller Rigets Raad, blev anlanget, da skal vi og Vores Comme for den høibaarne Første Hertug Barnym til Stettin, og giøre derfor Minde eller Ret; giorde vi det ikke, da maa forbemeldte Hertug holde med Kongen og Riget, hvad han dem i sit Brev forseglet haver. Ydermere ville vi og vore Hielpere forbemeldte Konge, hans Rige og Hielpere, udi denne fellig Dag og Fred holde alle disse Stykker forskrevne staae, han, hans Rige, og Hielpere skulde det samme holde os, uden Argelist. Naar denne fellig Dag og Tid nu forløben er, som foreskrevet staaer, skal vi begge være hverandre uforbunden, og hver sin Ret han hum uforkortet og uforkrænket. Ydermere, saa tage vi udi denne Dag den høibaarne Fyrste, vor kiære Herre, Carl, romerske Keiser, Magnum og Haquinum, Konger til Sverrige og Norge, Barnym den Ældre til Stetin, Bugislaff, Barnym og Warzlaff, fødte Hertuger til Stetin, Bispen af Camin, Albert Hertug til Saxen, Albert Hertug til Meklenborg og hans Sønner, Hertugerne til

Sles-

Slesvig, Henrich og Claus Brødre af Holsten, Grev Alff til Holsten, Grev Alff til Skowenborg, Bisp Giselbert og den af Brunkhorst. Kongen tager udi sin Dag den høybaarne Keyser, forbemelte Magnum og hans Søn Hakon, Kongen til Sverrige og Norge, Erich Hertug til Saxen, Barnym den Eldre Hertug til Stetin, Bugislaff, Barnym og Warzlaff Hertuger til Stetin, Junker til Rygen, Johan Bisp til Camin, Woldemar og Henrich, hans Søn, Hertuger til Slesvig, Albert Hertug til Meklenborg og hans Sønner, Johan Hertug til Meklenborg, hans Brøder og deres Børn, Grev Alff til Holsten, Hartvig Kleinow, og Ditleff Gadendorp, Wæbnere. De Herrer som vil være udi denne Dag, de skal betiden lade os videt paa begge Sider, imellem dette og Vor Frues Himmelfart, Kongen af Sverrige og hans Søn de skal lade vide os deres Dag til Skanør, om de ville, Hertug Albert og hans Brøder, Hertug Johan til Meklenborg, og deres Børn, de skal lade os vide det til Damgaard, om de ville, Hertug Eric af Saxen skal lade os vide til Krumesee, paa den samme Vor Frues Dag, Grev Alff til Holsten skal lade os vide det, med dem af Lybek paa Stædernes Vegne, Hertugerne til Slesvig, Greve Henrich og Claus af Holsten, Grev Alff af Skowenborg og den af Brunkhorst, de skal lade os videt til Fyen, alle andre Herrer, som ville være udi denne Anstand paa begge Sider, de skal kundgiøre os det til Damgaard, imellem dette og Vor Frue Dag. Herimod vi Herrer eller Stæder, hvilke ikke ville være udi denne Dag, vi skal lade hverandre det vide, imellem dette og St. Mikkelsdag; forskrivendes. Alle disse forneffnede Stykker, stede og fast at holde for os, Vores, og alle vore Hjelpere, som i denne Dag være ville, love vi Raadmænd udi Stæderne for, udi denne nærværendes Skrift, forbemeldte Konge af Dan-

Valdemar den Fjerde. Aar 1364.

Valdemar den Fjerde. Aar 1364.

Danmark og hans Riges Raad; til mere Beviisning og Forvaring, da er vore Staders Indsegl henget for dette Brev, givet til Stralsund Aar 1364.

Stædernes Brev om Anstanden udstædtes og samme Dag i Stralsund den 22 Junii, og er ligelydende med det andet, mutatis mutandis, og at i Stedet for det danske Rigsraad love Stædernes Raadmænd herfor. Man seer heraf, at Valdemar var endda den 22 Junii ude af sit Rige, og at det ej lod til, han saasnart kom hjem; at Hertug Valdemar af Slesvig endda levede; og at Stæderne erkiendte Magnus for Konge af Sverrige, samt at Hertug Eric af Saxen var sam Rigets Beskytter.

Den 27 September samledes Søstædernes Fuldmægtige i Stralsund, hvor afgjordes, at Enhver skulde i sit Raad tale om den Skade de havde faaet paa deres Skibe for Slottet Helsingborch formedelst Stædernes Betaling, og om dem, som havde seilet uden Tilladelse, og skulde Sagen bringes til Lutare næste Aar; siden afgjordes, hvad Kyl skulde have i Penge af Lybek, Stralsund, Stettin, Kolberg og overalt hvad den ene Stad skulde betale den anden. Det øvrige af Aaret 1364, hele 1365, og Begyndelsen af 1366 er desværre bortrevet i Recessus Hansæ.

Det Hvitfeldt S. 572, og Hamsfort tildels, fortælle, at 77 Stæder forbandt sig i Cöln mod Kong Valdemar, at de af Campen feidede først paa Danmark, og siden de østersøiske Stæder og gjorde der stor Skade, samt at Valdemar ej forend da gav det bekiendte Gjensvar om Gjæs og Gauze. (Hvidtfeld p. 573) hører neppe til dette Aar, i det mindste giver Recessus Hansæ ingen Anledning hertil, og hører derfor snarere til 1368.

Spørgsmaal bliver, hvor Valdemar har opholdt sig saa længe, om han er kommet hvorvel noget seent hjem paa dette Aar,

Valdemar den Fjerde. Aar 1364.

eller og ej forend i næste; maaskee han har opholdt sig længe i Mark-Brandenborg paa de Slotte Lotow og Dalenborg, som vare ham pantsatte, og hvor han efter den gamle holstenske Kronike plejede at opholde sig, venteligen altsaa paa sine forrige Rejser, og paa den han gjorde 1368. Den plattydske skreune lybske Kronike vil, at Kongen havde forladt Danmark af Frygt for Hansestæderne; men Sligt har uden Tvivl været et falsk Rygte, da Rejsen skete uden Tvivl dels for at være befriet for selv at tage Del i den svenske Krig, dels for vigtige Ting han havde med Keiseren at gjøre, dels af Andagt for at besøge Paven, og fornemmeligen fordi han vidste, at Rigsraadet kunde bedre mægle Freden med Stæderne end han selv.

Den 18. Februar førte de svenske Rigsraader, Embedsmænd, Adel og Hovedsmænd deres ny Konge Albert til Morastien udenfor Upsal, hvor de svenske Konger fra Arilds Tid vare blevne udvalgte, og derhen havde de forhen ladet indstævne alle dem, som det kunde vedkomme; der satte de og en Ret, for hvilken Magnus skulde møde, men som ej indfandt sig, og gav ham mange Ting Skyld, hvorom mere siden. Raadet og Embedsmændene, for hvilke Marsken Karl Ulfsson af Tofte førte Ordet, valgte da eenstemmigen Albert til Konge i Overværelse af de meklenborgske Hertuger, andre Fyrster og Adelsmænd, og en utallig Mængde Riddere, Væbnere og Almue. (Cornerus col. 1106. Joh.-Magni Hist. Goth. lib. XXI. cap. 9. Ericus Olai lib. IV. pag. 246 seqv. Messenii Scondia. Tom. III. p. 22. XII. 200. Kranzii Svecia lib. V. cap. 30.) Magnus erklæredes da at have forliset Riget, og at han med Rette afsattes. Albert aflagde den sædvanlige Ed, blev sat paa Stenen og ført til Upsals Domkirke, Te Deum sjunget, Messe holdt, og siden et stort Gjæstebud givet; rimeligen er

Valdemar den Fierde. Aar 1364.

han og da bleven kronet, Saaledes afsattes en Konge, som havde regjert 46 Aar. Beskyldningerne mod Magnus vare følgende: Han var offentligen bandsat i 5 Aar, og mærket med kjetterske Stempel, og dog kjerede han sig ikke derom, men var haardnakket i at tænke ilde om Kirkens Myndighed; frivilligen og med Flid havde han overladt Lande, som hørte til Riget, at plyndres og ødelægges af Valdemar dets arrigste Fiende; han havde plaget Undersaatterne med store Paalæg og Skatter, saa at man kunde sige, han skadede mere end Fienden; ved en skammelig og nedrig Anledning havde han skilt Riget ved Skaane, Halland, Bleking og tilliggende Lande, som han saa dyrt havde kjøbt; han havde ført et liderligt og uanstændigt Levnet, som var bekjendt over hele Riget; havde indjaget Skræk, Afsky og Frygt for Rigets Undergang, og blevet Andre til Anstød og Forargelse; han havde forsømt at haandhæve Retfærdighed og aldrig søgt at skaffe den Fattige Ret, enten ved sig eller andre; han havde baaret et uforsonligt Had til Rigsraadet og forfulgt dem indtil Døden, fordi de havde villet føre ham paa den rette Vej, og derfor havde han drevet dem ud af Riget, og skilt dem ved Hustruer og Børn, Huse og Gods; han havde mangfoldeligen begaaet Mened og brudt sine Løfter; og endeligen havde han forenet sig med Rigets bitterste Fiende, og fulgt hans Raad og Anslag. Besynderligt er det, at ham ej her bebrejdes hans Søns Eriks Død, og ej heller, at han frivilligen skulde afstaa Riget, om Hakon ej tog den holstenske Prindsesse Elizabeth, hvoraf man maa slutte, at de selv have anseet ham for uskyldig i det Første, og at det Sidste enten slet ikke har forholdt sig saaledes, eller og at de svenske Gesandter til Grev Henric have, efter Lagerbrings Formodning, handlet heri paa egen Haand. Man seer ellers heraf, hvad Mange da lagde Magnus til Last, og at han

var

var i et ondt Rygte; uvist er det, om han var skyldig i det alt-sammen, helst i Hensende til Gulland, som allene kunde være gyldig Aarsag nok til Afsættelse, thi hvad Skaane angaaer, da havde det svenske Rigsraad selv bragt ham i saadan Betryk, at man i mange Maader kan undskylde ham. Hvad man havde mod Hakon, siger Ericus Olai ej; rimeligen bestod det fornemmeligen i hans Giftermaal, og kan man ikke nægte, at Politiqven og Rigsraadets egen Sikkerhed udfordrede hans Afsættelse, naar Faderen afsattes, som han var ganske hengiven. Lagerbring søger vidtløftigen at undskylde Magnus i Alt (S. 502. seqv.) og gjør det, det bedste han kan. — Dog Magnus vilde ej lade sig saaledes afsætte og søgte at forsvare sig paa Tronen ved sin Søns Hakons Hielp. Imidlertid blev en Anstand dog sluttet og en Dag ansat i Jenkøping, hvor baade Magnus og Albert og deres Venner mødte. Saavidt har nok Corner Ret (col. 1107); men naar han lader Magnus sige til Albert, at han var Riget ligesaa nær som Hakon, at han selv vilde lade sig nøje med Vest-Gothland, som dog efter hans Død skulde og tilfalde Albert, der forresten skulde strax beholde alt det Øvrige, at han aflagde sin korperlige Ed, ved at lægge Haanden paa Tabernaklet, der stod paa Alteret, og hvori Christi Legeme forvaredes, saa har man megen Grund til at tvivle paa dette. Imidlertid lægger Corner dog selv til, at da Hakon ej var nærværende, saa Magnus ej kunde stille noksom Borgen herfor, saa afgjortes intet fuldkomment; allene Stilstanden forlængedes, og en ny Dag ansattes at holdes næste Sommer 1365, for at afgjøre alle Ting, og imedens skulde Magnus ej skade Albert i Noget, og dette om Stilstanden var det Magnus kun besvor. Ericus Olai har korteligen det samme (pag. 248-49) læggende til, at Hakon og bifaldt det, som neppe er rigtigt; Men han siger

Valdemar den Fierde. Aar 1364.

Valdemar den Fjerde. ger og, at Andre berette, at Magnus aldrig gav sit Bifald til nogen Enighed og Forlig.

Aar 1364. Stolende paa Stilstanden sejlede Hertug Albert med de andre Forster og Adel tilbage til Tydskland, hvor han den 12 Julii i Tangermund udi Brandenburg udstædte et Diplom, efterladende sig dog i Sverrige nogle faae, men tappre Mænd til dets Forsvar. Mod Vinteren drog Albert til Finland, som ej vilde underkaste sig ham, og maatte der længe beleire Abo Slot, i hvilken Beleiring en af hans ivrigste Tilhængere Drosten Niels Turesson blev hemmeligen dræbt af Besætningen; men den 13 December havde han Abo inde, thi da gav han et Diplom der.

Følgende Diplomer (i Diplom. Langeb.) vise, at Magnus og Hakon vedbleve imedens at skrive sig Konger i Sverrige: Den første: Skeninge den 14 Januar; i Wikingaaker Kirke den 25 Januar, hvor han mærkeligen skriver sig Konge i Skaane; i Lødese den 25 November; af begge i Arboga den 8 Februar til Erkebispen af Upsal, alt Ridderskabet og Klerkerne i hans Erkestigt, hvori de skrive, at deres Land var dem længe fortrængt af udenlandske Herrer, men nu havde de besluttet at tage det igjen (mon ej Brevet er snarere af 1365, af hvilken Mening ogsaa Lagerbring er, og da er det udstædt den 27 Februar), hvorfor de formane dem efter deres Pligt at komme og tjene sig, da de ere deres arvebaarne Mænd, og de deres kronede Herrer og med al Net komme til Riget; de vilde tage alle dem til Naade, som søgte dem, og om Nogen tvivlede herpaa, saa vilde de derfor stille dem Borgen, men de, som ej vilde tage mod Naade, vilde de hjemsøge med Rov og Brand; Et norsk Brev af begge Kongerne i Aar 1328, i Hakons norske Riges 9 Aar, hvilket Aarstal Langebek formoder bør være 1364; hører det til dette Aar, saa er det af 8 Martii;

de

de skrive deri, at Bønderne skulde paa deres Gods ej faae Tienestefolk, da alle unge Folk søgte sig efter Kiøbmandsskab; derfor forbyde de, at Ingen maa blive Kiøbmand, uden han selv eier 15 Waldemar den Fierde. Aar 1364.
Mark gammel Sølv, og er hverken uden- eller indenlands i Gield; Ingen maatte kiøbe i Fiorde (paa Stranden) eller i Værene uden til egen yderste Nødvendighed, og ej uden paa Steder, hvor Kiøbmandshandel og Marked har været fra gammel Tid, under Straf af at miste de Penge, de førte med sig, og dertil 8 Ørtug og 13 Mark; denne Forordning er meget viis.

Af Kong Albert haves et mærkeligt tydsk Brev i Jönköping den 29 Julii, hvori han skriver sig de Svenskes og Gothers Konge, og efter sine Rigets Raad overlod til den holsteenske Greve Hinric for den tro Tieneste, han havde giort i Sverrige og af Venskab, Byen Wisby, og hele Gulland, saasom det laae indenfor sine Grændser ("Schede"), til Pant for 4000 Mark lødige Sølv, indtil han paa engang indløste det i en sikkert Stad, Lybek, Rostok, eller Wismar; 4 Rigsraader og derblant Bisp Niels af Linköping have underskrevet det; Brevet er trykt i Langebeks VII Tome (pag. 360).

Den 1 August i Skeninge tilskrev Kong Albert Drosten Herre Nicolaus Thureson, og tildømte Skeninge Kloster nogle Gaarder i Wjelbo, som Ingeborg, Hertug Erics Efterleverske, havde skienket det. (Diplom. Langeb. conf. Lagerbring pag. 508). Den 6 October gav Herman von Duwe til Grev Hinrik af Holsteen en Qvittering paa de Penge, han havde tilgode i Slottet, Staderne og hele Fogderiet i Kalmar, som han havde paa hans Vegne, og som Greven nu havde reent afbetalt. (Dipl. Langeb.) Altsaa var der nu 3 Konger i Sverrige, og Grev Hinric

her

Waldemar den Fierde. Aar 1364.

de Alle at formene fra Prædikestolene i St. Nicolai Kirke og Kapellet Staden og Borgerne i Kyl at rette sig herefter,) saa at de efter 3 Dage ej lagde dem mere nogen Hindring i Vejen; thi ellers skulde de derved strax i Band. (Westphal II. 235.) Den 3 Februar i Plœn og under sit store Segl gav Adolf Byen Kyl den Forsikring, at Bordesholm aldrig skulde faae nogen [illegible] i Kyl, [illegible] allene nyde den [illegible], som det havde i hans Faders og hans egen og i hans Forfædres Tid. Hvorpaa [illegible] hans Fætter Grev Claus. (Westphal l. cit. pag. 237.) Den 8 Martii [illegible] Paven [illegible] den gamle [illegible] [illegible] han [illegible] først gik 1367 fra [illegible] et Aflads[illegible], som [illegible] Diplom (Chronicon [illegible] p. 280) [illegible] han en [illegible] Afskrift, eller og [illegible] Cassus af Hamborger Kirke, at han skulde besørge at Bordesholm fik [illegible], hvad det uretfærdigen havde mistet. [illegible]

Da Grev Adolf [illegible], at det vilde [illegible] ved Keiserens og Hertug Alberts Hielp at faae Ret over Hamborgerne, og disse ej heller kunde være [illegible] med at være i Strid med Landsherren [illegible], saa adskrev Hamborger Raad og Menighed et Brev herom i Haleborg den 28. Martii, hvorved de gave tilkiende, at de havde [illegible] med Grev Adolf og [illegible] hans [illegible] herom, hvorved han gav tilkiende, at han havde venligen forligt og nedlagt al Twist og Uvillie med Hamborgerne, hvorfor han [illegible] for Hertug Albert; [illegible] han [illegible] stadfæste alle Byens Privilegier og Beneficia, som han og hans Forfædre havde givet dem, hvorimod han og skulde beholde, hvad ham [illegible] Rette tilkom i og uden for Byen. Hamborgerne lovede ogsaa [illegible] til deres rette Herre Grev Adolf. Mange Riddere, Knaper, Geistlige og det Hamborgske Raad vare hermed [illegible]. [illegible]

borgs Segl blev hængt for. Dette plattydske Brev er indført i en latinsk Transsumpt af 1509 den 9 November udi Szegeborger regulaire Kanikers Kloster, og som den slesvigske Bisp Gotschalc af Alevelde lod gjøre. (Diplom. Langeb. Hvidtf. p. 582). Det lader, at Grev Adolf har været meget ustadig og foranderlig tilsinds; Forliget er og for almindelig forfattet; thi deri tales ej engang om nogen Hylding, og at sige at man skulde nyde al gammel Ret, betyder ej meget, da just Tvisten var om, hvori den bestod; det lader og, at Adolf har frastaaet at forlange Erstatning af Byen; imidlertid kalder han dem dog sit tro Raad og Borgere. Valdemar den Fjerde. Aar 1364.

Den 19 Junii tilstode Volrad og Johan, Brødre, af Ascheberghe, udi Ploen, at deres Herrer de Grever Nicolaus og Adolf havde i den Tvist mellem dem og Reynevelde Kloster tildømt det den halve Del af Landsbyen Storsee, saa at det nu ejede den Hele, hvorimod det af Velvillighed havde tilladt Bønderne at tjene og male paa Møllen for Greverne, og Greverne igjen tilladt dem at tjene de 2 Adelsmænd, saalænge disse levede, paa deres Gaarder Ascheberghe og Winkesmølen, i 2 Dage med Pløjning og i 2 med Mejen, saa og ved at male i Dersow og Winkesmølen; handlede de herimod, da skulde de en Maaned efterat Greverne havde advaret dem, miste slig Maling og Tjeneste. Nærværende vare de Grever Nicolaus og Adolf og mange Riddere og Knapen.

Guido de Cruce, pavelig Nuncius og Collector i alle 3 nordiske Riger, gav den 25 Junii udi Stavanger i Bispens Kammer en Qvittering til Bisp Botulph og Kapitlet der for 50 Mark og 17 Skilling i gangbar norsk men forkastet Mynt, 7 Skilling Sterling, 7½ Sterlinger, 2½ Sobeller, 77 Kalveskin 1079 Gjedeskin 1040 Lammeskin; denne Peterspenge var indsamlet af Stavanger Stigt i 7 Aar; af den paalagte 4 Aars Tiende fik han kun 2 Gulds

 Sen-

Valdemar den Fierde. Scudi, en af Keiseren og en af den franske Kong Philip, fir Skilling Sterling, 5 Sterlinger, ½ Mark puri Sølv i smaa Fragmenter efter norsk Mynt, vejet efter norsk Vægt. Nogle Peterspenge vare endda ubetalte af nogle Sogneprester, saa og af Tienden.

Aar 1364. Den 26 Junii fra Stavanger tilskrev samme Guido Kaniken af Stavanger Eric Augustinsøn, og meddelte ham Pave Urbani Bulle om sin Nunciatur, samt beskikker ham til Collector i Stavanger Stigt. Fra Bergen den 20 Julii tilskrev samme Nuncius Ywar af Holm af Skalholt Stigt, meddeler ham Pavens Bulle sig angaaende og beskikker ham til sin Collector paa Island; Bisp Gisbert af Bergen bekræftede at have seet denne Bulla; Vidner vare de Herrer Audon Sighwats-Søn Provst paa Steth i Bergens Stigt, og Johan Mortensøn Munk i Warneve Eistercienser Kloster i Skara Stigt. (Bartholin Tom. II. vel C. p. 498–503. Tom. VI vel H p. 866.)

Aar 1365. Den 1 Februar gav Kong Valdemar til den mekklenborgske Hertug Albert frit Leidebrev at maatte drage til Jylland med 100 Heste. Rudloff omtaler det (II. p. 472.) efter Chemnitz. Heraf slutter jeg, at Valdemar har da allerede opholdt sig i Jylland. Rimeligen har han søgt at vinde denne kloge Herre. Magnus og Hakon samlede imedens en mægtig Krigshær sammen af Norge, Vester Gjotland og af Danmark, hvormed de rykkede frem til Arboga (Lagerbring III. 512), og der den 27 Februar (i dette Aar snarere tilskreve Erkebispen af Upsal og Alle i hans Stigt, end i forrige, under hvilket jeg har anført det) formanende dem deri til at vise sig Lydighed, og hvende Maade. Albert kom nu hasteligen over fra Finland, hvorhan endda den 6 Februar havde udstædt et Brev i Abo; imidlertid fore Magnus og Hakon strengeligen

frem i Ost- og West-Gotland mod dem, som ej vilde underkaste sig, og plyndrede Kirkernes Klenodier og Gods, saa og de Adeliges og Klosternes. (Scriptor. I. 260.) Albert rykkede imod dem med Svenske, Østgoter, og de Tydske der vare blevne tilbage i Sverrige. Den 3 Marts (thi det bliver uden Tvivl den rigtigste Dag efter svenske Rimkronike (pag. 163) og Kroniken hos Benzelius (pag. 94) de andre have forskjellige Dage, og deriblant den 24 Februar) kom det ved Skoven Gatha mellem Enekøping og Østenbro tæt ved Tillinge Kirke, til et stort Slag, hvilket Magnus tabte, for en stor Del derved, at mange Norske vare blevne tilbage i Westeraas, og lode sig Vinen vel smage; ligesom og mange andre af Hæren opholdt sig paa andre Steder, saa at det synes at Albert her betjente sig af den gunstige Lejlighed til at overfalde dem. De Svenske forfulgte de Flygtige, og jogte dem ud af Staden, saavel Ryttere som Fodfolk, der for en stor Del efterlode Harnisk og Værge; Magnus selv blev fanget, ført til Stokholm, og sat i et Taarn, kaldet Kjernen, siden de tre Kroner, udi et haardt Fængsel, og betynget med stærke Bøjer, dog forsynedes han vel med Mad og Drikke, og varede hans Fængsel paa 7de Aar. Mange Adelige satte Livet til i dette Slag. Hakon kastede Brnen af efter sig, og undkom til Norge; Magnus Mathiæ vil, at han blev saaret. Efter dette blev Albert nok først kronet. (Lagerbring 514.) Hamsfort og Nicolaus i den lundiske Kronike (Script. I. 31. VI. 631) ville, at Albert fangede Magnus ved Svig, som dog nok allene har bestaaet i det uventelige Overfald. Crantzius er underlig, naar han (Svecia lib. V. cap. 32. p. 568) lader Forliget blive staaende mellem Magnus og Albert, og den første dø i Fred.

Valdemar den Fierde. Aar 1365.

Valdemar den Fjerde. Aar 1365.

I et Fragment hos Langebek (Scriptor. IV. 620) siges at Magnus var i sin Ungdom andægtig, elskedes af Alle, og rettede sig i Alt efter Rigsraadet, saa at det da stod godt og roligt til i Riget, men siden skjøttede han ej om Raadet og Adelen, men ophøjede de Ringe og Uadelige, efter hvis Raad han overgav Skaane til Valdemar.

Den 2 Marts gav Johan Høyghing sit Bevis paa, at han havde Mynten i Calmar i Pant, fra 1361 af, af de holstenske Grever Hinric og Nicolaus, og at han i det Aar havde fra Pindse til Alle-Helgen 1419 Mark i gammel Mynt, og samme Aar senere 500, og fra Pindse 1363 til Pindse 1364 havde han hævet 513 Mark og 2 Øre i ny Mynt, og siden 1364 fra Pindse til Marie Fødsel 350 Mark og 10 Øre ny Mynt, og fra den Dag til Invocavit 1365 hævet 121 Mark og en Øre ny Mynt, han holdt herfor Grev Hinric qvit og fri, og vilde igjen erstatte, om Nogen kunde bevise han havde oppebaaret mere. (Dipl. Langeb.) Denne Qvittering synes at gjendrive Lagerbrings Mening (pag. 515) at Grev Henrik først kom i Besiddelse af Calmar, efterat Albert var bleven Konge.

Imedens disse Omvæltninger skete i Sverrige, lader det, at Kong Valdemar blev ved at opholde sig i Jylland, thi den 2den Marts overgav og skjødede Oluf Olufsson, kaldet Lungæ, Ridder, til den meget mægtige Første sin kæreste Herre Kong Valdemar og den danske Krone alt sit Gods i Halæby i Lynghæ Herred af 26 Skilling Jordskyld, og en Grund, hvoraf gaves ½ Tønde Smør, med Møllen og Alting; han tilstod at have faaet fuld Værd herfor; de ædle Herrer Fikko Moltreke af Skafterp, Esbern Niclæsson, Kongens Justiciarius, og Arnold Knap, Landsdommer i Sjelland, med Flere hang deres Segl under. (Diplom. Langeb.)

Den

Den 6 April bekjendtgjorde Raadet i Ryga for deres Stad samt for Werda og Woldemer, at de tiltraadte Stilstanden mellem den danske Konge og Søstæderne, og vilde troligen holde den; de af Wenden udstædte samme Dag deres Brev om at ville holde Stilstanden og de af Woldemar ogsaa. (Dipl. Langeb.) Valdemar den Fjerde. Aar 1365.

Mærkeligt er det, at den 1 Junii udgav Kong Hakon et Brev i Aalborg, hvorhen han maa have begivet sig fra Norge, venteligen for at bevæge sin Svigerfader Valdemar til at hjelpe sig eftertrykkeligen mod Albert, som og synes endnu at være skeet i dette Aar. Hakon tilskriver Mathias Abbed i Munkeliv og Peder i Lyse og de Flere, som Pavens Nuncius havde beskikket til Collectores i Norge, at han havde hørt, hvorledes de krævede Pave-Tiende af de kongelige Kapeller og Presterne derved, men da Sligt var nyt, saa forbød han dem herved under sin Naade og Forlis af alle deres Privilegier at gjøre Sligt, allerhelst Nuncius havde i Tunsberg lovet ham at staa derfra. (Mst. Bartholin. Tom. E. pag. 496.)

Den 28 Junii takkede Raadet i Rostok Kongen for at han havde ladet tvende af deres Borgere igjengive deres Gods, som i forrige Aar 8 Dage før Mariæ Himmelfart var bleven dem under Møen frataget ved hans Tjenere, hvorfor de ydmygeligen takke ham, og love at være beredvillige til at vise ham hans Raad og Tjenere Gjentjeneste. Saaledes kunde den stridbe Konge og give efter, naar hans Fordel det udfordrede. Brevet er trykt i rostockſche Anzeigen for 1754 pag. 85-86 men henført til det urigtige Aar 1364.

Udi Kolding den 7 Julii sluttedes Forlig mellem Kongen og de holstenske Grever Henric og Clawes, hvis Brev derom haves i Archivet paa Plattydsk, og lyder paa Dansk saaledes hos Hvitfeld S. 583-87:

Valdemar den Fjerde. Aar 1365.

Vi Henrik og Claus, Brødre, af Guds Naade Grever til Holsten og Stormarn, evindelig Helsen med Gud. Alle dem som dette Brev see eller høre læse, gjøre vi vitterligt og aabenbar, at vi os med den høybaarne Første Kong Woldemar af Danmark, vor kjære Ohm, have forsonet, forenet udi et fast, stadigt, evigt Venskab, troligen, ubrødeligen, uden al Argelist, fast og evindelig at holde, uden al Hjelperede, som denne Sone kan komme til Skade, og ikke at opsige Kongen af Danmark og hans Rige, udi saa Maade, som her efterskrevet staaer. For det Første skal vi og Vore, Kongen af Danmark og hans Mand og Tjenere, og alle Hans ikke hindre udi hans Slotte, udi hans Arveland, og udi hans Pant, hvor de liggendes er udi Danmark eller Holsten, med Raad, Daad eller nogen Hjelp, som ham eller det Rige Danmark kan skade. Ydermere, om hvad som brudt er inden den Sone, som gjort var for Kiel, det skal staa til to vore Mand, og to Kongen af Danmarks Mænd; paa vore Vegne skulle være: Her Nicolaus von Krummedige, som kaldes Meseke, og Sigvord Dosenrode, og paa Kongen af Danmarks Vegne skal være Herr Claus von Lembek, Rigets Drost, og Her Woldemar Sappe, disse fire skulde det adskille til Minde eller Rette paa St. Mikkelsdag nu førstkommende til Odense, kunde ikke disse 4 endrægteligen adskille det, da skal de kejse en Opmand ved deres Ed, hos hvilken det skal blive, det skal skee paa samme Tid; hvis saa var, at nogen af disse 4 udeblev, da skal man tage en anden ærlig Mand udi det Sted, af dem tilstede findes, hvad de 4 endrægteligen sige, eller den Opmand som de kaysendes vorder, finder for Minde eller Rette, derved skal det blive, og de holde det, som det paa dem have betroet: alle de Breve vi have givet Kongen af Danmark, de skal blive ved deres Fuldmagt, hvad Brøden skal være, det skal staa til

de

de 4 eller til Opmanden, og hvilken Opmanden tilfalder, derved skal det blive, de skulle det stille udi samme Sted, og paa den samme Tid som forskrevet staaer, og hvad de 4 endrægtigen eller Opmanden siger, til Minde eller Rette, det skal vi holde, som dette bebrevet og lovet have. Ydermere, have vore Mænd eller Tjenere med Kongen af Danmarks Mænd eller Tjenere paa begge Sider Irringe, Tvedragt, eller Fejde, den ene imod den anden, disse skal ikke røve, brænde, eller i andre Stykker handle mod Landsretten, men den ene skal søge den anden med Ret. Ydermere haver Kongens af Danmark Mænd og Tjenere Gods i vore Lande, eller i vort Pant til Fyen, og paa de Øer dertil ligger, da skal vi tilstede dem, at de vinder med Rette, hvad de have Ret til, og de skal gjøre os deraf, hvis den Lands Ret formaaer. Var det saa, at Kongen af Danmark eller hans Mænd uden disse fornævnte Lande vilde tjene Herrer eller andet godt Folk, og disse Lande formedelst deres Igjennemtog skete Nogen Skade, derfor skal vi ikke skylde dem, og denne Sone skal dermed ikke være brudt, og vi skal dog holde Fred med disse Lande. Ydermere, var det saa at vore Mænd og Tjenere ville bryde disse Stykker, som her forskrevet staaer imod Landsretten, derfor skal vi og Vore, og de her efterskrevet staaer, Forlovere behjelpelig være, at de betale den Skade inden 4 Uger næst efter, om vi og de derom manet blive. Var det og, at Kongen af Danmark og hans Medlovere begjærede ydermere vor Hjelp imod de hans Mænd og Tjenere som fornævnde Stykker brød, og fordrede der til os eller Vore, da skal vi og Vore være ham behjelpelig og inden 4 Uger derefter med al vor og vores Magt paa den som det haver forbrudt. Ydermere, var det saa, at vi eller Vore ville hjelpe Kongen af Sverrige eller Norge, uden Danmarks Rige, og uden Holsten, det Kaar skal staa til os, dermed skal denne So-

Valdemar den Fjerde. Aar 1365.

Valdemar den Fierde. Aar 1365.

Sone staa uforbrudt. Var det og at vi eller Vore havde udi vor Værge det Hus til Varberg, eller det efter den Tid blev os, det skal vi strax samme Stund fra os overantvorde uden al Argelist, det første det os anbydes. Dette er de Herrer, som Kongen af Danmark haver taget udi sin Sone og Dag, først Hertug Johan af Saxen, Bisskop til Camin, Hertug Eric af Saxen, Hertug Barnym af Stetin den Ældre, Hertug Bugislav, Hertug Barnym den Yngre til Stetin, Hertug Warzlaw, Hertug Albert af Meklenborg og hans Børn, Grev Alv af Holsten, Grev Geert og Johan von der Hoya, Grev Henric og Grev Ernst af Glicken, hvilke af disse Herrer ville være udi denne Sone, de skal selv lade det tilkjendegive. Alle disse Stykker under os fordagtinget, som forskrevet staaer, love vi Henrich og Claus, Brødre, Grever til Holsten med disse ærbare Folk, med Forlovene, og de med os, som er, Her Gotskalck Wildberg, Claus af Krummedige kaldet Meseke, Johan af Krummedige kaldet Engel, Borckert von Itzehude, Johan von Seestede, Johan von Siggen, Otte Limbeck, Riddere, Lydeke Schinkel, Bredehals kaldet, Henrich Gliesing, Vulf Paavisk, Sigvard Dosenrode, Borkert Krummedige, Johan Krummedige, Stauerby kaldet, Hartvig Porsfeld, Dittloff Valstorp, Vulff Nickstorp, Otto Nimessøn af Seestede, Otto Ranzow, Eggert Krummedige, Eilert Ranzow, kaldet Sleiff, Emmeke Reventlov, store Albret von der Wisk, Marqvard von der Wisk, Arent von der Wisk, Grotte Vestman, Geert von der Herberge, Erich Krummedige, Claus Krummedige, Hartvig Schinkel af Hesel, Hartvig von Knopf, Vulf Seestede, Emmeke Limbeck, Timme Limbeck, Johan Schinkel af Rassnstrop, Knud Laurizon, Niels Truelssøn, sterke Marqvord

Waldemar den Fjerde Aar 1365.

Hvord von Gersteds, Otte von Gerstede, Brødre, Johan Vogt, Johan Rennow kaldes Groper, Eggert Huskammer, Hartvig von der Wisk, Her Krummedige Wilendorp kaldet, Reneke Bukwold, Claus Rønnow, Christoffer von der Barstelle, Widdere, med en samdrægtig Haand paa deres Troe, den forbemeldte høybaarne Første Kong Woldemar til Danmark og hans Rige, og disse ærlige Folk til deres Haand, som ere Her Nicolaus, Erkebisp til Lund, Bisp Mogens af Vendsyssel, Her Nicolaus af Runkel, Riges Drost, Her Henning Podebusk, Thue Galen, Riges Marsk, Stig Andersøn, Ficke Moltike af Møen, Erich Nielsøn, Anders Niklesøn af Skalbersø, Effuert Moltike, Niels Aagesøn, Erich Barnims, Lydeke Schinkel, Eski Brok, Erland Kalv, Karsten Rule, Peder Grubbe, Jacob Olufsøn, Peder Steisøn, Jens Uner, Aage Ingvorsøn, Helmi Kabolt, Matthias Riedelhut, Christen Raad, Povel Jensøn, Peder Iversøn, Jacob Urne, Steen Basse, Ludvig Andersøn, David Andersøn, Matthias Falster, Jens Frendesøn, Henning von der Osten, Dittloff von Siggen, Oluf Lunge, Oluf Pedersøn af Aldorp, Jens Pedersøn af Bellinge, Lars Offesøn, Ebbe Strangesøn, Erich af Søborg, Gunder Jacobsøn, Eiler Porsfeld, Lyder von Staffuen, Mame Basse, Haugs Pedersøn, Niels Erichsøn, Riddere, Povel Glob, og Peder Nielsøn af Skjoldenæs, Wæbnere, stede, fast og evindeligen ubrudt af ganske Tro uden al Hjelperede og Argelist, som denne Sone kan skade. Til en Forvaring paa alt dette foreskrevet staaer, have vi vort Indsegle, med vore Medforlowerers Indsegle, befalet at henges for dette Brev, i som er givet og skrevet til Koldinge, Aar 1365 Mandagen for St. Canuti Konges og Martyrs Dag.

Valdemar den Fierde Aar 1365.

Brødrene efter Overlæg med Prioren og hans angaaende officialis i det Aandelige, en pœnitentiarius for Mundmænd og Drengeklær-kere, og en Rector i Skolen, og om en beqvem Person ej fandtes, da skulde alle slige Sager behandles i Cathedral-Kirken; han skulde ej sætte Nogen til Prior uden den, som valgtes af den største og bedste Deel af Kapitlet, og stadfæste ham strax uden Klosterets Bebyrdelse; han skulde ej bemænge sig med Kirkerne og Hospitalet eller nogen af Klosterets Sager eller Gods; ej indsætte uden Priorens Samtykke nogen bestandig Vicarius i de Kirker og Skoler, som laa til Klosteret, Stenløse, Vedhorn, Ølstykke, Hersløv og Aasum; han skulde ej beskikke Nogen til Provst i Odense eller Prior i Dalum, og forhindre Provsten fra at tiltage sig nogen Magt over Klosterets Tiende; Prioren skulde, om det behøvedes, give Belønning til sine Munker, i de Fald, som efter Retten vare Bispen forbeholdne; han skulde ej tilføie Prioren, Brødrene eller deres Tienere nogen Vold paa Gods og Personer, ved at fange, slaa eller fornærme dem, medmindre han af Prioren og Brødrene blev kaldet til Hjelp. Er trykt hos Pontoppidan (II. 212-213).

Karl Nielesson og hans Hustru Katerina overlade den 8de September til Koheyn Nicleesson en Gaard i Valbyesbrunn, deres Gaard i Roskilde, som var pantsat, og mere, paa Vilkaar at han skulde indløse den Sidste, og hun bo der frit, saalænge hun levede, og da aarligen faa til Underholdning 10 Pund Rug, 20 Pund Byg, 2 Hovveder, 6 Svin, 8 Faar, 20 Gjæs, 40 Høns, en Læst Kul, og 40 Læs Brende, og skulde det leveres hende i Gaarden; men skulde Gaarden ved Krig forringes, da han faae Afslag efter Skaden; de gave ham og Magt at indløse alt deres pantsatte Gods i Slangerup ic.; Deres Segl, samt Jacob Gudmundsons, Henrik Møllers Raadmand i Kiøbenhavn, og

 Gyn

Gynzelins Gyncklesons, Vaaben i Roskilde; bleve forehængte; hvilket Segl er overtil Sølv, nedentil tverdels sort og Sølv; Gudmundsens deles ved en Tverbjelke, hvorover en Stjerne; og nedentil 2; i Gyncelins synes at være 2 Oxneben overkors; han synes at have været Fader til Henneke Mule Gyncelinsøn, efterdi han førde samme Vaaben.

Den 21 October bevidnede Claus Willæson og 3 andre, at de havde sat Johan Henrikson, Kanik i Lund, i korporlig Besiddelse af Skawenslathegard i Malmøighe efter den Maade "Wretheswald", og som var ham pantsat i Følge Herre Ivar Nicholson, Ridder af Jylland, hans Breve og ham tildømt ved 4 Breve af Kong Valdemar. (Diplom. Langeb.)

Den 1 November udstædte Nicholaus Benedictus, Bymand i Malmøghe, sit Gjeldsbrev til den forsynlige og beskedne Mand Peter Eschildsen paa 20 Mark Sølv, som han igjen skulde betale i Groot, Sterlinger og lybske Penge, gode lovmæssige og gangbare, saa at 6 Skilling Groot regnedes paa hver Mark Sølv, og derfor pantsatte han sin Gaard i Lund beliggende i St. Johannis Sogn, og om han ej betalte til rette Tid, da skulde den med Fortog og Humlemeth og alt Tilhørende tilfalde Peder, han skulde hjemle ham den, og staa inde for al Tiltale (coactio); han frasagde sig al Ret, Hielp fra en højere Magt, som og fra den canoniske og borgerlige Ret. (Diplom. Langeb.)

Erkebisp Nicolaus i Lund gav efter Kong Valdemars Villie Hansestæderne Frihed i alt sit Stigtes Grændser, og paa dets Kyster, saa at de maatte redde Vrag ved sig og ved lejede Folk, og skulde hans Foged paa Stedet staa dem bi; var intet Menneske ved Vraget og Godset, da skulde den nærmeste Foged lade det indbragge i nærmeste Kirke, det skriftligen opregne, og le-

vere

vere det i Aar og Dag til de rette [illegible]. Brevet (i Diplomatar. Langeb.) er uden Aar og Dag, men hører rimeligviis til dette Aar, da Valdemar sluttede Fred med Hansestæderne.

Medens Eric var Bisp i Odense, brændte (Hvidtfeld I. 599) Domkirken i Odense af for den største Deel, [illegible] hvorpaa Bispen begierede Hielp af alle sine Præster til at bygge den op igien, saa at hver skulde give aarligen [illegible] Sæd, somme i Rug, somme i Byg, og somme i Havre, og [illegible] dem paa under 4 Bisper, til Theus, som dog kun var den [illegible]. Bartholin (i sine skrevne Annales histor. eccles.) [illegible] til 1365. Hvidtfeld kalder Bispen Henrik, hvilket nok gaaer an, men naar han setter Gisico efter ham, da er det ganske urigtigt. —

Hertug Albert af Meklenborg fornyede [illegible] Stralsund det gamle Venskabs-Forbund mellem Meklenborg og Pommern med de pomerske Hertuger Wartislav og Bugislav, og den ældre Wartislav, dog bleve Keiseren og Kong Valdemar undtagne at hielpe imod, for de dem skyldige Troeskabspligter, hvilket viser, at Danmark endda havde Lehnet over Rostok og Rygen, og siger Hertug Albert hos Schwartz at han undtager den mægtige Fyrst Valdemar, Konge i Danmark, som han var pligtig at tiene i Danmark med 50 bevæbnede Mænd. Brevet er paa Plattydsk. (Schwartz Pomm. Lehnhistor. p. 435.)

Omtrent i dette Aar var det nok, at den meklenborgske Hertug Albert gav til den holsteenske Greve Henric sin Datter Ingeborg, Enke efter Ludvig den Romer, Markgreve af Brandenborg, hvilket Corner (col. 1105) vel henfører til 1368, men da Ludvig i det tidligste døde først i 1364, saa [illegible] have ægtet Henrik forend i 1365.

De oldenborgske Grever Cordt, Cordt Gerdt, og Carsten, samt de Junkere Otto Christian og Willem deres Brødre, gave den 6 Januar Staden Oldenborgh Privilegier og Bremer Ret, og skulde deres Fogeð 2 Gange om Ugen sidde Ret: ten dars Greverne skulde beholde Mølleu, Strømmen, Tolden, Tienden og Mynten, som de havde arvet den efter deres Fader; de skulde forsvare Jøderne, som ej maatte drive Handel, men allene Aager, som i Bremen. Veje og Stæder skulde de holde sikkre; Staden maatte ej indgaa Forbund mod Greverne eller deres Land, men blive troligen ved dem; Ingen maatte hæftes i Riddernes eller Knapernes Woninger, uden for Drab og Saar, som vare skete i Staden, som paa intet Sted skulde have Fred; naar Murene bleve ferdige, skulde de føde til Slottet paa begge Sider, paa den ene hagved Grev Cordts Forwerk, og paa den anden hagved Grev Johans Tengaard; dersom Grev Cordt eller Johan forgreb sig mod Stadens Friheder, da skulde den anden styre til rette; Fæstninger maatte ej bygges nær Byen; Teglhuset skienkede de Byen, imod at faae af hver Brænding 500 Sten; de 18 Raadmænd skulde blive i deres Embeder, og igjen vælge ny i de Afdødes Sted; Kastelegravene og Kaalhaven til dem skulde Greverne have de 2 Dele deraf og Byen den Tredie. (Menke Scriptor. Rer. Germ. I. col. 591–94.) Valdemar den Fierde. Aar 1365.

Den 30 Januar var Kong Hakon i Oslo, og bevidnede ved sit aabne Brev, at de lybske Kiøbmænd af Hansen havde til sig draget de Ting, hvoraf han og Rige havde havt stor Skade, og paastod de at have dem af hans Forældres Naade og Privilegier; den lybske Borgemester Jacob Pletskov havde leveret dem i Kongens egen Haand, og han havde selv stadfæstet dem, derfor vilde han at de skulde holdes, men hvad de selv havde tilegnet sig skulde ophæ-

Valdemar den Fjerde. Aar 1365.

Vi Henrik og Claus, Brødre, af Guds Naade Greve til Holsten og Stormarn, evindelig Helsen med Gud. Alle dem som dette Brev see eller høre læse, gjøre vi vitterligt og aabenbar, at vi os med den høibaarne Første Kong Woldemar af Danmark, vor kjære Ohm, have forsonet, forenet udi et fast, stadigt, evigt Venskab, troligen, ubrødeligen, uden al Argelist, fast og evindelig at holde, uden al Hjelperede, som denne Sone kan komme til Skade, og ikke at opsige Kongen af Danmark og hans Rige, udi saa Maade, som her efterskrevet staaer. For det Første skal vi og Vore, Kongen af Danmark og hans Mand og Tienere, og alle Hans ikke hindre udi hans Slotte, udi hans Arveland, og udi hans Pant, hvor de liggendes er udi Danmark eller Holsten, med Raad, Daad eller nogen Hjelp, som ham eller det Rige Danmark kan skade. Ydermere, om hvad som brudt er inden den Sone, som gjort var for Kiel, det skal staa til to vore Mand, og to Kongen af Danmarks Mand; paa vore Vegne skulle være: Her Nicolaus von Krummedige, som kaldes Meseke, og Sigvord Dosenrode, og paa Kongen af Danmarks Vegne skal være Herr Claus von Lembek, Rigens Drost, og Her Woldemar Sappe, disse fire skulde det adskille til Minde eller Rette paa St. Mikkelsdag nu førstkommende til Odense, kunde ikke disse 4 endrægteligen adskille det, da skal de kejse en Opmand ved deres Ed, hos hvilken det skal blive, det skal skee paa samme Tid; hvis saa var, at nogen af disse 4 udeblev, da skal man tage en anden ærlig Mand udi det Sted, af dem tilstede findes, hvad de 4 endrægteligen sige, eller den Opmand som de kaysendes vorder, finder for Minde eller Rette, derved skal det blive, og de holde det, som det paa dem have betroet; alle de Breve vi have givet Kongen af Danmark, de skal blive ved deres Fuldmagt, hvad Broden skal være, det skal staa til

de

de 4 eller til Opmanden, og hvilken Opmanden tilfalder, derved skal det blive, de skulle det stille udi samme Sted, og paa den samme Tid som forskrevet staaer, og hvad de 4 endrægtigen eller Opmanden siger, til Minde eller Rette, det skal vi holde, som dette bebrevet og lovet have. Ydermere, have vore Mænd eller Tienere med Kongen af Danmarks Mænd eller Tienere paa begge Sider Irringe, Tvedragt, eller Fejde, den ene imod den anden, disse skal ikke røve, brænde, eller i andre Stykker handle mod Landsretten, men den ene skal søge den anden med Ret. Ydermere haver Kongens af Danmark Mænd og Tienere Gods i vore Lande, eller i vort Pant til Fyen, og paa de Øer dertil ligger, da skal vi tilstede dem, at de vinder med Rette, hvad de have Ret til, og de skal gjøre os deraf, hvis den Lands Ret formaaer. Var det saa, at Kongen af Danmark eller hans Mænd uden disse fornævnte Lande vilde tjene Herrer eller andet godt Folk, og disse Lande formedelst deres Igjennemtog skete Nogen Skade, derfor skal vi ikke skylde dem, og denne Sone skal dermed ikke være brudt, og vi skal dog holde Fred med disse Lande. Ydermere, var det saa at vore Mænd og Tienere ville bryde disse Stykker, som her forskrevet staaer imod Landsretten, derfor skal vi og Vore, og de her efterskrevet staaer, Forlovere behjelpelig være, at de betale den Skade inden 4 Uger næst efter, om vi og de derom manet blive. Var det og, at Kongen af Danmark og hans Medlovere begjærede ydermere vor Hjelp imod de hans Mænd og Tienere som fornævnde Stykker brød, og fordrede der til os eller Vore, da skal vi og Vore være ham behjelpelig og inden 4 Uger derefter med al vor og vores Magt paa den som det havet forbrudt. Ydermere, var det saa, at vi eller Vore ville hjelpe Kongen af Sverrige eller Norge, uden Danmarks Rige, og uden Holsten, det Kaar skal staa til os, dermed skal denne

Valdemar den Fjerde. Aar 1365.

Valdemar den Fierde. Aar 1364. besad asslan en god Ridder, saa at hende Rigsraaderne sorget for deres Fædreneland. (Lagerbring p. 601.)

Den 25 Mai tilstod Clemens Absalonsson, Kanik i Kiøbenhavn, at være til Vor Frue Kirke der, eller dens Værgere skyldig, (Summa er ikke udtrykt) Mark puri Sølv udi "obulis" og Sterlinger, hvorfor han overlod den al den Ret han havde til det murede Hus med Grund som laa i Nærhed for Kirkegaarden, saa at den fra Mikkelsdag skulde have Indkomsterne deraf uden at det fraregnedes Hovedstolen, indtil han afbetalte Gjelden.

Den 17 November tilstod Lydichin Schinckel, Ridder, at være skyldig at betale til den Høibaarne Fyrste, sin kiereste Herre, Valdemar, af Guds Naade de Danskes, Venders og Gothers Konge, 100 Mark lybsk i god og rede Mynt, i Wordingborg næste Paaske, og have forsikret og udlovet dette (ad manus suas) til de Herrer Nicholaus af Lemvik, Drost, Johan Andersson, Bendict Byugh, Riddere, Peter Nielsson og Johan Rut, Væbnere. Han selv tilligemed de ædle Mænd Henrichin Ghodov og Thomas Stokelet hang deres Segl for; heraf skulde man slutte, at Valdemar da var hjemme.

Andreas Jacobsson af Tostrup, Ridder, og Thorkil Niclesson af Glumsø, Væbner, gave deres Gieldsbrev ud den 18de November til den ædle og beskedne Herre, Jacob Bygere, Ridder, af Withby paa 35 Mark puri Sølv, som han havde laant dem i gode og uforfalskede (integris) Sterlinger og Lybekker, i hvilken samme Slags Mynt de skulde igjen betale dem Mortens Dag paa et sikkert Sted. De selv og de ædle Mænd og Herrer Nicolaus Anunghyssøn, Peder Munk den Yngre, Riddere, og Johan Lavrentssøn, Væbner, hang deres Segl for. I dette Diplom staaer et Sted, at de bekjende sig at være sandfærdeligen forbundne til "ac

eti-

etiam eorum capitulos esse in hac solutione"; hvilke Ord Hr. Gram har understreget, som maaskee skal betyde: at de begge Waldemar
stiltiende inde i sin Bevilling. den Fierde.
Aar 1364.

Den 6 December giorde Father Petersson, Præst og betjenende St. Olai Kirke i Lund, sit Testament, hvorved han for sin Aartid og Begravelse der gav Kirken 3 Mark Penge, og sin Gaard i Lund, dog undtog han et Stykke af 40 Alen i Længden og 13 i Breden, som han tilligemed Boden gav til sin Broder Roberth; han gav og Penge til andre Kirker, Klostre og Hospitaler. Dernæst til Jacob Jensen (Kanik) et Anker af Tin; Mester Johan en Dyne, og et liden Tin-Anker; Herre Andreas Haquinsson en Mortel med Støder (Stempel); Capellan Peder et Fadefad at toe sig i; Herre Thord et liden Saltkar og et Tapet; Herre Johan Nicklesson et Skab; Herre Gunnar et Par Stavler; Herre Peder en liden Psalter, og saaledes adskilligt Andet, især beskrevne Ting, til Andre. (Diplom. Langeb.)

Om den jydske Hertug Valdemar haves ingen fuldere Efterretning end fra 22 Junii dette Aar, hvoraf Christiani (II. 445) slutter, at han er død i dette Aar efter 38 Aars Regiering; han havde sin Søn Henrik til Eftermand.

Paa Slottet Borhøi den 9 Januar. bekræftede den bremiske Erkebisp Albert ved Brev til Prælaterne, Sognepræsterne og de øvrige Vicarier i hans Erkestift, og især Vicarierne for St. Nicolai Sognekirke i Kyl, at da det var almindelig bekiendt, at Bordesholms Kloster var kommet saa meget tilbage, at det neppe kunde føde og klæde Brødrene, saa at de endogsaa forlade det og skulde i Verden; saa havde Grev Adolf af Holsteen besluttet at forflytte dem til Kyl, paa det de kunde bede for Levende og Døde, og især for Greven og hans Forfædre. Erkebispen bekræfter dette, og bi-

der

Valdemar den Fjerde. Aar 1364.

de Alle at forvise fra Prædikestolene i St. Nicolai Kirke og Ka- pellet Staadet og Borgerne i Kyl [illegible] rette sig herefter, saa at de ef- ter 3 Dage ej lagde dem mere nogen Hindring i Vejen, thi ellers faldt de strax i Band. (Westphal II. 235.). Den 3 Fe- bruar i Ploen og under sit store Segl gav Adolf Byen Kyl den Forsikring, at Bordesholm aldrig skulde faae nogen Kirke i Kyl, [illegible] uden den Frihed, som det havde i hans [illegible] hans egen og i hans Faders Tid. Hervod var [illegible] hans Fæ- ster Grev Claus. (Westphal l. cit. pag. 237.) Den 8 Marts [illegible] den gamle Kyl [illegible] en Mand [illegible] hen [illegible] forst gik 1367 fra Kirken [illegible] Schlapken, som har [illegible] Diploin (Chronicon Bardew. p. 280) maa [illegible] en [illegible] Afskrift, eller og [illegible] af Hamborger Kirke, at han skulde besørge at Bordesholm fik igjen, hvad det uretfærdigen havde mistet. [illegible]

Da Grev Adolf [illegible], at det vilde see [illegible] ved Keiserens og Hertug Alberts Hjelp at faae Ret over Hambor- gerne, og disse ej heller kunde være [illegible] i Strid med Landsherren, [illegible] de sig, i og udstedte Hamborger Raad og Menighed et Brev herom i Hamborg den 28 Marts, hvorved de give tilkjende, at de havde [illegible] med Grev Alo, og [illegible] hans [illegible] herom, hvorved han gav tilkjende, at han havde venligen forligt og nedlagt al Trætte og Uvillie med Hamborg, hvorfor han [illegible] Hertug Albert [illegible] han skulde [illegible] alle Byens Privilegier og Besiddelser, som hans Forfædre havde givet dem, hvorimod han og skulde beholde, hvad ham med Rette tilkom i og uden for Byen. Hamborgerne lovede ogsaa derp til [illegible] Herre Grev Adolf. Mange Riddere, Knaben, Geistlige og det Hamborgske Raad vare, [illegible] Ham-

borgs

borgs Segl blev hængt for. Dette plattydske Brev er indført i en latinsk Transsumpt af 1509 den 9 November udi Szegeborger regulaire Kanikers Kloster, og som den slesvigske Bisp Gotschalc af Alevelde lod gjøre. (Diplom. Langeb. Hvidtf. p. 582). Det lader, at Grev Adolf har været meget ustadig og foranderlig tilsinds; Forliget er og for almindelig forfattet; thi deri tales ej engang om nogen Hylding, og at sige at man skulde nyde al gammel Ret, betyder ej meget, da just Tvisten var om, hvori den bestod; det lader og, at Adolf har frastaaet at forlange Erstatning af Byen; imidlertid kalder han dem dog sit tro Raad og Borgere.

Valdemar den Fierde. Aar 1364.

Den 19 Junii tilstode Volrad og Johan, Brødre, af Ascheberghe, udi Ploen, at deres Herrer de Grever Nicolaus og Adolf havde i den Tvist mellem dem og Reynevelde Kloster tildømt det den halve Del af Landsbyen Storsee, saa at det nu ejede den Hele, hvorimod det af Velvillighed havde tilladt Bønderne at tjene og male paa Møllen for Greverne, og Greverne igjen tilladt dem at tjene de 2 Adelsmænd, saalænge disse levede, paa deres Gaarder Ascheberghe og Winkesmølen, i 2 Dage med Pløjning og i 2 med Mejen, saa og ved at male i Dersow og Winkesmølen; handlede de herimod, da skulde de en Maaned efterat Greverne havde advaret dem, miste slig Maling og Tjeneste. Nærværende vare de Grever Nicolaus og Adolf og mange Riddere og Knapen.

Guido de Cruce, pavelig Nuncius og Collector i alle 3 nordiske Riger, gav den 25 Junii udi Stavanger i Bispens Kammer en Qvittering til Bisp Botulph og Kapitlet der for 50 Mark og 27 Skilling i gangbar norsk men forkastet Mynt, 7 Skilling Sterling, 7½ Skillinger, 2½ Sybekker, 77 Kalveskin 1079 Gjedeskin 1040 Lammeskin; denne Peterspenge var indsamlet af Stavanger Stigt i 7 Aar; af den pavelige 4 Aars Tiende fik han ind 2 Gulds

Valdemar den Fjerde. Aar 1364. Scudi, en af Keiseren og en af den franske Kong Philip, fire Skilling Sterling, 5 Sterlinger, ½ Mark purt Sølv i smaa Fragmenter efter norsk Mynt, vejet efter norsk Vægt. Nogle Peterspenge vare endda ubetalte af nogle Sogneprester, saa og af Tienden. Den 26 Junii fra Stavanger tilskrev samme Guido Kaniken af Stavanger Eric Augustinsön, og meddelte ham Pave Urbani Bulle om sin Nunciatur, samt beskikker ham til Collector i Stavanger Stigt. Fra Bergen den 20 Julii tilskrev samme Nuncius Ywar af Holm af Skalholt Stigt, meddeler ham Pavens Bulle sig angaaende og beskikker ham til sin Collector paa Island; Bisp Gisbert af Bergen bekræftede at have seet denne Bulla; Vidner vare de Herrer Audon Sighwats Søn Provst paa Steth i Bergens Stigt, og Johan Mortenson Munk i Warneve Cistercienser Kloster i Skara Stigt. (Bartholin Tom. II. vel C. p. 498–503. Tom. VI vel H p. 866.)

Aar 1365. Den 1 Februar gav Kong Valdemar til den meklenborgske Hertug Albert frit Lejdebrev at maatte drage til Jylland med 100 Heste. Rudloff omtaler det (II. p. 472.) efter Chemnitz. Heraf slutter jeg, at Valdemar har da allerede opholdt sig i Jylland. Rimeligen har han søgt at vinde denne kloge Herre. Magnus og Hakon samlede imedens en mægtig Krigshær sammen af Norge, Vester Gjötland og af Danmark, hvormed de rykkede frem til Arboga. (Lagerbring III. 512), og der den 27 Februar (i dette Aar snarere tilskreve Erkebispen af Upsal og Alle i hans Stigt, end i forrige, under hvilket jeg har anført det) formanende dem deri til at vise sig Lydighed, og lovende Naade. Albert kom nu hastelig gen over fra Finland, hvorhen endda den 6 Februar havde udstædt et Brev i Abo; imidlertid førte Magnus og Hakon strengeligen

frem

frem i Ost- og West-Gotland mod dem, som ej vilde underkaste sig, og plyndrede Kirkernes Klenodier og Gods, saa og de Adeliges og Klosternes. (Scriptor. I. 260.) Albert rykkede imod dem med Svenske, Ostgoter, og de Tydske der vare blevne tilbage i Sverrige. Den 3 Marts (thi dat bliver uden Tvivl den rigtigste Dag efter svenske Rimkronike (pag. 163) og Kroniken hos Benzelius (pag. 94) de andre have forskjellige Dage, og deriblant den 24 Februar) kom det ved Skoven Gatha mellem Enekøping og Østenbro tæt ved Tillinge Kirke, til et stort Slag, hvilket Magnus tabte, for en stor Del derved at mange Norske vare blevne tilbage i Westeraas, og lode sig Vinen vel smage; ligesom og mange andre af Hæren opholdt sig paa andre Steder, saa at det synes at Albert her betjente sig af den gunstige Lejlighed til at overfalde dem. De Svenske forfulgte de Flygtige, og jogt dem ud af Staden, saavel Ryttere som Fodfolk, der for en stor Del efterlode Harnisk og Vaaben; Magnus selv blev fanget, ført til Stokholm, og sat i et Taarn, kaldet Kjernen, siden de tre Kroner, udi et haardt Fængsel, og betynget med stærke Bejer, dog forsynedes han vel med Mad og Drikke, og varede hans Fængsel paa 7de Aar. Mange Adelige satte Livet til i dette Slag. Hakon kastede Broen af efter sig, og undkom til Norge; Magnus Mathiæ vil, at han blev saaret. Efter dette blev Albert nok først kronet. (Lagerbring 514.) Hamsfort og Nicolaus i den lundiske Kronike (Script. I. 31. VI. 631) ville, at Albert fangede Magnus ved Svig, som dog nok allene har bestaaet i det uventelige Overfald. Crantzius er underlig, naar han (Svecia lib. V. cap. 32. p. 568) lader Forliget blive staaende mellem Magnus og Albert, og den første do i Fred.

Valdemar den Fjerde. Aar 1365.

Valdemar den Fjerde. Aar 1365.

I et Fragment hos Langebek (Scriptor. IV. 620) siges at Magnus var i sin Ungdom andægtig, elskedes af Alle, og rettede sig i Alt efter Rigsraadet, saa at det da stod godt og roligt til i Riget, men siden skjøttede han ej om Raadet og Adelen, men ophøjede de Ringe og Uadelige, efter hvis Raad han overgav Skaane til Valdemar.

Den 2 Marts gav Johan Høyghing sit Brev paa, at han havde Mynten i Calmar i Pant, fra 1361 af, af de holstenske Grever Hinric og Nicolaus, og at han i det Aar havde fra Pindse til Alle-Helgen 1419 Mark i gammel Mynt, og samme Aar senere 500, og fra Pindse 1363 til Pindse 1364 havde han hævet 513 Mark og 2 Øre i ny Mynt, og siden 1364 fra Pindse til Mariæ Fødsel 350 Mark og 10 Øre ny Mynt, og fra den Dag til Invocavit 1365 hævet 121 Mark og en Øre ny Mynt, han holdt herfor Grev Hinric quit og fri, og vilde igjen erstatte, om Nogen kunde bevise han havde oppebaaret mere. (Dipl. Langeb.) Denne Qvittering synes at gjendrive Lagerbrings Mening (pag. 515) at Grev Henrik først kom i Besiddelse af Calmar, efterat Albert var bleven Konge.

Imedens disse Omvæltninger skete i Sverrige, laver det, at Kong Valdemar blev ved at opholde sig i Jylland, thi den 2den Marts overgav og skjødede Oluf Olufsøn, kaldet Lungæ, Ridder, til den meget mægtige Fyrste sin kæreste Herre Kong Valdemar og den danske Krone alt sit Gods i Halæby i Lyghæ Herred af 26 Skilling Jordskyld, og en Grund, hvoraf gaves ½ Tønde Smør, med Møllen og Alting; han tilstod at have faaet fuld Værd herfor; de ædle Herrer Fikko Moltcke af Skafterp, Lodvern Niclæssøn, Kongens Justiciarius, og Arnold Knap, Landsdommer i Sjelland, med Flere hang deres Segl under. (Diplom. Langeb.)

Den

Den 6 April bekjendegjorde Raadet i Ryga for deres Stad samt for Werda og Woldemer, at de tiltraadte Stilstanden mellem den danske Konge og Søstæderne, og vilde troligen holde den; de af Wenden udstædte samme Dag deres Brev om at ville holde Stilstanden og de af Woldemar ogsaa. (Dipl. Langeb.)

Valdemar den Fjerde. Aar 1365.

Mærkeligt er det, at den 1 Junii udgav Kong Hakon et Brev i Aalborg, hvorhen han maa have begivet sig fra Norge, venteligen for at bevæge sin Svigerfader Valdemar til at hjelpe sig eftertrykkeligen mod Albert, som og synes endnu at være skeet i dette Aar. Hakon tilskriver Mathias Abbed i Munkeliv og Peder i Lyse og de Flere, som Pavens Nuncius havde beskikket til Collectores i Norge, at han havde hørt, hvorledes de kravede Pave-Tiende af de kongelige Kapeller og Præsterne derved, men da Sligt var nyt, saa forbød han dem herved under sin Naade og Forlis af alle deres Privilegier at gjøre Sligt, allerhelst Nuncius havde i Tunsberg lovet ham at staa derfra. (Mst. Bartholin. Tom. E. pag. 496.)

Den 28 Junii takkede Raadet i Rostok Kongen for at han havde ladet tvende af deres Borgere igjengive deres Gods, som i forrige Aar 8 Dage før Mariæ Himmelfart var bleven dem under Møen frataget ved hans Tjenere, hvorfor de ydmygeligen takke ham, og love at være beredvillige til at vise ham hans Raad og Tjenere Gjentjeneste. Saaledes kunde den snilde Konge og give efter, naar hans Fordel det udfordrede. Brevet er trykt i rostoksche Anzeigen for 1754 pag. 85-86 men henført til det urigtige Aar 1364.

Udi Kolding den 7 Julii sluttedes Forlig mellem Kongen og de holstenske Grever Henric og Clawes, hvis Brev derom haves i Archivet paa Plattydsk, og lyder paa Dansk saaledes hos Hvitfeld S. 583-87:

Vi

Valdemar den Fjerde. Aar 1365.

Vi Henrik og Claus, Brødre, af Guds Naade Greber til Holsten og Stormarn, evindelig Helsen med Gud. Alle dem som dette Brev see eller høre læse, gjøre vi vitterligt og aabenbar, at vi os med den høibaarne Første Kong Woldemar af Danmark, vor kjære Ohm, have forsonet, forenet udi et fast, stadigt, evigt Venskab, troligen, ubrødeligen, uden al Argelist, fast og evindelig at holde, uden al Hjelperede, som denne Sone kan komme til Skade, og ikke at opsige Kongen af Danmark og hans Rige, udi saa Maade, som her efterskrevet staaer. For det Første skal vi og Vore, Kongen af Danmark og hans Mand og Tjenere, og alle Hans ikke hindre udi hans Slotte, udi hans Arveland, og udi hans Pant, hvor de liggendes er udi Danmark eller Holsten, med Raad, Daad eller nogen Hjelp, som ham eller det Rige Danmark kan skade. Ydermere, om hvad som brudt er inden den Sone, som gjort var for Kiel, det skal staa til to vore Mænd, og to Kongen af Danmarks Mænd; paa vore Vegne skulle være: Her Nicolaus von Krummedige, som kaldes Meseke, og Sigvord Dosenrode, og paa Kongen af Danmarks Vegne skal være Herr Claus von Lembek, Rigets Drost, og Her Woldemar Sappe, disse fire skulde det adskille til Minde eller Rette paa St. Mikkelsdag nu førstkommende til Odense, kunde ikke disse 4 endrægteligen adskille det, da skal de kejse en Opmand ved deres Ed, hos hvilken det skal blive, det skal skee paa samme Tid; hvis saa var, at nogen af disse 4 udeblev, da skal man tage en anden ærlig Mand udi det Sted, af dem tilstede findes, hvad de 4 endrægteligen sige, eller den Opmand som de keysendes vorder, finder for Minde eller Rette, derved skal det blive, og de holde det, som det paa dem have betroet; alle de Breve vi have givet Kongen af Danmark, de skal blive ved deres Fuldmagt, hvad Brøden skal være, det skal staa til

de 4 ellers til Opmanden, og hvilken Opmanden tilfalder, derved Valdemar
skal det blive, de skulle det stille udi samme Sted, og paa den samme den Fjerde.
Tid som forskrevet staaer, og hvad de 4 endrægtigen eller Opman- Aar 1365.
den siger, til Minde eller Rette, det skal vi holde, som dette bebrevet og lovet have. Ydermere, have vore Mænd eller Tjenere med Kongen af Danmarks Mænd eller Tjenere paa begge Sider Irringe, Tvedragt, eller Fejde, den ene imod den anden, disse skal ikke røve, brænde, eller i andre Stykker handle mod Landsretten, men den ene skal søge den anden med Ret. Ydermere haver Kongens af Danmark Mænd og Tjenere Gods i vore Lande, eller i vort Pant til Fyen, og paa de Øer dertil ligger, da skal vi tilstede dem, at de vinder med Rette, hvad de have Ret til, og de skal gjøre os deraf, hvis den Lands Ret formaaer. Var det saa, at Kongen af Danmark eller hans Mænd uden disse fornævnte Lande vilde tjene Herrer eller andet godt Folk, og disse Lande formedelst deres Igjennemtog skete Nogen Skade, derfor skal vi ikke skylde dem, og denne Sone skal dermed ikke være brudt, og vi skal dog holde Fred med disse Lande. Ydermere, var det saa at vore Mænd og Tjenere ville bryde disse Stykker, som her forskrevet staaer imod Landsretten, derfor skal vi og Vore, og de her efterskrevet staaer, Forlovere behjelpelig være, at de betale den Skade inden 4 Uger næst efter, om vi og de derom manet blive. Var det og, at Kongen af Danmark og hans Medlovere begjærede ydermere vor Hjelp imod de hans Mænd og Tjenere som fornævnde Stykker brød, og fordrede der til os eller Vore, da skal vi og Vore være ham behjelpelig og inden 4 Uger derefter med al vor og vores Magt paa den som det haver forbrudt. Ydermere, var det saa, at vi eller Vore ville hjelpe Kongen af Sverige eller Norge, uden Danmarks Rige, og uden Holsten, det Kaar skal staa til os, dermed skal denne

So-

Valdemar den Fjerde. Aar 1365.

Sone staa uforbrudt. Var det og at vi eller Vore havde udi vor Verge det Hus til Varberg, eller det efter den Tid blev os, det skal vi strax samme Stund fra os overantvorde uden al Argelist, det første det os anbydes. Dette er de Herrer, som Kongen af Danmark haver taget udi sin Sone og Dag, først Hertug Johan af Saxen, Bisp til Camin, Hertug Eric af Saxen, Hertug Barnym af Stetin den Ældre, Hertug Bugislav, Hertug Barnym den Yngre til Stetin, Hertug Warzlaw, Hertug Albert af Meklenborg og hans Børn, Grev Alv af Holsten, Grev Geert og Johan von der Hoya, Grev Henric og Grev Ernst af Glücken, hvilke af disse Herrer ville være udi denne Sone, de skal selv lade det tilkiendegive. Alle disse Stykker under os fordagtinget, som forskrevet staaer, love vi Henrich og Claus, Brødre, Grever til Holsten med disse ærbare Folk, med Forlovene, og de med os, som er, Her Gotskalck Wildberg, Claus af Krummedige kaldet Meseke, Johan af Krummedige kaldet Engel, Borckert von Itzehude, Johan von Seestede, Johan von Siggen, Otte Limbeck, Riddere, Lydeke Schinkel, Bredehals kaldet, Henrich Gliesing, Vulf Paavisk, Sigvard Dosenvode, Borkert Krummedige, Johan Krummedige, Stauerby kaldet, Hartvig Porsfeld, Dittloff Valstorp, Vulff Nickstorp, Otto Nimessøn af Seestede, Otto Ranzow, Eggert Krummedige, Eilert Ranzow, kaldet Sleiff, Emmeke Reventlov, store Albret von der Wisk, Marqvard von der Wisk, Arent von der Wisk, Grotte Vestman, Geert von der Herberge, Erich Krummedige, Claus Krummedige, Hartvig Schinkel af Hessel, Hartvig von Knopf, Vulf Seestede, Emmeke Limbeck, Timme Limbeck, Johan Schinkel af Rassnstrop, Knud Lauritzon, Niels Truelsøn, sterke Marqvord

hoord von Gerstede, Otte van Gerstede, Brødre, Johan Vogt, Johan Rennow kaldes Groper, Eggert Hulskammer, Hartvig von der Wisk, Her Wammedisge Wiklendorp kaldet, Revreke Bukwold, Claus Ryssnow, Christoffer von der Buckstelle, Riddere, med en samled Haand paa deres Tro; den forbemeldte høybaarne Første Kong Woldemar til Danmark og hans Rige, og disse ærlige Folk til deres Haand, som ere Her Nicolaus, Erkebisp til Lund, Bisp Mogens af Wendsyssel, Her Nicolaus af Lunkel, Riges Drost, Her Henning Podebusk, Thue Galen, Riges Marsk, Stig Andersøn, Ficke Moltcke af Møen, Erich Nielsøn, Anders Niklesøn af Skalberst, Essuert Moltcke, Niels Aagesøn, Erich Barnims, Lydeke Schinkel, Eske Brok, Erland Kalv, Karsten Rule, Peder Grubbe, Jacob Olufsøn, Peder Strisøn, Jens Ruer, Aage Ingvorsøn, Helnie Rabolt, Matthias Riedelhut, Christen Kaas, Povel Jensøn, Peder Iversøn, Jacob Urne, Steen Basse, Ludvig Andersøn, David Andersøn, Matthias Falster, Jens Frendesøn, Henning von der Osten, Dittloff von Siggen, Oluf Lunge, Oluf Pedersøn af Alderp, Jens Pedersøn af Bellinge, Lars Offesøn, Ebbe Strangesøn, Erich af Søborg, Gunder Jacobsøn, Eiler Porsfeld, Lyder von Staffern, Mame Basse, Haugs Pedersøn, Niels Erichsøn, Riddere, Povel Glob, og Peder Nielsøn af Skjoldenæs, Væbnere, stede, fast og evindeligen ubrudt af gandske Tro uden al Hjelperede og Argelist, som denne Sone kan skade. Til en Forvaring paa alt dette foreskrevet staaer, have vi vort Indsegle, med vore Medforlovteres Indsegle, befalet at henges for dette Brev, som er givet og skrevet til Koldinge, Aar 1365 Mandagen for St. Canuti Konges og Martyrs Dag.

Waldemar den Fierde Aar 1365.

Valdemar den Fierde. Aar 1365.

Ved Mikkelsdag holdt Søstæderne en Samling til Rostok, og afgjorde der, at Rostokkerne skulde beholde og beskierme Bornholm til St. Hans Dag, og siden Grisewold og Stetin, indtil man kunde faae en dygtig Mand, som det kunde betroes til. Efter Rostokker Magazin, hvilket heri begrunder sig med et Original-Udkast paa Papir i Rostokker Archiv, giordes den 30 September udi Lybek en almindelig Sone mellem Valdemar og Søstæderne Lybek, Rostok &c., hvilken jeg forhen har, efter Hvitfeldt, henført til 1363, men den herefter gaaende Liste viser at Aaret efter 1363 var der endnu Krig mellem begge Parter, og 1364 fremdeles med Fredshandlinger.

Den 23 October var Valdemar i Lund, og tilkiendte Johan Henrikssen, Kanik i Lund, Capellan i Malmøe, Vidderboe gaard, som Ivar Nicolassøn, Ridder, havde pantsat ham for 150 Mark Penge i gangbar skaansk Mynt, men ikke siden indløst, hvorfor Kongen havde ved 4 Breve tilskiødt ham den, ja han endog ved 4 Bymænd af Malmøe var sat i lovlig Besiddelse deraf, og skulde han derfor have aarligen de 3 Dele Indkomster deraf, som ej skulde fraregnes Hovedstolen, indtil den lovligen var indløst. Esbern Niclaessøn, hans Justitiarius, var herved Vidne. Claus Grupendale har 1414 udstedt en Vidisse heraf. (Dipl. Langeb.)

Den 22 November var Valdemar i Nykiøbing paa Falster, og sluttede der en evig Sone med Stæderne Lybek, Rostok, Stralsund, Bremen, Hamborg, Kiel, Wismar, Gripswold, Tanglim (Anklam), Stetin, ny Stargard og Kolberg, som havde sendt deres Raadmænd did, og sluttede han den med underskrevne Forsters, Herrers og Ridderes Fred og Løfte, saa og sit Rigesraads. Stæderne skulde have Seiladsen fri i alle hans Riger og Lande, saa at intet Gods og Vare skulde borttages, men Skibfolkene have Lov

at bjerge det; paa Skanør og Falsterbode Markeder skulde Stæderne nyde deres gamle sædvanlige Friheder; herfor lovede Hertug Henrik af Slesvig, Nicolaus, Erkebisp i Lund, Magnus, Bisp i Ribe, Paul i Aarhus, Johan i Vendsyssel, Claus Lembek, Rigets Drost, Tuvo Gale, Marskalk, Hennicke af Podebusk, Gjelker i Skaane, Stigh Andersson (forhen) Marskalk, Ficko Moltke, Hovedsmand i Kalhs og Randerhusen (Randers), Erland Kalf, Hovedsmand paa Schandelingeborch (Skanderborg), og mange flere, alle Riddere. Jeg har ladet det trykke bagved; thi det findes det hos Willebrandt (III. 26-28), men urigtigt og ufuldstændigt, især i Navnene. Valdemar den Fierde. Aar 1365.

Enten nu i dette, eller og snarere først i følgende Aar gik Valdemar ledsaget af den fariske Hertug Eric ind i Sverrige med en Hær, den fangne Magnus og sin Svigersøn Hakon til Hielp, og som mange Slotte og Fæstninger endnu holdt med Magnus, hvilke Albert forgiæves beleirede, saa var det let for dem at gjøre stor Fremgang. Olland med Visby, Wærend, Kind og Mark, Elfsborg, Finweden og den svenske Del af Hisingen med flere Stæder faldt derfor i Valdemars Hænder. Vore magre Krønikker melde ellers intet herom, saa at man veed det allene af Freden, der blev sluttet næste Aar.

Bisp Eric af Odense forbandt sig den 14 August til Knudsbrødrene i Odense (hvilke havde hemmeligen valgt ham og sendt ham til Avignon, hvor han blev viet af Paven, og skrev sig derfor vel dis apostolice gratia Episcopus), at ville stadfæste alle de Privilegier, baade i det Aandelige og Verdslige, som hans Formand Nicolaus havde givet dem, ej at ville til Priorens eller Brødrenes Fornærmelse blande sig med i Klosterets Gods og Tiender; han vilde, saalænge beqvemme Personer dertil findes, med hvilke Man

 Bre-

Valdemar den Fjerde Aar 1365.

Brødrene efter Overlæg med Prioren, og hans underhavende officialis i det Aandelige, en pœnitentiarius for [illegible] og [illegible]-kere, og en Rector i Skolen, og om en beqvem Person ej fandtes, da skulde alle slige Sager behandles i Cathedralkirken; han skulde ej sætte Nogen til Prior uden den, som valgtes af den største og bedste Deel af Kapitlet, og afsætte ham heller ikke uden Klosterets Vedbyrdelse; han skulde ej beneficere sig med Kirker og Hospitaler eller nogen af Klosterets Sager eller Gods; ej indsætte uden Priorens Samtykke nogen bestandig Vicarius i de Kirker og Skoler, som laa til Klosteret, Stenløse, [illegible], [illegible], [illegible] og Aasum; han skulde ej beskikke Nogen til Provst i Odense eller Prior i Dalum, og forhindres Provsten fra at tiltage sig nogen Magt over Klosterets Tjenere; Priorerne skulde, om det behøvedes, give Afløsning til sine Brødre, i de Fald, som efter Retten vare Bispen forbeholdne; han skulde ej tilføje Prioren, Brødrene eller deres Tjenere nogen Vold paa Gods og Personer, ved at fange, slaa eller fornærme dem, medmindre han af Prioren og Brødrene blev kaldet til Hjelp. Er trykt hos Pontoppidan (II. 212–213).

Karl Nielsson og hans Hustru Katrine overlode den 8de September til [illegible] Nielsson en Gaard i [illegible], deres Gaard i Roskilde, som var pantsat, og mere, paa Vilkaar at han skulde indløse den Sidste, og hun bo der frit, saalænge hun levede, og da aarligen faa til Underholdning 10 Pund Rug, 20 Pund Byg, 2 [illegible], 6 Svin, 8 Faar, 20 Ender, 40 Høns, en Læst Kul, og 40 Læs Brænde, og skulde det leveres hende i Gaarden; men skulde Gaarden ved Krig fortabes, da han have Afslag efter Skaden; de gave ham og Magt at indløse alt deres pantsatte Gods i Slangerup. Deres Segl, samt Jacob Gudmundsons, Henrik Mollers Raadmand i Kiøbenhavn, og

Waldemar den Fierde. Aar 1365.

Gyncelins Gyncekesons, Borgers i Roskilde, bleve forehangte; [illegible] Segl er overtil Sølv, nedentil tverdels sort og Sølv; Gudmundsens deles ved en Tverbielke, hvorover en Stierne, og nedentil 2; i Gyncelins synes at være 2 Oxneben overkors; han synes at have været Fader til Henneke Mule Gyncelinsøn, efterdi han havde samme Waaben.

Den 21 October bevidnede Claus Willæson og 3 andre, at de havde seet Johan Henrikson, Kanik i Lund, i korporlig Besiddelse af Skawensiathegard i Malmoighe efter den Maade "[illegible]", og som var ham pantsat i Følge Herre Ivar Nicholson, Ridder af Jylland, hans Breve og ham tildømt ved 4 Breve af Kong Valdemar. (Diplom. Langeb.)

Den 1 November udstædte Nicholaus Benedictus, Bymand i Malmoghe, sit Gieldsbrev til den forsynlige og beskedne Mand Peter Eschildsøn paa 20 Mark Sølv, som han igjen skulde betale i Grot, Sterlinger og lybske Penge, gode lovmæssige og gangbare, saa at 5 Skilling Grot regnedes paa hver Mark Sølv, og derfor pantsatte han sin Gaard i Lund beliggende i St. Johannis Sogn, og om han ej betalte til rette Tid, da skulde den med Fortog og Humlegaard og alt Tilhørende tilfalde Peder, han skulde hiemle ham den, og staa inde for al Tiltale (coactio); han frasagde sig al Ret, Hielp fra en høiere Magt, som og fra den canoniske og borgerlige Ret. (Diplom. Langeb.)

Erkebisp Nicolaus i Lund gav efter Kong Valdemars Villie Hansestæderne Frihed i alt sit Stiftes Grændser, og paa dets Kyster, saa at de maatte redde Vrag ved sig og ved leiede Folk, og skulde hans Foged paa Stedet staa dem bi; var intet Menneske ved Vraget og Godset, da skulde den nærmeste Foged lade det indbringe i nærmeste Kirke, det skriftligen optegne, og le-

vere

Valdemar den Fierde. Aar 1365.

vere det i Aar og Dag til de [illegible]. Brevet (i Diplomatar. Langeb.) et alden Aar og Dag, men [illegible] Aar, da Valdemar sluttede Fred med Hansestæderne.

Medens Eric var Bisp i Odense, brændte (Hvidtfeld I. 599) Domkirken i Odense af for den største Deel, ved Vaadeild; hvorpaa Bispen begierede Hielp af alle sine Præster til at bygge den op igien, saa at hver skulde give aarligen [illegible] Sæd, somme i Rug, somme i Byg, og somme i Havre, og satte dem paa under 4 Bisper, til Theus, som dog kun var den tredie. Bartholin (i sine trevne Annales histor. eccles.) henfører Branden til 1365. Hvidtfeld kalder Bispen Henrik, hvilket vel gaaer an, men naar han sætter Gisico efter ham, da er det ganske urigtigt. —

Hertug Albert af Meklenborg fornyede den 11 October i Stralsund det gamle Venskabs-Forbund mellem Meklenborg og Pommern med de pommerske Hertuger Wartislav og Bogislav, og den ældre Wartislav; dog bleve Keiseren og Kong Valdemar undtagne at hielpe imod, for de dem skyldige Lehnspligter, hvilket viser, at Danmark endda havde Lehnet over Rostok og Rygen, og siger Hertug Albert hos Schwartz at han undtager den mægtige Fyrst Valdemar, Konge i Danmark, som han var pligtig at tiene i Danmark med 50 bevæbnede Mænd. Brevet er paa Plattydsk. (Schwartz Pomm. Lehnhistor. p. 435.)

Omtrent i dette Aar var det nok, at den meklenborgske Hertug Albert gav til den holsteenske Greve Henric sin Datter Ingeborg, Enke efter Ludvig den Romer, Markgreve af Brandenborg, hvilket Corner (col. 1105) vel henfører til 1363; men da Ludvig i det tidligste døde først i 1364, saa maa han [illegible] have ægtet Henrik førend i 1365.

De

De oldenborgske Greper Cordt, Cordt Gerdt, og Carsten, hans Søn, samt de Junkere Otto Christian og Willem deres Brødre, gave den 6 Januar Staden Oldenborgh Privilegier og Bremer Ret, og skulde deres Foged 2 Gange om Ugen sidde Retten der; Greverne skulde beholde Mallen, Strømmen, Tolden, Tienden og Mynten, som de havde arvet den efter deres Fader; de skulde forsvare Jøderne, som ej maatte drive Handel, men allene Ager, som i Bremen. Veje og Stader skulde de holde sikkre; Staden maatte ej indgaa Forbund mod Greverne eller deres Land, men bliver evoligen ved dem; Ingen maatte hæftes i Riddernes eller Knapernes Vaaninger, uden for Drab og Saar, som vare skete i Staden, som paa intet Sted skulde have Fred; naar Murene bleve færdige, skulde de stode til Slottet paa begge Sider, paa den ene hagved Grev Cordts Forverk, og paa den anden hagved Grev Johans Urtgaard; dersom Grev Cordt eller Johan forgreb sig mod Stadens Friheder, da skulde den anden styre til rette; Fæstninger maatte ej bygges nær Byen; Teglhuset skienkede de Byen, imod at faae af hver Brænding 500 Sten; de 18 Raadmænd skulde blive i deres Embeder, og igjen vælge ny i de Afdødes Sted; Kastelegravene og Kaalhaven til dem skulde Greverne have de 2 Dele deraf og Byen den Tredie. (Menke Scriptor. Rer. Germ. I. col. 591–94.)

Valdemar den Fjerde. Aar 1365.

Den 30 Januar var Kong Hakon i Oslo, og bevidnede ved sit aabne Brev, at de lybske Kiøbmænd af Hansen havde til sig draget de Ting, hvoraf han og Rige havde havt stor Skade, og paastod de at have dem af hans Forældres Naade og Privilegier; den lybske Borgemester Jacob Pleskov havde levert dem i Kongens egen Haand, og han havde selv stadfæstet dem, derfor vilde han at de skulde holdes, men hvad de selv havde tiltaget sig skulde ophæves;

Valdemar den Fjerde. Aar 1365. ves; han havde derfor med sit Rigsraad, baade Bisper, Ridere, og Svenne gjort følgende Anordninger, som skulde ubrødeligen holdes i alle hans Kjøbstæder, og hans Laugmænd, Sysselmænd, Gjelkere og deres Embedsmænd rette sig derefter, nemlig: alle indenlandske Varer skulde føres til Torvs, hvad enten de kom til Søes eller Lands; af Korn, Malt, Meel, Rug, enten det førtes paa Skib i hele eller halve Lester, eller og i Pund, da skulde en Skjeppe deraf synes paa Torvet, for at erfare hvor godt det var, og da først sælges i Gaardene, ej heller fra Solens Nedgang til dens Opgang føres ind i Byen; hvo herimod handlede, dens indførte Gods skulde forfalde til Kongen, og hvo derfor solgte eller kjøbte paa andet Sted end Kongen bød, svare han 8 Ørtug og i Vidvebrud 13 Mark; kommer noget i Byen, uden at Umbodsman eller Foged hindre det, da skulde de, som sagte dem derfor, aflægge selv Ed, og med 2 gode Mænd stadfaste den; ingen Friller maatte sælge Gods, Stort eller Smaat, uden deres Eget, og skulde de besvarge det med 2 skikkelige Koner; ingen udenlandsk Mand maatte kjøbe i Landet uden paa Torvet; de maatte ej heller brygge Øl for sig selv eller til Udsalg, men kjøbe det af Borgerne, hvor det var tilfals; de maatte ej heller kjøbe flere Madvare end til eget Brug, og ej til Salg eller Udførsel; de maatte ej sælge tunge Vare mindre end i Pundevis, og af Øl og Mjød ej ringere end en Tønde ad Gangen; de maatte ej indføre andre Vare, end de som hørte dem selv til og Hanse-Kjøbmændene; hvo det handlede lovligen tog han i sin Beskyttelse og Fred, og forbød at Ingen maatte med Vold fratage eller røve dem deres Gods, som førte det paa Torvet til Salg, men kjøbe det af dem; hvo der gjorde anderledes, skulde blive "udslæger". (Diplom. Langeb.) (Dagen af dette Brev viser, at Hakon ej er rykket ind i Sverrige før i Februar Maaned. Det

syn-

synes og at vise, at han ej i forrige Aar fordrev de Tydske fra Bergen, som jeg under det har fortalt efter islandske Annaler. Ved denne Lejlighed have maaskee Hansestæderne givet følgende Forskrift til dem der føre paa Norge, og som findes opteguet paa en Papirsseddel i Rostocker Archiv: At da den norske Konge og Normændene klagede over, at man førte ind i deres Land Klæde, der var falsk og for kort, saa og falsk og slet Mynt; de klagede og over megen Vold og Overlast, som dem skete, som ej allene ikke holdtes Dom over, men at man endog bortførte de Skyldige med Magt, hvorover Stæderne vare blevne enige om, at de Kjøbmænd, Skippere eller Skibsfolk, som gjorde Sligt i Norge, dem skulde holdes Dom over, og de som bortførte de Skyldige med Magt, de skulde derfor bøde og lide efter den Byes Ret, hvor det var skeet. Valdemar den Fjerde. Aar 1365.

Den 1 Maj udstædte 2 Raadmænd i Oslo, i den norske og svenske Kong Hakons 10 Aar, Vidisse af Kong Hakons Brev om Mariæ Kapel i Oslo givet i Tunsberg Søndagen for Mikkelsdag, og i hans norske Rigets 10 Aar (det er 1354). Dette Brev stadfæster herligen, at man betegnede hans Regjeringsaar paa 2 Maader.

Den 26 Februar udgav Bisp Gisbrict af Bergen et Brev da han visiterede paa Vaag i Vos; deri tales om en Ablegaard i Ulesvanghs Kirke-Sogn.

Den svenske Kong Albert ægtede i dette Aar Richardis, Datter af Grev Otto i Zwerin, som han allerede i sine ganske unge Aar var bleven forlovet med 1352, og fik hun i Medgift 45000 Mark Sølv. (Lagerbring III. 515.)

Den 25 Januar gav Fikko Moltike, Ridder, den Ældre, af Moen, sit Gjeldsbevis til Kong Valdemar paa 150 Mark purt Aar 1366.

Valdemar den Fierde. Aar 1366.

Selv i gode Sterlinger og Lybekker, og sagde de Riddere Peder Grubbe, Jacob Olufsøn, og Olav Byornsøn samtlige god herfor. (Diplom. Langeb.)

I Lybek holdt Hansestæderne ved den 24 Junii en Samling, og besluttede at Ingen maatte nyde Tydskes Privilegier og Friheder uden han var Borger i en af Hansestæderne; Ingen blive Oldermand i Flandern og Bergen, uden han og var Hanse-Borger; heller Ingen, uden han var det, drage til Naugard; Ingen som i Krigstid havde frasagt sig sit Borgerskab maatte taales i Byerne eller tilstædes at ligge i Bitterne i Skaane, og navnligen de af Ribbenitz, Wolgast, Wollyn, Camyn, Grisenberg, Trepetowe, Ruenvolde, Stolpe, Grevesmolen; Ingen modtage En, som var forvist af en anden By, uden i yderste Nødvendighed, eller efter (Lands) Herrens Forlangende, dog de af Kyl gave ej denne Artikul Bifald; de vilde ej længere have, at de af Gripeswold og Stetin skulde forestaa Borchholm Slot, men de bade Herre Frederik Zuderland at ville forestaa det til Mikkelsdag, og om han forlod det, eller om noget Ulykkeligt forefaldt, da skulde de af Gripeswold og Stetin svare dertil. Til Raadet i Stade skreves, at da Johan Hamman, lybsk Borger, klagede over, at det Gods de af Haderslen havde taget fra dem, var kiøbt af Herre Arnold af Stuke, Raadmand i Stade, ogført ind i Byen, da det nu og forhen var forbudet at kiøbe strandet Gods og hvad der var røvet til Lands, saa haabede Stæderne at Stade gav Johan sit Gods igjen. Det lybske Raads Segl hængdes herfor, hvilket alle Stæderne da betjente sig af. Den 24 Junii tilskrev Raadet af Terciana (Trehing), af Lybek og Terciana af Wisby (man maa heraf slutte, at Hansestæderne vare deelte i 3 Parter, hvoraf hver havde en By til Formand, ligesom de siden bleve delte i [illegible] Raader i de preussiske Stæder

der Thorün, Danczik, Elbingh og de Flere, at Oldermændene og Kiøbmændene i Bruges havde forordnet at Ingen maatte sejle ud af Havnen Zwene forend 8 Dage efterat Markedet i Bruges var sluttet, under en Mark Gulds Straf, og at dog nogle af Preussernes Treding, saa og af de 2 Staders, som skreve dem til, havde handlet herimod, og derfor erlagt deres Mark Guld, hvilken Preusserne nu krævede tilbage, hvorfra de bade dem at afstaa. Dog vilde de skrive Bruges til, at de herefter ej gjorde haarde og store Anordninger uden alle Staders Samtykke; vilde Preusserne ej dette, da besluttedes at tilskrive alle Oldermænd og Kiøbmænd af Lybek, Westfalen, Gulland, og dem tilliggende, som vare i Bruges, at de skulde i saa Fald tilskrive Raadet i de Byer, hvorfra Overtræderne vare, og Sagen der dømmes; Herre Dithard Sachtlevends Beregning over Udgifterne til Slottet Borchholms Fornødenheder fremlagdes, beregnede den 3 Julii; ialt laa paa Borchholm 2440 Mand, og var den hele Udgift 9358 Mark og 2 Skilling lybsk; Staderne af Wisbys og Lybeks Tredinger og Kiøbmændene, som laa i Naugard, skulde uden Lybeks, Wismars og de nærmere Byers Vidende ej paalægge nogle Anordninger, forend de havde skrevet dem til derom; de 6 Stader Lybek, Rostok, Stralsund, Wismar, Gripswald og Stetin indgik en Forening, som dog først skulde tages under Overvejelse og Svar bringes fra Byerne i næste Samling; Foreningen bestod deri, at om nogen Fyrste eller Landsherre vilde indslutte Nogen af bemeldte Byer, eller paa anden Maade skade dem, da skulde de andre Byer gjøre Forbøn for den, og søge at dagtinge Sagen paa beste Maade, og kunde de det ej, da stræbe at bringe Forlig og Enighed tilveje; gik det ej an, da paa ingen Maade bringe Fetalie, Vaaben eller Noget til saadan Fyrste; de maatte og have Lov til selv sikkert at gaa ind i saadan By; til

Valdemar den Fjerde. Aar 1366.

Valdemar den Fjerde. Aar 1366.

Oldermændene og Kjøbmændene i Bergen skulde skrives, at de skulde formaa Ridder Sivard Hafdorn til, efter Løfte, Ret og Billighed at erstatte de Kjøbmænd han havde tilføjet Skade, de skulde og hindre at nogen Kjøbmand handlede eller havde Omgang med bemeldte Sivard, eller nogen af Hans; til Sivard selv blev og skrevet herom; ved et andet Brev paa Plattydsk og af 24de Junii til Bergens Oldermænd og Kjøbmænd af Hansen kaldes de de Ærbare og Forsigtige, klages over, at der var megen Uføje af Skippere og Kjøbmænd, hvorfor de forordne, hvilket skulde vare i 3 Aar, at hvo Sligt gjorde, skulde bøde derfor efter Landslov, og gjorde han det ej, da skulde han siden dømmes i sin By; derr som Manddrab opkom af slig Uenighed, da skulde Oldermændene og de Kjøbmænd som havde Magt dertil, byde dem Fred under 100 Skilling Engelsk, og bestemme en Dag til Forlig; af slige Bøder skulde de 2 Dele tilfalde Byen og den 3die Oldermændene til Kjøbmændenes Behov; ingen Skipper maatte bringe saadan en Forbryder bort; ingen maatte være Oldermand eller nyde de Tydskes Privilegier og Friheder, uden han var Borger i en By af den tydske Hanse; videre tilskreves Oldermændene og Kjøbmændene i Bergen, at de skulde skaffe Tideman af Stade og Mathias Stendorp Frihed at seile bort med deres Gods, og at ingen Fornærmelse skete dem, samt forhindre, at Ingen var overhørig med Stædernes Breve, som Henning af Hoya, og om Nogen var det, saa vilde Stæderne dømme deri, at Andre kunde tage sig vare. —

Udi Kjøbenhavn den 30 Junii gav Hakon, Konge i Norge og Sverrige, tilkjende ved sit aabne Brev, at han havde indgaaet Tryghed og Fred og venlig Stilstand med de anseelige og fornuftige Mænd Schepper og Raadmænd af Kampen, saa at deres

Skibe maatte frit og sikkert søge hans Lande, Herskaber og Havne, og skulde de paa begge Sider skriftligen opsige Stilstanden 13 Uger forud, og de sende deres Brev herom til hans Slot Bahus. (Dipl. Langeb.) Valdemar den Fjerde. Aar 1366.

Det forekommer mig rimeligt, at Hakons Bryllup med Margrete er bleven ved hans Nærværelse i Danmark fuldbyrdet, eftersom Flateyar og andre islandske Annaler, navnlig n. 427, henføre det til 1366. Rimeligen har Valdemar drevet herpaa, og Hakon med sin unge Dronning derpaa reist til Norge, hvilket det Paafølgende synes at vise.

Udi Stokholm den 23 Julii tilskrev den svenske Kong Albert alle Klerker og Lagmænd i Linkøping Stigt, at da Sverrige havde været plaget i mange Aar, saa burde man tage sin Tilflugt til Jomfru Maria, og derfor efter hans beslægtede Kong Hakons Beslutning, samt alle Bispers, hver Mand give til Vadzstena Kloster, en eller flere Penge aarligen af den gjældende Mynt af en halv lybsk Penges Værdi; denne Anordning har han fornyet efter Raad af hans Fader, af Bisperne, Rigsraadet, de Store og Adelen, men den var ej sat iverk, hvorfor han nu igjentog den. (Diplom. Langeb.) Uden Tvivl dreves Albert hertil ved Valdemars Fremgang i Sverrige, thi den 28 Julii udstædtes paa Aaleholm i Lolland nogle mærkelige Breve mellem Kong Valdemar og Hertug Albert af Meklenborg udi hans Søns Kong Alberts Navn, men denne og vel ogsaa det svenske Rigsraad vilde venteligen siden ej ratificere dem, idetmindste er ingen saadan Ratification hidindtil bleven fundet. Ved det første tilstod Kong Albert og de meklenborgske Hertuger Albert, Hinric og Magnus til Kong Valdemar, at de havde dægtinget med ham, at alle de, som vare tagne tilfange i Sverrige fra Pindse (den 24 Maj, hvoraf man nøisten

maa

Valdemar den Fjerde. Aar 1366.

maa slutte at Valdemar gik først ved Pindsetider ind i Sverrige) og indtil den Tid skulde paa begge Sider loslades. Ved det andet Brev frigive de Alle Kong Valdemar for de 10000 Mark lødig han var dem skyldig, dog skulde alle Breve dem imellem om andre Ting blive staaende ved Magt. Ved det tredie lovede de meklenborgske Hertuger allene, at Kong Albert skulde til Kyndelmisse besegle alle de Breve som de havde beseglet, nemlig om Dagen at sætte mellem den norske Kong Hakon og den svenske Kong Albert, om Fangerne at loslade, om Qvitteringen for de 10000 Mark, og om det Brev, hvorved den sachsiske Hertug Eric erklæredes fri for, hvad han og Hans havde nu gjort i Sverriges hvilket viser, at Eric holdt med Valdemar og ej med Albert, som Lagerbring meener, og har han vanskeligen været med at anføre de danske Tropper i Sverrige; man seer og heraf, at Albert var ej med paa Valholm, hvilket han ej heller kunde være, da han den 23 Julii var i Stokholm; at Tiden med Alberts Stadfæstelse udsattes saalænge, var vel fordi der behøvedes Tid til at formaae det svenske Rigsraad og de Svenske til at indgaae dette. Ved det tredie Brev tilstod Kong Albert, at han, med det ganske svenske Rigsraad havde overladt til Kong Valdemar, hans Arvinger og Efterkommere og det danske Rige til evig Tid, saa at de skulde gjøre ham Arve-Hylding, Landet Gotland med Staden Wisby, de Lande Werends, Winnewit, Kin, Marke, Huset Elvesborgh med den halve Ø af Hysingen, og det ganske Herred, hvori Elvesborg ligger, men laa Liddeshuse (Lødese) deri, da skulde det dog blive ved Sverrige; men kom Elvesburgh i Alberts Vælde, da skulde han overgive den til Valdemar, eller den han vilde skulle have den; alle oftbemeldte Stæder, som Valdemar havde havt i Besiddelse til Pindse Otte, synes dog at vise, at Valdemar har

Valdemar den Fierde. Aar 1366.

kriget i Sverrige for Pindsel) skulde han beholde baade med Mands- og Kirke-Lehn, og skulde han hjemle ham dem for sig selv, sin Fader, sine Brødre, alle sine Arvinger, og for enhver af Sine der boede i Sverrige, og skulde han ej hjelpe nogen af dem imod ham, men staa ham bi med al sin Magt, dog skulde Bispen af Verio blive ved Sverrige, men hvad han ejede i Werend eller andre Lande, som vare afstaaede til Danmark, deraf skulde han bevise ham pligtig Tjeneste; derimod skulde Kong Albert beholde det Øvrige af det svenske Rige, og de Hertuger Albert (hans Fader) Hinric og Magnus det gandske Hertugdømme Meklenborg, det gandske Grevskab Sverin, og det gandske Herskab Rostok; Kong Albert og de meklenborgske Hertuger skulde aldrig i nogen Maade skade Valdemar eller det danske Rige, og vilde nogen anden gjøre det, da skulde de med al deres Magt og al Sverriges Magt staa Valdemar bi mod den; de forbandt sig til, at Valdemar, hans Efterkommere og det danske Rige skulde beholde Halland med Varberg; hvad Slotte eller Befæstninger de kunde have i bemeldte Lande, skulde de antvorde til Valdemar, eller og skulde de nedbrydes, især skulde han faae Elvsborgh i god Stand; Herskabet Rostok med Slot og Land skulde Hertugerne beholde, Valdemar ej hindre dem deri, og de derimod bevise Valdemar og det danske Rige deraf, hvad de vare ham pligtige (dette staaer ej i den Original, som forvaredes i det svenske Archiv, hvilket er besynderligt nok, da Hertug Albert dog selv erkjender denne Lehnspligt i andre Documenter); Kong Albert lovede, at lade Valdemars Mænd beholde deres Ret og Gods i Sverrige imod at bevise ham pligtig Tjeneste deraf; alt dette lovede de meklenborgske Hertuger at skulde fuldbyrde til Kyndelmisse, da skulde Kong Albert møde i Kalmar og Valdemar i den Fæstning bygget paa Brems, tilligemed deres

Rigs-

Valdemar den Fjerde. Aar 1366.

Rigsraad for at iværksætte denne Dagtingning, men skulde de ikke finde Midler til at befæste evig Fred mellem Danmark og Sverrige, da skulde de dertil have Magt; Albert forbandt sig til ej at lade Magnus komme ud, forend han havde indgaaet alt dette med Valdemar, ej heller skulde han indgaa Sone eller Forlig med Kong Haqvin, forend om 2 til 3 Aar, og Haqvin havde indgaaet alt dette om Lande, Slotte og Fred med Valdemar; men skulde herover blive Krig mellem Albert og Haqvin, da skulde Valdemar staa Albert bi med af sin Magt indtil Haqvin havde indgaaet det; opkom nogen Tvist mellem Rigerne, da skulde gode Mænd af begge Riger med Venskab og Ret skille dem imellem; alle Svenske, som stode skrevne i dette Brev, og som hang deres Segl for det, lovede paa deres Tro og Ære, at Alberts Efterfølgere skulde love Valdemar det samme om Slot og Lande, som Albert havde gjort og det inden ½ Aar; de alle lovede paa deres Tro og Ære med Kong Albert, hans Fader Albert, Brødre Hinrik og Magnus, Erkebispen og alle Bisper, alle Kapitler, Abbeder, Kirkernes Formyndere, som vare Prælater, det ganske svenske Rigsraad, 50 Riddere og Knægte af de bedste i Sverrige, og 10 af de bedste svenske Kjøbstæder lovede med Kong Albert; alle de Breve, Dagtingninger, Eder og Løfter, som Valdemar, Albert og de meklenborgske Hertuger havde lovet og svoret hinanden, skulde blive ved Magt. Herved bliver nu Spørgsmaal, om de meklenborgske Hertuger have ment det ærligen med Kong Valdemar, eller om de allene havde gjort det for at standse Valdemars Fremgang i Sverrige, og for at sætte Mistillid mellem ham og hans Svigersøn Hakon, vel vidende, at Albert og det svenske Rigsraad ej stadfæstede slig Fred; dette bliver nu umuligt at afgjøre, men vist er det, at Albert blev reddet, og at Venskabet

mel-

mellem Valdemar og Hakon maatte forkjøles. Valdemar lod sig uden Tvivl bevæge til dette Skridt af Frygt for, at Hakon skulde blive Danmark for mægtig, om han vandt Sverrige, hvortil kom, at han endnu ingen Børn havde med Margrete, saa at Valdemar maaskee undte Danmark til sin Datter-Søn i Meklenborg; overalt har han vel herved tænkt at holde Forvirringen i Sverrige desto længere vedlige, men man maa tilstaa, at han herved har meget skadet sin Ære og gode Navn og Rygte, og at, som Gram skriver, Gjerrigheden bedrog Visdommen. Imidlertid seer man dog, at han maa være kommen i Besiddelse af Elfsborg, thi Dronning Margrete laante siden Penge derpaa. Hertug Wartzlaf af Stetin, Borgemester og Raad i Stralsund udstædte siden i Stralsund 1377 den 25 Januar en Vidisse af det længste af disse Diplomer. De ere alle paa Plattydsk og trykte hos Gram (Forbedringer pag. 153-64. 232-39. Lagerbring III. 517-22.)

Valdemar den Fjerde. Aar 1366.

Udi Linkøping den 26 September gav Kong Albert med sit Raads Samtykke fuldkommen Fuldmagt til de ædle og forsigtige Mænd, Herre Rawn Barnekow og Boecius Jonson, sine Hovedsmænd, hvilke han med flere af sine Velyndere og Tjenere havde sendt til sit Slot Humblaborgh og til andre Grændser af sit Rige, at dagtinge med Kongerne Valdemar og Haqvin eller deres Hovedsmænd, og Commissarier, som og havde Fuldmagt dertil fra dem, at de skulde slutte Stilstand, og andre Forhandlinger til Rigets Nytte. (Diplom. Langeb. Lagerbring pag. 521-22.) Man seer heraf, at Albert vilde gierne endda holde Freden vedlige, men det synes og at vise, at han ej havde stadfæstet eller agtede at stadfæste Aalholms-Forhandlingen.

Af Kong Magnus haves (i Diplom. Langeb.) fra Tunsberg den 5 October et norsk Brev til alle Mænd i Skidu og Skidu Sys-

Valdemar den Fierde. Aar 1366.

sel, hvorved han gav dem Frihed at kiøbe Korn og giøre Malt efter gammel Viis. Brevet siges at være givet i Magni 47 Aar, men det kan ikke være, thi da sad han fangen, og fik vist ej Lov at skrive Breve.

Den 16 December samledes Søstædernes Fuldmægtige i Rostok, og deriblant og de fra Hamborg deres Notarius Herre Johan af Wunstorp, som undskyldte sine Herrers Udeblivelse med fiendtligt Indfald; derpaa oplæstes 2 Breve fra Hamborgerne, hvorpaa Stæderne afsagde, at en lovmæssig Dom skulde afsiges ved Raadet i Lüneborg og Hannover om Stridighederne mellem dem og Hamborgerne, efter disses eget Forslag, og skulde Hamborgerne herom give deres Svar ind inden Hellig-tre-Konger; hos Kielerne giorde man Forestilling om at lade Hamborgernes Gods fri. Den 17de December tilskreve Stæderne Oldermændene og alle Kiøbmænd af den tydske Hanze i Bergen, at de havde hørt deres Brev oplæse til det lybske Raad, hvorledes Lübbert af Sternvorde havde med Breve fra Kong Haqvin erholdt større Friheder end nogen anden Kiøbmand, men at de ved at læse den norske Konges Brev havde ej fundet det saa, og derfor bade de dem ej at forulejlige bemeldte Lübbert eller Hans; dette skreves under det Rostokker Raads Secret, som de da betiente sig af: Gregorius Swerting forlangte for besoldede Folk og Rejser til at drage til Borchholm 126 Mark lybsk, og henvistes han til Gripeswolderne og Stetinerne; Herre Frederic Zuderland undskyldte sig for at have forladt Borchholm, da Kong Haqvin havde sendt 4 Riddere med ham, som skulde slutte et Dagtingning med Stæderne, og bevise dem Billighed istedet for Fornærmelse; Kongens aabne Brev herom oplæstes; Rostokkerne udbade sig herved Raad af Stæderne, om bemeldte Frederic var herved fuldkommen undskyldt, og om enten han eller Ros-

Rostokkerne havde fejlet; Stæderne svarede at ville herom handle med deres Raad; Lybekkerne overgave under deres hængende Segl til de andre Stæder Afskrift af Forliget mellem dem og den danske Konge; de preussiske Stæder forlangte skriftligen en Forening med Kongerne af Danmark og Norge, men Stæderne sendte Herre Alard, Prothonotarius af Stralsund, til dem, og lod dem sige, at imedens de havde havt Krig med Kongen af Danmark, saa havde de ofte ved deres Sendebud forlangt at Preusserne skulde forene sig med dem imod ham, men de havde afslaaet det, og derfor havde de indgaaet et Slags Forlig med ham, som de ej havde gjort, saafremt Preusserne havde staaet dem bi; vel havde Kongen gjort dem stor Skade, men nu var han rede til at give dem billig Erstatning, derfor kunde de ej, deres Ære frelst, indgaa slig Forening med dem. Stæderne tilskreve og den 17 December Erkebisp Niels af Lund, og de Bisper Magnus af Ribe og Poul af Aarhus, Nicolaus Lembeke, den danske Konges Drost, Everhard Moltreke, Kammermester (magistrum camere), Stigot Anderson, Frederic Moltreke, Hovedsmand paa Kalsø og Randerhusen, og Henningh Potbusche, at Lybekkerne havde ved deres Sendebud af Raadet ladet dem vide, hvorledes Kongen af Danmark havde paa ny krævet og taget til sig Penge udpressede af Gjæsterne, der kom i Bitterne, og strandet Gods fra en lybsk Borger, hvilket han ved Forliget med Stæderne havde frasagt sig i Overværelse af den saxiske Hertug Eric, og Lybeks, Rostoks og Stralsunds Notarier; der var og noget andet Strandgods borttaget ved hans Folk, derfor paaminde de bemeldte Herrer som Forlovere, at formaa Kongen til at give Penge og Gods igjen, og at han vilde forhindre at Sligt ej mere skete; de haabede, at de ej skulde have nødigt at gjøre flere Paamindelser herom.

Valdemar den Fjerde. Aar 1366.

Valdemar den Fjerde. Aar 1366.

Den 10 Julii gjorde Jacob Jærmer, Kanik i Lund, sit Testamente, og skjænkede til Kirkens Bygning i Lund, hvor han vilde begraves, 5 Mark skaanske Penge, og til sin Aartid i Lunde Chor sit Gods i Starwighe i Runge Sogn; sit selvforgyldte Belte og en Guldring med en grøn Steen til Erkebisp Nicolaus; Bogen "Johannes Beleth", som Erkebisp Jacob i Lund havde skjænkt ham, til Erkedegnen i Lund; Bogen "Mandagotus", en Sølvske og en Guldring til Herre Jon Saxthorp; Forklaring over Decretalernes 4de Bog til Herre Hannes Hinnikinsøn; til Erkebispens Kanzler Herre Jacob Poulson, Guldvnis Prædikener i rødt Bind; Herre Peder Symonesøn, Papirsbogen kaldet "Jacob"; sin Søster Margrete, Nonne i Nonneklosteret i Lund, sin beste Seng med Sengeklæder og en Guldspægte; sin Svend Peder Jønesson, ½ Mark Sølv, som han var ham skyldig, et Sværd og en Stol; Erkebispen, 2 Kaniker, og sin Broder Thomas Jærmer indsatte han til Executorer; desuden skjænkede han og til Klostere, Kirker, Hospitaler, Fattige og mange enkelte Personer meget Andet, nemlig: Penge, Gangklæder, Korn, Hoer ꝛc. (Dipl. Langeb.)

Udi Lybek den 11te November tilstode Nicolaus, Prior, og al Dominicanernes Convent der, at den ædle og strenge Ridder Herre Stigot Andersøn af Bjørenholm havde af Godhed til dem skjænket dem Brød, som dagligen skulde uddeles ved deres Bord, hvorfor de forpligtede sig og Efterkommere til at holde dagligen 2 Messer for Hans, Hustrues, Tove, Forældres, Herre Andree og Fru Margretes, og de Ridderes Uffo, Augho, Henric, og Væbneres Andree og Johannes, hans Sønners, samt Uffø's Jacobs og Augho's hans Brødres Sjele, udi et Kapel, som de havde bygget til deres Kirke paa den nordre Side, og

havde ladet hans Vaaben male der; de skulde og holde hans Aar- Valdemar
tid med Vigilier og Messer; de gave ham Broderskab, og gjorde den Fierde.
ham og alle Fornævnte delagtige i deres gode Gjerninger; de skulde Aar 1366.
velvilligen modtage alle Brødre af deres Orden, som kom til dem fra Danmark, og vilde læse Messe i bemeldte Kapel, og skulde de underholde dem i en Lige; dersom de forsømte noget heraf, og ej rettede det i en Maaned, da vilde de underkastes Ban, og naar de bleve i den en Maaned, da miste Almissen.

Nicolaus, Prior i Dalum, havde klaget for Paven over den Uret, som vederfores ham og Klosteret, hvorfor Paven tilskrev Bispen af Odense, at han ved Ban skulde beforge Klosteret det det Fratagne igjen. (Scriptor. I. 311) Den 20 April tillagde denne Prior Nicolaus de hellige Nonner i Dalum Heila og Birgitta, hvad der var dem tildømt paa Fyens Landsting. (l. cit.)

Hamsfort vil (l. cit.), at det var først i dette Aar, at Skanør Marked led saa ved Vandsflod, at der ej var nogen Kjøbmænd uden i 2 Boder, som tilhørte Stetinerne. Han vil og, at der da var megen Kummer i Danmark, saasom Kongen plagede sine Undersaattere, hvilke han frygtede for. Det lader, at han har taget dette af Nikolai lundiske Krønike (Script. VI. 631.), som og udtrykkeligen henfører Ulykken i Skanør til dette Aar, men Kongens strænge Regimente, som det lader, til hans hele Regjerings-Tid.

To adelige Jomfruer i Sjælland, Døttre af Herre Ebbe af Bure, vare paa en lumsk Maade bleven overfaldne og skjændede af 2 Junkere i Nabolavet, Herre Brønnmel og Herre Skammel, hvorfor de efter fælleds Raad hævnede sig selv, da de ingen Retsslagtede havde, thi Julenat, under Messen, dræbte de dem i Højby Kirke i Odds Herred; hvilken Kirke kom derover i Band, som varede i 7 Aar til 1373; de bleve siden begravede i samme Kirke, og

fin-

Valdemar den Fjerde. Aar 1366.

findes deres Billeder over Graven med Afladsbreve i Hænderne, hvorvel det efter Nogles Mening er snarere en Altertavle. Faderen var da borte og dragen til Island i Kongens Ærinde, men snarere til Jerusalem. Imedens forrettedes Gudstjenesten i et Kapel paa Ellingbjerg, hvoraf endnu sees Levninger. Ved Vorre Vangs Hestehave sees endnu Levninger af Ebbes Slot, som og af en liden slet Bygning, hvor Jomfruerne skal have boet til de fik Aflad, men jeg tænker at det snarere er Jomfruburet, deres Fader lod efter Tidernes Vis bygge for dem til at bevare deres Kydskhed i hans Fraværelse. Buroe eller Borg skal have ligget i en Sø ved Højby. I Højby selv skulle Junkerne have boet med deres Moder. (Danske Atlas II. 400. VI. 208. Pontoppidans Annaler II. 213.) Man har en Vise blant Syvs (IV. Nr. 92) om denne Tildragelse. Paa et Sted skriver Hofman (Fundatserne IV. 761), at det skete i den nu ødelagde Them Kirke i Vrads Herred i Jylland, og at Ebbe boede paa Qvist, men paa et andet Sted (ibid. VIII. 250.) skriver han rigtigere at det skete i Højby i Sjælland. I Tragica handles p. 243-250 om denne Sag, og siges deri, at Ebbe var rejst til Rom og Ørsel (Jerusalem) og at hans Kone var i By, da Døttrene bleve krænkede, og at de fødte 2 Sønner og holdt deres Kirkegang.

Den 4 October tilskrev Paven fra Avignon den franske Kong Carl om at komme den cypriske Kong Peder til Hjelp mod Tyrker og Saracener. Ligeledes skrev han til fast alle andre Konger i Europa, og deriblant ogsaa til Valdemar, men ingen sendte mindste Hjelp. Raynald og Bzovius fortælle det korteligen (ad ann. 1366, den første p. 458 Nr. 25. den sidste col. 1325 Nr. 8). —

En Optegnelse over Slesvigs Bisper mener, at den slesvigske Bisp Nicolaus Brun levede ej længe efter Rigsdagen i Januar

Maa-

Maaned 1366, men af Halnsfort sees, at han endda levede 1367. Valdemar den Fierde. Aar 1366.

Hertug Henrik af Slesvig gav den 24 Marts paa sit Slot Opperlia (venteligen Apenra) til de Stæder Lybek, Rostok og 10 andre og enhver som var i Forbund med dem i den egentlig kaldte teutoniske Hanse, med sine tro Mænds Samtykke, Frihed ved Kysterne i sit Land med Strand-Vrag efter dansk Lov, saa at de, som led Skibbrud, maatte redde det ved sig eller andre, og hans Foged hjelpe dem, og skulde han og lade føre Godset af de Skibe, hvorpaa intet Menneske fandtes, ind i næste Kirke, og der bevare det i Aar og Dag til Arvingerne; han selv og de værdige og navnkundige Mænd de Herrer Luder Lubeke og Johan Dungh, Riddere, hang deres Segl for. Det lybske Raad udstædte 1377 den 28de Julii en Vidisse heraf, hvori de kalde ham den afdøde Hertug Henric. Det findes trykt hos Schuback (de Jure littoris p. 288-89.)

I Bergen den 6 November udgav Kong Hakon et Brev om noget Vand En havde opfyldt for en Anden, saa at hans Qværne ej kunde gaa. Herre Schnabel, Præst i Woss, har meddelt Afskrift af dette tilligemed et andet af 14 Marts 1343 om Veje paa Woss, til salig Geheime-Archivarius Schøning.

Orm Snorresøn og Anders Gislesøn kom som Statholdere til Island, og dømte der paa Landsthinget hele Landet Kong Hakon til, venteligen ved det hans Fader sad fangen. Oddgeir, efterat han var indviet, venteligen i Tronhjem, kom til sit Bispestole i Skalholt. (Torfæus IV. 496.)

Magnus Jonsøn kom med Brev til Island udfærdiget af Herre Vinald, som da havde Kongens Segl, at hver Lagmand skulde erkjende Jon Erikssøn for rette Bisp i Holum under Straf

til

Valdemar den Fierde. til Kongen af 13 Marker og 8 Ørtug, hvilket ej hovede Bønderne. —

Aar 1366. I et svensk Diplom paa Latin givet af Knud, Præst i Herstræ, sees, at en Tønde Smør da gjaldt 5 Mark, en meget god Stud 3 Mark, en Ko 12 Øre. (Diplom. Langeb.)

Aar 1367. Den 13 Januar gav Henning Meghnestorp, Ridder, og Thomas Stolte, Væbner, deres Gjeldsbrev til Kong Valdemar paa 10 Mark puurt Sølv efter Cölns Vægt og lovede at betale ham og den danske Krone dem igjen inden Mikkelsdag i gode og gangbare Sølvmynt, nemlig Grot af Tours, Sterlinger og lybske Penge; rimeligen vare disse holstenske Adelsmænd, og slutter Gram deraf, at Kongen da var i Holsten, allerhelst han den 25 Januar var i Stralsund hos den pommerske Hertug Warzlaf, hvor han lod gjøre en Vidisse af Tractaten paa Aalholm mellem sig og den svenske Kong Albert af 20 Julii 1366, hvilken Hertugen og Raadet i Stralsund bevidnede, og hvorfor saavel Hertugen som Byen hang deres Indsegl. Denne Transsumpt ligger endnu i det danske Archiv hos Originalen. (Gram S. 154.)

Magnus, som allene skriver sig der Konge i Norge, gav fra Taarnet paa Stokholm Slot under sit Segl et Brev ud den 17de Januar, hvori han siger at han i sin store Trang og Krigsnød havde overladt sit Slot Aravald i Vest-Gotland til den forsynlige og forsigtige Mand Gerard Snakenborgh udi Overværelse af de ædle Riddere Johan af Plesse og Gedekin af Plesse, og paa Vilkaar, at han igjen skulde overgive dem det, naar han det forlangte, enten han var i Fængsel eller ikke; men nu han fordrede det tilbage, som en Hielp til at redde sig af det Fængsel, hvori Albert, ved Guds Beskikkelse Konge i Sverrige, og Hertug Albert

af

af Meklenborg holdt ham; da han nu var befriet for Lænker, men ej for Fangsel, og det i Overværelse af Fyrster, Landsherrer, Riddere og Vabnere (militares), saa havde Gerard ogsaa virkeligen overgivet det med indstændig tilføjet Bøn at Kongen vilde heri sørge for hans Ære og Rygte, hvorfor Kongen ogsaa lovede, i hvad Stand han end kom, at ville være ham bestandigen taknemlig. Til Vidnesbyrd hang Hertug Albert af Meklenborg, Albert af Saxen, Henrik, Herre af Plawe, Nicolaus, Bisp i Linkøping, og mange Riddere og Knapen deres Segl for. (Diplom. Langeb.) Man seer heraf, at Magnus dog kunde udstæde Breve i sit Fængsel, imidlertid kom han dog herved ej i Frihed. Valdemar den Fjerde, Aar 1367.

Messenius vil (Scondia. Tom. XII. p. 202–3) at Valdemar og Albert mødte efter Aftale den 1 Februar, og at den Sidste vilde overgive til Valdemar de Lande, som var vedtaget i Aalholm Tractat, men de Svenske satte sig herimod, og kaldte Kong Hakon til Hjelp, især gjorde Uplændingerne det; man finder ogsaa følgende Brev herom hos Hvitfeld S. 595–96:

Alle Klerke og lærde Mænd, oven Skogs, Tiweden og Calmar boendes, sende alle dem som bo og bygge inden fornævnte Skogen, Helsen med Gud. Vold og Uret, Trældom og Umilde, som I og vi og al Sverriges Almue taalt have af tydske Mænd, siden Hertugen af Meklenborg, og hans Søn Hertug Albert, som vor Konge skulde være, og Vold over os fik, kjære vi vor Gud Jesu Christo, og hans kjære Moder St. Maria, St. Peder, St. Povel, St. Lauritz, St. Erich, St. Sigfred, St. Henrich og St. Eskild, som Rigets Patroner ere, og alle hellige Mænd og alle gode christne Mænd, Konger, gode Hertuger, Høvdinger, Herrer og Stænder, af ret Nød, som vi kunde og maa bevise, hvor vi skulde, og vi ofte kjært have, for Hertug Albert, som vor Konge

Valdemar den Fjerde. Aar 1367.

skulde være, hvilken som er en ret Meneder, og han med sin Fader, Rigets Raads i Sverrige rette Forrædere ere, ingen Hjelp eller Lise fanget have, som aabenbar er over dette Land, og aabenbare være skal saa vide som Christendommen er, og forøges sig fornævnte Kong Albert og hans Fader og alle Tydske deres Magt, over alt Riget i Sverrige, hvilket os haver ilde hendet, baade til Liv og Lemmer, vort Gods, Fred og Freis allesteds formindsket have, og ville vi os holde under Gud og hans kjære Moder St. Maria og under de fornævnte Rigets Patroner, under den ærlige og gode Herre, Kong Magnus, ej desmindre at han fangen er, hvilke vi ud af den Vanhjelp og med al vor Magt og Haab til Gud, have under ham, at med ham under Ret og Lov blive skulde, og med alle dem, som ved os blive ville, ville vi gladelig leve og dø; og de os imodstande og ej hjelpe ville, dem ville vi nederlægge og fordrive og lige holde ved de Tydske, men vort Liv er med andre deres, være det Klerke eller Leegmand, Høje eller Lave, og lader os det høre at I ere til, saa os skal intet bröste; vil Rigets Raad os forstande, det trygge (bede) vi gjerne, ville de ej, da skal Skylden være deres, endog at Skaden er baade deres og vor. — Messenius er vel for ny til at bevidne denne Kongernes Sammenkomst, imidlertid seer man af Oplændingernes Brev til Gotherne, hvor misfornøjet Almuen var med Kong Albert og med de Tydske, samt med Rigsraadet, hertil kommer at de islandske Annaler Nr. 410 og 412 vidne, at Krigen vedblev mellem Sverrige og Norge, og Olaus Petri (svenske Hist. Mst.) at Valdemar stod Hakon bi i dette Tog med Krigsfolk og Andet, hvilket rimeligen er skeet om Sommeren; thi den 24 Februar var Kong Hakon paa Akershus og tilskrev alle Mand i det ydre Eklövede paa Follo om at Korn-

bere

Brødrene ved Marie Kapel i Oslo klagede over, at de nægtede dem Afgifter om Høsten og Vaaren.

Valdemar den Fjerde. Aar 1367.

Den 11 Marts tilskrev den meklenborgske Hertug Albert fra Stokholm alle Klerker og Legmænd som beboede Linkøpings Stigt, hvorledes hans Søn Kong Albert havde med Raadets Samtykke befalet ved 2 Anordninger, for at formilde Guds Vrede over det ilde stædte Rige, at der skulde gives en Penge af Værdie ½ lybsk Penge til Wastena Klosters Istandsættelse.

I Maj Maaned var Kong Valdemar i Jylland og holdt Retterting paa Viborger Landsting; der overlod Esger Jønson kaldet Hawil til ham alt sit Gods i Bøthum og Hwby udi Tywd, ham pantsat ved Bisp Magnus i Burglum, og det gjorde han frivilligen ej twungen, ej sat i "Trunkerne", ej bebyrdet med Jern-Kieder (nec truncatum, nec ferrea catena aggravatum, disse Udtryk synes just at vidne om det Modsatte, og kan der ingen Tvivl være paa, at Valdemar jo var meget stræng og gjerrig, hvilket vel og har gjort meget til Adelens Oprør og Opsætsighed); han overgav da ogsaa saavel Bisp Magni som det vestervigske Kapitels aabne Breve herpaa. Han og flere Adelige hang deres Segl for. (Diplom. Langeb.)

Den 23 Maj bevidnede Kongen ved sit Brev, at paa hans Retterting i Skive havde Ridder Esger Croch solgt og skjødet til ham og den danske Krone sin Hovedgaard Mothorp i Vilstæthe Sogn med Mølle, i Landsbyen der, 6 Grunde kaldte "Landbostopne" som aarligen gave 10 Pund Sæd og gjorde hver Landbo 6 Dage Arbejde, og gav 4 Ænder og 4 Kyllinger; der var og 2 "Brytie-Stofne" (curie villicales), hvoraf hver gav 6 Pund Sæd; samt mange andre Gaarder. Croch tilstod at have faaet fuld Betaling. Kongens Segl blev hængt for. Nærværende vore

hans

Valdemar den Fjerde. Aar 1367.

hans Justiciarius Lebern Nicleson, Provst Nicolaus Jacobson af Lund, og Johan af Viborg, Henning Potboz, og flere Riddere, og de Væbnere Michael Nicleson Krabby og Tuko Schamelsøn. Dette Document er meget vigtigt og tjener til at stadfæste mine forrige Forklaringer over Landbo og villicus, samt viser og, hvorvidt Hoveri da var kommet. (Dipl. Langeb.)

Gram vil (pag. 165) at Kongen, efter i Maj at have holdt Retterting i Viborg, gik derpaa over til Sjelland, som maa være, naar han ved St. Hans Tider var i Skaane, idetmindste var han der den 29 Junii.

Hanse-Søstædernes befuldmægtigede Raad samledes den 30 Maj i Rostok; de af Hamborg og Kolberg undskyldte sig, at de ej kunde møde for fiendtlige Indfald; Herre Alard sendtes til Højmesteren og de preussiske Stæder med Breve for at berette dem, at den danske Konge havde efter Søstædernes Begjering besluttet at holde St. Hans Dag en Dag med dem af Preussen i Stralsund, og da efter Søstædernes Raad erstatte dem, hvad han skyldte og burde, og faae ligeledes af dem; vilde de af Preussen ej holde Dag med Kongen, saa skulde de dog til den Tid sende Befuldmægtigede for at handle med Søstæderne; Alard skulde og sige Højmesteren og de preussiske Stæder, at Søstæderne vilde gjerne være enige med Kjøbmændene, og ej skille sig fra ham, naar det han forlangte var taaleligt, og ej stred mod deres Ære; Kongen havde siden den Tid Alard var i Preussen, tilføjet dem og Borgere svar og megen Skade ved at borttage Skibe og Gods; Alard skulde blive i Preussen, til Preussernes og de af Campen og Zuderzee deres Dagtingninger bleve holdte; imidlertid skulde hver By overlægge med sit Raad, og møde paa bestemt Dag i Stralsund og see at blive enige med de Befuldmægtigede fra Preussen og Zuderzee, om ej at handle

med

med Danmark, eller føre Gods did, og om de skulde drage til Skaane, saa og om Skibsfart og mindre Ting; enhver By skulde da og betale hvad han var de andre skyldig; imidlertid maatte ingen By tillade Nogen at føre Staal, Vaaben eller Brygge-Redskab til Danmark eller Norge; med det foreslagne Forbund og Georgii Zvertings Sag skulde henstaa til næste Samling. — Den 24 Junii mødte Søstædernes Fuldmægtige paa St. Hans-Dag i Stralsund, did kom og Raadmænd fra Dantzike, Culme, Thorun, og Elbinge som Sendebud fra de preussiske Stæder for at handle om deres Stridigheder med den danske Konge, hvorpaa Stæderne igjen sendte Raadmænd som Sendebud til Preussen, for at erfare hvad Forening Preusserne, de af Campen og Zuderzee, ville indgaa, samt Forfarings-Maaden og alle Omstændigheder; især skulde de udvirke, at Kjøbmændene kunde endda i dette Aar drage til Skaane og Danmark og de siden om Vinteren samles paa et beqvemt Sted for at overlægge alle Ting (de frygtede nemlig for, at Valdemar skulde letteligen faa Underretning fra Stralsund om deres Foretagende); de skulde og forfare, hvormed Enhver vilde hjelpe den anden, om Krig indfaldt; men vilde de af Preussen ej drage til Danmark og Skaane, saa skulde Sendebudene lade Stæderne det vide; de vilde gjerne være enige med Kjøbmanden, naar det var taaleligt han forlangte, og naar det bestod med deres Ære, allerhelst de preussiske Stæder sagde, at de kunde handle efter eget Behag, naar de fik Preussernes Forhandlinger og Hensigter at vide; Sendebudene skulde forsøge at faae at vide af Højmesteren, hvad den holstenske Grev Hinrics Breve, sendte til ham, indeholdt; de skulde og faae at vide, hvad Herrerne af Meklenborg agtede at gjøre, og om Herrerne havde givet Preusserne det tilkjende og foreslaaet dem Noget, og fortælle Højmesteren, hvad Herrerne havde om denne

Valdemar den Fjerde. Aar 1367.

Sag

Valdemar den Fjerde. Aar 1367.

Sag fremsat for Stæderne; de skulde og udvirke hos Hojmesteren, at om Preusserne og Stæderne ej kunde komme overens, at han og de da dog vilde lade Stædernes Gods afføige; de burde og forhandle, at Lybekkerne og flere fik deres Gods igjen, som de af Campen havde frataget dem i Norge, eller og Erstatning derfor. Kolbergerne klagede over, at dem var ej saavel fremsat i Dagtingningen med den danske Konge, som de andre, de dog efter Foreningens Indhold bare lige Byrder. Bernhard Hulebrak forestilte derpaa fra Oldermændene og Kjøbmandsstanden i Norge, at Kong Hakon havde endda ej stadfæstet hans Faders og Forfædres Privilegier, ja at han borttog deres Gods; bad derfor, at, om Stæderne holdt Dag med Kongen, de da vilde have dem i Erindring: dersom Stæderne fik Noget at vide, som kunde blive til de bergenske Kjøbmænds Skade, de da vilde lade dem det vide over Flandern paa deres Bekostning, om de ej kunde gjennem Oresund; Stæderne lovede gjerne at gjøre dette; Herre Vicko Mølteke og Rigman den danske Konges Sendebud bad Stæderne at sende Sendebud til Danmark for at dagtinge med Kongen om det Gods han og Hans havde fràtaget dem, hvortil Stæderne svarede, at Alle havde ej beredt sig herpaa, eller givet Fuldmagt herom, dog afslog de ej at ville holde Dagtingningen, men de vilde tale med deres Raad herom, og holde en anden Samling ved Jacobi Dag; de bad og de kongelige Sendebud at formane Kongen og Hans, og formaa dem dertil, at de erstattede hvad Gods de offentligen havde frataget dem i "Beldessund" (Belt) og ellers, samt og igjengive de Penge, han havde taget af Witterne, og naar han vilde gjøre hvad Ret var, saa behøvedes ingen Samling; der vedtoges og, at hverken Jern, Staal, Vaaben eller Tønder maatte føres til Danmark eller Norge til neste Samling. Nu ankom Bispen af Ribe og andre Riddere,

og

Valdemar den Fjerde. Aar 1367.

og bad at Stæderne vilde holde Dagtingningen med Kongen; de svarede, at naar Kongen vilde holde den, saa vilde de og, men om de i Danmark ej holdt den, saa afgjorde de af Lybek, Stralsund og Tankkam dog imellem sig, at de vilde holde den i Danmark; men de andre Stæder henskjøde sig til deres Raad, og vilde give Svar herom til Stralsund til 2 Julii.

Her lader det som noget er borte i Hansestædernes Protokol, thi der tales intet om Samlingen af 25 Julii.

Den 29 Junii i Helsingborg tilstod Wricel af Bomenstorn, Ridder, og 3 andre, at de med deres Følge-Svenne ("Sellen") 7 i Tallet, havde faaet fuld Betaling af Kong Valdemar fra Mikkelsdag af, da de først kom i hans Tjeneste, og at de havde intet videre at kræve hos ham, samt takkede ham for al Ære og Godt. (Gram pag. 166.) Det er klart, at disse vare fremmede Riddere og Krigsfolk, som han nu forlovede, hvoraf man næsten maa tro, han ingen Krig havde eller ventede. Samme Dag og Sted tilstod og Henrik Raspe og 3 andre med 12 deres Seller, at de fra Søndagen for Mikkelsdag da de først kom i hans Tjeneste, havde faaet fuld Betaling og takke for al Ære og Godt. (Dipl. Langeb.)

Den 11 Junii paalagde Kong Albert hele Sverrige en overmaade stor Skat, saa at enhver Verdslig og Geistlig, Klosterfolk og Fattige undtagne, skulde give det Halve af sine Indkomster, hvorimod Kongen lovede, at den skulde anvendes til Rigets Beste, og aldrig mere forlanges. (Lagerbring p. 523.) Dette synes at stadfæste, at han da havde Krig med Norge, og frygtede maaskee for Krig med Flere. Paa den anden Side seer man, at hans Fader Albert var den 28 Junii i Swerin og den 6 Julii i Malchin, som synes at vise, at det ej maa have staaet saa farligt til i Sverrige, siden han kunde forlade det.

Rud-

Valdemar den Fjerde. Aar 1367.

Rudloff mener, (Meckl. Gesch. II. 3te Abth. 473) at Hertug Albert fik, medens han var i Sverrige, Nykiøbing astraede istedetfor Skanør og Falsterbo, men for det første maatte her staa Linkøping, og for det andet kan ej sluttes, at han besad dette Stigt, fordi han tilskrev Indbyggerne der; det kunde han gjøre som Kongens Fader og ved den Indflydelse, han derover havde i Sverriges Bestyrelse.

Den 22 August samledes Sendebudene fra Lybek, Wismar, Rostok, Stralsund, Greipswalde, Anklam, i Falsterbode med Kong Valdemar og hans Raad, hvor de klagede, at dem var skeet megen Uret i Oeresund, Beltsunde, og paa mange andre Steder helst i Skaane. Kongen svarede ikke meget hertil, allene at han paa Kejsernes Vegne og Marqvord af Westensee maatte klage paa Lybekkerne at de havde ført forbudne Ting; de Lybske svarede, at de havde ført sig op som Mænd i deres Ord og Breve; han igjen, at han vilde møde med dem for Kejseren; de svarede, at de vilde bringe for deres Raad, hvad han forlangte, og hermed endtes denne Samtale om Aftenen; Mandag Morgen den 23 red Kongen bort, og handlede de derpaa med hans Raad, og frembragte deres Klage og Skade; Raadet anbragte der 3 Ting: der skulde bestemmes en Dag, og Kongen bringe sine Fogeder og Amtmænd med til Sagens Oplysning; det andet, at de tillagde Kongen og hans Ting, som ikke vare, og hvorimod de medrette kunde forsvare sig; og endelig hvorfor de beskyldte dem, at de ej vilde gjøre dem Ret; til dette at afgjøre bestemtes en Dag, og red Raadet derpaa til Kongen, men kom igjen den 24de, bringende Hertugen af Sachsen med sig; og sagde de, at de enten maatte anbringe deres Sag for Kejseren eller for en anden Herre, som var dem bevaagen, eller og deres Breve for redelige Mænd, som kunde dømme deri efter Ret; det satte de hen til Stæderne, som dog syntes best om den første

Maa-

Maade; en ny Dag blev derpaa berammet i Falsterbode 14 Dage efter Mikkelsdag, dog vilde de Befuldmægtigede først tale med deres Raad herom, og lade Kongen den 8 September vide, om der blev noget af denne Dag, og da bringe med sig deres Klager og Skade, og give tilligemed tilkjende, om de imens vilde besejle hans Rige, og han og give tilkjende, om han ej kunde holde Dagen; herved vare nærværende: Hertugen af Saxen, Grev Alf af Holsten, Erkebispen af Lund, Bispen af Ribe, Hr. Vicke Moltreke og flere Herrer. Denne Efterretning er noget paa Latin, men mest paa Plattydsk og allene trykt i Rostocker Anzeigen 1754, men desværre temmelig slet. Mikkelsdag holdt Stæderne atter en Samling i Rostok, men det er ej bekjendt, hvad der forhandledes. Valdemar den Fjerde. Aar 1367.

Den 31 August gav Kong Albert et Brev ud i Lejren for Slottet Borkholm, hvorved han skjænkede alt det Gods Fru Elize, Enke efter Herre Anund Hac, ejede paa Øland, til Herre Eric Karlson, hans Raad, for den Skade han havde lidt i hans og den svenske Konges Tjeneste, og fordi hun havde slaaet sin Bopæl op blant Kongens Fiender, og dette Gods skjænkede Eric Karlsson, Ridder, igjen ved Brev af 6 September udenfor Slottet Borcholm til den beskedne Mand Fadher Benedictson. (Dipl. Langeb.) Man maa heraf slutte, at Albert har bekriget Øland, hvilket er underligt, da det var i Hansestædernes Værge. De Tiders magre Kroniker give ingen Oplysning herom.

Den 22 September var Kong Hakon i Tronhjem, og stadfæstede Kanikerne der ved Christkirke alle de Friheder hans Fader Magnus og dennes Morfader Hakon havde givet dem. (Bartholin VIII. 262.)

Hansestæderne, som havde besluttet at forkynde Kong Valdemar Krig (hvilket viser, at de ingen Samling havde havt med ham

Valdemar den Fierde Aar 1367.

14 Dage efter Mikkelsdag, eller og at den er gaaet frugtesløs af), holdt nu den 11 November en stor Samling i Cöln; der var samlet Lybeks Treding (det er de Stæder Lybek havde Directorium for) de af Preussen, af Campen, af Holland, Zeeland og Zuyder-Søen, og indgik der den 19 November et Forbund mod Valdemar, dog kun 12 Stæder ialt, efter deres Brev, nemlig Lybek, Rostok, Stralsund, Wismar, Culm, Thorun, Elbingh, Campen, Harderwik, "Elborgh", Amsterledamme og Brele (Briel), endskiøndt Hvitfeld (p. 572) har 77, hvilket maa være skeet i en senere Samling, som nu savnes i *Recessus Hansae*, thi Hvitfeld henfører vel dette til 1364, men det hører vist til 1367, og mener han ogsaa, at dette har givet Anledning til det hansiske Forbunds store Udstrekning; han navngiver dem og Alle, men de blive til 80; i Brevet sige de, at de med beraad Hu og fuld Ville havde indgaaet følgende Artikler: 1) For megen Uret og Skade, som Kongerne af Danmark og Norge havde giort mange Kiøbmænd, vilde de være deres Fiender, og den ene troligen staa den anden bi saaledes: de vendiske med de liflandske Stæder skulde udrede ti Kogger, besatte med gode Krigsmænd, nemlig 100 Mand paa hver Kogge, og en Schute (Skytte) og "Snykke"; de 6 preussiske Stæder udredede 5 Kogger, Campen en Kogge og 2 "Rinskibe" med 150 væbnede Mænd, saa og de af Dordrecht, Amstelredam, Stoveren, Hyrderwiik og alle Stæder ved Zuyder-Søen; (man seer heraf, at der var mange flere Stæder i Forbundet, end de som egentligen udstædte Brevet, og maa de andre ved Breve og Fuldmægtige vel-teligen have tilstaadt det forud) udrede en Kogge med 100 væbnede Mænd; de af Zeeland 2 Kogger med 200 Mænd, og blant dem paa hver Kogge 20 gode Skytter (Schutten), med deres fulde Vaaben og stærke Armbørster; 2) disse Kogger af Zuyder-Søe,

Hol-

Holland og Zeeland skulde være sejlfærdige til næste Palme-Søndag (den 2 April) for at sejle til Oresund (Øresund) men samles i Marstrand og der den ene oppebie den anden; de vendiske og preussiske Kogger skulde være færdige til Paaske, for at forene sig med de andre i Øresund, saasnart de hørte de vare der, og da alle blive sammen, og gjøre hvad Hovedsmændene befol dem; 3) om Nogen drog bort fra Floden uden Hovedsmandenes Orlof, og paalagt Straf af Liv og Gods, han skulde dømmes i den By han kom, og hans Gods gives til den By; 4) enhver By skulde bede sine Borgere, som vilde sejle til Øresund, at forsyne sig med gode Vaaben; gav nogen Sømand, som hørte til Stæder af Forbundet, sig i nogen af bemeldte Kongers Tjeneste, da skulde de være udelukte af Forbundet til evig Tid; 5) holdt nogen af Stæderne, som havde indgaaet dette, ej hvad de havde lovet, da skulde de ingen Omgang have med de andre Stæders Borgere og Kjøbmænd, saa at de hverken maatte handle eller vandle med dem, eller søge deres Havne; 6) Ingen maatte handle paa bemeldte Kongers Land eller tilføre dem Harnisk og Proviant, hvo det gjorde, skulde være udelukt af Forbundet; 7) til at bestride Omkostningerne skulde hver Kjøbmand give en Grot af et Pund Grot, 3 lybske Penge af 6 lybske Mark, 6 sundiske Penge af 9 sundiske Mark; 8 preussiske Penge af 4 preussiske Mark; 8 Vinkenogen, af 12 Mark "Vinkenogen", hvorhen han end sejlede, og de faae Breve til Bevis at bringe med til de Stæder de sejlede hen; hvor slig Pundgeld ej gaves, som fra England, Flandern og flere Stæder, og de ej bragte Bevisbreve med, da skulde de betale i den Havn de kom; 9) sejlede Nogen fra Østersøen til Vesterhavet eller Zuydersøen, saa havde han ej nødigt at betale Pundgeld i Hamborg, naar han bragte Bevisbrev med at have for betalt det; 10) sejlede En fra et Sted, hvor ej Pundgeld gaves, saa skulde han

Valdemar den Fjerde. Aar 1367.

Valdemar den Fjerde. Aar 1367.

dog betale den i Hamborg, men vilde han længere efter paa, da være fri derfor; 11) i Brevene skulde staa, hvormeget de havde betalt i Pundgeld, for hvad og for hvor meget Gods og til hvilken Tid; 12) enhver By skulde for det første til sit Brug beholde hvad Pundgeld der betaltes; 13) men til St. Hans-Dag skulde det og Brevene bringes til Lybek, hvor en Samling skulde holdes, og der deles efter Mandtal; 14) Pundgeldets Hævelse skulde begynde med næste Fastelavn, og være et Aar over til følgende, dog stod det til Stæderne at forlænge det; 15) Ingen maatte seile gjennem Oresund, førend Fredskoggerne (Kjøbmandsskibene) vare rede til at seile med Floden; 16) de skulde Alle holde en Samling i Lybek til St. Hansdag; 17) hvad de vandt i begge Riger, skulde deles efter Mandtal, ligesom om de fik nogen Frihed eller Ret der, den skulde de Alle være lige om at bruge og nyde; 18) Ingen skulde beregne den anden Omkostning, Skade eller Forlig; 19) de af Preussen, Campen, Zuyderzee, Holland og Zeeland skulde ingen "Unrath" eller "Kost" have af Kongen i Sverrige, Hertugerne i Meklenborg, Grev Hinric af Holsten, om bemeldte Herrer vandt Borge og Land, og disse Stæder ej mænge sig deri; 20) men de vendiske Stæder maatte have Forlov at betinge sig Noget af bemeldte Herrer; 21) kunde de vendiske Stæder formaa bemeldte Herrer til at hjelpe sig, saa skulde de forbinde sig med dem fra Paaske af, og i eet Aar Ingen paa begge Sider forlige sig, førend Alting var bragt til Ende; 22) Ingen skulde forlige dette, førend dem var skeet lige Ret af begge Kongerne; 23) forliges det, og Kongerne siden for denne Sag angreb nogen Stad med Uret, da skulde de Alle hjelpe den; 24) vilde nogen enkelt By dagtinge med Kongerne, da skulde det skee paa deres eget Eventyr; 25) vilde Kongen ej forliges efter de andre Stæders Raad, saa skulde Stæderne

kom-

komme dem troligen til Hjelp; 26) dette Forbund skulde vare 3 Aar, efterat de vare forligte med Kongerne (altsaa blev det hanseatiske Forbund nu udvidet og befæstet); 27) de forsamlede Raadmænd lovede at holde dette, og brød de derimod, da at dømmes paa det Højeste. De lod skrive Affkrifter af dette Forbund, saa mange der var Stæder, for at bringe dem til Lybek St. Hans Dag. Alle hang de deres Segl for paa St. Hansdag i Lybek 1368. Denne sidste Samling og Stadfæstelsn har vel bragt Corner (col. I. 113) paa de Tanker, at Samlingen til Cöln holdtes 1368, hvorimod den plattydske skrevne lybske Kronike taler om en stor Samling af Stæderne imod den danske Konge under 1367, dog uden at nævne Cöln. Efterat Søstædernes Raadmænd vare komne tilbage fra Cöln, samledes de i Lybek den 8 December, og raadsloge om følgende Ting: Man skulde forhandle hos Hertugen af Meklenborg om Forlig med dem af Campen; skrive Klagebreve til Kejseren og andre Herrer mod Kongen af Danmark; lade Kjøbmændene i Norge vide, at om en Flode kom did sønden fra, at de da trygt kunde betro den deres Gods, saasom man havde handlet med dem herom; man skulde enige fortie alt dette i hver By, indtil Svar kom fra Herrerne; de af Campen og de andre fra Zuyder-Søen havde vedtaget mellem sig at handle om de brændte Skibe i Norge, paa det de kunde svare vedbørlig ved første Samling; imellem dette og Hellig-tre-Konger skulde de lade de andre vide, hvad de hørte fra Herrerne i Slavien; de af Preussen paatog sig at forhandle Stædernes Sager hos Flæmingerne og de Engelske; de Breve, som skulde sendes Kongen (af Danmark) maatte alle være i Lybek Lætare Søndag (den 19 Marts), og Stæderne da udvælge en Tid, da de skulde overgives ham; saasnart de kom hjem skulde Breve sendes til Kejseren og andre; enhver Stad skulde tilskrive den anden, om han vil-

Valdemar den Fjerde. Aar 1367.

Valdemar den Fjerde. Aar 1367. vilde blive ved Forsvaret; hvet Treding skulde bringe 3 forseglede Breve til Lybek; til Bergens Kjøbmænd skulde sendes Bud med 4 Kjøbmænds-Skibe, at de skulde holde sig til Paaske færdige at forlade Bergen med deres Gods, og tage Skibe hvor de kunde faaedem, og vilde Stæderne sige deres Venner at sende dem Skibe; Enhver skulde sige i sit Raad, hvorledes man kunde sende ledige Skibe til Kjøbmændene i Bergen; Enhver skulde undersøge Flensborger og Kyler Mynt; de af Sund skulde lade de andre Sæstæder vide dette, ogsaa til Hamborg, Stade og Bremen; Samling skulde holdes den 1 Januar i Rostok, og Enhver da bringe fuldt Svar med om hvad der var forhandlet i October; de af Rostok og Sunde maatte sende et Skib af 20 Læster til Thunsberch. Følgerne af dette store Forbund viste, hvor upolitisk Valdemar havde handlet i at lægge sig ud med Hansestæderne, allerhelst han havde Sverrige, Meklenborg, Holsten, ja mange af sine egne Undersaattere til Fiendet. —

Fra Rom den 22 Marts tilskrev Paven Erkebispen af Lund at St. Agnetis Convent i Roskilde havde klaget over, hvorledes en Kone i Roskilde, Ecla Jesekea, havde fskilt det ved en Gaard og Mølle, og hvorledes andre adelige og mægtige Folk gjorde det samme, hvorfor han byder Erkebispen, uden Larm og lovlig Dom at skaffe Klosteret igjen hvad det tilkom, om han endog skulde kalde den verdslige Arm til Hjelp, og bandsætte dem, som satte sig derimod, som og de Vidner, der ej vilde møde; han skulde og forbyde Conventet, ej at overlade til Andre, hvad nu tilbagekaldtes, eller at forpagte det bort paa en lang Tid. (Bartholin VI 939.)

Fra Viterbo den 17 September tilstod Kardinal Guillelm, Bisp af Sabina, Kardinal og Kardinalernes Camerarius, at have faaet af Bisp Magnus i Ribe 60 Guldgylden til Kardinalerne

og 3 til deres Betjentere, samt 19 Skilling og 6 gangbare avignonske Penge ved Herre: Nicolaus Petersen, Kanik i Ribe, "pro totali suo communi servitio" og derfor gav han ham denne Qvittering: derfor løste han ham og fra Band og Interdict for sin Mened, da han ej til rette Tid havde betalt dette, saa og om han imedens havde befattet sig med gudelige Forretninger. Arnald, Erkebisp af Auch, gav og fra Viterbo bemeldte Bisp Magnus en Qvittering for 60 Gylden, han fra ham havde faaet ved Nicolaus, Kanik i Ribe, for at fuldgjøre hans Tjeneste, saa og 15 Guldgylden for Pavens Betjentere og officiales for 4 Tjenester. (Bartholin VIII. 348 og 377.)

Valdemar den Fjerde Aar 1367.

I Roskilde den 23 December bekjendtgjorde Decanus Nicolaus og mange Kaniker i Roskilde, at adskillige af deres Medcapitulares imod al Ret og Billighed havde bemestret sig fælleds Gods og Mensalia og vare efterladne i at aflægge Regnskab, dem og Kirken til største Skade; derfor havde de besluttet at indeholde, hvad der indkom af Haandarbejde, Offer og Begravelser, og erlagdes i skaansk eller moensk Mynt, og give det Sacristen i Forvaring indtil de gave Erstatning. (Diplom. Langeb.)

I October tilskrev Paven fra Viterbo Decanus i Roskilde, at han skulde forskaffe Dalum Kloster tilbage det mistede Gods. Mester Elias af Dominicaner-Ordenen, som da opholdt sig i Avignon, erhvervede og den 6 Junii Jomfruerne der 40 Dages Aflad. (Pontopp. Annal. II. 214.)

Den 8 September gav adskillige Kirkesogne i Ditmarsken, Hanstede, Delff og Tellingstede, Frihed og Tryghed til alle Kjøbmænd at handle og vandle i dem og deres Havn Ulerdam, og dersom de mistede noget Gods der, da vilde Sognene erstatte det. Det er trykt hos Schuback (p. 290.)

Den

Valdemar den Fjerde. Aar 1367.

Den 21 Junii, (hvorimod Langebek antager den 14 April, thi i Diplomet staaer første Sommerdag, men deste vel de gamle Nordiske Aaret egentligen kun ind i Sommer og Winter, men derimod vise andre Breve, at Hakon var i Tronhjem i Junii Maaned) da tog Kong Hakon i Tronhjem Peter Alexandersson Kone og Barn og alt deres "Warnad" og Gods i sin Vare og kongelige Trost, saa at Ingen maatte tilføie dem eller Gods nogen Skade; han gav ham og sin Setter-Gaard Bergho frels og quit fra alle Udtog, Skatter, Told og "a laghom" siden han var bleven hans haandgangne Mand; Enhver, som var ham Noget skyldig, skulde betale ham inden ½ Maaned, efterat de havde seet eller hørt dette Brev. (Diplom. Langeb.)

I et Brev of 8 April bevidne Philip Gudbrandsen, Korsbroder i Tronhjem, og flere, at de vare overværende ved en Contract i Bjarkø, og i et Brev af 4 Maj bevidne Alfer Thoralldason og Flere, at de vare i Bjarkei paa Helgholand, og kalde deri Brevet et Kjøbebrev. (Diplom. Langeb.) I et Brev af Bisko Halvard i Opslo af 15 April nævnes Ejdsskogs Sogn og Vinger. (Diplom. Langeb.)

Den 16 Junii i Bergen stadfæstede Kong Hakon den Anordning Erkebisp Nikulas af Upsal og Kong Hakon, denne Konges Farmoders Fader, havde gjort om Jemteland. Brevet er givet i hans norske Riges 23 Aar, og skriver han sig deri Konge i Norge og Sverrige. (Hadorfs Olafssaga. S. 148–49.)

Aar 1368. Den 1 Januar samledes Søstæderne i Rostok, hvor de eenstemmigen vedtoge, at de vilde vedblive Forsvaret og holde Foreningen sluttet i Cöln; de af Lybek skulde udsende 3 Kogger med 300 Bevæbnede, Rostok 2 med 200, Stralsund 2 med 200.

Wis-

Wismar 1 med 100 og Hamborg 1 med 100, dog vilde de Sidste først give deres Raad det tilkjende, og svare Lybeckerne inden den 16 Januar; Hamborgerne vilde og holde en Dag i deres By med Bremen og Stade hvorhen Lybek skulde i Alles Navn sende Befuldmægtigede, for at bevæge de 2 Sidste til at gjøre Noget for Kjøbmandskabets fælles Nytte; Lybeckerne skulde og lade Kiel dette vide; Gripeswold skulde og give een Kogge med 75 Bevæbnede, og Herre Hinric Schuppelingberch ride did hen og bringe ufortøvet Svar; Colberch 1 med 40 Bevæbnede, og de Gjensvar inden 18 Januar; Stetin 1 med 80, og de Svar til samme Tid; dersom der fattedes Nogle i 1000 Bevæbnede, saa skulde hver Stad, som vilde blive ved Forsvaret og Foreningen, erstatte dem efter Personernes Antal, og siden, naar man havde faaet Alt at vide, skulde tilskrives Rostockerne, Preusserne og dem af Campen, hvilke der vilde blive ved Foreningen og hvilke ikke; Hamborgerne spurgde derpaa de andre Stæder, hvad Hielp de vilde vise, om Kongen af Danmark eller Andre, eller og en Fyrste, vilde angribe Kjøbmændene, der vilde beseile Elven; de henskjød sig Alle til deres Raad, og vilde svare til St. Hansdag; i Henseende til Forbund med (Lands) Herrerne bleve Lybek, Rostok, Stralsund og Wismar enige om, at om de ej vilde forbinde sig med dem for eet Aar, saa kunde det og udstrækkes til 2, men de andre Byer vilde berette dette til deres Raad; man skulde og sige Herrerne, at en Dagtingning med den danske Konge til den 2 Februar maatte holdes, fordi Kongen da skulde betale Stæderne den Skade, som de beregnede til 1200 Mark purt Sølv (rimeligen var der flere Terminer ansatte til videre Betaling, thi var deres hele Skade ej større, saa var deres Adfærd underfundig og slet, og ej heller stort bedre, ifald Kongen havde vedtaget at betale videre til andre Ter-

Valdemar den Fjerde. Aar 1368.

Valdemar den Fjerde. Aar 1368.

miner, men Ulykken var, at de ej troede ham); i Henseende til Jyderne (Kongens oprørske Adel) afgjordes, at Herrerne skulde opholde (teneant) dem til Paaske; i Henseende til den Borgen og Forsikkring Herrerne skulde give Stæderne, da enedes de om, at de vilde lade sig nøje med Ribbenitze, og en af disse Byer Gadebusse, Wittenborch eller Boysseneborch, eftersom det syntes Lybekkerne; man bevilgede Kjøbmændene at hyre Skibe i Flandern for at sende til Bergens Kjøbmænd at føre deres Gods bort paa; Rostockerne maatte sende 2 smaa Skibe af 12 Læster til Kjøbmændene i Thunsberch og Aslo; Lybekkerne og Wismarerne skulde tilskrive dem i England og Flandern, at de ej skulde sende Vaaben, Fetalie eller nogen Ting til Danmark; hver By skulde tilkjendegive sine Borgere og Kjøbmænd, som havde mod Forbudet handlet paa Danmark og Skaane, og andre forbudne Stæder i afvigte Høst, eftersom vedtaget var i Recessen af 6 October, og skulde deres Gods tilfalde den By, de vare Borgere i, og om den ej bedømte det, da skulde Godset tilfalde alle Stæderne; Lybekkerne skulde i alle Stæders Navn sende deres Notarius Magister Johan Vrizen til de liflandske Stæder, for at tilkjendegive dem Stædernes Hensigt, og om de ej vilde give nogle Penge til fælles Kjøbmænds Understyttelse, som han og kunde tinge af paa Rejsen frem og tilbage, og hvis ej, saa vilde alle Stæder betale Raadet i Lybek dem; den 20 Januar skulde Samling holdes med Herrerne (af Meklenborg) i Wismar, og skulde Lybek, Wismar, Rostok og Stralsund sende Artiklerne til dem, nemlig om at Hertugen af Meklenborg og de af Campen skulde rette sig efter disse 4 Byers Raads Beslutning, om at iagttage Tiden af Samlingen i Lybek, om nogle Slotte indtoges, om (Stædernes) Rettigheder og Friheder, om dem af Gotland.

Valdemar den Fjerde. Aar 1368.

I Wismar den 25 Januar bekjendtgjorde Hertug Albrecht af Meklenborg og hans Sønner Hinric og Magnus, at de i Henseende den megen Uret, som deres Herre Kong Valdemar af Danmark havde gjort dem imod god Tro, imod Fred og Billighed (det kunde snarere siges om dem, saafremt de med beraad Hu have bysset ham i Søvn ved Aalholms Tractat), og som han Dag for Dag forværrede uden deres Skyld, havde forbundet sig med de holstenske Grever Hinrick og Clawes, deres kjære Ohm, og desuden med de mægtige Mænd Stig Anderson, Nicolaus Meseke af Lembecke, Lüder af Lembecke, Ivar Nickliosson, Benedict af Arenwelde, Andreas Offeson, Powel Jenson, Nicolaus Erikson, Riddere, og Goteschalck Scharpenberghe, Aage Offeson, Hartvig Pogewitsche og Nicolaus Glope, Knapen (alle jydske Adelsmænd, som af Blindhed handlede her uoversagt imod Pligt og Politiqve, da de burde erindre sig, hvorledes de Fremmede behandlede dem for 30 Aar siden) og deres Hjelpere, og forbandt de sig med dem i en tro og fast Forbindelse og Hjelp med Liv og Gods og al Magt med alle Venner og Riddere og Krigsmænd imod Kongen af Norge, og imod alle (Valdemars) Hjelpere, og skulde de aldrig forlade dem eller indgaa nogen Sone og Fred uden deres Villie; den svenske Kong Albert skulde inden St. Hans Dag forbinde sig med disse Herrer, Riddere og Knegte, og derfor stille Borgen ved sine Mænd og deres Breve; 9 Riddere, hvoriblandt Vicke Moltecke (dog neppe den, der var i Valdemars Tjeneste) og 11 Knapen lovede herfor med Albrecht og hans Sønner til bemeldte Grever og Herrer og paa deres Haand til 4 ærbare Riddere og 6 Knapen (Hvitfeld p. 598-600. Potkers Mecklenburg Saml. 3tes St. p. 19.) Gram har upaatvivlelig Ret, naar han (p. 166) vil, at den jydske Adel har længe forhen

Valdemar den Fjerde Aar 1367.

14 Dage efter Mikkelsdag, eller og at den er gaaet frugtesløs holdt nu den 11 November en stor Samling i Cöln; der var let Lybeks Treding (det er de Stæder Lybek havde Directorium de af Preussen, af Campen, af Holland, Zeeland og Zu Søen, og indgik der den 19 November et Forbund mod Va mar, dog kun 12 Stæder ialt, efter deres Brev, nemlig Ly Rostok, Stralsund, Wismar, Culm, Thorun, Elbingh, C pen, Hardervik, "Elborgh", Amsterledamme og Brele (Be endeskjøndt Hvitfeld (p. 572) har 77, hvilket maa være skre senere Samling, som nu savnes i *Rocosius Hansae*, thi H feld henfører vel dette til 1364, men det hører vist til 1367, mener han ogsaa, at dette har givet Anledning til det hanseske bunds store Udstrækning; han navngiver dem og alle, men de til 80; i Brevet sige de, at de med beraad Hu og fuld V havde indgaaet følgende Artikler: 1) For megen Uret og Sk som Kongerne af Danmark og Norge havde gjort mange Kjøbm ville de være deres Fiender, og den ene troligen staa den ande saaledes: de vendiske med de liflandske Stæder skulde udred Kogger, besatte med gode Krigsmænd, nemlig 100 Mand paa Kogge, og en Schute (Skytte) og "Snykke"; de 6 preussiske S der udredede 5 Kogger, Campen en Kogge og 2 "Rinskibe" med væbnede Mænd, saa og de af Dordrecht, Amstelredam, Stave Hyrderwiik og alle Stæder ved Zuyder-Søen; (man seer heraf der var mange flere Stæder i Forbundet, end de som egentli udstædte Brevet, og maa de andre ved Breve og Fuldmægtige telligen have tilkiendt det forud) udrede en Kogge med 100 væb Mand; de af Zeeland 2 Kogger med 200 Mand, og blant paa hver Kogge 20 gode Skytter (Schutten), med deres Vaaben og stærke Armbørster; 2) disse Kogger af Zuyder-S

Holland og Zeeland skulde være sejlfærdige til næste Palme-Søndag (den 2 April) for at sejle til Oresund (Øresund) men samles i Marstrand og der den ene oppebie den anden; de vendiske og preussiske Kogger skulde være færdige til Paaske, for at forene sig med de andre i Øresund, saasnart de hørte de vare der, og da alle blive sammen, og gjøre hvad Hovedsmændene befol dem; 3) om Nogen drog bort fra Floden uden Hovedsmandenes Orlof, og paalagt Straf af Liv og Gods, han skulde dømmes i den By han kom, og hans Gods gives til den By; 4) enhver By skulde bede sine Borgere, som vilde sejle til Øresund, at forsyne sig med gode Vaaben; gav nogen Sømand, som hørte til Stæder af Forbundet, sig i nogen af bemeldte Kongers Tjeneste, da skulde de være udelukte af Forbundet til evig Tid; 5) holdt nogen af Stæderne, som havde indgaaet dette, ej hvad de havde lovet, da skulde de ingen Omgang have med de andre Stæders Borgere og Kjøbmænd, saa at de hverken maatte handle eller vandle med dem, eller søge deres Havne; 6) Ingen maatte handle paa bemeldte Kongers Land eller tilføre dem Harnisk og Proviant, hvo det gjorde, skulde være udelukt af Forbundet; 7) til at bestride Omkostningerne skulde hver Kjøbmand give en Grot af et Pund Grot, 3 lybske Penge af 6 lybske Mark, 6 sundiske Penge af 9 sundiske Mark; 8 preussiske Penge af 4 preussiske Mark; 8 Vinkenogen, af 12 Mark "Vinkenogen", hvorhen han end sejlede, og de faae Breve til Bevis at bringe med til de Stæder de sejlede hen; hvor slig Pundgeld ej gaves, som fra England, Flandern og flere Stæder, og de ej bragte Bevisbreve med, da skulde de betale i den Havn de kom; 9) sejlede Nogen fra Østersøen til Vesterhavet eller Zuydersøen, saa havde han ej nødigt at betale Pundgeld i Hamborg, naar han bragte Bevisbrev med at have før betalt det; 10) sejlede En fra et Sted, hvor ej Pundgeld gaves, saa skulde han

Valdemar den Fjerde. Aar 1367.

dog betale den i Hamborg, men vilde han længere efter paa,
være fri derfor; 11) i Brevene skulde staa, hvormeget de h
betalt i Pundgeld, for hvad og for hvor meget Gods og til hv
Tid; 12) enhver By skulde for det første til sit Brug beholde
Pundgeld der betaltes; 13) men til St. Hans Dag skulde d
Brevene bringes til Lybek, hvor en Samling skulde holdes, og
deles efter Mandtal; 14) Pundgeldets Hævelse skulde begynde
næste Fastelavn, og vare et Aar over til følgende, dog stod
til Stæderne at forlænge det; 15) Ingen maatte seile gjennem
sund, førend Fredskoggerne (Kjøbmandsskibene) vare rede ti
seile med Floden; 16) de skulde Alle holde en Samling i
til St. Hansdag; 17) hvad de vandt i begge Riger, skulde
efter Mandtal, ligesom om de fik nogen Frihed eller Ret der,
skulde de Alle være lige om at bruge og nyde; 18) Ingen sk
beregne den anden Omkostning, Skade eller Forlig; 19) de af
sen, Campen, Zuyderzee, Holland og Zeeland skulde ingen "
rath" eller "Kost" have af Kongen i Sverrige, Hertugerne i
klenborg, Grev Hinric af Holsten, om bemeldte Herrer
Borge og Land, og disse Stæder ej mænge sig deri; 20) m
vendiske Stæder maatte have Forlov at betinge sig Noget af den
Herrer; 21) kunde de vendiske Stæder formaa bemeldte
til at hjelpe sig, saa skulde de forbinde sig med dem fra Paas
og i eet Aar Ingen paa begge Sider forlige sig, førend Altin
bragt til Ende; 22) Ingen skulde forlige dette, førend den
skeet lige Ret af begge Kongerne; 23) forliges det, og Ko
siden for denne Sag angreb nogen Stad med Uret, da sku
Alle hjelpe den; 24) vilde nogen enkelt By dagtinge med
ne, da skulde det skee paa deres eget Eventyr; 25) vilde
ej forliges efter de andre Stæders Raad, saa skulde St

komme dem troligen til Hjelp; 26) dette Forbund skulde være 3 Aar, efterat de vare forligte med Kongerne (altsaa blev det hanseatiske Forbund nu udvidet og befæstet); 27) de forsamlede Raadmænd lovede at holde dette, og brød de derimod, da at dømmes paa det Højeste. De lod skrive Afskrifter af dette Forbund, saa mange der var Stæder, for at bringe dem til Lybek St. Hans Dag. Alle hang de deres Segl for paa St. Hansdag i Lybek 1368. Denne sidste Samling og Stadfæstelse har vel bragt Corner (col. I. 113) paa de Tanker, at Samlingen til Cöln holdtes 1368, hvorimod den plattydske skrevne lybske Krønike taler om en stor Samling af Stæderne imod den danske Konge under 1367, dog uden at nævne Cöln. Efterat Søstædernes Raadmænd vare komne tilbage fra Cöln, samledes de i Lybek den 8 December, og raadsloge om følgende Ting: Man skulde forhandle hos Hertugen af Meklenborg om Forlig med dem af Campen; skrive Klagebreve til Kejseren og andre Herrer mod Kongen af Danmark; lade Kjøbmændene i Norge vide, at om en Flode kom did sønden fra, at de da trygt kunde betro den deres Gods, saasom man havde handlet med dem herom; man skulde enige fortie alt dette i hver By, indtil Svar kom fra Herrerne; de af Campen og de andre fra Zuyder-Søen havde vedtaget mellem sig at handle om de brændte Skibe i Norge, paa det de kunde svare vedbørlig ved første Samling; imellem dette og Helligtre-Konger skulde de lade de andre vide, hvad de hørte fra Herrerne i Slavien; de af Preussen paatog sig at forhandle Stædernes Sager hos Flamingerne og de Engelske; de Breve, som skulde sendes Kongen (af Danmark) maatte alle være i Lybek Lætare-Søndag (den 19 Marts), og Stæderne da udvælge en Tid, da de skulde overgives ham; saasnart de kom hjem skulde Breve sendes til Kejseren og andre; enhver Stad skulde tilskrive den anden, om han vil-

Valdemar den Fjerde. Aar 1367.

Valdemar den Fjerde. Aar 1367.

vilde blive ved Forsvaret; hver Treding skulde bringe 3 forsegl Breve til Lybek; til Bergens Kjøbmænd skulde sendes Bud u 4 Kjøbmænds-Skibe, at de skulde holde sig til Paaske færdige forlade Bergen med deres Gods, og tage Skibe hvor de ku faae dem, og vilde Stæderne sige deres Venner at sende dem S be; Enhver skulde sige i sit Raad, hvorledes man kunde sende dige Skibe til Kjøbmændene i Bergen; Enhver skulde underſ Flensborger og Kyler Mynt; de af Sund skulde lade de andre S stæder vide dette, ogsaa til Hamborg, Stade og Bremen; S ling skulde holdes den 1 Januar i Rostok, og Enhver da bri fuldt Svar med om hvad der var forhandlet i October; de af R stok og Sunde maatte sende et Skib af 20 Læster til Thunsbe Følgerne af dette store Forbund viste, hvor upolitisk Valden havde handlet i at lægge sig ud med Hansestæderne, allerhelst havde Sverrige, Meklenborg, Holsten, ja mange af sine egne dersaattere til Fiendet. —

Fra Rom den 22 Marts tilskrev Paven Erkebispen af L at St. Agnetis Convent i Roskilde havde klaget over, hvorlede Kone i Roskilde, Erla Jesekes, havde skilt det ved en Gaar Mølle, og hvorledes andre adelige og mægtige Folk gjorde det s me, hvorfor han byder Erkebispen, uden Larm og lovlig Dom skaffe Klosteret igjen hvad det tilkom, om han endog skulde k den verdslige Arm til Hjelp, og bandsætte dem, som satte sig i mod, som og de Vidner, der ej vilde møde; han skulde og forb Conventet, ej at overlade til Andre, hvad nu tilbagekaldtes, at forpagte det bort paa en lang Tid. (Bartholin VI. 939.)

Fra Viterbo den 17 September tilstod Kardinal Guill Bisp af Sabina, Kardinal og Kardinalernes Camerarius, at h faaet af Bisp Magnus i Ribe 60 Guldgylden til Kardinal

og 3 til deres Betjentere, samt 19 Skilling og 6 gangbare avignonske Penge ved Herre Nicolaus Petersen, Kanik i Ribe, "pro totali suo communi servitio" og derfor gav han ham denne Qvittering; derfor løste han ham og fra Band og Interdict for sin Meneed, da han ej til rette Tid havde betalt dette, saa og om han imedens havde befattet sig med gudelige Forretninger. Arnald, Erkebisp af Auch, gav og fra Viterbo bemeldte Bisp Magnus en Qvittering for 60 Gylden, han fra ham havde faaet ved Nicolaus, Kanik i Ribe, for at fuldgiøre hans Tieneste, saa og 15 Guldgylden for Pavens Betjentere og officiales for 4 Tienester. (Bartholin VIII. 348 og 377.)

Valdemar den Fjerde Aar 1367.

I Roskilde den 23 December bekiendtgjorde Decanus Nicolaus og mange Kaniker i Roskilde, at adskillige af deres Medcapitulares imod al Ret og Billighed havde bemestret sig fælleds Gods og Mensalia og vare efterladne i at aflægge Regnskab, dem og Kirken til største Skade; derfor havde de besluttet at indeholde, hvad der indkom af Haandarbejde, Offer og Begravelser, og erlagdes i skaansk eller moensk Mynt, og give det Sacristen i Forvaring indtil de gave Erstatning. (Diplom. Langeb.)

I October tilskrev Paven fra Viterbo Decanus i Roskilde, at han skulde forskaffe Dalum Kloster tilbage det mistede Gods. Mester Elias af Dominicaner-Ordenen, som da opholdt sig i Avignon, erhvervede og den 6 Junii Jomfruerne der 40 Dages Aflad. (Pontopp. Annal. II. 214.)

Den 8 September gav adskillige Kirkesogne i Ditmarsken, Hansteде, Delff og Tellingstede, Frihed og Tryghed til alle Kiøbmænd at handle og vandle i dem og deres Havn Ullerdam, og dersom de mistede noget Gods der, da vilde Sognene erstatte det. Det er trykt hos Schuback (p. 290.)

Valdemar den Fjerde. Aar 1367.

Den 21 Junii, (hvorimod Langebek antager den 14 Apr thi i Diplomet staaer første Sommerdag, nu delte vel de gamle N disse Aaret egentligen kun ind i Sommer og Winter, men derim vise andre Breve, at Hakon var i Tronhjem i Junii Maaned) tog Kong Hakon i Tronhjem Peter Alexandersøn Kone Barn og alt deres "Warnad" og Gods i sin Ware og kongel Trøst, saa at Ingen maatte tilføie dem eller Gods nogen Ska han gav ham og sin Setters-Gaard Berghs freis og quit fra Udtog, Skatter, Told og "a laghom" siden han var bleven h haandgangne Mand; Enhver, som var ham Noget skyldig, sk betale ham inden ½ Maaned, efterat de havde seet eller hørt d Brev. (Diplom. Langeb.)

I et Brev of 8 April bevidne Philip Gudbransen, K broder i Tronhjem, og flere, at de vare overværende ved en C tract i Bjarkø, og i et Brev af 4 Maj bevidne Alfer Thoralld og Flere, at de vare i Bjarkei paa Helgholand, og falde deri vet et Kjøbebrev. (Diplom. Langeb.) I et Brev af Bisfop vard i Opslo af 15 April nævnes Ejdæskogs Sogn og Wi (Diplom. Langeb.)

Den 16 Junii i Bergen stadfæstede Kong Hakon den A ning Erkebisp Nikulas af Upsal og Kong Hakon, denne ges Farmoders Fader, havde gjort om Jemteland. Brevet vet i hans norske Riges 23 Aar, og skriver han sig deri K Norge og Sverrige. (Hadorfs Olafssaga. S. 148-49.)

Aar 1368. Den 1 Januar samledes Søstæderne i Rostok, hvor d stemmigen vedtoge, at de vilde vedblive Forsvaret og holde ningen sluttet i Cöln; de af Lybek skulde udsende 3 Kogge 300 Bevæbnede, Rostok 2 med 200, Stralsund 2 med 200.

Wismar 1 med 100 og Hamborg 1 med 100, dog vilde de Sidste først give deres Raad det tilkjende, og svare Lybeckerne inden den 16 Januar; Hamborgerne vilde og holde en Dag i deres By med Bremen og Stade hvorhen Lybek skulde i Alles Navn sende Befuldmægtigede, for at bevæge de 2 Sidste til at gjøre Noget for Kjøbmandskabets fælles Nytte; Lybeckerne skulde og lade Kiel dette vide; Gripeswold skulde og give een Kogge med 75 Bevæbnede, og Herre Hinric Schuppelingberch ride did hen og bringe ufortøvet Svar; Colberch 1 med 40 Bevæbnede, og de Gjensvar inden 18 Januar; Stetin 1 med 80, og de Svar til samme Tid; dersom der fattedes Nogle i 1000 Bevæbnede, saa skulde hver Stad, som vilde blive ved Forsvaret og Foreningen, erstatte dem efter Personernes Antal, og siden, naar man havde faaet Alt at vide, skulde tilskrives Rostockerne, Preusserne og dem af Campen, hvilke der vilde blive ved Foreningen og hvilke ikke; Hamborgerne spurgde derpaa de andre Stæder, hvad Hjelp de vilde vise, om Kongen af Danmark eller Andre, eller og en Fyrste, vilde angribe Kjøbmændene, der vilde beseile Elven; de henskjød sig Alle til deres Raad, og vilde svare til St. Hansdag; i Henseende til Forbund med (Lands) Herrerne bleve Lybek, Rostok, Stralsund og Wismar enige om, at om de ej vilde forbinde sig med dem for eet Aar, saa kunde det og udstrækkes til 2, men de andre Byer vilde berette dette til deres Raad; man skulde og sige Herrerne, at en Dagtingning med den danske Konge til den 2 Februar maatte holdes, fordi Kongen da skulde betale Stæderne den Skade, som de beregnede til 1200 Mark purt Sølv (rimeligen var der flere Terminer ansatte til videre Betaling, thi var deres hele Skade ej større, saa var deres Adfærd underfundig og slet, og ej heller stort bedre, ifald Kongen havde vedtaget at betale videre til andre Ter-

Valdemar den Fjerde. Aar 1368.

Valdemar den Fjerde. Aar 1368.

miner, men Ulykken var, at de ej troede ham); i Henseende Jyderne (Kongens oprørske Adel) afgjordes, at Herrerne sku opholde (teneant) dem til Paaske; i Henseende til den Bergen Forsikkring Herrerne skulde give Staderne, da enedes de om, de vilde lade sig nøje med Ribbeniße, og en af disse Byer Ga buſse, Wittenborch eller Boysenborch, eftersom det synes Lyb kerne; man bevilgede Kjøbmændene at hyre Skibe i Flandern at sende til Bergens Kjøbmænd at føre deres Gods bort paa; S stockerne maatte sende 2 smaae Skibe af 12 Læster til Kjøbmænd i Thunsberch og Aslo; Lybekkerne og Wismarerne skulde tilskri dem i England og Flandern, at de ej skulde sende Vaaben, Fet eller nogen Ting til Danmark; hver By skulde tilkjendegive Borgere og Kjøbmænd, som havde mod Forbuddet handlet Danmark og Skaane, og andre forbudne Stæder i afvigte H eftersom vedtaget var i Recessen af 6 October, og skulde deres G tilfalde den By, de vare Borgere i, og om den ej bedømte da skulde Godset tilfalde alle Stæderne; Lybekkerne skulde i Stæders Navn sende deres Notarius Magister Johan Vri til de liflandske Stæder, for at tilkjendegive dem Stædernes sigt, og om de ej vilde give nogle Penge til fælles Kjøbmænds derstyrrelse, som han og kunde tinge af paa Rejsen frem og tilb og hvis ej, saa vilde alle Stæder betale Raadet i Lybek dem; 20 Januar skulde Samling holdes med Herrerne (af Meklenbo Wismar, og skulde Lybek, Wismar, Rostok og Stralsund sende tikkerne til dem, nemlig om at Hertugen af Meklenborg og de af S ven skulde rette sig efter disse 4 Byers Raads Bestemming, om at tage Tiden af Samlingen i Lybek, om nogle Slotte indtoges, (Stædernes) Rettigheder og Friheder, om dem af Gotland.

I Wismar den 25 Januar bekjendtgjorde Hertug Albrecht af Meklenborg og hans Sønner Hinric og Magnus, at de i Henseende den megen Uret, som deres Herre Kong Valdemar af Danmark havde gjort dem imod god Tro, imod Fred og Billighed (det kunde snarere siges om dem, saafremt de med beraad Hu have dysset ham i Søvn ved Aalholms Tractat), og som han Dag for Dag forværrede uden deres Skyld, havde forbundet sig med de holstenske Grever Hinrick og Clawes, deres kjære Ohm, og desuden med de mægtige Mænd Stig Anderson, Nicolaus Meseke af Lembecke, Lüder af Lembecke, Jvar Nicklisson, Benedict af Arenwelde, Andreas Offeson, Powel Jenson, Nicolaus Erikson, Riddere, og Goteschalck Scharpenberghe, Aage Offeson, Hartvig Pogewitsche og Nicolaus Glope, Knapen (alle jydske Adelsmænd, som af Blindhed handlede her uoverlagt imod Pligt og Politiqve, da de burde erindre sig, hvorledes de Fremmede behandlede dem for 30 Aar siden) og deres Hjelpere, og forbandt de sig med dem i en tro og fast Forbindelse og Hjelp med Liv og Gods og al Magt med alle Venner og Riddere og Krigsmænd mod Kongen af Norge, og imod alle (Valdemars) Hjelpere, og skulde de aldrig forlade dem eller indgaa nogen Sone og Fred uden deres Villie; den svenske Kong Albert skulde inden St. Hans Dag forbinde sig med disse Herrer, Riddere og Knegte, og derfor stille Borgen ved sine Mænd og deres Breve; 9 Riddere, hvoriblandt Vicke Moltcke (dog neppe den, der var i Valdemars Tjeneste) og 11 Knapen lovede herfor med Albrecht og hans Sønner til bemeldte Grever og Herrer og paa deres Haand til 4 ærbare Riddere og 6 Knapen (Hvitfeld p. 598-600. Potkers Mecklenburg Saml. 3tes St. p. 19.) Gram har upaatvivlelig Ret, naar han (p. 166) vil, at den jydske Adel har længe forhen

Valdemar den Fjerde. Aar 1368.

Valdemar den Fjerde. Aar 1368.

hen i forrige Aar smeddet paa dette. Vel sandt, at Kongen
temmelig haard imod dem, gjorde dem vel og undertiden Uret,
ofte straffede han dem dog efter Fortjeneste for deres Oprør, Trol
hed og Mytterie, og overalt handlede de heri umoralsk og upoli

Samme Dag og Sted gjordes og et Forbund i Navn af K
Albert (som dog var ej tilstede, men som holdt dette Forbund
dre end det forrige), de meklenborgske Hertuger Albert, Hi
og Magnus, og de holstenske Grever Hinrick og Clawes,
om de fangede nogle Krigsfolk i Krigen mod den danske Ko
dem skulde de samtlig dele efter Mandtal, men fangede de He
da skulde den svenske Konge have Trediedelen deraf, de me
borgske Hertuger den anden Trediedel, og de holstenske Grever
tredie, og de Fangne skulde løse sig efter alle de Forbundnes
ske, og ej løslades uden med Samtliges Samtykke; indtog
Slotte og Lande, da skulde Alt hvad der laa i Skaane og m
det og Sverrige, samt Gotland og alle did henhørende Øer ti
Kongen af Sverrige, men hvad der indtoges i Sjelland, L
Falster med tilliggende Øer, tilhøre Hertugerne af Meklenbor
hvad som erobredes i Jylland, Fyen og Langeland med Øer, t
stenske Grever, og skulde de Alle lade alle Folk, saavel Gej
som Verdslige, der boede i de Lande, beholde deres gamle F
heder (hvo gik i Borgen herfor?). Den meklenborgske Hert
bert, hans Søn Hinrich, den holstenske Grev Hinricke, o
wes af Lembek, Ridder, (som uden Tvivl var Hovedmand
den oprørske Adel, endskjøndt han var Kongens Drost) hang
Segl for. Dette Brev er saavelsom det Forrige paa Platt
findes trykt hos Pøtker (ibid p. 21) og Gram (p. 167).
seer heraf, at de forenede Herrer havde isinde rent at erobre

mark, at Holstenerne fik Broderparten, og at Hansestæderne ventelligen ej skjøttede om Land, men lode sig nøje med Handelsfrihed. Valdemar den Fjerde. Aar 1368.

Den 2den Februar samlede Søstæderne Rostok, Stralsund, Wismar og Lybek sig i Lybek, hvor da fremlagdes: En Forening, rimeligen mellem Stæderne og med den svenske Kong Albert, de meklenborgske Hertuger, Albert, Hinric og Magnus, de holstenske Grever Henric og Nicolaus og Jyderne, for 2 Aar, i Henseende til de Voldsomheder og den Uret Kongerne af Danmark og Norge havde forøvet mod Kjøbmændene, hvilken dog skulde kun vare i eet Aar med de preussiske Stæder, og med Campen, og Zeeland (venteligen er den bleven sluttet i Wismar ligesom de 2 andre) den skulde begynde med Fasten (den 27 Februar) og vare fra Paaske af i 2 Aar og med de andre i eets til desstørre Tryghed overlod Hertugen af Meklenborg Stæderne sine Byer og Slotte Wittenborch og Ribbenitze, til 22 Februar, og skulde de holde med ham og de holstenske Grever en Samling i Grevesmolen og da afgiøre naar og hvor Forsvaret skulde begynde (Politiqven vilde allerede at al Krig skulde bære Navn af defensiv) og om man skulde tage Machiner med, saa og Heste; om at skaffe Hertugen Fetalie og Skibe, som han havde bedet om ligesaavelsom den holstenske Grev Hinric; der skulde og hver fremlægge for den anden Brevene om Forbundet, saa og den svenske Konges Pergaments-Brev med Udkast til Stædernes Friheder i Skaane, og Lejdebrev til de meklenborgske Stæder; man afgjorde og at Lybek og Wismar skulde tage Wittenborch i Besiddelse, og Stralsund og Rostok Ribbenitze; om Nogen af dem kostede mere end det Indbragte, saa skulde den anden Del betale Mangelen efter hver Stads Indretning, herom gives Breve og tales med hver Stads Raad; man skulde og der tale om de smaa Skibe som kaldes Skuder, og denne Samling holdes

Valdemar den Fjerde. Aar 1368.

des den 16 Februar; efter Samlingen i Grevesmolen skulde
ufortøvet ride til Ribbenitse for at modtage den paa 3 Marts;
da alle 4 Stæder Lybek &c. mødes man skulde og handle og afsale
Hertug Eric af Saxen at han skulde stille Stæderne Borgen
at Ingen hverken af hans Land eller af Anders maatte drage
dem hans Befæstninger og Lande til Kongen til Stædernes Sk
men baade han og Stæderne skulde sidde sammen i Fred og
saa at Ingen skulde fornærme den anden, og skulde dette afg
den 18 Februar, og vare i 2 Aar; det samme skulde og skee
lem bemeldte Hertug Eric og den meklenborgske Hertug og
verne af Holsten og Borgen derfor stilles i Lybek; til Kon
(Valdemars) Sendebud Hartvic Hummerobüttel og
man sagde Stæderne: at i Henseende til det de havde sagt
igaar, at om de ej imodtoge en Dag (Stilstand) paa Kon
Vegne, saa maatte Kongen herover klage for Paven, Kej
Herrer, Fyrster og Venner, saa svarede de hertil, at de og
klage for Herrer, Fyrster og Venner, hvorledes Kongen tog
Skib og Gods under Fred, Tryghed og en god Sone, og
de være undskyldte om de satte sig herimod; Stralsund paat
at tale med Gripeswold, Stetin, Tanklam og Stargard om
svar, hvad Hielp og hvor mange Folk de vilde give, for a
et endeligt Svar, og havde Herre Betheman Precemyn
get sig at skaffe Kolbergernes Svar til Stralsund inden den
bruar; Lybek paatog sig at handle med Hamborg, Stade o
men om Forsvaret, saa og om den uafgjorte Trætte mellem
borgerne og Stæderne.

Den 27 Februar samledes Fuldmægtige fra Lybek,
Stralsund, Wismar og Gripswold i Grevesmolen, og v
at Lybek skulde svare Kiil paa sit Brev; Wismar paamind

Valdemar den Fjerde. Aar 1368.

ktam, som ofte var erindret af Lybek, at betale hvad den var Stæderne skyldig. Lybek skulde skrive til Campen, og Wismar til Prenssen om at svare skriftligen til Lybek, hvad man skulde gjøre ved Hamborgerne, som ej vilde staa Stæderne bi, og opfylde hvad der vedtoges i Cöln, om Hamborgerne skulde udelukkes af Hansen eller Kjøbmændenes Samling, hvad der skulde gjøres ved dem, som droge til Danmark og fiendeligt Land, og om de skulde behandles som Fiender, naar de bleve fangne. Raadet i Lybek, Stralsund, Wismar &c. sagde til Hertugen af Mekelenborg og de holstenske Grever: Dersom Freden, vi og de have gjort sammen, skulde brækkes enten af den saxiske Hertug, eller af Grev Alf eller og deres Mænd, da skal vi inden 14 Dage efter komme sammen for at holde en Dag med saadan en; vilde de ej holde en Dag, Freden da være brækket med dem Alle, og det lovede de sig indbyrdes; Raadet af Lybek paatog sig, efter Begjering af Herrerne og de andre Stæder, at tale med den holstenske Grev Alff, at han skulde holde Trygheds med dem og med Skaane, ligesom den saxiske Hertug Eric holdt med Herrerne og Stæderne; Enhver skulde med sit Raad handle om Farsvaret, om dermed skulde forholdes, som Hertugen af Mekelenborg og Grev Hinric vilde, og om man skulde komme til Hjelp med Fetalie og Skibe, og om Herre Nicolaus Lembeke skulde forblive ved Stædernes Folk (civitatenses), siden de sagde at ville gjengjelde slige Udgifter med fangne Fiender, eller med hvad andet de kunde erhverve paa slig Reise; Raadet af Stralsund og Gripeswold skulde lade lægge Skibe for Penens Udløb at forhindre Fienden (venteligen fra Brandenborg og andre Lande, thi paa de pommerske Fyrster kan man ej tænke, da disse vare forbemeldte Stæders Landsherrer) at komme der igjennem til Kongen af Danmark, og hvad de herfor udlagde, skulde de andre Stæder erstatte dem; naar

Raads-

Valdemar den Fjerde. Aar 1368. Raadsherrerne kom hjem, maatte de ej tillade større Skibe en 12 Læster at gaae ud, uden de stillede Borgen, at ville seile t af Stæderne; Enhver skulde med sit Raad aftale om Mand Folk dertil, og Heste; Enhver skulde lade sine Hovedmænd med til næste Samling.

Den 12te Marts forenede de holstenske Grever Henri Claus sig med følgende af den jydske Adel: De Herrer Stig derson, Claus Limbek, Ivar Nicleson, Anders Offi Christen Raas, Niels Torstenson, Lauge Offeson, Nielsson, Niels Eskesøn, Niels Ericssøn, Poul Je Riddere, Poul Glob, Gotskalk Skarpenberg, Tage son, Hartvig Pogwisk, og Niels Stob, Væbnere, hv disse lovede at ville staae den jydske Hertug Henrik og hans Hjelpere troligen bi, til at forsvare deres Privilegier, Ret og heder og at de aldrig vilde gjøre Fred med Kong Valdemar bemeldte Hertugs og hans Undersaatteres Villie og Samtykk ej heller før de havde uden al Svig skaffet Hertugen Lange Greverne lovede derimod Adelen at forhjelpe dem til alle deres vilegier og Friheder, og at blive ved Kong Valdemars (2) og uden dem ej at indgaae nogen Sone eller Forlig. Begge ter hang deres Segl under. Hvitfeld, som S. 597-98 fortæller dette, lægger til, at Adelen gjorde dette Oprør for gens strænge Medfart, at han ideligen brugte sine Undersaa Krig, og gav dem hverken Tid eller Pusterum. Gram gj rigtige Anmærkning (p. 166) at man vist veed, at Kongen paa Rettertingene mange af disse Herrer ved de Gods, som i Menveds og hans egen Faders Christophers Tid havde under Kronen, men som de af den slesvigske Kong Valden Grev Gert havde faaet sig skjænket under Navn af Pant

anden Magt. Valdemar handlede altsaa omtrent saaledes som Carl XI siden i Sverrige; Noget deraf kan have været billigt, men meget ogsaa haardt og lovstridigt.

Waldemar den Fjerde. Aar 1368.

Den 15 Marts holdt Søstæderne Samling i Rostok, hvor et Brev fra Keiseren oplæstes, og man enedes om at Skibe paa 12 Büsser maatte seile til Sverrige og Gotland; Alle udnævnte deres Hovedsmænd, undtagen Gripeswold; Lybek udnævnte Bruno Worendorp, Johan Schepenstede og Gherard af Attendorn, og saaledes de andre Stæder Stralsund, Stetin, Wismar og Rostok; om En beskyldtes for at have draget hen til forbudne Stæder, saa kunde han rense sig med sin Ed, men Enhver skulde forsøne hvad han heri havde forseet sig i de forbigangne Aar efter de da indgaaede Recesser; Stæderne lovede at ville betrygge, hver i sin By og Havn, den svenske Konges og mekkelborgske Hertugs Vasaller og Tjenere, naar de ej vare fredløse, eller havde med sig hjemget og paa Havet ranet Gods; Enhver skulde i sit Raad forestille at man maatte forøge Forsvaret kaldet "Wern", saa at hver By skulde udrede Halvdelen af de vedtagne Bevæbnede, og at de skulde blive i 2 Maaneder hos Hovedmændene efter deres Velbehag; Enhver skulde være færdig med sine Bevæbnede til Paaske (den 9 April) og den 16 April være ganske vist samlet paa "Seland"; Lybekerne skulde føre med sig 2 Machiner og 2 machinmæssige Værktøjer, det ene kaldet "drivende Værk" (venteligen tjenende til Stenes Udkastning), og een, kaldet Katt (et ophøiet Værk, hvorpaa man satte Machiner) eller og 2 drivende Værk med Machiner; Stralsunderne 2 Machiner og et drivende Værk; Stetinerne een Machine; men de vilde berette det til deres Raad, hvilket dog Stæderne ej tilstod dem; Gripeswold een Machine; Rostok 2 og Wismar 2; de overlode og Hertugen af Mekklenborg 10

Valdemar den Fierde. Aar 1367.

Den 21 Junii, (hvorimod Langebek antoger den 14 Ap thi i Diplomet staaer første Sommerdag, nu delte vel de gamle N disse Aaret egentligen kun ind i Sommer og Vinter, men deri vise andre Breve, at Hakon var i Tronhjem i Junii Maaned) tog Kong Hakon i Tronhjem Peter Alexandersøn Kone Barn og alt deres "Warnad" og Gods i sin Wære og kongel Trøst, saa at Ingen maatte tilføie dem eller Gods nogen Ska han gav ham og sin Sætters-Gaard Berghø frels og qvit fra Udtog, Skatter, Told og "a laghom" siden han var bleven h haandgangne Mand; Enhver, som var ham Noget skyldig, sku betale ham inden ½ Maaned, efterat de havde seet eller hørt d Brev. (Diplom. Langeb.)

I et Brev of 8 April bevidne Philip Gudbransen, Ka broder i Tronhjem, og flere, at de vare overværende ved en C tract i Bjarkø, og i et Brev af 4 Maj bevidne Alfer Thoralldas og Flere, at de vare i Bjarkei paa Helgholand, og kalde deri B vet et Kiøbebrev. (Diplom. Langeb.) I et Brev af Biskop H vard i Opslo af 15 April nævnes Ejdaskogs Sogn og Wing (Diplom. Langeb.)

Den 16 Junii i Bergen stadfæstede Kong Hakon den Ano ning Erkebisp Nikulas af Upsal og Kong Hakon, denne Ko ges Farmoders Fader, havde giort om Jemteland. Brevet er vet i hans norske Riges 23 Aar, og skriver han sig deri Kong Norge og Sverrige. (Hadorfs Olafssaga. S. 148-49.)

Aar 1368.

Den 1 Januar samledes Søstæderne i Rostok, hvor de e stemmigen vedtoge, at de vilde vedblive Forsvaret og holde Fo ningen sluttet i Cøln; de af Lybek skulde udsende 3 Kogger m 300 Bevæbnede, Rostok 2 med 200, Stralsund 2 med 200.

W

Valdemar den Fjerde. Aar 1368.

Wismar 1 med 100 og Hamborg 1 med 100, dog vilde de Sidste først give deres Raad det tilkjende, og svare Lybeckerne inden den 16 Januar; Hamborgerne vilde og holde en Dag i deres By med Bremen og Stade hvorhen Lybek skulde i Alles Navn sende Befuldmægtigede, for at bevæge de 2 Sidste til at gjøre Noget for Kjøbmandskabets fælles Nytte; Lybeckerne skulde og lade Kiel dette vide; Gripeswold skulde og give een Kogge med 75 Bevæbnede, og Herre Hinric Schuppelingberch ride did hen og bringe ufortøvet Svar; Colberch 1 med 40 Bevæbnede, og de Gjensvar inden 18 Januar; Stetin 1 med 80, og de Svar til samme Tid; dersom der fattedes Nogle i 1000 Bevæbnede, saa skulde hver Stad, som vilde blive ved Forsvaret og Foreningen, erstatte dem efter Personernes Antal, og siden, naar man havde faaet Alt at vide, skulde tilskrives Rostockerne, Preusserne og dem af Campen, hvilke der vilde blive ved Foreningen og hvilke ikke; Hamborgerne spurgde derpaa de andre Stæder, hvad Hjelp de vilde vise, om Kongen af Danmark eller Andre, eller og en Fyrste, vilde angribe Kjøbmændene, der vilde beseile Elven; de henskjød sig Alle til deres Raad, og vilde svare til St. Hansdag; i Henseende til Forbund med (Lands) Herrerne bleve Lybek, Rostok, Stralsund og Wismar enige om, at om de ej vilde forbinde sig med dem for eet Aar, saa kunde det og udstrækkes til 2, men de andre Byer vilde berette dette til deres Raad; man skulde og sige Herrerne, at en Dagtingning med den danske Konge til den 2 Februar maatte holdes, fordi Kongen da skulde betale Stæderne den Skade, som de beregnede til 1200 Mark purt Sølv (rimeligen var der flere Terminer ansatte til videre Betaling, thi var deres hele Skade ej større, saa var deres Adfærd underfundig og slet, og ej heller stort bedre, ifald Kongen havde vedtaget at betale videre til andre Ter-

Valdemar den Fjerde. Aar 1368.

miner, men Ulykken var, at de ej troede ham); i Henseende Jyderne (Kongens oprørske Adel) afgjordes, at Herrerne sk opholde (teneant) dem til Paaske; i Henseende til den Bergen Forsikkring Herrerne skulde give Stæderne, da enedes de om, de vilde lade sig nøje med Ribbenitze, og en af disse Byer S husse, Wittenborch eller Boysseneborch, eftersom det syntes Lyb kerne; man bevilgede Kjøbmændene at hyre Skibe i Flandern at sende til Bergens Kjøbmænd at føre deres Gods bort paa; stockerne maatte sende 2 smaae Skibe af 12 Læster til Kjøbmænd i Thunsberch og Aslo; Lybekkerne og Wismarerne skulde tilsk dem i England og Flandern, at de ej skulde sende Vaaben, Fe eller nogen Ting til Danmark; hver By skulde tilkjendegive Borgere og Kjøbmænd, som havde mod Forbudet handlet Danmark og Skaane, og andre forbudne Stæder i afvigte H eftersom vedtaget var i Recessen af 6 October, og skulde deres G tilfalde den By, de vare Borgere i, og om den ej bedømte da skulde Godset tilfalde alle Stæderne; Lybekkerne skulde i Stæders Navn sende deres Notarius Magister Johan Vri til de liflandske Stæder, for at tilkjendegive dem Stædernes H sigt, og om de ej vilde give nogle Penge til fælles Kjøbmænds derstyrelse, som han og kunde tinge af paa Reisen frem og tilba og hvis ej, saa vilde alle Stæder betale Raadet i Lybek dem; 20 Januar skulde Samling holdes med Herrerne (af Meklenbor Wismar, og skulde Lybek, Wismar, Rostok og Stralsund sende tiklerne til dem, nemlig om at Hertugen af Meklenborg og de af S ven skulde rette sig efter disse 4 Byers Raads Beslutning, om at i tage Tiden af Samlingen i Lybek, om nogle Slotte indtoges, (Stædernes) Rettigheder og Friheder, om dem af Gotland.

I Wismar den 25 Januar bekjendtgjorde Hertug Albrecht af Meklenborg og hans Sønner Hinric og Magnus, at de i Henseende den megen Uret, som deres Herre Kong Valdemar af Danmark havde gjort dem imod god Tro, imod Fred og Billighed (det kunde snarere siges om dem, saafremt de med beraad Hu have hyllet ham i Søvn ved Aalholms Tractat), og som han Dag for Dag forværrede uden deres Skyld, havde forbundet sig med de holstenske Grever Hinrick og Clawes, deres kjære Ohm, og desuden med de mægtige Mænd Stig Anderson, Nicolaus Meseke af Lembecke, Lüder af Lembecke, Jvar Nicklisson, Benedict af Arenwelde, Andreas Offeson, Powel Jenson, Nicolaus Erikson, Riddere, og Goteschalck Scharpenberghe, Aage Offeson, Hartvig Pogewitsche og Nicolaus Glope, Knapen (alle jydske Adelsmænd, som af Blindhed handlede her uoverlagt imod Pligt og Politique, da de burde erindre sig, hvorledes de Fremmede behandlede dem for 30 Aar siden) og deres Hjelpere, og forbandt de sig med dem i en tro og fast Forbindelse og Hjelp med Liv og Gods og al Magt med alle Venner og Riddere og Krigsmænd mod Kongen af Norge, og imod alle (Valdemars) Hjelpere, og skulde de aldrig forlade dem eller indgaa nogen Sone og Fred uden deres Willie; den svenske Kong Albert skulde inden St. Hans Dag forbinde sig med disse Herrer, Riddere og Knegte, og derfor stille Borgen ved sine Mænd og deres Breve; 9 Riddere, hvoriblandt Vicke Moltike (dog neppe den, der var i Valdemars Tjeneste) og 11 Knapen lovede herfor med Albrecht og hans Sønner til bemeldte Grever og Herrer og paa deres Haand til 4 ærbare Riddere og 6 Knapen (Hvitfeld p. 598–600. Potkers Meckenburg Saml. 3tes St. p. 19.) Gram har upaatvivlelig Ret, naar han (p. 166) vil, at den jydske Adel har længe for- Valdemar den Fjerde. Aar 1368.

 hen

Valdemar den Fjerde. Aar 1368.

hen i forrige Aar smeddet paa dette. Vel sandt, at Kongen temmelig haard imod dem, gjorde dem vel og undertiden Uret, ofte straffede han dem dog efter Fortjeneste for deres Opror, Tro heb og Mytterie, og overalt handlede de heri umoralsk og upoli

Samme Dag og Sted gjordes og et Forbund i Navn af K Albert (som dog var ej tilstede, men som holdt dette Forbun dre end det forrige), de meklenborgske Hertuger Albert, Hi og Magnus, og de holstenske Grever Hinrick og Clawes, om de fangede nogle Krigsfolk i Krigen med den danske Ko dem skulde de samtlig dele efter Mandtal, men fangede de He da skulde den svenske Konge have Trediedelen deraf, de mel borgske Hertuger den anden Trediedel, og de holstenske Grever tredie, og de Fangne skulde løse sig efter alle de Forbundnes ske, og ej løslades uden med Samtliges Samtykke; indtog Slotte og Lande, da skulde Alt hvad der laa i Skaane og m det og Sverrige, samt Gotland og alle did henhørende Øer til Kongen af Sverrige, men hvad der indtoges i Sjelland, M Falster med tilliggende Øer, tilhøre Hertugerne af Meklenborg hvad som erobredes i Jylland, Fyen og Langeland med Øer, de stenske Grever, og skulde de Alle lade alle Folk, saavel Gejs som Verdslige, der boede i de Lande, beholde deres gamle R heder (hvo gik i Borgen herfor?). Den meklenborgske Hertu bert, hans Søn Hinrich, den holstenske Grev Hinricke, og wes af Lembek, Ridder, (som uden Tvivl var Hovedsmande den oprørske Adel, endskjøndt han var Kongens Drost) hang Segl for. Dette Brev er saavelsom det Forrige paa Plattyd findes trykt hos Pøtker (ibid p. 21) og Gram (p. 167). seer heraf, at de forenede Herrer havde isinde rent at erobre

mark, at Holstenerne fik Broderparten, og at Hansestæderne ventæligen ej skiottede om Land, men lode sig nøje med Handelsfrihed. Valdemar den Fierde.

Den 2den Februar samlede Søstæderne Rostok, Stralsund, Wismar og Lybek sig i Lybek, hvor da fremlagdes: En Forening, rimeligen mellem Stæderne og med den svenske Kong Albert, de meklenborgske Hertuger, Albert, Hinric og Magnus, de holsteinske Grever Henric og Nicolaus og Jyderne, for 2 Aar, i Henseende til de Voldsomheder og den Uret Kongerne af Danmark og Norge havde forøvet mod Kiøbmændene, hvilken dog skulde kun være i eet Aar med de preussiske Stæder, og med Campen, og Zeeland (ventæligen er den bleven sluttet i Wismar ligesom de 2 andre) den skulde begynde med Fasten (den 27 Februar) og vare fra Paaske af i 2 Aar og med de andre i eet; til desstørre Tryghed overlod Hertugen af Meklenborg Stæderne sine Byer og Slotte Wittenborch og Ribbenitze, til 22 Februar, og skulde de holde med han og de holstenske Grever en Samling i Grevesmolen og da afgiøre naar og hvor Forsvaret skulde begynde (Politiqven vilde allerede at al Krig skulde bære Navn af defensiv) og om man skulde tage Machiner med, saa og Heste; om at skaffe Hertugen Fetalie og Skibe, som han havde bedet om ligesaavelsom den holstenske Grev Hinric; der skulde og hver fremlægge for den anden Brevene om Forbundet, saa og den svenske Konges Pergaments-Brev med Udkast til Stædernes Friheder i Skaane, og Lejdebrev til de meklenborgske Stæder; man afgiorde og at Lybek og Wismar skulde tage Wittenborch i Besiddelse, og Stralsund og Rostok Ribbenitze; om Nogen af dem kostede mere end det Indbragte, saa skulde den anden Del betale Mangelen efter hver Stads Indretning, herom gives Breve og tales med hver Stads Raad; man skulde og der tale om de smaa Skibe som kaldes Skuder, og denne Samling holdes

Aar 1368.

Valdemar den Fjerde. Aar 1368.

des den 16 Februar; efter Samlingen i Grevesmølen skulde m
ufortøvet ride til Ribbenitze for at modtage den paa 3 Marts,
da alle 4 Stæder Lybek rc. mødes; man skulde og handle og afsale m
Hertug Eric af Saxen at han skulde stille Stæderne Borgen
at Ingen hverken af hans Land eller af Andres maatte drage igj
dem hans Befæstninger og Lande til Kongen til Stædernes Ska
men baade han og Stæderne skulde sidde sammen i Fred og E
saa at Ingen skulde fornærme den anden, og skulde dette afgjø
den 18 Februar, og vare i 2 Aar; det samme skulde og skee m
lem bemeldte Hertug Eric og den meklenborgske Hertug og G
verne af Holsten og Borgen derfor stilles i Lybek; til Kong
(Valdemars) Sendebud Hartvic Hummersbüttel og N
man sagde Stæderne: at i Henseende til det de havde sagt i
igaar, at om de ej imodtoge en Dag (Stilstand) paa Kong
Vegne, saa maatte Kongen herover klage for Paven, Keiser
Herrer, Fyrster og Venner, saa svarede de hertil, at de og maa
klage for Herrer, Fyrster og Venner, hvorledes Kongen tog de
Skib og Gods under Fred, Tryghed og en god Sone, og vi
de være undskyldte om de satte sig herimod; Stralsund paatog
at tale med Gripeswold, Stettin, Tanklam og Stargard om S
svar, hvad Hielp og hvor mange Folk de vilde give, for at f
et endeligt Svar, og havde Herre Bethman Preremyn pa
get sig at skaffe Kolbergernes Svar til Stralsund inden den 20
bruar; Lybek paatog sig at handle med Hamborg, Stade og N
men om Forsvaret, saa og om den nafgjorte Tratte mellem H
borgerne og Stæderne.

Den 27 Februar samledes Fuldmægtige fra Lybek, Ro
Stralsund, Wismar og Gripswold i Grevesmølen, og vedt
at Lybek skulde svare Kiil paa sit Brev; Wismar paaminde S

Fl

Kam, som ofte var erindret af Lybek, at betale hvad den var Stæderne skyldig, Lybek skulde skrive til Campen, og Wismar til Prenssen om at svare skriftligen til Lybek, hvad man skulde gjøre ved Hamborgerne, som ej vilde staa Stæderne bi, og opfylde hvad der vedtoges i Cöln, om Hamborgerne skulde udelukkes af Hansen eller Kjøbmandenes Samling, hvad der skulde gjøres ved dem, som droge til Danmark og fiendtligt Land, og om de skulde behandles som Fiender, naar de bleve fangne. Raadet i Lybek, Stralsund, Wismar rc. sagde til Hertugen af Mekklenborg og de holstenske Grever: Dersom Freden, vi og de have gjort sammen, skulde brækkes enten af den saxiske Hertug, eller af Grev Alf eller og deres Mænd, da skal vi inden 14 Dage efter komme sammen for at holde en Dag med saadan en; vilde de ej holde en Dag, Freden da være brækket med dem Alle, og det lovede de sig indbyrdes; Raadet af Lybek paatog sig, efter Begjering af Herrerne og de andre Stæder, at tale med den holstenske Grev Alff, at han skulde holde Tryghed med dem og med Skaane, ligesom den saxiske Hertug Eric holdt med Herrerne og Stæderne; Enhver skulde med sit Raad handle om Farsvaret, om dermed skulde forholdes, som Hertugen af Mekelenborg og Grev Hinric vilde, og om man skulde komme til Hjelp med Fetalie og Skibe, og om Herre Nicolaus Lembeke skulde forblive ved Stædernes Folk (civitatenses), siden de sagde at ville gjengjelde slige Udgifter med fangne Fiender, eller med hvad andet de kunde erhverve paa slig Rejse; Raadet af Stralsund og Gripeswold skulde lade lægge Skibe for Penens Udløb at forhindre Fienden (venteligen fra Brandenborg og andre Lande, thi paa de pommerske Fyrster kan man ej tænke, da disse vare forbemeldte Stæders Landsherrer) at komme der igjennem til Kongen af Danmark, og hvad de herfor udlagde, skulde de andre Stæder erstatte dem; naar

Raads-

Valdemar den Fjerde. Aar 1368.

Raadsherrerne kom hjem, maatte de ej tillade større Skibe end 12 Læster at gaae ud, uden de stillede Borgen, at ville seile til af Stæderne; Enhver skulde med sit Raad aftale om Mach Folk dertil, og Heste; Enhver skulde lade sine Høvedsmænd fi med til næste Samling.

Den 12te Marts forenede de holstenske Grever Henric Claus sig med følgende af den jydske Adel: De Herrer Stig derson, Claus Limbek, Ivar Nicleson, Anders Offes Christen Raas, Niels Torstenson, Lauge Offeson, J Nielsson, Niels Eskesøn, Niels Ericssøn, Poul Jens Riddere, Poul Glob, Gotskalk Skarpenberg, Tage O son, Hartvig Pogvisk, og Niels Stob, Væbnere, hvor disse lovede at ville staae den jydske Hertug Henrik og hans M hielpere troligen bi, til at forsvare deres Privilegier, Ret og heder og at de aldrig vilde gjøre Fred med Kong Valdemar u bemeldte Hertugs og hans Undersaatteres Villie og Samtykke, ej heller før de havde uden al Svig skaffet Hertugen Langela Greverne lovede derimod Adelen at forhielpe dem til alle deres vilegier og Friheder, og at blive ved Kong Valdemars (2) Br og uden dem ej at indgaae nogen Sone eller Forlig. Begge ter hang deres Segl under. Hvitfeld, som S. 597-98 al fortæller dette, lægger til, at Adelen gjorde dette Oprør for K gens strænge Medfart, at han ideligen brugte sine Undersaatt Krig, og gav dem hverken Tid eller Pusterum. Gram gjør rigtige Anmærkning (p. 166) at man vist veed, at Kongen fil paa Rettertingene mange af disse Herrer ved de Gods, som i M Menveds og hans egen Faders Christophers Tid havde st under Kronen, men som de af den slesvigske Kong Valdema Grev Gert havde faaet sig skjænket under Navn af Pant og

uden Magt. Valdemar handlede altsaa eenegang saaledes som Carl XI siden i Sverrige; Noget deraf kan have været billigt, men meget ogsaa haardt og lovstridigt. Valdemar den Fierde. Aar 1368.

Den 15 Martz holdt Søstæderne Samling i Rostok, hvor et Brev fra Keiseren oplæstes, og man enedes om at Skibe paa 12 Læster maatte seile til Sverrige og Gotland; Alle udnævnte deres Høvedsmænd, undtagen Gripswold; Lybek udnævnte Bruno Warendorp, Johan Schepenstede og Gherard af Attentorn, og saaledes de andre Stæder Stralsund, Stetin, Wismar og Rostok; om En beskyldtes for at have draget hen til forbudne Stæder, saa kunde han rense sig med sin Ed, men Enhver skulde forsøne hvad han heri havde forseet sig i de forbigangne Aar efter de da indgaaede Recesser; Stæderne lovede at ville betrygge, hver i sin By og Havn, den svenske Konges og meklenborgske Hertugs Vasaller og Tienere, naar de ej vare fredløse, eller havde med sig hjemført og paa Havet ranet Gods; Enhver skulde i sit Raad fastsætte at man maatte forøge Forsvaret kaldet "Wern", saa at hver By skulde udrede Halvdelen af de vedtagne Bevæbnede, og at de skulde blive i 2 Maaneder hos Høvedsmændene efter deres Velbehags; Enhver skulde være færdig med sine Bevæbnede til Paaske (den 9 April) og den 16 April være ganske vist samlet paa "Seeland"; Lybekkerne skulde føre med sig 2 Machiner og 2 machinemæssige Wurkaster, det ene kaldet "drivende Werk" (venteligen tjenende til Steenes Udkastning), og een, kaldet Katt (et ophøiet Werk, hvorpaa man satte Machiner) eller og 2 drivende Werk med Machine; Stralsunderne 2 Machiner og et drivende Werk; Stetinerne een Machine; men de vilde berette det til deres Raad, hvilket dog Stæderne ej tilstod dem; Gripswold een Machine; Rostok 2 og Wismar 2; de overlode og Hertugen af Meklenborg 10

Valdemar den Fierde. Aar 1368.

Skibe til Hielp og Proviant for 1000 Mark lybsk, at han skul blive paa dem og gaae over med dem, men han bad desuden 2000 Mark lybsk, hvorfor han vilde med sine Riddere og Vasal stille Borgen, at han skulde igien betale dem af Fredsfrænkeres Fanger, og om han det ej gjorde, da betale dem i Sverrige i K ber og andre gode Vare; Enhver paatog sig at berette dette til res Raad, og at give Svar i Wismar den 22 Marts om Rid gen; Lybeckerne fik Fuldmagt at love i Alles Navn til Greve H rick og Nicolaus af Lembeke 500 Mark lybsk, naar de vi drage over med Stæderne, og have enten 100 eller 80 Bevæbn med sig; hver 100 Bevæbnede skulde have 20 Heste; naar Sk pere krævede for høj Fragt, og Byen trængte til Skibe, saa kun den tage Skibene, og betale dem efter Stædernes Afsigt; vi Stæderne laane Hertugen af Meklenborg de 2000 Mark, saa sku enhver Stad sende sine Raadmænd til Wismar for at tage Borg af ham.

Dette mægtige Forbund bragte Kong Valdemar til at gr til sit gamle og sædvanlige Middel, nemlig at forlade Riget paa Tid, da han vel vidste, at hans Fiender bare personligt Had ham, og at han ej var saa skikket for sit hastige Sind og Højmod hed at handle med dem, som hans mere lempfældige og eftergiven Rigsraad. Især foragtede han Hansestæderne som et Selskab Kjøbmænd og Republiker, med hvilke han efter Kongens Vis fandt det under sin Værdighed at indlade sig i Underhandling. hans Fienders Magt og gik ud paa at erobre hele Riget, saa fa han det nok for klogt at unddrage sig til en Tid for ej at falde i res Hænder. Men højmodigere handlede Preussens Friderich, han enten vilde vinde eller dø som Konge, og ligeledes var Fri drich III, som vilde dø i sin Rede. Man kan herfor ej und

ovër, at den plattydske Krønike lybske Krønike og islandske Annaler Waldemar
lade ham af Frygt for Hansestæderne undvige og fly af Riget; den Fjerde.
han frygtede og, efter Hvitfeld S. 606, for sin egen oprørske Adel, Aar 1366.
og for Holstenerne som og for Hertugen af Jylland, der vilde have Langeland. Den gamle holstenske Krønike (Leibnitz's Access. 57.) siger, at Claus Limbek, som stod i Venskab med alle fornemme Jyder, tilhviskede en Bisp, som var en af Kongens Fortrolige, (efter Svaningius Herre Magnus af Børlum, hvilket er urigtigt), som en stor Hemmelighed, der ej maatte gjøres bekjendt, at der var Nogle, som Dag og Nat pønsede paa at forgive Kongen, men Bispen betroede dette strax til Kongen, som derfor forlod Riget. Petrus Olai siger (Script. I. 136) at det sagdes Valdemar hemmeligen, at man vilde forgive ham, hvilket staaer i Krøniken, som slutter med 1523 (Script. VI. 229). Cornerus (col. 1110) giver denne rigtige Beretning, at Valdemar flygtede, fordi Hansestæderne ved deres mange og store Gaver havde ophidset Fyrsterne mod ham, og af Frygt for Sines Forræderie og Hansestædernes opbragte Sind, men han henfører urigtigen hans Reise til 1366, ligesom Hvitfeld til 1369. Naar der i Erkebisp Nicolai lille Krønike (Script. VI.) staaer, at Kongen forlod Danmark, uden at Nogen forfulgte ham, og det, fordi Guds Haand forfulgte hans Misgjerninger, saa er den første Gjerning aabenbare urigtig, og den anden overtroisk og formastelig; den kloge Hamsfort (Script. I. 312) følger dog Nicolaus heri; hvilket og Krøniken, der slutter med 1523, gjør (l. cit.). Men forend han forlod Riget, beskikkede han Herre Henning Podebusk til Hovedsmand i det, og gav ham og Rigsraadet Magt at gjøre Forlig med de vendiske eller Søstæderne, hvilke da vare da samme i Europa i Henseende til deres Rigdom, som England nu. Ved Messen forlod han Riget

Valdemar den Fjerde. Aar 1368. i al Stilhed paa en Skjærtorsdag den 6 April, og tog en
Skat af Penge og Liggendefæ med sig, deels fordi hans Hjerte h
vel meget dertil, deels og fordi han troede, at den var sikkerst h
han var, hvori han dog feilede, som Udgangen viste, og endeli
deels for at tilsjøe sig Undsætning med sine mange og mægtige F
der. At han just drog bort paa denne Tid og i saadan Hast,
vel fordi Fienden allerede vilde vise sig i Øresund, og gaae
Sjælland i April. Man maa ogsaa troe, at den danske Flode
da forsømt, og ej i den Stand mere, som i 1362, hvoraf man
maa slutte, at Kongen stolede paa Fredens Vedligeholdelse, h
ket og det, han afskaffede endel fremmede Krigsfolk i forrige A
synes at vise. De Forbundne have vel og gjort den Orlog i al
lig Stilhed, og holdt den hemmelig saalænge de kunde. Kon
tog først Vejen til Pommern, og derfra til Brandenborg til Ma
greven Otto, hvis Broder Ludvig havde havt hans Søster i
agtede vel og at klage for Keiseren, men denne var paa Vejen
Italien, og den 10 April allerede i Wien, og den 23 Julii i I
lien udi Mantua. I Brandenborg opholdt Valdemar sig
Tidlang venteligen paa de ham pantsatte Slotte Lokow og Del
borg. — Skade, at man intet Diplom har af ham i dette hele A
Denne hans udenlandske Reise var den længste siden han blev K
ge, thi den varede i 4 Aar.

De af Campen, som de islandske Annaler kalde Kamper
kom i April til Norge, østen for Lindesnæs, og ødelagde med I
og Brand 15 Kirkesogne paa Agdesiden, brændte og Byen M
strand ("Malstrand") med Klostere og Kirker, og 3 Kirkesogne
Hisingen, saa og de Byer Kongehelle og Lødøse, og alle Huse u
for Baahus (Bagahus) Muur, saa og nesten 200 enkelte Huse
begge Sider af (Gøta) Elven. Uden Tvivl have efter Aftale H

k

Valdemar den Fierde. Aar 1368.

ländene og flere med paa dette Tog, som Islænderne kalde Tydske. De islandske Annaler henføre dette Tog urætteligen til 1367.

Rimeligen samlede de Forbundne sig efter Aftale i Øresund i April Maaned, thi den 2 Maj indtoge og plyndrede de Kjøbenhavn aldeles ud, saa lyder den efter de islandske Annaler Nr. 410; bleve og Mestere af Slottet der; ligesaa indtoge de Helsingør, Nykjøbing paa Falster, Falsterbode og Skanør i Skaane; samt Øerne Amager og Hveen, og plyndrede dem og Nyholm formodentligen Aalholm i Lolland, og brændte og plyndrede vidt og bredt i Sjælland (man maae forundre sig over denne hastige Fremgang, og at de Danske satte dem ingen Flode imod). Rimeligen i dette Aar og ej 1361, som Hvidtfeld S. 558 vil, beleirede de og Wordingborg Slot, men Lehnsmanden, uden Tvivl den tro og tappre Vicke Moltike, fik Undsætning uden at de vidste det, gjorde dermed Udfald og tog Mange til Fange. Efter lang Beleiring bleve de endeligen enige om, at de skulde have deres Fanger igjen, og derimod forlade Bestoldingen. Men i det samme fik de friske Folk og Befaling fra deres Øverste at vedblive Beleiringen. Efter nogen Tid stillede Lehnsmanden sig an, som om han vilde opgive Slottet og antvorde dem Slotsloven (Befalingen over Slottet) og Noglerne paa en vis Dag, hvorfor han bad, at Nogle af de Fornemste vilde komme op til sig, til hvilke han og gav Noglerne, men sagde derpaa, at han havde holdet sit Løfte, men de ej deres med at ophæve Beleiringen, og derpaa tog han dem til Fange, hvorpaa Beleiringen fik Ende.

Den svenske Kong Albert faldt med en stor Hær ind i Skaane beleirede Helsingborg, som det dog ej lader han indtog, bemægtigede sig det meste af Skaane, og blev Ystad, Cimbershavn og

Lund

Valdemar Land overgivet til ham, og skal herved efter Messenii Sigen
den Fjerde. (Scondia III. 25.) være bleven saa stolt, at han allerede i sine La
Aar 1368. ker opslugede Danmark og Norge.

Holstenerne, og rimeligen Hertugen af Slesvig med, bra ind i Jylland, beleirede Skanderborg og andre Valdemars Slo og trængde lige indtil Aalborg.

Udi Lybek den 24 Junii samlede Stæderne Lybek, Wism Stralsund, Wismar, Stetin, Gripswald, Ny-Stargard, S berg, Thorn, Elbing, Danzik, Riga, Reval, Campen, Zir see (nu Zirikzee), Dordrecht, Stavern, Amsterdam og Bri sig, og fastsatte om Skippere, Pundgeld og Frage, og om et he en Samling i Stralsund 8 Dage efter Mikkelsdag; de preussi Stæder skulde betale de Skibe, som vare skikte til at forsænke D bet (rimeligen Dybet) ved Kjøbenhavn, som beløb sig til Pund Flamsk (man seer heraf, hvor avindsyge Hansestæderne v over Kjøbenhavns skjønne Havn og Beliggenhed); til Skaane sku gjøres et Tog, og Enhver som drog did have sit fulde Harnisk, skulde en "Bursprake" (et Møde) holdes den 25 Julii; alle som droge derhen med deres Skuder for at fiske, de skulde v sikkre saa længe Fangsten varede, og det skulde man gjøre bekj over Landet, men de skulde være uden Vaaben; paa Skaane sku man give Pundgeld, og Stædernes Fogeder have Magt til at h den efter Anvisning af Togets Anførere, og skulde der være 2 danne Segl; man maatte ej salte og nedlægge Sild uden i Ska og Falsterbode, og der skulde Seglene være; hvo som brak skulde efter lybsk Ret miste sit Gods, en Tredjedel til den By var Borger af, en anden Tredjedel til den By, hvor han h begaaet dette, og en tredie Del til dem, som angave ham; skulde ej komme i Land i Skaane til at nedlægge Sild fore

Uge efter St. Jacobs Fest (den 1 August) og Intet afskrives uden Anførernes og Jagdernes Samtykke; dersom Preusserne og de af Zuderzee vilde endnu forlange Forbindelsen med Herrerne paa eet Aar, saa kunde de svare herpaa i Samlingen efter Mikkelsdag; i Henseende til Kjøbenhavns Hus (eller Slot), da om man vilde forlade "Zeeland" saa skulde det nedbrydes, men forblev man der i Landet, saa skulde man beholde det, indtil man fik en anden Forsikring ind, men saalænge man endnu havde intet andet fast, saa skulde man beholde det; holdt Anførerne det og for nyttigt, at sætte en Hovedsmand der, saa skulde de have Magt dertil; bleve de ej enige derom, saa skulde de fra de vendiske Stæder lodde derom, eet Lod for hver Stad; paa Samlingen efter Mikkelsdag skulde man bringe til Stralsund Breve om Ordinancien (Foreningen) nemlig den som var gjort i Cöln mellem de vendiske, preussiske, zuderzeiske; hollandske og zeelandske Stæder, og skulde hver By stille Forsikring fra sig om at ville holde den; der indløb ofte Klager, at Klædet fra Flandern var for kort 4, 5 til 6 Alen, og derom skulde man skrive til Hovedstæderne der og især til Brugge; udi Stralsund skulde Kyl erklære, om den vedblev Forbundet eller ej, og skulde den ingen Pundgeld have, saasom de Danske sejlede til den (dette viser, at Grev Adolf var paa Valdemars Side); de af Stralsund havde paataget sig at gjøre deres Beste med Stædernes Fiender paa Landet Rygen, og gjøre godt Regnskab derfor i næste Samling, og Hamborg skulde og paa den give tilkjende, om de agtede at vedblive Forbundet; man skulde da og forhandle om ej Pundgeldet (Afgiften af de Vare, Skibene førte med sig) skulde forhøjes; alle de, som havde været Herrernes Fiender, men sat sig med dem, skulde man i Søstæderne hvor de kom, give Brød og Øl, og Alt hvad de behøvede til deres Nødtørft, undtagen Staal, Jern,

Valdemar den Fierde. Aar 1368.

Valdemar den Fjerde. Aar 1368.

Jern, Humle og Salt; til Kongen af England, til Greven Flandern, og Stæderne i begge Lande skulde skrives, at deres I mand skulde ej fare til Danmark og Norge; man skulde bede af Meklenborg og Grev Hinrick ogsaa skrive herom; Anfør befaledes, at om de vilde holde Dag eller slutte Sone med Ko af Norge, saa skulde de handle herom med Kong Albert af S rige; Enhver skulde i sit Raad tale om, ifald Kongen af Dan gjorde Angreb der i Landet (i Tydskland), hvad de da vilde g især han af Meklenborg og Hertug Burslaf (altsaa synes d pommerske Hertug ej at have været paa Kong Valdemars S og hvor Kongen lejrede sig (dette synes at have Hensigt til det K gen søgte i Brandenborg og andre Stæder at hverve Folk) der sk man paa det næste venskabelige Slot lægge Folk derimod, og det første 200 Mand, eller saa mange som behøvedes, og de sk med Herrernes Mænd gaae Kongen under Øjnene det bedste de k de, indtil han vendte tilbage; og herom skulde man holde en I i Rostok; holdtes en Dag i Mark (Brandenborg), da skuld af Lybek, Rostok, Stralsund og Wismar beskikke dem.

I Ribe den 6 Julii udgave Nicolaus af Lembek, Rid og hans 2 Sønner de Væbnere Hennichin og Ulf, Høvedm i Riber By og Slot, (hvilket disse Oprørere havde indtaget Brev, hvorved de Alle for En og En for Alle forbandt sig at skyldige 80 Mark puurt Sølv til Henric Anderson, Borg Ribe, hvilke han havde forstrakt dem i rede Penge, og derfor p satte de ham den kongelige Rettighed i Ribe, kaldet Tolden, Aar, dog skulde han hæve den i deres Navn, og deraf hvert Aar 20 Mark af paa Gjælden; bragte den mere eller mindre ind, skulde det være paa hans Eventyr; dette skulde begynde fra S seldag; man betalte de Gjælden imens, saa skulde Tolden i

være deres; de forbandt sig til ej at overdrage eller afhænde Riber Slot og By til nogen anden, inden han havde faaet sine Penge; de vilde virke til at ingen Kjøbmand maatte udføre Vare fra Havnen ved Ringkjøbing (Renneköping) eller fra den ved Warde (Warwith) førend den sidste var indløst og bragt under Fogderiet af Riber-Slot, dog til Ribe selv undtagen, hvor fuld Told skulde betales; fornærmede Nogen heri bemeldte Henrik, da vilde de ansee det som deres egen Fornærmelse, ligesom han kunde være deres daglige Selskabsbroder (familiaris cottidianus) Diplom. Langeb. Valdemar den Fjerde. Aar 1368.

Kong Albert, som nu troede at blive rent Mester af Skaane, udgav Privilegier den 25de Julii for dette Land i Falsterbode til Hansestæderne, og skrev sig deri Herre af Landet Skaane; ja af Brevet lader det ogsaa til, at han har tragtet efter mere af Danmark. Af dette plattydske Brev haves følgende Udtog hos Hvitfeldt S. 601-605:

"Først, maa Stæderne søge Danmark og Skaane paa alle de Stæder som han undertvinge kan, og blive mægtig; de maa drage allesteds med deres Kjøbmandskab, uden Forhindring, i hans Forbeed; de skal have Fotstranden i Danmark og Skaane fri, hvor han raader. Led nogen af Stæderne, som ere udi den tydske Hanse, Skibbrud, maa de det bjerge, de maa leje dem Folk, som kan hjelpe at bjerge; hvad Gods som drives til Lande, skal tilhøre Ejerne, naar de det lader bjerge, om de derom anlange inden Aar og Dag; Lansmanden skal lade føre Strandvrag til næste Kirke, og der troligen forvare, om ret Ejermand med Bevis kommer inden Aar og Dag, dog at de betale tilbørlig Bjergelon; hvem som undslaaer Vrag, den skal straffes paa det Højeste, og han skal igjengive, hvis han haver fordulgt. Stæderne skal have deres egen Fogeder paa deres Tid i Skaane og Falsterbo, og hvor der ellers kan være dem til

Valdemar den Fierde. Aar 1368. Paa andensteds i Skaane; Fogederne maae dømme paa alle S ger, som skeer af deres Borgere, enten de ligge paa Fiddene e ej, undtagendes Blodvide, Hals og Haand kaldet; de maae stæde Andre at ligge paa deres Fid, som have ligget af Ar Tid. Man skal ingen Tydsk stævne, uden for deres egen Foged Ret, der skal han dømmes efter den Stads Ret. De maa h paa deres Fid Krohuse, og tappe Mjød, Viin, Øl. Om noget blev forbygt, og det kan bevises med Breve, og de ældste Borg som paa Landet komme, den Bygning skal afbrydes uden Brøde Fiddene blive; de maa paa Fiddene kjøbe og sælge almind Lærred, Klæde, Humle og Salt, uden Brøde. Udi Klædebo maa de lade overskjære og sælge Klæde og Lærred udi Alnetal, u Brøde. Ydermere maa Skomagere, Kræmmere, Kjøbman og allehaande Embedsfolk frivilligen bruge deres Embede, og deraf intet pligtige. Ydermere maa Kjøbmænd have deres Skuder og Baade, at fiske under Skaane, hvor dem lyster, og kun af Baaden ½ Mark skaanske den Tid over de blive der. I de maa have egne Vogne, og give af hver Vogn ½ Mark Skaa og dermed bruge deres Vogne frit den Stund de ere til Falste og udi Skaane; var det saa, at nogen Vogn omstøtte og gj Skade, den maa man anholde og Hestene, indtil Kjøbma skeer Fyllest for sin Skade. Ydermere, Klæde og andet som Heste skal føre, derfor skal man give ham ½ Mark Skaansk; gj han Kjøbmanden Skade udi Opføring, den skal han betale K manden; hvad to Heste kan føre, det maa hver lade opføre bære, som ham lyster. Ydermere, maa hver Kjøbmand ud og indskibe, naar han udi lius Dag gjør det. Hver Kjøbmand bære sit Værge, naar han ankommer til sit Herberge, desligeste han igjen vil gaae til Skibs, uden Straf; om han forsynder sig

at han bar hans Værge, da skal han bøde det med een Mark Skaansk. Hver Kjøbmand maa skibe og styrte Gods over Bord, af et Skib udi et andet, udi fornævnte Riges og Lands Havne uden Brøde. Valdemar den Fjerde. Aar 1368.

"Ydermere maa de have Pramme og lette Skuder, og give af Prammen ½ Mark Skaansk, og af Skuden 2 Ort, dermed maa de føre ud og ind naar dem lyster. Ydermere, Ingen skal betale eller anholdes for den anden, men den som bryder, skal derfor selv gjelde, saa at Ingen lider for en Andens Skyld; og skal ingen Tjenere maa forbryde eller forkaste sin Herres Gods. Ydermere, førte en Kjøbmand noget sit Landgods fra et Marked til et andet, deraf skal man ingen Told give.

"Kongens ny Mynt skal ikke gaa før 8 Dage før Michelsdag, hver Kjøbmand skal kjøbe med Kongens Mynt, bryder Nogen derover, hvilken man offentlig betræder, den skal bøde 5 Mark Skaanske, og skal Bonde-Markedet til Falsterbo være paa det svenske Fid, og ingen andensteds. Ydermere, er dette Tolden, som af alt Gods skal gives for, af hver Sildebaad, af Læsten 20 skaanske Penninge; den Sild man skiber, og lader igjennem Øresund, af den er man ingen Told pligtig, men Skibet som Silden iføres giver 11 Skilling Grot; af en Læst Sild fra Landet 20 skaanske Penninge, en Tønde Kokjød 2 Penge Skaansk, en Tønde Smør 10 skaanske Penge, et Degger Oxehuder eller Kohuder 10 skaanske Penge, af en levendes Oxe man vil føre over Søen 10 skaanske Penninge, en Hest, som haver kostet over 20 Mark, 2 Ort, en Hest som koster ringere 2 Ortug, et Pakke Klæde under 20 Lagen 1 Ort til Told. Ydermere, alle tydske Kjøbmand, som til Skaane og Falsterbo boendes ere, som eje selv Jord og Grund, de ere fri. Døde Nogen udi fornævnte Rige og Lande, da maa den tydske Fo-

 geb

Valdemar den Fjerde. Aar 1368. ged eller Fornemste under dem, antvorde den Dødes rette Arvin hans Gods, var ingen Arving nærværende, da maa han fore Land, og antworde den, der Ret til haver. Dette Brev skal hindre andre Breve, som de haver af Konger; denne forne Maade skal de bruge med al Frihed til evig Tid. Alle disse S ker til ydermere Forvaring have vi Kong Albret med vort R Fuldbyrd og Samtykke, hængt vort Indsegle for dette Brev; y mere haver Carl Olufsson von Lustrum, Timme Galle, Olufsson, Ulff Jarsson, Anders Jacobsson, Erich Ca son, Riddere, Arved Giøsteson, Hasse Tuues og Find der, Wæbnere, som denne Handel haver overværet med forben Konge, hængt vores her hos. Givet til Falsterbo Aar 1368 St cobi Apostels Dag. — Det er og trykt paa Tydsk hos Willebra 3ter Theil p. 29. haves ogsaa i Diplom. Langeb. Mst. meste komme disse Friheder overens med dem Hansestæderne h faaet af de danske Konger.

Samme Dag og Sted gav Kong Albert ogsaa andre naadnings-Breve til andre Byer og kalder sig i dem alle Her Skaane; Et gav han til "Schepen", Raadet, Borgerne, og ganske Menighed af Amsterdam, Jukhuysen og Wieringhe alle deres Hjelpere i denne Krig; Af dette haves en Vidisse ud 1544 den 14 Junii ved Prindsen af Orangien General Stath for den romerske Keiser i Hollandt, Zeelande og Vrieslant, i ken siges, at for Diplomet hang 9 Segl af hvidt Vox, af Kongens og 3 andre vare runde, men de andre trekantede, gens stod Alberti Dei gracia, og videre anføres ikke, mindre ket, som efter Hvidtfeld S. 605 skal have været de 3 Krone saavidt man veed, da først bleven brugt, fordi han haabede at Konge i Danmark. Man har i Diplom. Langeb. endnu et

Vidisse af dette Diplom ved Georgius af Egmond Bisp i Utrect, udstadt i Hag den 20 Junii 1544. Valdemar den Fjerde. Aar 1368.

Et andet Benaadnings-Brev af Kong Albert er til Staden Havdenvyck, hvoraf Raadet der har udstædt en Vidisse den 23 Maj 1594, ja endogsaa en høitydsk Oversættelse; begge komme i det Væsentlige overeens med Lybeks, og de flere Stæders Diplomer, dog er Hardenvyks kortere. Det tredie Benaadings-Brev gav Kong Albert til Byen Campen af samme Indhold; (Diplom. Langeb.) Det fjerde atter til Kampen om at beholde deres Fytter paa Skanør i Ro, som de længe havde havt, og bliver deres Beliggenhed beskrevet (ibid.) Det femte er til Amsterdam om deres Vitter, og skulde de, som laae paa deres Vitter saa og paa Campens, dømmes efter hver af disse Byers Ret. Af dette er en Vidisse udgivet af Prindsen af Oranien 1544 den 14 Junii. Det femte gav han samme Dag og Sted til Byerne Stavern og H deloopen og giver dem deri Frihed at handle i Riget Danmark og Skaane Land. Frihederne ere de sædvanlige. Og siden efter samme Aar og Sted gav han paa Dionysii Dag bemeldte Byer en Vitte ved Skanør, fordi de vilde hjelpe i nærværende Krig. I begge Breve skriver han sig de Svenskes og Gothers Konge og Herre af Skaane, og synes i det første især at sigtes til ganske Danmarks Erobring. Begge Brevene ere paa plattydsk og trykte i Schotani Geschiedenissen von Friesland. Franecker. 1658 lib. 6. p. 191-194.

Man finder, at Albert var endnu i Skaane sidst i September, men dog fik han ingen ret-fast Fod der, da hans Indfald i Skaane synes kun at have været en Overgang eftersom han ej blev Mester der af nogen ret fast Plads.

Den 30 Julii samledes Lybek Stralsund Wismar og Rostok i Rostok, hvor da vedtoges, at Rostok skulde tilskrive Colberg og

Nye-

Valdemar den Fjerde. Aar 1368.

Nye-Stargard om, at de skulde melde til Stralsunderne hvad res Mening var om Forsvar og Modstand mod den danske Ko efterson vedtaget var St. Hans Dag; Stettin skrev at ville ved Forsvaret; man skulde skrive Breve til de Wendiske, Preu og Zuderzeiske Stæders Hovedsmænd, at de med al Flid og skab skulde passe paa at der ej fra Skaane førtes Salt og to Tønder til andre Skaanske Stæder og Danmark, deres Fiend Styrke. Stralsund gav Tanklam Frihed at føre Salt ud fra By til deres egen Stad og Nødvendighed for at salte Sild i vien, naar de kun ved deres aabne Breve forsikkrede ej at ville det til Fienden; de af Tanklam maatte den Høst ligge i Skaa salte Sild; Tanklam skulde og sende Fuldmægtige til Samlin Stralsund; Stædernes Venner maatte føre Vaaben ud, na havde aabne Breve fra Herrerne, eller stilte Borgen for at førte dem til Fienden; den Hjelp, Stæderne beviste Hertug Meklenborg mod Kongen, skulde de og bevise Hertug Buggi og deres andre Venner efter Foreningen og Recessen af St. Dag; Lybek fik Fuldmagt at overgive Slottet og Staden W berg til Herre Lusius Detlev af Tzulen, Ridder, imod B for ham, enten ved Breve eller Venner; de som seilede til ne, maatte føre ind hvad de vilde, undtagen Humle, Sta Jern, hvilket og skulde gives Gripeswold, Stetin, Kolbe Ny-Stargard tilkjende.

Den 10 August samlede ovenanførte 4 Stæder sig i Wismar, og var blant Stralsunds Fuldmægtige en Tideric dener; da overdrog man til Herre Johan Nachtraven han skulde afgjøre med Stædernes Anfører af Toget, at de hvilke Fæstninger og Slotte i Skaane vare overgivne, fik og rede dem paa beste Maade fra denne Tid og til Mortensdag

skulde Stæderne imedens tænke paa ny Hovedsmænd, om de som nu våre det, ej vilde vedblive, og afgjøre den Sag paa Samlingen i Stralsund; i Henseende til den Dag, som skulde holdes med Kongen af Norge, saa efter Herre Johan Nachtravens Beretning og de derom Stæderne sendte Breve skulde Hovedsmændene for Toget skikke til bemeldte Dag, og saafremt de ej kunde bringe en venskabelig Forening tilveje, saa skulde de dog søge at indgaa Stilstand og Tryghed for en Tid, og fastsætte Noget i Henseende til Kjøbmændene i Norge deres lidte Skade, Ejendele og Friheder; de skulde til slig Anstand antage gode og troværdige Forlovere, og for den største Del Norske; de som kom til Dagen skulde især drive paa at bemeldte Konge havde forenet sig med Stæderne imod Kongen af Danmark (venteligen efter den uforsigtige og skammelige Aalholms-Tractat, eller og snarere i den korte Tid han virkelig var Konge i Sverrige; men besynderligt er det, at derom intet forekommer forhen i Hansestædernes Recesser); men han havde ikke holdt, hvad han havde lovet dem, hvorved de havde taget stor Skade, hvorfor han siden havde villet overgive dem Slottet Borchholm, som dog siden var ved ham og Hans bleven dem fravendt, og siden havde han og Hans paa mangfoldig Maade skadet og fortrædiget Stæderne, og det hele Kjøbmandskab. Lybekkerne skulde sende Afskrift af bemeldte Forening til ovenomtalte Samling; Lybek og Wismar skulde sende en Raadmand og en Skriver til Skanør, og Stralsund ligesaa til Falsterbo, som skulde, om de kunde, forblive der fredeligen og venskabeligen, men kunde det ej gaa an, da kunde en Skriver blive i Falsterbode og begge Raadmænd med en Skriver i Skanør; hvo der fangedes af den danske Konges Folk, maatte ej løse sig ud med Øl, Mel, Humle, Staal, Jern, Salt eller Noget hvorved Stædernes Fiender kunde bestyrkes; hver Raadmand

Valdemar den Fjerde. Aar 1368.

Valdemar den Fjerde. Aar 1368.

skulde have to Tjenere med, og hver Skriver en, og Bekostning skulde de tage af Tolden. Herre Nachtraven skulde tale m Hovedsmændene om de besoldede Krigsfolk; man sagde at om H tugen af Meklenborg ej kunde faae duelige Læger i det Land h han nu var (venteligen Danmark) saa skulde hans Folk forsyne med dem i Stæderne, og de sende ham dem, men kunde det ej sk da skulde han sende sin Søn Hertug Henrik i sit Sted (til Da mark), saa vilde Stæderne gjerne, at han kom tilbage for at fa sin Sundhed igjen. Lybek skulde tilskrive England, Northus Brunsvig, Hannover, Hamelen, Goslar, Halle, Hildeshei Halverstad, Embeke, Ghötingen, Stralsund tilskrive Berlin, P zewalk, Prenzlaw, Brandenborch, Vrankenvorde, Bretslaf, S bin, og Wismar tilskrive Magdeborch, Perleberg, Priswalk, H velberch, Kirize, Stendal, Gardeleve, Tangermund og Solt del, (hvilket viser, at alle disse Byer vare i det hanseatiske F bund) og at de ved Breve og Efteretninger fra deres Venner ha faaet for vist at vide, at nogle Fyrster og Adelsmænd havde sluttet at hjelpe og understytte Kongen af Danmark, deres og Kjøbmænds Fiende, imod dem, hvorfor de indstændigen bad meldte Byer, at om nogle Nabo-Fyrster og Adelsmænd, ja m skee om nogle Landsherrer, som de dog ej haabede, vilde hj ham, at de da vilde ved Klage og billige Forestillinger faae fra sligt Forsæt, og forestille dem, at de for Guds og Retfær heds Skyld vilde forblive Stædernes Velyndere, fordi de nødven ne maatte stride med bemeldte Konge (man seer heraf, at Val mar ej var uvirksom paa sin udenlandske Reise, og vidner og Cornerus, at han ophidsede adskillige Fyrster mod Stæder man skulde skrive den meklenborgske Hertug Henrik til, om var med hans Villie, at Wittenberg overgaves til Herre Da

af Lyile, og dernæst at han vilde udvirke hos Herrerne af Wenisla- vien (venteligen Werle), at Raadmændene fra Stralsund, Gripes- wold, Stetin og Colberch kunde frit ride til Stædernes og Herrer- nes Samlinger, ifald der kom Krig op imellem bemeldte Herrer af Wenislavien og de yngre Hertuger af Stetin; han skulde og for- byde sin Foged i Ribbenitze, at han fra det Sted ej maatte røve og plyndre Rogen, saasom Stæderne havde faaet stærke Paamindelser derom fra Hertugerne i Stetin; enhver skulde melde sine Borgere, at det var sluttet Stilstand mellem Kongen af Norge og Stæderne, fra denne Tid og til næste Paaske, og at de derfor ej maatte i den Tid forurolige enten ham eller hans, om de endog kunde, og maatte ingen drage med Kjøbmandsvare til Norge, dog undtages de, som af Nød søgte did; det samme skulde og bekjendtgjøres for Kjøbmæn- dene i Flandern og England.

Waldemar den Fierde. Aar 1368.

Den 11 September blev paa Aalholm sluttet en Stilstand mellem de holstenske Grever Henric og Claus, den svenske Kong Albert, den meklenborgske Hertug Albert og hans Sønner, og Stæderne Lybek, Rostok, Stralsund, Wismar, samt alle Hansestæ- derne paa den ene Side og Herre Hartvic Hummersbüttel, paa den anden, at han fra Ravensborg (Slot i Lolland) ej skulde skade Greverne eller deres Medhjelpere, men sidde stille; kunde han bringe dem noget til paa Lolland, da vilde de holde samme Vilkaar, (dette er mørkt), og han maatte frit igjen handle og vandle i Stæderne. Grev Claus forseglede dette paa alles Vegne, samt Hartvic Hum- mersbüttel. Skade at man kun har et Udtog heraf hos Hvid- feld S. 600-601.

I Lejren udenfor Aalborg Slot, som Holstenerne da venteli- gen beleirede og indtog, thi de besad det i nogle Aar, udstædte Grev Nicolaus af Holsten et Brev den 15 September, at han

Valdemar den Fjerde. Aar 1368. havde overladt til sin kiære Raad-Herre Nicolaus Bogyson All der alt Gods, som tilhørte en vis Thordo Jacobsen, hvor d laae i Jylland. (Diplom. Lang.)

Paa sit Slot Falsterbode gav den svenske Kong Albert d 29 September et latinsk Brev, hvorved han bekræftede alle de Pr vilegier og Friheder ovre og nedre, som hans Fader Herting Albe og Brødre Hertügerne Henric og Magnus havde givet Raade Lybek, Rostok, Stralsund og Wismar paa Markederne og uden i Skaane, saa stadfæstede han og Byen Gripeswold de Frihed den danske Kong Eric havde givet dem (Diplom. Lang.) Ef Arndt skal og Kong Albert have givet Stæderne Riga, Dor Reval og Pernaw med sine Bispers og Rigs-Raaders Samty anseelige Handels-Privilegier.

Den 6te October samledes de vendiske Søstæder, saa og lifflandske, preussiske og züderseiske i Stralsund, hvor først oplæs Breve fra de saxiske, markiske og polske Stæder, hvori de skre at de intet vidste om nogle Fyrster, som vilde holde med Kongen Danmark, men kom de efter nogen, saa skulde de søge at bri ham derfra. Greven af Flandern og Stæderne der skreve, at formedelst deres Lands Frihed ej kunde forbyde deres Kiøbmænd have Omgang med de danske og norske Kongers Folk; Stæde vedtoge nu eenstemmigen at de vilde blive ved det begyndte Fors den forestaaende Vinter over, allene Campen og de syderseiske S der sagde sig dertil ej at have Fuldmagt, men at de troede at an Sendebud fra deres Stæder vare allerede undervejs, dog vild berette det til deres Raad, hvorpaa en Dag i Lybek blev beram til næste Søndag Lætare; de preussiske Stæder svarede, at d havde Fuldmagt til dette Møde, men at de vilde berette det til d Raad, og vilde de ved deres Hjemkomst give snart Svar her

og til den Tid skulde de af Campen og Zuderzee ogsaa give fuldt Svar om Forsvar og Følgeskab og om at forlænge Tiden af Pundgeld, som de andre Stæder havde vedtaget; Enhver skulde tale med sit Raad om denne Forlængelse og om Tøjets Maal og Størrelse; de Preussiske og Zuderzeeiske Stæder og Campen skulde ligeledes overlægge om at udstrække Forbundet med Herrerne et Aar videre, og til næste Samling sige deres endelige Svar; de som havde Brevene om Foreningen med sig skulde fremlægge dem for de andre Byer, og de som ej havde, tage dem med dem til Samlingen paa Lætare; Alle vedtoge at forlænge Tiden af Pundgeldet til over et Aar efter næste Paaske, men de af Campen og Zuderzee hensatte det til deres Raad og vilde i næste Samling bringe Svar; om Kiøbenhavns Slot vedtoges at det skulde blive staaende, og derved forholdes som hidindtil, og skulde Enhver bespise Sine; dersom nogen Første eller Herre gav sig i Underhandling med den danske Konge, naar det var med de andre Herrers Villie og Samtykke, da skulde slig Dagtingning undersøges, om og hvorvidt den var Stæderne til Skade, og den ej sættes i fuld Virkning, førend man havde erfaret Campens og de preussiske og zudersøiske Stæders Villie; og som Stæderne havde faaet Underretning om, at Kongen af Danmark lod sig tilbringe en stor Skat fra Danmark (altsaa har han ej strax taget den med sig) saa besluttede de, at hver By skulde give det offentlig tilkjende i sit "Civiloqvium", at hver den som tog og indbragte nogen af dem, som førte slig Skat eller Pengepungen, han skulde beholde den, og hvor han kom i nogen By, der modtages og forsvares, hvadenten han var Borger, Gjest, eller Fremmed, Ven eller Fiende; hver By skulde give sine Borgere tilkjende, at de skulde opgive dem, som førrige Aar havde besøgt Danmark efter Stædernes Forbud, og de, som havde været i Foreningen, miste

Valdemar den Fjerde; Aar 1368.

Valdemar den Fjerde. Aar 1368.

Værdigheder og Gods; de skulde og opgive dem, som samme Aa
havde saltet Sild paa andre Steder end Skanør og Falsterbod
og hvo det angav have Trediedelen af deres Gods; alle Stæ
antoge derpaa Hamborg i dette Forbund med dem, og skulde de
give til denne Krig 900 Mark lybske Penge, som skulde flyes i
de slaviske Steder, og Hamborg skulde ogsaa hos sig have Pun-
geld og fly Stæderne den, hvorhen de vilde; man skulde og stil
ligen handle med deres Raad om at sende et Fejdebrev til Kong
af Danmark; Stæderne henstaae til Bremernes store Raad og Tran
og befriede dem derfor for Følgeskab Vinteren over, dog skulde
være med om Sommeren, om der forefaldt Noget; de skulde
inden Juel sende til Lybek hvad indkommet var af Pundgeld og v
blive at have den; men til Kyl blev sagt, at da den [illegible] sam
let med dem, saa kunde de ej befrie dem for Følgeskab og Hj
dog skulde de overlægge dette til Mortensdag, og da give Raa
i Lybek Svar; imidlertid skulde den vedblive at forsyne Nye
med hvad de behøvede; hver By skulde være rede og færdig
vende til Krigshæren igjen den 22de October; Elborch skulde
holde sin Witte, som den i dette Aar 1368 havde kjøbt af He
gerne i Meklenborg, i et Aar og længere, saalænge Stæderne
Deres forbleve i Skaane, dog maatte de ej lade Nogen ligge
paa, som ej havde Witte i Skaane, eller ej var i Forbundet
Stæderne; de lybske Borgere, hvis Skuder (liburni) vare i
blevne brændte af Camperne, og Gods borttaget ved dem, s
skriftligen klage, og tilskrive Camperne, som til Stæderne skulde
Svar; enhver By gav derpaa en Optegnelse ud over sin Pund
Lybek havde fra næst forleden Faste til Mikkelsdag, hævet 1
Mark lybske Penge i deres By; i [illegible] vare indtagne 43 Mark
et Skib, som sank i Havnen af Kjøbenhavn, og i Skanør

de hævet i deres Vikte fra 1ste af og til 1ste October 180 Mark lybske Penge; de preussiske Stæder havde af deres Byer, Skaane undtagen, hævet fra først af og til 8 September 1494 Mark lybsk, hvoraf 288 vare givne for 2 Skibe, der sank udenfor Kjøbenhavn; Campen havde i sin Stad hævet fra Begyndelsen af og til St. Hansdag 42 Pund Grot, og i Skaane 48 Pund Grot, hvilke beløbe sig til 445 Mark lybsk (altsaa udgjorde et Pund Grot da 5 Mark lybsk); alle Byer, hvis Pundgeld opgaves, beløb sig til 10545 Mark og 9 Skilling lybske Penge; dem godtgjordes af disse Pundgeld, eftersom de holdt Folk til i Krigen, Preussen fik for 500 Mand 1428 Mark lybske Penge; Campen og Zuderzee holdt 425 Mand; de vendiske og liflandske Stæder 1040 Mand; Lybek 300 Mand og fik derfor 824 Mark; Rostok 140 Mand; Stralsund 200, Wismar 100, Gripeswold 60; Stetin og Stargard 100; Kolberg 40; de liflandske Stæder 100. De slaviske Stæder sendte derpaa 3 Herrer til Hertugen af Meklenborg, for at overlægge med ham det videre Forsvar, og om Kjøbenhavns Slot, saa og minde ham om de 1000 Mark, han skulde betale Stæderne, og derpaa skulde de ride til Wismar og berette hvad de havde forhandlet; de preussiske Stæders Fuldmægtige gave derpaa den 6 October ved deres Brev tilkjende, at de havde paa deres Byers Vegne enet sig med de vendiske Stæder, at de vilde Vinteren over holde 200 Bevæbnede i Hæren, og fejlede der un Nogle i Tallet, saa vilde de sende dem over fra Preussen, saa Tallet skulde blive fuldt for Mortensdag, men hindrede Vejr og Vind dem, saa skulde de dog fra Paaske af og Sommeren over have ude med Stæderne 200 Mand; deres øvrige Dagtingninger, Ord og Ordinancer skulde blive ved Magt; nogle danske Herrer, saasom Anders Jacobsen, Henning Brasche og 9 andre svore til Befuldmægtige

Valdemar den Fjerde. Aar 1368.

Valdemar den Fjerde. Aar 1368.

tigede af Lybek og 10 andre Hanseestæder, at de vilde indstille sig ret Fangelse til Søndag Lætare udi Stralsund paa Herrernes "i der Heren skal" og efter deres Villie at fættes i Stok og Jern levede og svore og ej at ville i den Mellemtid tilføje Stæderne nogt Ondt; Lybeckerne skulde efter Paafordring give under deres Segl de andre Stæder Afskrifter af de Breve om Friheder i Skaane; alle Søstæder tilskreve den 6 October Raadet i Wisby, at det vel var dem bekjendt, hvorledes Kongen af Sverrige, hans Fader og Brødre og nogle Flere vare forbundne med Stæderne imod Kong Valdemar under hvilken Wisby stod (dette er mærkeligt og gjendriver Krønikens Udsigende, at Valdemar snart mistede Gulland (cujus manui subjecti estis) skjønt utilbørligen og uredeligen, saa maatte de som Venner give dem tilkjende, at de frygtede for, om de ej vendte tilbage til den svenske Krone, kunde de blive skadeligen angrebne, og de derved lide stor Skade, hvorfor de bad dem at sende nogle Raadmænd til den svenske Konge og at lade dem møde i Lybek Lætare Søndag for at handle med Herrerne og Stæderne om, hvorledes de kunde igjen komme til Sverrige; hvilket maatte holdes hemmeligt, fordi de ellers ingen Omgang kunde have med Stæderne og deres Folk, hvorfor de maatte snart svare herpaa Ja eller Nej, og vilde de bede Kongen af Sverrige, at han imedens ej gjorde dem nogen Skade; hermed tilskreves og den svenske Konge og hans Broder Hertug Henrik, at de ej vilde beskadige Gulland, indtil Svar indløb derfra; Raadet i Calmar skreves, at de herefter ej maatte tage Pundgjeld af Kjøbmændene; Stædernes og Hambergs Beregninger over forrige Krige opsattes til Samlingen i Lybek, og da skulde og Regning gjøres over Wahus; man foreslog og, at den der var fredløs i en By skulde være det i Alle, men Beslutning herom fra

tages i næste Samling; men imedes og om at sætte Hovedsmænd paa de Slotte Copmannehaven, Schanore, Elleboghe (altsaa var dog Malmø i deres Hænder) Werpinghe og flere, og at de, som den 22 October sendtes did, skulde være befuldmægtigede at beskikke tilligemed de, som allerede vare i Skaane, til Hovedsmænd, hvem de dertil syntes at være beqvemmest, de maatte og have Magt til at bortsende og beholde Skibe; naar Tolderne fra Skaane kom tilbage, da skulde Lybek afsætte en i Rostok, hvor den skaanske Told skulde uddeles blant Stæderne, da skulde og Hamborgerne bringe deres 900 Mark. Valdemar den Fjerde. Aar 1368.

Dersom Kong Valdemar har mistet en Del af sin Skat i Mark-Brandenborg i dette Aar, og ej maaskee først 1369, saa maa det være skeet i Aarets Slutning. Svaning siger hos Gram p. 170 at han satte mange af sine Penge til paa nogle Krigs-Øverster, som han tog i Sold, men som han ingen Nytte fik af, og for at faae dem igjen, opholdt han sig længe i Prenzlaw, men det lykkedes ikke. Rimeligen har han villet bruge dem mod Meklenborgerne og nogle af de vendiske Stæder. Af den brandenborgske Markgrev Otto's eget Brev af 1371 sees, at han havde frataget Kongen noget Gods i Rensburg, men paa hvad Grund og hvorfor han saa længe holdt det tilbage, vides ej. (Corner col. 110-111.) skriver intet andet, end at ham blev frataget noget Gods i Mark, og at han derfor opholdt sig længe i Prenslow. Kreniken som slutter med 1389 vidner (Script. VI. 533) at han i Mark mistede utallige Penge ved Markgrevens Forræderie, og henfører den dette til 1369. Da Markgrev Otto var en ustadig og slet Herre, saa bliver dette ikke utroligt; dog kan jeg neppe indbilde mig, at han har ladet sig ved Hansestædernes Breve om, at han skulde beholde hvad Gods han

Valdemar den Fierde. Aar 1368.

tog fra Kong Valdemar, bevæge hertil. Den plattydske Kr[...] Kronike af Lybek lader ham og berøves i Mark, men urigtigen 13[...]

Den 30 Marts bekiendtgiorde Bernard Andree Son Ki[...] af Nismes Stigt (i Frankrige) at han af den pavelige Mi[...] ns Guido de Cruce var i hans Sted beskikket i den gandske Da[...] Province tilligemed Bisp Magnus af Ribe, at hæve den af [...] ven paabudne 3 Aars Tiende, og tilstod han herved at have f[...] af denne Bisp, som var Subcollector tilligemed ham, 8 P[...] Grot i flandrisk Mynt, saa at 2 Skilling slige Grot beregnede[...] 9 Skilling lybske Penge, og dette var for det første Aar af R[...] Stigt og Præster, og havde Bisp Magnus ei hævet Noge[...] andre Stigter. (Bartholin VIII. 419.)

Den 1ste September bevidnede Raadet i Ribe, at da ha[...] mødt for dem og tilstaaet Herman af Münden, at han var skyl[...] 20 Mark puurt Sølv til Hinric.Anderosön deres Medborger [...] Raadmend, hvorfor han pantsatte ham et Steenhuus eller m[...] Bygning, der laae vesten for Vor-Frue-Kirke, med tilligge[...] Huse og Træbygninger, hvilke forhen havde været pantsatte ti[...] vis Wilrfangh. (Diplom. Langeb.)

I Roskilde den 7 October giorde Mester Macharius, [...] degn i Roskilde, i sin Sygdom sit Testamente, hvorved han s[...] tede til Bygningen af Roskilder Kirke sine 2 beste Hopper a[...] Stald tilligemed deres Føl, og til sin Aartid i Kirken sin Be[...] Gaard i Thestorp By og Ringsthe Herred af 14 Skilling [...] Skyld med 3 Gaardsetes-Boliger og Grund (mansiones), som [...] havde arvet efter sin Fader; til Bispen en Bibel, han havde [...] i Paris, og et blaat Sengedække; til Helse, Peder Bondes [...] sten, som var ham i andet Naaed beslegtet, og som han ind[...] til sin Arving, den halve Del af sit Bohave, og den a[...]

halve Del til hans Venner og Tjenere, saa at Gerlac, hans Besvogrede, skulde faae det meste deraf; Executores skulde uddele hans juridiske Bøger og øvrige Bohave. (Diplom. Langeb. conf. Script. III. 272.) Waldemar den Fjerde. Aar 1368.

Pontoppidan beretter i Annal. Tom. II. 214. at Hemming Knoppel testamenterede den 4 Marts til St. Jørgens Hospital i Kjøbenhavn en ham tilhørende Gaard. Frue Silæ skjænkede til det hellige Korses Alter i St. Peders-Klosters Kirke i Nestved Gods i Meynstorp, som hun havde kjøbt Aaret forhen, til at brænde Voxlys for (Script. IV. 404.) Den 18 October døde Biskopen i Roskilde Henric Gerhardsøn. Henric Jacobsen, som efter Hamsfort var en Ulfeld, men Morten Pedersøn siger, at han var af Friis-Slægten, blev Bisp i hans Sted. Denne Bisp Henric oprettede i Roskilder Domkirke et Alter St. Anna til Ære imellem St. Magni og Sakristiet, af Gods i Thorstorp tilligemed en Mølle i Litle Herred, Gods i Wiltsløseltitle, og en Bod i Roskilde vesten for St. Knuds Alters murede Boder; den som betjente Alteret skulde deraf give til Kanikerne 2 Skilling Grot, til bestandige Vicarier, Disciple og andre Fattige 1 Skilling Grot (Script. III. 272.) Den Roskildske Gavebog lader denne Bisp allerede døe den 17 September; hans Aarstid holdtes først den 29 November efter den roskildske Dødeliste. Morten Pedersøn lader ham derimod døe den 18de October, og fører hans Gravskrift saaledes an: Hic jacet Henricus qvondam Episcopus Roskildensis, cujus anima in pace reqviescat.

Den 3die Marts døde Johan Erlandsøn, Kanik og Scholasticus i Lund, hvis Aarstid holdtes i Lunde Chor, hvortil han gav tre Mark Penge af sit Gods i Westersløff i Qvihinge Sogn og af Møllerne (Scriptor III. 502.) Den 23vende

Valdemar den Fjerde. Aar 1368.

September døde Herre Jonas Sæxthorp Kanik i Lund, som sin Aarstid gav 2 Gaarder i Dartorp Sogn i Hathakra He (og holdtes hans Aarstid den 1 October, endskjøndt han forst den 14) og af en Gaard i Særæzleff i Synder Hwidinge Sogn, var ansat for en halv Mark Sæd og en Mark Sølv og indbra Øre Sæd, men forhen 6. (Script. III. 555 og 558.)

Den 8 August døde Mester Laurencius Thrugotson, P i Warwith Syssel, udi Monte Fiasco nær Rom, som fo Bortreise gav til sin Aarstid i Ribe 2 Bøger, nemlig de gaml ecretaler, og den sjette Decretal med Forklaringer, altsammen Bind, for derfor at kjøbe Gods, (Scriptor V. 556); hvilket Bøgernes umaadelige Priser paa den Tid. Mon denne M skulle have været den som døde i Montfiaco ved at drikke for m Muskateller Vin, da hans Tjener reiste allevegne forud, og uden paa Vertshuset Est; naar Vinen var god, men her skre Est, Est, og derfor gjorde han saadant Gravskrift over sin H Propter nimium Est Est, Dominus meus mortuus est. Sc gjør ellers denne Dranker til en Tydsker.

Den 20 Maj udi Viborg gave Henric og Nicolaus G af Holsten og Stormarn og Herrer af Jylland til deres kjære B gere af Ribe alle Friheder for Told baade paa Skaner Mark paa andre Steder i deres Rige, frie for Torvegjeld, Strand og Forban (Terpager har urigtigen Forbud) og det overalt i Herskab og i Riget; de maatte føre Korn, Flesk, Smør og Vare udaf deres Rige, om de end ellers havde forbudet det, og Raadet og Borgerne afgjorde med deres (Grevernes) Fogeder s staae fast; de gave dem og alle de forrige Rettigheder, Frihed Benaadninger, som de havde af Kong Valdemar Lovgiver o terfølgende Konger. Endskjønt dette mærkelige Brev er tryk

Terpager (Ripæ Cimbr. p. 692 og 693) saa har jeg dog ladet det trykke bag ved, da det viser, at Greverne havde i deres Fejde mod Valdemar trængt ind lige til Viborg, og at de tilegnede sig Jylland, og derfor skreve sig Herrer deraf, ja kaldte endog hele Riget, derës, og gave Friheder ud ved Skanør Marked i Skaane. Valdemar den Fjerde. Aar 1368.

Henneke Vetel gjorde i Kiel sit Testamente, og gav han 3 Mark til St. Nicolai Kirke i Kiel, hvor han vilde begraves, og saaledes til flere Kirker, samt Præster; men mærkeligen befales, at en Mand paa hans Boes Bekostning og for hans Sjæls Beste gaae Pillegrims Gang, til Rom, en til St. Theobald ved Ennewald, en til St. Søren i Jylland (skal være Sjælland, Holmstrup i Skippinge Herred i Kallundborg Amt) en til Jomfru Marie "in aqvis", og en til Cöln, og denne bringe med sig ½ liflandsk Pund Vox. Er trykt hos Westphal (IV. col. 3298.)

I dette Aar fødtes Ingeborg, en Datter af den meklenborgske Hertug Henrik og den danske Kong Valdemars Datter Ingeborg. Aar 1370 lovede hendes Forældre hende til St. Claræ Orden i Ribbenitz Kloster, og 1392 var hun Abbedisse der. — (Westphal Mon. IV. col. 866-67.)

Bisp Alf kom til Grønland, og havde der da ingen Bisp været i 29 Aar. (Torfæus IV. 497.)

Udi Møllers Beskrivelse af Tensberg p. 84 anføres et Brev givet i Kong Hakons 18de Aar (altsaa regnet fra 1355) og Aar 1368, af Broder Gunner Abbed i St. Olafs Kloster i Tunsberg. Af dette Klosters Mure sees endnu nogle Levninger ved Gaarden Teye.

Den første Vintersdag udi Hakons Norriges Konges Riges 14de Aar (altsaa maaskee dog 1369) gav Thorstein [illegible] (Diplom. [illegible])

Valdemar den Fjerde. Aar 1369.

Den 11 Martii samledes de vendiske, preussiske, liflandske, zudersoiske Stæder i Lybek, hvor vedtoges: Lybeks Treding vilde blive Forsvaret; Preussen at ville vedblive Foreningen i Straals. De af Campen vilde og vedblive Forsvaret til Mikkelsdag, saa og af Zuyder-Sæe, Zeland og Holland; Hertug Albert af Meklenborg lovede at ville komme med sine Tropper inden Søndagen Quasimodogeniti. tate den 29 April, han vilde og minde sin Søn Kong Albert derom, og sagde Stæderne ham, at de begge maatte komme, at ej Skade skulde opstaae deraf, og de ej tvinges til at gjøre dem alvorlige Forestillinger; til Hovedsmændene sagdes, at de kunde, i Guds Navn, (in nomine Domini) beleire, naar de fandt sig stærke nok dertil, hvis ikke skulde de dog stræbe at borttage Skibe fra de Danske, saa mange de kunde; man overdrog til Dem af Campen, Holland, Zeland og Zuyder-Søe, at sige til deres Nabo-Stæder, som ej havde deres Sendebud i Lybek, at de maatte komme med deres Forsvar, thi mod dem, som ej gjorde det, vilde man gaae frem, eftersom vedtaget var i Coln. Hertug Albert og Grev Henrik af Holsten gave og Fuldmagt til Stæderne, at de efter Paaske den ... April kunde give Hertugernes af Lyneborg og Saxen Raad ... Leidebrev og Tryghed at reise til Danmark og tage det danske Rigets Raad med sig for at holde Dagtingning om bemeldte Hertugers Sager, saa at bemeldte Sendebud kunde være overalt trygge baade frem og tilbage for bemeldte Stæder og deres Hielpere, og blev denne Sag overdraget til Raadet i Lybek, saafremt ingen Andre vare tilstede; og opkom heraf noget ubilligt, da skulde alle Stæder tage Deel heri; alle Stæder bleve enige herom, og at de vilde holde Dagtingningerne, hvad end deraf opkom; man enedes og om, at hver Stads Sendebud med Tienere skulde have fri Tryghed og Leide, (i hvad Stad de kom) Ingen uden som til Krigshæren maatte ...

Valdemar den Fjerde. Aar 1369.

at have gammel eller ny Fornærmelse paa nogen Anden, men skulde staae for Hovedsmandens Dom og Udsigende; derom skulde enhver By forkynde Sine, og Hovedsmændene have Fuldmagt til at dømme, hvis Pundgeld skulde gives fra Paaske af endnu eet Aar; Hvo der til Skibs førte rede Penge med sig, skulde deraf give Pundgeld, ligesom af Vare; hvilke der endda ej havde fremlagt Brevene om Forbundet, skulde gjøre det til næste Samling; udi Demmyn skulde Søndagen Qvasimodogeniti, den 8 April, holdes en Samling med Kongen af Danmark (man maa heraf slutte at han endda opholdt sig i Mark og Pommern, og at hans Skat er ham først bleven berøvet i dette Aar, thi ellers veed man meget lidet om hans Forretninger i dette Aar, og har man ikke et eneste Brev eller Diplom af ham); om det tagne og brændte Gods og Skibe i Norge, hvorfor Camperne anklagedes, skulde de til næste Samling bringe endeligt Svar; enhver Foged skulde i Skaane dømme alle dem, som laa i hans Vitte, hvorfra de end vare; Lybekkerne overlode til Hertug Albert 100 Mark Lybske af Pundgeld, hvilke han igjen skulde betale af de første Penge, der indkom af "Precarierne" eller ved almindeligt Samtykke; de af Kyl og Femern maatte som hidindtil ej udføre Salt, Humle, Staal og Jern; de vilde samtligen holde hvad der afgjordes paa Samlingen i Stralsund St. Hans Dag; naar samtlige Stæder gjorde noget Forbud, saa skulde det ej allene holdes af dem, der vare i dette Forbund, men endog af dem, der vare udenfor det, hvilket skulde tilskrives Stæderne i Westphalen, Saxen, Mark, Flandern, England og Pommern (man seer heraf at Søstæderne tilegnede sig et Slags Fortrin for Landstæderne); Stralsund skulde lade indløse de Fanger, som vare tagne paa Slottet Schanøri, og tilhørte alle Stæderne; de Stæders Raad, som forbleve i Lybek, skulde have Magt til at

skik-

Valdemar den Fjerde. Aar 1369.

skikke Sendebud til Norge, og at overbringe Kongens og Ri[…] Sendebud, og at dagtinge med dem; man vedtog og at forb[…] Stæderne Gangen af de Penge (denarii) som sloges i Kyl, Fl[…] borg, Idzeho, og det skulde bekiendtgiøres den 9 April, o[…] nogen anden By slog ligesaa slette Penge, da skulde de og fo[…] des, dette skulde holdes under Tab af Pengene, og 3 Mark S[…] Straf, og skulde baade den, som gav slige Penge ud, og […] som annammede dem, straffes, men Hamborgerne opsatte de[…] deres Raad; Hamborgerne gave Beregning ud over deres S[…] og Tab i forrige Krige, men alle Stæderne svarede dem, at h[…] havde de intet overlagt, hver indskiød det derfor til sit Raad, […] vilde fordre Svar for Paaske, for selv at svare til St. Hans-[…] Liflænderne vilde der paa Stedet bringe en Kogge til Veje me[…] Mand.

Samme Dag, den 11 Marts, men udi Rostok, tilstod (l[…] der) Johan Thun, at han var bleven fanget af det Ros[…] Raads Tjenere udi den Krig imellem Kong Valdemar og S[…] herrerne og Stæderne, da han stod i bemeldte Konges Tje[…] men han var bleven losladt af Raadet efter Forbøn af den s[…] Kong Albert, og den meklenborgske Hertug Albert, og s[…] hverken han eller Arvinger for dette hans Fengsel tilføje Raad[…] Borgerne i Rostok noget Ondt, enten ved sig eller andre. Og l[…] Henric Parav Ridder, og Seghebard, Henric og Diche[…] egne Brødre dette med ham; dette Brev er trykt i Rostoker[…] gen 1754 N. 27-28. Der siges og, at Rostokerne skal i denne[…] have taget adskillige Skibe fra de Danske, hvorover endda ha[…] Rostok en fuldstændig Fortegnelse.

Udi Skara den 24 Marts, ikke Dagen 49 Dag, og alsaa[…] efter i dette Aar, udgav Kong Magnus en svensk Brev, […]

han skriver sig Konge i Norge, Sverrige og Skaane, og hvorved han stadfæster de Privilegier, hans Farfader den norske Kong Hakon havde givet til Mariæ Kapel i Oslo. Det kommer mig ellers fordægtigt før, at Magnus da skulle have været i Skare, og ude af sit Fængsel paa Stokholms Slot. Valdemar den Fjerde. Aar 1368.

Den 3 Maj samledes Søe-Stæderne Lybek, Rostok, Stralsund, Wismar, Stetin, Colberg, Gripesvold, Nye Stargard, Ulm, Elbing og Campen, udi Wolghast, og blev der rimeligen intet af Dagtingningen med Kong Valdemar den 8 April udi Demmin, eftersom derom intet tales i Hansestædernes Recess; i Wolghast afgjordes, at de som skulde have frembragt Breve og Beviser om Sildene og det kiøbte Gods i Ellenbogen (Malmøe) skulde give Godset igjen, og stille Borgen og Forløftes-Mænd til Mikkelsdag; Stetin vilde besegle Forbunds-Brevene, og sende dem til Nye-Stargard, den til Colberg og den til Gripsvold; enhver By skulde uden Forhaling have sine Væbnere i Hæren, og hvo der forsømte det, bøde derfor; til den norske Kong Hakons Sendebud bleve Breve skyede af Indhold, at om han vilde Dagtingningen i Noresund, og i Stædernes Hær, saa skulde Anførerne af Stædernes Hær have Fuldmagt at holde og betrygge slige Dagtingninger, og den norske Konge og hans som mødte der, og herom havde man tilskrevet Anførerne; saasom Herre Borantho af Pudbusche havde erklæret at han besad Godserne tilfælles med sin Søn Herre Henningh af Putbusche, saa svarte Stæderne den første, at de vilde tilegne sig hans Søns Gods, og desangaaende skulde enhver tale med sit Raad inden St. Hans Dag; enhver skulde og forebringe Kongens Sag.

Udi Stokholm den 29 Maj tog Kong Albert Godset af Nonne Klosteret Solberg under sin Fred og Beskyttelse og gjorde dem

Valdemar den Fierde. Aar 1369.

dem endog frie for al almindelig Skatte-Udskrivning over det g
ske Rige og for Krigstog, eller "Utferth", men brøde de Kro
Eed og Dom, eller nogen af deres delt og i "Mordh", da
han ef at hans Rente-Kammer skulde miste det (Dipl. Lang.)

Margrete Dag den 13 eller 20 Julii samledes Søstæd
og de Züdersøiske, som og Dörpt, og af Preussen Culm og
run, og nogle fra Zeeland, udi Lybek, og vedtoges da, at den
August skulde i Lybek holdes en Dag mellem Herrerne, Stæ
og de Danske, og da de samme Ting forhandles, som nu s
have været forhandlede; i Henseende til den skaanske Reise,
skulde Herre Jacob Olavsson besøge den paa de Danskes
og de Herrer Raghen og Gosvin paa Stædernes, nemlig
Første, at de Kjøbmænd, som kom til Skaane for Silde-Salt
Skyld skulde være trygge og sikkre for de Danske, og Stæde
Fuldmægtige igjen besørge det samme hos Hertug Henrik,
Anførerne for de Danske, Fiskere, Borgere og Bønder, og
de kom til Skaane, skulde de afgjøre hvorlænge denne Tr
skulde vare, herved vare Provsten af Rene og Thidrik af B
hede nærværende paa den meklenborgske Hertugs Vegne, og sa
heri; Saasnart en By fik at vide, at Helsingborch var er
saa skulde den give det de andre tilkjende inden Dag og Na
da enhver By sende sine Stenhuggere med Værktøj til Kjøben
nemlig Lybekkerne 20, Stralsund 10, Rostok 8, Wismar 5,
peswold 4 (venteligen til at nedbryde Helsingborger Slot,
blev ikke indtaget.) Enhver skulde den 5 August give denne
ske Reise tilkjende i Borger-Sprog (civiloquium) og derpaa
mændene være den 12 færdige til at seile, dog maatte de ej
get paa Landet uden med Hovedsmændenes og Fogdernes Sa
og ej salte paa noget Sted i Skaane uden i Schanore og

bode, og enhver, som kom der og var sin egen Herre, skulde have sine fulde Vaaben; enhver Foged skulde i sin Vitte oppebære Pund-Geld af dem, som vare i Forbundet, men i Henseende til dem, som ej havde Fogder, og som ej vare i Forbundet, da skulde Fogderne beskikke en Person i Schanør, og en i Falsterbode, som kunde hæve Pund-Geld af ind- og udgaaende, og holde Beregning derover; efter det kielske Raads Bøn tillod Stæderne dem at føre fra dem til sig, Staal, Humle, Salt og sligt, dog imod skriftligen at forsikkre, at de kun vilde føre det til deres egen By, og bruge det til deres egen Fornødenhed; Kylerne bade og om at deres forbudne Mynt maatte antages, men herom vilde Stæderne beraadslaae til næste Samling; de bade at Stæderne vilde give dem en vis Masse Sølv kaldet "en Skal" (af vis Gehalt og til Regel) og derefter vilde de gjerne slaae deres Penge; ogsaa herom vilde Stæderne beraadslaae. De fra Harderwiik forebragte om det Træ, som fra dem forrige Aar var modtaget i Hiddenzee, herom vilde og hver By tale med sin Hovedsmand, og give Svar til næste Samling; alle Stæder bade hos Stralsund og Gripesvold for de fangne Lybekker, som de havde hos sig; otte Dage efter Mikkelsdag skulde en Samling holdes i Stralsund, og enhver Stad da bringe Beregning med over oppebaarne Pund-Geld hos sig og i Skaane; Hugho Petersson af Zürikze skulde betale 500 gaml (maaske Mark) 14 Dage efter Mikkelsdag i Stralsund for sin Fangelse, for hvilken Summa Hovedsmand Johan Hund havde lovet med ham; Provsten af Rene og Thidhric Veereghede handlede med Stæderne for Hertugen i Meklenborg om Qvitterings-Breve for den svenske Konges givne Friheder i Skaane, hvilke allerede vare beseglede, og for den Hjelp, han her paa Stedet kunde vente, om behov

Valdemar den Fjerde. Aar 1369.

Valdemar den Fjerde. Aar 1369.

gjordes; Stæderne vilde herom tale med deres Raad, og g Svar næste Samling.

Udi Rostok den 15 Julii tilstode de Riddere Fridric M teke af Dyniza og Nicolaus Alkun, at Raadet i Rostok ha efter deres Begjæring losladet en vis Vernekin kaldet Höck, som fra Danmark, og de med Skibe og Gods havde anholdt e hans Fiendres Begjering, og erklæret for en offentlig Fiende, hv for de herved erklærede, at de gave Raadet i Rostok og Arvin frie for al Tiltale, saa og Borgermester Lambert Witte, at h Tjener Henric Dugel og Hineckin (hvilke som det lader, vare der havde anholdt bemaldte Vernekin.) Dette Brev er tryk Rostokker Anzeigen 1754. S. 105-6.

Den plattydske Kronike af Lybek, og Corner (col. 1111) ef den, vidne at Kong Valdemar drog til Saxen og Meissen, al den første henfører det til 1368 og den sidste til 1366, hvilke tven Aar ere urigtige, og derfra lade de ham drage til Paven i Av non, hvorimod Hvidtfeld S. 606 ej siger andet, end at han dr til Pavens Gaard; Pave Urbanus var da i Rom, didhen maa ham da være draget, men Gram (Forbedringer p. 170) tviv meget herpaa, og mærkeligt er det, at de som taler om denne R glemme den han virkeligen gjorde til Avignon 1364, hvortil ko mer, at ingen anden udenlandsk Skribent taler om denne R 1369; desuden var han i Marts, ja maaske April, endda i M og Pomern, og siden hos sin gode Ven Markgreve Friderich Meissen, og udi September i Bajren, hvor han, efter Aventin hjalp til at forlige sine gamle Venner de bajerske Hertuger S phan og Albert, sin Pleje-Faders Kejser Ludvigs Søn med de østerigske Hertuger, hvilke paa begge Sider havde alle bestemt en Dag til Feltslag i Anledning af Grevskabet Tyrol,

de begge vilde bestdde. Keiser Carl, som da var i Meisland, bidrog og meget til Forliget, ved at kalde Sagen ind for sin Domstol. Forliget sluttedes den 29 September udi Scherdingen (Gram loc. cit. p. 174.)

Valdemar den Fierde. Aar 1369.

Den 21 October samledes Sø-Stæderne og de Zunderseiske saa og Culm, Thorun, Riga og Dorpt, i Stralsund, hvor den brandenborgske Markgreve Otto sendte Svar paa det sig tilskikkede Brev (venteligen om hans Krig med Hertug Albert) og sendtes det efter Oplæsningen til Hertugen af Meklenborg; Nicolaus Rode, det Stralsundske Raads Notarius, sendtes til samme Markgreve for at tilvejebringe en Dagtingning mellem ham og Hertugen af Meklenborg; den meklenborgske Hertug Henrics Brev blev oplæst, hvori han klagede over, at hans Land, og hans Ohme (avunculus, uden Tvivl alene et Ære-Navn, vel muligt dog at Grev Henric havde da allerede ægtet Ingeborg, Hertug Alberts Datter, og Hertug Henrics Søster og Enke efter den brandenborgske Churfyrste Ludvig den Romer som døde 1365, og skal hun have været meget dejlig) den holstenske Grev Henrics Land blev plyndret, brændt og ødelagt af Lyneborgerne baade i og udenfor Slottene, og Hertug Eric af Lavenborgs Land baade i og udenfor Ratzeborch; de bergenske Kjøbmænd finge Lov, fra Mortensdag af at at besøge Norge i 2 Aar, og blev dem under Stralsundernes Segl tilsendt et beseglet Brev af Indhold, at de til Skatten skulde give en Grot af hver Pund Grot, og da megen Ustyr skete i Bergen, saa skulde enhver By tilskrive dem, at alle Skippere Søfolk og Kjøbmænd skulde holde sig fra Fligt, og hvo derimod brød bøde efter Landets Lov, og skete det ej, da skulde han dømmes i hvad By han kom; Ingen maatte kjøbe strandet og røvet Gods; hvilken Kjøbmand, Skibsherre eller Kjøbmandsknegt, der drog Vaaben, skulde bøde

Valdemar den Fierde. Aar 1369. 20 Skilling Engelsk, medmindre han var i stor Nød; kom st Tvist op imellem Kjøbmændene, da skulde de andre Kjøbmænd by dem Fred under 100 engelske Skilling Straf; beskyldtes Nog og det ej kunde bevises, han skulde befri sig for Kjøbmændene v sin Eed, eller og for 24 Mænd, som Kjøbmændene satte der (Rimeligen var da den Anstand paa 5 Aar sluttet mellem Kong H con og Hansestæderne, som de islandske Annaler omtale; dog Hansernes Reces, som man ingenlunde kan fravige, henføres den Anstand først til 1370). Efter Begjering af Raadet i Deven blev ved dem sendt Brev til Oldermændene for Kjøbmænden Bergen, at deres Medborgere skulde annammes i Embeds-Sa lingerne, for at nyde lige Ret med andre Borgere, og herom sku de svare det lybske Raad; samme Raad skulde hæve af Pund-P gene, hvad Rejsen af Herre Herman af Osnabrügge til Norge og andre forend han didhen sendte Sendebud havde kostet, saa og hv de der vare blevne fangne, havde maattet give for deres Udl ning; de preussiske Stæders Sendebud, som og vare anholdte udløste der, deres paagaaende Omkostninger skulde i hver By ges af Pund-Pengene; de Byer, som ej havde havt deres fu Antal Folk (i Hæren), og dog optaget Pundgeld, om t sagde de andre Stæder, at de ej vilde bære Skyld for om him havde indfundet sig der saa stærk og tidligen som de Andre; næste Samling imod Vinteren skulde hver Stad efter Aftale i sit Raad bringe Besked paa følgende Ting: nogle Byer mente, om man igjen skulde krige i næste Aar, saa skulde man fornye F bundet med Herrerne, eftersom man var bleven enige om i C men skulde man orloge uden dem, da skulde man komme i Ores til Paaske og det med den foreskrevne Magt, for at frede S og for at brænde og røve i Danmark, tage og brænde Skibe,

al Formue, og hvad Hovedsmandene besluttede til det almindelige Beste, det skulde hver i Hæren efterkomme; nogle Stæder bevilgede at tage 200 til 300 Heste med for at ride ind i Landet; man skulde under Livs og Godses Fortabelse forbyde at Ingen i Forbundet maatte søge Danmark til at styrke Land og Folk der med Spise og Vaaben, eller nogen Ting; seglede noget Skib til Bergen, Flandern eller England, saa skulde det tage Bevis-Brev fra sin Kiøbmand paa Stedet, at han havde været der; i Henseende til at nogle Stæder gjerne saae, at man ej hindrede Tilførsel til dem, som laa op til Holsten, som Ribe, Aalborg og flere Stæder, som laae ved den jydske Side, under Paaskud at det ej kom til Danmark, saa skulde man derom sende Breve til Hamborch, Stade og Buxtehude; Enhver som mødte i Samlingerne skulde bringe Creditiv med fra sin Stad under dets Segl, at han var deres Fuldmægtig, og at de under Tro og Ære vilde holde hvad han indgik; ingen By skulde allene give Orlog at seile paa de forbudne Stæder, uden menige Stæders Samtykke, og hvo som fangedes i Søen fordi han handlede mod Stædernes Forbud, da skulde den, som tog ham, beholde det Halve, og menige Stæder den anden halve Deel; ingen Skotter, Engelskmand eller Walenser maatte salte Sild paa Skaane eller lade salte for sine Penge, og ingen Foged holde dem paa sin Vitte, og hvilken Foged sig herimod forsaae, den skulde bøde til menige Stæder 50 Mark Sølv; alle Stæderne gave et Brev til de lybske Herrer at forsende til Cöln om de vilde blive med dem ligesom Lybek, svarte de da tilbage at de ej vilde, saa havde Stæderne givet Stralsunderne Magt til, at de skulle igjen svare, at Stæderne vilde lade Lybeckerne nyde Ret, hvor de fandtes i deres Byer, og bekrige Cölns Borgere, hvor de fandt dem.

Valdemar den Fierde. Aar 1369.

Den 11 Martii samledes de wendiske, preussiske, liflandske og zudersøiske Stæder i Lybek, hvor vedtoges: Lybeks Treding vilde vedblive Forsvaret; Preussen at ville vedblive Foreningen i Stralsund; De af Campen vilde og vedblive Forsvaret til Mikkelsdag, saa og de af Zuyder-See, Zeland og Holland; Hertug Albert af Meklenborg lovede at ville komme med sine Tropper inden Søndagen Cantate den 29 April, han vilde og minde sin Søn Kong Albert herom, og sagde Stæderne ham, at de ikke maatte komme, at ei Skade skulde opstaae deraf, og de ei trænges til at gjøre dem almindelige Forestillinger; til Hovedsmændene sagdes, at de kunde, i Guds Navn, (in nomine Domini) beleire, naar de fandt sig stærke nok dertil, hvis ikke skulde de dog stræbe at borttage Skibe fra de Danske, saa mange de kunde; man overdrog til Dem af Campen, Holland, Zeland og Zuyder-See, at sige til deres Nabo-Stæder, som ei havde deres Sendebud i Lybek, at de maatte komme med deres Forsvar, thi mod dem, som ei gjorde det, vilde man gaae frem, eftersom vedraget var i Coln. Hertug Albert og Grev Henric af Holsten gave og Fuldmagt til Stæderne, at de efter Paaske den 1 April kunde give Hertugernes af Lyneborg og Saxen Raad Tilladelse og Tryghed at reise til Danmark og tage det danske Rigs-Raad med sig for at holde Dagtingning om bemeldte Hertugers Sager, saa at bemeldte Sendebud kunde være overalt trygge baade frem og tilbage for bemeldte Stæder og deres Hjelpere, og blev denne Sag overdraget til Raadet i Lybek, saafremt ingen Andre vare tilstede; og opkom heraf noget uheldigt, da skulde alle Stæder tage Del heri; alle Stæder bleve enige herom, og at de vilde holde Dagtingningerne, hvad end deraf opkom; man enedes og om at hver Stads Sendebud med Tienere skulde have fri Tryghed og Leide (i hvad Sted de kom) Ingen saa som til Krigshæren maatte sige

at

Valdemar den Fjerde. Aar 1369.

at have gammel eller ny Fornærmelse paa nogen Anden, men skulde staae for Høvedsmændenes Dom og Udsigende; derom skulde enhver By forkynde Sine, og Høvedsmændene have Fuldmagt til at domme, hvis Pundgeld skulde gives fra Paaske af endnu eet Aar; Hvo der til Skibs førte redr Penge med sig, skulde deraf give Pundgeld, ligesom af Vare; hvilke der endda ej havde fremlagt Brevene om Forbundet, skulde gjøre det til næste Samling; udi Demmyn skulde Søndagen Qvasimodogeniti, den 8 April, holdes en Samling med Kongen af Danmark (man maa heraf slutte at han endda opholdt sig i Mark og Pommern, og at hans Skat er ham først bleven berøvet i dette Aar, thi ellers veed man meget lidet om hans Forretninger i dette Aar, og har man ikke et eneste Brev eller Diplom af ham); om det tagne og brændte Gods og Skibe i Norge, hvorfor Camperne anklagedes, skulde de til næste Samling bringe endeligt Svar; enhver Foged skulde i Skaane domme alle dem, som laa i hans Vitte, hvorfra de end vare; Lybeckerne overlode til Hertug Albert 100 Mark Lybske af Pundgeld, hvilke han igjen skulde betale af de første Penge, der indkom af "Pecunissne" eller ved almindeligt Samtykke; de af Kyl og Femern maatte som hidindtil ej udføre Salt, Humle, Staal og Jern; de vilde samtligen holde hvad der afgjordes paa Samlingen i Stralsund St. Hans Dag; naar samtlige Stæder gjorde noget Forbund, da skulde det ej allene holdes af dem, der vare i dette Forbund, men endog af dem, der vare udenfor det, hvilket skulde tilskrives Stæderne i Westphalen, Søren, Mark, Flandern, England og Pommeren (man seer heraf at Søstæderne tilegnede sig et Slags Fortrin for Landstæderne); Stralsund skulde lade indløse de Fanger, som vare tagne paa Slottet Schanør, og tilhørte alle Stæderne; de Stæders Raad, som forbleve i Lybek, skulde have Magt til at

skik-

Valdemar skikke Sendebud til Norge, og at overbringe Kongens og Rigets
den Fierde. Sendebud, og at dagtinge med dem; men vedtog og at forbyde i
Aar 1369. Stæderne Gangen af de Penge (denarii) som sloges i Kyl, Flensborg, Idzeho, og det skulde bekiendtgiøres den 9 April, og om nogen anden By slog ligesaa slette Penge, da skulde de og forbydes, dette skulde holdes under Tab af Pengene, og 3 Mark Sølvs Straf, og skulde baade den, som gav slige Penge ud, og den, som annammede dem, straffes, men Hamborgerne opsatte det til deres Raad; Hamborgerne gave Beregning ud over deres Handel og Tab i forrige Krige, men alle Stæderne svarede dem, at herom havde de intet overlagt, hver indskiød det derfor til sit Raad, og vilde fordre Svar før Paaske, for selv at svare til St. Hans-Dag; Liflænderne vilde der paa Stedet bringe en Kogge til Veje med 60 Mænd.

Samme Dag, den 11 Marts, men udi Rostok, tilstod (Ridder) Johan Thuin, at han var bleven fanget af det Rostokske Raads Tienere udi den Krig imellem Kong Valdemar og Landsherrerne og Stæderne, da han stod i bemeldte Konges Tieneste, men han var bleven losladt af Raadet efter Forbøn af den svenske Kong Albert, og den meklenborgske Hertug Albert, og skulde hverken han eller Arvinger for dette hans Fængsel tilføie Raadet og Borgerne i Rostok noget Ondt, enten ved sig eller andre. Og lovede Henric Parav Ridder, og Seghebard, Henric og Viche hans egne Brødre dette med ham; dette Brev er trykt i Rostoker Anzeigen 1754 N. 27-28. Der siges og, at Rostokkerne skal i denne Krig have taget adskillige Skibe fra de Danske, hvorover endda haves i Rostok en fuldstændig Fortegnelse.

Udi Skara den 24 Marts, [illegible] 49 [illegible], og altsaa derefter i dette Aar, udgav Kong Magnus et svensk Brev, hvori han

han skriver sig Konge i Norge, Sverrige og Skaane, og hvorved han stadfæster de Privilegier, hans Farfader den norske Kong Hakon havde givet til Mariæ Kapel i Oslo. Det kommer mig ellers fordægtigt for, at Magnus da skulle have været i Skare, og ude af sit Fangsel paa Stokholms Slot. Valdemar den Fjerde. Aar 1368.

Den 3 Maj samledes Søe-Stæderne Lybek, Rostok, Stralsund, Wismar, Stetin, Colberg, Gripesvold, Nye Stargard, Ulm, Elbing og Campen, udi Wolghast, og blev der rimeligen intet af Dagtingningen med Kong Valdemar den 8 April udi Demmin, eftersom derom intet tales i Hansestædernes Receß; i Wolghast afgjordes, at de som skulde have frembragt Breve og Beviser om Sildene og det kjøbte Gods i Ellenbogen (Malmøe) skulde give Godset igjen, og stille Borgen og Forløftes-Mænd til Mikkelsdag; Stetin vilde besegle Forbunds-Brevene, og sende dem til Nye-Stargard, den til Colberg og den til Gripsvold; enhver By skulde uden Forhaling have sine Væbnere i Hæren, og hvo der forsømte det, bøde derfor; til den norske Kong Hakons Sendebud bleve Breve skrevne af Indhold, at om han vilde Dagtingningen i Noresund, og i Stædernes Hær, saa skulde Anførerne af Stædernes Hær have Fuldmagt at holde og betrygge slige Dagtingninger, og den norske Konge og hans som mødte der, og herom havde man tilskrevet Anførerne; saasom Herre Borantho af Pudbusche havde erklæret at han besad Godserne tilfælles med sin Søn Herre Henningh af Putbusche, saa svarte Stæderne den første, at de vilde tilegne sig hans Søns Gods, og desangaaende skulde enhver tale med sit Raad inden St. Hans Dag; enhver skulde og forebringe Kongens Sag.

Udi Stokholm den 29 Maj tog Kong Albert Godset af Nonne Klosteret Sølberg under sin Fred og Beskyttelse og gjorde

dem

Valdemar den Fjerde. Aar 1369.

dem endog frie for al almindelig Skatte-Udskrivning over det gandske Rige og for Krigstog, eller "Utferth", men brøde de Kronens Eed og Dom, eller nogen af deres delt og i "Mordh", da vilde han ej at hans Rente-Kammer skulde miste det (Dipl. Lang.)

Margrete Dag den 13 eller 20 Julii samledes Søestæderne, og de Zûdersøiske, som og Dörpt, og af Preussen Culm og Thorun, og nogle fra Zeeland, udi Lybek, og vedtoges da, at den 19de August skulde i Lybek holdes en Dag mellem Herrerne, Stæderne og de Danske, og da de samme Ting forhandles, som nu skulde have været forhandlede; i Henseende til den skaanske Reise, da skulde Herre Jacob Olavsson besøge den paa de Danskes Side, og de Herrer Raghen og Gosvin paa Stædernes, nemlig den Første, at de Kjøbmænd, som kom til Skaane for Silde-Saltnings Skyld skulde være trygge og sikkre for de Danske, og Stædernes Fuldmægtige igjen besørge det samme hos Hertug Henrik, og Anførerne for de Danske, Fiskere, Borgere og Bønder, og naar de kom til Skaane, skulde de afgjøre hvorlænge denne Tryghed skulde vare, herved vare Provsten af Rene og Thidrik af Bereggshede nærværende paa den meklenborgske Hertugs Vegne, og samtykte heri; Saasnart en By fik at vide, at Helsingborch var erobret, saa skulde den give det de andre tilkjende inden Dag og Nat, og da enhver By sende sine Stenhuggere med Værktøj til Kjøbenhavn, nemlig Lybekkerne 20, Stralsund 10, Rostok 8, Wismar 5, Gripeswold 4 (venteligen til at nedbryde Helsingborger Slot, men det blev ikke indtaget.) Enhver skulde den 5 August give denne skaanske Reise tilkjende i Borger-Sprog (civiloquium) og derpaa Kjøbmændene være den 12 færdige til at seile, dog maatte de ej føre noget paa Landet uden med Hovedsmændenes og Fogdernes Samtykke, og ej salte paa noget Sted i Skaane uden i Schanore og Falster-

bo-

bede, og enhver, som kom der og var sin egen Herre, skulde have sine fulde Vaaben; enhver Foged skulde i sin Witte oppebære Pund-Geld af dem, som vare i Forbundet, men i Henseende til dem, som ej havde Fogder, og som ej vare i Forbundet, da skulde Fogderne beskikke en Person i Schanør, og en i Falsterbode, som kunde hæve Pund-Geld af ind- og udgaaende, og holde Beregning derover; efter det kielske Raads Bøn tillod Stæderne dem at føre fra dem til sig, Staal, Humle, Salt og sligt, dog imod skriftligen at forsikkre, at de kun vilde føre det til deres egen By, og bruge det til deres egen Fornødenhed; Kylerne bade og om at deres forbudne Mynt maatte antages, men herom vilde Stæderne beraadslaae til næste Samling; de bade at Stæderne vilde give dem en vis Masse Sølv kaldet "en Skal" (af vis Gehalt og til Regel) og derefter vilde de gjerne slaae deres Penge; ogsaa herom vilde Stæderne beraadslaae. De fra Harderwiik forebragte om det Træ, som fra dem forrige Aar var modtaget i Hiddenzee, herom vilde og hver By tale med sin Hovedsmand, og give Svar til næste Samling; alle Stæder bade hos Stralsund og Gripesvold for de fangne Lybekker, som de havde hos sig; otte Dage efter Mikkelsdag skulde en Samling holdes i Stralsund, og enhver Stad da bringe Beregning med over oppebaarne Pund-Geld hos sig og i Skaane; Hugho Petersson af Zürikze skulde betale 500 gaml (maaske Mark) 14 Dage efter Mikkelsdag i Stralsund for sin Fangelse, for hvilken Summa Hovedsmand Johan Hund havde lovet med ham; Provsten af Rene og Thidhric Veereghede handlede med Stæderne for Hertugen i Meklenborg om Qvitterings-Breve for den svenske Konges givne Friheder i Skaane, hvilke allerede vare beseglede, og for den Hjelp, han her paa Stedet kunde vente, om behov

Valdemar den Fjerde. Aar 1369.

Valdemar den Fierde. Aar 1368.

tog fra Kong Valdemar, hvorhje heriil. Den plattydske Rimede Krønike af Lybek lader ham og berøves i Mark, men urigtigen 1364.

Den 30 Marts bekiendtgiorde Bernard Andree Søn Klerk af Nismes Stigt (i Frankrige) at han af den pavelige Nuncius Guido de Cruce var i hans Sted beskikket i den ganske danske Province tilligemed Bisp Magnus af Ribe, at hæve den af Paven paabudne 3 Aars Tiende, og tilstod han herved at have faaet af denne Bisp, som var Subcollector tilligemed ham, 8 Pund Grot i flandrisk Mynt, saa at 2 Skilling slige Grot beregnedes til 9 Skilling lybske Penge, og dette var for det første Aar af Ribes Stigt og Præster, og havde Bisp Magnus ej hævet Noget af andre Stigter. (Bartholin VIII. 419.)

Den 1ste September bevidnede Raadet i Ribe, at da havde mødt for dem og tilstaaet Herman af Münden, at han var skyldig 20 Mark puurt Sølv til Hinric. Andersøn deres Medborger og Raadmand, hvorfor han pantsatte ham et Steenhus eller muret Bygning, der laae vesten for Vor-Frue-Kirke, med tilliggende Huse og Træbygninger, hvilke forhen havde været pantsatte til en vis Wilkfangh. (Diplom. Langeb.)

I Roskilde den 7 October giorde Mester Macharius, Erkedegn i Roskilde, i sin Sygdom sit Testamente, hvorved han skienkede til Bygningen af Roskilder Kirke sine 2 beste Hopper af sin Stald tilligemed deres Føl, og til sin Aartid i Kirken sin Wrydeler Gaard i Thestorp By og Ringsthe Herred af 14 Skilling Jordskyld med 8 Gaardsædes-Boliger og Grund (mansiones), som han havde arvet efter sin Fader; til Bispen en Bibel, han havde kiøbt i Paris, og et blaat Sengedække; til Helsø, Peder Bondes Hustru, som var ham i andet Haand beslegtet, og som han indsatte til sin Arving, den halve Del af sit Bohave, og den anden hal-

halve Deel til hans Venner og Tienere, saa at Gerlac, hans Beslægtede, skulde faae det meste deraf; Executores skulde uddele hans juridiske Bøger og øvrige Bohave. (Diplom. Langeb. conf. Script. III. 272.) Waldemar den Fierde. Aar 1368.

Pontoppidan beretter i Annal. Tom. II. 214. at Henning Knoppel testamenterede den 4 Marts til St. Jørgens Hospital i Kiøbenhavn en ham tilhørende Gaard. Frue Silæ skiænkede til det hellige Korses Alter i St. Peders-Klosters Kirke i Nestved Gods i Meynstorp, som hun havde kiøbt Aaret forhen, til at brænde Voxlys for (Script. IV. 404.) Den 18 October døde Bispen i Roskilde Henric Gerhardsøn. Henric Jacobsøn, som efter Hamsfort var en Ulfeld, men Morten Pedersøn siger, at han var af Friis-Slægten, blev Bisp i hans Sted. Denne Bisp Henric oprettede i Roskilder Domkirke et Alter St. Anna til Ære imellem St. Magni og Sakristiet, af Gods i Thorstorp tilligemed en Mølle i Litle Herred, Gods i Wiltsløseltile, og en Bod i Roskilde vesten for St. Knuds Alters murede Boder; den som betiente Alteret skulde deraf give til Kanikerne 2 Skilling Grot, til bestandige Vicarier, Disciplex og andre Fattige 1 Skilling Grot (Script. III. 272.) Den Roskildske Gavebog lader denne Bisp allerede døe den 17 September; hans Aarstid holdtes først den 29 November efter den roskildske Dødeliste. Morten Pedersøn lader ham derimod døe den 18de October, og fører hans Gravskrift saaledes an: Hic jacet Henricus qvondam Episcopus Roskildensis, cujus anima in pace reqviescat.

Den 3die Marts døde Johan Erlandsøn, Kanik og Scholasticus i Lund, hvis Aarstid holdtes i Lunde Chor, hvortil han gav tre Mark Penge af sit Gods i Westersløff i Qvidthinge Sogn og af Møllerne (Scriptor III. 502.) Den 23vende

Valdemar den Fjerde. Aar 1368.

September døde Herre Jonas Sarthorp Kanik i Lund, som til sin Aarstid gav 2 Gaarder i Daxtorp Sogn i Hathafra Herred, (og holdtes hans Aarstid den 1 October, endskiøndt han først døde den 14) og af en Gaard i Særæzleff i Synder Hwidinge Sogn, som var ansat for en halv Mark Sæd og en Mark Sølv og indbragte 3 Ore Sæd, men forhen 6. (Script. III. 555 og 558.)

Den 8 August døde Mester Laurencius Thrugotson, Provst i Warwith Sysel, udi Monte Fiasco nær Rom, som for sin Bortreise gav til sin Aarstid i Ribe 2 Bøger, nemlig de gamle Decretaler, og den siette Decretal med Forklaringer, altsammen i eet Bind, for derfor at kiøbe Gods, (Scriptor V. 556); hvilket viser Bøgernes umaadelige Priser paa den Tid. Mon denne Mand skulle have været den som døde i Montfiaco ved at drikke for meget Muskateller Vin, da hans Tiener reiste allevegne forud, og skrev uden paa Vertshuset Est, naar Vinen var god, men her skrev han Est, Est, og derfor giorde han saadant Gravskrift over sin Herre: Propter nimium Est Est, Dominus meus mortuus est. Sagnet giør ellers denne Dranker til en Tydsker.

Den 20 Maj udi Viborg gave Henric og Nicolaus Grever af Holsten og Stormarn og Herrer af Jylland til deres kiære Borgere af Ribe alle Friheder for Told baade paa Skaner Marked og paa andre Steder i deres Rige, frie for Torvegield, Strandvrag og Forban (Terpager har urigtigen Forbud) og det overalt i deres Herskab og i Riget; de maatte føre Korn, Flesk, Smør og alle Vare udaf deres Rige, om de end ellers havde forbudet det, og hvad Raadet og Borgerne afgiorde med deres (Grevernes) Fogeder skulde staae fast; de gave dem og alle de forrige Rettigheder, Friheder og Benaadninger, som de havde af Kong Valdemar Sougiver og efterfølgende Konger. Endskiønt dette mærkelige Brev er trykt hos

Ter-

Terpager (Ripæ Cimbr. p. 692 og 693) saa har jeg dog ladet det trykke bag ved, da det viser, at Greverne havde i deres Fejde mod Valdemar trængt ind lige til Viborg, og at de tilegnede sig Jylland, og derfor skreve sig Herrer deraf, ja kaldte endog hele Riget deres, og gave Friheder ud ved Skanør Marked i Skaane.

Henneke Vetel gjorde i Kiel sit Testamente, og gav han 3 Mark til St. Nicolai Kirke i Kiel, hvor han vilde begraves, og saaledes til flere Kirker, samt Præster; men mærkeligen befales, at en Skulde paa hans Boes Bekostning og for hans Sjæls Beste gaae Pillegrims Gang, til Rom, en til St. Theobald ved Tannewald, en til St. Søren i Jylland (skal være Sjælland, Holmstrup i Skipping Herred i Kallundborg Amt) en til Jomfru Marie "in aqvis", og en til Cöln, og denne bringe med sig ½ liflandsk Pund Vox. Er trykt hos Westphal (IV. col. 3298.)

I dette Aar fødtes Ingeborg, den Datter af den meklenborgske Hertug Henrik og den danske Kong Valdemars Datter Ingeborg. Aar 1370 lovede hendes Forældre hende til St. Claræ Orden i Ribbenitz Kloster, og 1392 var hun Abbedisse der. (Westphal Mon. IV. col. 866-67.)

Bisp Alfr kom til Grønland, og havde der da ingen Bisp været i 29 Aar. (Torfæus IV. 497.)

Udi Møllers Beskrivelse af Tønsberg p. 34 anføres et Brev givet udi Kong Hakons 13de Aar (at han regnet fra 1355) og Aar 1368, af Broder Gunnar, Abbed i St. Olafs Kloster i Tunsberg. Af dette Klosters Ruiner sees endnu nogle Levninger ved Gaarden Teye.

Den første Vinterdag udi Hakons Norriges Konges Riges [illegible] Aar (at han maaskee dog 1369?) [illegible] (Diplom. Langii)

Valdemar den Fjerde. Aar 1369.

Den 11 Martii samledes de vendiske, preussiske, liflandske og zydersøiske Stæder i Lybek, hvor vedtoges: Lybeks Treding vilde vedblive Forsvaret; Preussen at ville vedblive Foreningen i Stralsund; De af Campen vilde og vedblive Forsvaret til Mikkelsdag, saa og de af Zynder-Søe, Zeland og Holland; Hertug Albert af Meklenborg lovede at ville komme med sine Tropper inden Søndagen Cantate den 29 April, han vilde og minde sin Søn Kong Albert herom, og sagde Stæderne ham, at de begge maatte komme, at ej Skade skulde opstaae deraf, og de ej tvinges til at gjøre dem alvorlige Forestillinger; til Hovedsmændene sagdes, at de kunde, i Guds Navn, (in nomine Domini) beleire, naar de fandt sig stærke nok dertil, hvis ikke skulde de dog stræbe at borttage Skibe fra de Danske, saa mange de kunde; man overdrog til Dem af Campen, Holland, Zeland og Zynder-Søe, at sige til deres Nabo-Stæder, som ej havde deres Sendebud i Lybek, at de maatte komme med deres Forsvar, thi mod dem, som ej gjorde det, vilde man gaae frem, eftersom vedtaget var i Cøln. Hertug Albert og Grev Henric af Holsten gave og Fuldmagt til Stæderne, at de efter Paaske den 1 April kunde give Hertugernes af Lyneborg og Saxen Raad Tilladelse og Tryghed at reise til Danmark og tage det danske Rigs-Raad med sig for at holde Dagtingning om bemeldte Hertugers Sager, saa at bemeldte Sendebud kunde være overalt trygge baade frem og tilbage for bemeldte Stæder og deres Hjelpere, og blev denne Sag overdraget til Raadet i Lybek, saafremt ingen Andre vare tilstede; og opkom heraf noget uhældigt, da skulde alle Stæder tage Del heri; alle Stæder bleve enige herom, og at de vilde holde Dagtingningerne, hvad end deraf opkom; man enedes og om at hver Stads Sendebud med Tjenere skulde have fri Tryghed og Lejde (i hvad Stad de kom) Ingen saa som til Krigshæren maatte søge

at hæve gammel eller ny Fornærmelse paa nogen Anden, men skulde staae for Hovedmændenes Dom og Udsigende; derom skulde enhver By forkynde Sine, og Hovedmændene have Fuldmagt til at dømme, hvis Pundgeld skulde gives fra Paaske af endnu eet Aar; Hvo der til Skibs førte rede Penge med sig, skulde deraf give Pundgeld, ligesom af Vare; hvilke der endda ej havde fremlagt Brevene om Forbundet, skulde gjøre det til næste Samling; udi Demmyn skulde Søndagen Qvasimodogeniti, den 8 April, holdes een Samling med Kongen af Danmark (man maa heraf slutte at han endda opholdt sig i Mark og Pommern, og at hans Skat er ham først bleven berøvet i dette Aar, thi ellers veed man meget lidet om hans Forretninger i dette Aar, og har man ikke et eneste Brev eller Diplom af ham); om det tagne og brændte Gods og Skibe i Norge, hvorfor Camperne anklagedes, skulde de til næste Samling bringe endeligt Svar; enhver Foged skulde i Skaane dømme alle dem, som laa i hans Bitte, hvorfra de end vare; Lybekerne overlode til Hertug Albert 100 Mark Lybske af Pundgeld, hvilke han igjen skulde betale af de første Penge, der indkom af "Pundtoldene" eller ved almindeligt Samtykke; de af Kyl og Femern maatte som hidindtil ej udføre Salt, Humle, Staal og Jern; de vilde samtligen holde hvad der afgjordes paa Samlingen i Stralsund St. Hans Dag; naar samtlige Stæder gjorde noget Forbund, saa skulde det ej allene holdes af dem, der vare i dette Forbund, men endog af dem, der vare udenfor det, hvilket skulde tilskrives Stæderne i Westphalen, [illegible], Mark, Flandern, England og Pommern (man seer heraf at Søstæderne tilegnede sig et Slags Fortrin for Landstæderne); Stralsund skulde lade indløse de Fanger, som vare tagne paa Slottet Schanør, og tilhørte alle Stæderne; de Stæders Raad, som forbleve i Lybek, skulde have Magt til at

Valdemar den Fjerde. Aar 1369.

skik-

Valdemar den Fierde. Aar 1369.

skikke Sendebud til Norge, og at overbringe Kongens og Rigets Sendebud, og at dagtinge med dem; men vedtog og at forbyde i Stæderne Gangen af de Penge (denarii) som sloges i Kyl, Flensborg, Idzeho, og det skulde bekiendtgiøres den 9 April, og om nogen anden By slog ligesaa slette Penge, da skulde de og forbydes, dette skulde holdes under Tab af Pengene, og 3 Mark Sølvs Straf, og skulde baade den, som gav slige Penge ud, og den, som annammede dem, straffes, men Hamborgerne opsatte det til deres Raad; Hamborgerne gave Beregning ud over deres Fordel og Tab i forrige Krige, men alle Stæderne svarede dem, at herom havde de intet overlagt, hver indskiød det derfor til sit Raad, og vilde fordre Svar for Paaske, for selv at svare til St. Hans-Dag: Liflænderne vilde der paa Stedet bringe en Kogge til Veje med 60 Mænd.

Samme Dag, den 11 Martz, men udi Rostok, tilstod (Ridder) Johan Thuit, at han var bleven fanget af det Rostokske Raads Tjenere udi den Krig imellem Kong Valdemar og Landeherrerne og Stæderne, da han stod i bemeldte Konges Tieneste, men han var bleven losladt af Raadet efter Forbøn af den svenske Kong Albert, og den meklenborgske Hertug Albert, og skulde hverken han eller Arvinger for dette hans Fængsel tilføie Raadet og Borgerne i Rostok noget Ondt, enten ved sig eller andre. Og lovede Henric Parav Ridder, og Seghebard, Henric og Vicke hans egne Brødre dette med ham; dette Brev er trykt i Rostoker Anzeigen 1754 N. 27–28. Der siges og, at Rostokkerne skal i denne Krig have taget adskillige Skibe fra de Danske, hvorover endnu haves i Rostok en fuldstændig Fortegnelse.

Udi Skara den 24 Martz, [illegible], og altsaa derefter i dette Aar, udgav Kong Magnus et svensk Brev, hvori han

han skriver sig Konge i Norge, Sverrige og Skaane, og hvorved han stadfæster de Privilegier, hans Farfader den norske Kong Hakon havde givet til Mariæ Kapel i Oslo. Det kommer mig ellers fordægtigt for, at Magnus da skulle have været i Skare, og ude af sit Fængsel paa Stokholms Slot.

Valdemar den Fjerde. Aar 1368.

Den 3 Maj samledes Søe-Stæderne Lybek, Rostok, Stralsund, Wismar, Stetin, Colberg, Gripesvold, Nye Stargard, Ulm, Elbing og Campen, udi Wolghast, og blev der rimeligen intet af Dagtingningen med Kong Valdemar den 8 April udi Demmin, eftersom derom intet tales i Hansestædernes Recess; i Wolghast afgjordes, at de som skulde have frembragt Breve og Beviser om Sildene og det kjøbte Gods i Ellenbogen (Malmøe) skulde give Godset igjen, og stille Borgen og Forløftes-Mænd til Mikkelsdag; Stetin vilde besegle Forbunds-Brevene, og sende dem til Nye-Stargard, den til Colberg og den til Gripsvold; enhver By skulde uden Forhaling have sine Væbnere i Hæren, og hvo der forsømte det, bøde derfor; til den norske Kong Hakons Sendebud bleve Breve skrevne af Indhold, at om han vilde Dagtingningen i Noresund, og i Stædernes Hær, saa skulde Anførerne af Stædernes Hær have Fuldmagt at holde og betrygge slige Dagtingninger, og den norske Konge og hans som mødte der, og herom havde man tilskrevet Anførerne; saasom Herre Borantho af Pudbusche havde erklæret at han besad Godserne tilfælles med sin Søn Herre Henningh af Putbusche, saa svarte Stæderne den første, at de vilde tilegne sig hans Søns Gods, og desangaaende skulde enhver tale med sit Raad inden St. Hans Dag; enhver skulde og forebringe Kongens Sag.

Udi Stokholm den 29 Maj tog Kong Albert Godset af Nonne Klosteret Solberg under sin Fred og Beskyttelse og gjorde

dem

Valdemar den Fjerde. Aar 1369.

dem endog frie for al almindelig Skatte-Udskrivning over det ganske Rige og for Krigstog, eller "Utferth", men brøde de Kronens Eed og Dom, eller nogen af deres deel og i "Mordh", da vilde han ef at hans Rente-Kammer skulde miste det (Dipl. Lang.)

Margrete Dag den 13 eller 20 Julii samledes Søstæderne, og de Zuderseiske, som og Dörpt, og af Preussen Culm og Thorun, og nogle fra Zeeland, udi Lybek, og vedtoges da, at den 19de August skulde i Lybek holdes en Dag mellem Herrerne, Stæderne og de Danske, og da de samme Ting forhandles, som nu skulde have været forhandlede; i Henseende til den skaanske Reise, da skulde Herre Jacob Olavsson besøge den paa de Danskes Side, og de Herrer Raghen og Gosvin paa Stædernes, nemlig den Første, at de Kjøbmænd, som kom til Skaane for Silde-Saltnings Skyld skulde være trygge og sikkre for de Danske, og Stædernes Fuldmægtige igjen besørge det samme hos Hertug Henrik, og Anførerne for de Danske, Fiskere, Borgere og Bønder, og naar de kom til Skaane, skulde de afgjøre hvorlænge denne Tryghed skulde vare, herved vare Provsten af Rene og Thidrik af Vereggshede nærværende paa den meklenborgske Hertugs Vegne, og samtykte heri; Saasnart en By fik at vide, at Helsingborch var erobret, saa skulde den give det de andre tilkjende inden Dag og Nat, og da enhver By sende sine Stenhuggere med Værktøj til Kjøbenhavn, nemlig Lybekkerne 20, Stralsund 10, Rostok 8, Wismar 5, Gripeswold 4 (venteligen til at nedbryde Helsingborger Slot, men det blev ikke indtaget.) Enhver skulde den 5 August give denne skaanske Reise tilkjende i Borger-Sprog (civiloquium) og derpaa Kjøbmændene være den 12 færdige til at seile, dog maatte de ej føre noget paa Landet uden med Hovedsmændenes og Fogdernes Samtykke, og ej salte paa noget Sted i Skaane uden i Schanore og Falsterbo-

bade, og enhver, som kom der og var sin egen Herre, skulde have sine fulde Vaaben; enhver Foged skulde i sin Witte oppebære Pund-Geld af dem, som vare i Forbundet, men i Henseende til dem, som ej havde Fogder, og som ej vare i Forbundet, da skulde Fogderne beskikke en Person i Schanor, og en i Falsterbode, som kunde hæve Pund-Geld af ind- og udgaaende, og holde Beregning derover; efter det kielske Raads Bøn tillod Stæderne dem at føre fra dem til sig, Staal, Humle, Salt og sligt, dog imod skriftligen at forsikkre, at de kun vilde føre det til deres egen By, og bruge det til deres egen Fornødenhed; Kylerne bade og om at deres forbudne Mynt maatte antages, men herom vilde Stæderne beraadslaae til næste Samling; de bade at Stæderne vilde give dem en vis Masse Sølv kaldet "en Skal" (af vis Gehalt og til Regel) og derefter vilde de gierne slaae deres Penge; ogsaa herom vilde Stæderne beraadslaa. De fra Harderwiik forebragte om det Træ, som fra dem forrige Aar var modtaget i Hiddenzee, herom vilde og hver By tale med sin Hovedsmand, og give Svar til næste Samling; alle Stæder bade hos Stralsund og Gripeswold for de fangne Lybekker, som de havde hos sig; otte Dage efter Mikkelsdag skulde en Samling holdes i Stralsund, og enhver Stad da bringe Beregning med over oppebaarne Pund-Geld hos sig og i Skaane; Hugho Petersson af Zürikze skulde betale 500 gaml (maaske Mark) 14 Dage efter Mikkelsdag i Stralsund for sin Fangelse, for hvilken Summa Hovedsmand Johan Hund havde lovet med ham; Provsten af Rene og Thidhric Veereghede handlede med Stæderne for Hertugen i Meklenborg om Qvitterings-Breve for den svenske Konges givne Friheder i Skaane, hvilke allerede vare beseglede, og for den Hielp, han her paa Stedet kunde vente, om behov gjør-

Valdemar den Fierde. Aar 1369.

Valdemar den Fjerde. Aar 1369.

gjordes; Staderne vilde herom tale med deres Raad, og give Svar næste Samling.

Udi Rostok den 15 Julii tilstode de Riddere Fridric Molteke af Dyniza og Nicolaus Alkun, at Raadet i Rostok havde efter deres Begjæring løsladet en vis Wernekin kaldet Höck, som kom fra Danmark, og de med Skibe og Gods havde anholdt efter hans Fiendes Begjering, og erklæret for en offentlig Fiende, hvorfor de herved erklærede, at de gave Raadet i Rostok og Arvinger frie for al Tiltale, saa og Borgermester Lambert Witte, at hans Tjener Henric Dugel og Hineckin (hvilke som det lader, vare de der havde anholdt bemeldte Vernekin.) Dette Brev er trykt i Rostokker Anzeigen 1754. S. 105-6.

Den plattydske Kronike af Lybek, og Corner (col. 1111) efter den, vidne at Kong Valdemar drog til Saxen og Meissen, alene den første henfører det til 1368 og den sidste til 1366, hvilke tvende Aar ere urigtige, og derfra lade de ham drage til Paven i Avignon, hvorimod Hvidtfeld S. 606 ej siger andet, end at han drog til Pavens Gaard; Pave Urbanus var da i Rom, didhen maatte han da være draget, men Gram (Forbedringer p. 170) tvivler meget herpaa, og mærkeligt er det, at de som taler om denne Reise glemme den han virkeligen gjorde til Avignon 1364, hvortil kommer, at ingen anden udenlandsk Skribent taler om denne Reise 1369; desuden var han i Marts, ja maaske April, endda i Mark og Pomern, og siden hos sin gode Ven Markgreve Friderich af Meissen, og udi September i Bajren, hvor han, efter Aventinus, hjalp til at forlige sine gamle Venner de bajerske Hertuger Stephan og Albert, sin Pleje-Faders Kejser Ludvigs Sønner, med de østerigske Hertuger, hvilke paa begge Sider havde allerede bestemt en Dag til Feltslag i Anledning af Grevskabet Tyrol, som

de

de begge vilde bestode. Keiser Carl, som da var i Meiland, bidrog og meget til Forliget, ved at kalde Sagen ind for sin Domstol. Forliget sluttedes den 29 September udi Scherdingen (Gram loc. cit. p. 174.)

Valdemar den Fjerde. Aar 1369.

Den 21 October samledes Sø-Stæderne og de Zunderseiske saa og Culm, Thorun, Riga og Derpt, i Stralsund, hvor den brandenborgske Markgreve Otto sendte Svar paa det sig tilskikkede Brev (venteligen om hans Krig med Hertug Albert) og sendtes det efter Oplæsningen til Hertugen af Meklenborg; Nicolaus Rode, det Stralsundske Raads Notarius, sendtes til samme Markgreve for at tilveiebringe en Dagtingning mellem ham og Hertugen af Meklenborg; den meklenborgske Hertug Henrics Brev blev oplæst, hvori han klagede over, at hans Land, og hans Ohme (avunculus, uden Tvivl alene et Ære-Navn, vel muligt dog at Grev Henric havde da allerede ægtet Ingeborg, Hertug Alberts Datter, og Hertug Henrics Søster og Enke efter den brandenborgske Churfyrste Ludvig den Romer som døde 1365, og skal hun have været meget dejlig) den holstenske Grev Henrics Land blev plyndret, brændt og ødelagt af Lyneborgerne baade i og udenfor Slottene, og Hertug Eric af Lavenborgs Land baade i og udenfor Ratzeborch; de bergenske Kiøbmænd finge Lov, fra Mortensdag af at at besøge Norge i 2 Aar, og blev dem under Stralsundernes Segl tilsendt et beseglet Brev af Indhold, at de til Skatten skulde give en Grot af hver Pund Grot, og da megen Ustyr skete i Bergen, saa skulde enhver By tilskrive dem, at alle Skippere Søfolk og Kiøbmænd skulde holde sig fra sligt, og hvo derimod brød bøde efter Landets Lov, og skete det ej, da skulde han dømmes i hvad By han kom; Ingen maatte kiøbe strandet og røvet Gods; hvilken Kiøbmand, Skibsherre eller Kiøbmandsknægt, der drog Vaaben, skulde bøde

Valdemar den Fjerde. Aar 1369.

20 Skilling Engelsk, medmindre han var i stor Nød; kom stor Tvist op imellem Kjøbmændene, da skulde de andre Kjøbmænd byde dem Fred under 100 engelske Skilling Straf; beskyldtes Nogen, og det ej kunde bevises, han skulde befri sig for Kjøbmændene ved sin Eed, eller og for 24 Mand, som Kjøbmændene satte dertil. (Rimeligen var da den Anstand paa 5 Aar sluttet mellem Kong Hacon og Hansestæderne, som de islandske Annaler omtale; dog i Hansernes Reces, som man ingenlunde kan fravige, henføres denne Anstand først til 1370). Efter Begjering af Raadet i Deventer blev ved dem sendt Brev til Oldermændene for Kjøbmændene i Bergen, at deres Medborgere skulde annammes i Embeds-Samlingerne, for at nyde lige Ret med andre Borgere, og herom skulde de svare det lybske Raad; samme Raad skulde have af Pund-Pengene, hvad Rejsen af Herre Herman af Osnabrügge til Norge og de andre forend han didhen sendte Sendebud havde kostet, saa og hvad de der vare blevne fangne, havde maattet give for deres Udløsning; de preussiske Stæders Sendebud, som og vare anholdte og udløste der, deres paagaaende Omkostninger skulde i hver By tages af Pund-Pengene; de Byer, som ej havde havt deres fulde Antal Folk (i Hæren), og dog optaget Pundgeld, om dem sagde de andre Stæder, at de ej vilde bære Skyld for om hine ej havde indfundet sig der saa stærk og tidligen som de Andre; til næste Samling imod Vinteren skulde hver Stad efter Aftale med sit Raad bringe Besked paa følgende Ting: nogle Byer mente, at om man igjen skulde krige i næste Aar, saa skulde man fornye Forbundet med Herrerne, eftersom man var bleven enige om i Cöln, men skulde man orloge uden dem, da skulde man komme i Øresund til Paaske og det med den foreskrevne Magt, for at frede Søen, og for at brænde og røve i Danmark, tage og brænde Skibe, efter

al Formue, og hvad Hovedsmandene besluttede til det almindelige Beste, det skulde hver i Hæren efterkomme; nogle Stæder bevilgede at tage 200 til 300 Heste med for at ride ind i Landet; man skulde under Livs og Godses Fortabelse forbyde at Ingen i Forbundet maatte søge Danmark til at styrke Land og Folk der med Spise og Vaaben, eller nogen Ting; seglede noget Skib til Bergen, Flandern eller England, saa skulde det tage Bevis-Brev fra sin Kjøbmand paa Stedet, at han havde været der; i Henseende til at nogle Stæder gjerne saae, at man ej hindrede Tilførsel til dem, som laa op til Holsten, som Ribe, Aalborg og flere Stæder, som laae ved den jydske Side, under Paaskud at det ej kom til Danmark, saa skulde man derom sende Breve til Hamborch, Stade og Burtehude; Enhver som mødte i Samlingerne skulde bringe Creditiv med fra sin Stad under dets Segl, at han var deres Fuldmægtig, og at de under Tro og Ære vilde holde hvad han indgik; ingen By skulde allene give Orlog at seile paa de forbudne Stæder, uden menige Stæders Samtykke, og hvo som fangedes i Søen fordi han handlede mod Stædernes Forbud, da skulde den, som tog ham, beholde det Halve, og menige Stæder den anden halve Del; ingen Skoter, Engelskmand eller Walenser maatte salte Sild paa Skaane eller lade salte for sine Penge, og ingen Foged holde dem paa sin Vitte, og hvilken Foged sig herimod forsaae, den skulde bøde til menige Stæder 50 Mark Sølv; alle Stæderne gave et Brev til de lybske Herrer at forsende til Cöln om de vilde blive med dem ligesom Lybek, svarte de da tilbage at de ej vilde, saa havde Stæderne givet Stralsunderne Magt til, at de skulle igjen svare, at Stæderne vilde lade Lybeckerne nyde Ret, hvor de fandtes i deres Byer, og bekrige Cölns Borgere, hvor de fandt dem.

Valdemar den Fjerde. Aar 1369.

Udi

Valdemar den Fjerde. Aar 1369.

Udi Stralsund den 30 Novembr. sluttedes et Forlig mellem Danmark og Hansestæderne, som vel ej findes i Hansernes Reces, men dog i Affkrift udi det kongl. danske tydske Cancelli, saa og i en Transsumpt i det rostokske Universitets-Archiv, men da det lyder anderledes end de paafølgende af næste Aar, saa har det vel kun været et provisorisk, eller foreløbende Forlig. Det er udstædt af Henning af Pudbusk, Hovedsmand i Danmark, og 24 andre Herrer og Rigsraad, hvoriblandt dog ingen Bisper findes, og der siges, at de med Kong Valdemars Willie, Samtykke og Bydende, og deres egen fri Willie, og med Raad af det menige Rige have dagtinget en fast og evig Sone og Ende paa al denne Krig med Lybek, Rostok og alle Hansestæder, som for en stor Del opregnes, og skal 1) Alle deres Borgere, Kiøbmænd, Folk og de som ere i deres Forbund frit søge overalt hen i Danmark og Skaane, baade til Lands og Vands, for at handle imod at give ret Told; deres Vrag skulde til evig Tid være fri i Danmark og Skaane, og maatte de lade det bjerge ved sig og Andre; for Resten kommer de Artikler om Vrag, Fogder, Rettighed at dømme efter lybsk Ret, Vitter, Told ꝛc. overens med de gamle Anordninger, som de mange Gange havde faaet; de maatte have 6 Boder paa hver Witte at skjænke Øl og Mjød udi; hvad Sild der gik igjennem Øresunt, deraf gaves intet i Told, og kommer Tolden meget overens med hvad Kong Albert gav dem; alle forrige Breve af danske Konger stadfæstedes; hver lybsk Mark gjaldt 2 skaanske. Henning Pudbusk, og alle Riddere og Knapen hang deres Segl for; bagved den rostokske Transsumt siges at der hang 25 Segl for udi Remmer og i gult Vox, og at allene Olaf Arnsons var affaldet, og derefter beskrives alle Seglene efter den Stand, de da vare i, hvilket jeg haver tilligemed Brevet ladet trykke i Bilagerne. Dette Brev og For-

Forlig kommer ellers paa noget lidet nær gandske overens med det ene, som og gaves i Stralsund 1370. Dette Forlig viser, at begge Parter vare kjede af Krigen, saasom den forstyrrede Handelen, hvilket er Kjøbmænd hel ubehageligt, det lader ej heller at Hanserne have gjort den Fremgang i dette Aar, som i forrige, og er det rimeligt at Albert haver mistet sidst i forrige eller og i dette alle sine skaanske Erobringer, og forladt dem. Samme Herrer indginge og paa samme Sted og Dag et andet Forlig med Hansen, hvilket findes i Rigas Geheime-Archiv i en samtidig gammel Pergamentafskrift; deri siges, at Stæderne skulde for den Skade, de havde lidt i de Aar for denne Krig, have de tvende Dele, og Kong Valdemar og det danske Rige den tredie Del af Told og Indkomster i Schanør, Walsterbode, Ellenboghe og Helsingborch i 16 Aar, og paa det Stæderne kunde i Fred nyde dette, saa skulde de i samme 16 Aar være i Besiddelse af bemeldte 4 Stæder med tilliggende Dorper, Herreder og Fogderier, nemlig Luthgude, Søndre-Aslo, Runeberg, Odens, Hardagher og Brøste Herreder, som hørte til Helsingborch; og Schöz Herred, som hørte til Schanør og Walsterbode; naar de 16 Aar vare forløbne, saa skulde Stæderne igjen overgive Slottene til Kongen og det danske Rige; dersom de bleve dem i den Tid frarandne og afrvungne, da skulde Kongen og de Herrer, som udstædte dette Brev, med al Tro og al Magt staa Hansestæderne bi, at de igjen kom i deres Magt, og de igjen dem; Til Pant at dette skulde holdes, stilte Kongen og de dem Wardbarghe Slot i Hallande med alt Tilhørende udi 16 Aar, og skulde Cort Moltike, som var Hovedmand der, holde sig al den Tid med alle Sind til Stæderne; Kong Valdemar skulde besegle dette med sit store Segl, saafremt han vilde blive ved sit Rige (en Artikel, som viser Stædernes og den danske Adels store Overmagt, og Valdemars

Valdemar den Fierde.
Aar 1369.

Valdemar den Fjerde. Aar 1369.

mars dybe Fornedrelse) og ikke vilde tilstade andre Herrer, at love dette end de Bisper, Riddere og Knapen, hvilke Staderne vilde have paa det danske Riges Vegne; dersom Kong Valdemar vilde i sit levende Live sætte en anden Herre til Riget (hvorved maaskee sigtedes til Kong Hakon eller og en meklenborgsk Prinds) da skulde Herrerne, som udstædte dette Brev, ej tilstæde det, med mindre det var med Stædernes Raad, og han dem under sit store Segl og med de Bisper, Riddere og Knapen, Stæderne vilde have, forsikkrede det; Paa samme Maade skulde det holdes, om Kongen døde, saa at de ej skulde modtage nogen Konge uden med Stædernes Raad. (Neppe kunde Danmark synke dybere).

Samme Dag og Sted i Stralsund den 30 November udgav Herre Cort Moltreke, Hovedsmand paa Warsberghe, sit Brev angaaende Dagtingningen imellem Stæderne og Danmark, at han af frie Willie antog den, og at Slottet skulde i 15 Aar som et Pant være i Stædernes Værge; faldt eller kom han fra inden disse 15 Aar, da skulde hans Søn Evert Moltreke, og Clawes Skyper blive der, og holde dem det til hænde; han hang sit Segl for, og Hennyngh af Pudbusk med ovenmeldte danske Riddere og Knapen ligeledes.

Under samme Dag og Sted udstædte Hennyng Pudbusch og 16 andre Riddere og Knapen et Brev, at denne Dagtingning, som de paa deres, Kong Valdemars og det danske Riges Vegne havde indgaaet med de forsamlede Søestæder i Stralsund, havde disses Raadmænd ej villet modtage nogen sønderlig Dag, Fred, Afstale eller Sone forend de havde talet med Herrerne og Stæderne, som vare deres Hjelpere, og nu ej vare tilstede; (dette var klogt, thi de kunde frygte for, at Valdemar efter Sædvane kun søgte at adskille Forbundet, men det viste tillige den republikanske Selvfølelse

og

og Stolthed. Begge disse Breve gjemmes i Afskrift i det rigaske Stads-Archiv, og ere de alle 3 trykte i Hupels neue nordische Miscellanem 1 Stück p. 386–390. Efter de nyere meklenborgske Skribentere, Franck (lib. VI. 270) og Rudloff (2ter Th. S. 474–475.) opvakte Kong Valdemar Meklenborgerne mange Fiender, hvilket er rimeligt, endskjøndt jeg ej finder noget herom hos nogen gammel Skribent, at Valdemar har haft Deel heri. Imidlertid er det vist, at den brandenborgske Markgrev Otto bekrigede Meklenborg under Paaskud at ville have de markiske Grändser igjen, dog blev en Stilstand sluttet den 21 October, men den 12 December sluttede han i Berlin et Forbund med Hertug Bernhard af Werle-Waren, hvilket Aaret efter drog en ny Krig efter sig. Med Pomern og Rygen og dets Hertuger Wartislav og Bugislav havde den meklenborgske Albert ogsaa Krig, og vandt han et stort Slag den 10 November ved Damgarten, hvori Hertug Wartislav blev selv fangen. Rudloff (II. pag. 476) henfører Slaget til 1368, og har maaskee Ret, thi den 25 April 1369 laante Albert 280 Mark lybske Penge af Rostok, som han igjen vilde betale af de Løsepenge, han fik for de Fanger, han havde gjort i Rygiernes Land, og som han skulde faae den 24 Junii.

Valdemar den Fierde. Aar 1369.

Med Casimir af Stetin forligede og Albert sig til Demmin den 6 November, og blev det romerske Rige, Kongerne af Danmark og Polen, Bispen af Camin, Marggreven af Brandenborg, Hertugerne af Glogau og Saxen-Wittenberg, alle pommerske Hertuger, og Herre Johan af Werle-Goldberg indsluttede i dette Forlig.

Efter Udtoget af den lybske Krønike hos Gerdes døde Hertug Eric af Saxen-Lauenborg, Kong Valdemars bedste Ven, imellem begge Fruedage (hvilke (?) maaskee Fødsel og Himmelfart) i Kalen-

Valdemar den Fierde. Aar 1369. lenborg (uden Tvivl Kallundborg) og blev begravet i Razeborg, hvorpaa hans Søn den unge Eric, som kun var 16 Aar gammel, egtede den brunsvigske Hertug Magni Datter, som da kun var 16 Aar. Corner taler (col. 1116.) om Erics Død under 1370 i Anledning af hans Søns Giftermaal, og lader han Eric dø i Kalundborg i Danmark, og der begraves hos Minoriterne. Becman og Lenz i deres anhaltske Historie ere meget uordentlige i deres Beretninger om de lauenborgske Eriker, og de lade denne Erik først dø 1376.

Lagerbring (pag. 533) henfører det Brev Up-Svearne til skreve Gotherne først til dette Aar; er det saa, da kan deres Misfornøjelse have bevæget Albert til at forlade sine skaanske Erobringer, og at gjøre Anstand med Hacon, helst om Vest-Gothland, Wermeland og Dal endda erkjendte Magnus som Konge efter Lagerbrings Formening pag. 531.

Den 20 Januar gjorde Hinrik Bokholt, Decanus i Lund, sit Testamente, hvorved han gav en Mark Sølv til sin Begravelse i Lunde Kirke tæt ved Erkebisp Peders Grav; for sin Aartid i Lunde Chor sin Gaard i Lille-Køpinge, og sin Gaard i Aalstorp; Til Erkebisp Nicolaus et Sølv Kar, Cantoren en Bog "de dictis St. Bernardi"; Herre Johan Hinrikson en Prædike-Bog, som begyndte med: "Cum consumasset Jhesus"; til Provst Magnus i Odense et Par Bordknive, en Borddug og en Haanddug; Herre Svend Sarthorp en liden Bog med rødt Bind; Herre Johan Sommer et Horn med en Tinflaske; Herre Peder Jonsson sin Kabus (amucium) med Silke, en Bog kaldet: Sacramentale Guilhelmi de monte Laughdann; Og desuden Horn, Penge, Sange og Senge-Klæder, Gods &c. til flere Kaniker, Præster,

Kir-

Kirker, Klostre, Hospitaler, og sine Tjenere samt de Fattige. (Diplom. Langeb.) Valdemar den Fjerde.

Bisp Eric af Odense befol den 24 Februar at Landsbyen Raaghelundt, som laa indenfor Aasum Markes Skillemærker, hvis Kirke Bønderne og fra gammel Tid havde besøgt, skulde efter Begjering af Johan, Prior i Odense, og Kapitlet der, som ejede Aasum Kirke, vedblive at søge den, som deres Sogn og didhen betale Tiender, Offere, Begravelse og alle ministerial Forretninger, nagtet de engang for en Stridigheds Skyld, som nu var nedlagt, havde søgt Marslove Kirke, da den ene Kirke ej burde have Tiender af Jorder, udenfor det andet Sogns Skillemærker. (Diplom. Lang. conf. Script. I. 312.) Aar 1369.

Den 30 October fra Rom tilstod Guillelm af St. Stephans paa Celiomonte, Cardinal og det hellige Collegii Camerarius, at Bisp Johan af Burgsum havde betalt til bemeldte Collegium 10 Guldgylden ved Mester Peder Nicolaisson Klerk i Ribe Stigt, og at han, Kardinalen, havde modtaget dem, hvorfor han herved qvitterer ham; men da Bispen var for nærværende Tid uformuende til at betale de mange øvrige Penge til Cardinals-Collegium, og dets Tjenere og Embedsmænd, for sit Embede, saa gav han ham Tid til næste Mariæ Magdalenæ Fest, dog saa, at om de ej betaltes, saa skulde han igjen forfalde under Straf af Band, som han nu var løst fra, ifald han endog som bandsat havde forrettet Gudstjeneste. (Bartholin VIII. 347.)

Fra Rom den 7 November tilskrev Pave Urbanus Erkebispen i Lund, at han altid havde besluttet selv at indsætte en duelig Person til Bisp i Ribe, naar Magnus der døde; da han nu var død udenfor den romerske Kirke (venteligen i Lund, og synes alt dette at vise at Paverne vare ej fornøjede med ham, da han maa-

 see

Valdemar den Fjerde. Aar 1369.

ſkee mere beſørgede Kongens og Rigets Beſte end Kirkens) ſaa havde Kapitlet i Ribe, uvidende, ſom der ſagdes, om Pavens Beſlutning, valgt eenſtemmigen Biſp Johan af Burglum til Biſp i Ribe, og denne, ogſaa uvidende herom, hverken afſlaaet eller modtaget, men underkaſtet ſig den romerſke Stols Godtbefindende, og da ſiden Pavens Beſlutning blev ham bekjendt, ſaa havde han ladet ſit Valg forebringe i Conſiſtorium for Paven, ſom i Henſeende til hans Dyder tillod denne Forſættelſe. (Bartholin VIII. 348.) Under ſamme Dag og Sted tilſkrev Paven Kleresiet i Byen og Stiftet Ribe om den Sag, og omtrent af ſamme Indhold. (Bartholin ibid. 351.)

Den 28 Maj tilſkrev Paven fra Viterbo Provſten ved Sleswig Kirke, og bød ham efter Begjering af Erkedegnen og Kapitlet i Ribe at tilbagekalde hvad uretmæſſigen var bleven ſkilt fra bemeldte Kirke, og at tvinge de Modtvillige med Band dertil, ſom og Vidner, der ej vilde møde. (Bartholin. p. 464. Pontopp. Annal. II. 214.)

Den 8 Junii fra Viterbo tilſkrev Kardinal Stephanius af St. Euſebius Titul., Præſt, Cardinal og Pavens Poenitentiarius, Abbeden i Lygum, at han efter Erkedegn Olav i Ribe, Kanikerne og alle Præſter og Klerker der, deres Begjering ſkulde høre alle deres Skriftemaal, og om han da fandt at Nogen af dem havde ført Vaaben, ſpillet Tærninger, eller andet utilladeligt Spil, beſøgt Kroer, Hauger, Vinbjerge (indſlikket fordi de fandtes i Italien) Enge "Blada" og andre forbundne og uſømmelige Stæder; havt Omgang med Bandſatte, forrettet Gudstjeneſten i deres Nærværelſe, ej paa beſtemte Tider betalt Collecter, Paabud, Tiender og anden Afgift og ej heller til Magiſtre, Bedeller, "Bancarier" deres Løn, overtraadt provinciale og synodale Anordninger og Befalinger af Le-

gater, Sublegater, Befuldmægtigede, Executores, Subexecutores af det apostoliske Sæde, og de ordentlige Dommeres, Embedsmænd, Rectores, Skolarers og andre Øvrigheds-Personer, og derved forfaldet i Band, Suspension og Forbud; begaaet Mened og andre Synder, efterladt at holde canoniske Timer, saa skulde de derfor først give Satisfaction, og han siden afløse dem paa sædvanlig Maade. Dette Brev er trykt hos Pontoppidan (II. 215-216.) og hos Terpager (S. 128-29.) Valdemar den Fierde. Aar 1369.

Den 8 eller 15 Marts (Tirsdagen næst efter 3die Uge i Faste) udstædte udi Oslo dets Bisp Halvarder et Brev om at Sire Aamunder Arnason, Korsbroder, havde samtykt i at Sigbjørn Anbjørnsson maatte afhænde til Ejdhæskoghs Kirkes Bygning 2 Øre Boll i det nordligste Geylustad i Berghæ Sogn. Dipl. Lang.

Thorstein Eyulfsson beskikkedes af Kong Hakon til Langmand over ganske Island. (Torfæus IV. 497.)

Grev Henrik af St. Claro, som havde Ørkenøerne til Lehn, sendte den 13 Junii Gesandtere til Kong Hakon.

Den 8 September var Kong Hakon i Blakarf (maaskee Blakier i nedre-Romrige i Aggershuus Stigt i Norge) og gav der, ved et norsk Brev, som salig Schøning har udskrevet, til Hustru Ingierdt et Seterstedh i Fiskevandet Smadal. Det er givet i Hakons 14 Regjeringsaar, og skriver han sig Konge i Norge og Sverrige.

Den 1 Maj samledes Stædernes Fuldmægtige i Stralsund, hvor vedtoges at Stæderne vilde troligen blive fast ved Alliancen i Cöln; de vilde Mikkelsdag atter samles i Stralsund, for at handle om hvad der skulde gjøres ifald Kongen imens ej beseglede Brevene, og om de skulde lade sig nøje med de Breve, de havde faaet; med Aar 1370.

Punds-

Valdemar den Fjerde. Aar 1370.

Pundgeld skulde forholdes, som vedtaget var, og Regnskab gjøres over hvad der var oppebaaret af Gjæsterne, der ej var i dette Forbund med de Danske; man blev og enige om, at efter Dagtingningen med de Danske kunde man føre til dem hvad man vilde; man skulde rejse til Skaane, og salte der og paa andre Steder i Danmark, og Alle derom ene sig, og derfor ingen Tvist oppe, men bringe Sagen an for Fogderne; enhver Kjøbmand maatte gaa med sine Vaaben i Land; med de Engelske, Skotske og Walenser skulde holdes, som besluttet var; man maatte ej salte Sild paa Landet i Skaane ved Stranden, førend de Ældstes Fiskere havde saltet; Alle Stæderne bade Stralsund at besegle Sone-Brevet med de Danske; og vilde de holde den skadesløs derfor; Stæderne havde dagtinget med de Danske i Henseende til den Sag, som var mellem de Ældste og dem af Sirixe, saasnart det var kommet ganske til Ende mellem de Danske og Stæderne, og det efter Brevene herom, hvoraf Henning af Putbusch havde eet, og de af Sirixe et andet. Enhver skulde advare sine Borgere om deres Sejlads til Aalborg, Randers, Nykjøbing og Stekeborch (paa Møen). Beslutningen og Datum af Stædernes Breve til Kongen skulde forfattes eftersom bekommet var i den store Sone, som skulde skrives Mikkelsdag 1370, og være i Stralsund Mortensdag for at leveres til Kongen, naar han havde skyet Stæderne sit Brev, beseglet med sit store Segl; Stæderne vare blevne enige med dem af Gulland, at de og skulde hæve Pundgeld i deres Stad; derimod skulde Pundgeld ej beregnes af Hamborg, Bremen, Dordrecht, og Amsterdam.

Den 24 Maj blev udi Stralsund et Forlig sluttet mellem de Danske og Stæderne om Frihederne i Danmark og Skaane, som i det væsentlige kommer overens med de ifjor sluttede den 30 Novb. (see foran S. 646), undtagen at Erkebisp Nicolaus af Lund, Eric

Bisp af Odense, Nicolaus af Roskilde, have underskrevet med; i en Afskrift i vort Archiv dateres dette Brev fra Grypeswald, hvilket vist er urigtigt, og det saa meget mere som der ej siges hvor efter denne Afskrift er gjort. — Samme Dag overlodes ved et andet Brev de to Trediedele af Indkomsterne, Frugterne og Indbringendet af Slottene Schanør, Valsterbode, Ellenboghe og Helsingborch med deres Herreder til Hansestæderne i 15 Aar, lydende for Resten ligesom det af forrige Aar den 30 November; det er udstædt af Henning Putbusk og de andre danske Rigsraader. Det første Brev om deres Friheder i Skaane stadfæstede og indførte udi sit Kong Oluf den 16 August 1376 udi Korsør, og kalder deri Valdemar sin "Eldervåter" (som da maa have været brugelig for Farfader) og skete det ved Raad af Drosten, Herre Henninghe af Pudbusch, Erkebisp Nicolaus, de Bisper Nicolaus af Roskilde, Rigets Kanzler, Johan af Ribe, Olaf af Aarhus, Jacob af Viborg, Everd Molteke, Kongens og Rigets Marsk, og 22 andre Rigsraader, hvoriblandt er mærkeligt at Erik Nikelsson var Hovedsmand baade til Zeborch og Skanderbugborg (Skanderborg); I dette Brev siges og at Kong Valdemar forseglede dette Brev om Stædernes Friheder i Skaane med sit Segl, hvori stod en Krone.

Valdemar den Fjerde. Aar 1370.

Samme Sted og Dag den 24 Maj udfærdigedes i Navn af fraværende danske Raader og Hovedsmænd et Brev, hvorved de bifaldte og samtykte dette, nemlig Kersten Vendelbo, Hovedsmand paa Skanderburgborch, Jons Andersson Hovedsmand paa Burggeholm, 18 andre Riddere og 9 Knapen (Væbnere) alle Kong Valdemars Raad. Endvidere gave samme Dag og Sted Stæderne deres Brev til de Danske paa at ville holde denne Dagtingning, og vare deri indrykte tvende andre kortere Breve, det ene om at

Valdemar den Fjerde. Aar 1370.

de Danske maatte frit handle og vandle hos dem, som for Orlogen, og det andet, at de skulde efter de 15 Aar overlade de skaanske Slotte igjen til de Danske (altsaa betænkte Staderne sig allene her, og de Svenske og Kong Albert finge intet); disse 3 Breve findes saaledes paa Dansk hos Hvitfeldt S. 607-611:

"Wi Borgemestere og Raadmænd udi Staderne til Lybek, Rostok, Stralsund, Wismar, Gripeswold, Stetin, Colberg, Nystargard, Colne, Hamborg og Bremen, udi Prytzen liggendes. Udi Lifland, Riga, Dorpe, Reval, Pernow. Udi Sudersø, Campen, Deventer, Utrecht, Svolle, Hersselt, Grøningen, Sutphen, Bryel, Middelborg, Armoye, Hardewick, Zirichsee, Elborg, Stauren, Dordrecht og Amsterdam, bekjende og aabenbare tilstaa udi denne Skrift, at have dagtinget med de ærbare Herrer, Rigets Raad i Danmark, og med de ærlige Mænd, Herre Henning Pudebusk, Rigets Hovedsmand udi Danmark, Nicolaus Erkebisp til Lund, Erich Bisp til Odense, Nicolaus Bisp til Roskilde, Johan Thyborg Hovedsmand paa Bordingborg, Ficke Moltcke, Hovedsmand til Ribe, Jacob Olufssøn, Bent Bugge Hovedsmand til Holbek, Otto von Budelsback til Jungshoffuet, Jacob Nielssøn, Hovedsmand til Saborg, og Jørgen Rud Hovedsmand til Korsør, Henrich Jensøn, Jenske Paris, Riddere udi Sjælland. Jens Perle Hovedsmand til Kalls i Jylland, Heine Rabolt, Henning Rettelsberg, Ridder, Hovedsmand til Orkel, Henneke Moltcke Hovedsmand til Nyborg, Jens Axelssøn, Ridder, Henning Menstrup, Ridder, Hovedsmand til Tranekjer paa Langeland, Cort Moltcke Hovedsmand til Varbjerg i Hallind, Henrich von der Osten, Ridder Hovedsmand til Visborg paa Samsø, Offe Basse, Ridder, Peder Eskildssøn, Hovedsmand paa Laugholm, Tyge

Pe-

Pedersøn, Hovedsmand til Hresten, Peder Nielsøn, Hovedsmand til Aarhus, Peder Axelsøn af Borsholm, Bosse Paris og Peder Falck, Væbnere, om al vor Skjelding, Tvedragt, Krig og Orlog, som imellem den højbaarne Første, Herre Woldemar, Konge til Danmark, og Hans, paa den ene, og vore Borgere og Undersaatte paa den anden Side, været haver; og have vi nu derpaa gjort ganske og aldeles en fuld Ende og evig Fred efter deres Brevs Lydelse, som de os derpaa givet haver, og beseglet, hvilken Fred vi ville stadig og fast holde, til evig Tid, udi saa Maade, at fornævnte Kong Woldemar af Danmark skal al den Sone og Fordrag besegle med hans store Indsegl og antvorde os den forseglet, inden dette og St. Michelsdag førstkommendes over et Aar næstfølgende, som hans Riges Raad have beskrevet og gjort; men om saa skete, at han sligt ikke gjorde inden den Tid, da skal det staae udi vor Willie og Wilkaar, om vi den Sone og Forhandling ville holde eller ej, og ikke til hannem. Var det og, at vi ikke ville holde denne Sone, saa skal det dog staae i sikkre fellige Dage indtil førstkommende Paaske efter; men var det saa, at vi ville holde Sonen om Kongen af Danmark ikke forseglede de Breve, da skal de forbenævnte Herrer Rigens Raad og fornævnte Rige, Alt hvis dagtinget er, alle Stykker og al Sonen, stadig og fast holde som de have os beseglet, og vi dem den igjen. Døde Kong Woldemar førend han forseglede dette Brev (hvilket Gud afvende) inden den Tid forskrevet staaaer, saa skal dog denne Sone og Dagtingen stadig og fast blive; dissligeste om Kong Woldemar ville stede en anden til dette Rige at blive Konge, saa skal alle Stykker, al den Dagtingen og al den Sone stadig og fast blive udi alle Maade, som Brevene sige, som os Herrerne og Rigets Raad derpaa haver givet og forskrevet, under deres Indsegle; men var det saa, at

Valdemar den Fjerde. Aar 1370.

Valdemar den Fierde. Aar 1370.

at fornævnte Konge Woldemar beseglede os dette Brev inden den Tid benævnet er, eller og at han ikke beseglev det, eller inden den Tid afginge, eller en anden tilstedede i hans levendes Liv, og vi dog vilde holde fornævnte Sone, da skal vi al den Handel, alle Stykker og ganske Sone besegle med vort store Indsegl efter Brevets Lydelse, som saa indeholder Ord fra Ord:

"Udi Guds Navn, Amen."

"Vitterligt skal Alle være, som dette Brev see eller høre læse, at vi Raadmænd udi Stæderne som forbenævnte ere, bekiende og tilstaae udi denne Skrift, at saadan en Dagtingen og Handling til en ganske Sone og evig Fred, ligesom den er beseglet og stadfæstet af den stormægtigste og høibaarne Kong Woldemar til Danmark, og hans gode Mænd og Raad, nemlig af Herre Henning Podebusk — ogsaa paa Red alle benævnte — at vi det holde ville paa vor Ære og gode Tro til evig Tid, og ville vi, at fornævnte Kong Woldemar til Danmark, Herre Henning Podebusk, samme Riges Hovedsmand, Erkebisp, Bisper, Riddere og Vabnere, som forbenævnte ere, og de baade Geistlige og Verdslige og alle Indbyggere i Danmark skulde komme saa fri med deres Kiøbmandskab og Gods, og under vor Byes Ret at blive udi fornævnte Stæder, Markeder, Havne og Lande, som de gjorde før Orloget begyndtes, at kiøbe og sælge, som de gjorde tilforn den Tid Freden var allerbedst. Ydermere skal Ingen undgjelde for den anden, men hvem bryder, skal allene staae til Rette for sig selv, og ingen undgjelde den anden. Ydermere skal med disse fornævnte Stykker al den Tvedragt, Misforstand, som imellem Kong Woldemar til Danmark og hans Rige, og alle Hans paa den ene, og os forbemeldte Stæder, Borgere og de udi vor Ret boendes ere, paa den anden

Si-

Sids, aldeles være sonet og nederlagt til evig Tid uden Undgjeldning." Det andet Brev var saaledes lydendes:

Valdemar den Fierde. Aar 1370.

"Witterligt skal alle dem være, som dette Brev see eller høre læse, at vi Raadmænd udi Stæderne til Lybek, Rostok, Stralsund (ogsaa paa ved alle udi dette Hovedbrev før benævnt er) bekjende og vitterlig gjøre udi denne Skrift, at vi efter de 15 Aar, hvilke man skal regne efter den Tid dette Brev er udgivet, naar som helst vi have oppebaaret Tolden og al Nytte, de to Dele fri og ubevaret, og Kong Woldemar til Danmark, og hans Rige sammesteds den 3die Part, uden Kong Woldemars elles hans Riges Indpas og Forhindring, hvad som falden er, eller falde kan udi disse 15 Aar af Helsingborg, Malmø, og Skanør og Fälsterbo med al deres Tilbehør lige som de staaer os til Pant, og som vi have dem udi vore Værge, den forbemeldte Konge til Danmark, Riget og Rigtes Raad, Herre Henning Podebusk Rigets Hovedsmand, Erkebisp, Bisper, Riddere og Svende, før i dette Hovedbrev benævnt, som dette med Herre Henning Podebusk til Straalsund handlet have, skal vi det, Kongen, hans Hovedsmænd og Raad udi samme Kongerige igjen antvarde, fri ubevaret, som vi fik det i vor Værge; det love vi Kong Woldemar i alle Stykker og Artikler, som baade før og efterskrevet staaer, og Herre Henning Podebusk samme Riges Hovedsmand; og skal alle Indvaanere i Danmark, baade Gejstlige og Veltlige, bruge al Frihed, som vi Stæderne og Vore bruge udi Landet Skaane, saa frit Kong Woldemar lader os og Vore blive der ved. Ydermere, udi Hefreden, som os ere forundte til Slottene, der skal alle Gejstlige, Riddere og Svenne, som derudi have Gods, fri blive boendes udi ved al deres Ret og Ejendom, og vi med de andre Stæder ved al vores Ret for os og alle dem, som for vor Skyld skulle gjøre og lade, unde-

 las-

Valdemar den Fjerde. Aar 1370.

tagende hvad de Slottene med Rette pligtig er. Til mere Forvaring at alle disse Artikler og Stykker skulde holdes, som forskrevet staaer, da have vi Raadmænd til Stralsund efter Begjering, Fuldbyrd og de andre forbenævnte Stæders Villie, hængt vor store Indsegel for dette Brev. Givet og skrevet til Stralsund Aar 1370. Dagen efter vor Herres Himmelfart."

Der udstædtes og et Brev, som Kong Valdemar skulde besegle angaaende dette Forlig med Stæderne, hvorved han bekræftede den Dagtingning, Sone og Handlinger, som hans Rigsraad havde sluttet med dem i Stralsund, hvilken ganske indføres, og lovede han dette til Stæderne og til sine tro Mænd.

Udi Bavahus (Bahus) udgave (efter Recessus Hanseæ ad hunc annum) Stæderne ved Østersøen deres Klagepunkter med Kong Magnus og hans Søn Hakon, Konger i Norge og Sverrige, og mod deres Fogder, Embedsmænd og Vasaller: 1) at bemeldte Konger havde ved Gesandtere og ved store og mange Overtalelser 1361 formaaet Stæderne til at forene sig med dem imod Kong Valdemar; 2) Stæderne havde og ladet sig overtale, og var det ved Breve og Borgen bleven bekræftet paa begge Sider; 3) Kongerne havde lovet at komme til denne Krig med 2000 bevæbnede Riddere og Væbnere og fornødne Vaaben for at bekrige den danske Konge, hans Anhængere og Sørøverne; 4) de havde begjert at Stæderne vilde angribe Helsingborch; Kongerne vilde med deres Folk komme did til Hjelp; 5) men Stæderne klagede over, at Kongerne ej havde opfyldt og efterkommet disse Løfter, endskjøndt Stæderne komme did med det bevæbnede Mandskab og biede længe paa dem; 6) derved havde Stæderne, som maatte stride allene, lidet et unaadeligt og uerstatteligt Tab ved Døde og Fangne, samt Skibe, Gods og Løsepenge, hvorudi bemeldte Konger vare ene Skyld; thi Stæderne

derne havde ellers ej begyndt allene; 7) Kongerne havde lovet at pantsatte Stæderne deres Slot Bavahus med Marstrand og med alle deres Indkomster for deres Bekostninger, da Kongerne burde erstatte dem slige, saa og al deres Skade; 8) da de nu skikkede Sendebud for at tage Bavahus i Besiddelse, saa skete det ej, og havde Reisen did kostet Lybeckerne 600 Mark lybske Penge, og Stralsunderne ligeledes 600 Mark Sundiske; 9) siden havde Kongerne istedet for Bavahus pantsat dem Borgholm Slot med Øland for at nyde Indkomsterne deraf til Skades Erstattelse, indtil at Kongerne kunde indløse det; 10) Nogle af Kongens Riddere og Mænd havde siden tiltalet Friderik Züderland, Hovedsmand paa Borgholm, og Kong Hakon havde ved sine Breve forsikkret Stæderne, at de ej skulde frygte for bemeldte Slot, han vilde skikke Sendebud til dem, som skulde anordne Alting om det, hvilket dog ej skete, men de bleve skilte ved Slottet dem til stor Udgift for dets Bevaring; 11) Kongerne havde ved Forbundet lovet, at holde Stæderne alle deres gamle Rettigheder, Sædvaner, Friheder og Herligheder, ligesom deres Kiøbmænd havde allerbedst nydt dem, og dog vare de ofte blevne skatlagde af deres Fogeder og Embedsmænd; 12) de havde lovet aldrig at ville forene sig med den danske Konge, førend de for alle Fornærmelser havde faaet Ret og Skjel, hvilket de dog ej havde gjort, men forligt sig med den danske Konge og holdt med ham mod dem, da de dog havde lovet aldrig i deres Livstid at blive deres Fiender; 13) de havde og lovet, om Stæderne tabte i Krigen, saa de ej kunde undertvinge Skaane, de dog skulde beholde Slottene Bavahus og Wartberghe, indtil de havde faaet alle deres Omkostninger og Skade udbetalt; Lybeks Omkostninger beløbe sig til 38000 Mark lybske Penge, og 40000 til at løse deres Fanger; Stralsund ialt til 70000 Mark sundiske Pen-

Valdemar den Fierde. Aar 1370.

ge; Rostoks til 80000 Mark rostokske Penge og Wismars til 30000 Mark lybske Penge, foruden de andre Stæders Omkostninger og Tab; 14) Stæderne, deres Borgere og Kiøbmænd vare under Forbundet baade udenfor og i benævnte Kongers Havne, Lande, Slotte og Egne blevne ofte og haardeligen Skibe, Gods og Vare fratagne, skatlagde og ilde behandlede, imod Ret, Skiel og imod Kongernes Breve og Løfter, og havde de ladet opskrive Skaden som følger: 1363 havde Thorkill Barnim borttaget lille Arnolds Skib i Havnen Ortheker, hvilket Tab beløb sig til 1083 Mark, og 6 Skilling lybske Penge, og desuden opregnes 7 andre saadanne Fornærmelser uden Tid og Sted, Personer, Skibe og Vare, hvoriblant er at 1367 ved Marie Renselsesfest havde Kong Hakon selv med sine Vasaller taget fra et Skib i Strømesse 49 Læster Øl, hvis Beløb beregnes til 528 Mark lybske Penge, og ovenmeldte Tab for de bergenske Kiøbmænd til 5929 Mark lybske Penge, hvilket de havde beediget af Raadet i Lybek; siden opregnes endnu 4 andre Fornærmelser, hvoriblandt var, at Kong Hakon, da han var i Kiøbenhavn havde borttaget et stralsundisk Skib, men dog givet det tilbage paa 25 Pund Saftan nær beregnet til 45 Mark stralsundisk Mønt; mange andre Borgere og Kiøbmænd fra Lybek, Stralsund, Rostok, Wismar og flere Stæder havde under Forbundet lidet megen Skade ved den norske Konge Hakon og hans Folk, hvorover Stæderne nu ej kunde giøre Beregning, men som de derfor ej vilde have sat tilside. Til alt dette svarede Kong Hakon: 1) at saasnart hans Fader havde hørt, at den danske Konge havde fornærmet Stæderne, sendte han til Tydskland for at underhandle med Førsterne og Landsherrerne saa og Stæderne, for at faae Hielp mod Kongen af Danmark, som da undertvang Skaane, og havde Gesandterne Fuldmagt at slutte Forbund med Stæderne imellem

Mag-

Magnus, ja og Hakon, dog saa at de paa begge Sider hjalp hinanden; 2) i Henseende til Bavahus og Wardborghe, da havde Magnus skriftligen opgivet sine Gesandtere de Artikler og Punkter, udenfor hvilke intet forbandt, ham og hans Rige; thi dette var afgjort i Magni og det svenske Raads Overværelse, saa at Gesandterne havde herudi overskredet deres Fuldmagt (dette gjør det troligt at de og siden havde gjort det til Grev Henrik i Anledning af hans Søsters Elizabeths Giftermaal, som Lagerbring formoder); 3) at hans Fader havde i Fortrolighed og Tillid betroet Gesandterne sine Pergamentsbreve, endog beseglede dog ikke med Hakons Segl, da Hakon var uerfaren og ej havde sine Aar, det var skeet paa det de kunde slutte Forbund med Stæderne og Fyrsterne, men ej havde de overgivet Slottene; Brevene foregede og indrettede de efter deres Behag, men Stædernes Breve havde de derimod saaledes giemt, at Hakon endda ej havde seet dem til den Dag, saa at det var klart at de havde indgaaet slige Dagtingninger, mer til Magni og Hakons Skade end Beste; 4) til hvad Skade Stæderne havde lidet i Kriget, svartes ligesom til forn, at hvad Gesandterne havde dagthinget imod deres Fuldmagt, det havde de foretaget efter egen Drift til Magni Skade og af Had til ham; 5) at Hakon ej mødte Stæderne ved Helsingborch, det var fordi han ventede Gesandterne tilbage, men saasnart han hørte deres Ankomst, drog han med den Magt han havde til Halmstad, hvor Stædernes Sendebud mødte ham og berettede at Krigen var endt ved Anstand (Treuga), og den danske Konges Søn, som da var der tilstede, afslog at bekræfte Hakon denne Anstand, hvorfor og Kongen af Danmark kort efter sendte sine Mænd og Magt til Finveden for at bygge Slotte der, og undertvang han sig og den Gang bemeldte Land; 6) Hakon vidste ikke hvilke de hans Embedsmænd

Valdemar den Fjerde. Aar 1370.

Valdemar den Fjerde. Aar 1370.

og Fogeder vare, som imod Friheden havde skattlagt Stædernes Folk, saasnart de angave dem og beviste det, saa vilde han undersøge det; 7) at han ej skulde forligt sig med Kongen af Danmark forend dem var skeet Erstatning, dertil svares han som for, at det var dagthinget uden hans Vidende, og at Stæderne havde selv gjort Anstand med Kongen af Danmark, ja forbundet sig med ham førend Hakon gjorde det; 8) da Stædernes Sendebud komme til hans Fader og ham udi Zütherköping, saa endskjøndt de vel vidste at Gesandterne havde for det meste handlet imod hans og Faders Villie, saa paa det Mting skulde blive godt mellem hans Fader, ham selv, og hans Faders Mand, saa havde de dog ladet Stæderne faae Slottet Borchholm og Øland imod at bevise ham og hans Venskab og at hans Folk og Tjenere skulde nyde deres; men da Stæderne vare komne i Besiddelse deraf, saa bleve hans Mænd plyndrede, som han klarligen vilde bevise; Mekklenborgerens Søn havde og givet Hakons Mænds og Tjeneres Gods bort beliggende paa Øland til sine Tjenere, og skilt Hakons ved deres Gods, og drevet dem derfra; desuden bleve Hakons Fiender og deres Gods beskyttede paa bemeldte Slot; 9) da den danske Konges Magt beleirede Kalmar, og Hakon var med den, saa kom Hovedmanden fra Borgholm Frederik Juderland under hans og de danske Anføreres Leide til ham, og forsikkrede at Hertugen af Saxen havde forlangt bemeldte Slot af ham, og truede at ville tage det med Magt, om det ej skyedes af ham med det Gode, og derfor vilde han dagtinge herom, forend det blev overgivet til en anden, og derfor havde Juderland maattet gjøre en Slags Dagtingning med ham; 10) i Henseende til de Gods, som Gotschalk Scharpenberg, Herre Porse, Absalon Ketilsson og Thorkil Barnim havde taget fra Stædernes Borgere, da svares, at Hakon havde

in-

ingen Magt over de Slotte Bavahus, Elvenborg og Warberg, som den Tid vare i deres Hænder, og havde de heri ej handlet efter Hakons Befaling, som kunde bevises derved, at han ej kunde faae Bavahus tilbage forend han gav Wartberghe istedet, ja Gotschalk Scharpenberg havde fra Bavahus plyndret Hakon og Folk, og brændt i hans Land, hvilket han gjerne havde hævnet; Hakon havde ej heller uden for rede Penge kundet faae Elvenborg tilbage, ej heller havde han i Thorkils Tid kundet selv komme ind paa Wartberg, uden naar det behagede denne, ja han kastede endog hans og Hans ud efter Behag, og som han ej havde havt Fordel men Skade af bemeldte Slotte, og han ej havde havt dem i Besiddelse, saa kunde han ej heller være ansvarlig for hvad Besidderne af dem havde gjort; 11) i Henseende til Nicolai Dryvers Skib, som Herre Narvo havde taget i Marstrand da havde Hakons Hovedsmænd givet Skipperen Skibet tilbage, fordi det var fra Lybek, men da det havde ladet i Wismar, som tilhørte Hertugen af Meklenborg, der var en Fiende af Hakon og Hans, saa havde man holdet Godset tilbage, men kunde Lybeckerne bevise at noget deraf tilhørte deres Borgere, da skulde det Gods gjerne tilbagegives; 12) i Henseende til det Skib fra Aalborg, som Herre Narvo og Herre Peder Flemming havde taget i Mastrand, da havde Hakon stillet Kongen af Danmark tilfreds, som forsvarede det som tilhørende sine Borgere og Undersaatter; 13) i Henseende til det Skib, som var taget fra Peder Vøghe, da var Ladningen bleven uddeelt forend Hakon havde faaet noget derom at vide; dog havde han tilbudt sig at betale den, dog Folkene vilde ikke bie, men sejlede bort med Skibet, ja slog sig endog til Hakons Fiender, som da røvede og brændte hans Lande ved Bavahus, hvilket var den lybske Klerk bevidst, som da var hos ham; 14) Herre Ogmund

Valdemar den Fierde. Aar 1370.

Valdemar den Fierde. Aar 1370.

mund Findson havde svaret Kongen i Henseende til det Gods, han havde taget i Ekendessund at han havde fundet det i et fiendtlig Skib, og Kong Hakon havde skrevet til Lybek, at de ej skulde føre deres Gods paa saadanne Skibe; 15) Herre Ogmund havde taget Gods fra Stralsund og Gripesvold, fordi de Sidste havde halshugget en af hans Tienere, hvorover han ofte havde bedet om Ret, som ikke var skeet; han havde og giort det fordi han havde fundet Breve, som de sendte til England og andre Steder, hvoraf han saae at de forente sig med de Norskes Fiender til deres store Skade og Tab, hvilket Herre Ogmund vilde bevise; 16) i Henseende til Safrannen taget i Noresund, da erindrede Hakon vel, at det var bleven bortstiaalet, men han havde og hørt at en Del var givet tilbage. Stæderne svarede Hakon, Konge i Sverrige og Norge igien: 1) at hans og Faders Gesandtere havde bragt Creditiver med sig forseglede med hans Faders, hans eget og begge Rigers Raads Segl, og deri havde staaet, at han, Fader, og deres Riger vilde stadigen holde hvad Gesandterne dagtingede med Stæderne, da Gesandterne havde fuldkommen Magt til at slutte, ligesom Kongerne vare selv tilstede, og vilde Stæderne bevise dette med deres egne Breve; de havde lovet at ville forene sig med dem mod Kongen af Danmark for fælles Fornærmelser, og derfor havde Stæderne ej andet end kunnet faste Tro til Kongernes Breve, og deres Gesandteres Ord; 2) derfor vare de med deres Folk komne til Øresund, ja havde vel 1000 flere Bevæbnede med sig, og vare stærke nok til at beleire Slottet Kiøbenhavn, men efter Hakons Bud og Breve havde de vendt sig mod Helsingborg, ligget derfor mod sex Uger, og ventede paa ham, men som han ikke kom, saa havde de lidt Tab, da de ej vare stærke nok at beleire baade til Lands og Vands; 3) at Hakon sagde, Gesandterne ej havde Magt til

et pantsatte Slotte og Lande, saa viste hans Creditiver at de havde fuld Magt, og derfor haabede Stæderne at han baade holdt Creditiverne og Forbundsbrevene, da han dertil var skyldig, saasom de vare beseglede med hans Faders, hans eget og deres Raads Segl; 4) han havde siden ved et andet Brev pantsat dem Borchholm, og stadfæstet det i Züderkoping, hvor han selv, Fader og begges Raad, havde personligen dagtinget med Stæderne, og i det Brev om Borchholm stod at han dermed ej vilde bryde de forrige Breve, men at han stadfæstede dem i deres fulde Kraft, og vilde i intet forandre dem, undtagen at han byttede det ene Slot bort med det andet, og derved var det klart, at han var forbundet til at holde de foregaaende Dagtingninger; 5) til det han ej var myndig svarte de, at de troede han havde fuld Alder, saa at han vist var den Gang 18 Aar, og mere; siden han allerede selv regjerede sit Rige, og da han havde med sit eget Segl ladet besegle Brevet, saa var han og skyldig at holde det; dersom hans Gesandtere havde foroget Brevene og ej siet hans Stædernes Breve, saa var det ej Stædernes Skyld, thi han burde have seet til, hvem han betroede sine Breve til, og derfor burde han anklage dem og ej Stæderne, hvilke, da Gesandterne vare de ypperste og fornemmeste Mænd i Rigerne, havde gjort, grundende sig paa Brevene, billige Dagtingninger med dem; de havde holdet deres, ja gjort mere end de vare pligtige til, og ej kommet i det Tab, om han havde holdt sin Dagtingning; 6) til hans Forsvar gjenmældte de, at de troede ikke, at det han svarede, kunde undskylde ham for Skades og Omkostnings Erstatning ifølge Brevene; havde Gesandterne gjort noget af Had til ham selv og Fader, da maatte han søge dem derfor, og ej Stæderne; 7) at hans Gesandtere ej kom saa hastigt tilbage, det kunde ej undskylde ham for, at han ej kom til dem til Helsingborch, hvor de lange bi-

Valdemar den Fjerde. Aar 1370.

 ede

Valdemar den Fjerde. Aar 1370.

ske paa ham, og hvor han burde have mødt med Eine, om end aldrig hans Gesandtere vare fremkomne, og derfor havde Stæderne lidet Skade; at den danske Konges Søn ej vilde gjøre Stilstand med ham, og at han undertvang Fiænden, deri syntes Stæderne at Hakon selv var Skyld; 8) at han i sit 6 Svar forlangte Beviser for de Fornærmelser og Skadegninger hans Mænd havde tilføjet Stædernes Folk, derom skulde indhændiges ham skrevne Efterretninger; 9) til hans 7 Svar, at Stæderne havde forend han indgaaet Forbund og Anstand med den danske Konge, svarte de at de ej havde gjort Forbund med ham, men da de havde formedelst Hakons Fraværelse lidet saa stor Skade, at de vare blevne saa svækkede, at de ej kunde gjøre længer Modstand, da den danske Konge laae i Øresund med en overmaade stor Mængde og Magt, saa at de hverken kunde bringe Proviant eller Folk til Hjelp, og ej heller drage bort med frelst Liv, saa havde de, hvorvel nødigen, maattet indgaae en Anstand med ham, hvorudi de dog havde indsluttet Hakon og Hans, som de og ved Bud havde ladet ham strax vide, og var det ej deres Skyld, om han ej havde bekræftet den med Kongen; 10) til hans 8 Svar, at hans Mænd vare blevne plyndrede for Borchholm, da Stæderne havde den i deres Bevaring og at hans Fiender med Gods bleve der bevarede, dertil svarede de, at de havde sat en af Stædernes Raadmænd til Hovedsmand der, saasnart Borchholm var bleven dem pantsat, og havde de befalet ham at regjere vel, og ej tillade noget Rov, var derfor noget sligt skeet, saa var det mod Stædernes Villie; tvende af bemeldte Hovedsmænd levede endda, og vilde Hakon anklage dem, saa vilde de skaffe ham Ret; de troede og at Meklenborgerne ej havde borttaget Hakons Mænds Gods paa Øland, imedens Stæderne havde Slottet i Besiddelse; var sligt skeet efterat Albert havde indtaget

get Øland, eller imedens Hakon besad det saa maatte han tilskrive sig selv og Raadet det, havde han ladet Stæderne beholde det, saa havde han maaskee ej lidt den Skade og været nærmere ved at faae det igjen end nu; 11) da han ej havde svaret angaaende sit Løfte om at sende Riddere og Bud til Stæderne om Borchholm, saa bade de ham i den Henseende om Svar. 12) Dem syntes at hans Svar om det borttagne Gods ved Gotschalk Scharpenberg og de flere var ej tilstrækkeligt, da de være hans Venner og Vasaller og han selv havde beskikket dem til Hovedsmænd; vel havde de været ham ulydige, men de Slotte, de forestode, vare dog Kongens, og han burde have seet sig for hvem han betroede dem til; Godset var og borttaget under Fred og Tryghed; 13) til de øvrige Artikler vilde de mundeligen svare. Tilsidst bade de at han vilde igjengive det Fratagne samt erstatte deres Tab og Omkostninger i den første Krig med den danske Konge, og hvad de havde udlagt for Borchholm; de ventede det af hans Billighed og ønskede fuldkommen Enighed; Lybekkerne især bade, at han igjen vilde betale dem de 2000 Mark lybske Penge mindre end 3 Skilling, som de havde forestrakt ham 1362 til Indkjøb af Proviant til hans eget Brug ved Herre Herman af Vitzen, som og de Penge, de havde udlagt for 5 Skibe til de holstenske Grever efter Hakons aabne Breve. Men Hakon gjenmældede igjen: at da hans Forfædre især hans Fader Kong Magnus havde givet de Kjøbmænd, som søgte Norge, Privilegier og Friheder for den Tillid han havde til dem, og fordi de skulde staae Riget og Kronen bi, men i det Sted havde de tilføjet det Skade og meget stort Tab; thi de havde især i Bergen og paa andre Steder i Riget gjort mellem sig nye Anordninger, som strede imod den Ret og de Sædvaner, som vare i Riget, da de fik deres Privilegier, nemlig: 1) naar nogen af dem forsaae sig imod

Valdemar den Fierde. Aar 1370.

Valdemar den Fjerde. Aar 1370.

en anden, gjorde Kjøbmændene, naar de kunde, et hemmeligt Forlig mellem den Skyldige og Sagføreren, paa det de ej skulde svare Kronen og dens Embedsmænd, ja endog naar de havde begaaet Drab og andre aabenbare Laster, førte de dem bort paa deres Skibe, for at undgaae Boderne til Sagsøgerne og til Kronen; 2) Stæderne havde taget andre Byer ind i Hansen, uden hans Forfædres, og hans eget Samtykke, for at nyde Frihederne, som dog allene tilkom de ældre Byer; 3) de tillode ej at hans Mænds og Undersaatters Gods og Vare bleve førte paa de Skibe, hvor Stæderne havde forhen Gods, for at berøve dem denne Fordeel; 4) hvor de kom i hans Havne, solgte og kjøbte de imod Rigets Ret, ja de solgte Klæde i alenvis, og andre Vare for Penge (denarii) hvilket var imod deres Privilegier; 5) Stæderne havde forbundet sig med Hertugen af Meklenborg og hans Søn, og hjulpet denne med Proviant, og med at føre dem over til hans og Faders Skade, saa at de derfor havde bemestret sig den største Deel af Sverrige, og derimod havde de forbudet Fødevare og andre Nødvendigheder at føres til Hakons Lande, men saasnart de Lande vare komne fra ham havde de tilført dem Alting, de hindrede og Hielpetropper at komme til ham; 6) de forhindrede hans Undersaatter fra at føre noget nyttigt ud fra deres Stæder; 7) Nogle Hanse-Kjøbmænd havde i Karmsund slaaet sig til hans Fiender imod hans Drost, og taget dem i Forsvar; 8) under Fred og Tryghed havde de ødelagt og brændt hans Gaarde for Waldznæs, og mange ved Karmsund, samt hans Skove ved Zolborn og alle Huse anlagde for Fattige mellem Bergen og Karmsund, saa og andre Huse og Bygninger ved Karmsund, tilhørende hans Undersaatter, og derved havde han taget Skade for 2000 Mark Puri; 9) nogle Kjøbmænd havde voldeligen borttaget strandet Gods og fordrevet hans Embedsmænd

og

Valdemar den Fierde. Aar 1370.

og Undersaatter, som ville dermed befatte sig; 10) Kiøbmændene havde ofte i Bergen opvakt Opløb og Sammenløb, hvori hans Undersaattere vare blevne, uden at derfor var skeet Ret; 11) Kiøbmændene vare voldeligen krøbne over Murene ind i Kongsgaarden i Bergen og vare gangne ind til Herre Sigurd, som havde tilbudt sig at staae dem til Rette, men de havde tvunget ham til hvad de vilde, og Dagen efter brøde de ind i et Kloster i Bergen, trak en af hans Tienere ud og halshuggede ham, og siden tvunge de Bispen og Raadet i Bergen til at løse og dømme dem efter deres eget Behag og havde de ej gjort det, da havde de brændt Bispegaarden og Byen Bergen; 12) da Kongen var første Gang i Bergen, ginge Kiøbmændene imod Byene bevæbnede, og blive Mennesker hemmeligen ihielslagne, hvorfor endda hverken Ret eller Bod er skeet; 13) Kiøbmændene havde paa flere Stæder, især ofte i Marstrand, selv dømt Misgierningsmænd, endog som burde have mistet Livet, og derved havde de tilsidesat og foragtet Kongens Ret; 14) de slaviske Stæder havde indgaaet Anstand med den danske Konge, og udeladt ham, hans Fader og deres Lande, og derved havde Valdemar bragt i Feiden og indtaget et stort Stykke af deres Land, saa de havde lidet Skade over for 30000 Mark purt; 15) ved det Hertugen af Meklenburg fik Penge og andre Nødvendigheder, som han trængte til, af Stæderne, saa havde Hakon derved tabt Sverrige, som var ham et uerstatteligt Tab; 16) ved den Forening, hvorved han og Fader havde overladt Stæderne Borchholm saa havde de frataget hans Mænd og Tienere deres Gods og Eiendele paa Skaane, og givet dem til hans Fiender, som derfor havde tilføiet ham Skade og fulgt med Stæderne imod ham; 17) de havde under Tryghed og Venskab fanget hans Tienere og sat dem i Bolt og Jern, tvunget dem til at løse sig, og fra Borchholm havde hans Fien-

Fiender gjort Reiser (Toge) ham til Skade; 18) følgende hans Mænd havde medens Venskab og Tryghed stod mistet deres Gods paa Øland: Bisp Gotschalk af Linkøping og 10 andre Personer; 19) Stæderne havde sendt 4 Herrer i Gesandtskab til ham og Fader, for at tilkjendegive, at de af Campen og flere Stæder fra Vesterhavet vilde forene sig med dem i Øresund til Forsvar for Stædernes Skibe og for at skaffe fredelig Seilads indtil de kunde faae Hjelp fra Tydskland, men de fra Campen vare med adskillige af Stædernes Skibe gangne fra dem og havde indgaaet hemmelig Dagtingning med Kongen af Danmark, og derved havde Stæderne taget Skade, hvorfor de havde ved Sendebud beklaget sig for ham og Fader, og derover var kommet i Krig med dem af Campen og flere Stæder fra Vesterhavet, men i den havde Stæderne hjulpet Campen og de flere og de havde brændt hans By Marstrande med Kastellet, Klosteret og Kirken, Øen Thiorn og flere Øer og derved skadet ham over for 10000 Mark puri; ligesaa havde de brændt Kongehelle, Øen Baveholm, hans Skibe, og Øen Hising, hvorved han havde tabt over 8000 Mark puri; de havde og brændt Lodese-Kirken, Byen og Slottet og mange Landsbyer mellem Lodese og Bavahus, og derved skadet ham for over 16000 Mark puri; 20) da de brændte hans Land paa Vigdesiden havde han og Undersaatter tabt ved 12000 Mark puri, de havde og brændt Egnen af Jederen, Jolnedal og Ryefylke og tilføiet ham og Hans en Skade paa 10000 Mark puri; 21) Skræderne i Bergen havde dræbt en Broder af Erkebispen af Nidaros, og derfor var endda ingen Ret skeet; 22) Aar 1364 havde Stabo og Folcekin Nordmejer plyndret hans Skib og Gods i Marstrand for 50 Mark puri; 23) en Kjøbmand Cropelin kom til Marstrand uden Leide, og havde paa Vigdesiden dræbt et Menneske og blev derfor kastet i Fang-

Fængsel af Kongens Embedsmand Johan Münter og bundet med Kongens Lænker, men nogle Kiøbmænd fra Lybek, Rostok, Wismar og fra Preussen havde voldeligen bortrøvet ham, brækket Lænkerne og kastet dem i Havet; 24) derefter opregnes 17 andre Fornærmelser ved Drab og Plyndring; 25) alle Kiøbmændene i Bergen vegrede sig ved at modtage hans Mynt som lybsk og stralsundsk, og syntes han deri at være sig skeet stor Fornærmelse og Vold; 26) ti af deres Kogger (liburni) havde sat Ild paa hans Gaard i Bergen, og da de ej kunde faae den til at brænde, havde de nedbrudt den; 27) paa samme Reise havde de fanget en hans Undersaat fra Tysleshoj, plyndret og saaret ham. Disse Klager være for det første, men han vilde lægge flere til, naar han kom efter dem.

Valdemar den Fjerdes Aar 1370.

1. Paa samme Sted, nemlig Slottet Bavahus, udstædte den 1ste Julii alle Sendebud og Raadmænd fra Stæderne, som der vare forsamlede, baade af de Vendiske, Preussiske, Liflandske, Zudersøiske og flere, deres Brev om, at de havde fuld Magt til at indgaae venskabelige Forhandlinger og Dagthingninger med den ypperlige (magnificus) Første, Herre Hakon, Konge i Norge og Sverrige, og med hans Mænd, og havde de derfor sluttet i Henseende til alle Smaaligheder Fred og venskabelig Anstand under fuld Tryghed mellem ham, hans Mænd, Tienere, Undersaatter og Hielpere for Norge og hans andre Lande, og imellem Stæderne deres Borgere, Kiøbmænd, Venner og Hielpere, indtil næste St. Hans-Dag, som ellers var dagthinget, og derfra i fulde 4 Aar, saa at alle hans Kiøbmænd, Borgere ꝛc. kunde i den Tid frit handle og vandle i Stæderne med al Tryghed og Sikkerhed; vilde Rostok og Wismar ogsaa indbefattes i denne Fred, saa maatte de ej under den tilføie Kongen og hans Folk nogen Skade, eller i nogen Maade hielpe deres Herrer, de

meldte

Valdemar den Fjerde. Aar 1370. meklenborgske Hertuger, imod hjem, dog kunde Hertugerne for deres egne rede Penge leje Folk og Skibe i bemeldte Byer og Havne, og føre dem og Proviant ud derfra, og Anstanden derved ej være brudt, og om Kongen angreb Meklenborg, da maatte de indenfor deres Byer, Havne og Lande i Meklenborg hjelpe Hertugerne, men vilde de hjelpe dem udenfor Meklenborg, da skulde de lade Kongen det vide et Fjerdingaar forud; vilde disse Byer indgaae Sligt, da skulde de udstæde deres aabne Breve herom, ligesom de andre Stæder; de Befuldmægtigede lovede at skaffe disse Breve til Bahus inden næste Pindse-Fest, og vilde en Stad leve før en anden, saa vilde Kongen være dermed fornøjet, og naar alle Stædernes Breve vare afgivne til Kongen, saa skulde disse være uden Kraft; til det mere Bekræftelse hang alle de Befuldmægtigede deres Segl for. — Der blev og overgivet Udkast til et Brev ved Lybeks Fuldmægtige, som til Stadfæstelse af Freden mellem begge Parter i 5 Aar ligesom foran her er anført, skulde udstædes samme Aar i Lybek og andre Byers Segl, og være en Regel og Rettesnor for de andre Stæder at indrette dem efter. Da alle disse Breve ere i Recessus Hanseæ indførte under Samlingen i Stralsund, saa sees heraf, at Hansestædernes Samling har den Gang varet meget lange Tid.

Nu stræbde Kong Hakon af al Magt efter at faae sin kjære Fader i Frihed og at indgaae Forlig med Sverrige, til hvilken Ende han befol nogle af sine tro Mænd ved et Brev fra Bahus af 12te Julii, at underhandle med de holstenske Herrer; thi endda erkiendte han ikke Albert for Konge, alene skrev sig selv Konge i Sverrige. Brevet findes paa Dansk hos Hvitfeld S. 622 saaledes som følger:

"Haagen med Guds Naade Norges og Sverriges Konge, sender alle Mænd, dem som dette Brev see eller høre læse, Helsen med Gud. Vi gjøre Alle vitterligt med dette vort aabne Brev, at

vi

vi have givet hæderlige Mænd vore elskelige Raadgivere, Herre Valdemar
Jøen Hafftorsøn, Erich Ketelsøn og Joen Hierna, Rid- den Fjerde:
dere, Lauritz Biørnsøn, Haagen Joensøn, Henrich Mi- Aar 1370.
kelstorp, Calbjørn Ketelsøn og Ulfer Joensøn, Fuldmagt til at handle, dagtinge, og en ganske Sone at begribe med de fremme Herrer om vor allerkiereste Herre og Faders Løsen og om begge vore Rigers Bestanddele, eftersom vi dem befalet have, og ville det, fast og stadigt holde i allehaande Maade, hvor som de det gjør efter vort Bud. Til Vidnesbyrd herom have hæderlige Mænd vore kjere Raadgivere Herre Botulffver med Guds Naade Biskop i Stavanger, Biskop Haldwarder af Opslo og Biskop Magnus af Hammer, Herre Ogmund Findsøn og Nerue Ingvaldsøn, Riddere, Lodvig Evindsøn og Gaute Erichsøn sat deres Indsegle med vort Indsegle for dette Brev, som gjort er paa Bahus, Aar efter Guds Byrd 1370 næste Fredagen efter St. Knuds Dag.

Samme Dag eller snarere den 19 Julii bekjendtgjorde Hakon ved sit Brev i Marstrand, at han havde i Sinde samtykt med sine og Rigets Nævner i Sverrige, at holde den 17 Augusti og en halv Maaned efter en Dagtingning med dem, hvortil gode Mænd skulde reise, for sin Faders Befrielse og Fred mellem Rigerne, men som han ej kunde vide hvorledes det vilde falde ud, og derfor vilde være i god Stand, saa bad han alle Mænd i Bohus Fogderi at være rede med deres Heste og Vaaben til Rigets Værn og deres egen Fred og Frelse, saa at 5 Bønder skulde udrede den 6te med god Vaaben og Kost, og at fare sønder til ham, om de fik Bud derom; hans Embedsmænd og Sysselmænd skulde udnævne Mænd og Heste der vare de dueligste og det under vedhørlig Straf om de det forsømte; skulde Rigets hele Magt udfordres, da skulde Budstikke fremsendes til Lands og Vands. Kongen satte sit Segl for tilligemed

Valdemar den Fierde. Aar 1370.

Erkebisp Olaf af Nidaros, Bisp Halvarder af Oslo, Magnus af Hammer og Bisperne af Stavanger og Bergen, og Ogmunder Finzen Drost i Norge. (Bartholiniana T. II. vel G. p. 457.)

I Julii Maaned var Kong Valdemar hos Keiser Carl i Prag, og der tilskrev Keiseren den 27 Julii alle Fyrster, Grever, Fri-Herrer, (Baroner) Tieneste-Personer (ministeriales) Riddere, Knagte, Dommere, Syndici (Rathmeister) Borgemestre, Raadmænd, Borgere og Menigheder i alle Lande og Stæder og Lydighed af det romerske Rige, at da Keiseren meente den danske Kong Valdemar, sin gode Broder, saa broderligt og vel, saa at han gierne saae hans og Hans's Bedste, hvorfor han byder dem alle alvorligen at beskytte hans og Hans's Liv og Gods (hvorved uden Tvivl havdes Hensigt til den brandenborgske Markgreve Ottes Handling) saa ofte, han med Sine kom til dem for at reise til eller fra Keiseren, og med god Tro at ære, højagte, ledsage, befordre, sikkre og beskytte ham, som det tilkom hans kongelige Værdighed og Ære. (Diplom. Langeb.) Dette var altsaa et almindeligt Lejdebrev. Fra samme Dag og Sted formaaede Kongen Keiseren til at erklære i Rigens Acht de af hans Undersaatter, som vare ham ulydige og overaadige. Keiserens Brev findes saaledes hos Hvitfeld S. 613-14:

"Vi Carl, af Guds Naade romerske Keiser altid Rigens Formerer og Konge i Bøhmen, tilbyde de højbaarne Frederich, Balthaser og Vilhelm, Markgrever til Meissen, vore kiære Ohmer, og Buglslav, Hertug til Stettin, vor kiere Svoger, og Adolf Greve til Holsten, vore og Rigens Forster og tro, vort Hyldeste og al Lykke. Den stormægtige højbaarne Woldemar, Konge til Danmark, vor kiære Broder, haver ladet os vide, at noget Folk indlandsk og uden hans Rige Danmark, som dog udi samme Rige

hos

forstødes og vaanhaftige ere udi Stæder paa Slot, Byer, Dorper og Land og ham som deres Lehnmand hyldiget, lovet og foret havde, ikke ere ham hørige eller underdanige, men er deres rette naturlige Herre troløs, ærelos og menedige bleven, hvilket vi lader os gaae til Skade det vor forbenævnte Broder vedersaret er, eftersom han os det foregivet haver, begjerendes vi ville saadan hans Nødtorft naadeligen betænke, derfore af velbetænkt Mod med ret Beed give vi Eder af kejserlig Magt Alle og Hver udi sær, Fuldmagt saaledes, at I Alle eller En, to eller tre af hvem det bliver begjæret, aldeles af al Magt beviser ham al Fordring og hans Procuratoribus, som hah det befaler, at stævne for Eder de samme hans egne uhydige, utro, onde Mennesker, hørendes Klage og Gjensvar, og at kjende derpaa, eftersom Ret og Brug er i det romerske Rige, og at I alle de samme hans Uhydige, om I befinde deres Skyld og Brøde, forkynder og skriver udi vor og det hellige Riges Achr, og særdeles ved Navn, give vi Eder Allesammens og hver særdeles saadan Magt, som til slige Sager for Ret paa Ærens og Sædvanens Vegne tilhører i det romerske Rige og navngivet sætte udi Alles Eders Dom, eller hvers udi sær; skal gjælde og staae ved Fuldmagt, at ingen Appellatz skal gjelde for os eller vore Efterkommere Konger eller Kejsere, hvem de ere eller med hvad Ord de begribes kan nogerledes. Til Urkund er dette Brev forseglet med vort kejserlige Indsegl, givet til Prag Aar 1370 næste Løverdagen efter St. Jacobsdag vore Rigers det romerske udi det 25de det bøhmiske udi det 24de og vort Kejserdoms udi det 16de Aar.

Valdemar den Fjerde. Aar 1370.

Hvidtfeld mener, at Valdemar vilde have kejserlig Execution og Hjelp af Tydskland til at bekrige Danmark. Gram skriver (p. 175) at dette ej var en af Valdemars smukkeste Gjerninger, at ville lade sine egne indfødte Undersaatter indstævne for tydske

ske Forster og erkleres i Rigets Acht, og at han vel ogsaa selv har lagt den tilside. Christiani mener (III. 259) at Kongen har maaskee kun forlangt Rigs-Achten imod de tydske Herrer og Forster, som havde forbundet sig med hans Undersaatter, og at Keiseren havde strakt dette videre end Kongen forlangte, men at det dog ej kan skade Danmarks Uafhængighed, da Standernes Bifald mangledes; dog udi Brevet erklæres eller trues ingen tydsk Forste med Acht, hvorved denne Formening bortfalder. Heinze skriver (pag. 220-221) at da Keiseren selv kaldte Valdemar, sin kiere Broder, som han ej benævnede nogen Forste, der stod under sig, saa vil see det, at han ansaae Valdemar for uafhængig, at denne havde kun forlangt at de holstenske Adelige, som der besadde Lehn i Danmark, maatte kun erkleres i Achten, men at de, i Brevet udstraktes videre, enten med Forsæt eller af en Handelse, og at Valdemar var derfor ogsaa misfornøjet med den og brugte den ikke. Mig synes ved nøjere at efterlæse Diplomet, som just er kort og mørkt paa det Sted, som afgjør Sagen, at indsee, at Keiseren har ej forstaaet andre herved end Tydske, som havde Lehn i Danmark og nu vare boende i det og udenfor det, de erklæredes i Achten; saaledes forklaret indseer man at saa statsklog en Konge som Valdemar ej har forlangt andet af Keiseren, end det som tilkom denne, og som ret og rimeligt var.

Udi Stokholm den 14 September bekiendtgjorde Kong Albert ved sit Brev, hvori han skriver sig Landsherre af Skaane, at have betalt sin Raad Sindwidh Sinvidsen hvad han var ham skyldig. (Diplom. Langeb.)

Kong Albert havde allerede den 9 Maj udstædt sit Brev om en Samling med de Norske for at bilægge Stridighederne, da Hakons derimod først var af 12 Julii, og satte Samlingen udi Lø-

des

dese ej forend i August, af 8 norske Herrer, og ligesaa mange Svenske, hvoriblandt Bisperne af Linkøping og Skare, men man skiltes ad uden at udrette Noget. (Lagerbring III. 535–36). Messenius (Tom. III. p. 26.) vil endog at Hakon skikkede 8 Sendebud samme Sommer til Stokholm, i hvis Samling Magnus blev indført, som beklagede sin Skjæbne og afstod Thronen til Albert, forbeholdende sig allene West-Gotland, men udrettede Intet herved. Valdemar den Fjerde. Aar 1370.

Kong Hakons og Margretes Søn Oluf fødtes i dette Aar udi Oslo; hans Moder havde meget Ondt ved at føde ham, og da skal den hellige Oluf have aabenbaret sig for hende i Drømme, og sagt, at om hun vilde forløses, saa skulde Hakon sværge at ville holde hans, nemlig Olufs, Løv, og at føre den unge Prinds, naar han blev 7 Aar, til Nidaros, og der opkalde ham efter Oluf. Mærkeligt nok er det at han fik dette Navn, som ingen norsk Prinds havde havt i lang Tid, hvorfor det er ikke utroligt, at Dronningen, som var andægtig, kan have drømt saa eller og foregivet det. Da Oluf var den Førstefødte, saa maa der virkelig være hændt Noget, at han ej blev kaldet Valdemar eller Magnus. De islandske Annaler Nr. 423, som fortælle dette, henføre Olufs Fødsel til 1371, hvilket og Kroniken, som slutter med 1410, (Script. I. 396) gjør, saa og Kroniken, der slutter med 1415 (i Script. V. 533.)

Ethled, Abbedisse i St. Clare Kloster udi Roskilde, med Conventet og Broder Henric Rosfeldt Provisor af Ordenen, overlode den 19 Maj deres Gods i Lillidby i Jkalebjerg Herreth til Johan Rothemersøn og Hustru Inger for deres Livstid for 10 Mark purt Sølv og skulde det efter deres Død tilfalde deres Datter Cristina Søster i Conventet og efter alle treendes Død falde tilbage til Klosteret, og maatte Johan hugge i Klosterets Skov Tømmer til Bygnings-

Tom-

Valdemar den Fjerde. Aar 1370.

Tammer, herimod gav han igjen sit Bevis samme Dag. Deri udtrykker han sin og Sines Død paa denne besynderlige Maade: "me, nec non uxore prædicta a serenissimo principe omnibus communi citatis viamqve mandati ejus ingressos." Dipl. Lang.

Den 7 Junii gav Erkebisp Nicolaus paa sit Slot Hammershus alle dem, som besøgte Lunde Kirke paa visse Festdage, en "Karena" og et halvt Aars Poenitentse for hvert Aar, som Bod var dem paalagt, men til Drabsmænd og dem, der havde ligget Børn ihjel, naar de gave rigeligen til Kirkens Bygning, kun for engang det samme, efterat de vare blevne forligte i Kirken, og skulde hans Ombudsmand i det aandelige forestaae dette. Atter den 2den August gav han Kanikerne i Lund deres Underhavende (inqvilini infundi) den Frihed at de allene skulde svare Kanikerne for deres Forseelser, og bød han sine Fogder at rette sig herefter. (Dipl. Lang.)

Den 7 December, men uvist om i dette Aar, døde den adle Mand Peder Absalons Søn, en Thott, Søn af Herre Absalon Aageson, Ridder af Herthalef, uden Tvivl Fader til Herre Absalon Pedersen af Herthalef, som levede ved 1413, hvis 9 Sønner, kaldte Axel-Sønner, levede under Christian I.; denne gav til sin Aartid til Lunde Kirkes Bygning 2 Gaarder i Skyøstrelyunga i Vester-Wemmers Sogn. (Script. III. 573).

Heinze (p. 228) anfører af et gammelt Manuskript, at der i dette Aar sluttedes et Forbund for 8 Aar imellem Hertug Eric af Saxen og de holstenske Grever, Henric og Claus og forundrer sig over, at Hertugen vilde gjøre det, som hidindtil havde været Kongens trofaste Ven; men han har ikke vidst at den Hertug var død, og at det var hans Søn en ganske ung Herre.

Den 25 Februar forlehnte den jydske Hertug Henrik sin egte Kone Fru Kunegunde med sit Sogn Høby til en ret Morgengave

og

og pantsatte han hende det for 500 lødige Mark Sølv Cølns Vægt, og det med alt Tilhørende, endog med Patronat-Ret og Rettergang, og maatte Ingen efter hans Død hindre hende heri; med ham beseglede de Herrer Ludgher af Lembeke, Erik Holk, og 4 andre Riddere, Gotscalk Lembeke og Sonke, Knapen. Heraf udstædte den danske Konge Oluf 1385 den 24 Januarii en Vidisse paa sit Retter-Thing i Slaulose, og var Michael Abbed i Sorø beskikket til at fremlægge bemeldte Hertugens aabne Brev; det blev forseglet med Kongens Segl, som brugtes for Retten (ad causas) og vare nærværende mange Geistlige med ham, saa og Esbern Bylle og Hinrik Skytte, Væbnere, og 2 Borgere af Slagelse; hans Justiciarius Nicolaus Draghe var herved Vidne. (Dipl. Lang.) Rimeligen levede Hertuginde Cunegunde endda. Valdemar den Fierde, Aar 1370.

Nogle Røvere kaldet "Wogensmændene" bleve ved Jngvar, en mægtig Staller (Præfectus) i Weland, udjagne af Strand (Nordstrand) formedelst deres Misgjerninger, og anlagde derpaa i Vesterheuer Sogn Fæstningen Wognsmanborg, hvorfra de gjorde Udfald og røvede, bortsnappede Eyderstædernes Hustruer og Døttre, og belaae dem, og saaledes plyndrede hele Vesterheuer, Uthholm og Everskop, og foruroligede Strand paa den Kant hvor den ved Lollenbrügger Broen hang fast ved Vesterhavet med Pillworm; men efterat de engang havde bortsnappet 14 uberygtede Piger, beleirede Friserne dem baade til Lands og Vands under Anførsel af Ovo Heringe, Stadtholder (Staller) i Utholm og Everskop, og den 13 Januar indtoge de Fæstningen, da en af de røvede Piger forraadede den; 60 Røvere bleve fangne og henrettede; Pigerne bleve erklærede for Jomfruer og ukrænkede, og de Børn de havde født, for ægte; Slottet blev nedrevet i Grund. (Scriptor. I. 312).

Valdemar den Fjerde. Aar 1370.

Hertug Erik af Saxen-Lauenborg pantsatte udi Lybek den 7 Januar til denne By Staden Bergedorf med Fogderi for 1662 og en halv Mark lybske Penge, beregnede saaledes at 16 Gylden gik paa 10 Mark Penge. Den 2 December stadfæstede han Byen Lyneborg alle de Privilegier og Friheder, som hans Forfædre havde givet den, og forsikkrede han ved Haandtag Byerne Lybek og Hamborg dette.

Den 16 Junii ved Brev udi Zwerin stiftede den meklenborgske Hertug Albert et Vicarie ved Bartholomæi Alter for hans Gemahlindes Eufemiæ, hans Søns Henriks, Ingeborgs, hans Hustru, deres Sjæle, og under hans Sønners Henriks og Magni Segl. (Schrøders Papist. Mecklenb. p. 1451).

Pave Urbanus forlod Rom og Italien og gik igjen til Avignon, hvor han døde den 19 December, og efterlod sig den Roes, at have været en af de retskafneste Paver. Gregorius II blev den 30 December hans Eftermand. Kongerne af Sicilien og Frankrige dreve stærkt paa Urbans Canonisation, som og Hertugen af Burgundien og den største Del af den franske Geistlighed. En Opsats om hans Levnet og Mirakler gjemmes i det vaticanske Bibliothek, (see Wadding Annal. T. 8. p. 232). Kong Valdemar gjorde sig og Umage for hans Canonisation.

I Dragsmark den 6te October bød Kong Hakon sin Marsk Herre Eirik Ketilsson, Ridder, og Ulf Jensson at være Sven Baase og hans Følgere hinderlige, og at føre dem for Kongens Ret, fordi de havde fanget og bundet hans Tjenere mod Rigets Ret, og mod hans Lov og Bud. Fra samme Dag og Sted tilskrev Kong Hakon alle Mænd, der byggede og boede i Wermeland og Dall, at Ingen der maatte huse, holde eller frede Sven Baase paa nogen Maade, fordi han havde gjort Kongen og hans Mænd

stor

stor Skade, hvo der husede ham skulde være fredløs (billugher) og villde Kongen holde denne ligesaa fuldt for sin Fiende som Sven Basse selv. Valdemar den Fierde. Aar 1370.

Kong Hakon gav et Brev til Byen Hardervik, hvorved han tilstod at have gjort Fred med den og de andre Hansestæder, saa deres Borgere maatte frit handle og vandle i hans Rige. Deri nævnes ogsaa Zutphen, Elburg, Deventer, Campen, Dordrecht, Amsterdam, Enkhuysen og Wlissingen, Briel, Zirikzee, Middelborg, Armuda, Hindelopa. Gesandterne vare Everard Bosen, Borgemester i Campen og Johan Menord, Raadmand i Amsterdam. Dette Brev gjemmes endnu i Hardervikს Archiv. (Torfæus IV. 498).

Den skotske Konge David udgav den 18 October et Brev efter Kong Hakons Befordring, hvorved han strængeligen og under Livsstraf forbød sine Undersaattere at drage til Ørkenøerne, uden for Kjøbmandskabs Skyld, thi de fore ellers meget did for at røve, saa at de næsten derved vare blevne øde og forladte. (Torfæus l. cit. Ej. Orcades p. 174).

Dette Aar kom der 6 Skibe til Island og 9 agtede sig derhen. Biskop Jon Eiriksson i Holum kom tilbage til sit Stigt og havde ved Pavens Hof faaet en Bulla om at være Bisp, hvorpaa han blev vel modtaget og forligt med sit Stigts Indvaanere, baade lærde og ulærde. —

Den 1 Maj samledes Søstæderne i Lybek, hvor Rostok, Wismar og Gripeswold, og kort forhen Kyle, beklagede sig, at de ej fik de Penge, de skulde have af Hamborch, Tanklam og Stargard, som beløb sig til 4183 Mark og 4 Skilling Lybsk, hvoraf Hamborg allene skulde betale 400 Mark for den første Orlog; Rostok klagede Aar 1371.

Valdemar den Fjerde. Aar 1371.

og over, at den havde endnu tilgode for Borchholm, og forenede sig med de andre Stæder om, at ville endnu beregne sine Fanger; i Henseende til den danske Konges Lejde, og om Kongen af Norge, samt om Pundgeld bleve Stæderne enige om, at det skulde henstaae til næste Pindsedags Samling i Stralsunde; da skulde og Enhver sige sin Mening om Slottene i Helsingborch og Schanore, hvem de skulde antvordes til, og hvorledes dermed skulde forholdes; man gjorde og Beregning over den skaanske Told for 1369 og 1370; Lyneborg bad om sine 200 Mark, som den havde laant Stæderne i første Krig, og desuden at laane sig 2000 lødige Mark; Stæderne vilde bringe dette for deres Raad og Svar til Stralsund; der skulde og Gripeswold gjøre Regnskab for den Sild, den tog fra Fienden.

Den 25 Maj samledes Søstæderne efter Aftale i Stralsund, tilligemed nogle af de Preussiske og Zuydersøiske, hvor Bisp Gotschalk frembragte paa den norske Konges Vegne om en Dag angaaende en evig Sone, og vedtoges da at man skulde sende herom et mærkeligt Bud med Brev beseglet af alle Stæder til Kongen om at beramme en Dag imod St. Volburgs Fest (den 1 Maj) og skulde man og betro det Bud Klagerne af Rostok, Stralsund, Wismar og Preussen om hvad deres Borgere var vederfaret inden den Tid i Norge; mange Stæder, som Lybek, Hamborch, Bremen, Kampen rc. alle de preussiske Stæder et Brev med 6 Segl og alle de liflandske et med 4, havde indsendt deres Breve; deres Bud skulde bringe dem deres Brev tilbage, som de for et Aar gave i Bavahus, og hans Fortæring skulde tages af fælleds Pundgeld. Brevet, som sendtes Kongen fra Stralsund var af 24 Junii, og siges deri, at de havde overlagt, hvad de vilde forhandle med ham, om han selv vilde komme did over, men om han ej kom, da havde de besluttet at forskikke Sendebud til Bahus for at finde ham der, men imid-

lers

lertid var Bisp Gotschalk af Linkøping kommen der, og havde overgivet et Creditiv fra ham, og givet tilkjende, at Kongen gjerne saae en Dag fastsat til Marie Fødselsfest (den 8 September eller 8 Dage efter), hvilket de ej kunde, da de havde beskikket de Bud, de agtede at sende ham, til Dagtingninger med andre Herrer ved samme Tid, dog om de kunde blive holdt med ham til Marie Himmelfart (den 15 August) eller 14 Dage før; men Bispen havde svaret hertil, at da vilde Kongen være langt borte i Sverrige, og have med saa vigtige Ting at bestille, at da kunde den ej holdes, hvorfore Stæderne ydmygeligen bade, at den maatte opsættes til Wolburgs-Fest næste Aar i Bahus, eller andet Sted; med dette Bud sendte de og deres beseglede Breve om Anstanden og bade om forrige tilbage. Brevet er overmaade hofligt skrevet og begynder: "Non sine magna Illustracionis, Nobilitatis et Dominacionis salutatione." Derefter talte Stæderne med Herre Henning af Putbusch, hvorledes det skulde holdes med Falsterbodehus, og han svarede, at alle de, som kom der fra Stæderne skulde være trygge for Liv og Gods; i Henseende til Tolden da skulde Herre Henning sætte en i Falsterbode, Lybek og de vendiske Stæder ogsaa een, de af Preussen een, de af Züdersø een, og Tolden skulde de lægge i i en Kiste, og hver have Nøglen dertil; de skulde og Alle, undtagen Herre Henning, paa samme Maade holde Tolden i Schanøre, og hver have Nøglen til Kisten; i Falsterbode, Schanøre og Ellenbogen skulde man salte, og Enhver komme der med sit fulde Harnisk, men ingen Kjøbmand skulde ligge hos Fiskerne under 3 lødige Marks Straf, og ej tilstede Andre at ligge der, og Ingen maatte under Straf salte paa andre Steder. Al Tolden skulde til Mikkelsdag føres til Stralsund, hvor Stæderne da skulde samles. Kom der Uenighed mellem Stæderne, da skulde de andre forlige

Valdemar den Fjerde. Aar 1371.

det,

Valdemar den Fjerde. Aar 1371. det, saaledes som der var for et Aar siden mellem Rostok og Stralsund (da der efter en gammel Optegnelse i Rostocker Archiv skete et Slag mellem dem i Skaane) og deres Fiskere, hvilken Sag Stæderne havde taget til sig, og skulde afgjøres med det Gode; enhver Foged skulde paa sin Witte oppebære Pundgeld i Skaane, af dem som ej vare i Forbundet, undtagen hvad der tilhørte Kongen af Danmark; af Engelske, Flamingher og Brabantere, som ej vare i Forbundet, og ej laae paa Witterne, skulde Pundgeld oppebæres i Schanøre, af Fogderne fra Wismar og Campen i Falsterbode, af Fogderne fra Lybek og Preussen i Ellenboghen; fra Helsingborch skulde en Skriver sendes til Tolden i Ellenboghen og paa Stædernes Vegne ogsaa en, og de til Mikkelsdag gjøre Regnskab derfor i Stralsund, og annammes der af 2de fra Rostok og Lybek; i Henseende til den wartbergske Kogge, ladet med Meel, som var taget i Noresund, da afgjorde Lybeckerne, at der skulde tales med Anføreren, og Svar bringes til Mikkelsdag, dette skete i den første Orlog, og hver skulde og tale med sit Raad om de Skibe, som bleve brændte for Helsingborch; Herre Gregorius Swerting aflagde sit Regnskab for Huset i Helsingborch, og fik tilgode 462 Mark, og skulde han betales af de første Penge, som faldt i Skaane, men hvad han skulde have for sin Tjeneste ej førend til Mikkelsdag.

Kong Valdemar opholdt sig paa denne Tid i Pommern og gav der i Stetin den 13 Julii et Brev, hvorved han nedlagde al den Strid og Tvedragt, han havde med Herre Ture Knutsson, Ridder, naar han betalte ham til bestemt Dag efter sit Brev de 200 Mark lybske Penge, og vilde han igjen give ham hans rørlige og urørlige Gods. (Diplom. Langeb.) Forhen den 4 Julii udstædte den brandenborgske Markgrev Otto udi Frienwalde ved Oderen sit Brev, at han havde lovet Kong Valdemar, Arvinger og Efterkom-

kommere og paa hans Haand de bajerske Hertuger Stephan den gamle, Stephan den Yngre, og den Ældres Sønner Brødrene Frederik og Hans, i Henseende til alt det Gods, han havde frataget Kongen i Odersborgh, at han overgav den hele Sag til Markgrev Friderich af Meissen at afgjøre i Brezzen Søndagen om 3 Uger (altsaa den 27 Julii) om Kongen havde forbrudt bemeldte Gods og Penge til ham, men havde han det ikke, da vilde Otto give det tilbage, og om han det ej gjorde til bestemt Dag, da skulde Kongen efter dette Brev mane ham; han gav og herved Kongen og hans Bud frit Lejde til den Dag. Gram har ladet trykke dette Brev (Grams Forbedr. 177-178. 239-240). Man veed ej om Otto holdt sit Ord, eller hvorledes Friderich dømte. Uden tvivl indgik Otto dette Compromis, fordi Valdemar var tilligemed Pfalzgreve Friderich ved Rhinen og Hertug af Bajern ham til Hjelp med en Del Krigsfolk i den Krig han da førte med de pommerske Hertuger Casimir og Brødre om en Del af Ucker-Mark, og hvilken Krig bilagdes nu paa Hoffet i Narik den 20 Julii ved bemeldte tvende Herrer, hvorfor og Brevet herom er udstædet i deres Navn, og hvorved Enhver beholdt hvad han ejede, Gevinst, Skade og Omkostninger gik lige op, og Enhver stadfæstede den anden Part sine Besiddelser, saa og de Breve, som de og Formænd havde herom givet. Schöttgen har trykket dette Brev (Altes und Neues Pommerl.) men da hans Bog ej ofte forekommer, saa har jeg ladet det trykke bagved. Samme Dag udstædte Markgrev Otto sit Brev udi Hoffet i Borrentin og lovede deri de pommerske Hertuger og Brødre Casimir, Schwantibuwer og Bugislav af Stetin at lade dem beholde alle de Lande, Slotte og Stæder, som Markgrev Ludvig (den ældre) og Ludvig den Romer havde efterladt til deres Fader Barnim. Kong Valdemar og Hertug Friderich

Valdemar den Fjerde. Aar 1371.

af

Valdemar den Fjerde. af Bayern vare hertil Vidner. Schwartz har ladet det trykke. (Pommersche Lehnshistorie p. 441-42).

Aar 1371. Nu samlede Hakon en mægtig Hær, og gik dermed ind i Sverrige for at befri sin Fader. Mange sloge sig til ham, og deriblant Erkebisp Henning af Abo, (Ericus Olai lib. IV. 252.) og drog han, som det lader, temmelig fredelig frem, indtil han kom til Stokholm, hvor han fandt en Modstand, og i Lejren der udstædte han en Brev af 2 August. (Lagerbring III. 537). I slig Nød udstædte Kong Albert den 9 August udi Minoriter-Klosteret i Stokholm, hvor han holdt en Samling med sine indfødte Raadsherrer, sit aabne Brev, hvorved han lovede en bedre Regjering end hidindtil, tilstod, at hans Befalingsmænd havde, hvorved mod hans Villie, fornærmet Sverrigs Indbyggere paa mange Maader, hvorfore han overgav alle Slotte i det gandske Rige, og alle faste Stæder i Skaane, Halland og Bleking, naar han indtog dem, til Drosten Herre Bo Jonsson Grips, og det øvrige Rigsraad dets Bevaring, dog forstodes ved disse Raad ingen uden indfødte Svenske, hvoriblandt Erengisle Jarl, og udelukkes herfra de mange Fremmede, som vare satte ind i Raadet; og skulde disse Svenske, naar nogen af deres Medbrødre døde, have Magt at indsætte andre Indfødte i deres Sted; de skulde og med Kongens Raad beskikke Fogder og Embedsmænd paa Slottene og maatte Kongen aldrig i noget vige fra hvad Rigs-Raadet besluttede; de Herrer i Danmark og Norge, som ejede Gods i Sverrige, maatte frit forvalte dem, naar man der gjorde det samme mod de Svenske. Albert skriver sig Landsherre af Skaane. Dette Brev er trykt hos Hadorph (i Tillægget til Rimkróniken p. 34-37). Albert maa have været i stor Nød, siden han indgik saa haarde Vilkaar, hvorved ham levnedes næsten ikke større Magt end Adolph Friderich

havde i vor Tid. (Lagerbring pag. 538–39). Saaledes triumpherede det aristokratiske Rigsraad. Man seer og deraf, at Kongens Fader, Hertug Albert, havde nogle Slotte i Besiddelse. Hakon forsatte imedens Beleiringen og opkastede en Skandse, som kaldtes Konningborg, hvorefter Kongsbakken endnu fører Navn, og som Lagerbring (l. cit. p. 536) formoder, at have ligget paa Nørre-Malm. Endeligen blev et Forlig sluttet, som saa meget des lettere bragtes tilveje, da Hakon forlangte ej videre end sin Faders Befrielse, da han indsaae hvor vanskeligt det vilde blive at erobre Sverrige. Forliget sluttedes den 15de August, eller og den 14 efter Hamsfort, venteligen i Stokholm, og overlode Magnus og Hakon hele Sverrige til Albert tilligemed deres Rettigheder til Skaane, Halland og Bleking, og lovede desuden at betale 12000 lødige Mark, og ginge 60 norske Riddere i Borgen herfor, paa Villkaar at indstille sig hos Albert som Fanger, om Pengene ej til rette Tid betaltes; derimod skulde Magnus komme i Frihed, og have til sin Underholdning Indkomsterne af Vester-Götland, Vermeland og Dal, men dog ej befatte sig med Adelen og Godset der. Hvitf. S. 622 siger retteligen, at det var Skara Stigt, Magnus beholdt, hvilket Clausson (i den fordanskede Snorro p. 849) og Olaus Petri (Lagerbring III. 541) forvende til Skaane, hvorvel man maa takke den sidste for Fredsvilkaarene, da Forliget selv er rimeligen ej mere til. Bisp Jonsson i sin islandske Kirkehistorie (T. I. p. 438) fejler med dem, ved at antage Skaane. Det lader, han har forbeholdt sig at vedblive at føre Navn af Konge i Sverrige, ja maaskee at han ej engang selv har frasagt sig sin Ret til Sverrige. Lagerbring mener (pag. 540) at det var ved denne Lejlighed, at Magnus holdt den Tale, jeg forhen har anført af Crantzius, at endskjøndt Mange raadte ham til at

Valdemar den Fierde. Aar 1371.

Valdemar den Fjerde. Aar 1371. fortsatte Krigen, saa vilde han lade sig nøie med Indkomsterne af Vester-Gotland, og misundte ej sin Søstersøn Albert hans kongelige Høihed, som Forsynet havde tildelt ham. Det lader, at Hakon er efter dette Forlig kommet ind i Stokholm, og at alle 3 Konger have formodentligen omgaaet der venligen med hinanden.

Kort efter dette forlode Magnus og Hakon Stokholm, og gave den 10 September i Ørebro, eller maaskee snarere Hieben, et Sted, jeg ikke kiender, et Brev til Bønderne i Hathanger og Woss, hvori Magnus beklager sig at han havde siddet paa 8de Aar i et haardt Fængsel, indtil hans Søn Hakon havde frelst ham, og nu skulde han 8 Dage efter næste Johannis Dag (venteligen den 4 Januar) udbetale 12000 Mark Løse-Penge, og bad han derfor hver Bonde, at ville give i Hielp hertil 5 Mark, og hver halv Bonde (Halfswirkis-Bonde) 3 Mark og det inden Jul. (Diplom. Langeb.) Paa samme Maade blev venteligen skrevet til andre Bøygder i Norge. Fra Lødese den 23 September gav Magnus sit Gieldsbevis til Bispen af Skara paa 1000 Mark Penge af gangbar svensk Mynt, som Bispen havde laant ham for hans Fængsel, og hvorfor han pantsatte ham og Kirken sit Fædrene-Gods i Aranees, og det med Raad og Samtykke af sin Søn Hakon. En Erkebisp Birger af Upsal udstedte 1378 den 28de Julii en Vidisse heraf i Arne. (Diplom Langeb).

Imidlertid dette skete i Sverrige, blev Kong Valdemar af med en af sine Fiender, nemlig med den meklenborgske Hertug Henrik; da han den 14 August sluttede et Forlig med ham, hvorved Hertugen afstaaede til Kongen de Huse og Fæstninger, som han og hans Hielpere havde erobret, imod at Hertug Henriks Søn med Valdemars Datter Ingeborg, Albert (IV) skulde blive Konge i Danmark efter Valdemar, saafremt han ingen mandlige Arvinger

ef-

efterlod sig, og derimod skulde han give til Margrete, som var gift med Hakon, hvad hende tilkom i Danmark (venteligen Udstyr og Fædrene-Arv) og ligeledes skulde hendes Søn Oluf faae hvad ham tilkom. Curt af Moltcke, Hovedsmand paa Wartberg, paatog sig at skaffe de danske Rigsstænders Samtykke, eller og at overlade det til Markgrev Friderich af Meissen hans Dom, eller og den navnkundige Stifts-Foged Wedekind ædle Herre af Berge. (Chemnitz apud Gerdesium p. 610-11. Francks Mekl. lib. VI. 278). Skade, at dette vigtige Document endnu ej er trykt, men ligger i det meklenborgske-schwerinske Archiv, derover veed man ej engang Stedet, hvor det er givet. Henrik avlede med Ingeborg, foruden Sønnen Albert, 3 Døttre, Marie, Euphemia og Ingeborg, hvilken sidste i dette Aar bragtes til Ribbenitz Kloster, indkladdes der 1376, valgtes til Abbedisse 1398, og døde af Pest 1408.

Valdemar den Fjerde. Aar 1371.

Den 27 October samledes Hansestæderne i Stralsund, hvor vedtoges, at Pundgeld skulde oplægges fra den Dag; de af Lybek og de andre vendiske Stæder forestillte, at de havde bekostet mere paa Slottene end de havde oppebaaret af Tolden og al anden Nytte, hvorfor de vilde beregne sig til Nytte hvad Skovene indbragte fra det ene Aar til det andet; Campen og de zuidersøiske og preussiske Stæder vilde berette dette for deres Raad; naar Dagen var benævnet mellem den norske Konge og Stæderne, da skulde man lade alle Sidstnævnte det vide betids, paa det de kunde sende Bud; Sagen mellem Rostok og Stralsund, den skulde henstaae til næste Samling; Hver skulde tale med sit Raad om at udruste Skibe til næste Sommer, for at frede Søen og give Svar til Lybek inden Kyndelmesse; til Erkebispen af Lund blev sendt Brev om at komme til Stralsund for at svare angaaende det Gods, Preusserne havde mistet under Bornholm, men der kom Ingen paa hans Vegne,

 hvor-

Valdemar den Fjerde. Aar 1371.

hvorover Herre Henning af Putbusch og Staderne havde skrevet ham til paa ny, og man ventede Svar; Enhver Stad skulde give sine Borgere tilkjende, at den danske Konge havde fuldbyrdet Sonen og Dagtingningen, som var gjort forrige Aar, og havde beseglet den med sit hemmelige Segl, og lovet at fuldkomme det med sit store Segl inden Jacobi Dag (venteligen den 20de December) hvorpaa Staderne havde lovet og forsikret ham en fuldkommen Fred, og derfor skulde Enhver advare sine Borgere, at de til den Tid skulde ej opvække nogen Ufred og Krig i Danmark og Skaane, og at ingen maatte der selv tage sig til Rette, thi hvo det gjorde, den vilde Staderne saa dømme, at han skulde hukke derpaa; enhver Stad skulde nu udsende og besegle med deres Byes store Segl Freds-Brevene, som den danske Konge og de Danske skulde have, og det til Stralsund inden Paaske, for at de kunde faae Kongens Breve, og de igjen disse; i den forste Orlog fik nogle Skibe Befaling at blive liggende for Helsingborch, hvoraf nogle bleve brændte og andre skjekede bort uden Orlov, nemlig Nogle fra Lybek, Rostok og Stralsund, og skulde Enhver tale herom med sit Raad for at lægge dem i Boder; de Herrer Johan Langhe og Diderik Crudener aflagde Regning, at de havde annammet af den skaanske Told 3454 Mark og 6 Skilling Lybsk, hvoraf var bleven udbetalt til de Besoldede i Skaane 100 Mark, mindre 5 Skilling og 4 Penge. Derpaa bleve mange Breve udstædte i Stralsund den 23 October i Anledning af de danske Sager; 1) tilstod Raadet i Lybek, at, efter 15 Aar, som skulde regnes fra næste Dag efter Christi Himmelfart 1370, i hvilken Tid de med de andre Stæder oppebare de 2 Trediedele af Tolden i Skaane, udi Helsingborck, Ellenbogen, Schanore og Falsterbode, hvilke Slotte de med tilliggende Land havde i Pant, vilde give dem alle tilbage til Kong Valdemar, eller hans Arvinger

til Riget, samt Rigsraad, nemlig Herre Henning af Putbusche, Hovedsmand i Danmark, Erkebisperne, Bisperne, Ridderne og Knægterne, eftersom Stæderne havde dagthinget i Stralsund med Putbusch herom, og maatte de danske Gejstlige og Verdslige for dem bruge i Skaane alle deres Friheder, naar Kong Valdemar lod dem beholde dem. 2) Bekræftede Lybek den fulde Sone og evig Fred, som Aaret forhen var sluttet Walburgis Fest i Stralsund; dette Brev er af 28de October; 3) gav Lybeckerne atter en Stadfæstelse paa denne Sone, med Tillæg at alle Danske maatte frit handle og vandle i deres By og Land, ligesom for Orlogen; 4) Stæderne gjorde og en Dagtingning om de 4 skaanske Slotte, at de skulde betro Herre Henning af Putbusch dem til Stædernes tro Haand udi 15 Aar, tilligemed de 2 Trediedele af Tolden, og skulde han selv oppebære og nyde til sin Underholdning den 6te Del af Tolden, og Indkomsterne i Skaane at dele med Kongen, saa at Kongen fik 2 Sjettedele, han en Sjettedel og Stæderne 3 Sjettedele; han maatte ej regne noget til Udgift for Slotterne, men han skulde holde dem af Herrederne og af sin Sjettedel; alt dette havde han indgaaet Borg for; dog havde han ej paataget sig dette længer end i 2 Aar fra næste St. Jacobsdag af, og gave de ham hertil 600 Marks, men her omtales og deri, om hvad enhver Stad skulde have for hvad han havde tilgode fra forrige Orlog; 5) Kong Valdemars Stadfæstelse udi Stralsund den 27 October af Sonen sluttet 1370 den 24de Maj ved det danske Rigsraad; i hans Segl af rødt Vox, som hænger i en Pergaments-Remme, sees en kongelig Krone med Omskrift: Secret: Waldemari Danorum Slavorumqve Reg. Duc. Eston, hvilken sidste Titel er underlig, da han længe havde afhændet dette Land; og hang han dette lille Segl for, fordi han ej havde det store ved Haanden, som han dog siden vilde hænge for.

Valdemar den Fjerde. Aar 1371.

Valdemar den Fjerde. Aar 1371.

for. Originalen fik Kong Erik fra Lybek 1413 til Kiøbenhavn; nu haves kun en Udskrift i det kongelige danske tydske Cancelli, og en Transsumpt i Rostocker Archiv; Raadet i Lybek, 7 andre vendiske Stæder, Cöln, Hamborg, Bremen, 6 i Preussen, 4 i Lifland, 16 ved Zuydersøen tilstode, at de efter de 15 Aar vilde give de skaanske Slotte med Tilhørende tilbage; 7) tilstode Stæderne at de havde indgaaet Sone og Fred med Danmark, hvilket Brev findes saaledes hos Hvitfeldt S. 618-20:

"Vi Raadmænd udi disse Stæder, Lybek, Rostok, Stralsund, Wismar, Gripsvold, Stetin, Colberg, Nystargard, Coln, Hamborg, og Bremen; udi Prytzen, Coln, Torn, Elbing, Danzig, Königsberg, Brunsberg, og alle andre Stæder under Herremesteren i Prytzen liggendes; udi Lifland, Riga, Dorpe, Refvel, Pernow; udi Enderse, Campen, Deventer, Utrekt, Svolle, Hooselt, Groningen, Zurichse, Bryel, Medelborg, Armoye, Hardevick, Sutphen, Elborg, Stauren, Dordrecht, og Amsterdam, bekjende og tilstaa for alle, som dette Brev see eller høre læse, at vi have tinget, gjort, og endt en fast Sone, med disse ædle Mænd Rigets Raad i Danmark Her Henning Podebusk, Rigets Hovedsmand i Danmark, Nicolaus Erkebisp til Lund, Eric Bisp til Odense, Nicolaus Bisp til Roskilde, Johan Tyborg, Hovedsmand til Vordingborg, Vicke MoltEke Hovedsmand til Nebbe, Jacob Olufsøn, Bent Bugge, Hovedsmand til Holbek, Otte v. Budelsback, Jacob Nielsøn Hovedsmand til Søborg, og Jørgen Rud Hovedsmand til Korsør, Henrich Jensøn, Jenske Paris, Riddere i Sielland; Jens Perle Hovedsmand til Kolls i Jylland, Heine Rabolt, Henning Kjættelsberg Ridder, Hovedsmand til Ørkel, Henneke Moltke Hovedsmand til Nyborg; Jens Axelsøn Ridder, Heine Meinstrup Ridder, Hovedsmand til Trankjer paa Langeland,

land, Kristen Ruke Ridder, Hovedsmand til Aaleholm i Lolland, Cort Moltke Hovedsmand til Varbjerg, Henrich von der Osten Ridder, Hovedsmand til Visborg paa Samsøe, Ove Basse Ridder, Peder Eskildsøn Hovedsmand til Langholm, Tyge Pedersøn Hovedsmand til Øresten, Peder Nielsøn Hovedsmand til Lindholm, Thorkild Nielsøn Hovedsmand til Aarhus, Peder Axelsøn af Bjørneholm, Bosse Paris, og Peder Falk, Væbnere, om al vor Uenighed, Skjelving og Tvedragt, som imellem Kongen af Danmark, og forbemeldte Herrer og Kongens Mænd, deres Hjelpere og Indbyggere i fornævnde Kongerige, paa den ene, og os, vore Stæder, Borgere, Tjenere, og alle deres, paa den anden Side, haver været, en ganske endelig evig Sone, og stadig Fred gjort, som de stadig og fast ville holde, til evig Tid, og ville de at forbenævnte Herrer og Rigets Raad og deres, baade Geistlige og Verdslige, og alle Indbyggere i Danmark skulde komme med deres Kjøbmandskab og Gods og blive ved deres Ret udi deres Stæder, Markeder, Havne, Lande, som de nogen Tid havde gjort før Krigen begyndte, at kjøbe, sælge, handtere, som de før have gjort, da fredeligst haver været. Ydermere, Ingen skal betale for den anden eller bedre, men den som bryder, skal selv gjelde, og Ingen undgjelde den andens Skade; hermed skal al Tvedragt, Uenighed, som var en lang Tid mellem Kongen af Danmark og Rigets Indvaanere og Hjelpere haver været paa den ene, og os paa den anden Side vore Borgere, Tjenere og Hjelpere, være stillet og sonet til evig Tid uden Betaling. Dette have til Vidnesbyrd under deres store Indsegel forseglet Raadmændene til Stralsund, fordi de ikke havde deres Tilfælde, og havde de lovet fornævnte Raad, at hver Stad inden den Tid som er St. Jacobsdag, dette Brev at give, dette Brev og Segl retslydendes, under

Valdemar den Fjerde. Aar 1371.

der deres store Indsegel, at forsende til Stralsund, hvilket de uden Argelist skulde antvorde fornævnte Konges Raad; givet og skrevet til Stralsund Aar 1371. Simonis et Judæ Aften.

Nok et Brev har Hvitfeldt (S. 616–18) fra Stæderne om at igjengive Skaane efter de 15 Aar saaledes lydende:

"Udi Guds Navn, Amen."

"Vitterlig skal Alle være, som det Brev see eller høre læse, at vi Raadmænd udi Stæderne til Lybek, Rostok, Stralsund, Wismar, Gripeswold, Stetin og Kolberg, bekjende og tilstaae udi denne Skrift, at vi efter 15 Aar, som man skal begynde at regne fra Aar 1370 den næste Dag efter vor Herres Himmelfart, naar vi med de andre Stæder, som dertil høre, have optaget Tolden og al Nytte, vi de to Dele fri ubevaret, og Kongen af Danmark og hans Rige den 3die Part uden Forhindring af Kong Woldemar og hans Rige, hvad som falden er eller falde kan udi de 15 Aar af Helsingborg, Malmø, Skanør, Falsterbo med al deres Tilbehør, som de Breve lyde, som Kongen og det Kongerige til Danmark og Raadet derover have beseglet og udgivet, da skal og vil vi med de andre Stæder, som fornævnte Slot med os inde have, Helsingborg, Malmø, Skanør og Falsterbo med alle disses Tilbehør, ligesom de staaer os til Pant, og som vi dem nu haver i vor Værge, Kong Woldemar og hans Arvinger, Riget og Rigets Raad, Herre Henning Podebusk, Rigets Høvedsmand i Danmark, Erkebisp, Bisper, Riddere, Svenne forbenævnte, de som med Herre Henning Podebusk til Stralsund handlet have, eller hvem da Kongens Høvedsmand eller Raad ere i Danmark, igjen overantvorde, fri ubehindret, som vi have dem i vor Værge; det love vi forbemeldte Kong Woldemar i alle Stykker og Artikler, som her baade

for

for og siden ere indtegnet med hans Raad, som ere Herre Henning Podebusk, Hovedsmand, forbenævnt, Nicolaus, Erkebisp til Lund, Erich, Bisp til Odense, Nicolaus, Bisp til Roskilde, Johannes Tyborg, Hovedsmand til Rebbe, Vicke Moltreke, Hovedsmand til Wordingborg, Jacob Olufsson, Bent Bugge, Hovedsmand til Holbek, Otto von Budelsback, Hovedsmand til Jungshoffuet, Jacob Nielsøn, Hovedsmand til Soborg, Jørgen Rud, Hovedsmand til Korsøer, Henrich Jensøn, Jenske Paris, Riddere i Sjælland; Jens Perle, Hovedsmand til Kalø i Jylland, Heine Rabolt, Hennecke Kiættelsberg, Ridder; Hovedsmand til Ørckel, Henrich Moltreke, Væbner, Hovedsmand til Nyborg, Jens Axelsøn, Ridder, Heine Meinstrup, Ridder, Hovedsmand til Tranekjer paa Langeland, Christen Rule, Ridder, Hovedsmand til Aaleholm i Lolland, Cort Moltreke, Hovedsmand til Varbjerg, Henrich von der Osten, Hovedsmand til Wisborg paa Samsø, Offe Baase, Ridder, Richmand von der Lancke, Peder Eskildsøn, Hovedsmand til Laugholm, Peder Nicklessøn, Hovedsmand til Lindholm, Thorkild Nielsøn, Hovedsmand til Aarhus, Peder Axelsøn af Bjørnsholm, Boose Paris og Peder Falk, Væbnere; og skal Danmarks Riges Indbyggere, Geistlige og Verdslige, bruge al Frihed, som vore Stæder og vore Havne udi Skaane for os og Vore, ligesom Kongen af Danmark og Hans lader os derved blive. Udi de Herreder, som os og de andre Stæder ere fornudte til Slottene, skal alle Geistlige, Riddere og Svenne, som derudi bo eller have Gods, inden alle de Aar vi med de andre Stæder have fornævnte Slotte inde, nyde deres Rettighed for os og alle Vores og da for vor Skyld skulde gjøre og lade, undtagende om de medrette ere noget pligtige til Slottene. Til ydermere Forvaring under vore

Valdemar den Fjerde. Aar 1371.

Valdemar den Fjerde. Aar 1371.

Staders Indsegl; givet til Stralsund Aar 1371 die Apostol. Simonis et Judæ. Om det samme af Byerne Stavern, Middelborg, Dorpt, Zirikse, Hardervige, Campen, de 6 preussiske Stæder Reval; ligeledes bekræftede Stæderne Reval, de 6 Preussiske, Middelburg, Deventer, Harderwik, Zirike, Sutphen, Dorpt og Stavern, den evige Fred og Sone med Kongen, samt de Danskes fri Handel og Vandel. (Diplom Langeb.)

Johan Pelæ, Hovedsmand paa Slottet Kalfe, lejede den 1 Maj af Herre Johan Nielsøn Kanik i Aarhuus Jorde paa Oræmark i Nyre, tilhørende Kanikernes Bord i Aarhuus, hvoraf aarligen skulde gives 3 Øre Sad; hvad han derpaa forbedrede i Huse, Bygninger samt Qvæg og Sad, "Halsfæ" og "Holzkorn" kaldet, skulde efter hans Død tilhøre Aarhuus Kapitel; han selv og de adle Mænd Ericus Meniksøn og Nicolaus Munk hang deres Segl for. (Scriptores VI. 498.)

Den 15 November bevidnede den alborgske Bisp Peder at han var bleven godt beværtet i Witskøl Kloster, og det af bare Gjest-Frihed, og ej af Skyldighed eller paa Grund af nogen Dependents. (Pontopp. II. 219.)

Margrete Jacobs Datter, en Frue af fornem Herkomst, som boede i Lolland, og Enke efter Eric Sjælandsfar, en naturlig Søn af Kong Valdemar, og født af Tovelille, gav mesten alt sit Gods til Franciscanerne i Odense og Nakskov, hvorved Henning Meunstorp Ridder, og de Turstruper Henrik og Otto vare Vidner (Scriptor. I. 312.) Man kan heraf slutte at Kong Valdemar har ifølig havt Tove til Frille, og været mieenøjet med Dronning Hedvig.

Den 6te Maj døde i Roskilde Johan af Capella Provst der, som var meget fortjent af Kirken og gav for sin Aarstid til Kapitlet

meget Gods i Gamberaand i Breguinge Sogn, og en Humlehave i Jacobi Sogn i Rosfilde (Script. III. 273.) Imedens Capellakevede stiftede Kong Valdemar sin Aarstid med 9 Lectier for sig, Formænd, sin Dronning Heilevige, deres Børn og Efterkommere, og forente til den Ende St. Mikkels Kirke i Slaulæse med Provstiet i Rosfilde (Script. l. cit.) Valdemar den Fierde. Aar 1371.

Den 20 Februar tilstod den holstenske Grev Alff, at Reinevelde Kloster havde for hans Nøds og Bøns Skyld, og ikke efter Ret og af Pligt eller Sædvane, ladet ham faae en Læst Sild til hans Kost paa hans Slot Plon, og takkede han det venligen for denne Velgierning, og skulde han eller hans Betjentere aldrig herefter fordre sligt af dem, og skulde han aldrig sende Foler, Heste eller Hunde til Underholdning mere til dem (Diplom. Langeb.)

Udi Ribe den 26 Januar gjorde Ridder Erland Kalf og hans Søn Jacob Kalf, bekiendt, at de som førte dette Brev, deres kiære Herrer, de ypperlige Herrer Henric og Nicolaus, Brødre, Grever af Holsten, havde overladt og betroet til dem og deres Arvinger deres Slot Ribe tilligemed dertil liggende Lehn, og skulde de forestaae det for dem; men hvad de finge til (i Originalen qvicqvid ipsis emutuaverimus, hoc est dicere, wat wy en wynnet), skulde ej beregnes til Ribe og tilliggende Herreder, men til Aalborg Slot og de andre Pantebreve, de havde af Greverne; men saasnart Greverne krævede Riber Slot igien, skulde de give dem eller en af dem eller og Arvinger det tilbage, medmindre det voldeligen blev imedens taget fra dem. (Diplom. Langeb.) Man seer heraf, at Kalferne vare da Kongen utro, og holdt sig til Holsterne, hvis Magt strakde sig da vidt ind i Jylland. Gram har Aar 1372.

 las

Valdemar den Fjerde. Aar 1372.

ladet Documentet trykke i sin Afhandling om Bøsſekrudt. (Videnſk. Selſkabs Skrifter 1ſte Del S. 213.)

Paven ſkrev den 13de Marts fra Avignon til den ſvenſke Kong Albert om at han vilde tillade den ſlesvigſke Biſp Henrik og de andre Indſamlere af det apoſtoliſke Kammers Penge, frit at reiſe om i hans Rige. Paven havde da ſendt adſkillige Indſamlere til Danmark, Norge og Sverrige, ſom ſkulde paaſee hans Bedſte. (Vastovii Vitis Aqvilonia p. 198. Bzovii Annal. ad ann. 1372. col. 1418. Not. 32.)

Den 25de Junii gav Erland Calf atter et Brev ud, hvorved han vidnede, at han havde perſonligen mødt paa Riber Thing formedelſt adſkillig Beſvær, ſom Riber Borgere led af hans Fiender paa Slottet Graam; Borgerne havde og klaget over, at der var Adſkillige i Ribe, ſom førte Penge og andre Nødvendigheder fra Byen til bemeldte hans Fiender i Graam; derfor havde han med Raadets og Borgernes Samtykke forbudet at gjøre Sligt under Livs og Gods's Fortabelſe, men en vis Nicolaus van Riine havde ej adlydt, men ført 2 Fjerdinger (lagunculæ) fulde af Svovl og Salpeter kaldet Bøsſekrud paa ſin egen Kjærre fra Ribe til Graam den 31 Maj; men de vare blevne grebne undervejs og førte tilbage; hvorpaa han uden Forbehold havde tilſtaaet ſin Brøde for hele Menigheden, hvorpaa Raadet og Calfs Foged havde, efter Byens Lov og Privilegier, dømt ham til at halshugges, hvilket Erland Calf gav ved dette ſit Skrift tilkjende. Eudſkjendt Graam har ladet det trykke bagved ſin Afhandling om Bøsſekrudt ſaa har jeg dog ladet den trykke bag i dette Bind for dets Vigtigheds Skyld, da det er det førſte og ældſte fuldkommene Beviis paa Krudtets Brug her i Norden, og viſer, at det da maa have været temmelig almindelig bekjendt.

Paa Slottet Ravnsborg (i Lolland) tilstod Herre Johan Hummersbotel, Ridder, den 29de Julii, at han tilligemed Hartvich Tzabel havde oppebaaret af den høibaarne Fyrste Valdemar, de Danskes, Venders og Gothers Konge, hans kjære Herre, 800 Mark lybske Penge og 21 Skilling lybsk, og gav han derfor herved Kongen Qvittering. (Diplom. Langeb). Man maa heraf slutte, at Kongen da var hjemme, allerhelst Petrus Olai (Script. I. 135) og Kroniken der slutter med 1523 (ibid. VI. 229) synes at lade ham komme hjem i dette Aar, om han ej allerede kom hjem i Slutningen af forrige Aar. Det er vist, at den 11 August var Kong Valdemar i Nestved, og tilskrev derfra Indvaanerne i Sunds Herred, at han havde tildømt de Spedalske ved Svinborgh noget Gods i Sedhorp Sogn, som Nicolaus Brun havde skjødet dem paa Herre Laurentii Jensøsens, forhen Drosts, Vegne. Kongens Justiciarius Gottschalk Hemmingsen var herved Vidne. (Diplom. Langeb).

Valdemar den Fjerde. Aar 1372.

Den 8de September mødte Raadmændene af Søstæderne Lybek, Stralsund, Rostok, Wismar og Campen udi Thünsbergh for at dagtinge med Kongerne Magnus og Hakon. De paamindte dem først om deres Udlæg og Skade i de første Krige mod den danske Konge, og bade om Erstatning for den Skade og den Fornærmelse, dem mangfoldeligen var tilføiet ved deres Fogeder Lensmænd og Vasaller under Fred og Tryghed, og oplæstes hvad derom var forhandlet i Bavahus. Hertil svarede Kongerne som de kunde og ligesom forhen i Bahus, at de ej holdt sig pligtige at erstatte dette; hvorpaa Stædernes Befuldmægtigede lode oplæse for dem og deres Raad Forbundsbrevene af 1361, hvorved de havde forbundet sig dertil. Kongerne svarede, at de ej vilde rette sig efter dem, fordi de vare gjorte uden deres Vidende og Samtykke. Stæ-

Valdemar den Fjerde. Aar 1372. derne gjenmælde, at deres fornemmeste Raadet, som de selv havde medgivet Creditiver til Tydskland, havde i deres og Rigernes Navn indgaaet dette. De gjensvarede, at de ej havde givet deres Raader Tilladelse hertil, og at de vare deres sande Forrædere. Stæderne svarede, at det ej kom dem ved, thi de havde dagtinget paa Grund af Kongernes Breve, hvorfor deres Segl hang, og havde ej uden Aarsag troet dem. End mere, Kongerne havde siden selv i Juden-køping bekræftet dette, da de der antvordede Slottet Borchholm, hvor-om de lode oplæse deres Brev. Hertil svarede Kongerne, at de havde gjort dette nødtvungne, fordi Magnus havde da af den hol-stenske Greve Henric faaet stillet Borgen for sig. Stæderne ind-vendte, at Hakon da havde været sit Rige mægtig, og at han havde selv der været Borgen for sin Fader, og at de begge havde med deres Raad frivilligen stadfæstet disse Dagtingninger og Breve. Nu fremdragte Kongerne deres Klager, og gav Stæderne Skyld for, at de havde mistet deres Rige Sverige, efterdi de havde forskaffet Hertugen af Meklenborg Skibe, Fetalie, og andre Nødvendigheder; og saaledes opsøgte de flere Ting, som de lagde Stæderne til Last; men disse aarsagede sig, at de vare uskyldige. Saaledes bortgik mange Dage med adskillige Spørgsmaale og Underhandlinger, da ingen Part vilde aabenbare sin Mening. Endelig mæglede Mag-nus dem imellem den 22 September og adspurgte Stæderne, hvad deres egentlige Forlangende var, hvortil de svarede: Erstatning for Skaden og Stadfæstelse samt Forbedring af deres Friheder og Pri-vilegier, og at, om Kongerne nu ej kunde betale det Hele, de da vilde betale Noget nu strax, og siden efterhaanden, eller og i dets Sted forbedre deres Privilegier. Kongerne bade dem, at deres Privilegier maatte oplæses, hvilket skete tvende Gange for dem og Raad; men Afskrift vilde Stæderne, efter deres Begjering, ej

gi-

give dem for sine Aarsagers Skyld, (petiverant copias, qvas civitates dare differebant ex causis): hvorimod de overgave skrift- ligen de Artikler, de forlangte fornyede og forbedrede. Tilsidst til- stode Kongerne disse 4 Poster: først, at Skaden skulde gaae lige op paa begge Sider (qvod damna hinc inde recepta libenter vellent recompensare); dernæst vilde de vide, hvad Tjeneste og Under- støtning Stæderne vilde bevise dem for deres Privilegiers Stadfæ- stelse og Forbedring; for det tredie forlangte de Billighed (billig Erstatning) for, at Stæderne og Kjøbmændene havde uden Kong Hakons Stadfæstelse og mod hans Villie brugt og nydt Privile- gier og Friheder; for det fjerde forbeholdt de sig deres Ret imod dem som under Stilstanden havde fornærmet dem og deres. Herimod gjor- des Indvendinger af Stæderne. Tilsidst forlangte Kongerne, at Stæderne skulde give deres Artikler skriftlig, paa det de kunde raadslaae derom med deres Raad, da de og vilde give dem deres Artikler for at bringe til Stæderne. der Fjerde Aar 1372.

Den 25 September udi St. Laurentii Kirke i Tonsberg ind- gave derpaa Stæderne deres Artikler og kaldte Kongerne deære- fulde Fyrster (gloriosi principes); de forlangte disse Artikler be- vilgede og beseglede af Kongerne til alle Stæderne som havde del- taget i Krigen, og at derpaa en uforanderlig Fred maatte følge; dog forbeholdt de sig, om deres Stæder forlangte andre Artikler, da at underhandle derom paa en anden Tid. 1) forlangte de, at hvilke af Stædernes Folk lede Skibbrud i Kongernes Lande, maatte redde Gods og Vrag ved sig og Andre, og at de Afdødes Gods skulde ved Kongens Ammænd og Embedsmænd bevares samt til- stilles Arvingerne efter halvandet Aars Forløb. 2) Hvilke der røvede Allands eller Vands sligt Gods, skulde være fredløse i Kon- gernes Land, og af dem og deres forfølges indtil de havde givet

lov-

Valdemar den Fjerde. Aar 1372.

lovlig Erstatning. 3) De Bytte, paa Norsk kaldet Waringskipte, havde fra gammel Tid været brugelig i Norge udi Handel, saa skulde Kongerne stadfæste den, saa at de kunde overalt i Byer og paa Markeder ombytte baade stort og smaat Gods, og alenvis sælge deres uldne og linnede Klæder, saa og efter gammel Vægt og Maal. 4) Kongerne skulde, med deres Raad, stadfæste Stæderne alle de Privilegier, Dagtingninger, Rettigheder, Friheder og gamle Sædvaner, som de samtligen og særskilt havde faaet af dem selv, deres Forfædre og Formænd, og skulde deres Borgere, Kiøbmænd og Sendebud overalt i deres Riger og Lande kunne opholde sig fredeligen og tryggeligen. 5) De ønskede, at alt dette maatte dem samtlige meddeles, og Enhver af dem faae sine Privilegier stadfæstede. 6) Især bade de om, at dem maatte erstattes deres Udgifter og Skade, som de havde lidt for deres Skyld, eftersom de vare pligtige til, og havde lovet dem efter deres Breve, saa og hvad Skade de havde lidet ved dem og Deres under Fred og Tryghed.

Kongernes Artikler lode igjen saaledes: 1) forlangte de Udskrift af alle Benaadninger og Privilegier givne til Kiøbmændene og Sø-Stæderne ved dem selv og deres Forfædre, saa at deres Klerk, hvilken de derom vilde sende til Lybek, kunde blive istand til at udskrive hvert Brev, og bringe dem med sig tilbage, 2) De vilde vide, hvad Hielp og Tjeneste Stæderne agtede for slige Privilegier at bevise dem; 3) de forlangte Erstatning for den adskillig Skade, og de Fornærmelser, Stæderne havde gjort dem og Deres, og den mangehaande Skade, de havde lidet for deres Skyld; 4) de forlangte Ret over Borgerne i Rostok og Wismar, som ej havde holdt Anstanden, der nyligen var sluttet mellem dem og bemeldte Stæder, og som de kunde bevise med mange Exempler, hvilke de nu mundtligen havde fortalt deres Sendebud; 5) de havde og paamindet

Stæ=

Staderne om, at de ej havde holdt Anstanden, nyligen sluttet mellem dem, idet de med væbnet Haand havde fort gjennem Riget og deres Lande de svenske Herrer Benedict Philippisson og Karl Olavesson, som vare Kongens sande og offentlige Forrædere og Fiender, og havde sat sig imod Kongens Embedsmænd og Mænd, der vilde anholde disse Forrædere. 6) Under Anstanden havde de og dræbt nogle af Kongens Mænd, og Kjøbmændene kastet dem ud af Skibene, og havde disse Kjøbmænd derfor ej givet nogen Bod, men vare med Magt blevne bortførte af Riget; 7) Staderne havde paa mange Steder i Riget nedhugget Skovene og brændt Borgernes og deres Undersaatters Huse op, hvorfor de forlangte Erstatning; 8) Staderne skulde paalægge deres Kjøbmænd, at de ej maatte føre slette og bedærvede Tøjer til Norge, blandet Mel, eller andre Kjøbmandsvare, men disse maatte alle være gode og dygtige; 6) Kongerne ønskede at faae tillaans 8000 Mark purt, hvorfor de vilde pantsætte dem Slottet Bavahus; 10) Anstanden sluttet i Bavahus skulde fremdeles blive staaende og troligen holdes paa begge Sider.

Valdemar den Fjerde. Aar 1372.

Staderne vedtoge at holde Dagtingning i Lybek næste St. Hansdag, og der Alle at møde, for at raadslaae om bemeldte Anliggende, saa og om Udgiften, som deres Sendebud havde i Gesandtskab til Norge udlagt. Staderne tillod Kjøbmændene i Bergen, at maatte endnu i et Aar hæve Afgift af de Kjøbmænd, som søgte did, fordi de nyligen havde i Bergen maattet gjøre store Udgifter ved at opvarte Kongerne og Dronningen.

Bergens Kjøbmænd forlangte følgende Artikler af Staderne: 1) at den Afgift (tallia) som de havde mellem sig og dem var forundt af Staderne, maatte de længere beholde og hæve indtil de havde betalt deres Creditorer, hvad de vare dem skyldige. 2) De

Waldemar den Fjerde. Aar 1372.

klagede over at nogle tydske Kjøbmænd i Bergen havde giftet sig og tilføjede dem stor Skade, hvorfor de bade Stæderne forordne hvorledes de skulde føre sig op imod dem. 3) Ifald de skulde forlade Byen, bade de om Underretning af Stæderne, hvorledes de skulde komme bort, saa at det og kunde være nyttigt for Kjøbmanden, og at om Nogen vilde blive tilbage imod Stædernes Anordning, hvorledes man da skulde forholde sig med dem; 4) men skulde de endeligen skilles, saa bade de at intet Gods maatte meddeles Engellænderne og Flammingerne, hvormed de kunde seile til Bergen, saasom Intet var Kjøbmanden til større Skade og Nakdel; 5) fremfor Alt bade de, at Stæderne vilde i deres Samlinger hensee paa deres Beste og Fordel, og tvivlte de ej paa, at deres Ærværdigheder (Reverentiæ) gjorde dette.

Den 30 September paa Thunsberghs Slot udstædte endelig Stædernes befuldmægtigede Raadmænd deres aabne Brev om sluttet Fred, Sone, Anstand, og venlig Dagtingning imellem Hakon Konge i Sverrig og Norge, hans Mænd, Tjenere, Hjelpere og Undersaatter, hans Rige Norge og hans andre Lande og Ejendomme, paa den ene Side, og Hansestæderne, (som opregnes baade de Wendiske, Liflandske, Preusiske, og Zudersøiske, samt Hollandske, Zelandske, Geldriske) paa den anden Side, hvilken Fred var indgaaet paa Slottet Bavahus, og hvorom Stæderne havde udstædt deres Brev, hvilket Raadmændene paa egne og Stædernes Vegne igjen bekræftede i alle Maader, og udstrakte til endnu 2 Aar længere, saa at Magni og Hakons Undersaatter maatte i den Tid frit handle og vandle i Stæderne med al Tryghed og Sikkerhed, og nyde der alle deres Friheder, og maatte Stæderne Rostok og Wismar imidlertid ej i nogen Maade tilføje Kongerne og deres Undersaatter nogen Skade og Ukampe, og ej imedens hjelpe deres Herrske

de

de meklenborgske Hertuger imod Kongen, enten med Folk, Skibe eller Noget, dog maatte Hertugerne have Lov til i bemeldte Byer og Havne for egne Penge at leje Folk og kjøbe Proviant. Dersom og Kongerne angrebe Hertugerne i deres eget Land, da maatte bemeldte Byer hjelpe de Sidste, og Anstanden derfor ej ansees for brudt. Imellem dette og St. Hans-Dag skulde Enhver af alle bemeldte og opregnede Byer, som antoge denne forlængede Anstand, fremsende sit Brev herom til Oslo, og saasnart de Alle vare fremkomne, skulde nærværende Brev være uden Kraft, og flyes Stædernes Sendebud tilbage; den ene Stad kunde forsegle og gaae i Borgen for den anden. Der fremlagdes og Udkast og Formular til hver Stads Brev om Anstandens Forlængelse i Thunsberg, omtrent af samme Indhold, hvorvel noget kortere.

Valdemar den Fierde. Aar 1372.

Dette var hvad Stæderne i dette Aar forhandlede med de norske Konger, men i deres Reces findes Intet om noget med Valdemar.

Den 22 September var Valdemar paa Slottet i Schanøre, og solgte der med sit Raads Raad til Raadmændene af Staden Colberg, dens Borgere og Indvaanere, en Vitte udi Skaane mellem Schanør og Valsterbode, som skulde begynde fra den sundiske Vitte og endes ved den Stettinske, og skulde være ligesaa bred som den stettinske Vitte og i Længde 60 Roder, hver af 8 Alen; der maatte de sætte deres egen Foged, som kunde dømme i alle Sager, undtagen Hals og Haand. (Diplom. Langeb). I det kongelige Segl, som hang i røde og grønne Silkeliser, og var af gult Vox, saaes en kongelig Krone med Omskrift: Secret. Waldemar. Danorum, Slavorumqve Regis, Ducis Jucie, hvilket sidste er efter Langebeks Anmærkning neppe rigtigt; men hvad har der da staaet? maaskee Estonie, hvorpaa jeg dog tvivler.

 Paa

Valdemar den Fjerde. Aar 1372.

Paa Gymse Kloster den 19de November forbød Magnus, Konge i Norge og Sverrige, strengeligen, ligesom og hans Søn Hakon havde gjort, at Ingen maatte hindre eller gjøre Bymændene i Skyde (Skeen) nogen Forfang imod dette hans Stadfæstelses-Brev, og at Ingen maatte have nogen Kopskat i Gymse foruden hvad Abbedissen kjøbte til Klosterets Ophold. Kongens Segl hænger for. —

Udi Odense den 5 Januar gave Erkebisp Nicolaus af Lund, Bisperne, Erik af Odense, Nicolaus af Roskilde, Johan af Ribe, Olav af Aarhus, Henrik af Slesvig, og Sven af Borglum 40 Dages Aflad til alle dem, som enten paa deres Yderste eller i Live skjænkte til St. Georgii Kirke tæt ved Svineborg, Kalke, Lys, Klæder, Bøger, Prydelser eller andet til gudeligt Brug, eller og gave til Bygning af Kirken, som for en stor Del var ødelagt, eller til Syge, Føde og Klæde, saa og de som paa visse Festdage besøgte denne Kirke og dens Kirkegaard, og bade for de Afdødes Sjæle. Dette Brev er trykt hos Pontoppidan (II. 219).

Samme Dag den 5 Januarii tilstod Esger Brok af Hikkebjergh, at han tilligemed sin kjære Søster Johanne Niels Datter, Enke efter Andreas Jensson af Esendorp, var nærværende paa Ørkyl Slot, og der i Nærværelse af de ædle og beskedne Mænd Henning Retilberg, Kongens Hovedsmand paa Ørkyl Slot, Herre Rudtbern Kalves, Riddere, 2 Sognepræster og 2 Vædnere, havde beregnet, delet og mageskiftet deres Gods, saa at hun fik efter deres Fader Nicolaus Brok Hovedgaarden Mielstorp i Uldorp Sogn med Wolte Mølle, og alt hvad Faderen havde ejet i bemeldte Sogn, samt Gaarde i 3 andre Sogne, og for Godset i Skaane, som tilfaldt hende efter Faderen, Alt hvad Broderen ejede

ede i Jylland, Bregneholm og det mere, og Farthœwethla paa Langeland. (Diplom. Langeb).

Valdemar den Fierde. Aar 1372.

Nicolaus Erlandson, Cantor i Lund, gjorde d. 12 Marts sit Testamente, (Script. III. 502), og gav derved til St. Laurencii Kirke i Lund, hvor han vilde begraves, 1 Mark Sølv til dens Bygning, og til sin Aarstid i Lunde Chor en Gaard i Marie store Sogn i Lund, med en Grund vesten for, og en Grund i Malmøyge vesten for det lundiske Kapitels Hus; til Erkebisp Nicolaus af Lund gav han en lang Borddug med tilhørende Dakke; Provsten Herre Folqvin en Bog om den canoniske Ret; Decanus i Lund et Horn og en Sølvske; Erkedegnen der en Sølvske og en Bog kaldet "Opus Astrolabii"; Herre Johan Henriksen, en Fleskeskinke; Mester Nicholaus Knudsen sit Breviarium, en Sølvske og en Mark Sølv; Herre Sven Saxthorp, en Bog, som begyndte med: "In primitiva ecclesia"; Herre Peder Johansen, en Bog som begyndte med: "abstinentia est virtus"; Herre Benedict af Kadorp et Breviarium og sin største Potte; Herre Andreas Næz en Bog, som begyndte med: "Juste judicate"; Herre Johan Falster en Bog om Paver og Keisere; sin Beslægtede Peder Laurenson, Provisor ved den hellig Aands Hus i Lund, en Bod i Skanør med Grund, sine Bier i Henghaholt, og en Sølvske; Klerken Peder Tuvæson, en Bog, som begyndte med: "De multiplicate Trinitatis"; Herre Nicolaus Ottesen, Præst ved Krafskirken, en brun Kappe med Underfoder; Margrete Jønisfæs Datter, hans Broders Enke, en Guldring; Elena Jacob Niclassons Datter en øde Gaard i Nybøla nær Lund, og i Thornæ Herreth, en Guldring med en grøn Sten, og sin grønne Kappe foret med Graaværk; Peder Eghelithæ Søn en Hjelm med Hue; og saaledes gav han til Kirker, Klostere, Hospitaler, Præster, Skoles

Di-

Valdemar den Fjerde. Aar 1372.

Disciple, Fattige, sine Tjenere og andre, i Penge, Korn, Sæd, Sølvskeer, Smør, Senge, Tøj, Borddugе, Trøjer, Heste, Kister, Guldringe, en Mølle, Ankere, Potter, Flæskeskinker, Kabusser. (Diplom. Langeb).

Den 6 Julii udi Swinburg gave de Bisper Erik af Odense, Johan af Ribe, Jacob af Viborg og Olav af Aarhus 40 Dages Aflad til alle dem, som skjænkte til St. Andreæ Apostels Kirke i Kelbymaglæ paa Møen og i Roskilder Stigt, Jorder, Huse, Eiendomme, Bøger, Kalke, Lys, Klæder eller andet, enten paa deres Yderste, eller i Live, eller som fulgte Herrens Legeme og den hellige Olie, naar den bares til Syge, eller og som ginge om Kirkegaarden, og bade for de der begravne Troendes Sjæle, eller og Andres, saa og om de bivaanede Messer, Prædikener, anden gudelig Forretning eller Begravelser. (Diplom. Langeb).

Gram anfører (pag. 180 i Forbedringerne) af Svaningius, at Valdemar i sine sidste Aar lod Kjøbenhavn befæste med Volde og Grave, og paany sætte Vordingborg istand; dette er meget troligt; men naar han videre beretter, at han da først lod bygge Gurre og i Vordingborg det høje Taarn, kaldet Gaasen, fordi en forgyldt Gaas stod øverst, saa var det længe forhen skeet af ham.

Den 9 September paa Vardberg Slot gav Kong Magnus, som der skriver sig Konge i Norge og Sverrige og de Lande Skaane og Halland, følgende Privilegium til Staderne Lybek, Hamborg, Wismar, Rostok, Stralsund og Gripeswold, at hver Hanseskib skulde i Norge give i Told et Lispund (Talentum) af den bedste Sæd, undtagen af Hvedemel, som paa Norsk kaldtes Flur, og forresten intet andet; den Told, hans Morfader Kong Hakon havde paalagt dem, skulde hermed være afskaffet, og det forblive med den gamle Told, som var givet i Kong Eriks Tid, ligesom han og

stads

stadfæstede alle de øvrige Privilegier, Friheder, Dagtingninger, Rettigheder og Sædvaner, som de havde fra denne Kong Eric og andre hans Forfædre. Torfæus har ladet dette Privilegium trykke og beretter, efter Edvard, at det forvares i Raadstue-Archivet i Lybek, og at 1395 staaer under det, som aldeles ikke kan være, da Magnus var da allerede for længe siden død; Torfæus meener selv, at det hører enten til 1372 eller og omtrent til den Tid da Magnus blev fangen, men det er meget ældre, som man seer hos Drejer, og er af 1343. (Dreyers Specimen Juris publ. pag. 104). Valdemar den Fjerde. Aar 1372.

De islandske Annaler Nr. 410 og 412, som meget ofte komme overens, henføre til 1372, at Magnus kom af Fængsel, læggende til, at han derpaa rejste om i Norge lige til Bergen, hvilket Sidste er vel rigtigt, men hører til 1381. Nr. 411 vil, at i dette Aar 1372 svore Islænderne paa Althinget Kong Hakon ved 36 Bønder ifølge Kongens Brev, og siden i hvert Syssel i ganske Landet; men dette skete ej forend 1477. Efter Nr. 427 døde den tronhjemske Erkebisp Olaf i dette Aar, og viedes Benedict til Bisp i Bergen, men han var allerede Bisp der i forrige Aar, og døde rimeligen i dette, thi efter de samtidige Annaler Nr. 324 viedes Jacob, en dansk Mand, til Bisp i Bergen i dette Aar. Bisp Oddgeir af Skalholt kom til Island med Brev fra den tronhjemske Erkebisp om Understøttelse til Pallium. Kong Hakon beskikkede Andreas Svendsen til at bestyre Island. (Torfæus. IV. 498). —

Den 1 Januar udi Sunderborgh tilstod Fru Rike, Hertuginde af Slesvig (ogsaa kaldet Riccardis) Enke efter Hertug Valdemar, at hun frivilligen havde udvalgt Kong Valdemar, sin kjære Herre, til Formynder og Værge for alt sit Gods og Livgedinge, nemlig ganske Als med Nord-Herred og Nordborg, Synderherred Aar 1373.

og

Valdemar den Fjerde. Aar 1373.

og Synderborgh, Riisherred, Nybilherred, Storherred, Lunstoft Herred og Hviding-Herred, til at forestaa, forsvare, hegne, frede, værge dem, og gav hun ham al Magt til at gjøre og lade, kræve og annamme efter egen Villie og Naade; hun forbandt sig og til bestandig at beholde ham til Formynder og Værge; dersom Kongen fik ind noget Herred, Sogn, Gods, Fæstning eller Gaard, som hørte til hendes Livgeding, og hun nu ej besad, saa vilde hun lade ham beholde det, og ej kræve det af ham, Arvinger eller Efterkommere; ligeledes om han erhvervede eller indløste noget Sligt, og hvad han allerede besad, skulde hun hverken indløse eller see at faae tilbage medmindre hendes Søn (Hertug Henrik) eller nogen anden ret Arving dertil, indløste det for sine Penge, og disse Penge skulde da falde til Kongen. Vidner herved vare Grev Alef af Holsten, og de Bisper Nicolaus af Seeland, Erik af Odense, Jacob af Viborg, Henrik Greve af Lichen (Gleichen), Peder Grubbe, Jacob Olesson, Riddere, og hang de deres Segl for. (Diplom. Langeb). Saaledes fik Valdemar paa en god Maade igjen Fred i det Slesvigske, og havde den vigtige Ø Als under sin Bestyrelse.

Den 3 Januar gav Jon Thormendson tilkjende, at han frivilligen havde overladt til Kong Valdemar tvende aabne Breve af den jydske Hertug Henrik, et paa 100 Mark lybske Penge, som denne Hertug tilstod at være ham skyldig, og derfor havde pantsat ham sin Gaard Kegnæs med tilliggende Gods, og med al Nytte og Frihed; og et andet Brev fra ham, ogsaa lydende paa 100 Mark Lybske, hvorfor han pantsatte ham sine Bønders Gods i Skouby med alt Tilhørende; han tilstaaer og, at Kong Valdemar havde fornøjet ham for disse Penge; han selv hang sit Segl for, tilligemed Bisp Nicolaus af Roskilde. (ibid.)

Ridder Nicolaus Erikson lovede den 9 Marts ved sit Brev i Lemvik til Kong Valdemar, sin kjæreste Herre, at ville overlade ham Slottet Akersborgh med Forstaden tilligemed alle Bygninger, Huse, Forskandsninger kaldte Barfreth, Planker, Broer over Grave, Høje kaldte "Waæle", tilligemed Alt hvad der havde været bygget i Slottet og Forstaden, og det skulde han lade igjen istandsætte inden et Aar, saa ogsaa lade igjen opbygge Gaarden eller Boden (grangia), som havde for Branden været udenfor Slottet; han selv tilligemed en Ridder og 3 Væbnere lovede med samtlig Haand (manu conjuncta) at holde dette til Kongen, og paa hans Haand til de Herrer Peder Grubbe, Jacob Olesson, Kresten Rule og Henning Meyenstorp, Riddere, og Conrad Moltyke, Væbner. (See Grams Forbdr. p. 183.)

Valdemar den Fjerde. Aar 1373.

Den 1 April udi Aalborg solgte Ludekin Arnesson til Kong Valdemar sin Gaard Dyernæs i Tyæth, for 116 Mark Sølv i lybske Penge og gode og gjæve Sterlinger, som var ham pantsat for samme Summa af Gunno Jønsson, dog paa Vilkaar at naar han, hvis Tilnavn var Deghen, Gunno Jønsson, og deres Arvinger vilde igjen løse den ind, da skulde de betale en Trediepart deraf til St. Hansdag, en anden til Mortensdag, og den tredie 4de Paaskedag, og hver Gang overgives dem den 3die Part af Godset; dette lovede han Kongen og paa hans Haand til de Herrer Peder Yversson, Christiern Wendelbo og Johan Andersson, Riddere; han hang sit Segl for, og ligeledes som Vidner, Bisp Jacob af Viborg, og de Herrer, Peder Munk, Benedikt Byngh, Nicles Glob, Johan Niclesson, Riddere, Albert Andersson og Malte Due, Væbnere. (Diplom. Langeb.) Atter udi Aalborg den 8de April udstædte Lydekin Arnæsson sit Gjældsbrev til Kongen paa 200 Mark lybske Penge i god og gjæv

Valdemar den Fjerde. Aar 1373. Mønt, og skulde deraf betale 100 Mark Lybsk i Ribe til St. Hansdag og de andre ligeledes der til Mikkelsdag; han selv og hans Arvinger Ywar Lukky og Yesse Friis, Væbnere, lovede med sammenholdte Hænder dette til Kongen og paa hans Haand til de Herrer Christian Wendelbo, Johan Andersen, og Peder Ywarsen, Ridder (ibid.) Man seer heraf at Aalborg og Ribe vare da igjen i Kongens Hænder, og at han med hurtige Skridt bragte Riget sammen igjen fra Holstenerne, og tvang sin oprørske Adel.

Udi Aalborg den 10 April forbandt Magnus Mattisson sig og Arvinger, til Kongen at tilbagegive og igjen lade opbygge Gaarden Ørum, ligesaa god og stærk, og med Bygninger, Graver, Huse, Gjærder, Forskandsninger kaldte "Barfreth", Planker, ligesaa god som den havde været førend dens Ødelæggelse ved ham og Hans, og det inden næste Pindse, som forskrevet var; desuden overgav han Kongen de Gods, som han havde skattet fra Johan Jonsson af Tofte, saa og alle de Heste, Penge og Ejendele, som han havde faaet fra denne, og sky Kongen dem inden St. Hansdag, og ligeledes at betale af den Sæd, som han af denne Mands Gods havde oppebaaret i forløbne Aar, og at betale for hver Læst Sæd Kongen kunde bevise han heraf havde hævet, inden St. Hansdag 2 Mark Sølv i gode og gjæve lybske Penge: han vilde og inden St. Hansdag fremstille ved Slottet Ørum 5 Køer, 8 Studekroppe, 40 Faarekroppe, et Læst Byg, 2 "Pund" Mel, en Tønde Grød (pultium), 3 Pund Malt, en Brad-Pande, en stor Kjædel (caldarium) 2 Potter, en Dyne, 3 Blider, en Armborst, 2 Tylter Pile, 2 "delca" (maaskee det samme som det norske Dolk) to Tønder Øl, 2 tomme Tønder, 20 Fade; og dersom Kongen kom efter, at han havde oppebaaret mere saa forbandt han sig og til at betale

det

det; han selv, Niels Niclisson og Vesse Hagele lovede med sammenholdte Hænder dette til Kong Valdemar, og paa hans Haand til de Riddere Peder Munk, Christiern Wendelbo, og Henning Rotelberg. (Dipl. Lang. Forbedr. p. 183.)

Valdemar den Fjerde. Aar 1373.

Den 1ste Maj samledes Hansestædernes Fuldmægtige i Lybek, hvor man først talte om den norske Dagtingning, at om Kongen sendte Bud did for at handle derom, saa skulde man igjen sende mægtige Bud over Søen til ham; Kjøbmanden i Bergen lovede man, at han endnu i 2 Aar maatte efter sin Begjæring oppebære Skat til sin Gjælds Afbetaling. Da Nordmændene klagede over slet og for kort Klæde, og over fordærvet og slet Mel, saa skulde Enhver bede Sine ej at føre andre end gode Vare til Norge; da der skete megen Slagsmaal og Vold i Norge, skulde over hver Kjøb- og Sø-Mand, som begik Sligt, holdes Ret, og han bøde derfor efter den Byes Ret, hvor der klagedes over ham; Enhver skulde tale herom med sit Raad, og bringe Svar til næste Samling; Hamborch og Stade skulde handle med Bispen af Bremen og Kapitlet om at faae hvad der fandtes i Seen, tilbage uden Penge, men kunde det ej skee, og det kostede 100 eller 200 lødige Mark, da skulde det igjen tages af de Kjøbmænd, der søgte Elven; Gherard af Dolaan, Herre Henning Putbusches Skriver, forelagde, at Kong Valdemar havde frataget ham den 6te Del af den skaanske Told, hvormed han skulde underholde Slottene der, som han indehavde paa Stædernes Vegne, og forlangte derfor at Stæderne ej skulde lade ham ødelægges i deres Tjeneste; ham blev svaret, at Enhver vilde forebringe sit Raad dette, og at han i næste Samling skulde faae Svar; til dem af Gulland sagdes, at deres Bud havde i Cöln givet alle Stæderne tilkjende, at de vilde bidrage til Krigen hvad de kunde

 gjø-

Valdemar den Fjerde. Aar 1373.

gjøre med Ære, hvorfor Stæderne nu bade dem sige deres Raad, at Stæderne ej vilde undvære det, men forlangte det nu; mellem de vendiske, liflandske, preussiske og zudersøiske Stæder saa og Campen afgjordes om Slottene og Tolden i Skaane, at de preussiske og zudersøiske Stæder og Campen skulde have den halve Del, og begge Parter svare det halve af Skaden; vilde man betro Slottene til nogen anden end dem, som nu havde dem, det skulde skee med begge Parters Samtykke; nødtes de til selv at forestaae dem, da skulde hver Part staae halv Bekostning; Lyneborg forlangte Hielp til sin Krig, og bad om Svar i Rostok til St. Hansdag; hvilket viser, at der da skulde holdes en Samling der, hvorom der dog Intet staaer i Recessen.

Den 11te October i Nykøping paa Falster pantsatte Rally Jønsson til Kong Valdemar for 1000 Mark lødige Sølv, Gaarden i Utby udi Tutze-Herred, hvortil laae tre Bool Jord og en Brydie-Gaard, som skyldte to Pund Korn, Gaarden Villeberg i samme Herred med en Brydiegaard, hvortil laae et Bol Jord og 4 Gaardsæter, og gav den en Læst Korn; saa og Frølund, der laae ved Dornborch, Godset Hintzeholm i Fyen, og Alt hvad hans Kone Helene havde, hvor det laae i Danmark; han skulde hjemle de Kongen dette Altsammen, saa og det Gods, Peder Basse af ham havde; han selv og Hustru hang deres Segl for, saa og de Herrer: Henning af Pudbuzke, Conrad af Mikna, Mathis Ketilhud, Frenzel, Kongens Kjøgemester, Erland Byzer, Herman van der Iure, Hinrik Ster , Riddere, Nickels Thomassen, Landsdommer i Lolland, Hinrik Meynestorp, Kongens Skenk, og Bertolt van See, Knapen. Der ere 11 skjønne Segl under dette Document, saa der fattes kun et. Man haver og en Vidisse heraf udstædt af Kong Erik

den

den 28 Julii 1400 under hans Rettersegl (Sigillum ad causas). (Diplom. Lang.)

Valdemar den Fierde. Aar 1373.

Gram skriver (Forbedr. p. 184) at Kongen ogsaa i April kiøbte Egholm i Hummer Syssel ved Aalborg af Herre Jvar Lykke og gjorde det til et Kronens Slot, saa og løste han Halds Slot ind, og det efter Peter Syvs Excerpter (i Rostgaards haandskrevne miscellanea Nr. 55, efter min Udskrift p. 463.)

Udi Ribe den 8 October bevidnede Olav Johansen, Erkedegn i Ribe, at 2 Dagfolk fra Otersbøls i Myl Sogn, som laae under Riber Pukhus, havde forklaret, at de i nogle Aar vare ved Niels Johansen kaldet Slæt, Væbner, af Guthenlund, og hans Foged Niels Pedersen bleve tvungne til at betale til den første Afgiften af deres Jorder, og som Herre Henric van der Eest, Ridder og Hovedsmand paa Riber Slot, havde dem voldeligen fratag et deres Heste, Stude og Koer, saa paalagde Erkedegnen dem under Band, og ved at pantsætte alle deres nu ejende og herefter besiddende Midler, at de ej herefter skulde svare af deres Jorder til nogen anden end til bemeldte Huses Forstander. Dette Brev er trykt hos Terpager S. 474 og 475.

Hamsfort beretter (Scriptor. I. 313) at nu kom Hamborger Øl udi Pris i Danmark istedet for Bremer Øl; dette er rimeligt, men utroligt hvad Hvitfeldt (S. 623) fortæller, at Hamborger Øl bedrede sig paa en Nats Tid, da det tilforn smagede som Bremer Øl, hvilket uden Tvivl er en Misforstaaelse af Hvitfeldt. Besynderligt nok, at de Danske ej lærte at brygge godt Øl forend under Christian d. IV.

Fra Stokholm den 16de Februar tilskrev den slesvigske Bisp Henrik, Pavens Nuncius og Indsamler (Collector) i Danmark, Sverrig og Norge, til Bisp Gotskalk og Kapitlet i Linkøping, saa

Valdemar den Fierde. Aar 1373.

saa og alle Geistlige og Verdslige i samme Stift, der besad geistlige Indkomster, hvorledes han havde for en rum Tid siden forkyndt Band efter Pavernes Urbani VI og Gregorii II Befaling for alle dem, som ej betalte de paabudne 3 Aars Tiender, men at de ej havde betalt, og derfor vare forfaldne i Band, og desuagtet vedblevet at forrette Gudstjenesten, imidlertid vilde han dog herved endnu engang advare dem, at de udi 3 Aar skulde erlægge den til hans Fuldmægtig Herre Henrik Velsteden, Præst og Kapellan, men hvis de det ej gjorde, da forfaldt de i Bandsættelsen, og da skulde bemeldte Henrik erklare dem det, og have Magt til at afløse dem, som gjorde Bod. Atter i Stokholm den 14 September tilstod denne Bisp Henrik, at have faaet af Geistligheden i Upsals Stigt af den paabudne 3 Aars Tiende for de 2 Aar 875 Mark og 2 Ørtug svenske Penge, men der restede 61 Mark og 3 Øre, hvilke han for nogle Klostres og Præsters Fattigdom eftergav, og gav han dem herved Qvittering. Disse 2 Diplomer (i Diplomatar Langeb.) vise, at Bisp Henrik ej kan være død i forrige Aar 1372, som Hvitfeldt og Cypræus ville, men ej forend i dette, og det endda sent, saa at hans Eftermand vel neppe er kommet til Embedet forend i næste. —

Paven tilskrev den 8 April fra Avignon den bremiske Erkebisp saa og den af Riga og andre tydske Erkebisper, at den vederstyggelige Bog, Sachsen-Spiegel kaldet, fordømtes herved aldeles, som indeholdende meget kjætterskt og schismatiskt, hvorfor dens Brug i Rettergang og ellers herved forbødes, og Enhver, som herimod handlede, om han end var Præst, Keiser eller Konge, forfaldt herved i Band, hvorfor saavel geistlig som verdslig Øvrighed skulde strax under stor Straf forbyde den. Den 15 October skrev Paven ogsaa herom fra Avignon til Keiser Carl og lod ham bede at holde

her-

herover, gav og tilkjende, hvorledes han herom havde tilskrevet Erkebisperne af Maynz, Cöln, Bremen, Magdeborg, Prag og Riga; hermed fulgte en Fortegnelse paa 14 Vildfarelser i denne Bog, som skulde stride mod Naturens og den guddommelige Ret, hvoriblandt især bør mærkes, den anden saa lydende: hverken Paven eller nogen anden kan bandsætte Kejseren, naar han er viet og salvet, uden for følgende 3de Poster, dersom han tvivler om Troen, forskyder sin ægte Hustru, og ødelægger Kirken; den tredie: Bandsættelse betager Ingen sin Ret til Land og Lehn, medmindre en ordentlig Proscription (Acht) paafølger; den fjerde: Paven kunde ej ved nogen Magt forringe den saxiske Ret; den trettende: naar En, omgjordet med Sværd, og holdende Sværd, kunde, staaende paa et Træ eller Sten af en Alen, ej svinge sig op paa en Krigshest, den kunde ej afstaae, overlade eller forlehne Noget bort; denne Artikel erklæredes vildfarende for saavidt den hindrede Almisser, Testamenter, og andre gudelige Gjerninger; den fjortende: at Ingen uden sine Arvingers Samtykke paa gěheget Ding, kunde bortgive sine Ejendele eller sine Vasaller (homines), gjorde han det, da skulde Arvingerne faae det ved Retten ligesom han var død; denne Artikel erklærtes for vildfarende, fordi den hindrede Almisser og andre gudelige Gjerninger. Man seer heraf, hvor dybt Europa da var nedsjunken i Barbari, og laae under det gejstlige Aag. Imidlertid vare og blandt Artiklerne nogle slemme og overtroiske Skikke, som Paven fordømte billigen, nemlig at bevise sin Ret ved Tvekamp, gloende Jern og sydende Vand; dog i sig selv havde Paven ej Ret til Sligt, men naar Konger, Førster og Bisper taalte at han øvede slig Magt i deres Lande og Stigter, saa maatte vel Almuen finde sig deri. (Staphorst Hamb. Kirchengesch. II. 652-56.)

Valdemar den Fjerde. Aar 1373.

Valdemar den Fjerde. Aar 1373.

Efter Carl d. IV Historie ved Pelzel (T. III. p. 869.) Keiseren i September udi Tangermünde, hvorhen, venteligen i d Aar, og ej 1368 efter Thraziger hos Westphal (T. II. col. 13 som de holstenske Grever Henrik, Claus, Aolph og Otto, gende over Hamborg, at den ej vilde hylde dem, som Keiseren paa befol, at den skulde gjøre. Maaskee at Henrik har ved d Lejlighed seet Ludvig den Romers Enke, og derpaa enten i d eller næste Aar ægtet hende.

Fra Lyon den 13de Marts skrev Paven Gregorius d. X Abbeden i "Havede" i Aslo Stigt, og Helgo, Kanik i Ha at Bispen og Kapitlet i Aslo havde klaget over, at Prioren og diker-Brødrene i Aslo fornærmede dem i Henseende til en Grund, Hus og andre Ting, hvorover Paven overdrager dem 2de Mænd at undersøge og dømme i denne Sag. (Dipl. Lang

I sit 54de Riges Aar, altsaa i dette, udgav Mag Konge i Norge og Sverrige, sit Brev i Ase i Nyghiofs under sit Secret til alle Mand i Warnu Skiprede, og paa Va angaaende en Klage fra Klerkerne, hans Korsbrødre ved M Kirke hans Kapelle i Oslo, for ham og Raad, at de, Konger skrev, vare vrangvillige i at betale til Commune (Bord). (Dip Langeb.)

Ved Kysten af Helgehell paa Island inddreve paa enga bleve fangne 1700 af de mindste Hvalfiske, kaldte Huidinga. (fæus IV. 499.) Efter nogle Annaler og Torfæus l. cit. ko skalholtiske Bisp Oddgeir hjem i dette Aar og Thronder blev bisp i Nidaros, og efter andre gik der stor Sygdom med B i Norge. Et Skib kaldet Sunnifforsuden gik i dette Aar 2 mellem Norge og Island.

Den hellige svenske Fru Birgitte døde den 23 Julii i Rom, og efterlod sig mange Spaadomme, som ere trykte under Navn af Revelationes S. Birgittæ. Miræus (Orig. Monast. lib. I. cap. 23) gjør hende til en dansk Kongedatter, og Dlugoss til en skotsk Prindsesse, hvilket sidste kommer deraf at der virkelig var en hellig Birgitte i Skotland, men som levede i det 6te Seculo. Man haver Bønner og Lectioner til og om hende i det lundiske Missale og Breviarium. Hun indstiftede en Orden af Munke og Nonner, som levede sammen under et Tag, men adskilte ved en Mur. Hun forsikkrede, at Christus havde selv givet hende Ordenens Regler. Hendes ældste Datter Mærta var gift i Norge, og døde der; hendes anden Datter Cathrine blev, ligesom Moderen, canoniseret. Vadstena i Gotland var det første Kloster, som indrettedes efter hendes Regler. Birgitte var af en fornemme Slægt, paa Faderens Side af den som kaldtes siden Brahe, og paa Moderens af Folkungerne, og altsaa besvogret med det kongelige svenske Hus, hvorfor Kong Magnus kaldte hende Frænke, men var fornuftig nok til at ansee hendes Aabenbaringer for Drømme. I sit 13 Aar blev hun gift med Ulf Gudmarson af Ulfåsa, Lagmand i Nerike, som var da i sit 18de. Lagerbring har vel og udførligen samlet Efterretningerne om denne hellige Frue. (Svea Rikes Historie III. 626–41.) Valdemar den Fjerde. Aar 1373.

Den 6te Februar tilstode Henning Meyenstorp, Ridder, og Hartwich Zabel, Knegt, ved deres Brev, at Kong Valdemar havde betalt dem 956 Mark lybske Penge i rede og gyldige Penge, som de havde været Forlovere for til hans Mænd, og hans Borgere i "Rychowe" (uden Tvivl enten Rochum en Landsby, eller og Raken en anden Landsby, begge i Meissen, med hvis Regent Aar 1374.

Valdemar den Fjerde. Aar 1374.

Friderich, Valdemar var i stor Venskab, og derfor har ha[...] i Pant) og herved gave de ham, deres Herre, hans Arving[...] Efterkommere, qvit og frie herfor; de lovede og, at Heyn[...] Börstel skulde give ham en Qvittering for samme Penge [...] Pindse og lyde som denne. (Diplom Langeb.)

Saasom Friserne i Eydersted, Everskop og Utholm ha[...] 14 Aar ikke betalt nogen Skat, saa brød Valdemar med [...] Tropper ind i bemeldte Egne den 9 Februar, plyndrede, brænd[...] røvede overalt, paalagde hvert fuldt Hus et Pund Engelsk, [...] 60 Skilling, betog dem deres gamle Friheder og Privilegier [...] førte mange Fanger bort. (Hvitfeldt p. 623. Script. L. 313. 232. Cypr. Ann. 332. Heinze 229.)

Fra Prinzlov i Mark-Brandenborg den 13 Maj tilskrev [...] ser Carl det danske Rigsraad og fornemme Herrer, som det [...] (thi af dette vigtige Brev haves desværre kun en slet Afskrift [...] veed man ej hvor Originalen er henne) at da de altid antoge [...] danske Riges Velgaaende og Nytte, saa bad han dem Alle on[...] bedste Maade og ved Overtalelser at formaa deres Konge, [...] allerkjæreste Broder, til, at han for at faae Arvinger vilde [...] paa at gifte sig, for derved at trøste Rigets Beboere, og at la[...] krone til Konge (om Valdemar ej har ladet det gjøre? man ka[...] ne tro det; maaskee herved forstaaes, da Afskriften er saa slet, [...] skulde lade sin tilkommende Søn krone) paa det ifald han døde [...] mandlig Afkom, det ej skulde opkomme Krig i Riget og dets [...] byggere lide for meget. (Diplom. Langeb.) Man seer hera[...] serens sande Venskab for Kongen, og at han frygtede for [...] skete, nemlig at Valdemars Dattere Sønner, Albert af M[...] borg, Ingeborgs Søn, og Oluf af Norge, Margretes [...] vilde begge paastaa Riget. Man maa ellers heraf slutte, at

demars Dronning Helvig var død for denne Tid; thi det er vist ifølge Pelzels Historie af Carl d. IV (T. II. p. 875), at Carl var i Maj Maaned i Prenzlav i Ucker-Mark. Hvitfeldt skriver, at hun døde nogle Aar for Kongen, og Gebhardi, at hun døde i Fasten 1373, men hvorfra han har dette vides ej. Udentvivl døde hun paa Søborg, hvor hun sad fangen næsten i 20 Aar. Hvitfeld vil (S. 627), at hun blev begravet paa Søborg Kirkegaard, hvor man endda noget for hans Tid saae et Træ, saa stort som en Ligsten, over hendes Grav, og derudi udhugget en Dronning med Krone paa Hovedet, og en lang Hale. Dette Sidste kan vel være rigtigt, men i Henseende til Stedet har han ganske forhusket sig, thi det var i Esrom og ej i Søborg, hvor hun begroves, og det lige for det store Alter, hvorfra man siden har maaskee flyttet hendes Ligtræ ud paa Kirkegaarden, thi et Diplom af hendes Datter Dronning Margrete af Aar 1400 beviser, at hun laa i Esrom, hvilket Kroniken, som begynder med 1268 og slutter med 1523, ogsaa antager. (Script. VI. 226.) Gram antager og medrette, at hun var allerede død dette Aar (Forbedringer p. 185), og beviser det ved et Diplom af 28 October dette Aar. Den 1 Maj holdtes hendes, Kong Valdemars, hans Forfædres, deres Børns og Efterkommeres Aarstid udi Roskilde ved at læse Sjælemesser for Alterne med 9 Lectier, og det fordi Kongen havde forenet St. Mikkelskirke i Slaulose med Roskilder Provstie. Man maa dog ej heraf slutte, at Dronningen døde den 1 Maj, men det var udentvivl den Dag Kongen skjænkte Mikkelskirke til Provstiet. (Scpt. III. 273.) Valdemar den Fjerde. Aar 1374.

Imidlertid fulgte Valdemar ej Kejserens Raad, deels maaskee fordi han levede saa kort efter, og deels maaskee og fordi han elskede sin Frille Tovelille for høit, med hvilken han efter en Viser Gram anfører (S. 187.), avlede 7 Børn, som dog maaskee ikke er

 rig-

Valdemar den Fjerde. Aar 1374.

rigtigt; thi der siges og at Dronningen havde ingen Børn, er aldeles falskt. I den Vise Peter Syv har ladet trykke, at Dronningen lod Tove qvæle i Badstue-Røg, men det er vi Fabel. Hun var fra Rygen og maaskee Datter af gamle Henn Podebusk og Søster til den Unge af samme Navn, hvorfor maaskee Kongen saa højt elskede og betroede dem. Peder Syv en Fabel (Kjæmpeviserne Udg. af 1695 p. 612) at Toves M havde bundet noget Tøj ind udi et Baand, hun bar om Ha hvilket var det som trak Kongen saa stærkt til hende, saa at endog førte hendes Lig efter hendes Død med sig om i Kisten; Tjener, som skulde bære den ind og ud, blev kjed heraf, aab den, og tog dette Baand til sig; nu faldt Kongens Kjærlighed ham, saa at han stedse maatte være om ham, og gav han hen selige Foræringer; Tjeneren kjededes tilsidst af den idelige Op ning, bandt Baandet paa Enden af et Spyd, og stak det i Gurre Morads, hvorpaa Kongen fik en usigelig Lyst til dette S saa at han byggede der et Slot. Sælsomt er det, at man i Tider har troet, at heftig Kjærlighed ej kunde foraarsages uden Hexeri. Ved dette Gurre maa man ej tænke paa det, som laa ved Helsingør, thi det var et gammelt Slot, men paa et and mindre, som Valdemar selv byggede, efter Svaningii R ning, ej langt fra Vordingborg.

Men at komme til Dronning Helvig igjen, saa opn hun vel en Alder af omtrent 50 Aar, og maa Aarsagen til M staaelsen mellem Kongen og hende, vel søges deri, at der va standig Uvenskab mellem ham og hendes Broder den jydske H Valdemar, ligesom der og havde været mellem denne og V mars Fader Kong Christopher, som og maaskee deri, at har maaskee været smukkere og venligere end Dronningen, og

Helvig have været Kongen utro og elsket Folqvard Laugmandsson, da havde man ej nødig at spørge efter nogen anden Aarsag. Kongen har vel og, som de fleste store Herrer, elsket Forandring.

Den 21de Maj holdte Søstæderne med Hamborg, og dem af Preussen, en Samling i Lybek, hvor Herre Henning af Putbusk mødte, og bad paa den danske Kongens Vegne, at Stæderne vilde tilbagegive ham hans Fædrenearv, nemlig Slottene i Skaane, hvortil blev svaret, at nu kunde man ingen Beskeed give ham, saasom Kampen og de Zydersøiske og nogle andre Stæder ej vare tilstede, hvilke det og angik. Herre Henning talte da og om de Bekostninger, han havde havt paa Huset i Falsterbode, førend han annammede det af Stæderne, og forlangte den 6te Deel af den skaanske Told for 1373, som Kongen havde optaget, og han fik Intet af, og blev da handlet med ham om at holde Slottene i Skaane ligesom hidindtil, og blev om Alt dette en Dag vedtaget at holdes i Stralsund 8 Dage for Jacobi Fest, hvor Enhver skulde sige sin Mening; Herre Henning sagde, at, uagtet en nødvendig Hindring holdt ham fra da at møde, saa vilde han dog med Stædernes Villie vedblive at holde Slottene til Mikkelsdag. Da Ordonnancen, som var gjort i Cöln, udløb til næste Jacobi Fest, saa skulde Enhver tale derom med sit Raad, om den skulde forlænges; Enhver skulde og tale med sit Raad om dem der efter Forbudet saltede i Skaane paa andre end de befalede Steder; I Henseende til den skaanske Told, saa skulde Enhver møde med Fuldmagt paa den næste Dag i Stralsund; Rostok, Stralsund og Wismar forlangte at blive enige med Lybek og Hamborg om Mynten, saa at de skulde slaae eens Slags hvid Mynt. Riga forbød, under Livs og Godses Fortabelse, at Ingen maatte bringe falske Huul-Penge.

Den

Valdemar den Fjerde. Aar 1374.

Den 19 Junii tilskrev den holstenske Grev Aleve (Abo Kong Wolmer (Valdemar), at Benedict af Anevelde hav talt ham paa Kongens Vegne 1000 Mark Penge, som han s have af Kongen for Haderslef, og derfor qvitterte han h Kongen, hans Arvinger og Riget. Han selv hang sit Segl saa og de ærlige Mænd, de Herrer Lyghe og Breyde von zove, og Volrat von Ascheberge, Jvan Wolstorp, som tes Perdeshoft, og Henrik van Sighgsten, Knapen; Brev paa Plattydsk. (Diplom. Langeb.)

Den slesvigske Hertug Henrik tilstod udi Nymborg (ve gen Nyborg) og paa Danehof, ved sit plattydske Brev, s trykt i Langebeks 7de Tome, at han havde tilstaaet Kong V mar at indlose fremfor nogen Anden Gottorp Slot, og al liggende, og forpligtede Hertugen sig til at igjen betale sin Kongen alle de Omkostninger, han gjorde paa Hertugdømmet vilde han eller Arvinger have Langeland igjen, da skulde de det saa hojt som det nogensinde havde været pantsat. Vidne ved vare: Erkebisp Nicles af Lund, Bisp Erik af Od Jens af Ripen, Jacob af Wiborg, Olaf af Aarhus, N af Roschild, Sven af Wendessyssel, og 8 danske Riddere, iblandt Jens Andersson, Drost, Everd Moltcke, Ka mester, Peter Grib.

Udi Nyborg, hvor da et Danehof (comitia) holdtes Kongen den 4 Julii efter dets (Parlamentum Danicum) D de Spedalske ved Svinborgh til bestandig Ejendom, Godset dorp, hvorpaa Laurencius Jonsen havde paa Sundz Thing ved aabent Brev Skjøde, og Godset i Slæthebek, Sundzhæret, som Marine Tykes Datter havde ligeledes paa; Kongen lagde en bestandig Taushed paa denne Sag,

bød at Ingen maatte befatte sig med dette Gods uden de Spedalskes Samtykke. Gotschalk Henningsen, hans Justiciarius, var herved Vidne. Paa denne Rigsdag vare nærværende Erkebisp Nicolaus af Lund, og de Bisper Erik af Odense, Johan af Ribe, Jacob af Viborg, Oluf af Aarhus, Nicolaus af Roskilde, og Sven af Børlum, og gave de den 29 Junii 40 Dages Aflad til Ide Kirker Elversted og Solinge, og befalte at Forbønner skulde indlægges for Hartvik Hummersbüttel og hans Hustru Alhed, som vare fordrevne fra Holsten, og finge de Breve herpaa. Denne Mand havde altid været af Kongens Parti, og var maaskee derfor nu fordrevet; rimeligen bleve disse Forbønner gjorte her, og Brevene sendte til de holstenske Grever. Paa Danehoffet dømte Magnus Nicolaisson, Decanus i Lund, og Johan, Bisp i Ribe, som sad Dommere, den 5 Julii, i en Trætte mellem Knuds-Brødrene, og Værgerne for Marsleve Kirke, hvilke ej vilde staa under Knuds-Brødrenes Prior, og tildømte Asum Kirke Byen Rogelund. (Diplom. Langeb.) Paa dette Danehof var det vel og at Kong Valdemar overlod Riise Kirke paa Ærø, som skal være den rigeste i Fyens Stigt, til Marqvard Bille, en Præst fra Bremen, og at Bisp Erik af Odense gav ham derpaa Collats meget imod Knuds-Brødrenes Villie. (Pontoppidans Annal. II. 221.)

Valdemar den Fjerde. Aar 1374.

Den 25de Julii samledes Søstæderne, saa og Campen, Sirikzee og Herdervik, i Stralsund, og tilskreve den 26 Julii derfra Brunswig, om det den havde dræbt nogle af sit Raad, forjaget og berøvet endel Andre; Stæderne forlangte, at de Forviste skulde igjen indsættes, og have deres Gods tilbage, og meldte, at de havde beskikket Raadet af Lybek, Hamborg, Lyneborg, og andre Brunsvig nærliggende Stæder at undersøge med dem denne Sag, men

vilde

Valdemar den Fjerde. Aar 1374.

vilde Brunsvig ikke, da nødtes Stæderne til at see dybere i herom udbade de at give det lybske Raad Svar. Samme Dag sk de og om denne Sag til alle de andre Hansestæder, som ej vare t værende. Herre Henning af Putbusk og Ricman van der La fornyede den Begjering om at Stæderne vilde overlade Kon hans Fædrene-Arv, nemlig Slottene og Tolden i Skaane; blev svaret, at man herom vilde handle paa næste Samling i S St. Hansdag, og der skulde Enhver komme med Fuldmagt, give endeligt Svar: man enedes og om med Herre Henning Putbusch, at han skulde vedblive at holde Slottene i Skaane til næste St. Jacobi Fest (den 25 Julii) og derfor skulde han 1000 Mark Sundisk, som man aarligen skulde tage af Tol de 500 til Høsten og de 500 til Jacobi Dag; men af den ska Told skulde han Intet have, og til St. Jacobi Fest give Slot tilbage; Henning tog herimod paa Kongens Behag, og sk han uden Ophold give Svar herom; lod han dem vide, at he vilde holde Slottene, da skulde de Raadmænd, som sendtes did at oppebære Tolden, tilligemed Fogderne, holde Slottene indtil vedsmænd did kunde sendes; til Tanklam sendtes et Brev om Stridighed, som var mellem den og Stetin, og om at fornøje t derne i Henseende til hvad de vare dem skyldige fra første O gjorde de det ej, da skulde man ej taale dem i Stæderne, have Lov at tiltale dem, hvor man fandt dem; de som hidi havde oppebaaret Tolden i Skaane skulde nu og herefter gjør aarligen, og bringe det Indbragte forseglet til Stralsund, de 500 sundiske Mark undtagen, som Herre Henningh af Put skulde aarligen have, og skulde Tolden blive liggende i Stra indtil Stæderne bleve enige om dens Delning. (Den 25 Fe paa Valborgs Dag skal der have været i dette Aar en Sam

Valdemar den Fjerde. Aar 1374.

Lybek, hvor en Reces skal være gjort om Tolden i Skaane, som de preussiske Stæder siden fuldbyrdede ved deres Breve; dette sees tilfældigvis i Recessen under 25 Julii, men under den 25 Februar findes Intet herom); til de preussiske Stæder skreves, at man ansaae Ordonnancen gjort i Cöln for endnu at staae ved Magt, siden Kongen af Danmark havde ej endnu beseglet Sone-Brevet, og heller ingen fuldkommen Sone var gjort med den norske Konge; de preussiske Stæder underrettedes om, at man havde fastsat en Dag at holdes i Lybek næste Aar St. Hansdag midt om Sommeren, og at de derfor maatte sende Befuldmægtigede did i Henseende til den danske Konges Begjæring om hans Fædrene-Arv, som Herre Henning af Puthus havde fremdraget i Lybek og i Stralsund. Den Tvist, som var imellem det gullandske Raad og Herre Lambert skulde nedlægges, og de evig være Venner."

Den 28 October udstædte Broder Peder, Abbed, og det hele Convent i Esrom deres Brev om at de aarligen skulde om Fredagen i den første Uge af Fasten holde en Jartid med høitidelige Messer og Vigilier for den afdøde Dronning Helvig, saa og dagligen en Messe for de afdøde Troende og en Collect for den afdøde Tjenerinde "pro famula defuncta" (venteligen Dronningen) ved Reliqviernes Alter, og ej ved noget andet Alter; faldt en stor Festdag ind, da skulde den første Messe holdes for de Afdøde ved bemeldte Alter, og den anden være den, som hører til Festen; de tilstod at have herfor bekommet 100 Mark lybske Penge i god Sølvmønt. (Dipl. Lang. Grams Forbedr. p. 240.)

Den 1ste December endte Kong Magnus sit møisommelige Liv, efterat have regjeret i 55 Aar. Han var ude paa en Baad ej langt fra Bergen, paa den saakaldte Bømmel-Fjord tæt ved den Ø Lyngholm eller Lundholm i Sundhord Lehn, og som Baa-

Valdemar den Fjerde. Aar 1373.

Efter Carl d. IV Historie ved Pelzel (T. III. p. 869.) var Keiseren i September udi Tangermünde, hvorhen, venteligen i dette Aar, og ej 1368 efter Thraziger hos Westphal (T. II. col. 1308) kom de holstenske Grever Henrik, Claus, Aolph og Otto, klagende over Hamborg, at den ej vilde hylde dem, som Keiseren derpaa befol, at den skulde gjøre. Maaskee at Henrik har ved denne Lejlighed seet Ludvig den Romers Enke, og derpaa enten i dette eller næste Aar ægtet hende.

Fra Lyon den 13de Marts skrev Paven Gregorius d. XI til Abbeden i "Havede" i Asla Stigt, og Helgo, Kanik i Hamer, at Bispen og Kapitlet i Aslo havde klaget over, at Prioren og Prædiker-Brødrene i Aslo fornærmede dem i Henseende til en vis Grund, Hus og andre Ting, hvorover Paven overdrager bemeldte 2de Mænd at undersøge og dømme i denne Sag. (Dipl. Langeb.)

I sit 54de Riges Aar, altsaa i dette, udgav Magnus, Konge i Norge og Sverrige, sit Brev i Ase i Ryghiofs Sogn under sit Secret til alle Mand i Warnu Skiprede, og paa Valum, angaaende en Klage fra Klerkerne, hans Korsbrødre ved Mariæ Kirke hans Kapelle i Oslo, for ham og Raad, at de, Kongen tilskrev, vare vrangvillige i at betale til Commune (Bord). (Diplom. Langeb.)

Ved Kysten af Helgehell paa Island inddreve paa engang og bleve fangne 1700 af de mindste Hvalfiske, kaldte Hnidinga. (Torfæus IV. 499.) Efter nogle Annaler og Torfæus l. cit. kom den skalholtske Bisp Oddgeir hjem i dette Aar og Throndr blev Erkebisp i Nidaros, og efter andre gik der stor Sygdom med Bylder i i Norge. Et Skib kaldet Sunnifsfousuden gik i dette Aar 2 Gange mellem Norge og Island.

Den

Den hellige svenske Fru Birgitte døde den 23 Julii i Rom, og efterlod sig mange Spaadomme, som ere trykte under Navn af Revelationes S. Birgittæ. Miræus (Orig. Monast. lib. I. cap. 23) gjør hende til en dansk Kongedatter, og Dlugoss til en skotsk Prindsesse, hvilket sidste kommer deraf at der virkelig var en hellig Birgitte i Skotland, men som levede i det 6te Seculo. Man haver Bønner og Lectioner til og om hende i det lundiske Missale og Breviarium. Hun indstiftede en Orden af Munke og Nonner, som levede sammen under et Tag, men adskilte ved en Mur. Hun foregav, at Christus havde selv givet hende Ordenens Regler. Hendes ældste Datter Mærta var gift i Norge, og døde der; hendes anden Datter Cathrine blev, ligesom Moderen, canoniseret. Vadstena i Gotland var det første Kloster, som indrettedes efter hendes Regler. Birgitte var af en fornemme Slægt, paa Faderens Side af den som kaldtes siden Brahe, og paa Moderens af Folkungerne, og altsaa besvogret med det kongelige svenske Hus, hvorfor Kong Magnus kaldte hende Frænke, men var fornuftig nok til at anse hendes Aabenbaringer for Drømme. I sit 13 Aar blev hun gift med Ulf Gudmarson af Ulfåsa, Lagmand i Nerike, som var da i sit 18de. Lagerbring har vel og udførligen samlet Efterretningerne om denne hellige Frue. (Svea Rikes Historie III. 626–41.) Valdemar den Fierde. Aar 1373.

Den 6te Februar tilstode Henning Meyenstorp, Ridder, og Hartwich Zabel, Knegt, ved deres Brev, at Kong Valdemar havde betalt dem 956 Mark lybske Penge i rede og gyldige Penge, som de havde været Forlovere for til hans Mænd, og hans Borgere i "Rychowe" (uden Tvivl enten Rechum en Landsby, eller og Raken en anden Landsby, begge i Meissen, med hvis Regent Aar 1374.

Valdemar den Fjerde. Aar 1374. Friderich, Valdemar var i stor Venskab, og derfor har havt de i Pant) og herved gave de ham, deres Herre, hans Arvinger og Efterkommere, qvit og frie herfor; de lovede og, at Heyne van Börstel skulde give ham en Qvittering for samme Penge inden Pindse og lyde som denne. (Diplom Langeb.)

Saasom Friserne i Eydersted, Everskop og Utholm havde i 14 Aar ikke betalt nogen Skat, saa brød Valdemar med lejede Tropper ind i bemeldte Egne den 9 Februar, plyndrede, brændte og røvede overalt, paalagde hvert fuldt Hus et Pund Engelsk, eller 60 Skilling, betog dem deres gamle Friheder og Privilegier, og førte mange Fanger bort. (Hvitfeldt p. 623. Script. I. 313. VII 232. Cypr. Ann. 332. Heinze 229.)

Fra Prinzlov i Mark-Brandenborg den 13 Maj tilskrev Keiser Carl det danske Rigsraad og fornemme Herrer, som det lader (thi af dette vigtige Brev haves desværre kun en slet Afskrift, og veed man ej hvor Originalen er henne) at da de altid antoge sig det danske Riges Velgaaende og Nytte, saa bad han dem Alle om, paa bedste Maade og ved Overtalelser at formaa deres Konge, hans allerkjæreste Broder, til, at han for at faae Arvinger vilde tænke paa at gifte sig, for derved at trøste Rigets Beboere, og at lade sin krone til Konge (om Valdemar ej har ladet det gjøre? man kan neppe tro det; maaskee herved forstaaes, da Afskriften er saa slet, at han skulde lade sin tilkommende Søn krone) paa det ifald han døde uden mandlig Afkom, der ej skulde opkomme Krig i Riget og dets Indbyggere lide for meget. (Diplom. Langeb.) Man seer heraf Keiserens sande Venskab for Kongen, og at han frygtede for det som skete, nemlig at Valdemars Døttres Sønner, Albert af Meklenborg, Ingeborgs Søn, og Oluf af Norge, Margretes Søn vilde begge paastaa Riget. Man maa ellers heraf slutte, at V[illegible]

demars Dronning Helvig var død for denne Tid; thi det er vist ifølge Pelzels Historie af Carl d. IV (T. II. p. 875), at Carl var i Maj Maaned i Prenzlav i Ucker-Mark. Hvitfeldt skriver, at hun døde nogle Aar for Kongen, og Gebhardi, at hun døde i Fasten 1373, men hvorfra han har dette vides ej. Udentvivl døde hun paa Søborg, hvor hun sad fangen næsten i 20 Aar. Hvitfeld vil (S. 627), at hun blev begravet paa Søborg Kirkegaard, hvor man endda noget for hans Tid saae et Træ, saa stort som en Ligsten, over hendes Grav, og derudi udhugget en Dronning med Krone paa Hovedet, og en lang Hale. Dette Sidste kan vel være rigtigt, men i Henseende til Stedet har han ganske forhusket sig, thi det var i Esrom og ej i Søborg, hvor hun begroves, og det lige for det store Alter, hvorfra man siden har maaskee flottet hendes Ligtræ ud paa Kirkegaarden, thi et Diplom af hendes Datter Dronning Margrete af Aar 1400 beviser, at hun laa i Esrom, hvilket Kroniken, som begynder med 1268 og slutter med 1523, ogsaa antager. (Script. VI. 226.) Gram antager og medrette, at hun var allerede død dette Aar (Forbedringer p. 185), og beviser det ved et Diplom af 28 October dette Aar. Den 1 Maj holdtes hendes, Kong Valdemars, hans Forfædres, deres Børns og Efterkommeres Aarstid udi Roskilde ved at læse Sjælemesser for Alterne med 9 Lectier, og det fordi Kongen havde forenet St. Mikkelskirke i Slauløse med Roskilder Provstie. Man maa dog ej heraf slutte, at Dronningen døde den 1 Maj, men det var udentvivl den Dag Kongen skjænkte Mikkelskirke til Provstiet. (Scpt. III. 273.)

Valdemar den Fjerde. Aar 1374.

Imidlertid fulgte Valdemar ej Keiserens Raad, deels maaskee fordi han levede saa kort efter, og deels maaskee og fordi han elskede sin Frille Tovelille for højt, med hvilken han efter en Viser Gram anfører (S. 187.), avlede 7 Børn, som dog maaskee ikke er rig-

Valdemar den Fjerde. Aar 1374.

rigtigt; thi der siges og at Dronningen havde ingen Børn, som er aldeles falskt. I den Vise Peter Syv har ladet trykke, siges at Dronningen lod Tove qvæle i Badstue-Røg, men det er vist en Fabel. Hun var fra Rygen og maaskee Datter af gamle Henning Podebusk og Søster til den Unge af samme Navn, hvorfor maaskee Kongen saa højt elskede og betroede dem. Peder Syv har en Fabel (Kjæmpeviserne Udg. af 1695 p. 612) at Toves Moder havde bundet noget Tøj ind udi et Baand, hun bar om Halsen, hvilket var det som trak Kongen saa stærkt til hende, saa at han endog førte hendes Lig efter hendes Død med sig om i Kisten; en Tjener, som skulde bære den ind og ud, blev kjed heraf, aabnede den, og tog dette Baand til sig; nu faldt Kongens Kjærlighed paa ham, saa at han stedse maatte være om ham, og gav han ham an-selige Foræringer; Tjeneren kjededes tilsidst af den idelige Opvart-ning, bandt Baandet paa Enden af et Spyd, og stak det ned i Gurre Morads, hvorpaa Kongen fik en usigelig Lyst til dette Sted, saa at han byggede der et Slot. Sælsomt er det, at man i alle Tider har troet, at heftig Kjærlighed ej kunde foraarsages uden ved Hexeri. Ved dette Gurre maa man ej tænke paa det, som laa oppe ved Helsinger, thi det var et gammelt Slot, men paa et andet og mindre, som Valdemar selv byggede, efter Svaningii Beret-ning, ej langt fra Vordingborg.

Men at komme til Dronning Helvig igjen, saa opnaaede hun vel en Alder af omtrent 50 Aar, og maa Aarsagen til Misfor-staaelsen mellem Kongen og hende, vel søges deri, at der var be-standig Uvenskab mellem ham og hendes Broder den jydske Hertug Valdemar, ligesom der og havde været mellem denne og Valde-mars Fader Kong Christopher, som og maaskee deri, at Tove har maaskee været smukkere og venligere end Dronningen, og skulde

He-

Helvig have været Kongen utro og elsket Folqvard Laugmandsson, da havde man ej nødig at spørge efter nogen anden Aarsag. Kongen har vel og, som de fleste store Herrer, elsket Forandring.

Den 21de Maj holdte Søstæderne med Hamborg, og dem af Preussen, en Samling i Lybek, hvor Herre Henning af Putbusk mødte, og bad paa den danske Kongens Vegne, at Stæderne vilde tilbagegive ham hans Fædrenearv, nemlig Slottene i Skaane, hvortil blev svaret, at nu kunde man ingen Besked give ham, saasom Kampen og de Zydersøiske og nogle andre Stæder ej vare tilstede, hvilke det og angik. Herre Henning talte da og om de Bekostninger, han havde havt paa Huset i Falsterbode, førend han annammede det af Stæderne, og forlangte den 6te Del af den skaanske Told for 1373, som Kongen havde optaget, og han fik Intet af, og blev da handlet med ham om at holde Slottene i Skaane ligesom hidindtil, og blev om Alt dette en Dag vedtaget at holdes i Stralsund 8 Dage for Jacobi Fest, hvor Enhver skulde sige sin Mening; Herre Henning sagde, at, uagtet en nødvendig Hindring holdt ham fra da at møde, saa vilde han dog med Stædernes Villie vedblive at holde Slottene til Mikkelsdag. Da Ordonnanceen, som var gjort i Cöln, udløb til næste Jacobi Fest, saa skulde Enhver tale derom med sit Raad, om den skulde forlænges; Enhver skulde og tale med sit Raad om dem der efter Forbudet saltede i Skaane paa andre end de befalede Steder; I Henseende til den skaanske Told, saa skulde Enhver møde med Fuldmagt paa den næste Dag i Stralsund; Rostok, Stralsund og Wismar forlangte at blive enige med Lybek og Hamborg om Møntten, saa at de skulde slaae eens Slags hvid Mønt. Riga forbød, under Livs og Godses Fortabelse, at Ingen maatte bringe falske Huul-Penge.

Den

Valdemar den Fjerde. Aar 1374.

Den 19 Junii tilskrev den holstenske Grev Alewe (Adolph) Kong Wolmer (Valdemar), at Benedict af Anevelde havde be- talt ham paa Kongens Vegne 1000 Mark Penge, som han skulde have af Kongen for Haderslef, og derfor qvitterte han herved Kongen, hans Arvinger og Riget. Han selv hang sit Segl for, saa og de ærlige Mænd, de Herrer Lyghe og Breyde von Ran- zove, og Volrat von Ascheberge, Jvan Wolstorp, som kal- tes Perdeshoft, og Henrik van Sighgsten, Knapen; Brevet er paa Plattydsk. (Diplom. Langeb.)

Den slesvigske Hertug Henrik tilstod udi Nymborg (vente- lig Nyborg) og paa Danehof, ved sit plattydske Brev, som er trykt i Langebeks 7de Tome, at han havde tilstaaet Kong Valde- mar at indløse fremfor nogen Anden Gottorp Slot, og alt Til- liggende, og forpligtede Hertugen sig til at igjen betale sin Her- Kongen alle de Omkostninger, han gjorde paa Hertugdømmet, og vilde han eller Arvinger have Langeland igjen, da skulde de beta- det saa højt som det nogensinde havde været pantsat. Vidner her- ved vare: Erkebisp Nicles af Lund, Bisp Erik af Othens, Jens af Ripen, Jacob af Viborg, Olaf af Aarhus, Nikl- af Roschild, Sven af Wendessyssel, og 8 danske Riddere, hvi- iblandt Jens Anderson, Drost, Everd Moltike, Kammer- mester, Peter Grib.

Udi Nyborg, hvor da et Danehof (comitia) holdtes, g- Kongen den 4 Julii efter dets (Parlamentum Danicum) Dom de Spedalske ved Svinbergh til bestandig Ejendom, Godset i G- dorp, hvorpaa Laurencius Jonsen havde paa Sundzhær- Thing ved aabent Brev Skjøde, og Godset i Slæthebek, beg- Sundzhæret, som Marine Tykes Datter havde ligeledes Sk- paa; Kongen lagde en bestandig Taushed paa denne Sag, og

bød at Ingen maatte befatte sig med dette Gods uden de Spedalskes Samtykke. Gotschalk Henningsen, hans Justiciarius, var herved Vidne. Paa denne Rigsdag vare nærværende Erkebisp Nicolaus af Lund, og de Bisper Erik af Odense, Johan af Ribe, Jacob af Viborg, Oluf af Aarhus, Nicolaus af Roskilde, og Sven af Børlum, og gave de den 29 Junii 40 Dages Aflad til 2de Kirker Elversted og Solinge, og befalte at Forbønner skulde indlægges for Hartvik Hummersbüttel og hans Hustru Alhed, som vare fordrevne fra Holsten, og finge de Breve herpaa. Denne Mand havde altid været af Kongens Parti, og var maaskee derfor nu fordrevet; rimeligen bleve disse Forbønner gjorte her, og Brevene sendte til de holstenske Grever. Paa Danehoffet dømte Magnus Nicolaisson, Decanus i Lund, og Johan, Biskop i Ribe, som sad Dommere, den 5 Julii, i en Trætte mellem Knuds-Brødrene, og Værgerne for Marsleve Kirke, hvilke ej vilde staa under Knuds-Brødrenes Prior, og tildømte Asum Kirke Byen Rogelund. (Diplom. Langeb.) Paa dette Danehof var det vel og at Kong Valdemar overlod Riise Kirke paa Ærø, som skal være den rigeste i Fyens Stigt, til Marqvard Bille, en Præst fra Bremen, og at Bisp Erik af Odense gav ham derpaa Collats meget imod Knuds-Brødrenes Villie. (Pontoppidans Annal. II. 221.) Valdemar den Fierde. Aar 1374.

Den 25de Julii samledes Søstæderne, saa og Campen, Sirikze og Herdervik, i Stralsund, og tilskreve den 26 Julii derfra Brunsvig, om det den havde dræbt nogle af sit Raad, forjaget og beroevet endel Andre; Stæderne forlangte, at de Forviste skulde igjen indsættes, og have deres Gods tilbage, og meldte, at de havde beskikket Raadet af Lybek, Hamborg, Lyneborg, og andre Brunsvig nærliggende Stæder at undersøge med dem denne Sag, men

vilde

Valdemar den Fjerde. Aar 1374.

vilde Brunsvig ikke, da nødtes Stæderne til at see dybere heri; herom udbade de at give det lybske Raad Svar. Samme Dag skreve de og om denne Sag til alle de andre Hansestæder, som ej vare nærværende. Herre Henning af Putbusk og Ricman van der Lanke, fornyede den Begjering om at Stæderne vilde overlade Kongen hans Fædrene-Arv, nemlig Slottene og Tolden i Skaane; dem blev svaret, at man herom vilde handle paa næste Samling i Lybek St. Hansdag, og der skulde Enhver komme med Fuldmagt, og give endeligt Svar; man enedes og om med Herre Henning af Putbusch, at han skulde vedblive at holde Slottene i Skaane indtil næste St. Jacobi Fest (den 25 Julii) og derfor skulde han have 1000 Mark Sundisk, som man aarligen skulde tage af Tolden, de 500 til Høsten og de 500 til Jacobi Dag; men af den skaanske Told skulde han Intet have, og til St. Jacobi Fest give Slottene tilbage; Henning tog herimod paa Kongens Behag, og skulde han uden Ophold give Svar herom; lod han dem vide, at han ej vilde holde Slottene, da skulde de Raadmænd, som sendtes did for at oppebære Tolden, tilligemed Fogderne, holde Slottene indtil Hovedsmænd did kunde sendes; til Tanklam sendtes et Brev om den Stridighed, som var mellem den og Stetin, og om at fornøje Stæderne i Henseende til hvad de vare dem skyldige fra første Orlog gjorde de det ej, da skulde man ej taale dem i Stæderne, men have Lov at tiltale dem, hvor man fandt dem; de som hidindtil havde oppebaaret Tolden i Skaane skulde nu og herefter gjøre det aarligen, og bringe det Indbragte forseglet til Stralsund, dog de 500 sundiske Mark undtagen, som Herre Henningh af Putbusch skulde aarligen have, og skulde Tolden blive liggende i Stralsund indtil Stæderne bleve enige om dens Delning. (Den 25 Februa paa Valborgs Dag skal der have været i dette Aar en Samling

Li

Valdemar den Fjerde. Aar 1374.

Lybek, hvor en Reces skal være gjort om Tolden i Skaane, som de preussiske Stæder siden fuldbyrdede ved deres Breve; dette sidste sees tilfældigviis i Recessen under 25 Julii, men under den 25 Februar findes Intet herom); til de preussiske Stæder skreves, at man ansaae Ordonnancen gjort i Cöln for endog at staa ved Magt, siden Kongen af Danmark havde ej endog beseglet Sone-Brevet, og heller ingen fuldkommen Sone var skeet med den norske Konge; de preussiske Stæder underrettedes om, at man havde fastsat en Dag at holdes i Lybek næste Aar St. Hansdag midt om Sommeren, og at de derfor maatte sende Befuldmægtigede did i Henseende til den danske Konges Begjæring om hans Faderne-Arv, som Herre Henning af Puthus havde fremfbragt i Lybek og i Stralsund. Den Told, som var imellem det gullandske Raad og Herre Lambert skulde nedlægges, og de være Venner.

Den 28 October udstædte Broder Peder, Abbed, og det hele Convent i Esrom deres Brev om at de aarligen skulde om Fredagen i den første Uge af Fasten holde en Aartid med høitidelige Messer og Vigilier for den afdøde Dronning Helvig, saa og dagligen en Messe for de afdøde Troende og en Collect for den afdøde Tjenerinde "pro famula defuncta" (venteligen Dronningen) ved Reliqviernes Alter, og ej ved noget andet Alter; falder en stor Festdag ind, da skulde den første Messe holdes for de Afdøde ved bemeldte Alter, og den anden være den, som hører til Festen; de tilstod at have herfor bekommet 100 Mark lybske Penge i god Solvmønt. (Dipl. Lang. Grams Forbedr. p. 240.)

Den 1ste December endte Kong Magnus sit møisommelige Liv, efterat have regjeret i 55 Aar. Han var ude paa en Baad ej langt fra Bergen, paa den saakaldte Bommel-Fjord tæt ved den Lyngholm eller Lundholm i Sundhord Lehn, og som Baa-

Valdemar den Fjerde. Aar 1373.

Efter Carl d. IV Historie ved Pelzel (T. III. p. 869.) var Keiseren i September udi Tangermünde, hvorhen, venteligen i dette Aar, og ei 1368 efter Thraziger hos Westphal (T. II. col. 1308) kom de holstenske Grever Henrik, Claus, Aolph og Otto, klagende over Hamborg, at den ei vilde hylde dem, som Keiseren derpaa befol, at den skulde gjøre. Maaskee at Henrik har ved denne Leilighed seet Ludvig den Romers Enke, og derpaa enten i dette eller næste Aar ægtet hende.

Fra Lyon den 13de Marts skrev Paven Gregorius d. XI til Abbeden i "Havede" i Aslo Stigt, og Helgo, Kanik i Hamer, at Bispen og Kapitlet i Aslo havde klaget over, at Prioren og Prædiker-Brødrene i Aslo fornærmede dem i Henseende til en vis Grund, Hus og andre Ting, hvorover Paven overdrager bemeldte 2de Mænd at undersøge og dømme i denne Sag. (Dipl. Langeb.)

I sit 54de Riges Aar, altsaa i dette, udgav Magnus, Konge i Norge og Sverrige, sit Brev i Ase i Rygbiofs Sogn under sit Secret til alle Mand i Watnu Skiprede, og paa Valum, angaaende en Klage fra Klerkerne, hans Korsbrødre ved Mariæ Kirke hans Kapelle i Oslo, for ham og Raad, at de, Kongen tilskrev, vare vrangvillige i at betale til Commune (Bord). (Diplom. Langeb.)

Ved Kysten af Helgehell paa Island inddreve paa engang og bleve fangne 1700 af de mindste Hvalfiske, kaldte Hnidinga. (Torfæus IV. 499.) Efter nogle Annaler og Torfæus l. cit. kom den skalholtske Bisp Oddgeir hjem i dette Aar og Thrond blev Erkebisp i Nidaros, og efter andre gik der stor Sygdom med Bylder i i Norge. Et Skib kaldet Sunnifforsuden gik i dette Aar 2 Gange mellem Norge og Island.

Den

Den hellige svenske Fru Birgitte døde den 23 Julii i Rom, og efterlod sig mange Spaadomme, som ere trykte under Navn af Revelationes S. Birgittæ. Miræus (Orig. Monast. lib. I. cap. 23) gjør hende til en dansk Kongedatter, og Dlugoss til en skotsk Prindsesse, hvilket sidste kommer deraf at der virkelig var en hellig Birgitte i Skotland, men som levede i det 6te Seculo. Man haver Bønner og Lectioner til og om hende i det lundiske Missale og Breviarium. Hun indstiftede en Orden af Munke og Nonner, som levede sammen under et Tag, men adskilte ved en Mur. Hun forsikrede, at Christus havde selv givet hende Ordenens Regler. Hendes ældste Datter Mærta var gift i Norge, og døde der; hendes anden Datter Cathrine blev, ligesom Moderen, canoniseret. Wadstena i Gotland var det første Kloster, som indrettedes efter hendes Regler. Birgitte var af en fornemme Slægt, paa Faderens Side af den som kaldtes siden Brahe, og paa Moderens af Folkungerne, og altsaa besvogret med det kongelige svenske Hus, hvorfor Kong Magnus kaldte hende Frænke, men var fornuftig nok til at ansee hendes Aabenbaringer for Drømme. I sit 13 Aar blev hun gift med Ulf Gudmarson af Ulfåsa, Lagmand i Nerike, som var da i sit 18de. Lagerbring har vel og udførligen samlet Efterretningerne om denne hellige Frue. (Svea Rikes Historie III. 626–41.) Valdemar den Fjerde. Aar 1373.

Den 6te Februar tilstode Henning Meyenstorp, Ridder, og Hartwich Zabel, Knegt, ved deres Brev, at Kong Valdemar havde betalt dem 956 Mark lybske Penge i rede og gyldige Penge, som de havde været Forlovere for til hans Mænd, og hans Borgere i "Rychawe" (uden Tvivl enten Rochum en Landsby, eller og Raken en anden Landsby, begge i Meissen, med hvis Regent Aar 1374.

Valdemar den Fjerde. Aar 1374.

Friderich, Valdemar var i stor Venskab, og derfor har havt det i Pant) og herved gave de ham, deres Herre, hans Arvinger og Efterkommere, qvit og frie herfor; de lovede og, at Heyne van Börstel skulde give ham en Qvittering for samme Penge inden Pindse og lyde som denne. (Diplom Langeb.)

Saasom Friserne i Eydersted, Everskop og Utholm havde i 14 Aar ikke betalt nogen Skat, saa brød Valdemar med lejede Tropper ind i bemeldte Egne den 9 Februar, plyndrede, brændte og røvede overalt, paalagde hvert fuldt Hus et Pund Engelsk, eller 60 Skilling, betog dem deres gamle Friheder og Privilegier, og førte mange Fanger bort. (Hvitfeldt p. 623. Script. I. 313. VII. 232. Cypr. Ann. 332. Heinze 229.)

Fra Prinzlov i Mark Brandenborg den 13 Maj tilskrev Keyser Carl det danske Rigsraad og fornemme Herrer, som det lader, (thi af dette vigtige Brev haves desværre kun en slet Afskrift, og veed man ej hvor Originalen er henne) at da de altid antoge sig det danske Riges Velgaaende og Nytte, saa bad han dem Alle om, paa bedste Maade og ved Overtalelser at formaa deres Konge, hans allerkjæreste Broder, til, at han for at faae Arvinger vilde tænke paa at gifte sig, for derved at trøste Rigets Beboere, og at lade sig krone til Konge (om Valdemar ej har ladet det gjøre? man kan neppe tro det; maaskee herved forstaaes, da Afskriften er saa slet, at han skulde lade sin tilkommende Søn krone) paa det ifald han døde uden mandlig Afkom, der ej skulde opkomme Krig i Riget og dets Indbyggere lide for meget. (Diplom. Langeb.). Man seer heraf Keiserens sande Venskab for Kongen, og at han frygtede for det som skete, nemlig at Valdemars Døttres Sønner, Albert af Meklenborg, Ingeborgs Søn, og Oluf af Norge, Margretes Søn, vilde begge paastaa Riget. Man maa ellers heraf slutte, at Valde-

demars Dronning Helvig var død før denne Tid; thi det er vist ifølge Pelzels Historie af Carl d. IV (T. II. p. 875), at Carl var i Maj Maaned i Prenzlav i Ucker-Mark. Hvitfeldt skriver, at hun døde nogle Aar for Kongen, og Gebhardi, at hun døde i Fasten 1373, men hvorfra han har dette vides ej. Udentvivl døde hun paa Søborg, hvor hun sad fangen næsten i 20 Aar. Hvitfeld vil (S. 627), at hun blev begravet paa Søborg Kirkegaard, hvor man endda noget før hans Tid saae et Træ, saa stort som en Ligsten, over hendes Grav, og derudi udhugget en Dronning med Krone paa Hovedet, og en lang Hale. Dette Sidste kan vel være rigtigt, men i Henseende til Stedet har han ganske forhusket sig, thi det var i Esrom og ej i Søborg, hvor hun begroves, og det lige for det store Alter, hvorfra man siden har maaskee fløttet hendes Ligtræ ud paa Kirkegaarden, thi et Diplom af hendes Datter Dronning Margrete af Aar 1400 beviser, at hun laa i Esrom, hvilket Krøniken, som begynder med 1268 og slutter med 1523, ogsaa antager. (Script. VI. 226.) Gram antager og medrette, at hun var allerede død dette Aar (Forbedringer p. 185), og beviser det ved et Diplom af 28 October dette Aar. Den 1 Maj holdtes hendes, Kong Valdemars, hans Forfædres, deres Børns og Efterkommeres Aarstid udi Roskilde ved at læse Sjælemesser for Alterne med 9 Lectier, og det fordi Kongen havde forenet St. Mikkelskirke i Slaulose med Roskilder Provstie. Man maa dog ej heraf slutte, at Dronningen døde den 1 Maj, men det var udentvivl den Dag Kongen skjænkte Mikkelskirke til Provstiet. (Scpt. III. 273.) Valdemar den Fjerde. Aar 1374.

Imidlertid fulgte Valdemar ej Keiserens Raad, deels maaskee fordi han levede saa kort efter, og deels maaskee og fordi han elskede sin Frille Tovelille for høit, med hvilken han efter en Viser Gram anfører (S. 187.), avlede 7 Børn, som dog maaskee ikke er rig-

Valdemar den Fjerde. Aar 1374.

rigtigt; thi der siges og at Dronningen havde ingen Børn, som er aldeles falskt. I den Vise Peter Syv har ladet trykke, siges at Dronningen lod Tove qvæle i Badstue-Røg, men det er vist en Fabel. Hun var fra Rygen og maaskee Datter af gamle Henning Podebusk og Søster til den Unge af samme Navn, hvorfor maaskee Kongen saa højt elskede og betroede dem. Peder Syv har en Fabel (Kjæmpeviserne Udg. af 1695 p. 612) at Toves Moder havde bundet noget Tøj ind udi et Baand, hun bar om Halsen, hvilket var det som trak Kongen saa stærkt til hende, saa at han endog førte hendes Lig efter hendes Død med sig om i Kisten; en Tjener, som skulde bære den ind og ud, blev kjæd heraf, aabnede den, og tog dette Baand til sig; nu faldt Kongens Kjærlighed paa ham, saa at han stedse maatte være om ham, og gav han ham anselige Foræringer; Tjeneren kjededes tilsidst af den idelige Opvartning, bandt Baandet paa Enden af et Spyd, og stak det ned i Gurre Morads, hvorpaa Kongen fik en usigelig Lyst til dette Sted, saa at han byggede der et Slot. Sælsomt er det, at man i alle Tider har troet, at heftig Kjærlighed ej kunde foraarsages uden ved Hexeri. Ved dette Gurre maa man ej tænke paa det, som laa oppe ved Helsingør, thi det var et gammelt Slot, men paa et andet og mindre, som Valdemar selv byggede, efter Svaningii Beretning, ej langt fra Vordingborg.

Men at komme til Dronning Helvig igjen, saa opnaaede hun vel en Alder af omtrent 50 Aar, og maa Aarsagen til Misforstaaelsen mellem Kongen og hende, vel søges deri, at der var bestandig Uvenskab mellem ham og hendes Broder den jydske Hertug Valdemar, ligesom der og havde været mellem denne og Valdemars Fader Kong Christopher, som og maaskee deri, at Tove har maaskee været smukkere og venligere end Dronningen, og skulde

Hel-

Helvig have været Kongen utro og elsket Folqvard Laugmandsson, da havde man ej nødig at spørge efter nogen anden Aarsag. Kongen har vel og, som de fleste store Herrer, elsket Forandring.

Den 21de Maj holdte Søstæderne med Hamborg, og dem af Preussen, en Samling i Lybek, hvor Herre Henning af Putbusk mødte, og bad paa den danske Kongens Vegne, at Stæderne vilde tilbagegive ham hans Fædrenearv, nemlig Slottene i Skaane, hvortil blev svaret, at nu kunde man ingen Besked give ham, saasom Kampen og de Zydersøiske og nogle andre Stæder ej vare tilstede, hvilke det og angik. Herre Henning talte da og om de Bekostninger, han havde havt paa Huset i Falsterbode, førend han annammede det af Stæderne, og forlangte den 6te Del af den skaanske Told for 1373, som Kongen havde optaget, og han fik Intet af, og blev da handlet med ham om at holde Slottene i Skaane ligesom hidindtil, og blev om Alt dette en Dag vedtaget at holdes i Stralsund 8 Dage for Jacobi Fest, hvor Enhver skulde sige sin Mening; Herre Henning sagde, at, uagtet en nødvendig Hindring holdt ham fra da at møde, saa vilde han dog med Stædernes Villie vedblive at holde Slottene til Mikkelsdag. Da Ordonnancen, som var gjort i Cöln, udløb til næste Jacobi Fest, saa skulde Enhver tale derom med sit Raad, om den skulde forlænges; Enhver skulde og tale med sit Raad om dem der efter Forbudet saltede i Skaane paa andre end de befalede Steder; I Henseende til den skaanske Told, saa skulde Enhver møde med Fuldmagt paa den næste Dag i Stralsund; Rostok, Stralsund og Wismar forlangte at blive enige med Lybek og Hamborg om Mønten, saa at de skulde slaae eens Slags hvid Mønt. Riga forbød, under Livs og Godses Fortabelse, at Ingen maatte bringe falske Huul-Penge.

Den

Valdemar den Fjerde. Aar 1374.

Den 19 Junii tilskrev den holstenske Grev Aleve (Adolph) Kong Wolmer (Valdemar), at Benedict af Anevelde havde betalt ham paa Kongens Vegne 1000 Mark Penge, som han skulde have af Kongen for Haderslef, og derfor qvitterte han herved Kongen, hans Arvinger og Riget. Han selv hang sit Segl for, saa og de ærlige Mand, de Herrer Lyghe og Breyde von Rantzove, og Volrat von Ascheberge, Jvan Wolstorp, som kaldtes Perdeshoft, og Henrik van Sighgsten, Knapen; Brevet er paa Plattydsk. (Diplom. Langeb.)

Den slesvigske Hertug Henrik tilstod udi Nymborg (ventelig en Nyborg) og paa Danehof, ved sit plattydske Brev, som er trykt i Langebeks 7de Tome, at han havde tilstaaet Kong Valdemar at indlose fremfor nogen Anden Gottorp Slot, og alt Tilliggende, og forpligtede Hertugen sig til at igjen betale sin Herre Kongen alle de Omkostninger, han gjorde paa Hertugdommet, og vilde han eller Arvinger have Langeland igjen, da skulde de betale det saa hoit som det nogensinde havde været pantsat. Vidner herved vare: Erkebisp Nicles af Lund, Bisp Erik af Odhense, Jens af Ripen, Jacob af Viborg, Olaf af Aarhus, Nikles af Roschild, Sven af Wendesysel, og 8 danske Riddere, hveriblandt Jens Andersson, Drost, Everd Moltekke, Kammermester, Peter Grib.

Udi Nyborg, hvor da et Danehof (comitia) holdtes, gav Kongen den 4 Julii efter dets (Parlamentum Danicum) Dom til de Spedalske ved Svinborgh til bestandig Ejendom, Godset i Sundorp, hvorpaa Laurencius Jonsen havde paa Sundzhærets Thing ved aabent Brev Skjøde, og Godset i Slatthebek, begge i Sundzhæret, som Marine Tykes Datter havde ligeledes Skjøde paa; Kongen lagde en bestandig Taushed paa denne Sag, og forbod

bød at Ingen maatte befatte sig med dette Gods uden de Spedalskes Samtykke. Gotschalk Henningsen, hans Justiciarius, var herved Vidne. Paa denne Rigsdag vare nærværende Erkebisp Nicolaus af Lund, og de Bisper Erik af Odense, Johan af Ribe, Jacob af Viborg, Oluf af Aarhus, Nicolaus af Roskilde, og Sven af Børlum, og gave de den 29 Junii 40 Dages Aflad til ꝛde Kirker Elversted og Solinge, og befalte at Forbønner skulde indlægges for Hartvik Hummersbüttel og hans Hustru Alhed, som vare fordrevne fra Holsten, og finge de Breve herpaa. Denne Mand havde altid været af Kongens Parti, og var maaskee derfor nu fordrevet; rimeligen bleve disse Forbønner gjorte her, og Brevene sendte til de holstenske Grever. Paa Danehoffet dømte Magnus Nicolaisson, Decanus i Lund, og Johan, Biskop i Ribe, som sad Dommere, den 5 Julii, i en Trætte mellem Knuds-Brødrene, og Værgerne for Marsleve Kirke, hvilke ej vilde staa under Knuds-Brødrenes Prior, og tildømte Asum Kirke Byen Rogelund. (Diplom. Langeb.) Paa dette Danehof var det vel og at Kong Valdemar overlod Riise Kirke paa Ærø, som skal være den rigeste i Fyens Stigt, til Marqvard Bille, en Præst fra Bremen, og at Bisp Erik af Odense gav ham derpaa Collats meget imod Knuds-Brødrenes Villie. (Pontoppidans Annal. II. 221.)

Valdemar den Fjerde. Aar 1374.

Den 25de Julii samledes Søstæderne, saa og Campen, Slevikze og Herdervik, i Stralsund, og tilskreve den 26 Julii derfra Brunsvig, om det den havde dræbt nogle af sit Raad, forjaget og berøvet endel Andre; Stæderne forlangte, at de Forviste skulde igjen indsættes, og have deres Gods tilbage, og meldte, at de havde beskikket Raadet af Lybek, Hamborg, Lyneborg, og andre Brunsvig nærliggende Stæder at undersøge med dem denne Sag, men

vilde

Valdemar den Fjerde. Aar 1374.

vilde Brunsvig ikke, da nødtes Stæderne til at see dybere heri; herom udbade de at give det lybske Raad Svar. Samme Dag skreve de og om denne Sag til alle de andre Hansestæder, som ej vare nærværende. Herre Henning af Putbusk og Ricman van der Lanke, fornyede den Begjering om at Stæderne vilde overlade Kongen hans Fædrene-Arv, nemlig Slottene og Tolden i Skaane; dem blev svaret, at man herom vilde handle paa næste Samling i Lybek St. Hansdag, og der skulde Enhver komme med Fuldmagt, og give endeligt Svar; man enedes og om med Herre Henning af Putbusch, at han skulde vedblive at holde Slottene i Skaane indtil næste St. Jacobi Fest (den 25 Julii) og derfor skulde han have 1000 Mark Sundisk, som man aarligen skulde tage af Tolden, de 500 til Høsten og de 500 til Jacobi Dag; men af den skaanske Told skulde han Intet have, og til St. Jacobi Fest give Slottene tilbage; Henning tog herimod paa Kongens Behag, og skulde han uden Ophold give Svar herom; lod han dem vide, at han ej vilde holde Slottene, da skulde de Raadmænd, som sendtes did for at oppebære Tolden, tilligemed Fogderne, holde Slottene indtil Hovedsmænd did kunde sendes; til Tanklam sendtes et Brev om den Stridighed, som var mellem den og Stetin, og om at fornøje Stæderne i Henseende til hvad de vare dem skyldige fra første Orlog; gjorde de det ej, da skulde man ej taale dem i Stæderne, men have Lov at tiltale dem, hvor man fandt dem; de som hidindtil havde oppebaaret Tolden i Skaane skulde nu og herefter gjøre det aarligen, og bringe det Indbragte forseglet til Stralsund, dog de 500 sundiske Mark undtagen, som Herre Henningh af Putbusch skulde aarligen have, og skulde Tolden blive liggende i Stralsund indtil Stæderne bleve enige om dens Delning. (Den 25 Februar paa Valborgs Dag skal der have været i dette Aar en Samling i Ly-

Valdemar den Fjerde. Aar 1374.

Lybek, hvor en Reces skal være gjort om Tolden i Skaane, som de preussiske Stæder siden fuldbyrdede ved deres Breve; dette siges tilfældigvis i Recessen under 25 Julii, men under den 25 Februar findes Intet herom); til de preussiske Stæder skrevet, at man ansaae Ordonnancen gjort i Cöln for endnu at staae ved Magt, siden Kongen af Danmark havde ej endnu beseglet Sone-Brevet, og heller ingen fuldkommen Sone var gjort med den norske Konge; de preussiske Stæder underrettedes om, at man havde fastsat en Dag at holdes i Lybek næste Aar St. Hansdag midt om Sommeren, og at de derfor maatte sende Befuldmægtigede did i Henseende til den danske Konges Begjering om hans Fædrene-Arv, som Herre Henning af Puthus havde fremdraget i Lybek og i Stralsund. Den Tvist, som var imellem det gullandske Raad og Herre Lambert skulde nedlægges, og de evig være Venner.»

Den 28 October udstædte Broder Peder, Abbed, og det hele Convent i Esrom deres Brev om at de aarligen skulde om Fredagen i den første Uge af Fasten holde en Aartid med høitidelige Messer og Vigilier for den afdøde Dronning Helvig, saa og dagligen en Messe for de afdøde Troende og en Collect for den afdøde Tjenerinde "pro famula defuncta" (venteligen Dronningen) ved Reliqviernes Alter, og ej ved noget andet Alter; faldt en stor Festdag ind, da skulde den første Messe holdes for de Afdøde ved bemeldte Alter, og den anden være den, som hører til Festen; de tilstod at have herfor bekommet 100 Mark lybske Penge i god Solvment. (Dipl. Lang. Grams Forbedr. p. 240.)

Den 1ste December endte Kong Magnus sit møisommelige Liv, efterat have regjeret i 55 Aar. Han var ude paa en Baad ej langt fra Bergen, paa den saakaldte Bommel-Fjord tæt ved den Ø Lyngholm eller Lundholm i Sundhord Lehn, og som Baa-

Valdemar den Fjerde. Aar 1374.

den kom i Fare, vilde han springe ud paa en Klippe, men faldt i Vandet, blev vel trukket levende op af sine Tjenere og paa Strandbredden, men døde strax efter. De fleste [illegible], som lade ham dø 1372, eller paa et ferskt Vand i Norge. (Script. I. 260. II. 519. Lagerbring II. 541. Torfæus IV. 499.) De Svenske give denne Konge et meget slet Lov (f. Ex. Joh. Magnus lib. XXI cap. 10) og give ham det Øgenavn Smæk, (som uden Tvivl betyder den Smigrende) som dog vel [illegible], at Rigsraadet var ham imod, og at det lykkedes hans Fiende Albert at styrte ham fra Thronen, og selv at bestige den. De Norske og Islandske derimod kaldte ham den Gode, og stundom, for at skille ham fra Magnus, hellig Olufs Søn, den mægtige, ja de ansee ham efter Døden næsten for hellig, og anføre Flateyer-Annalerne som Beviis derpaa, at hans Liig som alene tillands af alle de Mænds, som druknede med ham, hvis Antal beløb sig efter Nr. 411 og 427 til 25. (Torfæus l. cit.) Sandheden bliver uden Tvivl denne, at han var en from Mand, men derhos svag, [illegible], [illegible] og kun lidet erfaren i at kjende Mennesker, hvorfor han og blev jevnligen bedraget, og ilde betjent. Efter Hadorfs svenske Rimkronike (p. 153) avlede Magnus med Blanca 2 Sønner (Erik og Hakon) og 4 Døttre, hvoraf de 3 venteligen døde i deres Barndom. Ericus Olai (l. IV. p. 229) vil, at de avlede sammen 2 Sønner og 3 Døttre, men at andre skrive 7 Sønner og Døttre. De russiske Munke digtede om Magnus, at han mistede sin Forstand, tørrede ind som en Mumia, vandrede om mange Aar, var 3 Dage paa Havet, drev hen til et russisk Kloster, omvendte sig til den græske Lære, hvor han gjorde sit Testamente, og døde. Den siger, at han stod bunden til Væggen i sit Pallast med en Jernlænke i et Aar, at hans Søn Hakon af [illegible] ([illegible], [illegible]) tog ham

ud

ud og førte ham did, hvor hans Folk forginge paa Havet, han svømmede om paa Skibet i 3 Dage, og endeligen kom til det russiske Kloster. Alt dette findes i Petersburger Journal, 1778. Bind 6 (p. 426, 432-436). Messenius beretter, at Magnus havde anordnet, at hans Lig skulde føres til Wadstena, men at det blev jordet i Warnhem Kloster. Hvitfeldt skriver (pag. 624), at Magnus stolede paa sin Søn Hakon og paa de Danske, men at det havde været bedre, han havde stolet paa sine Undersaatters Villie og gode Yndest. Denne rigtige Anmærkning kan man og anvende paa vor Christian d. II, og i vore Dage paa den franske Ludvig. — Waldemar den Fjerde. Aar 1374.

Den 26 Martii tilstod Ridder Pæther Lodwikesøn i Thyrhaberg ved sit aabne Brev, at have solgt og afhændet til den hæderlige Fru Gertrud Pæthers Dotter, Herre Erik Barnoms Efterleverske, alt sit Godt i Engtorp med Mollen kaldet Strandqværn i Sonorpe Sogn i Waldbyrdsherret, og dersom Godset forringedes ved hans Vanhjemmel, skulde han give ligemeget igjen i Sjælland, og strak det ikke til, da 1000 gode gamle Nobler, usskaarne, af fuld Wægt, og som da kaldtes "Edvards Nobler. Han hang sit Segl for tilligemed de beskedne Mænd, Peder Grubbe, Herre Jacob Olafsøn, og Herre Nicholaus Stygsøn. Kong Erik udstædte siden en Vidisse heraf 1437 den 20de September paa sit Retterthing i Olstorp, hvor den hæderlige og velbyrdige Herre Steen Basse, Ridder, og 4 Gejstlige, som kaldes velbyrdige Mænd, lode oplæse bemældte Skjøde, og var Kongens Justiciarius Yvan Jos herved Vidne. (Diplom. Langeb.)

Den 31 Maj bevidnede Johan, Provst i Burglum, Hennichin Røltilbærg, Ridder og Kongens Hovedsmand i Aalborg og mange flere, at da havde mødt for dem paa Vensyssels almin-

Valdemar den Fierde. Aar 1374.

helige Thing den edle Mand Herre Nikolaus Rogisson, og havde dragt et Thingsvidne med sig, som Ingen modsagde, at den afdøde Laurentius Jonsson havde været Kongens fri Tiener (familiaris, Hofmand) og havt fuldkommen Frihed over sit Gods og sine Tienere (altsaa var han en Adelsmand, havde Frihed og Frelse) saa længe han levede, og efter hans Død havde hans Sønner, Herre Nicolaus, Haddæ, Knud, Johan og Mathias havt samme Frihed upaatalt (libere). (Diplom. Langeb.)

Mester Nicholaus Thorkilsson, Kanik i Lund, gjorde den 16 August i Lyon (Lugduni) sit Testamente, og gav til det hellige Land 20 Mark Penge; til Kirkebygningen i Lund 6; til Kanikernes Bord der 20, af sit rørlige Gods i Aby; hvad der var over Vurderingen, som han skulde svare Kanikerne, gav han til en Præst, som skulde Dag og Nat besørge Gudstienesten i Choret paa de store Festdage, og ugentligen holde 3 Messer for de Afdøde, saa og gav han ham al sin Jord i Saxtorp, og skulde den ene være for hans Sjæl, den anden for hans Fader Thorkill Billæs, og hans Morbrødres, de Herres Tucho og Ebbo, den tredie for hans Moders Fru Benedictæ, og hans Søskens, de Fruer Margrete, Cecilie og Johanne, og skulde holdes ved Marie Magdalene Alter, og ved Nicolai i Krastkirken. Presten skulde for hver Messe indstændigen og andægtigen paaminde alle Nærværende, at bede et Pater noster for de Afdødes Sjæle; han vilde og, at hans egen, Føders og Moders Aartid skulde aarligen holdes; desuden gav han Penge til adskillige Kirker og Klostere i og udenfor Lund, og til Præster i Lund, samt 4 Mark Penge til at pryde Koret i Krastkirken. Det øvrige af Testamentet kan ikke læses. (Diplom. Langeb.)

Fra

Valdemar den Fierde. Aar 1374.

Fra Avignon den 1ste October tilskrev Petrus, Erkebisp af Arles, og Pavens Kammermester (Camerarius) alle Collecteurer af Tiender og andre Tilskud, beskikkede af Paven udi Dacien, hvorledes Paven havde givet alle Nonner af St. Agnetes Orden, som stode under Dominicanernes Bestyrelse, fri for alle Afgifter, paalagte ved Paven selv, hans Fuldmægtige eller nogen anden Gejstlig; dersom Priorinden eller Nonnerne vare for nogen Forsømmelse i slig Betaling falden under Band, Suspension eller Forbud, da skulde de afløse dem, som han og herved afløste dem. (Bartholin VI. pag. 960. Diplom. Langeb.)

Den 17de December tilskrev Paven fra Avignon Erkebisperne af Lund og Upsal, og Bispen af Lybek, om de Uordener, som ginge i Svang udi Linkøpings Stigt, hvor nogle under Paaskud af Krig lagde Haand paa gejstlige Personer, og tvang dem til høje Løsepenge, mishandlede, plyndrede, og brændte ogsaa Kirker, Klostere og Hospitaler, hvorfor han byder bemeldte Bisper at bandsætte saadanne uden Persons Anseelse, om de end vare Konger og Bisper. Arnold, Abbed af Gudval Kloster paa Gulland, og Mathias, Minoriternes Gardian i Visby, udstædte en lang Tid efter en Vidisse heraf, uvist hvad Aar.

Borgemester Arnold Stoltewet den Yngre i Visby solgte til Minoriterne i Visby og deres Gardian Albert for 100 Mark gullandsk Mønt en Grund, hvor der da laae 2 offentlige Badstuer, til at bygge deres Chor paa. (Scriptor. I. 260.)

Saasom det lundiske Kapitels Gods var bleven ilde medhandlet i Krigen mellem Valdemar, Erik, Magnus og Albert, og adskillige Adelsmænd, Thuvo Galen, Peder Eskilsen, Peder Daa og flere, havde med Vold bemestret sig en Del deraf, saa bleve alt Kapitlets Gods opskrevet i en Bog kaldet Palte-Bogen.

(Mat-

Valdemar den Fjerde. Aar 1374. (Matthiæ Ser. 158-59). Lagerbring meener, pag. 643, efter Ihre, at Palte er en Forkortning af liber Palatii (conf. Monumenta Scan. Pars I. pag. 4). Udi Kyl udenfor Holstens Port blev den 16 Januar udstædet en Notarial-Forretning over de Fornærmelser, som det kylske Raad havde tilføiet Stephan, Provst i Bordesholm, idet det havde forhindret ham i at komme ind ad Porten.

En lybsk Borger, Johan Framm, havde, ved at drive noget Qvæg bort fra den lybske Bisps Gaard, forøvet megen Vold der, fordi Bispen havde ej betalt Renter til hans Mester; en Skik eller snarere Uskik at tage sig til Rette, som kom overens med Sæderne, og var hel brugelig; ikke desmindre, som Bispen klagede, og de holstenske Grever ogsaa, og ansaae det for et Lands-Fredsbrud, saa hævnede det lybske Raad dette saa strængt, at de lode Framm og hans 12 Hielpere ophænge; men da en holstensk Adelsmand kort efter paa Landeveien plyndrede en lybsk Borger, og Raadet fordrede haard Straf over ham, saa svarede de holstenske Grever, at om de lybske Borgere voxte paa Træ, saa kunde Raadet gjøre med dem hvad det vilde, men de holstenske Adelsmænd voxte ej saa let frem, derfor vilde man ej ødelægge dem. Dette foraarsagede da, at det lybske Raad udvirkede hos Keiseren Brev til sig af 23 Marts fra Berlin, hvorved Rigs-Vicariatet overdroges til det, i Henseende til at forfølge og straffe Landfredens Forstyrrere, saasom Mordere, Mordbrændere, Røvere, Tyve, i hvad Herres og Førstes Land de fandt dem. (Beckers Gesch. von Lybeck I. 283.)

Den 29 Junii stadfæstede Keiser Carl ved et Brev fra Tangermünde Indlemmelsen af Mark-Brandenborg i Kongeriget Bøhmen, og siger deri hel mærkeligen, at Kongerne af Danmark og Hertugerne af Saxen og Lyneborg, Erkebispen af Magdeborg,

Her-

Hertugerne af Brunsvig, Stetin og Meklenborg, og Førsterne af Anhalt, havde frarevet og afstvunget det mange Herskaber, Stæder, Lande, Slotte, Folk og Gods, deels arveligen og til evig Besiddelse, og deels til Pant for saa store Penge, som de knap vare værd (hvilket bekræfter hvad jeg forhen har sagt om Kong Valdemars Ejendele i det Brandenborgske) og da bemeldte Konger af Danmark og Polen ej erkiendte det romerske Rige, og ej havde bemeldte Dele af Brandenborg af det, saa havde han indkrummet hele Mark-Brandenborg i Kongeriget Bøhmen, som havde havt mange Udlæg og Omkostninger for det. Blandt andre har den holstenske Grev Henrik underskrevet. Brevet er trykt hos Gerken (i Cod. Dipl. Brand. T. III. p. 122-129.)

Valdemar den Fjerde. Aar 1374.

Abbed Helmerik af Rasted i det Oldenborgske frasagde sig Abbediet for Gjeld, som beløb sig til 806 Mark; og døde siden i en høj Alder og blev begraven for Mariæ Alter. Munken Olteman blev derpaa Abbed, som froligen indløste det Pantsatte; thi han var sparsommelig og uforsagt; byggede Abbedens Hus og Kapellet op igjen, og flyede Orgelet, Klosterbygningen, Laden, Kjøkkenet, og Vandledningen; kiøbte og Bøger, nemlig Decretalerne, deres 6te Bog, Raimundi Summa, og Johan af Asculo; Grev Conrad af Oldenborg stiftede der da et Collegium af Kaniker i Byen Oldenborg, og nogle Aar efter hans Broder Christian St. Hans den Døbers Kapel udenfor Slottet i Oldenborg. (Scriptor. III. 494-495.)

Den 23 Junii i Sagard paa Rygen solgte Nicolaus, Gustaf, Nicolaus, Henneke, Conrad, Henneke Zume eller Sume, bosiddende i Lubbezig, alle Brødre og Fættere til Henrik af Jasmund, Lehnsretten til deres Gods Swerin, som de samtlig besad. (Dette findes i Schwartzes pommersche Lehnhistorie p. 452.)

Bisp

Waldemar den Fjerde. Aar 1374.

Bisp John af Holum og mange Indvaanere fra Nordfjerdingen i Island lode bygge et Skib udi Island, og seilede dermed til Norge, hvor Kong Hakon tilegnede sig det. (Torfæus IV. 500.) I dette Aar kom intet Skib til Island, da de dreve alle tilbage til Norge.

Uden Tvivl var Kong Albert dette Aar i Wismar, hvor mange andre tydske Prindser indfande sig, og hvor mange Lystigheder bleve holdte. Keiseren og hans 3 Sönner gave her deres Forsikring, at Alberts Afkom skulde besidde den svenske Throne. (Lagerbring III. 668 og 672.)

Aar 1375.

Den 1 Januar overlod Heydenrik Lowhove til Kong Waldemar ved sit Brev adskilligt Gods i Weddesyssel og i Hwedbo Herred, i Erhismark Sogn en Gaard, i Saltum Sogn 3 Gaarder, og 8 andre Gaarde i andre Herreder og Sogne, hvilke vare ham pantsatte af Ridder Ywar Nicleysøn for 100 Mark lybske Penge, og han tilstod at have faaet samme Penge derfor igien af Kongen. Han selv tilligemed de Adelsmænd Peder Albrectsson, Ridder, Timmo Nicleson og Erik Nicleson hang deres Segl for. (Diplom Langeb.) Heri tales om "annona og jumentis redditivis" og forklares ved "Holth Korn" og "Holth Fæe." Man seer heraf, at Kongen var da i Jylland, og ladet det, at han da opholdt sig der i de 7 til 8 første Maaneder af Aaret.

Fra Aarhus den 16de Februar tilskrev Kongen alle dem, der boede i Hasle Herit, og lod dem vide, at han havde tildømt Bringeren af dette Brev, Herre Nicolaus, Cantor i Aarhus, Godset i Skyby, som han 3 Aar og længere havde roligen og upaatalt besiddet, og som Ralff Hofwesen og Nicolaus Thordsøn

ubilligen trættede med ham om. Hans Justiciarius var herved Vidne. (ibid. item Scriptor. VI. 499.) Valdemar den Fjerde.

Den 25de Maj paa Ørkel Slot tilstod Ridder Andreas Ofœsson at have afstaaet til Kong Valdemar for 250 Mark Thodorp Slot, hvilke Kongen betalte ham, og havde de hæderlige Mænd og Herrer Hennyng af Pudbuske og Holger Gregorii Søn, Riddere, været Borgen derfor, hvorfor han nu havde qvitteret dem (Diplom. Langeb.) Aar 1375.

Den 24de Junii samledes udi Lybek, de vendiske, preussiske, liflandske og zudersøiske Stæder, saa og Hamborch, hvor der først handledes om Kong Valdemars Forlangende at faa hans Fædrene-Arv igjen, nemlig Slottene og Tolden i Skaane, men Stæderne besluttede selv at beholde dem, og at holde dem af den almindelige Told og det ved Herre Henning af Putbusch, om de kunde formaa ham dertil, hvis ikke, vilde de see sig om en anden god Mand, som paa alle Stæders Vegne kunde forestaa dem; de preussiske Stæder vilde ej have med Slottene at gjøre, men dog have deres Andel af Tolden, hvilket de andre Stæder modsagde, og sagde at ville holde sig til det Brev, som de fra Culm havde fremsendt paa alle preussiske Stæders Vegne; Preusserne svarede, at de ej havde bifaldet dette Brev; Stæderne paastode at holde sig til det, og til det Hverv om Skaane, som den preussiske Foged, der havde Creditiv fra de preussiske Stæder, havde aflagt for Raadet i Stralsund; man vedtog og at sende et Bud til den danske Konge, om at holde en Dag mellem ham og de østersøiske Stæder og det i Danmark, om han ej vilde did over, angaaende hans Fædrene-Arvs Tilbagelevereelse, saa og for at handle med ham om mange Kjøbmandens Forurettelser, og om den Skade, Kjøbmændene led ved Vrag og i andre Maader; hver vendisk Stad skulde sende en Raadmand

Valdemar den Fierde Aar 1375.

til denne Dag, men de liflandske Stæder overlade de andre at besørge dette for dem; men først skulde de bede og formaa Kongen til at besegle Stædernes Privilegier med sit store Segl, efter som dagthinget var, og han havde lovet; dernæst skulde de erindre om Vrag og Kiøbmændenes mangfoldige Besværinger i Skaane, og paa andre Steder, hvor de plejede at ligge; de skulde og erindre om den anden halve Del af Helzingborch, at Stæderne maatte faae den efter Brevets Lydende; i Anledning heraf sendte alle i Lybek forsamlede Steder Kongen et Brev af 24 Junii fra Lybek, hvori de kalde ham den ærefulde og berømmelige Første og Herre, de Danskes, Slavers og Gothers Konge, deres gunstige og naadige Yn-der (fautori nostro benigno et gratioso), og deres Magnificence og kongelige Højhed; de sige at have faaet Kongens Brev, og at være blevne i hans Navn ved Bispen af Lybek og Hartvik Czabel underrettede om Kongens Forlangende angaaende de skaanske Slotte, og at Kongen agtede sig til Tyskland, og vilde de da sende Gesandtere til ham for personligen at tale med ham herom, naar de vidste Tiden af hans Komme, men havde han ej besluttet snart at komme, saa ønskte de, at han vilde fastsætte en Tid i sit Rige, og det helst i Skaane, om det saa behagede ham, saasom der kom nogle af Stæderne did, hvis Nærværelse var dem fornøden, og bade de om Svar herpaa ved dette deres nærværende Bud; til Herre Henning Putbusch skreve de og om, at Dagen maatte holdes i Skaane, og at man ingen Foged vilde beskikke uden de andre Fogeders Raad; Enhver skulde paa den Dag frembringe for Stædernes Sendebud sine Klagemaal. Nu kom Herre Gotskalk Deken, den norske Konges Notarius, med et Creditiv fra ham og en Papirsseddel, hvori han tilskrev Søstæderne, kaldte sig Konge i Norge og Sverrige, og klagede over, at nogle af deres Kiøbmænd, Skip-

pe-

yere og Landsmænd ikke udi Norge holdt Stilstanden efter Stædernes Brev; thi først havde Kiøbmænd, som opholdt sig i Norge, sat Dommere mellem sig selv, som afgiorde alle Sager, der ej vare aldeles aabenbare, og fastsatte Forlig og Boder, ikke efter de norske Love, men efter deres egen Villie, Rigets Love til Foragt; de undsloge sig og ved at møde for de norske Retter, naar de havde forseet sig mod Kongen og Landets Lov; nogle Engellændere, som vare komne til Bergen under Kongens salig Faders og nogle af Rigsraadets Tryghed og Lejde, vare af Nogle blevne dræbte, og derfor havde hverken Kongen eller de Dræbtes Arvinger faaet Bod, allene, at da han nylig var i Bergen, havde man herom til ham budet en foragtelig Bod af 20 Tønder Øl for 3 ædle Mænds Drab, ja Manddraberne vare med Magt blevne førte fra hans Rige; hvor mange Skibe samledes i hans Rige, der bleve Folk dræbte; hans Mænds Dørre bleve opbrudte, og hans Mænd tvungne til at give Baadsmænd og andre Slige hvad de forlangte; jevnligen huggede de i hans og hans Mænds Skove, og bortførte Huse fra øde Gaarder; og endskiøndt der var dagthinget mellem dem, at de ej i nogen Maade skulde hielpe hans Fiender og Modstandere, saa havde man dog voldeligen bortført fra Marstrand de Herrer Benedict Philippisson og Karl Ulfsson, som havde forraadet Lande og Riger fra ham; forleden Høst vare 3 Skibe komne fra Stokholm til Marstrand, ladte med hans Uvenners Gods og Vare, hvilke Kiøbmændene og Skipperne derpaa forhindrede hans Folk fra at tage til sig, endskiøndt han havde tilbudet dem, enten at føre ud af Skibene hvad dem selv tilhørte, eller og føre hans Fienders derfra (hen ind i Byen); han kunde vel selv have hævnet dette, men han havde undladt det i Haab, at deres Beskedenheder heri giorde hvad Ret var; han klagede og nu som før, over Herrerne og Borgerne af

Valdemar den Fierde. Aar 1375.

Stralsund, fordi de havde skilt ham ved det Pant, han havde kjøbt af Lambert af Kokem, og bad han især de lybske Herrer at lade sig vide, om de vilde skaffe ham Ret herfor; eller om han skulde selv tage sig den, hvor han kunde; siden han var bleven Konge i Norge, havde han aldrig seet sine Formænds beseglede Breve og Privilegier givne til Stæderne, og tilegnede Kjøbmændene sig mange Rettigheder, som de paastode at staa deri, hvorfor han bad, at Stæderne vilde vise dem til hans Sendebud og Klerk Herre Gotschalk, at han maatte udskrive dem, og lade dem besegle ved den lybske Bisp og andre gode Mænd. I Henseende til disse og andre Ting ønskede han at tale med deres Bud og Gesandtere (ambaciatores) som de da maatte give fuldkommen Fuldmagt at slutte alle Ting med ham; han bad om Svar, naar og hvor bemeldte Sendebud vilde indfinde sig. Herpaa svarede alle i Lybek forsamlede Stæder ved deres Brev af 24 Junii fra Lybek, og kaldte sig deri de ringe Raadsherrer (humiles consules civitatum maritimarum) og ham den berømmelige, naadige, højagtede Første og Herre, Konge i Norge og Sverrige, og gave tilkjende, at de gjerne vilde holde en Dag med ham den 1ste Maj næste Aar, og at den maatte holdes paa et dem bequemt Sted, og især førend Pindse-Fest, hvorom Herre Gotschalk kunde give ham videre Underretning, og da kunde alle Ting blive forhandlede. Imidlertid bade de hans Ypperlighed, at ville imedens naadigen antage Kjøbmændene og deres Tjenere, som de ej heller heri tvivlede paa hans Godhed, og at han vilde lade Alting imedens bero til det Bedste, hvorimod de i alle deres Besiddelser vilde vise sig velvillige mod ham, og udbade sig hans naadige Svar herpaa. (Alting viser, hvormeget det var disse handlende Stæder om at gjøre at holde Fred med Nordens Konger, som det vist ej heller kan være Kjøbmænd til Fordel, at de

fø-

føre Krig). Lybek, Rostok, Stralsund, Wismar og Campen vedtoge at sende Gesandter, naar de andre Byer vilde berette det til deres Raad, og hvad Buddene fortærede paa Reisen, det skulde Kjøbmændene i Norge betale, og skulde de især udvirke, at Kongen stadfæstede Stædernes Privilegier, og skulde de see at bringe det til, at Skade gik op mod Skade, men maatte de tilstaa at betale en vis Del Penge, da skulde Kjøbmændene i Norge betale det. De vendiske Stæder skulde af Tolden i Skaane give Henning Witte 200 Mark lybske Penge, som var den 3die Del af hans Kogges Værdi, de i første Orlog brændte op for Helsingborch, ligesaa skulde Bredeland og Cunrowe van Gripeswolde have den tredie Del af deres Skibes Værdi.

Valdemar den Fierde. Aar 1375.

Der klagedes og for Stæderne, at der gjordes falske Beg-, Tjære- og Aske-Tønder ved at give dem en tyk Bund og tykke Staver, hvilke man fyldte med Jord, og skulde dette gives tilkjende i Preussen, Stetin, Colberg og Gotland, at Enhver skulde tage sig herfor iagt. Enhver skulde og tale med sit Raad om, at Silde- og Øl-Tønder bleve gjorte i alle Stæder af eens Størrelse efter Rostocker Tønder, og om det ej kunde skee, da skulde dog hver Stad brænde sit Mærke paa; Enhver Foged i Skaane skulde see til, at alle Sild i Tønderne vare lige gode, og at ingen slet eller uden Hoved blev nedsaltet, saa og at de bleve nedlagde og ej indstyrtede, hvo herimod handlede skulde dømmes som for Falsk, saa og om Nogen saltede Sild paa de vendiske Kyster, og udgav dem for Skaanske. Ingen maatte sælge Sild i Skaane førend den var saltet, under 10 lødige Marks Straf.

Sabbathen for Margretes Fest, altsaa rimeligen den 7 Julii, og ikke den 14, thi ellers havde man vel skrevet Sabbathen efter Margrete Fest, gave Kong Valdemar og den jydske Hertug Henrik

Valdemar den Fjerde. Aar 1375.

rik et Brev udi Ribe, hvorved de bevidnede, at da havde mødt for deres Justiciarius Lagho Diagii Søn, den ærværdige Fader Abbed Thomas af Lygum paa den ene Side, og den beskedne Mand Nicholaus Wind paa den anden med deres 4 Medforlovere, og forligt sig saaledes, at den Sidste havde afstaaet til Abbeden det Skjøde, han havde faaet paa de byggede Huse paa Klostrets Grund i Hyging Sogn og Harby Mark. Dette Diplom er trykt i Langebeks 8 Tome (S. 164), og sees deraf, at Hertug Henrik var endda den 7 Julii i Live, ligesom han derimod allerede var død den 25de September, saa at han er død i denne Mellemtid, venteligen sidst i Julii eller først i August Maaned, hvorom mere siden.

Den 15de Julii samledes Søstæderne i Rostok, hvor allene nogle Regninger mellem dem bleve opgjorde, og som Pengene ej sloge til, saa blev Anvisning givet paa den skaanske Told, og da Lybek havde 1100 Mark Lybsk tilgode paa Omkostningerne af de skaanske Slotte, og Rostok, Stralsund og Wismar ogsaa, saa vilde de dele Tolden af Skaane mellem sig indtil de vare betalte, og ej lade de andre Stæder før faae Noget deraf. Man maae tilstaa, at Lybek og de vendiske Stæder tilegnede sig Fortrin fremfor de andre.

Fra Villeneuve udi Avignons Stigt tilskrev Paven den 23de August Kong Valdemar, hvorledes han havde faaet hans Brev ved hans Gesandt Johan Ruth tilligemed nogle Gangere og en Falk, tilligemed Kongens Secret, hvorved han herefter vilde besegle sine Breve til Kongen (og lader det at Kongens Billede har staaet heri) og sendte Paven ham et Signet igjen, med hvis Besegling han kunde igjen tilskrive ham hvad der især behagede ham; dernæst takker han mangfoldig for den særdeles Hengivenhed, Kongen bar for hans afdøde Formand Urbanus den V., og vilde derfor lade

ham

ham vide, om hans Canonisation gik for sig i denne Tid; (og taler Rainaldus om, at man tillagde ham Mirakler, hvis Antal dog efter nogen Tid faldt bort. Rainaldus ad ann. 1375 pag. 491–92.) Paven tog sig meget an, hvad som angik hans Person og Rige, og vilde derfor i Henseende til gejstlige Embeders Besættelse (Provisiones) og i andre indtræffende Tilfælde vise sig villig til at behage ham, saavidt Retfærdigheden tillod det; han beklagede højligen, at nogle Prælater i hans Rige havde efter Gesandtens Beretning foretaget sig Adskilligt, som var ham skadeligt og mishageligt, men han kunde dog ej foretage sig Noget med dem uden at forhøre dem, men han havde svaret Gesandten, at ville kalde Parterne for sig, og da at ville dømme saa at Kongen skulde dermed billigen blive fornøjet, som han nærmere kunde see af de Breve, Gesandten bragte med sig; thi som Kongen viste sig villig mod Paven, saa vilde Paven vise sig det mod ham, som en allerchristeligst Første, og den romerske Kirkes særegne (peculiaris) Søn; i Henseende til dette og mere havde Paven nøjere yttret sig for Gesandten. Gram har ladet trykke dette Brev (i Forbedr. 192–94) og gjendriver Hvitfeldt, som S. 614 henfører det til 1370, thi da levede Urbanus d. V endda. Man seer heraf, at Kongen klagede over sine Prælater, men om han, som Hvitfeldt vil, har og klaget over andre af sine Undersaatter, kan man ej tydeligen see af Brevet, endskjøndt de sidste Ord, at Paven har og talt om andre Ting med Gesandten, kan bringe En paa de Tanker. Hvitfeld vil (S. 615), at den danske Adel sendte og derpaa Bud til Paven og Kejseren for at undskylde sig, og anklage Kongen, hvorpaa Paven raadede denne til Lemfældighed, og derpaa var det at Kongen skrev det bekjendte haarde latinske Brev til Paven. Men Gram (l. cit. p. 194) viser, da dette virkeligen er skeet 1375, at

Valdemar den Fjerde. Aar 1375.

Ti-

Valdemar den Fjerde. Aar 1375.

Tiden ej strækker til dette; thi da Pavens Brev er af 23de August, saa kunde Rud ej komme til Danmark førend noget hen i September, og den 24de October døde Kongen. Gram gjendriver ogsaa grundigen, at Kongen skulde have skrevet dette Brev til sin gode Ven Pave Urbanus; men naar han mener (p. 189), at Forskjelligheden i Kongens Brev hos Skribenterne, skal bevise dets Falskhed, fordi Sandheden kun er een, saa kan jeg ikke deri give ham Bifald; thi hvor ofte skeer det ej at Sandheden fremsættes med forskjellige Ord, allerhelst Skribentere alt for ofte skrive af Hukommelsen. Han mener og at den Skribent, Lindenberg udgav, er den første, som taler herom, men da Svaning, som døde 1584, har det ogsaa, og Lindenberg først tryktes 1595, saa bliver det meget rimeligt, at Svaning aldrig har seet den første i Manuscript, saa at derfor Svaning bliver den første og egentlige Kilde til denne Fabel, hvorvel han vetteligen har skrevet den efter Sagn.

Hvitfeldt siger i et Brev af 1422 udstædet ved Bisp Johan af Slesvig og flere, at Kong Valdemar krigede med Holstenerne om Sønder-Jylland, og havde alt Landet i Besiddelse undtagen Gottorp og Nyenhus; nu førte han vel ofte Krig der, og det med Holstenerne, men jeg troer dog, at denne er bleven ført efter Hertug Henriks Død i August og September Maaned; thi baade er det rimeligt at Kongen tilegnede sig det, efterat de slesvigske Hertugers Mandlinie var uddød, og at han søgte at forene dette vigtige Landskab igjen med Riget, hvorimod ogsaa de holstenske Grever paastode at burde have det efter Foreninger, gjorte mellem dem og Valdemars Fader Kong Christoffer, og Hertug Henriks Fader Hertug Valdemar. Henrik havde ingen Børn, var venteligen ogsaa svagelig, hvorfor han den 24 Junii 1374, som forhen er anført, overlod Kongen at indløse Gottorp Slot, som stod pant-

sat

at hos de holstenske Grever siden Hertug Valdemars og Grev Gerhards Tid. Dette viser, at Kongen forudsaae Hertugens Død, og haabede at opleve den. I den lundiske Erkebisp Nicolai Vidnesbyrd af 1423 siges, at Kong Valdemar besad i Sønder-Jyland de Slotte Haderslef, hvorpaa han satte Hennechin Witkop til Hovedsmand, Openra, som han betroede til en vis Spicker, og Rillethonder, hvor han satte en Pesse paa. (Scriptor. VII. 400.) Det siges og, at Holstenerne havde Gottorp og Slesvig i Pant. Nu kan det være, at Valdemar har besiddet forhen et eller 2 af disse Slotte, men en eller 2 tænker jeg at han har taget ind efter Henriks Død. Udi den viborgske Bisp Lago's og den roskildske Bisp Johannis Vidnesbyrd af 1424 siges ogsaa, at Valdemar vilde løse Holstenerne ud fra Gottorp med Penge, men de vilde ikke (ibid. p. 402.) Rimeligen er dette skeet 1374, eller og i dette Aar 1375, efter Hertug Henriks Død, maaskee og begge Gange.

Valdemar den Fjerde. Aar 1375.

Naar Hvitfeld henfører Hertug Henriks Død til 1368 vildfarer han gandske, hvorimod han nok har Ret, naar han skriver, at han havde Bryllup 1370, thi hvad det første angaaer, da beviser et plattydsk Brev givet i Kalunghenborch (Kallundborg) af Konegund den 25 September i dette Aar 1375, at hun da var Enke, thi deri staaer at Konegund, Hertuginde af Slesvig og Sunder-Gutlande (Jylland, hvilket viser, at man da begyndte at bruge begge disse Benævnelser isflæng, og om og med hinanden) havde oppebaaret 600 lybske Penge af den høibaarne Første og Herre Kong Valdemar, og skulde hun igjen afregne dem af hvad der tilkom hende efter hendes Herre, den afdøde Hertug Henrik, men tilkom hende ej saa meget, da skulde det Overskydende dog hermed være hende skjænket, og hun derimod faae hvad hende mere tilkom. Hun selv hang sit Segl for tilligemed Ridder Jens Knutson. Man

Valdemar den Fjerde. Aar 1375.

seer heraf, at Kongen søgte at forskaffe sig gode Venner i det Slesvigske, for derved at forsikre sig Landet. Gram har ladet trykke dette Brev (Forbedringer p. 184-85) men jeg ogsaa hagved for sin Vigtigheds Skyld, da man deraf lærer Hertug Henriks Døds-Aar. Rimeligen opholdt Valdemar sig i Kallundborg, da dette blev givet. —

Den 2den Februar skrev Boe Høy, Ridder, og flere Indbyggere i Salling Syssel, Brevet som findes hos Hvitfeld (S. 624-626), men, noget forandret, i en Afskrift i det geheime Archiv, udskrevet med Langebeks Haand saaledes lydende:

"Alle tro Christne, som denne nærværendes Brev seer eller høre læse, Boe Høg, Jens Lecki, Ridder, Jacob Nielsøn, paa Danmarks Riges Vegne Hovedsmand paa Hald og Skive Slot, Mickel Krabbe, Hendrik Niellsøn, Niels Brage, Gaadtskalckus, Peder Bleg, Anders Jensøn, Peder Nessue, Morthen Jensøn, Peder Hughaz, Christen Olufssøn, Vabner, og Salling-Syssels Indbyggere, hilser vi udi alle vore Sysler. Efterdi vi have befundet, det arme Danmarks Rige og Indbyggere at have lidt fordærvelig Skade af Rov og Brand, af Jordens Ufrugtsommelighed, af Fiendernes Grumhed, brat Død og Guds forkommende Vrede, af Fæ-Død, af Fiskens Formindskelse, befrygter vi os, at vores Skabers Tridsel og Grumhed skal endnu faae Overhaand, og daglig opkomme, besynderlig fordi at Guds Kirkes og Kirkens Personer ere meget foragt, og skilt ved deres Friheder. Derfor paa det at Guds Vrede og Grumhed undertig imod os forbemeldt Riget optænd et, maatte barmhjertelig fortilldes, forpligte vi med god Samvittighed ved vor Sjels Salighed med oprakte Hænder imod Himmelen, at skulle stadelig og aldeles uden Svig og Skalkhed ligge Vind paa at fortremme Kir-

kens

kens Personers Friheder, og det som dem tilhører at forsvare, og siden med Guds Naade at emendere det, om der findes noget ved os bedrevet, saa Kirken og hendes Personer, og hvad dertil hører, skulle nyde sine Friheder, som de haver i alle Maader hafft dem: dertil tilbyder vi os ikke at ville forsvare dem, som der vil gjøre imod, men mere ville sætte dem tilrette, og forfølge Retten over dem, saasom Rettens Ordning udkræver. Til hvis ydermere Vidnesbyrd, haver vi ladet hænge vor Indsegl neden for dette Brev. Det er skeet i Lybie Kirke i fornævnte Salling Syssel, udi værdige Faders og Herres udi Christo Broder Jacobs med Guds Naade Biskop udi Wiborg hans Nærværelse, og besleden Hans Hansens Prioris ordinis sancti Augustini udi Grynderslov Kloster, Torvens Provst i Salling Syssel, Hans Jordan, Thomes af Hermon, Præsters, end saa mange fromme Mænds Nærværelse, som derhos stod. Under Guds Aar 1375. Den ærefuld Jomfru Kiermis Højtid.

Valdemar den Fierde. Aar 1375.

"En Copie af en sand Copie efter Originalen, som en af Præsterne her (sc. Aarhus) i Stigtet haver sendt til Superintendenten udi Aarhus."

Det lader, at dette Brev er en Oversættelse af Latinen. Mag man slutte af det, at indvortes Krig varede endda, i det mindste i Nørre-Jylland, mellem Kongen og Adelen, og at udvortes Fiender, maaskee Holstenerne, har bekriget Riget. Skilderiet er sørgeligt, og greb man derfor, efter Tidernes Aand, til det sædvanlige Middel, at berige Gejstligheden, thi naar man havde den til Ven, troede man og at have Gud.

Erkebisp Peter af Arles, Pavens Cammerarius, gav ved et aabne Brev fra Avignon Bisp Johan af Ribe Qvittering paa det apostoliske Kammers Vegne paa 25 Guldgylden, 25 Skilling

Valdemar den Fjerde. Aar 1375. og 11 Penge af Avignons Mønt, og for 6 Guldgylden, 2 Skilling og en Penge af samme Mønt for Andel af 4 Tienester (Opvartninger, Servicia) af Pavens opvartende og betjenende Klerker, som Nicolaus Petri Søn, Cantor i Slesvig, havde overgivet; og som Bispen ej kunde fuldkommen betale Opvartning, saa gav han ham Tid til Mikkelsdag, men paalagde ham Band, om Betalingen da ej indløb, hvorimod han afløste for den Suspension, Band og Forbud, han indtil den Tid var forfalden i formedelst Betalingens Opsættelse. (Bartholin VIII. 344.) Samme Dag, og ligeledes fra Avignon gav Guilhelm, Præst, Cardinal under Titel af St. Stephan paa Celiibierg, og Cardinalernes Cammerarius, til samme Bisp Johan en Qvittering for 28 Guldgylden skyede ved Cantor Nicolaus af Slesvig, for en Del af hans Andel i den almindelige Opvartning, og det under samme Vilkaar. (ibid. 347.)

Peder Sture og Syward Jensøn gave den 30 August til den forsynlige Mand Johan Strangysøn deres Gjældsbrev paa 8 Mark purt Sølv i Sterlinger og Lybecker, gode og gangbare, og pantsatte derfor deres Gaard Landgaard i Winberg Herred i Christi Sogn med 2 Heste og en halv Last Sæd kaldet "Holskorn," saa og en øde Jord paa Nyrekstorp Mark, som i fortige Tider indbragte 3 Pund Sæd, og Jorden paa Gjordorp Mark, hvoraf Bispen aarligen fik 6 Slepper Havre, og Fiskeriet i Lygeraa, almindeligen kaldet Algardsteæd; paa Vensyssels Thing, som holdtes aarligen for St. Hansdag, skulde de lade ham vide hvad Aar de vilde betale for Mikkelsdag.

Den 11 Julii tilskrev Paven fra Avignon Provsten af Slesviger Kirke, at Erkedegnen og Kapitlet i Ribe havde klaget for ham, hvorledes Jacob Johansen, Borger af Ribe, havde fornærmet dem i Penge og andre Sager, og som de ej kunde procedere

med

mod ham i Stigtet formedelst hans Magt, saa bød Paven Provsten at afgjøre denne Tvist, og at tvinge Parterne dertil ved Band. Valdemar den Fierde.

Bisp Nicolaus af Roskilde tilskrev fra sit Slot Hjortholm Decanus og Kapitlet ved Kirken i Kjøbenhavn den 14 August, og tilstod dem efter deres Begjæring, at maatte forlægge den aarlige Festdag af deres Kirkes Indvielse fra Kaarsets Ophøjelsesdag (den 14 September) til Søndagen, som fulgte paa Christi Legems Dag, og gav til alle de sande Pœniterende, som den Dag søgte Kirken, 40 Dages Aflad. Dette Brev haves i Barthol. V. 173, og er trykt hos Pontoppidan (pag. 222-23). Aar 1375.

Olav Nævæ gav sit Gjelds-Bevis til Herre Benedict Byug paa 4 Mark Sølv, og pantsatte derfor halvanden Boel i Traløse, siden solgte samme Mand dem til bemældte Byug, og overgav ham at anlægge Sag mod Abbeden i St. Peders Kloster i Nestved, men Bisp Olav af Roskilde (venteligen Nicolaus) kjøbte dem og skjænkte dem til Klosteret, og Johan Nævæ tilstod at han og Arvingerne havde ingen Ret til dem, hvorpaa Bisp Nicolaus forbød under Band, at Ingen maatte befatte sig med, eller sætte sig mod Klosterets Besiddelse af disse to Gaarde. Den 21 December døde Herman Münter, Borgemester i Wisbye, som i levende Live gav meget til Minoriternes Kloster der, iblandt andet til Sacristiet et par Gyldenstykkes Klæder, og paa sit Yderste en anselig Gave til Chorets Bygning (Scriptor. VI. 566.)

Erkebisp Nicolaus i Lund har, efter Magnus Mathiæ Series p. 159) fornyet i dette Aar Erkebisp Carls Forordning at de Penge, som indkom for Manddrab skulde i Lunde Chor uddeles lige mellem de tilstedeværende Prælater og Kanikker.

Kong Valdemar begyndte nu at gjøres gammel, og var han være meget plaget af Podagra, som dog ej hindrede ham fra at

reje-

Valdemar den Fierde. Aar 1375.

reise om i Landet, for at see til alle Ting, og at pleje Retten, ja 1374 førte han endog Krig i Frisland, og som det synes, endog i dette Aar 1375, udi det slesvigske. Han fornøjede sig og ofte med Jagten, især ved Gurre og Wordingborg, og lod til den Ende anlægge adskillige Jagt-Veje, hvoraf endnu sees Levninger hist og her, især ved Narum udi Sielland, Sillerød Sogn, Kiøbenhavns Amt, som endnu til denne Dag kaldes Valdemars Vej, og som man kan mærke har været brolagt; den gaaer noget krum, hvilke Slags Veje vore Fædre kaldte Rumper, hvoraf det Ordsprog: det gaaer ud og ind ligesom Kong Valdemars Rumpe. — Endeligen blev han syg paa Gurre, og tildeels, efter Crantzii Mening (Dania lib. VII. cap. 39 p. 319) af at han tog sig sine sidste Vanheld med Hansestæderne meget nær. Han brugte da, som han sædvanligen plejede, kolde Brønde, i hvilke han holdt sine Fødder, hvoraf endnu en saaes i Hvitfeldts Tid i Abildhaven eller Orit ved Wordingborg. Venteligen giorde han dette for at trække Heden ud, og at svale Fødderne, men i sig var det meget farligt. Man hentede da en Læge til ham, som gav ham en Drik ind, hvorpaa han begyndte at svede, saa at man haabede Bedring. Lægen lod alle gaae bort, paa det han kunde komme til Hvile, men denne Sved var til Døden, og da man kom igjen, fandt man ham død. Dette fortæller Hvitfeld (S 626–27) men det har saa megen Lighed med Valdemari Døds Maade hos Saxo, saa at jeg næsten derfor tvivler paa denne Beretnings Sandhed. Han døde, efter vore fleste og bedste Aarbøger, den 24 October, Dagen efter Severini Fest, og Dagen for Crispini, altsaa paa Columbani Festdag (Script. I. 41. 135. 192. 313. 111. 259. VI. 224. 533) hvorfor Hvitfeld vildfarer, som henfører hans Død til Crispini Dag den 25 October; og den lybske Kronike hos Pokker end mere, som har Mauritii Dag, det er den 22 Sep-

September, og min utrykte lybske Krønike, som siger ved Mortens Dag. Han var omtrent 60 Aar gammel, eller der henimod, og havde regjeret i 35, eller efter Crantzii Regning i 42, hvilket Alardus (ap. Westphal I. col. 1816) følger, da han regner lige fra hans Faders Christophers Døds-Aar. Nu bliver Spørgsmaal hvad det var for et Gurre, han døde paa; almindelig anses det for det Gurre, der ligger to Mile fra Helsingør, hvor endnu nogle faae Levninger deraf sees, og af den Mening er endog Gram selv (Not. ad Meursium pag. 536); men i Vordingborg Amt, Hammer Herred, Kiøng Sogn, laae og et andet Gurre, aldeles lille Gurre, hvoraf og endnu sees Levninger, og da det ligger om 2 Mile fra Vordingborg, og Kong Valdemars Frille Tove boede der, og han ofte foer did, paa en Kanal, han havde ladet grave, saa tænker jeg at det er dette Gurre han saa høit elskede, fornemmeligen mest for Toves Skyld, og for Nærheden ved Vordingborg, som var hans sædvanligste Ophold, hvilken han havde gjort til en Hoved-Fæstning efter de Tiders Maade, og hvor hans Flode laae. Og paa dette Gurre tænker jeg at han døde, allerhelst han befalede at ville jordes i sit høit elskede Vordingborg, hvilket for Nærhedens Skyld let kunde skee, men hans Datter Dronning Margrete lod ham derfra førflytte til Sorø, hvor begge hans Forældre laae. Min utrykte lybske Krønike siger, at han døde paa Søborg, hvilket ligger ej langt fra det første Gurre, som Valdemar maaskee vel og har bygget, allerhelst Sagnet siger, at han har meget jaget i denne Egn. Maaskee han for Beliggenhedens Skyld er opkaldet lille Gurre efter det største, som dog har kun havt 50 Alen i Firkant. Crantzius siger (l. cit.) at han døde i Christi Fred, hvilket kommer meget meer overens med hans sande Charakter, som efter Tidens Smag var overtroisk og bigot, end hvad

Valdemar den Fjerde. Aar 1375.

Valdemar den Fierde. Aar 1375.

Mardus beretter (l. cit.), at han i sin sidste Sygdom tvivlte om sin Salighed, og derfor udraabte: Hielp mig Esrom! hielp mig Sors! og du store Klokke i Lund! fordi han havde vist sig gavmild med disse 3 Steder; nu dette kan endda nogenlunde forenes med de Tiders siden Oplysning; men naar han paa hans Yderste lader ham efter Rygtet beklage, at han ej havde ombragt sin Datter Margrete i Vuggen, ej ladet Hanse-Stædernes Gesandtere, da de vare til Gjest hos ham, qvæle i et Bad, og ej efter sit første Forsæt ladet Claus Limbek kaste i sydende Vand, saa indseer vel Enhver, at dette er ham paadigtet af Had, allerhelst da man ikke veed, at der var nogen Misforstaaelse mellem ham og hans Datter; vel sandt, at han var heftig, streng og hevngierrig, men hvo vil tro, at han saa stærkt ytrede disse Laster i sin Sygdom, allerhelst han efter samme Skribent var saa bange for det Tilkommende, og hvo kan heri tro en Skribent af det 17 Seculo, som ingen Kilder anfører. Imidlertid maa dog Historien anføre dette og mere, saasom det viser, at han ej var elsket, og at man derfor bagtalede ham efter hans Død, hvortil endnu mere høre de Beretninger, Bønderne ved Gurre, oppe ved Helsingør, og ved Vordingborg, endnu have mellem sig, at han jager der i Skovene om Natten med sorte Hunde, hvis gloende Tunger hænge dem ud af Halsen. Ja nogle Bønder ved Vordingborg skulle endog være saa overtroiske, at de om Aftenen rede en Seng for Kong Valdemar, og forsikkre, at om Morgenen efter finde de Leje der efter en stor Hund, saa at man næsten skulde tro, de tænkte, han selv var bleven omskabt til en Hund. Hans Jagtlyst og Strenghed har givet Anledning til disse Eventyrer. Heinze mener (S. 233) at Skovene have nydt Godt af disse Eventyrer, og at de have strammet Bønderne fra at hugge i dem, men jeg tvivler derpaa. Hvitfeldt siger (pag. 644),

344), fulgt deri af Messenius (Scondia III. p. 27) som derfor ei, efter Pontoppidan (Annal. II. 44-45), er den første, der fortæller dette, at Vægterne paa Bahus saae om Natte-Tider at 2de sorte Karle slæbte den tredie mellem sig i Luften, og hørte en Røst over dem, som sagde: Otter Dag, skubbe fagt! da nu Otterdag var Kong Valdemars Mundhæld, saa forstod Bahusmanden heraf, at Valdemar var død. I vor Tid behøver man vel ej i vort Norden at sige Nogen, at dette er Fabler. Samme Ondskab og Dumhed digtede og om ham, at han spøgede meget paa Wordingborg Slot, og at han sagde: Gud maatte gjerne beholde Himlen for ham, naar han evig maatte nyde Wordingborg, Gurre og Helsinger, hvor der vel neppe var et Slot endda; thi Krogen er nok senere anlagt. Mange kalde ham og af Had den Onde, den Forvorpne, den Ondskabsfulde. Gram har nok Ret, naar han (p. 185) meener, at Munke og Gejstlige digtede det meste heraf om ham, da han undertiden faldt dem vel tung. I den saakaldte plattydske Saxo, som egentligen er en Oversættelse og Fortsættelse af Thomas Gheismer, fortælles følgende underlige Ting om Valdemar: nogle Hansestædernes Borgemestre og Hovedsmænd vare med List bleven fangne af Kongens Hovedsmand paa Wordingborg, og satte i Taarnet, hvorover Stæderne forskikkede Sendebud did til Kongen for at holde en Dag med ham, og at faae Fangerne ud; han gav dem Gehør midt i Slotsgaarden, sættende sig der paa en Stol, paa et Sted, hvor der var fult og skident, hvor Sendebudene maatte i deres forede Klæder, og hvide lette Støvler, falde paa Knæ for Kongen (vel sandt, at Valdemar saae højt ned paa Stæderne og deres Gesandtere, og desuden vare Stæderne da uheldige i Krigen, men jeg kan dog neppe troe, at man haver be-

Valdemar den Fierde. Aar 1375.

Valdemar den Fjerde Aar 1375.

gehnet dem med slig Haanhed) og saaledes maatte de tale med ham. Dagen efter bestilte han dem op paa Slottet, hvor han da stod midt i en Sal ved en stor Ild, og de havde da store Støvler paa og mange Klæder, saa de knap kunde være sig for Hede og Sved; og mere slig Fortræd gjorde han dem, inden de fik deres Hovedsmænd ud, som de endda maatte betale meget Guld for, og bygge et stort Faugetaarn med en forgyldt Gaas paa; og siden gjorde han ej andet i 7 Aar end at lade bygge og forbedre Slotte, og deriblandt Gurre, hvor han fandt megen Behag i at opholde sig. Dette klinger vel underligt, men stemmer dog godt nok overens med Kongens lystige, lunefulde og spottende Sind, samt store Had og Foragt for Hansestæderne; men naar Forfatteren videre fortæller, at Valdemar lod ophænge en Mand, fordi han hed Stoffregen, under Paaskud, at han (Støbregn) havde gjort hans Falke vaade: saa og at en Bonde kom gaaende ind i den Gang, Kongen sad og spiste, og bad Opvarterne om noget Mad, som gave ham Grød og Kaal, hvoraf han spiste nogle Fade op, hvorpaa Kongen sagde til ham, at han derfor skulde hænges, og udbad han sig da allene, at maatte forud faae Lov at tale noget; Kongen tilstædede det, hvorpaa Bonden sagde: jeg havde ikke spist saa mange Fade Grød og Kaal op, havde jeg havt saa mange Retter for mig som Kongen, hvilken derpaa roste hans Klogskab, og gav ham saa meget, at han havde nok at æde og tære af: saa indseer vel Enhver, at det er Fabel. Da dette nu viser, at denne Forfatter ej har været Kongen gunstig, og han dog ej har Kongens Brev til Paven, saa maa man slutte, at det ej har været ham bekiendt, og at det maaskee først er bleven digtet efter hans Tid, det er efter 1481.

Corner anfører ved 1341 (col. 1059) at Valdemar paa sit yderste erklærede ved Sendebud sin Datter Ingeborgs Søn, Albert

Valdemar den Fierde. Aar 1375.

dert af Meklenborg, til sin Eftermand, og at Keiseren ogsaa bestik-
kede ham dertil, hvilket sidste ej vil sige noget, da Keiseren havde
intet at befale over Danmark; jeg frygter kun for, at Corner har
her forvexlet det Valdemar gjorde nogle Aar for sin Død med
noget, han skal have gjort paa sit Yderste, da ingen anden beret-
ter dette Sidste.

Udi Sorø Kirke sees endnu Valdemars Grav, hvor den flit-
ige Archiv-Tegnemester Abildgaard har aftegnet samme 1756.
Den øverste og nederste Del er sort Marmor, men Mellemstykket
... af Muursten sort anstrøgne. Graven blev da aabnet og fandtes
... en ... Kiste af ... Fyrrebræder, som strax ... af;
Kisten var 3 Qvarter, 4 Tommer lang, 13 Tommer bred, og 14
..., hvilket viser, at han ingen høj og før Mand har været. Tre-
... Aar forhen var og Graven ved et Tilfælde bleven aabnet, og
fandt man da nogle af Kongens Ben, og Tøj af tyndt blommet
Silke belagt med anløbne Guldsnore, saa og et forrustet Jernstykke
med Knap paa til en Kaarde; tilforn skal Kongens Billede have
ligget ovenpaa med Knebelsbart og en Løve ved Fødderne, og Gra-
ven rundt om været udziret med Plader og 2 Rader Billeder over
hinanden, af Christus, Apostlerne, Bisper og nogle Konger, alt-
sammen af Metal, og hvoraf endnu en gammel Tegning og Kobber
... De overblevne Ben bleve lagde 1756 i en Blykiste. ...
...ans Grav har lidt saa meget skal, efter Morten Pedersøn, være
...leet i Grevens Fejde. Det bekjendte Vers, som begynder saale-
des: "Walmarus Regum non infima gloria Danum," var ikke
gjort i Margretes Tid, men ej førend i 16 Secula af Christia-
nus Macœbæus, efter Morten Pedersøns Beretning. (S. Bi-
skop Absalons Herkomst, Arket G. 4. p. 2.) Deri siges blandt an-
det, at han tidsnok var død af Livet, hvilket kommer overens med

 Crant-

Valdemar den Fierde. Aar 1375.

Crantzii Beretning, og er maaskee taget deraf. Han ligger midt i Choret under Klokkene, og var hans Faders Grav da tet derved, som dog nu er sønderbrudt og forflottet, hvorom jeg har talt under Christopher d. II. Følgende Vers giordes i samme Tid over ham:

Anno milleno, ter C, sic septuageno
Qvinto, profesto Crispini, tunc memor esto,
Valdmar decessit Rex, cum Christo reqviescit.
(Scriptor. I. 192. IV. 313.)

Iblandt de mange Vaabner i Sorø Kirke, findes og Valdemars malet, nemlig 3 blaa Løver i et gult Felt, med kronet Hielm over Skioldet, hvoraf opstaae 2 Vesselhorn. (Scriptor. IV. 541.) Jeg har forhen anført, at Valdemars Aartid, med Dronningens, Børns og Forfædres, holdtes i Roskilde Kirke med 9 Lectier den 1ste Maj, maaskee fordi hans Dronning kan være død paa den Dag; men i Lund holdtes den rigtignok paa hans Dødsdag den 25 October, og gav Dronning Margrete dertil under sit Segl 3 gode Mark Penge af Grunden af gamle Kongsgaarden vesten for St. Laurentii Kirkegaard. (Scriptor. III. 273. 564.)

I Nicolai lundiske Bispe-Krønike beretes, at Kongen tog med Magt til sig Lunde Kapitels og Erkebispens Segl, og imod deres Villie beseglede dermed adskillige Breve mod Kirkens Frihed (Soript. VI. 631), maaskee det om Bornholms Afstaaelse. Gram mener (p. 197) at hvad deri fortælles om at alle gamle Love, den danske Kirkes Frihed, og Forfædrenes Skikke gik under denne Konge til Grunde, ikke er af Erkebisp Nicolaus, men af hans Eftermand Magnus, og at hver Eftermand har optegnet sin Formands Breve og Handelser, men det giør intet Skaar i deres Beretningers Sandhed, hvorvel det Sidste er meget overdrevet; thi Valdes

Valdemar den Fierde. Aar 1375.

[illegible]mars d. 11 Love bleve ved Magt. Kongen tænkte efter dem, ja han
[illegible] Anordninger i den gamle Lovgivnings Aand. Dets Strenge
[illegible], ofte fornøden, han udøvede mod sin Adel, bragte den til at
[illegible]sætte sig imod ham, hvorved han saae sig nødt til 2de Gange
[illegible] uden af Riget. Det lader ei heller, at Venderne vare vel
[illegible] med ham, ligesaa lidet som hans Naboer, Holsteenerne,
Hansestæderne, og de Svenske, for de idelige Krige, han havde
med dem, hvorfor han, som sagt, kaldtes den Onde, den For-
[illegible]ne, den Strenge (conf. Ericus Olai cap. 14. p. 236. Joh.
Magnus cap. V. p. 71). og Lagerbring siger (pag. 679), at
[illegible] efterlod sig Navn af en klog, falsk, hurtig, streng, ja grum
Konge; imidlertid tilstaaer han dog, at næsten enhver anden havde
hans Omstændigheder handlet ligesom han i Henseende til Skaane,
og at de Danske glemte, at han havde reddet Riget fra yderste Un-
dergang. Den gamle holsteenske Kronike (Leibnitii Access. pag.
[illegible]) skrives, at Greve Nicolaus priisede Gud fordi han overlevede
ham, og befriede ham fra saa mægtig en Konge som Valdemar,
hvilke Ord synes mig og at stadfæste, at der i Valdemars sidste
[illegible]aar var Krig mellem ham og Valdemar. Den rigtigste Dom
[illegible] mig at Hvitfeldt i sin saa ofte sanddru, træffende og na-
turlige [illegible] Stil har fældet saaledes over ham: han var sær-
deles tilskikket af Gud, igien at bringe dette Rige til Rette; af
hans Natur var han streng og haard, gierrig og igienholdig (mod-
staaende, egensindig) og derfor blev kaldet Kong Valdemar den
Onde; men den Tid fordrede Sligt: han tog Riget pantsat, for-
[illegible] (ødelagt) forkortet, forringet, men lod det efter sig forbedret
og udi god Stand, idet han indløste de Holster, og bragte Skaa-
ne, og begge Halland under Riget igien; hans Adel og Undersaatter
[illegible] ham mange Gange opnærsker, og havet ikke kunde lidt, at
 han

Valdemar den Fjerde. Aar 1375.

han ofte handled imod deres Privilegier, brugte og besoldet dem og deres Tienere udi Krig; han var begavet med naturlig Visdom og Forstand, havde og af Forfarenhed hvad der hørte til Regjering; saa var han og en drivende og virrig (dygtig) Mand til hvad han skulde gjøre, og dertil sparede han ingen Flid." Kortelig, lægger jeg til, han var en virkelig Regent, og maa man takke ham for, at Danmark endnu er til, en for sig selv bestaaende Stat, og at det i 14 Seculo ej overgik den Skiebne, som Polen i det 18de; en Anmærkning Heinze allerede har gjort (p. 248), undtagen den sidste. Holberg har derfor ej ganske Uret, naar han med sin spøgende Tone siger (Danm. Histor. 2den Edition, 1ste Deel p. 193) at naar det stod til ham, canoniserede han heller denne Kong Valdemar end Knud den hellige.

Den 3 April bandsatte Paven ved sin Bulla fra Avignon den bremiske Erkebiskops Embedsmænd, indtil de gjorde Erstatning for det Gods, de havde frarøvet skibbrudne Hamborgere. (Schubäck de jure littoris p. 291.)

Udi Plöne den 13 Julii pantsatte Grev Adolph af Holsten Slottet Trittau med Tilhørende, Staden Oldeslo, og det hele Land Stormarn til Byen Lybek. Grev Adolph maa have været i yderlige Omstændigheder, forend han skred til saa tunge et Middel.

Den 22 October kom Keiser Carl med sin Keiserinde til Lybek og forblev der i 10 Dage; mange Fyrster vare i hans Følge, og deriblandt den meklenborgske Hertug Albert, og de holstenske Grever Henrik og Nicolaus. Han blev indhentet med stor Pragt, og beværtet med ej mindre, hvilket altsammen man kan læse hos Corner (col. 1124-25) og Becker (Gesch. von Lübek II. 286-88). Det kostede Staden meget, og skal hans Hensigt have været, at gjøre Lybek til en Stapelstad for de bøhmiske Vare, og til

...en Ende at gjøre Moldaufloden sejlbar. (Pelzels Carl IV. pag. 91–93.) Imedens han var i Lybek dømte han den 30 October i de Stridigheder mellem de holstenske Grever og Byen Hamborg, hvorved han erklærede, at det Brev, han forhen havde givet Byen, havde alleene Henshn til deres Marked og Rettighed mod Sørøvere, men at den iøvrigt skulde, som den fra gammel Tid havde været, blive de holstenske Grever underdanig, men forresten nyde sine øvrige Friheder. Den meklenborgske Hertug Albert, som formaaede meget hos Kejseren, bidrog og meget hertil; Dommen var i sig selv rigtig og retfærdig. Hamborgerne underkastede sig den, hvorvel nødigen, og nedkastede Frihedens eller Rolands-Støtten, som de havde opreist paa en Bro. (Christiani Geschichte III. 262–63.) Waldemar den Fjerde. Aar 1375.

Den 31te October fra Wismar stadfæstede Kejser Carl til de holstenske Grever og Brødre Heinrik og Claus Tolden til Gottorff, beliggende i Bispedømmet Slesvig, hvilken Told tilhørte Riget. (Diplom. Langeb.) Man seer heraf, hvorledes de holstenske Grever skjøde sig under Keiseren, og vilde have Bispedømmet Slesvig regnet til det romerske Rige endskjøndt det laae under Danmark.

Paa Ploner Slot den 11te November eftergav den holstenske Greve Adolph, for sin Farbroders den bremiske Erkebisp Alberts Skyld, og for de mange Tjenester Staden, Raad og Borgere havde beviist ham, denne By al Afgift kaldet Ungelt, saa og al Told i sit Land, undtagen den Ungelt, som betaltes af Sæd, enten Hvede eller Rug, som kaldtes "Wichschepell" og hvoraf gaves en Skilling af hver Tønde, og af et Tønde Byg (et Maal af 25 Skjepper) 18 Penge, af en Tønde Havre kun en Skilling; I Oldesloe skulde de gjøre, som de lybske Kjøbmænd pleiede. (Dipl. Langeb.)

Beg=

Valdemar den Fierde. Aar 1375.

Begge Brødrene de oldenborgske Grever Conrad og Christian plyndrede og brændte Goldesvarden Sogn, og dræbte der mange Friser; ligeledes i Rustringen, hvor Kirken af Wihale blev plyndret.

Decanus i Bremen beskyldte sin Erkebisp Albert for at være Zwetulle, og at leve usømmelig, hvorover den gode Mand maatte lade sig besigtige 2de Gange, og blev erklæret for Mand. Greve Christian af Oldenborg formanede siden Decanus til at gjøre Erkebispen offentligen Afbigt i Bremer Domkirke. Corner (col. 1123)

Den 7 Julii udi Oslo bekjendtgjorde Kong Hakon ved aabent Brev, at da den ædle Mand Alexander af Ard havde begivet sig til ham for at søge hans Yndest og Godhed, saa havde han derfor overgivet ham Orkenøerne til Bestyrelse i 12 Maaneder indtil næste St. Hansdag, og herved beskikket ham til sin Fuldmægtig, Hovedsmand og Vogter af bemeldte Land, paa de Vilkaar, at han selv maatte beholde den halve Deel af alle Indkomster, Oppebørsler og Indbringender, og derimod sende Kongen den anden halve Deel til Bergen; Kongen forbeholdt sig og alle sine kongelige Rettigheder, derimod maatte Alexander hæve alle Bøder, undtagen dem for Mandsflet og de saakaldte Orbotmaal, som vare ubødelige, hvilke Sager og Bøder Kongen forbeholdt sig. Dette Brev er trykt i Torfæi Orcades paa Latin (p. 175). Samme Dag og Sted tilskrev ogsaa Kongen alle Mænd paa Orkenøerne et norsk Brev, og lod dem vide, at han med Raad og Samtykke af sin kjære Frænde Herre Sigurd Hafthorsøn og flere af sine gode Mænds Raad, havde overgivet Orkenøerne til den ærlige Mand Alexander af Leard med alt Kongen og Jarlen tilhørende, imod at han skulde komme til Kongen næste St. Hansdag, og bevise hvad Ret og Skjel han havde til Jarldømmet, og gjøre Regning for det oppebaarne,

g hvorledes Sagen mellem ham og Bispen af Orkenøerne gik: Valdemar
ian maatte antage og foraffkedige Ombudsmænd; de skulde derfor den Fjerde.
alyde ham i Alt, som kom overens med Landets Love og gamle Aar 1375.
Sæder, især om Krig paakom; Bisp Wilhielm af Orkenøerne og
lle andre Kongens Mænd der, skulde staae bemeldte Alexander bi,
og var han kun Kongens Hevedsmand og Sysselmand der i Lan
et. Bisp Johan i Aslo og Kapitlet der udstædte 1426 den 24de
April en Vidisse heraf. (Diplom. Langeb.)

Dette Aar kom 6 Skibe til Island, og 9 havde desuden lagt
n paa at ville did.

De Gamle saavelsom de Nyere have været uvisse paa, hvad
Tal de skulde lægge til denne Konge Valdemar. De som have
esørget Hvitfeldts Udgave i Folio, kalde ham snart den 3die,
nart den 4de. Gram (Forbedringer p. 1. 2. Not. a) mener, at
ian ligesaa gjerne kunde kalde ham den 5te; thi foruden de 2 Val
emarer, hvorom ingen Tvist er, var Valdemar den 2dens Søn
gsaa Konge, hvorvel han døde før Faderen, og Valdemar af
Slesvig var udvalgt og hyldet Konge, besad og Riget i nogle Aar,
g udstædte imedens mange Kongebreve, hvorvel han tilsidst frasagde
g Kongenavn og Regiering. For at undgaa disse Vanskeligheder
alder Gram ham Valdemar Christoffersøn. Vore fleste egne
g Skribentere Meursius, Pontanus, Holberg, Heinze
ilde ham, uagtet dette, den 3die. Denne Konges Jevnaldrige kalde
am den 4de, saasom den roskildske Gavebog, den lundiske Gave
og, og Nicolai lundiske Krønike, saa og nogle senere, som Listen
over de Begravne i Sorø, og hvad der staaer skrevet over Vaabnerne
Sorø Kirke (Scriptor. Rer. Dan. III. 272. 564. IV. 542. 551.
I. 630). Ja, det som mere er, han kaldte sig selv den 4de i et
Segl, maaskee af 1356, hvor paa den ene Side fees et Kors,

Waldemar den Fjerde. Aar 1375.

hvorpaa ligger 9 Kroner, og hvor i de 4 Feldter, som ere besaaede med utallige Stjerner og Kors, staaer Waldemarus IV Rex, og paa den anden Side paa en sort Seddel: Til Dane Logh, og paa begge Sider af dem mange Kors; her haves altsaa det første Spor af Kroner og Kors, som endnu bruges i det danske Vaaben. Langebek bifalder derfor (Scriptor III. 564. Not. a), at man kalder ham den 4de, saasom han var den 4de kronede Konge af det Navn, og udelades derved Valdemar af Slesvig, fordi han ej var kronet, blandt Valdemarernes Tal. Og denne Mening holder jeg for ret. Valdemar var den første, som førte disse ovennævnte Rettens Segl ind, venteligen fordi han saa meget flittigen sad Retten, hvilket var da en af Kongens fornemste Pligter. Man haver endnu tvende andre saadanne Rettens-Segl af ham. I det ene sees et stort Kors, og i de 4 Feldter, som ere bestrøde med smaae Kroner, staaer Valdemarus, og paa den anden Side paa en Træbjelke: Til Dane Long, og neden- og ovenfor Roser. Dette brugte han 1356 og 1365. Man har endnu et af ham, som han brugte 1350 og 1358, i hvis Midte sees en stor Hjelm, mellem hvis Vesselhorn staaer: ad leges terræ; Feldtet er bestrøet med smaa Roser, og Omskriften lyder saaledes: Galea Waldemari Dei Gracia Danor. Slavor. Q. Regis. Man har desuden et andet Segl af ham, som han brugte 1342, 1346 og 1360, i hvis Midte sees en Krone i et Skjold med 6 Ombøjninger, og Omskrift: Wald. Di. G. Danor. Sclavorq. Reg. et Dux Estom. I hans store eller Majestæts Segl, som hænger under Qvitteringerne for Estland af 1346, 1347 og 1352, sees han siddende paa en prægtig Throne med alle kongelige Prydelser, og med Omskrift: Waldemarus Dei Gracia Danorum Slavorumqve Rex et Dux Esthoniæ, og paa den anden Side sees 3 kronede Løver i et Skjold med Omskrift:

Wal-

Waldemarus Dei Gracia Danorum Slavorumq. Rex Dux Æsthoniæ. Om hans Secret har jeg talet under 1344. — Valdemar den Fierde. Aar 1375.

Gram p. 198 og Heinze p. 246 og flere mene, at det er efter denne Konge de saakaldte Valdemars-Runer ere blevne benævnte, fordi de skulle være opfundne i hans Tid, og at han meget elskede Runeskrift; ja Gram mener endogsaa, at Runerne og Figurerne paa Kong Gorms og Dronning Thyres Steen ved Jellinge i Jylland ere blevne udgraverede i hans Tid, ligesom Gebhardi taler om, at han lod udgrave adskillige Runer, dog alt dette er kun Formodning. Han var en Elsker af Videnskaber, især af Digtekonsten og Historien, saa at han derfor yndede især Islænderne, som kom til ham fra Norge, og kyndige Geistlige, som Bisp Henrik af Roskilde, Bisp Magnus af Børlum, Abbed Peder af Esrom. Heinze (p. 236 o. f.) roser billigen meget denne Konge, fordi han flittigen reiste om i Landet, sad i Retten, og dømte i Sagen, fordi han fik fra Adelen tilbage under Kronen adskillige Godser, Adelen besad med Uret, fordi han søgte at formindske Tvekamp, fordi han lod Geistlige saavelsom Adelige betale Skatter, og lagde ej al Byrden paa Almuen, fordi han elskede Turnering og Ridderspil, og slog mange til Riddere, Krigstienesten til stor Nytte, fordi han holdt sine Undersaatter til Arbeide, fordi han søgte at ophielpe Handelen, og gav i den Henseende sine Kiøbstæder anselige Friheder, hvorvel han ej ret kunde trænge hermed igjennem for Hansestædernes Overmagt, fordi han søgte at hielpe Kiøbenhavn, som ligger saa beleilig for Handelen, og omgav den med Graver; hvortil endnu maa lægges, at han anvendte megen Flid paa den danske Sømagt, som siden Waldemari II havde meget aftaget, og til den Ende holdt ved Wordingborg et vist Antal stadige Søfolk, for hvilke han lod

Valdemar den Fjerde. Aar 1375. bygge Boliger paa Knudshoved, hvorved han ogsaa i den første Krig med Hansestæderne havde den Lykke at sejre.

Med sin Dronning Helvig avlede Valdemar 6 Børn: Christoffer fød 1344, død 1363; Margrete født 1345 død 1350; Ingeborg fød 1347, gift med den meklenborgske Hertug Henrik omtrent 1362, Moder til Albert, død 1371; Kathrine født 1349 død kort efter; Valdemar fød 1350, død kort efter, og Margrete fød 1453, siden saa navnkundig; efter hvilken Tid Uenighederne mellem Kongen og hans Dronning steg til det Højeste, i Anledning af Folqvar, og Tovelille, saa at han lod hende indspærre paa Søborg.

Gram har skrevet Forbedringer til denne Konges Historie, som staae i det kjøbenhavnske Selskabs Skrifter 4de Del, og som udbrede et ugemeent Lys over dem, og Heinze har deraf vel benyttet sig i sin meget gode Historie af denne Konge, trykt paa Tydsk udi Leipzig 8vo 1781. Kofod skriver i sin Lovhistorie (II. 147 o. folg.) at ingen Beskyldning mod denne store Konge har mindre Skin af Sandhed end den i Nicolai Kronike, at udi hans Tid bleve alle gamle Vedtægter og Love afskaffede, og at den reiste sig allene deraf, at han vel gav Bornholm tilbage til Erkebispen, men paa Vilkaar, at han skulde igjen oplade den til Kongen eller hans Bud, naar han det begjerte; de mange Vand-Møller, han lod anlægge til stor Nytte og Beqvemhed, gave og Anledning til Klager, da de foraarsagede Almuen mange Byrder. Den Strenghed, Kongen undertiden udøvede, nødte den jydske Adels slette Forhold ham til.

Under denne Konge levede den bekjendte Thord Degn, Landsdommer i Nørre-Jylland, som udgav med Samtykke af de Ypperste i Landet paa Danehof i Nyborg nogle Love og Forbedringer

til

il Lovene kaldte Artikler, hvilke Kong Valdemar stadfæstede. Valdemar den Fjerde. Aar 1375.
han kaldtes lille Thord Degn og ligger begravet i Mariager Kirke, hvorhen hans Lig udentvivl blev flottet fra Moen eller Glamstorp Klosterkirke, til hvilken han havde givet Gods, nemlig 9 Gaarder og Vandmøller, hvilket altsammen kom siden til Mariager Kloster. At Thord Degn har været af Adel, det synes at bevises erved, at i det Æreminde, sat over ham i Mariager Kirke, kaldes han velbørdig Mand; hans Vaaben har og staaet der, nemlig vende Tvær-Linier og en rød Kamel med 2 paa Hjelmen staaende Bøffelhorn. Artiklerne ere egentligen Forklaringer over den jydske ov; dog ere de blevne brugte overalt i Danmark; Artiklerne are nok først paa Latin, og bleve siden oversatte paa Dansk, men en latinske ved den jydske Lov er maaskee en Oversættelse af Biskop Knud i Wiborg; jo ældre Haandskrifterne ere, jo færre Artikler nder man i dem, og jo mere afvigende ere de fra hinanden, saa t man maa slutte, at Thords egne Artikler vare faa. Disse Artikler ere trykte paa Latin ved den jydske Lov i Ribe 1504, hvor e ere trykte efter meget slette Exemplarer, som alle vore gamle Love, ndtagen den Rofod selv har udgivet; ligeledes tryktes de 1508 i Kjøbenhavn ved Gotfred af Gemen efter den foregaaende Udgave; den udgav Kanzler Ludvig i Halle dem i sine Reliqviæ Manuscriptorum 12 Tom., og har han ogsaa fulgt Riber Udgave; paa lattydsk ere de trykte i 4de Tome af Westphals Monum. Cimbric. Rofod Anckers Lovhistorie II. 159-97).

I den sjællandske Lovs Papirs-Codex paa Universitets-Bibliotheket her i Kjøbenhavn Nr. 28 i 4to findes en Extrakt af Kirkeloven, nemlig den Sjællandske, og i Slutningen deraf et Statut af Keiser Carl den IV mod dem der forgribe sig paa geistlige Personer; der findes og hvorledes man skal forfølge sin Sag for

Dro-

Valdemar den Fierde. Aar 1375. Drosten, og siden, hvorledes man skal vidne og sværge. Da jeg formoder, at disse Love ere givne i Valdemars Tid, saa haver jeg ladet dem trykke bagved i Bilagene.

Af denne Konge findes 25 Mynter i det kongelige Mynt-Cabinet, alle af Sølv, men stærkt blandede med Kobber. Paa dem staaer paa fast alle paa Aversen: Waldemarus og paa Reversen: Rex Danorum, men paa en paa begge Sider Waldemarus; der sees ofte 2 Pillere, et Kors i en Cirkel af Punkter, en halv Maane, adskillige Punkter, et O, altsammen med Afvigelser og Forandringer. Da man aarligen i de gamle Tider omsmeltede og omprægede al Mynten, saa maa man snarere forundre sig over, at man endda har saa mange tilovers end saa faa.

Klevenfeld har af det cottonianske Bibliothek i London afskrevet et Brev fra Kong Valdemar uden Aarstal, men givet paa Falsterbode den 28 October til den engelske Kong Henrik den IV, som der staaer oven over, men skal være Edvard den III, hvorved han giver tilkjende, at han i sit Ærinde tilsender ham den ædle Mand Rikman af Lanken, Hovedsmand paa bemeldte Slot, og beder, at fæste saaledes Tro til hvad han siger, som om Kongen selv personligen sagde det.

Af en Vise i Strelovs gullandske Kronike p. 107, som Gullænderne gjorde om Valdemar, sees, at han spillede paa Luth.

I Langebeks 7 Tome berettes p. 82, at Kong Valdemar havde uretmæssigen og med Vold frataget St. Nicolai Kirke i Kjøbenhavn en Plads (terra) der beliggende, kaldet Rosengaard (maaskee da en Hauge).

Naar den holstenske Kronike hos Leibniz (Accessiones p. 50) siger, at Kong Valdemar var uægte, (illegitime), født, saa er det vel allene fordi han har hørt, at han havde en ældre Broder,

som

som efter den almindelige Tanke snarere tilkom Riget end ham, og derfor har han hørt, at han var illegitime kommet dertil, hvilket han efter sin Partiskhed strax udlagde at betyde nægte. Valdemar den Fjerde. Aar 1375.

Efter cap. 26 p. 68 og 69 ibid. berettes, at Kong Valdemar beleirede Flensborg mange Gange, og brændte den engang op; at Grev Nicolaus lod ofte besætte det lange Bjerg, som laae ovenfor denne By, og det ved Bønder fra Wilstermask, en fra hver stor By og en fra 2de smaa, og besørgede han dem gode Heste, et Jernspyd, Skjold, Jern-Benklæder og Jernhandsker, samt brede og store Belter, og forede Overklæder (Diplois); dette maatte han gjøre for at forsvare Byen, der endda ingen Mure havde, men siden tillod han Borgerne at opføre en Mur om den; han lod og til dens Forsvar opføre Slottet Rigehus, for at være ved Haanden, naar Kongen kom til Landet.

Da Estland kom under denne Konge fra Danmark, saa vil jeg her anføre hvad Levninger der endda findes efter det danske Herskab. Udi Hupels Nachrichten v. Lief- und Estland T. III. findes p. 366–370 talt om de oeselske Bønders Kalender, som beskrives der ligesom de Nordiskes Primstav; derved findes en Tavle, hvorpaa nogle Bogstaver ere udstukne, hvilke ere aldeles pure Runer; han formoder, at de have havt denne Kalender fra den hedenske Tid, og at man siden satte christne hellige Dage til, som dog ere langt de fleste; pag. 407 taler han om et Sogn, hvor endnu tales et Sprog for sig, som han mener at være det gamle liviske; dette Sprog burde nøie undersøges, om det ej kommer overens med Nordens gamle; pag. 569, at Bønderne paa Øen Warna ere atter Svenske, men deres Sprog nærmer sig meer det Danske end det Svenske, hvilket og Herman i Schilderung von Rusland siger p. 26 læggende Øen Rygen venteligen Rans til; om Odrasholm

sts

Valdemar den Fjerde. Aar 1375.

siger han (p. 564) at den og kaldtes Oddensholm; maaskee det har Navn af en Odde, og ej af Odin. I hans lifländische Adels-Geschicht p. 21 siger han, at faa adelige Slægter i Estland vare komne did under den danske Regjering.

Til de Eventyrer om denne Konge hører hvad Gobelinus Persona fortæller i Meibomii Scriptores T. I. p. 286, at da Wenceslaus var Kejser opholdt en incubus (egentligen Maren, som er en Aand, som ej kan sees, men vel høres) sig udi Grevskabet Mark hos en Krigsmand ved Navn Neveburg af Hardenberg, og kaldte den sig Kong Galdemar (Valdemar). Sexten Aar efter fortalte denne Neveburg dette til Gobelinus selv. Spøgelset gjorde ellers intet Ondt, var endog andægtig, og advarede Neveburg om mange Farer.

Hos Westphal T. III. cap. 304 siges, at Kong Valdemar forærte til Slesviger Kirke Johannis Aabenbaring prydet med smaa forgyldte Billeder og Sølvblik, og blev lagt Band paa dem, som enten bortranede eller røvede denne Codex; han gav og did en Guldskaal, hvoraf en Kalk gjordes.

Zeillerus i descriptione Sveciæ 12mo Amst. 1656. p. 168 og 169 skriver, at den svenske Kong Albert og det svenske Raad stadfæstede Besiddelsen af Øen Gulland til Kong Valdemar, som derimod afstod sin Ret til Hertugdømmet Mekkenborg og Byen Rostok; dog herom findes Intet hos Gamle og Troværdige. Vel sandt, at Kong Albert ved et Brev af 1366 stipulerte alt dette, og meget mere, men Gram har i sin Afhandling om Kong Valdemar pag. 161 og 162 vist, at dette kun var en Formular af Alberts Fader, som Albert aldrig ratificerede.

Clüver hos Franck c. 6 p. 268 beskylder Kong Valdemar for at have først begyndt (ved Østersøen) at slaa slet Mønt, og siden

de

de meklenborgske og andre Førster efterfulgt ham. At han slog slet Valdemar Mønt, er sandt, men om han er den første er mig ubekjendt; hans Trang og hans Gjerrighed gjør det sandsynligt. — Valdemar den Fjerde. Aar 1375.

Rosefontanus (Refutatio calumniarum J. Magni lit. E. fol. I) nægter, at Kong Valdemar lod skiære Næse og Øren af nogle Tydske, blot paa den Grund fordi han kaldet ham den 3die og derved tænker paa Valdemari d. 2dens Søn, om vidende eller uvidende skal jeg ikke sige, men vist er det desværre, at denne vor Kong Valdemar gjorde det.

Wadskiær i poetisk Skueplads p. 144 taler ej allene om den Fabel angaaende Kong Valdemars Spøgeri ved Vordingborg, men og, at han lader sig see ved Gurre med mange sorte Følgesvenne; p. 237, at det Slot, han opførte ved Randers, lod han kalde Dronningborg, hvilket og er rigtigt: (see danske Atlas T. IV. p. 368), og bær Amtet endnu Navn af det.

Sommelius (de templo Lundensi. pag. 55 not. 7) antager for rigtigt, at Valdemar paa sit Yderste paakaldte denne store Klokke i Lund, og anfører, at man i de mørke Tider tillagde Klokkerne stor Kraft; pag. 115 anfører han den lundiske Erkebisp Peders Gravskrift af 1355, og siger, at han ligger under en stor Marmorsten bedækket med Laag, hvoraf (Messing) Pladen er afrevet; og pag. 139 anfører han Gravskriften af en vis Frater David Minister Daciæ.

I Hofmans Fundatzer (T. III p. 405) siges, at Hald Slot i Jylland, hvor den bekjendte Niels Bugge boede, laae først i Hald Sø, hvor endnu kjendelige Levninger sees; imete mod Østen sees endnu Skandser, som bleve anlagde mod ham. General Daae lod 1701 først Slottet nedbryde.

Valdemar den Fjerde. Aar 1375.

Om lille Gurre ved Bordingborg skrives (ibid. T. 8 p. 472) at deraf endnu sees Levninger, og at Valdemar efter Rygtet kunde komme baade til Lands og Vands fra Borre (Vordingborg) til Gurre, hvorpaa Hofman dog tvivler. (T. 7. p. 306); at paa Gundelsbjerg i Hiemar Sogn, Tudse Herred i Sjælland, var en Kilde, som han (T. X App. p. 75) forklarer, at en Jomfru, den hellige Gundel, blev der dræbt, hvorpaa Kilden der brast op. Den besøges endnu af Syge St. Hans Aften.

Den bekjende lærde Danske Petrus de Dacia, Kanik i Ribe, levede endda 1347, og var 1326 Rector ved Universitetet i Paris, og lader det, at han har skrevet 4 Tavler over Quadraten, og et Calendarium, hvilke begge findes i en rar Codex af nogle mathematiske Bøger, som denne Petrus uden Tvivl har ejet, og nu ere i det danske Selskab til Historien og Sproget dets Forvaring. See videre herom i Langebeks Script. VI. p. 260.

I Holsteenernes Klage mod Kong Erik af Pommern hos Langebek (T. 7 p. 278) siges, at den svenske Kong Erik (Magni Søn) blev efter beseglede Breve skyldig 3000 lødige Mark Sølv til Greverne Henrik, Nicolaus og Adolph, og Kong Magnus selv 1100 lødige Mark Sølv efter Cølns Vægt; p. 347, at bemeldte Kong Erik var ovenanførte 3 Grever skyldig 3000 Mark Sølv, og atter 1800, og Kong Magnus 100 Mark purt Sølv, og at Kobberværket (i Fahlun) var de da levende Grever pantsat for en stor Del Penge, hvoraf de aarligen i Kobber havede 1800 Mark lybsk. I Vidnernes Vidnesbyrd af Aar 1414 i denne Proces findes fra p. 400 til 425 følgende angaaende Kong Valdemars sidste Stridigheder med Holsten og Sønder-Jylland: Erkebispen af Lund udsagde, at Haderslef Slot var i Kong Valdemars Besiddelse,

og betroet til Hennechin Witkop, Openraa Slot til Spicker, Lillethunder Slot til Pesse, hvilke Greverne Henrik og Nicolaus kjøbte imod deres Villie, som forestode Riget, og mod Rigets Indbyggeres Villie; dette skete omtrent for 46 Aar siden og efter Kong Valdemars Død; de holstenske Grever besadde bemeldte Slotte Gottorp Slot og Slezvik uretfærdigen, de tvende sidste i Pant, som Greverne Henrik og Nikolaus havde ved deres egne Breve tilstaaet, og vilde ej give dem tilbage, da Pengene bleve dem tilbudte; Als med Slotte og alt Tilliggende havde fra aldgammel Tid ligget til Danmark; Valdemar havde der besiddet alle 3 Slotte, og givet dem først i Bevaring til Ridder Jacob Olavson, siden til Herre Nicolaus Ruzer, og hans Broder Peder Rukenhoge, og endeligen til Herre Henning Meyenstorp, hvilken efter Kongens Død havde mod sine og Rigets Forstanderes Villie solgt Øen til Greverne Henrik og Nicolaus. Bispen af Viborg vidnede, at Slezvik og Gottorp vare pantsatte til de holstenske Grever, og at Kong Valdemar havde villet indløse dem for Penge, men de havde ej villet tage derimod; han troede, at de havde Frisland i Pant, og Als vidste han nok, hvorledes de var kommen til. Bispen af Roskilde vidnede, at Grev Henrik havde faaet Gottorp og andet i Pant af Hertug Valdemar, og at Kong Valdemar havde forgjæves budet Penge for at løse det ind, men at Greverne besadde det voldeligen; Als havde de ved Penge faaet af det danske Riges Forrædere, som skulde bevogte den, og at de altid havde nægtet at lade den indløse; da Tronen stod ledig havde de med Magt bemestret sig Frisland. Bispen af Odense vidnede, at de holstenske Grever havde Gottorp i Pant af Hertug Valdemar; Als og Slotte havde de paa en forræderisk

Valdemar den Fjerde. Aar 1375.

Valdemar ten Fjerde. Aar 1375.

Maade faaet for Penge. Bispen af Ribe vidnede, at de havde Gottorp i Pant af en dansk Konge, men Resten, Slesvig, Dänischwald, Als, og Frisland besadde de med Magt. Provsten af Børlum vidnede, at de havde Gottorp i Pant af det danske Riges Ypperlige (principibus), og at de danske Konger havde budt Penge for at indløse det, men de havde ej villet, hvorover Kong Valdemar havde ført Krig, og hans Efterfølgere. Kongens Raad Ridder Andreas Jacobsen Lugen vidnede, at Kong Valdemar fik hele Sønder-Jylland igjen (venteligen især efter Hertug Henriks Død) undtagen Gottorp, som var pantsat for Penge, saa og Slottet Dorningen, som han forgjæves tilbød sig at ville indløse; men Als med sine 3 Slotte, og Slottet Bredenburg, besadde de med Vold; thi efter Kong Valdemars Død havde Henning Meyenstorp med Kongens og Rigets Villie overgivet dem til dem; hans Fader Jacob Olavsen havde havt den i Bevaring af Kong Valdemar, førend Henning; Frisland besadde de med Magt. Kongens Raad Johan Nicolaisen af Avegburgh, Ridder, svor og vidnede, at Grev Gerard havde for Penge faaet i Pant af Hertug Valdemar Gottorp og Dorningen med Tilhørende, og at Valdemar havde forgjæves budet til at indløse dem; Alt hvad de ellers besad i Jylland, paa Als og Frisland, havde de efter Kong Valdemars Død, dels indtaget ved Magt og Krig, dels ved Forræderi af dem, som havde dem i Forvaring; Henrik og Nicolaus havde om Pantet givet Brev til (Hertug) Valdemar, som han havde seet og læst. Ridder Morten Johansen, Hovedsmand i Flensborg, vidnede, at Hertug Valdemar havde pantsat til Greverne Slottene Gottorp, Dorningen og Thundern med Tilliggende for Penge, og at Valdemar og hans Efterfølgere hav-

havde forgjæves budet til at indløse dem, hvoraf Krige var opkommet; de besad og Als paa en uretmæssig Maade. Peder Magnussen, Ridder, vidnede, at de holstenske Grever havde Gottorp i Pant, og efter Kong Valdemars Tid havde de ved Magt og Krig indtaget Als med Slotte og andre Stæder. Olav, Abbed af Rye (Rødhe) Kloster, vidnede, at Greverne havde Gottorp i Pant af en Hertug; Frisland havde de bemestret sig, fordi det hørte til Gottorp Slot. Andreas Nicolaison, Ridder, vidnede, at Hertug Valdemar pantsatte Gottorp til de holstenske Grever i den danske Konges Fraværelse, og mod hans og Rigets Villie, og Als fik de ved deres Forræderi, som skulde bevogte den; Kong Valdemar havde forgjæves budet at indløse Gottorp. Den Adelsmand Peder Lucke vidnede i Hovedsagen det samme, undtagen, at Greverne havde Frisland for en Del ligesom Gottorp (altsaa i Pant) og det øvrige deraf havde de taget med Magt. Bartold Achdorp, Borgemester i Flensborg, og Godekin Bakes, Borgemester af Ribe, svarede omtrent det samme om Gottorp, Frisland og Als.

I samme 7de Tome p. 559 anføres, efter Luxdorph, at en Penge eller denarius af Kong Valdemar er kun nu af Værdi $\frac{13}{14}$ Skilling, da Valdemari den 1stes derimod var $2\frac{1}{2}$ Skilling, og Valdemar d. 2dens 2, $1\frac{1}{4}$, hvilket viser Velstandens Aftagelse i Danmark, altsaa var denne Valdemars Skilling værd $13\frac{1}{2}$ af vore nuværende Skillinger, og en Mark Penge 2 Rigsdaler $20\frac{4}{7}$ Skilling; under Valdemar den 1ste derimod gjaldt en Mark Penge 5 Rigsdaler, og gik der 2 saadanne Mark paa en Mark Sølv, og under Valdemar den 2den gjaldt en Mark Penge $2\frac{1}{2}$ af nuværende Rigsdaler.

Da

Valdemar den Fjerde. Aar 1375.

Da Trældom først blev afskaffet i det svenske Vester-Gotland 1335, ved Kong Magni Forordning, for at følge Gud, der har befriet Menneskene fra Slaveri, saa mener Rofod i Lovhistorien T. I. p. 413, at den ogsaa omtrent ved de Tider er bleven afskaffet hos os, enten ved Lov eller ved Brug, og at Gejstligheden haver ved sine idelige Taler mod den bidraget det meste hertil. Rimeligen gik altsaa Trældom af Brug under denne Kong Valdemar d. IV, hvorimod uden tvivl indførtes, at Bønderne paa alle de Godser, de boede, bleve stavnsbundne, saa de i Gjerningen vandt ej meget derved, men kun i Ord.

Bilag
samt
Rettelser og Anmærkninger.

1340.

S. 7. Foreningen mellem Kong Valdemar og den slesvigske Hertug Valdemar, som paaberaabes i Texten, lyder saaledes:

Wi *Woldemar* van der godes gnade Hertoghe to Slesvich, bekennen in desseme openen Breue, alle den de en sen unde horen lesen, dat wi vns mit dem Hocheborne Vorsten Hern *Woldemar*, konink to Denemarken, vsen Heren, vmme alle schelinge vnde twidracht, de twischen uns beydent siden wente her to ghewesen is, lefliken vnde gutliken vorenet unde berichtet hebben, in der beschedenheit alse hir na bescreuen steyt. To dem ersten male, so schole wi deme vorbenomeden unseme Heren deme Hochgheborne Vorsten use Suster *Heylewich* ghenen unde antworden vppe den neghesten Sondach vor pinksten, de nu neghest kumpt, vnde er medegift scal wesen *ver vnde twintich dusent mark lodyghes suluers*, de wi afslan scholn an den hundert dusent marken, dar *Vüne* vnde *Jutlande* vor stan, so bliuet nochten *Vüne* stande en vnde vertich dusent mark lodyghes suluers, mit den *Öen* de dar to horen, so bliuet *Jutland* pandes stande vor vif vnde drittich dusent lodyghe mark, sun-

sunder *Alborch*, dat wi unseme Heren deme koninghe mit *Wendesusel*, *Hummerzsusel*, *Dudezsusel*, vnde mit *Haneherde*, de he mit alleme Koningheslikeme rechte hebben vnde besitten scal ane vortoch antworden scolen, eme scholen ok de houetlude, de de Slote inne hebben der lande, sweren und huldyghen, alse ereme rechten Heren. Wen der da huldinghe gheschen is, so scal he se weder an vns wisen to eneme pande, an der wise alse hir vor beschreuen steyt. Vort mer so scal he losen *Jutlande* vor dat ander del, wen dat verde del der summen betalet is, so scal dat verdendel des landes los wesen, mit den Sloten de dar to horen, de schole wi den antworden useme Heren deme Koninghe de vorbenomet is, vnde weme hese hebben wil. Weme den de Slote antwordet werden, de scal vorwissenen, oft vnse Here de konink sine deghedinge breke, dat he sik an vs holde mit den Sloten bet an de stunde, dat he de broke ganzliken weder dan heft. Were ok dat wi vnse deghedinghe breken, so scolen sik vnse ammetlude der Slote de vns to pande stat to *Jutlande*, mit vseme guden willen holden an den vorbenomeden vsen Heren, den konink, bet an de stunde, dat wi vsen broke ganzliken weder dan hebben. Wer ok dat us des duchte, dat vse Here de konink sine deghedinghe breke, vnde nicht weder dede, vnde wi ene darumme maneden, vnde he dar weder spreke, dat scal stan vppe den Hochgeborne Vorsten Hertoghen *Albrechte* van Sassen vsem Ome, den wi an beyden siden vnser broke to eneme ouermanne ghekorn hebben. Welker vnseme he dat vnreaht, sprekt na dem alse de deghedinghe twisghen vns stat, de scal dat binnen ver wekenen na dem doghe alse he dat recht sproken heft weder dan. Dede he des nicht, so scholen de ghene de de vesten inne hebben, sik ane vordachtnisse holden an den de vorunrechtet is, bet an de stande dat im weder dan wert, alse dem vorbenomeden Hertoghen vser beyder ouerman recht duchte, vnde dat he zo binnen ver weken spreken scal. Vnde were it ok, dat de ghene de beseghet worde binnen ver weken, sinen broke nicht ganzliken weder dede, so schollen alle de heren, de an beyden siden de deghedinge louet hebben, vp ene an arghelist to hulpe wesen, also langhe dat het ganzliken weder dan heuet. Ok scolen de Slote vppe Jutlande vseme Heren deme koninghe, de vor be-

bescreuen is, vnde sinen ammetluden, to allen sinen noden open wesen wanne eme des lustet. Dat erste der losinghe dat scal sin *Kalsφ*, mit dem verdendele des landes. Dat andere scal sin *Horsenes*, mit dem verdendele des landes. Dat dridde scal sin *Keldinghe*, mit dem verdendele des landes. Dat leste scal sin *Rypen*, mit dem verdendele des landes. Ok scole wi vp boren alle suluer bede to Jutlande, it si an korne, an specke, an botteren, bet an den dach, dat vi hebben vif vnde drittich dusent mark lodighes suluers, dar wi mede vse slote vnde lant losen scoln de wi vor vnsen heren den konink hebben vt ghesat, desse bede vp to borende, dar scal man enen scriuer vnde twe man to wisen van des Koninghes weghene vnde enen scriuer vnde twe man van vser weghene, dese bescriuen vnde vs antworden to der losinghe, alse hir vor bescreuen is, sunder de suluerbede de dar to Hymmerzsusel vallen mach, de scal vnse here de konink ane hinder to siner kost beholden. Were ok dat vnse here de Konink vser eder der Holsten Heren denstes bedrofte, so schole wi eme to samende denen vnde helpen mit ver hundert mannen mit helmen. Bedrofte wi ok siner helpe vnde denstes, so scal he vns weder mit verhundert mannen mit helpen vnde en to hulpe wesen, vnde steyt an sinen willen, oft he vns de kost gheuen wil, vnde se weder van vns nemen. Drofte ok vser en des anderen hogher, de scal em volghen mit alle siner macht an alle arghelist. Wanne ok de hochtit vul toghen wert, vnde he by vser suster slapen heft, so scal er to lifghedinghe volghen *Rypen*, *hus* vnde *stat*, mit *tollen*, *molen*, mit alle der vrucht de dar licht binnen der stat, vnde mit der *munte*, alse de Konink *Kristoffer*, deme got gnedich sy, hat heft. Ok scoln dar to horen de werdere, de bi des suluen Koninghes tyden dar to gheleghen hebbet. It scal ok to vser suster lifghedinghe ligghen de ver herde, de by konink *Erikes* tyden dar to gheleghen hebbet. Vnde half *Wardesysel*, mit der vischerye, de dar to hort. Vort mer weme de Slote van vns bevolen werdet, de scal hulden vnde sweren deme Koninghe, alse hir vorgescreuen steyt. Weret dat man em de huldeghinghe nich ghelouen wolde, so scal he vere siner vrunde setten deme man des ghelouen mach. Vort mer so schole wi den *Byscop van Arhusen* nicht mer hinderen an liue, an gude, noch an sineme

Stichte, vnde de sint de in dem Stichte vnde der buten ghut hebben. Vort mer so scole wi ok Ryddere vnde Knapen, Lant vnde lude, werlik vnde ghestlik, vnde des Koninghes dener, wo se ghenant sin, de mit em vordreuen sin van erme gude, bi rechte dat se bewisen moghen, laten bliuen, vnde er gut, dar se recht to hebben, laten bruken. Ok scal vnse here de Konink vnde wi, alle den ghenen de weder en vnde sinen vader vnde vns ghebroken hebben, de sich to sinem vnde vnseme denste boden vor gheuen alle stucke. Ok scal de vorbenomede vse Herre de Konink an vseme dele des landes to *Wartsusel*, wen he sin lant to *Nortjutlande* losn eder gheloset heuet, nichtes hinderen, sunder wi scolen it beholden to eruende mit alleme rechte, also alse dat Greue *Johan* vnde Greue *Ghert* van Holsten vnde sine sone ghehat hebben. Bouen alle desse dink oft got van himmelrike vnsen heren den Konink van desser werlde neme, des Got nicht en wille, ere he *Ripen* mit deme dat hir vorbenomet is, losede, so scal vse Suster *Heylewich* dat hus to *Alborch* mit alleme rechte mit aller nut der dar to hort, vnde mit *Wendesusel* vnde *Hymmerzusel* vnde *Dudesusel* vnde *Haneherde*, mit alleme rechte, alse dat ghehat heuet de konink vnde andere heren, dat scal se to rechteme lifghedinghe besitten vnde beholden, de wile datse leuet. Dat wi alle desse vorscreuene deghedinghe an arghelist stede vnde vast holden, dat hebbe wi mit guden truwen ghelouet, vnde vp den hilghen ghesworen vnde hebben dar vor to borghen sat den hochghebornen Vorsten Hertoghen *Albrechte* van Sassen, Greuen *Johan*, Greuen *Hinrike*, Greuen *Clause*, de Greuen van Holsten, Greuen *Alf* van Schowenborch, vnde Greuen *Corde* van Oldenborch, vnde wi, de vorbenomeden Heren vnde de borghen hebben dat mit guden truwen ghelouet vnde louen dat in desseme breue deme edelen herren vnse herren deme Koninghe *Woldemer* van Denemarken, vnde to siner hant loue wi deme hochgheborne Vorsten Marchgreven *Lodewigen* van Brandeburch sineme Swaghere, Hertoghen *Barnem* van Stetyn, Greuen *Olrike* van Lindowe, *Ghuntere* vnde *Ghuntere* den Greuen van Swertzeborch, Hern *Albrechte* deme edele Heren van Mekelenborch, dat wi alle desse vorgescreuenen sake ganz vnde stede holden willen an arghelist. So hebbe wi dar ouer vnse Inghesseghel mit vnser guden wit-

scap

scap ghegheuen, an dessen bref to ener tughenisse. Dese Bref is ghegheuen vnde ghescreuen to *Lubeke* na godes bort Dusent jar dre hundert jar in deme vertyghesten jare, in dem vrydaghe vor sunte Vrbanus daghe.

Sigilla 7 adfuere, qvorum sextum deest, scil Adolfi Comitis.

§. 8. Lybeckernes Privilegium af 21de Maj, hvilket Langebek har udskreven af en Copie i det tydske Cancellies Archiv.

Woldemarus dei gracia Danorum Slavorumq. Rex et Dux Estonie, Omnibus presens scriptum cernentibus seu audientibus, salutem in domino et noticiam subscriptorum. Benignitas et deuotio, quibus Burgenses *ciuitatis Lubecensis* nobis et predecessoribus nostris, Regibus Dacie, semper inseruire curarunt, prouide nos inducunt ad aliqua statuendum pro utilitate publica eorundem, et ad innouandum et confirmandum quasdam justicias et libertates, quas ipsi Burgenses Lubecenses in regno nostro, nostris et predecessorum nostrorum Regum Dacie temporibus, hactenus habuerunt. Vnde, de consilio et consensu nostrorum fidelium, inprimis statuimus jus et edictum perpetuo duraturum, videlicet, ut, cum mercatores de Lubeke naufragium patiuntur, nullus hominum in omnibus finibus regni nostri bona eorum, cum ad terram qualiqunq. modo peruenerint, nostro nomine debeat vel audeat rapere seu vsurpare, sed uolumus et ordinamus, quod omnia et singula bona naufraga, siue *Uurack* aut aliis vocabulis appellentur, illis personis debeant post naufragium pertinere de iure, quibus eadem bona antea pertinebant. Que persone si naufragio vel alias perierint, bona naufraga debent eorum proximioribus heredibus integriter conseruari et reddi, omnem abusum contrarium deponentes, quod ius et edictum ciuibus de Lubeke specialiter presentibus nostris literis stabilimus et damus. Preterea confirmamus et innouamus, ut, quod hactenus est seruatum, Burgenses de Lubeke in nundinis nostris *Skanore* et *Falsterbode* uendere possint libere pannos tam laneos quam lineos, per ulnas eos incidendo, in locis, in quibus hoc facere est consuetum. Preterea bona quelibet, que cum pundare vel bisemer, seu cum aliis ponderibus vendi debent, et alia bona quelibet tam magna quam parua Burgenses Lubecenses ibidem libe-

bere uendere poterunt, theolonio nostro solito nobis saluo. Ement etiam quecunqve venalia reperiuntur ibidem, et educent libere, quicquid emerint, prohibitione contraria, si qua fieret, vel alia causa qualibet non obstante. Insuper ipsi Burgenses de Lubeke in eisdem nundinis nostris *Skanöör* et *Falsterbode* judicem seu aduocatum sibi congruum habebunt, quem eligent et statuent ex se ipsis. Hic judex seu aduocatus omnes excessus et causas Burgensium eorundem, etiam exigentes penas manus aut colli, et alia omnia inferiora iudicia ipsos Burgenses tangentia, secundum ius ciuitatis Lubecensis libere indicabit. Volumus etiam et ordinamus, ut, cum aliquis Burgensis de Lubeke moriatur nundinis in predictis, aduocatus eorum, seu ualentiores ex ipsis tunc existentes ibidem, bona defuncti proximioribus heredibus, si presentes ibidem fuerint, applicabunt, vel eis absentibus apportabunt. In quo non debent nostro nomine per aliquem impediri. Statuimus etiam, quod bona ipsorum Burgensium, quamdiu iacent in curribus ea deferre debentibus ad naues, et hii currus aquam non tetigerint, talia bona sunt *vnuorfarn*, et de bonis eisdem adhuc thelonium dari possit, absq. ulla captione bonorum seu arrestacione facienda. Insuper naues eorum, cum primum aduenerint, exonerare poterunt, sine omni impedimento ex parte nostra, licite omni tempore, quando uelint. Item uolumus, quod die dominica proxima ante diem beati Michaelis et non prius quolibet anno ipsi Burgenses Lubecenses nouos nummos pro thelonio in ipsis nundinis dent et soluant. Preterea volumus et sanximus, quod in uitta Burgensium Lubecensium nemo iacere debet, nisi aduocatus eorum, ipsi, ciues Lubecenses, et quos ipsi secum duxerint admittendos. In qua uitta tabernam habere non debent, sed damus ipsis Burgensibus Lubecensibus potestatem vendendi cereuisiam in uitta sua, et eam cum amphoris mensurandi, ut hucusq. fecerunt. Item quicumq. Burgensis Lubecensis in *Skanöör* aut *Falsterbode* bodam propriam habuerit, eam hereditat suo proximiori heredi, dummodo de loco, sicut ius exigit, satisfiat. Volumus insuper et ordinamus, quod ipsi Burgenses Lubecenses in nundinis sepedictis et etiam extra eas, quolibet tempore, ubiq. in regno nostro libere et pacifice fruantur bonis et mercationibus suis absq. vlla violentia seu iniuria ipsis in his inferenda, nec non omni iure

et

et libertate in omnibus eorum negociis atq. causis, prout eisdem iuribus et libertatibus vsi fuerint liberius ab antiquo. Preterea priuilegia, gratias et libertates vniuersas a predecessoribus nostris, Regibus Dacie, ipsis traditas et indultas authoritate regia et presentibus nostris literis confirmamus. Volentes omnia et singula premissa a nobis et nostris heredibus officialibusq., qui pro tempore in regno Dacie fuerint, firmiter et inuiolabiliter obseruari. In testimonium et euidentiam pleniorem premissorum omnium et singulorum munimento Sigilli nostri presens scriptum iussimus et fecimus roborari. Testes hujus rei sunt, *Lodouicus* Brandenburgensis Marchio, et *Fredericus* Caminensis, *Zuueno* Arusiensis Ecclesiarum Episcopi, *Vlricus* Comes de Lindouue, *Guntherus* Comes de Suuartzburch, *Albertus* Dominus Magnopolensis, frater *Geuehardus* de *Bortuelde* Ordinis hospitalis sancti Joannis, et *Hinricus Ryschach* Curie Magister, *Joannes* de *Bock*, *Joannes* de *Plesse*, Milites, nec non *Hasso* senior de *Wendele*, et quam plures alii fide digni. Datum et actum *Lubeke*, in presentia nostra, Anno Domini Millesimo trecentesimo quadragesimo, dominica proxima ante festum Ascensionis Domini.

(Auscult. et collat. circa 1552 per Lambertum Becker et Joach. Nienhusen.)

Hic *Waldemarus* pro insigne vsus est tribus leonibus, vnd dar oben einen helm mith tzwen hörneren, vnd auff der anderen seiten nichtes nicht. greun wachs.

Nota. Hic *Waldemarus* fuit tunc temporis exul apud Cæsarem.

Collat. cum alio Vidisse in membrana scripto, quod hanc habet subscriptionem:

Præsentem hanc copiam ex vero suo obsignato originali bona fide extractam eidem diligenti habita collatione verbotenus per omnia correspondere, attestor ego *Fridericus Wehreysen* Sacris Apostolica nec non Imperiali auctoritatibus Notarius Publicus ac Reverendi Capituli Lubecensis Camerarius, juratus, manus hac meæ in fidem subscriptione.

Sammestedś. Forliget mellem Kongen og de holstenske Grever heder udførlig saaledes:

Wi

Wi *Henrik* vnde *Clawes* brudere van der gnade godes Greuen van Holzsten vnde van Stormeren bekennen openbarliken in dessem breue, Dat wi vnde vnsen rechten eruen hebben ghededinghet vnde gheuen eynne rechte sone deme Hochgebornen *Woldemar* Coningh der Denen vnde der Wende vnde Hertoghe van Estlande vnde sinen rechten eruen. vnde allen sinen hulperen vm alle de sake vnde schelunghe, de tuschen vns, vnde eme wesen heft wente an dessen dagh. Vortmer heft vns vnde vnsen rechten eruen de sulue Coningh vnde sine rechte eruen ghegath dat lant Vune vnde alle de ꝑꝑ de dar tho horen, vor eynundeuirtich dusent mark lodèges suluers colnscher wicht, vnde de coning vnde sine rechte eruen en scholen nogh vns, nogh vnsen rechten eruen. nenerhande hinder dûn, an dessem vorbenomeden pande, nogh an gheystliken lenen, nogh an werlyken lenen nogh in dem lande to Erre. he en hebbe vns vnde vnsen rechten eruen dith vorbenomede suluer gantzliken beret. Vnde wold vns ienigh man in deme lande to Erre bewerren, den en scal de Coningh nicht vordedinggen. Vortmer vm des Coninghes denere, de mit em vordreuen hebben wesen, Dat scal stan to deme Coninghe vnde to sineme vnde to vnseme vedderen Greuen *Johanne* van Holzsten, vnde wat si darvmme spreken, also scal men dat holden. Vortmer weret dat de Coningh denstes behuuede van deme Hertoghe van Sleswickk vnde van den Holsten Heren, so scole wy em to samede denen mit virhundert mannen mit helmen. Weret ok dat de Hertoghe vnde de Holzsten Heren de coninghes hulpe bedorfte, he scal em weder helpen mit virhundert mannen mit helmen. Dat scal ouer an deme Conighe stan icht ghe de kost wille nemen vnde gheuen. Were ok dat vnser ienigh des anderen hulpe hogher bedorfte, so schal vnser eyn deme anderen volghen mit aller macht, vnde de coningh scal vns helpen vnde pande weren icht vns ienigh man daran bewerren wolde, dat suelue scole wy weder dûn, icht eme ienigh man an sinen landen bewerren wolde, mit guden truwen ane to Ryghe vnde to Reuele. Wold eme ienigh man dar an bewerren dat en dorue wy nene Hulpe, nogh nene volghe dûn. Vortmer wolle den Conigh ienigh dene an siner suluer bede bewerren dar scole wy sine hulpere to wesen vnde de eme

dar

dar an hinderen. Vortmer heft ienich man lantgût to Nortjutlande eder an Vune ghekoft vmme sine penninghe eder penninghe vp gut dan dar he weddeschat inne heft, de scolen dat gut beholden vnde besitten also lange went men en ere penninghe wederghift we it ok redeliken vmme sine penninghe koft heft, de scal dat beholden. Vortmer *Marqvarde Barstorp* vnde sine rechte erfnamen, de scal de Conigh laten bi eren panden, de sie hebben in Nortjutlande vnbeworren also lange went men se en afloset. Vortmer breke wy Greuen vorbenömmet desse dedinghe de in disseme Breue stan an ienigh stucken, des kese wy Herthoghe *Albrethe* van Sassen to eyme ouermanne de scal vns dar vmme scheyden mit rechte wenne it em kundigit wert, dar na binnen vir weken, vnde hilde wy des nicht, wat vns vnse ouerman vor eyn recht spreke, so scolen alle de Heren de mit vns louen in desseme breue, vnse viande werden, vnde scolen helpen deme Coninghe vp vns. Vortmer wenne de Coningh sinen bruder juncher *Otten* los hebben wyl van vns, so scal he mit sineme swagere den Markgreuen van Brand. vns also dane wyssheyt dûn, als he dan heft vns in desseme breue, eder ander wyssheyt also gut also dat vns nè scade van em sche. Vor alle desse dingk stede vnde vnttobroken to holdende, hebbe wy vorbenomeden greuen mit den Hochgeboren vorsten vnde vnsen vrunden Hertoghen *Albrecht* van Sassen, Herthoghen *Woldemar* van Sleezwich, Greuen *Johanne* van Holzsten, vnde Greue *Conrade* van Oldenburgh en truwen ghelouet Coningh *Woldemar* vorbenumet Hern *Lodewyge* den Maregreuen van Brand. Herthoghen *Barnym* van Stetyn, Greue *Vlrik* van Lindow, Greue *Gunter* van Swertzburch, vnde Hern *Albrecht* deme edelen Heren van Mekelingeborgh. In eyne betuginghe alle desser dingk, so hebbe wy *Hinrik* vnde *Clawes* greuen vorbenomet, vnde wy vorbenomede louere mit vuller witschap vnse Ingheseghele henghet to desseme breue, de ghegheuen is to Lubeke na godes bort dusent Jar, drehundert Jar in deme virtiechsten jare, des neghesten Sundages vor der Hemmelvart vnses Heren.

S. 10. Den her omtalte Pantsættelse til Øvem Kloster paa Langebek afskrevet af den chronske Codex paa Universitetsbibliotheket.

Uni-

Universis Christi fidelibus presentes litteras visuris seu etiam audituris *Ingefridis*, filia *Petri Jonson* militis, salutem in domino sempiternam. Susceptis beneficiis vicaria Karitate pro viribus respondentem diuino iudicio pariter et humano iure condecet amplioris benificii munificentia sublimari. Hinc est, quod Ego *Ingefridis* prenominata, solicita mente reuoluens beneficia michi per religiosos viros ac honorabiles dominos abbates, qui pro tempore fuerant, et Conuentum Monasterii Sancte Marie in Esrom, Cisterciensis ordinis, Roskildensis dyocesis, presentium Exhibitores, quam sepius alacriter impensa, qui frequentibus meis necessitatibus non semel, sed quotiens acciderant, tam prompte quam benigniter remedio subuenerant optatiuo, precipue cum iam pridem pro variis et multiplicibus meis obligationibus explicandis ac vtilitatibus prosequendis grauis me pecunie necessitas inuoluisset, et alibi sedulo requirens minime remedium inuenirem, ipsi mox, vt antea consueuerant, meis anxietatibus piis affectibus condolentes, michi in prompta pecunia, *grossis* silicet *turonensibus* et *sterlingis*, centum marchas puri argenti, licet cum graui bonorum suorum mobilium et immobilium distractione conquisitas, pro jam tactis meis perplexitatibus dissoluendis, fauorabiliter concesserunt, ipsorum tam deuotam ac sepius expertam benignitatem cupio, sicut jure teneor, necessaria prosequi cautione, vt tam ante mortem meam, quam postea, eorum semper caueatur periculis, et commoditatibus securitate debita consulatur, eisdem venerabilibus dominis et in Christo michi dilectis fratribus, Abbati et Conuentui in Esrom, pro dicta argenti summa, omnia et singula bona mea, que in *Lynddolm* et *Myrethorp* in parochia *Vggelöse* hereditaria progenitorum meorum successione hucusq. possederam, mobilia et immobilia, cum singulis suis attinentiis, videlicit fundis, domibus, agris, pratis, pascuis, siluis, aquis, piscationibus, arundinetis, paludibus, siccis ei humidis, quecunq. infra quatuor terminos, qui dicuntur *Markeskel*, ad dicta bona mea, intra sepes et extra, pertinere, aut ab antiquo pertinuisse noscuntur, et cum omnibus rebus, mobilibus et immobilibus, ad me in ipsis bonis spectantibus, cum omni etiam juris plenitudine ac libertatis, qua predicta bona possederam, aut ea progenitores mei liberius et quietius possederunt, prouida deliberatione prehabita, vsq. ad placitum

Thrig-

Thriggyhœret, Slangæthorp, quod ante festum purificationis beate virginis proximo subsequentis vicinius obseruatur, veraciter impignero per presentes, sub conditionibus infrascriptis inuiolabiter obseruandis, quod scilicet, si premissa bona mea, quod absit, per me vel per heredes meos, si me interim de medio tolli contigerit, redempta non fuerint infra terminum iam prescriptum pro centum, vt premittitur, marchis argenti, prefatis dominis et fratribus in legalibus grossis turonensibus et sterlingis datiuis integraliter numerandis nullius alterius rei mobilis vel immobilis estimatione ad huiusmodi solutionis complementum quomodolibet accidente. Extunc tali termino non seruato, memorata bona mea per omnia, sicut dictum est, eisdem dominis et fratribus, ac eorum successoribus, tamquam iam in publico placito legittime scotata, et eorum ordinationi iuxta omnes leges et placitales consuetudines Regni Dacie tradita, cedere debebunt, quieto iure perpetuo possidenda. Nulla omnino michi vel heredibus meis quibuscumque nunc existentibus seu etiam successoribus libertate vel potestate relicta, bona suprascripta vel eorum aliqua pretio vel pecunia de ceteris redimendi, seu machinationibus aut allegationibus quibuslibet veris seu inventitiis aliquatenus impetendi, sed cum omni prenotata iuris plenitudine, eorundem fratrum dominio, dispositioni, atq. voluntatis arbitrio, sub libera et quieta possessione perpetuis temporibus relinquentur. Vt igitur omnia premissa et eorum singula inconvulsa iugiter perseuerent, tenore presentium obligo me et heredes meos vniuersos, presentes et posteros, ad assignandum et appropriandum sepedictis fratribus in Esrom antedicta bona, cum premissis suis attinentiis vniuersis, et ad defendendum eadem cum eisdem contra quoscunq. presentes et futuros, hanc meam ordinationem de sepe nominatis bonis presumentes in iudicio vel extra iudicium, coram quocunque iudice ecclesiastico vel seculari, timore Dei postposito, quiquscumque machinamentis malitiosis aut verisimilibus, in ipsorum fratrum preiudicium infringere vel aliqualiter molestare. Insuper ad hec sospitate corporali fruens, nullaq. debilitate confecta, nulla fraude circumventa, nec errore decepta, sed motu proprio et spontanea voluntate, cum iam prefata bona in possessionem fratrum dicti monasterii, vt prescribitur, transierint, renuntio omni iuri, quod ad me vel here-

 des

des meos quosqunq. pertinuit aut pertinere poterit in futurum, nomine et occasione iuris hereditarii, vel quacunq. alia ratione, in bonis prelibatis aut attinentiis eorundem. Renuntio etiam exnunc pro me et meis heredibus, presentibus et futuris, omni legum auxilio, exceptioni doli mali, fraudis, lesionis, et generaliter omni auxilio iuris tam canonici quam ciuilis, et omni consuetudini, que in Regno Dacie pro lege consueuerat obseruari, instrumentis etiam et litteris quibuscunq. publicis vel priuatis, que michi vel meis heredibus aliquo tempore prodesse, et dictis Dominis Abbati et Conuentui aut eorum successoribus in futurum obesse poterunt in premissis omnibus seu aliquo premissorum. Si quis autem hominum, cuiuscunque status aut conditionis existat, predictam ordinationem meam de bonis meis iam nominatis sepius et expressis, seu scotationem legittimam ipsis fratribus de bonis eisdem rite factam irritam fecerit, mutaverit aut sepenominatis fratribus abstulerit, vel etiam publice seu priuatim, consilio, auxilio, vel conniuentia, aliquam iniuriam prefati monasterii fratribus vel eorum successoribus, occasione huiusmodi mee ordinationis vel scotationis irrogauerit, vel ob ipsam in aliquo molestauerit, inquietauerit, seu perturbauerit, nisi digne penituerit, in extremo iudicio ab electorum communi consortio sequestratus, cum dyabulo et eius angelis societur, flammis iehennalibus eternaliter exurendus. In cuius ordinationis, scotationis et appropriationis mee euidentiam sigillum meum, vna cum sigillis honorabilium patrum et dominorum atq. nobilium aliorum, scilicet Reuerendi patris et Domini, Domini *Johannis* divina miseratione Episcopi Roskildensis, *Jacobi* Decani, *Johannis de Capella* cantoris eiusdem Ecclesie, *Jacobi Nicholai* militis, *Johannis Magnæsson*, *Jacobi Karlson*, et *Magni Toddæ*, armigerorum, presentibus est appensum. Datum et actum Anno Domini Millesimo CCC°. quadragesimo, vigilia natiuitatis beate virginis Marie.

S. 20. Privilegiet for Lyse Kloster, hvis egentlige Udfærdigelsesaar og Dag er uvis, indføres her in extenso, saa meget des heller, da i Udtoget er indløbet de tvende Trykfeil: Burggaarde for: Bygaarde (ɔ: iboende Gaarde) og Granning for: Næning. Dette samme Document er i det langebekske Diplomatarium ogsaa henlagt under Aaret 1350 (vid supra pagina 243).

Meg-

Magnus med guds nad Noregs Svia oc Skane konungr sender allom monnom þeim sem þetta bref sea edr høyra qvediu guds oc sina. Ver viliom ydr kunnigt giøra, at i heidr med gud oc hans signado modor hafom ver þetta frelsi gefit herra *Andrasi* aboto oc Klaustrinu i *Lysæ*, at þeir menn, sem han setr i sina oc Klaustrsins bugarda hafe þvilikt frelsi sem brødr at Lysu Claustri hafa fyrrmeir af oss oc vorum forelldrum konungum i Noregi, allra hellst þeir sem i brødra lagi þeirra ero, so at sex menn af þeim, sem herra aboti nefnir til med sinu brefi, skulu vera af vorri serlegri nad frialser oc liduger af allom nefningom oc leidangers ferdom utan þeim einom, sem ver sialfer latom kalla þa med vorom brefum edr svo mikil naudsyn sea ad allz almuga þurfe vidr. Skal oc herra Aboti sialfr retta effter lagom ifir sina oc Klaustrsins dagliga sveina oc heimilldarmenn, utan þau mal sem taka um lif edur lima lat oc annor vor aleigomal. Fyrirbiodom ver hverriom manni hverrar stettar sem hvar er þenna vorn godvilia at hindra fyrir þeim, nema hver sem þat giørir, vili sæta varri sannri ublidu. Þetta bref var giort i *Krambssundi* manadaginn næsta fyrir Botolfs voku a tuttugto oc eina ari Rikis vars. Herra *Arne Aslaksson* Kanceler var insigladi oss sialfum hiaverandom.

1341.

S. 45. Den her omtalte **Erik Askelsen** fra Bergen var ikke den eneste Klerk, som i dette Aar rejste udenrigs for at studere. Man har tvende andre med Magnæi Haand afcopierte Anbefalingsskrivelser fra Bisskop **Hakon**, den ene for **Thrond Throndeson**, der agtede sig til Engelland, og den anden for Klerken **Gisbert Erlandsen**, der enten gik til Paris eller Orleans. Formularen er eens i begge Documenter, og lyder Bispens Pas til Klerken Thrond saaledes:

Universis Christi fidelibus præsens scriptum cernentibus, *Haquinus* Dei gratia Episcopus Bergensis, Salutem in auctore Salutis Jesu Christo. Exhibitorem præsentium, discretum virum, Dominum Throndonem Throndonis, nostrum clericum specialem, qui causâ studii versus Angliam est iturus, Universitati vestræ in Domino diligendæ recommendamus, affectuosè rogantes, qvatenus cum ipsum ad vos declinare contigerit in

 eun-

eundo, morando seu redeundo, precum nostrarum intuitu, benignè recipiatis et honestè tractetis: eidem in personâ seu rebus dampnum, injuriam aut gravamen fieri minimè permittentes. In cuius rei testimonium sigillum nostrum præsentibus est appensum. Datum Bergis, anno Domini. M. trecentesimo qvadragesimo primo, XII. Kal. Septembris.

S. 46. Gro Thorleifsdatters nøie stipulerte, og, i Tilfælde af de fastsatte Punkters Misligholdelse, med Trusel forbundne Testament, lyder som følger:

I Nafne æins Gudes. I Hæilaghræ þrænneng[illegible]fadurs ok sonar ok Hæilaghs Anda. Ek *Groa þorlæifsdotter* Hell bædæ at viti ok likame gerer þæssa skipen. Gudi til hæidærs ok hans signada moder Maria, æn mer till salo hiallpar, fyrst at ek gefuer Gudi sialfuum sall mina. AEn likame minum hæfuer ek Koset læghstad at *Mariu Kirkiu j draghs-mark* gæfuer ek þar fyrir hallfuara merker boll j *bakka* er ligger i *lyngs* sokn. En mer till Aartida halds' gefuer ek xij aura boll iardar. i þæima Jordum mercker boll i *skælællfum rudi* ok hallfua merker boll i fyrsoghdum bakka med þæsso skilorde, at Herre abote ok brœdre j draghsmark skulu halda Aartid mina æfuenlegha med sunghnum salatidum ok salamösso a huærn Aertida dagh minn. þer med skulu þæir fæda x fatæKa mæn ok lata brenna tuav Körter ifuir, græft mina. þau er stande mörk huert medan aartidin ok salamössor seghiaz. Skulu þæir ok seghia lata æina salamösso. a huærn dagh j þæim vij nattom sæm Aartid min hefuer veret. vill ek ok at fyrnæmft xij auraboll falle apter vndir mina ærfingia, ef Aartidin ok alt annat þæt sæm ek hefuer skipat i þæsso minu testamenta brefue værder æi haldet. Ok til sannynda. Sættu Sira æiriker öystæinss. ok *Halluarder biornsson* Korsbrœder i Oslo siin insighli med minu insighli fyrir þætta bref, er nærueraudæ varo þa er ek gerde þæssa skipan a Thisdaghen nesta öypter barnabe Apostoli. Anno Domini M°CCC° quadragesimo primo.

1 3 4 3.

S. 96-97. Kong Haagens Hyldingsbrev, hvoraf Hvitfeld og Torfæus blot leverte Begyndelsen, har Langebek udskreven af Originalen i Geheimearkivet, saaledes:

Vniversis Christi fidelibus, ad quos presentes peruenerint, *Erlingus Vidkunni, Jwarus Ogmundi, Johannes Hafthorie, Haquinus Ogmun-*

mundi, *Ogmundus Guthormi*, *Vlfo Saxonis*, Milites, *Sighwardus Hafthorie*, *Bernerus Erlingi*, *Ogmundus Finnonis*, *Gerderus Smidonis*, et *Elaws Elaui*, Armigeri, salutem in domino sempiternam. Notum facimus per presentes, quod Anno domini M°CCC°. quadragesimo tercio, in Castro *Vardberghis*, in festo assumpcionis beate Marie virginis, conuenientibus nobis in consilio coram Excellentissimo Principe, Domino nostro *Magno*, Noruegie, Swecie, ac terrarum Scanie et Hallandie Rege illustri, intelleximus ipsum id velle grata mentis deliberacione perficere, quod nos prius ab ipso plena instancia et concordi animo petere volebamus. Nam filium suum juniorem, scil. Domicellum nostrum *Haquinum*, Regem habere voluit super Regnum Noruegie. Ad quod nos totis nisibus anhelamus. Vnde celestis gracie ductus instinctu idem Dominus noster Rex *Magnus*, sanus et incolumis, presentibus nobis, pro firmiore pacis federe inter filios suos et Regna Noruegie et Swecie securius conseruando, Eundem filium suum juniorem, Domicellum nostrum *Haquinum* predictum Regem fecit et constituit super *Noruegiam*, terras, prouincias, et insulas tributarias, ad idem regnum pertinentes. Deditqve ei ipsum Regnum Noruegie et nomen Regis, cum omni honore et dominio, emolumentis et commodis, seruiciis et homagiis, que vero Regi Noruegie de iure et consuetudine debentur et ex facto. Nos igitur, prout Domini nostri Regis *Magni* prefati ac Prelatorum Regni Noruegie littere super hoc negocio plenius declarant et insinuant, leto animo hoc eius factum amplectentes, ipsum eundem filium eius, Domicellum nostrum *Haquinum*, statim inmediate, eodem loco et tempore, nobis in verum Regem assumpsimus, et tenore precensium assumimus, pro nobis et heredibus amicis nostris et fautoribus, tocius Regni Noruegie, vt premittitur, cum omni honore, dominio, emolumentis, seruiciis et homagiis consuetis, inpensis seu inpendendis, vero Regi Noruegie debitis, eidem Domino nostro Regi *Haquino* et inclite Domine nostre matri eius Regine *Blanche*, cum omni fidelitate seruire promittentes, bona fide, et sub honore nostro, et precipue cum idem Dominus noster Rex *Haquinus* nobiscum in Regno Noruegie educatus fuerit, saluo per omnia Domino nostro Regi *Magno* patri eius iure precipiendi, ordinandi, et statuendi, circa nos, suos subditos, et Regni res et nego-

gocia, que pro commodo et vtilitate Regni et filii sui memorati viderit expedire, quousq. idem filius suus et Dominus noster Rex *Haquinus* annos discrecionis attigerit, quod votis omnibus, Deo auctore, preoptamus. Insuper nullatenus consenciemus, ope, consilio vel fauore, ipso Domino nostro Rege *Haquino* viuente et nolente, vt alius in Regem Noruegie assumatur. Et si contingat ipso superstite vel eius liberis, Domicellum *Ericum* fratrem eius principatum seu regimen Regni Noruegie, tamquam seniorem filium Regis, contra patris sui factum velle vsurpare, tunc ei totis viribus nostris et posse resistemus, quod et Proceres et Domini in Regno Swecie promittant, vt speramus, quod in nullo penitus eidem Domicello *Erico* consilium, auxilium vel fauorem ministrabunt, quorum pretextu contra hanc patris sui constitucionem veniat vel contrauenire attemptet in futurum. Similiter si contingat, Dominum nostrum Regem *Haquinum* supradictum ad Regnum Swecie velle se intrudere, Domicello *Erico* predicto vel eius liberis exstantibus, pari modo promittimus, quod in hoc facto ipsi Domino nostro Regi *Haquino* memorato nullatenus coadiutores erimus aut fautores. Set si contingat, quod uterqve dictorum fratrum vel eorum alter contra premissa patris eorundem facta venire voluerit, et alienigenarum seu exterorum ad hoc auxilium adduxerit, et per hoc regnorum predictorum aliquod hostiliter inuadere seu subintrare temptauerit, extunc Regnum vtrumqve, scilicet Noruegia et Swecia vnanimiter et insimul totis viribus et posse huic eorum voluntati resistere efficaciter laborabit, quodcumqve Regnorum pretactorum prius vel pluries circa talia fuerit necessitatum. Ad hoc finaliter et intente, vt hec eorum paterna et tam prouida pacis simul et concordie congrua preordinacio in suis viribus et pleno robore inuiolabiter perseueret, et si memoratum Dominum nostrum Regem *Magnum* plures in posterum contingat habere liberos, protunc promittimus, vt superius, quod ipsorum quemlibet vtriusq. sexus in iure suo et honore iuuabimus, prout ipsis et eorum statui, condicioni simul et sexui congruit et competit, secundum leges et Statuta predictorum Regnorum tam *Swecie* quam *Noruegie*, et iuxta consuetudines in eisdem Regnis approbatas. Hec autem omnia et singula premissa, Deo auctore, finem efficaciorem consequentur, cum vtriusqve Regni sil. *Noruegie* et *Swecie*

con-

consilium contigerit conuenire, ut tunc maturius excogitare valeant et finire pociores et prudenciores Regnorum predictorum, per quam viam et modum, quid salubrius et magis proficuum ipsis liberis Domini nostri Regis *Magni* predicti et vtriq. Regno *Noruegie* et *Swecie* et Regnicolis possint consulere, vt inter predictos fratres aliosq. liberos Domini nostri Regis *Magni* sepedicti, quos eum habere contigerit, vera possit vigere concordia, et inter regna predicta perpetue pacis tranquillitas validius solidari. In quorum euidenciam pleniorem et seriem firmiorem Sigilla nostra presentibus duximus apponenda. Datum Anno, die et loco supradictis.

Sigillorum 1. 2. 3. 4. 8. reliqviæ adsunt, 5. 6. 7. 9. 10. absunt.

In tergo:

Militum et armigerorum super electione Domicelli Haquini.

Manu recentiori:

Nogen Ridderis och Addels vdi Norge Breff offuer Koning *Hagens* Vdkorelse till Norgis Koning, effter hans Faders Koning *Magnussis* Begiering, Wilge och Sambthycke.

S. 99. Lagmandens Brev om Vejarbejdet i Voss lyder i Herr Pastor Schnabels Afskrift af Originalen, saaledes:

Hæiderleghom manne ok wæll Bær...um Holtæ þorgrimssyni Gulæþings Loghmanne Senda Biorn steinarssun Alfinnr a *Rökknene* þosteein a *Saudi* Jorundr i vadr Gudbrandr a *gæillini* ok Vlfær a *Lund* Qv. Gs. ok Sina. Ydr viliũ ver kunnikt gera at þat veghabota skipti sem her sæighir vm alla aalmõnægs vegha a Voss mz allũ tilfanga mæirra lut ok minna ok allre vpgærd hæyrdũ ver vara fædr ok adra goda gamla men fr. oss sæghia at eptir þui veghar bota skipti æigha huærrir attongs böndr up at halda sem her sæighir i brefeno mz fyrra skilorde ok aldri þæir men sem þessar jarder aat hafa er þetta vegharbota skipti vm liggr aat tillfanga ok vpgærd mæirra tilllakt en adrer böndr aat retto mantale huæirir j sinni vegharboot. A fyrst *dyrfwiniar* dals attögr nædra lutan a *æidis myrũ* berghsbrũ ok gæirmins brũ ok gærda klæif Item æighu *Gulfiordongs* bönder at gera æin fleka a æides myrũ ok alla bodu brũ a *Rogs* lande til mitsiaups Item æighu *Borghstrender* at gera al-

alla *aasbrekę* bru a bæde Lond ok at halda vp aurgatum J troda haghs ok alla adra veghabot þarjmillum Item æighu viniar attongs bönder at gera alla bodu bru af tuiildis lande till mitz diups ok at halda vp tuiildts klæif ok veghenū J *brunsberghe* ok aurgavtū firi ofan töön Item æighu böiar Attongs men at halda vp alre vpbru a bæde lond' vtā myrkdöler ofan or viniar Kkiu. sokn æighu at læggia till henner æin bruar Aas a diuplaget fr. þat at þr. æighu *salt ras ok ofan j angr þar mz* æighu böar aatōgs bönder at halda vp flek[illegible]fr. nedan fifell hæillu ok allre veghaboot ofan till Suælghianda Item Kuitlar attongs böndr æighu at gera fleken allan fr. ofan fifel hæillu ok at halda vp forūodūnū þar i hia ok ollū avdrū vegharbotū þar vm āttōg siin Item *Rauudöler* at (gera) ok (vp) at halda allū vegharbotom j Rauudale ok Raundals Klifi (allre) nema (nesta) ridit æighu at halda vppi *Klips* mader ok kara huaalsmader Item æighu bordöler at gera ok vp at halda æin fleka a æides myrū Item æighu vikia attongs bönder at gera ok vp at halda öfra lutan af æghio bru ok æin fleka a æides myrū ok þar med olafs *too* Item æighu men almennelegha j vāgas Kkiu. sokn at halda ok vp at gera loden bæde öfra ok nedre vndir huilnhuale munu ver fyr næfder men vaaru alder til sextighi vetra huær fr. sik ok þetta vægha bota vphald mz allu fyr a nēfdo skilorde ok her sæigir I brefeno eptir þii huærria attongs bönder gort ok vphaldet I vart minni sem her sæighir ok aldri höyrdū ver akero ækæro fyr a komane dæilu vm *gorpa* ok æi vitu ver annad sannare fr. Gudi ok till sanz vitnisburdar Sættu ver vaar Inzsigli fr. þetta bref er gort var friadaghen næsta eptir Gregorii messo dag a XX^{ta} & IIII are Rikis vars vyrdulegha hærra Maghnusar mz Gudes miskū Noreghs Suia ok skane Kngs.

Herr Schnabel har i Skrivelse til Skjønning til dette Document føiet følgende Anmærkninger:

Dette Veghabotarbref — som en yngre Paategning kalder det — er nok det vigtigste for denne Egns Indbyggere af alle de gamle Breve jeg har opdaget. — Uden Tvivl kan det, foruden at vise Forfædrenes Omhu for Vejene, endnu gjöre god Nytte for Almuens retteste Inddeling til Vejarbejde og Bekostning af Broer paa Voss. Jeg har derfor

i Sinde at udkaste et Kort hertil, naar jeg har konfereret med Herr Pastor *Meldal* og Lt. *Thodal,* og sende det med Oversættelse og en liden Afhandling til Selskabet i Throndhjem, gjennem vor Gl. Vejmester Oberstlieutenant *Krogh*, som jeg kjender, for at bevares i dets Akter. Men saasom min Forfatning er saa uvis, har jeg holdt raadeligst at sende Hr. Justitsraaden en Afskrift for at bevares i Hans Papirer. Det angaaer alle den Vossiske Vejs 5 Grene, som jeg alle selv har berejst, og nogle ofte, og derfor kjender alt de fleste Navne. Det som tilhører 1. Dyrfviniardals s. Dyrvedals Attong er Vejene til Ævongom og Søen. Der er og Loden vndir huilu huale (Qvileqval). *Bodu Bru* (Baa-bruen) er paa Vejen til Hardanger. Borghstrendernes (Boorstrand) er Vejen til Sogn og Stranden. Viniar Attongs den om Tykke Bygden, som bruges om Vinteren til Hardanger, item fra os til Stranden, og for Raundalen. — *Upbru* kjender jeg ej vist, men det maa være Björke-bruen paa samme Kant. — Her er noget, som jeg ej véd Forbindelsen i, scil. Enten *Salt ret* hører til ofan i Angr — eller en ny Mening begynder ok ofan i Angr — thi begge Dele gaaer an, da det er rimeligt, at myrkdølerne reidde (førte paa Kløv) sit Salt fra Gravens Sogn, hvor jeg för har vist at Angre maa søges — eller her begynder om Hardanger Vejene. — Fifell Heillu (Ferrelde Hedlo) er med Fovodunum (en Mur ved en Elv) paa Grændserne af Hardanger. For Klips mader bör læses Klifs mader; thi de paa Klyve og Qvareqval har mest brugt Raundals Kløvet (Svers Stien, hvorfor og Manden paa Klyve gav 60 Rd. til det ny Kløvs Minering for 12 Aar siden. — *Olafs too* kjender jeg vel ej endnu, men Ordet Tô (vel tôer, c. art. postpos: Tôdnene vel Tôdnæ) er et klippefuldt Sted endnu i vort Hardangerske og Vossiske Maal. *Gorpa* forstaaer jeg ikke; det kan og læses *Gorfa*. — Vejen om Kuitlar Attong er den hardangerske Sommervej. —

1344.

S. 115. Da den her leverte Oversættelse af den i Bartholiniana indførte Extract af Lyse Klosters Privilegium ikke, i det Hele, er ganske rigtig, anføres nu selve den latinske Original.

Magnus, Norvegiæ et Sveciæ Rex, Abbatem et fratres de Lyse, cum rebus eorum et famulis in Regiam tutelam suscipit, sub 8 ortogarum et 18 marcharum mulcta iis injuriam facere vetans; conceditque, ut liceat iis in Domo eorum, *Saltöydukus* dictâ, sitâ Bergis, omnis generis potum justè divendere, cursoresqve eorum, inter Urbem Bergensem et Cœnobium cum negotiis eorum intermeare solitos, à navium tractione (Skipdratt) et arrestandorum præhensione (taksetning) liberos reddit. Datum Warbergi, Dominicâ qvinqvagesima, Anno Regni vicesimo qvinto.

1345.

S. 123. Det Document, hvorved Ridderne af den tydske Orden i Lifland, efter de danske derværende Regjeringsmænds Begjæring, tog Slottet Narva under deres Beskyttelse, har Langebek udskrevet efter Originalen i Gehejmearkivet.

Vniuersis, ad quos presentia audienda peruenerint et uidenda, Frater *Borchardus* de *Dreyleuen*, Magister fratrum Domus Theutonicorum Jherosolimitanorum per Lyuoniam, frater *Willekenus* Lantmarscalcus, frater *Jo. de Widen* Commendator Velynensis, frater *Goswinus* de *Herike*, existens in minori castro Reualie, frater *Hermannus Gudacker* Aduocatus Jerwye, frater *Hildebrandus* Aduocatus Ouerpalis, salutem in omnium saluatore. Ad vniuersorum presentium et futurorum noticiam uolumus deuenire, quod nos ad instancias ualidas Consiliariorum et communitatis uasallorum illustris Principis Domini Regis Dacie, Castrum Narwye, quod iidem nobis vnanimiter et concorditer assignauerant et commiserant propter diuersa pericula ipsis vndiq. imminentia, nobis assumpsimus a festo purificacionis beate virginis nunc instanti usq. ad idem festum anni reuoluti, pro corona regni Dacie et terre Ducatus Estonie fideliter conseruandum, cum fructibus, redditibus et attinenciis suis vniuersis. Si vero dicti consiliarii et uasalli Domini Regis predicti nobis pecuniam nostram, videlicet mille et quadringentas ac viginti tres marchas Rigensis argenti, in quibus nobis racionabiliter obligantur, in festo purificationis beate virginis anni immediate sequentis plenarie et integre non soluerint, extunc illi, qui pro ea promiserant,

ci-

ciuitatem Velynensem intrare teneantur, et facere secundum tenorem literarum suarum super hoc confectarum. Nichilominus tamen ad instantias dictorum consiliariorum et uasallorum Domini Regis prenotati non modicas, predictum castrum Narwye, cum attinenciis suis vniuersis, in nostra libera potestate tenebimus, et pro corona Regni Dacie et terra Ducatus sui in Estonia fideliter conseruabimus, donec dicta summa argenti nobis et ordini integraliter fuerit persoluta. Hac adiecta condicione, quod, cum nobis prefate mille et quadringente ac viginti tres marche argenti integre solute fuerint, extunc, quandocumq. dictum castrum Narwye dicti consiliarii et uasalli Domini Regis a nobis repecierint, statim inmediate infra mensem ipsum eis liberum assignabimus absq. omni ingenio praue artis, expensis, quas ultra redditus castri ibidem fecerimus, et dampnis, si qua circa conseruationem castri sustinuerimus, ipsis minime computatis, immo castrum seruabimus iuxta nostrum perdere et lucrari. In quorum omnium euidens testimonium sigilla nostra et sigilla nostrorum compromissorum, honorabilium virorum, Domini *Jo. de Yokeskulle* et *Vicken de Rope*, *Detleui* et *Gotscalci de Pale*, presentibus sunt appensa. Datum et actum *Reualie*, Anno Domini Millesimo CCC°XL quinto, in profesto conuersionis sancti Pauli apostoli.

Sigilla 2dum et 6tum desunt, reliqua 8 adpendent.

S. 133-34. Det her extraherte Testament af Kaniken Peder Jonæssun af Nym, har Langebek 1753 afskreven af Originalen i Antiquitetsarkivet i Stokholm.

S. 135-38. De paa Mødet i Helsingborg 1345 fastsatte Statuter, lyde saaledes efter Langebeks Afskrift.

Universis Christi fidelibus, ad quos præsentia Concilii Statuta pervenerint, Petrus Dei gratia Lundensis Archiepiscopus Sweciæ Primas, Spiritualium gratiam gaudiorum et vitam consequi sempiternam. Nobis sedula intentione percunctantibus, qualiter Ecclesia, sponsa Christi, in cujus solicitudinis partem divina providentia nos vocavit, in se et in suis membris felici ducatur regimine, a noxiis præservetur, et optatis semper proficiat incrementis, visum est id commodius fieri non posse nisi per diligentiam et auctoritatem officii pastoralis tale remedium apponatur, ut

ut servitores et bona Ecclesiarum plenitudine sui juris et libertatis integritate lætentur et detestabilis malignorum audacia, insolentium nefanda temeritas propulsetur. Sane licet Dominus noster Jesus Christus, quæ Dei sunt, Deo reddenda, docuit et præcepit, nec ea Laycorum qvoqvo modo subesse voluit potestati, qvibus super Ecclesiis et Ecclesiasticis personis nulla sit attributa facultas, sed potius manet necessitas obsequendi, tamen qvorundam laicorum oculos nostræ provinciæ adeo avaritiæ detestandæ cupiditas excoecavit, ut rerum temporalium affluentia et qvasi dominii principatu, quibus jam eructant et utuntur ad libitum, non contenti, sacrilegos conatus suos ad bona Eccleciarum decimas et proventus ac redditus Clericorum extendere non verentur, in tantum, ut non solum in eorum bona, verum in ipsos freqventer manus injiciant violentas et ad extorqvendum ab eis pecuniarum summas, quod dolenter referimus, ipsos capiunt, et, quod detestabilius est, præcipuas Ecclesiarum columpnas, Episcopos videlicet, per se procurant et per suos complices captivari, non advertentes, quod consentientes et facientes pari poena in talibus abusibus sunt plectendi, plerumq. etiam in multitudine eqvorum et sequacium Clericorum et Sacerdotum visitant mansiones ibidem sua mobilia consumpturi, nisi vexationes hujusmodi Deo odibiles statuto pacto duxerint redimendas. Insuper præfatis Clericis et eorum familiæ tot imponunt onera, tallios et collectas, ut deterioris conditionis factum sub eis sacerdotium videatur quam sub Pharaone fuerit, qui Divinæ Legis notitiam non habebat, ille siqvidem, omnibus aliis servituti ejus subactis, Sacerdotes et possessiones eorum in pristina libertate dimisit, isti vero onera sua fere universa infligere Clericis et Sacerdotibus non formidant, bona etiam Clericorum decedentium rapiunt violenter et sibi inbursant, homines in Ecclesiis et cimiteriis capiunt, vulnerant, mutilant, vel occidunt, seu per subtractionem alimentorum ipsos exire compellunt, et qvandoq. violenter ab eisdem extrahunt in gravem subversionem Ecclesiasticæ libertatis, interdum Ecclesias, turres Ecclesiarum et loca sacra incastellant et munitiones et fortalitia inde faciunt contra inhibitionem sacri Canonis, qui sic dicit: sub districtione anathematis prohibemus Ecclesias a Laycis incastellari, aut in servitutem redigi auctoritate Apostolica inhibemus. Igitur per sacros

Ca-

Canones informati summum bonum in rebus esse novimus justitiam colere et sua unicuiq. jura servare et in subditos non sinere quod potestatis esse fieri sed æquum est custodiri, quæ sola delictorum prohibitione fieri non possunt propter audaciam perversorum, nisi poena condigna delinqventibus imponatur, ex deliberato consilio et unanimi consensu dilectorum Confratrum nostrorum Coepiscoporum provinciæ nostræ Dacianæ, Abbatum, Priorum, Præpositorum, Decanorum, Archidiaconorum et Canonicorum in præsenti Concilio Helsingburgis congregatorum statuimus et præsenti constitutione irrefragabiliter duratura perpetua diffinimus, ut si qvis deinceps in hoc Sacrilegii genus irrepserit, quod aliqvem Episcoporum provinciæ Dacianæ hostiliter fuerit inseqvutus, vel percusserit, aut ceperit, seu banniverit, sive socius fuerit facientis, aut fieri mandaverit, vel factum ratum habuerit, sive consilium dederit vel favorem, seu postea receptaverit vel defensaverit eundem, sive etiam extorqvere presumpserit ab ipsis Episcopis aut suis consangvineis vel affinibus seu amicis per minas vel cruciatus corporis seu alio quocunqve modo literas, promissiones, cautiones aut alias obligationes sub quacunq. forma verborum, etiam si beneplacitum continere videntur concedentis de excusando vel quittando eos pro captione, violentia et injuriis ipsis factis, quas cautiones tanqvam per vim et metum extortas auctoritate præsentis Concilii decrevimus esse nullas, irritas et inanes, sicut reus criminis læsæ Majestatis perpetuo sit infamis, et perpetuo anathematis mucrone percussus, ita quod nec ipse nec ipsius filii per masculinam descendentes lineam usq. ad generationem secundam omni spe dispensationis per nos vel successores nostros addempta reddantur ipso facto inhabiles ad Ecclesiastica beneficia nedum in ciuitate et in Dyocesi, quibus idem Episcopus præsidet, immo per totam nostram provinciam Daciæ in omnibus Dyocesibus et Civitatibus obtinenda, nec non sint inhabiles ad exactiones, juridictiones, administrationes spirituales vel temporales, castra, villas, oppida, seu qvascunqve alias possessiones, quocunqve nomine censeantur, ad dies suos vel tempus aliud determinatum sub annuo censu vel concessu seu qvocunq. alio modo vel titulo aut colore aliter acqvisito aliqvaliter obtinendas. Terra qvoqve ipsius, siqvam habet propriam vel titulo pignoris seu alio modo quocunq. acqui-

quisitam, nec non locus seu loca alia, in qvibus Episcopus captus detinebitur, seu ipse capiens morabitur, et loca, per quæ ipse capiens transierit, qvamdiu ibidem moram fecerit, et post ejus recessum inde per triduum, qvamdiu detentio ipsa duraverit, auctoritate præsentis Concilii ecclesiastico subjaceant interdicto, Clerici vero, qui, præsentibus hujusmodi Captoribus, in locis sic interdictis divina scienter celebrare immo potius prophanare præsumpserint, præter excommunicationis sententiam, qvam ipsos extunc incurrere volumus, omnibus et singulis suis beneficiis ecclesiasticis ipso facto auctoritate, qva supra, sint privati et inhabiles ad similia vel quæcunqve alia beneficia ecclesiastice obtinenda. Item ut qvandocunq. diabolo instigante, aliqvem Canonicum cujuscunq. Cathedralis Ecclesiæ nostræ provinciæ seu aliquam personam ecclesiasticam dignitatem habentem regularem vel secularem, Abbates videlicet, Præpositos et Priores non exemptos et exemptos, si hujusmodi statutis præsentis concilii in omnibus obtemperare, non obstantibus quibuscunq. eorum privilegiis, voluerint, infra limites nostræ provinciæ per Laicos seu alios absq. sui Ordinarii mandato capi seu interfici, vulnerari, verberari, membro mutilari, vel alias scandalose tractari contigerit, et de hoc constiterit manifeste, usq. ad liberationem personæ captæ et exhibitionem ac præstationem debitæ satisfactionis et emendæ eo ipso per totam illam Dyocesin, in qua captus detinebitur, seu hujusmodi facinus sit commissum, sileatur generaliter a divinis et denuntietur hujusmodi malefactor cum suis fautoribus et complicibus, de quibus constiterit manifeste, excommunicatus per totam provinciam nostram Daciæ interim, sub poenis inferius annotatis, nec non solum, ubi hujusmodi malefactor capiens domicilia habuerit, moretur, vel transitum fecerit manifeste et per triduum et post ejus recessum inde, immo per totum locum, qui hæræth dicitur, in quo sita sunt loca prædicta, sileatur a divinis. Si vero Canonici alicujus Collegiatæ Ecclesiæ regulares vel Seculares, Sacerdotes, Clerici seu monachi nostræ jurisdictionis et exempti, si statutis præsentis Concilii nostri per omnia obtemperare curaverint, per Laycos seu alios injuriosos capiantur, mutilentur, vel trucidentur, dum cum de hoc manifeste constiterit, tunc in tota parochia, ubi hujusmodi captus detinetur usqve ad ipsius deliberationem nec non ubi hujusmodi ma-

malefactores domicilia habuerint, morentur, vel transitum fecerint et per triduum et post eorum recessum inde, sileatur similiter a divinis, et hujusmodi malefactores per totam illam Dyocesin usq. ad satisfactionem debitam excommunicati denuntientur nominatim, de quibus constiterit manifeste. Insuper statuimus et diffinimus, ut omnes et singuli, qui bona Episcopalia seu redditus, Clericos et ecclesiasticas personas nostræ provinciæ rebus suis omnibus aut notabili parte eorundem spoliaverint, vel bona decedentium Clericorum rapuerint, seu tallias, collectas, et onera Clericis vel ipsorum familiis imposuerint, aut redditus ecclesiasticos seu decimas sibi usurpaverint violenter, seu homines ad Ecclesias confugientes vel infra loca immunitatis constitutos ceperint vel extraxerint seu capi vel extrahi mandaverint, nisi in casibus a jure concessis, vel per subtractionem cibi et potus ipsos exire compulerint loca sacra, ipso facto excommunicationis sententiam incurrant, et publice per Ecclesias denuntientur excommunicati nominatim, de quibus manifeste constiterit, et usq. ad condignam satisfactionem Sacramentorum participatione priventur in vita, poenitentia in extremis duntaxat excepta, et in morte ecclesiastica careant sepultura, ut sic verecundiæ rubore perfusi tanqvam membra putrida de corpore Ecclesiæ velut oves morbidas de grege Dominico, ne bonos sui contagione inficiant et corrumpant, se confusibiliter præcisos sentiant et dejectos, ac potestati diaboli mancipatos; justum est enim, ut qvos timor Dei a malo non revocat, ecclesiasticæ saltem coherceat severitas disciplinæ, sed qvia eo major erit eorum confusio, quò patientior fuerit culpa sua, præsenti sanxioni nostræ duximus subnectendum, ut in parochia vel in parochiis, in qva vel in quibus hujusmodi raptores vel malefactores morati fuerint aut res ipsæ sic Clericis ablatæ vel a decedentibus raptæ, deductæ exstiterint et detentæ, usq. ad restitutionem dictarum rerum et congruam satisfactionem sileatur etiam a divinis. Item omnes et singuli, qui turres Ecclesiarum vel Ecclesias sive loca sacra per armatos vel sagittarios muniunt, vel occupant, vel usurpant, ut fortalitia et munitiones inde faciant, absq. Dyocesani et sui Capituli auctoritate libera et consensu, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant cum suis fautoribus, auxiliatoribus, et consiliariis universis, et in quibuscunq. locis nostræ

pro-

provinciæ moram fecerint, vel domicilia cum sua familia tenuerint, sileatur etiam a divinis, nec a præfatis sententiis, nisi prius ad arbitrium Dyocesani dampno resarcito, quod inde evenerit, absolvantur, in Ecclesiis per hujusmodi sacrilegos transgressores temerarie occupatis, quam diu ibidem moram fecerint, divina officia sint suspensa. Præterea ad memoriam revocamus constitutionem per Dnum *Ottonem* Cardinalem dudum Apostolicæ Sedis Legatum ad partes regni Daciæ editam, quam auctoritate Concilii præsentis approbamus, et decrevimus inviolabiliter observandam, in qva sic habetur: Nos Otto Legatus Sedis Apostolicæ ad partes regni Daciæ Clericorum et Sacerdotum saluti et decori Ecclesiæ Sponsæ Christi consulere cupientes statuendo præcipimus, ut nisi focariæ et Concubinæ a Clericorum et Sacerdotum provinciæ Daciæ consortio seperaverint infra mensem a tempore monitionis seu notitiæ Constitutionis præsentis, ita quod in domibus ipsorum Clericorum et Sacerdotum propriis aut aliis quibuscunqve cum eis manifeste non cohabitent, nec ad illos accedant manifeste, ipso facto excummunicationis sententia sint ligatæ. Sacerdotes vero et Clerici infra Sacros publice concubinas detinentes nisi eas infra mensem, ut supradictum est, a se amoverint, taliter ut in posterum nulla sinistra suspicio de earum cohabitatione habeatur, extunc officio et beneficio noverint se privatos et nihilominus si postea eis in crimine participent criminose, in eandem cum eis excommunicationis sententiam incidant ipso jure, et ut huic pestifero morbo aditum præcludamus, statuimus, ut Archiepiscopus et Episcopi nulli de cetero Ecclesiam conferant vel præbendam nisi coram Capitulo suo vel aliis personis fide dignis Scripturæ attestatione promittat, quod aliqvam focariam seu Concubinam infra suam vel qvamcunqve manifestam cohabitationem non habebit, et si contra venerit suo proprio consensu, tunc præstito illo beneficio sit privatus. Prælati autem, qui tales præsumpserint in suis iniqvitatibus sustinere prætextu saltem pecuniæ vel alterius commodi temporalis vel ad sacros, quod absit, ordines promovere, cum portæ dignitatis vilibus personis et indignis non debeant aperiri, ab omni officio præsertim in collationibus Ordinum, quousq. superiori visum fuerit, suspendantur. Item Clausulam Constitutionis Domini *Gregorii* Cardinalis qvondam Legati in partibus Daciæ observari

et

et publice promulgari statuimus, quæ sic dicit: Ut matrimoniales causæ debite decidantur, volumus et mandamus, ut in causis ipsis diffinitivam sententiam nullus alius qvam Episcopus, si præsens fuerit, et commode poterit, proferre præsumat, vel alius jurisperitus vice sua, cui hujusmodi causam specialiter duxerit committendam. Item statuimus, ut Clerici beneficiati, in sacris ordinibus constituti, qui exactiones, jurisdictiones vel advocatias temporales a Laicis sibi commissas et committendas exercere præsumunt, nisi infra mensem a præsentis constitutionis notitia numerando dictas exactiones, jurisdictiones vel advocatias dimittere curaverint cum effectu, ab amministratione ordinum eo ipso sint suspensi, et a beneficiis suis Ecclesiasticis, quæ occupant, sint privati, et si postea indurati, nisi infra qvindecim dies post lapsum mensis supradicti advocatias, jurisdictiones et exactiones prædictas penitus et omnia cum effectu dimiserint, ex tunc sententiam excommunicationis incurrant ipso facto. Insuper auctoritate præsentis Concilii ordinamus, quod si aliqui Clerici spiritu tanti furoris arrepti fuerint, ut in Prælatos vel alios, qvos ad exseqvendum hoc salutare Statutum contigerit deputatos, insurgere, aut aliqvos ad insurgendum in eos instigare, et de hoc constiterit manifeste, aut se in sua turpitudine viribus temporalibus defensare præsumpserint, sicut aliqui aliquando fecisse dicantur, præter excommunicationis sententiam, qvam ipsos incurrere volumus, ipso facto ab Officio et beneficio sint privati, nisi cum eis per Sedem Apostolicam aut Legatum ejus sive per Archiepiscopum fuerit dispensatum. Item statuimus ex dilectorum fratrum nostrorum Episcoporum concordi consilio et consensu, ut nullus Episcoporum castra vel fortalitia suæ Ecclesiæ cuicunqve personæ Clerico vel laico assignare attemptet aliqualiter vel præsumat, nisi prius de consilio Capituli sui, ab eo sufficienti recepta et præhabita cautione, quod sine difficultate quacunqve, servatis honestis conditionibus habitis vel habendis inter eos sibi vel Successori suo canonice instituto seu suo Capitulo, si sedem vacare contigerit, reassignet; qui vero Castra vel fortalitia Ecclesiæ sibi per Episcopum sub fidelitatis custodia assignata sibi vel Successori suo aut Capitulo suo, ut præmittitur, sede vacante, post requisitionem per intervallum competens sibi factam, videlicet novem dierum spacium, quorum tres pro primo, tres pro secundo,

et residuos tres pro tertio termino peremptorio et terna monitione canonica auctoritate præsentis Concilii sibi præfigemus, non curaverit libere resignare, præter notam infidelitatis et infamiæ, qvam jure civili extunc incurrit, hujusmodi detentionis elapso termino supradicto, sententiam excommunicationis incurrere volumus ipso facto, et denuntiatur excommunicatus per totam nostram provinciam nominatim. Si vero detentor hujusmodi violentus per mensem immediate sequentem in sua contumacia attemptaverit perdurare, extunc ubi dictus transgressor domicilium habuerit vel moram fecerit, seu etiam transierit, divina officia sint suspensa. Item statuimus et concorditer diffinimus, hoc sacro concilio approbante, ut quilibet Episcopus nostræ provinciæ post intimationem per publicum Instrumentum vel sub bonorum testimonio rite sibi factam per aliqvem Cõepiscoporum, Confratum nostrorum, per se saltem semel, si commode poterit, denuntiet et denuntiari faciet nominatim palam et publice singulis diebus Dominicis et festivis per totam suam Dyocesim absqve fraude malefactores hujusmodi et præsentis Concilii transgressores in casibus et articulis prænominatis infra octo dies a tempore hujusmodi notitiæ numerandos, quod si non fecerit, illis octo diebus elapsis, post tres dies, immediate sequentes, auctoritate præsentis Concilii ingressum Ecclesiæ eo ipso sibi noverit interdictum, et si per alios tres dies etiam inmediate seqventes dictam denunciationem per se non fecerit, vel per alios, extunc ab Officio se noverit suspensum. Si vero, quod absit, per alios tres dies continue numerandos a præfata denuntiatione per se vel per alios facienda, contumaciter duxerit abstinere, ipso facto excommunicationis sententiæ ipsum decrevimus subjacere. Sed qvia Ecclesia nulli claudit gremium redire volenti, super absolutione in hujusmodi casu taliter duximus moderandum, ut qvando Episcopus sic ligatus mandatum præsentis Concilii reverenter curaverit adimplere, præstita prius cautione sufficienti de stando juri seu gratiæ coram nobis et confratribus nostris in Concilio proximo celebrando, extunc Episcopus sibi magis vicinus nostræ provinciæ, dummodo absolutionem humiliter petierit, possit et debeat sibi absolutionis beneficium inpendere vice nostra, nec duritiæ cordis nostri hujusmodi poenarum acerbitas ascribatur, sed potius Sacrorum Canonum institutis, qui sic dicunt: Episcopus qvi crimina non corrigit, magis

gis canis impudicus qvam Episcopus est dicendus, et facientis procul dubio culpam habet, cum, quod potest corrigere negliget emendare, et iterum, si ecclesiasticam solicitudinem vigoremq. negligimus, perdit desidia disciplinam, et profecto nocebitur fidelium animabus, qvia qui potest obviare et perturbare perversos, et non facit, nihil aliud est qvam favere iniquitati eorum, nec carent scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori, cum possunt, desunt obviare. Ceterum cum dicat Psalmista: laudate Dominum in Sanctis ejus; Si cuilibet sanctorum astringimur reverentiam exhibere, specialius tamen et principalius ad honorem illorum Sanctorum, qvorum sacer thesaurus reliqviarum in nostra provincia continetur, non immerito obligamur, de consensu et beneplacito Confratrum nostrorum Coëpiscoporum cum approbatione et gratuita acceptatione totius Concilii duximus statuendum, ut festum Conceptionis beatæ Virginis Mariæ, quæ principatum inter omnes Sanctos obtinet et primatum, sexto ydus Decembris sollempniter peragatur annuatim, et quolibet die Sabbati novem lectiones cum historia loco matutinarum horarum de ipsa beata Virgine, ut attentius pro nobis apud Christum suum dilectissimum filium intercedat, cum missa sollempni per totam nostram provinciam habeantur, nec non et festa Sancti Lucii Papæ et Martyris, Patroni Ecclesiæ Roskildensis, cujus caput est ibidem, qvarto nonas Martii, beati Marini Episcopi et Martyris, cujus corpus integrum in nostra Lundensi reconditur Ecclesia, quinto nonas mensis Julii, et beatarum Virginum Eufrosinæ et Florentiæ, quarum etiam corpora integra in eadem nostra Lundensi Ecclesia condantur reverenter, in Nonis Julii per totam nostram provinciam Dacianam in omnibus quantum ad missas et horas Canonicas ac novem lectionum officium devote celebrentur. Præterea huic Statuto duximus subnectendum, ut post quamlibet summam missam cantatam in singulis Ecclesiis nostræ provinciæ accensis torticiis aut cereis pro pace a Deo impetranda et tribulatione Ecesesiæ removenda ante majus altare antiphona: Salve Regina, per totum Clerum tunc præsentem sollempniter decantetur, qua finita, tres versiculi, videlicet: Ora pro nobis sancta Dei Genitrix &c.: Esto nobis Domine turris fortis &c.: Fiat pax in virtute tua &c. cum tribus Collectis videlicet: Concede nos famulos tuos &c.: Ecclesiæ tuæ quis Do-

Domine preces &c. Deus a quo sancta desideria, flexis genibus subjungatur, privatis vero missis finitis, dicta antiphona cum versiculis et collectis supradictis a celebrante similiter flexis genibus perlegatur. Ut igitur Clerus et populus hujusmodi cantationi vel recitationi ferventius studeant interesse, omnibus vere poenitentibus et confessis, qui missis interfuerint, XL dies indulgentiarum de injunctis sibi penitentiis misericorditer in Domino relaxamus. Ut autem præmissa omnia et singula irrefragabiliter observentur et per ignorantiam eorum qvenquam non lateat, statuimus districte in virtute sanctæ obedientiæ præcipiendo, ut Episcopi nostræ provinciæ præsentes Constitutiones nostras in suis Synodis annuatim per singulos suas Dyoceses celebrandis faciant publicari, et ipsi ea observent, ac a suis subditis in eorum Ecclesiis sollenniter et publicè promulgari faciant et diligenter observari, salvis aliis Constitutionibus Venerabilium Patrum Dominorum Gregorii, Ottonis et Gwidonis Cardinalium, Sedis Apostolicæ in partibus Regni Daciæ Legatorum, nec non aliorum nostrorum Antecessorum, Archiepiscoporum, in Conciliis provincialibus aliis factis et statutis. Actum in Concilio provinciali Helsingburgis celebrato, Anno Domini MCCCXL quinto, septimo ydus mensis maji, præsentibus venerabilibus fratribus Coëpiscopis nostris, Dominis *Swenone Arusiensi*, Fratre *Nicolao Ottoniensi*, *Andrea Burglanensi*, *Jacobo Roskildensi*, *Petro Wibergensi*, et Magistro *Petro* Electo confirmato Ripensi, et reverendis Holmgero Præposito, *Henrico* Decano, *Kanuto* Archidiacono nostræ Lundensis Ecclesiæ, Fratre *Johanne* electo in Abbatem monasterii omnium Sanctorum prope Lundis, *Nicolao Johannis* Decano, Magistro *Hemmingo* Archidiacono Ecclesiæ Roskildensis, Fratre *Skielmero* de Paraclito, Fratre *Jacobo* Abbate Ringstadiensi Roskildensis Dyocesis, Fratre *Petro* Abbate in Esking-bek, Dominis Paulo Præposito, *Johanne* Cantore Ecclesiæ Arusiensis, Dno *Wilhelmo* Priore Sanctimonialium in Randrus ejusdem Arusiensis Dyocesis, Magistro *Nicolao* de Sestede, Præposito Sleswicensi, Domino *Martino* Præposito, Fratre *Andrea* Priore Ottoniensis Ecclesiæ, *Petro Gammel*, Præposito Lalandiæ ejusdem Ottoniensis eccles., Fratribus *Olavo* Præposito et Hillebrando Burglanensi et Præposito *Magno* in Wendesyssel, quorum sigilla unà cum sigillo nostro præsentibus sunt appensa.

S. 144. Det her omtalte Morgengave-Brev har Langebek udskreven af Hadorfs Copiebog E. 80. p. 43.

Alle men thetta bref see, høre, læse, helser jac *Sigwidh Trana* æwerdelige med Gudh. Kænnis jac mic før alle the nu ære oc epterkomma skule, ath̄ hafua vnth oc laglig gifuit myna elskelige hustru hustru *Mærethe Filep's dotter* til syna retthe gofwa, som *Morgengafwe* kalles, epter gamble Sedwænien oc Lagen, myna gotz garde innen *Hallen*, som først ær II garde i Tofuakær meth en gardh i sammestadh, som heter Byklebol innen østre Thoacher en gardh innen Galthebech II gardhe i Aas, II gardhe a Skieluthorp, meth en strøm i sammustadt, Hwilkin jac køpte før XX Mk. peninga, en gardh i Klecbodhom meth fornefnde godz ægedele, som ær hus, jord, aker, æng, skog, fiskewant, qwærn oc qwærnstad innæn gaars oc utæn gars, nær oc fiærræn, hwært widh sit nampn, som ther til hafwer hørdt af gamal aller. Hwilkit fornempde goz kiennis mich lagelege hafua skøth fornempde Mærith myna hustru oc henne arwinge *dagen næst før hennes brøllofs dagh effter Hallans sedh oc lagh* i myn herre Konung, Konung *Magnus*, oc flere hans gode Radgifuers, oc welbørdug herres nærwarande, meth saadane skæl oc welkor, fornempde gotz meth alle thera tilægnæ skule ware wara barn æpter war dødh før moders arf oc ecke før faders, mæn thet undhen taghet ær thet saa, ath Gudh mich kaller uthaf thetta nærwarandes lius, oc jac oc mina hustru wij ingen fruct faa tilsammens, tha skal fornempde gotz tilægnas fornempde myna hustru Mæretthe oc hennes arwinge æwerdelige ath ege oc henne swa lenge som hon lifuer foruthan myne arwinges imotsængd. Er thet oc saa, ath fornempde *Mæretthe* myn hustru blifuer kalleth af Gudh, oc ingen fruct mellen oss er giordt oc epterlifuer henne, tha skal fornempde godz igen kalles af fornempde myna hustrus arwinge *Mæretthe*, oc tillægnes mic oc mynom arwinge føruthan alle imotsægnd paa bægge ærwinge sidhe. Til mere wisse oc witnesbørdh, at thesse gafuer er sane, tha bedes jac welbørdoge mens insegle, som er *Peder Porse*, *Sigwid Ribbing*, oc *Peder Lindormsson*, *Arwid Lindormsson*, *Arwid Sture*, *Lindorm Bæinetsson*, meth mit egit insegle hengendis nædhen før

thet-

thette bref, som scrifuit oc gifuit ær oppa *Bogeløs* arom æpter Guds bordh Thusende CCCXLV annen dagen epter wars herres Vpfarilsedagh.

1 3 4 6.

S. 162. Det Document, hvorved Niels Erikſen af Lynde ſkiænker en Del Jordegods i Sjelland til ſin Svigerſøn, haves i Original i Geheimearkivet. Affkriften er med Grams Haand.

Omnibus presens scriptum cernentibus *Nicholaus Erikson* de *Lynda* salutem in Dno sempiternam. Nouerint uniuersi, quod nobili viro *Nicholao Knuthson* de *Suanæholm* cum *Cicilia* filia mea sibi in uxorem dessponsata dimidietatem omnium et singulorum bonorum, que post mortem *Katerine Tymmesdoter quondam consortis mee dilecte* in *syellandia* habeo, iz. .in talibus locis, in curia *Hyrningsholm*, *Hyrningsholm*, *Vbbæruth*, *Skuæruth*, et alia *Skuæruth*, *Ebbæruth*, *Runæstigh*, *Walæruth*, *Mæruth*, cum molendino ibidem, molendino, quod dicitur Eyelsmölnæ, Estæruth cum duobus molendinis, Læyelstorp, Stunnastorp, Starstorp, Hanæ, Sandholm, Höholt, Lyngæ cum molendino, quinq. curiis in Luceruth, una curia in Kyæthinge, una curia in Alruth in prouincia Lyngæhæreth, dimidietate unius curie in Helsynge in *Holmbohæreth*, quatuor curiis in Wangwethæ in Stöuenshæreth, et *quisque Bool terre in Ströby in Stæfwenshæreth*, cum agris, pratis, pascuis, siluis, aquis, domibus, estimacionibus et ceteris aliis ipsorum bonorum pertinenciis, humidis et siccis, quibuscunq. censentur nominibus, nullo excepto, assigno libere per presentes, salvo eidem Nicholao omni jure, quod sibi cum dicta Cecilia in dictis bonis et aliis tam in terra *Syallendie* quam in terris aliis quocunq. modo competit vel competere poterit in futurum, tali adjecta condicione, quod si dictus Nicholaus Knuthson cum Cecilia memorata prolem non habuerit, bona supradicta et singula immobilia ad veros heredes ipsius Cecilie libere revertantur. In quorum omnium testimonium sigillum meum, una cum sigillis Dni. *Jacobi Niclesson* de *Magdlæby*, *Militis*, Dni. *Nicholai Johannis*, *Sacerdotis*, *Capellani Regis Dacie*, Dni. Nicholai Michaelis Sacerdotis, Nicholai Erikson de Jerpelstorp, et *Boetii Falk de Wa-*

leu-

leuæ, presentibus est appensum. Datum Hyrningsholm Anno Domini MCCCXL sexto, die Sce. Marie Magdelene.

S. 163-65. Af Kanik Niels Bunkeslo's, eller Bunkaslo's, mærkelige Testamente, der viser ikke blot, at han, som Suhm siger, var en lærd Mand, men ogsaa at han tillige var meget rig, haves, efter Langebeks Beretning, Originalen paa Pergament, men noget mutileret, i Antiquitetsarkivet i Stokholm, og en Afskrift, med nogen Forskjellighed, i Registr. Lundense Lit. X. p. 220. Det her i Bogen S. 165 Lin. 2 ufuldstændige Ord Skøn læses i den Langebekske Afskrift tydelig "Skønelaken." Til de af Suhm ikke specificerede Gaver hører, blandt Andet, "*unus fyl* hoc anno natus". Et andet Sted heder det: "Item ecclesiæ Kætilstorp restituo unum librum missalem, qvem habeo pro tribus marchis denar. in pignore." Hr. Hans Bunkaslo, Præst i Akager, skjænkede han en Ganger af sit Stutteri; en Klokker i Malmø navnlig Peder Syunbo en Mark Penge. Til Slutning heder det: "Ad solvendum hoc testamentum meum deputo et constituo omnia mea, mobilia et immobilia, in morte mea exstantia ac omnes prouentus et obventiones, qvæ proveniant mihi vel hæredibus meis in anno gratiæ post mortem meam de beneficiis meis, qvæ nunc teneo, ita tamen, qvod medietas eorundem, qvæ superfuerint, cedat hæredibus meis, et medietas reliqva, qvæ superfuerit, detur pauperibus in remedium animæ meæ".

1347.

S. 183-84. Kong Magni norske Testament, som her leveres, er vel ikke skreven med Langebeks Haand, men dog af ham revideret. Ogsaa har han in margine tilføjet et Par Conjecturer. Han mener nemlig, at der isteden for "*Stalahult* in Islandia" maaskee skulde læses *Skalahult*; isteden for "*conatu* ecclesiæ" *ornatu*; *Sandinis* forklares ved *Saint Denys*.

In Nomine Domini Amen.

Nos *Magnus* Dei gracia Rex et *Blancha* ejusdem gracia Regina Svecie Norvegie et Scanie, considerantes et intra nos sedulo devolventes

tes nichil morte cercius et nichil incercius hora mortis, considerantes eciam quod crescentibus donis crescunt et pariter donorum raciones, ut quem Deus in hoc seculo donis et graciis ditaverat amplioribus, sit utiq. striccius obligatus Deo dignum debitum solvere graciarum. Cum igitur nos licet indignos et immeritos Deus per sui graciam inter filios hominum per amplius sublimaverat et bonis temporalibus ditaverat affluenter, de bonis, nobis a Deo concessis et collatis, in honorem Dei et Sanctissime matris ejus Marie ac salutem animarum nostrarum et nostrorum remedium peccatorum, ad mentes nostras et corpora sani et incolumes, utinam sit ad animas, deliberacione prehabita diligenti, testamentum nostrum statuimus iu hunc modum: in primis igitur legamus monasterió in Wadstenom in regno nostro Svecie Lincopensis dijocesis, ubi utriusqve nostrum eligimus sepulturam, sex millia marchas denariorum monete nostre nunc currentis; pro cujus pecunie summa predicto monasterio insulam nostram Ordhost in AElfvæsijslu sitam, Asloensis Dyocesis, in pignus tradimus, per hunc modum videlicet quod ipsum monasterium ad dies nostros pacifice habeat prædictam insulam cum omni jure Regio, nullo excepto nisi emendis pecuniariis duntaxat, per Successorem nostrum legitimum Regem Norvegie nichilominus pro premissa summa pecunie redimendam, sic quod sexçentas marchas denariorum usq. ad totalem hujus pecunie solucionem predicto monasterio singulis annis solvet, si autem aliqua vice plus quam premittitur solvendum decreverit, hoc stet in Regis potestate ut tanto ciciųs redimatur, tamen usq. ad ultimi denarii solucionem monasterium predictum memorata insula gaudeat inconcusse cum racione alicuius longeve habitudinis, pro levandis interim fructibus et usufuctibus de memorata summa nichil duximus defalcandum, quod factum nostrum nullus hominum, cujuscunq. condicionis existat, sub obtestacione divini judicii, ausu temerario infringere audeat, vel turbare. Item legamus ecclesie Sancti Olavi in Nidhrosia dicte Christkirkiu pro fabrica centum quinquaginta marchas monete nostre norice; item unam casulam dalmaticam, Subtile, unam capam pro Sacerdote, et duas pro cantoribus, tres albas cum earum pertinenciis cum antipendio et cum omnibus altaris ornamentis, sunt etenim indumenta predicta de tela tartarea preciosa; Item eidem Cristkir-

kiu

kiu decem marcarum bool terre perpetuo possidenda de prediis ad nos per Dominum Sighurdum Landæ omni jure atqve legitime devolutis: pretextu quorum prediorum anniversaria cujuslibet nostrum cum duobus Lispund cere, et duodecim oris denariorum pro missis, singulis annis tenere et habere in eadem ecclesia tenebuntur; de illis eciam terrulis singulis diebus aniversariorum triginta pauperibus personis providebitur in expensis. Item legamus pro una prebenda in eadem Ecclesia fundanda viginti sex marcharum bool terre que ad nos per eundem Dominum Sigurdum Landæ omni jure, sicut premittitur, devenerunt, cum omnibus eorundem prediorum pertinenciis, sicut in literis supra hoc specialiter confectis plenius continetur, hac apposita racione, quod tamen ad dies nostros nobis et karissime consorti nostre predicte cedat et competat jus merum et plenarium presentandi clericum prebende memorate, quem ad ipsam magis duxerimus eligendum, post mortem vero nostram, utinam in domino felicem et votivam, hujusmodi potestatem ad providenciam pontificis predicte Ecclesie, quicunq. fuerit, omnino censuimus devolvendam; unumque altare in eadem Ecclesia fundabitur in laudem et honorem Sanctorum Olavi et Erici Regum et martyrum, ibiqve quatvor misse in qualibet septimana, videlicet in secunda feriarum pro animabus nostris et omnium fidelium defunctorum, feriarum quarta de Sanctis Olavo et Erico, sexta de sancta cruce, Sabbato de Domina, per possessorem illius prebende vel per alium suo nomine in perpetuum debeat celebrari. In singulis eciam missis utriusq. nostrum commemoratio habebitur in eternum, nobis et nostris successoribus veris et legitimis in predicta prebenda ut premittitur tantum nec ultra nec minus jure aliquo reservato. Item Ecclesie dicte Cristkirkio Berghis unum antipendium, unam casulam, subtile, dalmaticam et unam capam. Item Ecclesie Staffanggir unam casulam, dalmaticam, subtile et unam capam. Item Ecclesie Hamar tantum. Item ecclesie cathedrali Sancti Magni in Orchadia tantum. Item Ecclesie Stalahult in Islandia tantum. Item ecclesie Holæ tantum. Item ecclesie Cathedrali in Grønelande centum marchas denariorum in vestibus pro conatu Ecclesie preciosis. Item Ecclesie Sancti Halvardi Asloye, pallam, regulam, stuchas, unam casulam, dalmaticam, subtile, et capam de tela tartarea pre-

preciosa; Item ad altare beate Virginis ejusdem Ecclesie ad plagam septentrionalem situm viginti marcarum bool terre sicud expresse sonant litere super hoc alias confecte, pro quibus perpetuus Vicarius illius altaris anniversaria cujuslibet nostrum cum tribus Lispund cere duabus marchis denariorum pro missis dicendis, et una marcha pro psalteriis legendis, et quadraginta pauperibus personis, singulis diebus aniversariorum tenendis, perpetuis temporibus tenebitur celebrare; utriusq. eciam nostram commemoracionem in qualibet missa habebit coram illo altari de domina celebranda, idemq. perpetuus Vicarius pretextu istius donacionis tenebit post canonicos primam sedem; Item Ecclesie Apostolorum Berghis, sexaginta marcas denariorum pro fabrica; Item legamus decem marcharum bool terre ad sustentacionem communis eorum, sicud littere nostre super hoc alias confecte edocent evidenter, sub hac conditione, quod canonici Ecclesie supradicte anniversaria cujuslibet nostrorum teneant cum duobus Lispund cere, duodecim oras denariorum pro missis dicendis, et decem pauperibus personis pascendis illo die quo anniversarium quodlibet celebratur; Item ad Ecclesiam Beate Marie Asloye centum marchas denariorum pro emendis indumentis et ornamentis Ecclesie; Item ad commune, decem marcharum bool terre cum iisdem condicionibus, sicud in ecclesia Apostolorum; Item solvimus eidem Ecclesie pro Viginti Sex marcharum bool terre receptis de Ecclesia predicta cum quibus fundavimus prebendam predictam ad honorem Sancti Olavi in predicta Nidhrosia bona devoluta ad nos per Ericum Diupa in Hadhingiædal, Wældrese, Hadhalande, tam pro illis viginti sex marcharum bool terre, quam pro prebenda predicta donavimus, quam pro illis decem marcharum bool terre que ad usus communes dedimus ut prefertur; si vero predicte terrule quas ad restituendum ipsi ecclesie beate Virginis deputamus, ad plenum non satisfecerint, ex tunc nos et Successorem nostrum presentibus obligamus ex aliis terris super addere quod defecit; si autem aliquid supermanserit, hoc ad jurisdictionem Regiam volumus pertinere. Item ad crucem in fana, quinq. marchas argenti; Item in Hærdhlæ tantum; Item in Ledhæ tantum; Item ecclesie in Stickelstaþum decem marchas argenti pro emendis Ecclesie ornamentis; Item ad sanctum Thomam in Cantuaria unum calicem de

quinq.

quinq. marchis auri; Item ad Sanctum Ludovicum in Sandinis (ɔ: Saint Denys) apud parisios similiter; Item ad Draxmark, decem marchas argenti; Item ad Reyns monasterium tantum et decem marcarum bool terre, pro cujuslibet nostrum anniversariis tenendis, cum uno pund et dimidio cere, et duodecim oris denariorum pro missis celebrandis; Item monasterii conventui in castello quadraginta marchas denariorum; Item hospitali in Warno et omnibus monasteriis bona predialia in Norvegia habentibus, tricentas marchas denariorum inter predictum hospitale et singulos conventus equaliter parciendas; Item omnibus conventibus fratrum predicatorum Norvegie, centum marchas denariorum; Item fratribus minoribus tantum; Item omnibus hospitalibus in regno nostro Norvegie, excepto hospitali in Warno, centum marchas similiter; Item pauperibus personis iu Alfvasyslu et Ranarike quadraginta marchas denariorum inter eos equaliter dividendas; Item in thesauraria Asloensi similiter; Item in thesauraria Thunsbergensi similiter. Item in thesauraria Nidhrosiensi similiter. Exequtores hujus nostri testamenti venerabiles in Christo Patres, amici nostri dilecti, Domini Archiepiscopus Nidrosiensis, Asloensis et Hamarensis Ecclesiarum Episcopi, Domini, *Jvarus Aghmundæson*, *Aghmundus Guthormson*, milites; *Biernerus Ærlingson* et *Ormerus Östingson*, ad rogatum nostrum permaneant, ut supradicta omnia et singula eo efficacius quo fidelius nostri testamentarii sunt effecti exsequantur. Si autem aliquem nostrorum exsequtorum predictorum de Laijcis ante solucionem testamenti nostri predicti migraverit ab hac luce, extunc reliqui executores residui pari consensu de Laijcis alium eligant loco sui; debent eciam predicti nostri exequtores testamenti expetere et recipere litteras quittatorias de singulis ecclesiis atqve locis ubi et quociens predictum solverint testamentum, cujus testamenti nostri solucionem super honorem et animas nostrorum exequtorum, sicud coram Deo respondere voluerint, et debebunt; Thesaurarius noster insuper Asloensis Thoregillus Simdhson, qui nunc est aut qui pro tempore fuerit, post obitum nostrum de Thesauraria Asloensi totum censum levare debebit, et de annuis redditibus nostrum solvere testamentum, litterasq. quittatorias in singulis locis recipiat ubi solverit ut prefertur; Idemq. noster thesaurarius nulli hominum de Castro Akirsborgh vel de thesauraria

 su-

supradicta nisi illi de nobis qui alterius nostrum superstes fuerit et nostris exequtoribus respondebit. Idem nichilominus Thesaurarius noster Asloensis et qui castrum habet Akersborgh, illi de nobis qui superstes fuerit, alterius et nostris exequtoribus supradictis de omnibus perceptis et erogatis singulis annis usque ad solucionem ultimi denarii tenebitur computare; Ipse insuper qui de nobis alterius superstes fuerit, una cum nostris exequtoribus illius thesaurarie atq. castri debet constituere provisorem, qui se de solucione hujus Testamenti exhibuerit voluntarium et fidelem; post cujus solucionem integralem predicta thesauraria una cum castro Akersborgh, sicud alique thesaurarie et castrum Regni nostri Norvegie, secundum ordinacionem consiliariorum regni Norvegie stare debet; quicunq. igitur contra hanc nostram ordinacionem temere attemptaverit, indignacionem Dei omnipotentis, beate Marie virginis, Sancti Olavi Regis ac omnium Sanctorum atq. nostram se noverit incursurum. In cujus facti evidenciam Sigilla nostra una cum Sigillis venerabilium patrum, amicorum et consiliariorum nostrorum videlicet Domini Arneri Archipiescopi Nidhrosiensis, Salomonis Asloensis, Halvardi Hamarensis, Thorstani Bergensis, Guthormi Staffangrensis, Dei gracia ecclesiarum Episcoporum, Domini Arneri Hamarensis et Asloensis Ecclesiarum canonici, Dominorum *Ærlingi Wikundæson*, *Johannis Hakthorissou*, *Ivari Aghmundæson*, *Aghmundi Guthormson*, *Aghmundi Findson*, *Halstari Simonson*, militum, *Biornonis Ærlingsson*, *Sigurdur Haktorison*, *Elavi Elafson*, *Orneri Ostenson*; *Gunnari Hwit*, *Olafvi Alfson*, *Throndert Krakæson*, Armigerorum, sunt appensa. Datum Ludhosie Anno Domini M°CCC°XL°. septimo, Dominica ante beate Margarete, Virginis et Martyris.

Collat:

S. 184. Det Karelerne af Kong Magnus forundte Frihedsbrev lyder saaledes:

Wy *Magnus*, medh Gudz nadh konunger Swergis Norgis och Skane, kunnogom allom mannom, som thetta bref see eller høre, ath aret epter Gudz byrdh MCCCXLVII annan dagen epter assumpcionis Marie hafde Skærie Karla af *Wiborgz* vældi warit fore oss och tedde oss sin wonda och tunge fore oss och worom gothom mannom, som tho

næs-

næste oss wore, som the om longan tyma tolt hafdhe, och bodo oss ødmiukliga at wy skuldom them nokon lysa gøre fore wore siæl skuld; tho lyddom wy thera bøn och woghom thera tunge i mellan oss och wore mannom och unthom them thenna lysa som i thesse brefue ær utskrifuat. Første unnom wy them *Karelonem* som boo wæstan *Korsnæs*, ath the skule et pund smør gøra af hwario tæckt [fore thera arliga ærfwode och skulu ey bode skyldoge wara smørit gøra och arfwodet utan thet kunde swa wara fore enkanneliga falle skuldh, at wy them tillsagdom serdelis med wore brefue. Item gifwom wii them Karelom af Wiborgx weldi ewinnelika um førslin som the hafwa her til giort til Vielanda. Item staddom wy om thet nøthet som the som boo i Wiborgx sokn skulu gifwa fore thera arfwidz løhn ath thet skal wara 12 øris nøth och ey bætre. lather ey Fougthan sik nøya ath nøther; læggen fram 12 øre, och wari sidhan bøndrøna sik løsa fore hwort nøth. Item unnom wy them nadheliga om thet punda smør som the æga gøra af iordhen, at tho fader och modher dødh ærù arfwet iomer i och barnen skilias ath, at thet geldet skal minskas at ta tinngenom i hwario pundhe. Item unnom wy them ath the moge af *Nylenningiom* och androm mannom køpa och framdelis inbørdis imellan sik sælia och bytha alla ætande warur och thet godz, som ther nødtørftelika widhertorffua till thera biskopelseklædhe eller andra godz skulu the i worum køpstadhom køpa och sælie. Item unnom wy them ath the mogho fore them torfft skuld hæsta af landena føra och ey inger hæst en 8 wintra gamblan, och ey bettre en 4 marcker penninga forbiudhom wy hwariom manne them at hindra a mothe thessom woris nodhom som wy hafwa nu med them giort, swa framt at han wil wore nadhe och hyllest elska. Thette brefwe war giort 8 dagen epter Sanct Laurencii Vidh *Kyrkiosundh* under woris insigle.

1348.

Til Diplomata for Aaret 1348 hører en Forhandling angaaende Bispevalget i Odense; en Stridighed, om hvis Anledning man læser i dette Værks 12te Tome S. 329–30. Nærværende Actstykke har Langebek udskreven af en Papirscodex i Bibliotheket i Upsala i Delagardies Donation Nr. 39.

Om-

Omnibus presens scriptum cernentibus *Nicholaus* in Lundlosæ, *Johannes* in Skamby, *Johannes* in Assnæs, *Nicolaus* in Söndhersæ, *Johannes* in Lundæ, *Petrus* in Hæringhæ, *Kallo* in Söndherby, et *Johannes Loker* in Hærigsteth, sacerdotes, ac ecclesiarum rectores, salutem in domino sempiternam. Notum facimus vniuersis, quod sub anno domini Millesimo CCC quadragesimo octauo, in synodo proxima post festum beati Michaelis *Otthonie* celebrata, in presentia reuerendi patris ac domini domini fratris *Nicolai* diuina miseracione episcopi Ottoniensis, et dominorum *Andree* prioris Ottoniensis ecclesie, *Martini* prepositi Ottoniensis, *Cristierni* prepositi Tofftensis et Canonici Lundensis, *Hamundi* publici auctoritate Imperiali Notarii, ac tocius cleri in eadem Synodo congregati. Cum idem reuerendus pater Dominum *Andream* Priorem in Dalum palam ibidem arguisset pro eo, quod ipse et quidam *Nicolaus Suderauhe* Teuthonicus, antea prepositus Otthoniensis, electioni de ipso facte se ingerere et eam perperam impedire nitebatur, cum tamen nec vocem nec jus aliquod in ea baberet, sicut rei exitus postea comprobauit. Et ipse Prior *Andreas* personaliter coram tota synodo fatebatur, nos tanquam seniores et ex memoria preteritorum hujusmodi facti noticiam melius habentes, per eundem reuerendum patrem specialiter requisiti, vtrum aliquis Prior in *Dalum* vel prepositus alicui electioni Episcopali in ecclesia Ottoniensi celebrata vnquam interfuisset vel vocem in ea habuisset. Respondimus, quod nunquam vidimus nec audiuimus, nec in aliquo scire vel percipere potuimus, licet aliqui ex nobis sexagesimum et aliqui septuagesimum etatis sue annum jam transegerint, quod aliquis prior vel prepositus, siue queuis alia secularis persona vel religiosa, preterquam ipsi fratres seu monachi de ecclesia seu capitulo Ottoniensi supradicto, qui hoc habent ex jure communi et priuilegio speciali, electioni episcopali in eadem ecclesia celebrate vmquam interfuisset, uel vocem seu jus aliquod in ea habuisset, et illud idem tota communitas cleri eadem vice affirmabat. In cujus rei perpetuam memoriam sigilla nostra vna cum sigillis discretorum dominorum *Herbordi* in Flosterpe, *Hennikini* in Mæthelby, *Erici* in Söndherbroby, *Johannis* in Dalby, *Petri* in Wyby, *Nicolai* in Ortæ, *Jnguari* in Tangetorp, *Torkilli* in Fynnes, *Nicolai* in

in Ingessloue, *Nicolai* in Guthum, *Johannis* in Hwnstorpe, *Andree* in Klintæ, *Johannis* in Quernthorp, *Ottonis* in Swalæ, *Petri* in Kirkæby, et *Nicolai* in Jordlosæ, sacerdotum, ac ecclesiarum supradictarum rectorum, presentibus sunt appensa. Datum anno, die et loco prenotatis.

1349.

S. 211. I Anledning af denne adelige, fra **Esbern Snare** nedstammende, Fru Ingers Testamente, som, skrevet med **Arne Magnussens** Haand, opbevares i det **Langebekske** Diplomatarium, har **Arne** tilføjet hendes Stamtavle, med Henvisning til **Hvitfelt** 'ad ann. 1328 S. 353, uden dog at give dette Stammetræ sit Bifald.

S. 217. Den her anførte Anordning om Poenitentser og Bod i Anledning af Pesten har **Langebek** udskreven efter en Copie med **Magnæi** Haand. **Magnæus** havde forefundet den i en gammel Copiebog, hvori, strax efter dette Document, fulgte et Brev af Biskop **Olaf Bjørgvinar**, dateret 1445. Men han holdt for, at det maa være ældre, og muligt datere sig fra 1349, da den store Pest gik i Norge.

1350.

S. 229. Af Forsvarsforbundet imellem Kong **Valdemar** og den polske Kong **Casimir** gjemmes Originalen paa Pergament i Geheimearchivet.

S. 242. Kong **Magnus's** Brev om fersk Fisk ved Paasketid har **Langebek** udskrevet af **Peringskjolds** Diplomatarium Tom. VIII.

Magnus, medh Guds miskun Norex, Swia ok Skanæ Konunger, sendir ollum monnum i *Ræfundum* ok *hambradall* qvediu Guds ok sinæ. Wer gerom ydur kunnikt, at ver velliom fara tel *sancta Olafs*, ok æt ver dvælioms hær i Landeno vt vm paskar, ok af þy byþiom ver yder ok bioþom fulkomleka, æt aller þæir mæn næt ok not haua, æt þæir giorir vt allar vtvane som þæir bæzt formæghin os vm færska fiska tel paskanna, ok thet mæir som vart breff vattar þær vm gert framme i Landeno. The som þettæ giøra, skulu haua þavk af os, æn hiner andrer suarer os siæx øre i brefuaþrot. þetta bref var gort i *Vestra arose* vm

fas-

fastogangh, a XI. are ok XXta. rikis wara. Insiglet medh varo secreto, os sialvom hia verandom.

1 3 5 1.

S. 253-54. Af de holstenske Grevers Frihedsbrev, givet Byen Slesvig, haves Originalen paa Pergament i Gehejmearchivet.

Omnibus presens scriptum cernentibus Dei gratia *Hinricus* et *Nicolaus*, Comites Holtzacie et Stormarie, salutem in domino sempiternam. Constare cupimus vniuersis, tenore presentium publice protestando, Nos dilectis Consulibus et Ciuibus nostris Ciuitatis *Sleswych* propter magnum dampnum, quod per incendium proch dolor pertulerunt, damus et concedimus plenariam libertatem ab omni genere precariarum et granaminum in debitorum a proximo festo pentechostes deinceps ad sex annos inuiolabiter duraturam. Inhibentes omnibus et singulis aduocatis et officialibus nostris firmiter et districte, ne quis ipsos consules et ciues vltra presentem gratiam ipsis a nobis indultam aliquatenus vexet vel molestet, prout nostram graciam duxerit diligendam. In cuius rei testimonium Sigilla nostra presentibus sunt appensa. Datum Anno Domini MCCCLI°. in die Vrbani episcopi.

Utrumq. Sigillum adest, posterius ex cera rubra, prius ex cera alba et læsum.

In tergo:

Hinrici et *Nicolai* Comitum, vmme des brandes willen soes Jhaer alles frigh gegeuen.

S. 256-57. De norske Bispers Statuter af Aar 1351 lyde saaledes:

In nomine Domini amen. Olauus, Dei patientia Archiepiscopus Nidrosiensis, *Gisbertus* Bergensis, *Hauardus* Hamarensis, *Johannes* Gardensis, ejusdem gratia Ecclesiarum Episcopi, Nidrosiensis Ecclesiæ suffraganei, universis Christi fidelibus, per Nidrosiensem provinciam constitutis, salutis æternæ gaudium in filio virginis gloriosæ.

Cum, ex debito pastoralis officii, prohibere vitia, persvadere virtutes, ac animarum saluti salubriter providere tenemur, nec non utilia qvæqve subditos docere, et mores actusqve eorundem in melius reformare. sol-

sollicitudine præhabita diligenti; ne, si qvidqvam de grege Dominico, nostro regimini commisso, per nostram incuriam seu negligentiam fuerit deperditum, subditorum sangvis de nostris manibus per districtum judicem reqviratur. Nos in hoc præsenti Concilio residentes, ac juxta sacrorum Canonum statuta de subditorum excessibus corrigendis, et moribus eorum in melius reformandis, ac animarum profectibus tractantes, patrem misericordiarum inprimis suppliciter imploramus, ut ipse in hiis exsequendis ex suæ benignitatis inundantia salubriter compleat, quod nostra modicitas, nisi ipso opitulante, non præsumit; et ut ipso initiante ac consumante, ad finem debitum, qvod coepimus, ejus auxilio, perducere valeamus.

In nomine igitur sanctæ et individuæ Trinitatis, patris et filii et spiritus sancti, inprimis statuimus, præcipimus et mandamus, ut Clerici (qvorum conversationem castitate, modestiâ, pudicitiâ, sobrietate, temperantia ac coeteris virtutum exercitiis convenit adornari) contemplationi sint et orationi dediti; qvia ad sortem Domini sunt electi: Contentiones, lites et rixas, ac coeteras insolentias, honestati derogantes Clericali, procul abjicientes, sic evitent, ut omnipotenti Deo, (cujus servitiis specialius deputantur) digne valeant famulari. Qvantus enim horrendi criminis usus freqvens, ymo verius freqventia damnabiliter usitata (qvod dolentes referimus) qvosdam, immo plures, (qvamvis ad nostram et patriæ verecundiam hæc dicamus inviti) Noricanæ provinciæ presbyteros ac clericos alios excoecavit, qvi propriæ salutis et juramenti sui immemores, immunditiæ foetoribus turbiter insudantes, non solum sibi focarias simpliciter adjungentes, et in curiis suis publice detinentes, verum etiam (qvod execrabilius et damnabilius est) eas pactis, donationibus vel aliis fidelitatis promissionibus intervenientibus, convocatis ad hoc earum consangvineis, adinstar laycorum, sibi impudenter associant, et conjungunt. Qvamvis enim nostri prædecessores exhortationibus, monitionibus et processibus diversis, etiamsi, prochdolor, illorum laboris fructus nullus vel modicus ostendatur, nos tamen adhuc sic inhonestè viventium inveteratis malitiis novis volentes remediis obviare, statuimus, ut qvicumqve presbyter vel clericus in sacris ordinibus constitutus, maximè beneficium Ecclesiasticum optinens, cujuscumqve fuerit status, officii, di-

gnitatis, prærogativæ vel honoris, qvi, post monitionem sibi â dyocesano suo factam, in domo sua et expensis tenuerit vel habuerit concubinam, juxta statutum piæ memoriæ Domini Elavi Archiepiscopi, prædecessoris nostri, poena pecuniariâ puniatur. Qvam si minus timuerit, suspensionis, excommunicátionis vel privationis sententiis percellatur. Hiis verò, qvi pactis vel donationibus, ut præmissum est, sibi concubinas associaverint, in dimidietate fructuum beneficiorum suorum per annum mulctentur, gravius, si suo dyocesano visum fuerit, puniendi.

Item hujus sacri approbatione Concilii statuimus, ut bona benificiatorum decedentium, dummodo non sint â bonis Ecclesiarum distincta, hæredibus eorum absentibus per dyocesanos locorum vel eorum procuratores ad hoc specialiter deputatos, donec inter Ecclesiam et hæredes Clerici decedentis justa fiat bonorum divisio inter illos. Laici vero prædictam conservationem in grande Ecclesiarum dispendium sibi, occasione jurisdictionis secularis, vendicantes, per mensem, si a dyocesanis reqvisiti non destiterint, ingressum Ecclesiæ sibi noverint interdictum: qvod si prædictam poenam, qvod absit, animo sustinuerint indurato, eo ipso sententiam excommunicationis incurrant.

Item presbiteris, curam animarum habentibus, omnem vagandi et discurrendi extra suas parochias, (cum ex hoc qvandoqve populus eis commissus officio debito defraudetur, ac animarum non modica immineant pericula) cupientes adimere facultatem, prohibemus, ne qvis parochialis presbyter extra suam parochiam, absqve sui prælati vel ejus locum tenentis licentia speciali, seu evidenti necessitate, nisi alium ydoneum presbyterum ejusdem dyocesis, qvi interim vices et officium suum debite peragat et attente, loco sui relinqvat, notabiliter se absentare præsumat, statuentes, ut qvicumqve presbyter extra suam parochiam per qvindenam continue, nisi unam supradictarûm seu aliam justam et legitimam absentiæ suæ causam probare potuerit, compertus fuerit commorari, marcam Noricanam solvere teneatur. Si vero extra dyocesin illicentiatus abscesserit, ut prædictum est, in marca puri condempnabitur ipso facto.

Item qvoniam [qvi] abjectis vestibus, proprio congruentibus ordini, alias consumere et in publico portare, rationabili causa cessante, præsu-

sumit, Professorum prærogantiæ ordinis illius se reddit indignum, juxta Concilium Viennense inhibemus, ne qvis Clericus virgata vel partita veste, aut alias qvam Canones præcipiunt formatâ, pûblicè utatur, prout Canonicam vitare voluerit ultionem.

Item qvia hiis temporibus (qvod dolenter referimus) defectu personarum exigente, ad regimen animarum simpliciores et ignari plerumqve assumuntur, statuimus, ut superiores juniores presbyteros instruant de coeteris officiis, et maximè de canone missæ, sacramento baptismatis, atqve extremæ unctionis, officio sepulturæ, et aliis ad officium presbyteri spectantibus; et super præmissis sæpius examinent diligenter, ut sic ad eorum devotam diligentiam coeteri gaudentes concurrant, in cantica laudum consurgant, et omnium corda et vota, ora et labia ympnos persolvant lætitiæ salutaris, et psallet fides, spes tripudiet, exultet caritas, devotio plaudat, jubilet chorus, puritas jocundetur, cum singuli alacri animô pronaqve voluntate conveniunt, sua, ymo Christi officia laudabiliter exseqvendo.

Cœterum statutum piæ recordationis Domini *Arnonis* Archipiescopi, prædecessoris nostri, (in qvo qvasi omnium priorum justitia, resecatis superfluis, sunt collecta) qvoad omnes ipsius Capitula, clausulas et articulos præsentis auctoritate Concilii innovamus, approbamus et ratificamus. Cujus statuti qvasdam singulares clausulas, aliqvibus utilibus de novo additis, sub poenarn madjectione, in modum, qvi seqvitur, decrevimus muniendas.

Statuimus ergo seu statutum declaramus, qvod presbyteri, cæteriqve Ecclesiarum Rectores et præpositi tam Clericos qvem laicos diligenter doceant, de veneratione Eucharistiæ et credulitate, ut cum inter manus Sacerdotis in officio altaris levatur, vel a presbyteris per plateas aut qvemcunqve locum portatur ad infirmos, depositis caputiis et pileis, nudis extensis manibus, flexis genibus, adoretur. Qvam qvidem Eucharistiam a presbyteris, indutis superpelliciis, velatam sub mundo velamine, cruce, candela accensa, cum tintinabulo et aqva benedicta præcedentibus, ad infirmos præcipimus deportari, nisi locorum impedierit distantia, aut rationabile obstiterit impedimentum; et tunc in munda bursa sive pera circa collum presbyteri reverenter cum libro et stola de-

deferatur, atqve in loco mundo hoc qvod superfuerit diligenter observetur.

Præterea statuimus, ut nullos Sacerdos vel Clericus in sacris ordinibus constitutus, qvi usqve ad extremum vitæ suæ in concubinatu notorio compertus fuerit perdurasse, ad sepulturam infra muros Ecclesiæ sine dispensatione Episcopi admittatur; et qvicumqve tales in Ecclesia scienter sepelierit, ad arbitrium dyocesani puniatur.

Item statuimus, ut presbyteri, curam animarum habentes, doceant vel docere faciant parrochianos suos, tam senes qvam juvenes nescientes, symbolum et orationem Dominicam, cum salutatione Beate Virginis, et freqventer ipsos examinent de prædictis, et maxime in confessionibus eorum, debitam poenam addiscere renitentibus infligentes; de fide Catholica et ejus articulis, de Baptismo et ejus effectu, aliisqve Ecclesiasticis sacramentis, de septem mortalibus peccatis, et de pœnis gehennalibus pro eis debitis evitandis. Item cum scriptum sit, ut a qvo qvis defendi tenetur, ab eodem non debet inpugnari, præsentis auctoritate Concilii statuimus, ut Clericus, cujuscumqve status, ordinis vel dignitatis existat, qvi procurat à Rege vel seculari potestate, directè vel indirectè, manifestè vel occultè, contra justitiam se tueri, qvo minus pro suis excessibus à suo Judice Ecclesiastico corripiatur, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat.

Item statuimus, ut, qvicumqve Clericorum contra jus et libertatem Ecclesiæ Cathedralis, vel honorem Episcopalis dignitatis, advocaverit, vel conspirationem fecerit, eo ipso excommunicationis sententiæ subjacebit.

Item statuimus, qvod Claustra Monialium sub diligenti custodia et firma clausura, præcipue de nocte, observentur, nec clericos vel laicos, religiosos vel seculares, post earum vesperas, ad se ingredi permittant, nisi urgens necessitas et evidens utilitas id exposcat, et tamen non in locis vel horis suspectis.

Item prohibemus, ne qvis indiscretas indulgentias pronunciet, sive pronunciare præsumat.

Item statuimus, ut in Monasteriis qvibuscumqve nullus pretio vel pactione recipiatur in fratrem vel sororem, nec in præbendarios vel

præ-

præbendarias, sine suorum dyocesanorum consensu. Qvod si factum fuerit, sit irritum et inane; Contrafacientes vero et consentientes, juxta arbitrium dyocesani puniantur.

Item statuimus, ut, si qvis Laicorum, causas ad Ecclesiasticum forum spectantes (qvæ sunt hæ: omnes causæ clericorum, qvando inter se litigant vel à laicis impetuntur, sive agatur ex contractu vel qvasi, seu delicto vel qvasi; item causæ matrimoniorum, natalium, jurispatronatus, decimarum, votorum, testamentorum, maximè qvando agitur de legatis, Ecclesiis, et piis locis et religiosis, tuitio peregrinorum visitantium [limina] Beati Olaui et aliarum Ecclesiarum Cathedralium in Norwegia et eorum causa, item causæ possessionum Ecclesiarum, Symoniæ, fornicationis, adulterii, incæstus, perjurii, usurarum, sacrilegii, hæresis, et aliæ consimiles qvæ ad Ecclesiam spectant mero jure), contra [com]positionem inter Regnum et Ecclesiam olim initam, et juramento hinc inde firmatam, scienter, in contemptum ordinariorum, examinandas, discutiendas, vel difiniendas sibi assumpserit, vel qvi clericum invitum ad forum traxerit seculare, vel de rebus ipsorum Clericorum vel Ecclesiarum, ipsis irreqvisitis vel contra dicentibus, judicaverit, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat.

Item si qvis in Clericum, Monachum vel Conversum, virginem sacram vel conversam, vel in aliam religiosam personam, cujus religio approbata est, manus violentas et temerarias injicit, ipse ligatur à canone, similiter et is, cujus auctoritate et mandató illud fit, nisi mandatum integrum revocaverit, [item] qvi tam temerario mandato præsumpserit obedire.

Item et ille latam a Canone sententiam incidit, qvi cum potest clericum defendere a violentia et injuriosa manuum injectione et non defendit, qvod verum est de eo, qvi, dum ratione potestatis vel officii, prohibere [potest] et manifesto facinori desinit obviare.

Item, si potestas, Consules et Rectores, Balivi, et alii officiales laici civitatum et aliorum locorum, angarias et exactiones indebitas Ecclesiis, Clericis, aut eorum possessionibus inferant, et jurisdictionem seu auctoritatem prælatorum evacuaverint, nisi moniti desistant, tam ip-

ipsi qvam ipsorum fautores, excommunicationis sententiæ, latæ per canonem, se noverint subjacere.

Item ille, qvi alicui supradictorum succedit, post mensem, Ecclesiastica censura percellitur, nisi infra duos menses post ipsorum excessum, (talia) sui prædecessoris emendaverit, qvia eo ipso facto eidem intelligitur consentire.

Item illi, qvi contra libertatem Ecclesiasticam statuunt, nisi statuta edita et in scriptis redacta infra duos menses post ipsorum publicationem de libris suis Capitularibus deleverint, excommunicationis sententia, lata à Canone, innodantur.

Item statutorum ipsorum scriptores, nec non potestates, Consules et Rectores, et Consiliarii locorum, si secundum ea judicare præsumpserint, vel in formam redegerint judicata; similiter, si consvetudines servaverint vel servari fecerint, contra libertatem Ecclesiæ introductas, excommunicationis sententiam non evadant.

Item matrimonia clam contrahentibus triennalis poenitentia inponatur. Sacerdotes vero tales conjunctiones non prohibentes atqve debitas denunciationes reqvisiti obmittentes, ac talibus contractibus interesse non caventes, per triennium ab officio suspendantur, et gravius, si culpæ qvalitas postulaverit, puniantur.

Qvi vero, vivente uxore, scienter cum alia contraxerit, vel è contrario, excommunicationi subjaceat ipso facto; a qva, nisi tanqvam pro simplici adulterio satisfecerit, nullatenus absolvatur.

De contrahentibus autem secundas nuptias statutum est, qvod vir vel mulier ad secundas nuptias transiens, benedici non debeat, cum alias fuerit benedicta, ne injuria fiat hujusmodi sacramento. Et Presbyteri, qvi scienter secundas nuptias benedixerint, per suum dyocesanum a suspensionis sententia, qvam incurrunt vel hactenus incurrerant, absolvi possunt, et super executione ordinum ac retentione beneficiorum per eosdem libere dispensari.

Item Clerici beneficiati decedentes, Ecclesiis, a qvibus fructus levaverunt, decimam partem bonorum per Ecclesiam acqvisitorum, in ultima dispositione relinqvant, qvod si renuerint, ad jus commune duximus recurrendum.

Item

Item statuimus, qvod Canonici existentes in studio, de suorum sententia prælatorum integre præbendarum suarum fructibus gaudeant; sed vicaria et coetera omnia Ecclesiæ debita de fructibus ad communem mensam spectandibus deducantur. Et qvicumqve procurator mensæ communis ante terminum de pnte procurationis seu dispensationis suæ, ad reqvisitionem procuratorum absentium, vicarias seu onera non solverit, eo ipso ab ingressu Ecclesiæ sit suspensus.

Item, ut Canones latæ sententiæ, per qvos excommunicationis sententiam ipso facto qvis incidit, semel in anno in Ecclesiis Cathedralibus, ac etiam in aliis majoribus Ecclesiis, in vulgari publicentur, et post publicationem singulis annis, qvi in dictos Canones inciderint, pulsatis campanis, candelis accensis, excommunicati generaliter nuncientur.

Item qvicumqve Clericus, qvi cuiqvam contra Ecclesiam, in subversionem Ecclesiasticæ libertatis, patrocinium præstiterit, vel impugnantibus eandem ad hoc auxilium vel Consilium impenderit, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat.

Item qvicumqve res vel bona, in Ecclesiis vel cimiteriis custodiendi causa reposita, furtive vel violenter rapuerit vel extraxerit, vel alias immunitatem Ecclesiæ qvalitercumqve violaverit, vel hoc fieri mandaverit, excommunicationis sententia ipso facto sit ligatus.

Item volumus, qvod ad jejunium vigiliæ Beati Mathiæ et ipsum festum, tempore bissextili, antiqva ipsius Ecclesiæ consvetudo observetur.

In qvorum omnium evidentiam et fidem pleniorem, cum sigillis nostris discreti viri Domini *Arno Ketilli*, in procuratorio venerabilis in Christo fratris nostri, Domini *Salomonis*, Dei gratia Episcopi Asloensis, *Barderus Eindridi* et *Thorphinus Eirici*, Nidrosiensis; *Arno Thorstani*, Asloensis; *Odgarus Thorstani* et *Botulphus Asberni*, Bergensis; *Petarus Eindridi*, et *Thoras Thorkilli*, Stawangrensis; *Barderus Beronis*, Hamarensis, Ecclesiarum Canonici, ipsarum Ecclesiarum Capitulorum procuratores, sua sigilli præsentibus affixerunt. Actum Nidrosiæ X. kal. Septembris Anno gratiæ MCCCLI.

1 3 5 2.

S. 267. Det her, Lin. 6, ubeladte Ord, heder "en Bathælaga", men uvist, hvad er. Documentet er af Langebek 1753 udskreven af den mutilerede Original paa Pergament i det stockholmske Antiqvitetsarkiv. Tillige har han sammenlignet det med Registr. Lundens. Litr. X. p. 231.

S. 271-73. Det her anførte Privilegium, som Kong Magnus gav Rostockerne, udskrev Langebek 1754 efter en i Rostocker Byarkiv opbevaret, med Documentets Alder samtidig Copie. Den Passus deri som er forskreven, og som Suhm, ved Hjelp af et andet Document, S. 273 retter, heder saaledes: "Qvod cum jure danico, qvod *Empt* dicitur, vos disponere non habebitis." Det skal være: "qvod cum jure danico emptum erat."

S. 273-74. Originalen af Kong Magnus's Gjeldsbevis til Grev Henrik af Holsten, som er paa Pergament, opbevares i Geheimearkivet.

1 3 5 3.

S. 279. Kong Valdemars Stadfæstelse af Herghestat Byes Privilegier udskrev Langebek 1761 af Originalen paa Pergament i det Rosenholmske Arkiv.

S. 281. Kaniken i Lund Tyge Thuresens Testamente har Langebek ladet afskrive efter Originalen i Antiqvitetsarkivet i Stokholm. Siden har han confereret Copien med Reg. Lund. Litt. X. p. 218, og derved, blandt andet, opdaget, at der istedenfor Afskriftens "Doctrinale *grotosimum*" skal læses: "Doctrinale et *Græcismum*." (To bekjendte Verker, det ene af Alexander de villa Dei, det andet af Ebrardus Bethuniensis.)

1 3 5 4.

S. 292-94. Stubbekjøbings Privilegier af Aar 1354.

Waldemarus, Dei gratia Danorum Slauorumq. Rex, Omnibus præsens scriptum cernentibus salutem in domino sempiternam. Notum facimus uniuersis, qvod nos dilectos nobis, exhibitores præsentium, villanos nostros in *Stubbeköping*, una cum omnibus bonis suis et familia ipsis attinente, sub nostra pace et protectione suscipientes specialiter defen-

fendendos, ac ipsos sinceræ dilectionis affectu et specialis promotionis favore prosequi volentes, ut tenemur, eisdem ex speciali gratia, quam ipsis facimus, concedimus per præsentes, quod quicunq. militibus armigeris hominibus nostris, seu aliis cujuscunqve status fuerint, res suas, bona et mercimonia vendiderint, et certum ipsis vel eorum alicui super emptis terminum dederint pro solutione pretii eorundum, si iisdem emptores dato eis termino non persolverint, ac infra ipsius villæ terminos signi pacis, dictos vulgariter *byfred*, postea inventi fuerint, facta ipsis legitima per villanos inhibitione vel arestatione prima et secunda et tertia cum Advocati vel ipsius nuncii præsentia, ne ante solutionem integram et satisfactionem debitam recedere præsumant, si contrarium fecerint, quarto si venerint, capiantur et arrestentur, et nobis pro qualibet inhibitione prius facta in tribus marcis denariorum, pro quibus unus solidus grossorum dabitur, prout Status Regni nostri jam requirit, et communitati et usibus villæ prædictæ in tribus marcis similiter ratione recessus indebiti et contumaciæ teneantur, nec libere dimittantur ante solutionem integram dicti juris, incusatus tamen quicunq. fuerit et detentus ante suam deliberationem suo actori pro principali causa nihilominus ex toto satisfaciat, vel legaliter se excuset. Quicunq. causa nostræ gratiæ, quam eis cupimus, transgressores ipsos villanos, aut eorum aliquem, infra villæ terminos invaserint verberando, ipsi invasores, si manifeste in ipso verberis opere deprehensi fuerint et detenti, secundum delicti quantitatem et qualitatem satisfaciant, nec cum exhibitione legum ad suam super hoc purgationem aliquam admittantur. Si vero ipsos subterfugere contigerit illa vice, redeuntes in posterum impediantur, donec de commissis satisfecerint, vel pro eisdem se defenderint et purgaverint debitis legibus justo modo. Quicunq. etiam extra vel intra villæ terminos residentes, rurenses vel villani, aliquem de ipsis villanis infra villæ terminos interfecerint vel vulneraverint, læso quadraginta marcas. Quicunq. leges firmauerint aut tribus legibus, quæ *Tylter* dicuntur vulgariter, de conuiuio et Fraternitate Sancti Canuti, aut cum novem legibus, *Tylter eed* dictis, de communibus hinc inde recipiendi tamen legalibus se defendere obligentur. Insuper quicunq. leges aliquas, qualescunq. fuerint, infra terminos villæ firmaverint, eisdem infra eosdem mi-

impleant et exsolvant. Ceterum dictis villanis et eorum cuilibet concedimus, et hanc gratiam facimus specialem, quod, ubicunq. infra regni nostri terminos devenerint, ratione bonorum suorum, quæ secum duxerint, ab omni solutione telonii sint per præsentes liberi pariter et exempti. Qvos etiam vel eorum quemlibet ad firmationem denominationum, quæ *Næfn* dicuntur, coarctari nolumus, nec ad alia placita, nisi ad sua propria aliqualiter evocari, nisi de nostro mandato speciali. Item concedimus, quod fiant termini pacis ipsius villæ ad terminos *Ovre-led* in parte orientali, *Svortebeck* ad partem meridionalem, *Porbros* ad partem occidentalem, ad medium passagii torrentis inter villam *Stubbekiöbing* et insulam *Bogö* ad partem septentrionalem ab eadem villa. Item, si quis aliqvem vulneraverit, membrum amputauerit, occiderit, *Herwerck* commiserit, currum cum uxore et utensilibus everterit, navem ad mare paratam cum mercimoniis submerserit, seu alia similia vel peiora commiserit, læso duas marcas puri argenti, nobisq. tantum et villæ tantum, ultra quod in libris legalibus continetur, persolvat. Item dimittimus eis pascua pecorum suorum cum fundis, sylvis et pratis inter prædictam villam et *Pribröd* ad austrum a villa prædicta ad occidens ad rivum dictum *Skelbek*, unde vicinis eorum præjudicium aliquod nolumus generari. Quos quidem fundos, sylvas, prata et pascua possederant temporibus progenitorum nostrorum ad centum annos et ultra pacifice et quiete, salvis nostris terris et agris cum eorum pertinentibus universis. Item volumus, ut hospites non vendant nec emant in foro villæ, seu infra terminos eiusdem, in præjudicium consulum seu villanorum absq. eorundem licentia et consensu. Item volumus et mandamus omnibus in eadem villa *Stubbeköping* habitantibus, ut omnes exsolutiones ad jus nostrum Regale spectantes, tam impositas non solutas, quam imponendas, cum prædictis villanis, qui huiusq. dictas exsolutiones exposuerant, exponant, de cætero non recusent, quod etiam per omnes alios bona sive terras in dicta villa possidentes, fieri volumus, prout ipsis per consules ibidem opportune impositum fuerit et injunctum, tali conditione mediante, quod quantum de dictis exsolutionibus ad nostros famulos in prædicta villa seu extra residentes juste exsolvendum devolutum fuerit, nobis in eisdem exsolutionibus debeat defalcari. Unde sub

ob-

obtentu gratiæ nostræ firmiter inhibemus, ne quis aduocatorum nostrorum, eorundem officialium, seu quisquam alius, cujuscunq. conditionis vel status existat, prædictos villanos, vel de ipsorum familia aliqvem, contra hujusmodi libertatis gratiam a nobis indultam præsumat aliqualiter impedire, prout ultionem et indignationem nostram Regiam duxerit euitandam. Datum *Nicopiæ* in Falstria Anno Domini 1354 ipso die Philippi et Jacobi apostolorum, in præsentia nostra, nostro sub sigillo præsentibus appenso in testimonium præmissorum.

S. 305. Biskop Hemmings (ikke Hennings) Gavebrev forefandt Langebek i Ørnhjelms Diplomatarium. Tom. VI. p. 233. Af denne saavelsom af de flere lignende Donationer lærer man at kjende den Tids Lærdes ikke ubetydelige Bibliotheker.

Nouerint uniuersi, quod nos *Hemmingus*, Diuina miseratione Episcopus Aboensis, donauimus Ecclesie Aboensi infrascriptos libros circa annum Domini Millesimum trecentesimum quinquagesimum quartum, videlicet postillas Lyre super totum vetus testamentum in quatuor voluminibus et per totum nouum testamentum in duobus voluminibus et unum volumen morale Super utrumque testamentum. Item Libros juris canonici videlicet Decretum decretales Sextum et Clementinas cum glossis ordinariis. Item Archidiaconum et Johannem andree super Sextum. Item Catholicon cum Rosario et quandam Summam magnam que vocatur astensis. Item textum Sententiarum cum duobus scriptis Super illos, videlicet uno Hanibaldi de ordine predicatorum et postea Candinalis super totas Sententias et alio satis diffuso super quartum tantum. Item moralia Gregorii super Job in duobus voluminibus. Item in uno volumine quatuor libros Damasceni, ysidori de Summo bono, Jeronimi super Marcum, undecim libros Anshelmi, pastoralem Gregorii, et Ambrosii de officiis. Item in uno volumine librum de consideratione Bernhardi et epistolas suas diuersas, cum omelia sua super missa. Item librum de proprietatibus rerum. Item Racionale diuinorum officiorum. Item Sermones *Jacobi* de Cansanno. Item Holkot super librum Sapientie. Item Innocentium super decretales. Item Summam *Ganfridi* cum cauillationibus Magistri *Johannis* de Deo, et Summa super officio aduocationis

 in

in foro Ecclesiastico et Summa Egidii cum notabilibus decretalium et textu clementinaris sine glosa in uno volumine. Item Antiquum Psalterium cum Glosa ordinaria. Item Bibliam, item librum de diuinis officiis. Item formularum de diuersis formis literarum et processuum. Item Summa Decani Upsaliensis. Item summam distinctionum Fratris *Nicolai* de Gorham, de ordine fratrum predicatorum, item menipulum florum. In cujus donationis euidentiam Sigillum nostrum presentibus est appensum. Datum Anno ut supra.

1 3 5 5.

S. 306-7. Documentet om Skagens Byes Ophav lyder saaledes:

Omnibus præsens scriptum cernentibus *Thorchillus Hwal*, centum annorum ætatem habens, *Tucho Tuuæssön* LXX. annorum, *Nicholaus Sody* LXX. annorum, *Nicholaus Blyskæ* L. annorum, *Johannes Nicholai* XL. annorum, *Nicholaus Andreæ* L. annorum, *Sweno Hinrici* LX. annorum; et *Germundus Smith* L. annorum, bondones in Wændesysel, terrarum posessores, salutem in Domino sempiternam. Notum facimus universis, præsentibus et futuris, qvod in verbo veritatis nostræ et fidei protestamur, et amodo protestari nos ástringimus per hæc scripta, cum unqvam fuerimus in posterum reqvisiti: nos à progenitoribus nostris verissimè intellexisse, qvod qvidam Regum Daciæ, condam pro tempore regnans, apud qvendam bondonem, *Thorchillum Skarpæ* nomine, ipsis temporibus in Oorn habitantem, in venatione hospitatus, eidem *Torchillo* totum campum Skaghen attinentem pro pascuis jumentorum suorum indomitorum accommodavit, rogatus per eundem. Qvorum jumentorum pastor, *Thronder* nomine, piscaturam in Skaughen primitus inveniens, primam domum in campo Skaughen ex parte dicti *Thorchilli* instauravit; et postea qvam plures alii ex parte ejusdem *Thorchilli* ibidem ædificaverant successivè. Præterea, ut pro certo scimus, veraciter attestamus, qvod à rivo ab oriente à Hosyo videlicet inter Hosyo et Refen sito, et usq. ad extremum Skaugheref, Regis littus maris, dictum Kunghsforstrand, ab antiqvo fuærat, et adhuc esse dinoscitur in præsenti, nunqvam per aliqvem ædificatum, anteqvam terra Juliæ per guer-

guerram Dominorum, ante paucos annos jam transactos subversa fuerat et oppressa. Insuper asserimus, sicut prius, qvod possessores prædicti campi Skaughen, pisces dictos Markfiskæ, videlicet de qvalibet taberna duos pisces, vel sex sterlingos, pro cremalibus et aliis necessariis ex ipso campo provenientibus, ad usus suos percipere consveverunt. In cujus rei testimonium sigilla nostra præsentibus sunt appensa. Datum Anno Domini Millesimo CCCL qvinto, Dominica secunda post Pascha.

S. 308. Den Dom, hvorved Valdemar vandt adskillige Sogne tilbage til Kronen, og som giemmes i Geheimearkivet, lyder, som følger:

Omnibus presens scriptum cernentibus *Paulus*, Episcopus Arusiensis, *Nicholaus* de *Lembek* dapifer, *Palno Jönsson* Marskalcus, et *Nicholaus Buggy*, milites, et *Nicholaus Jönsson* de Keldebek, armiger, iusticiarii deputati placiti justiciarii generalis, salutem in Domino. Tenore presentium recognoscimus et publice protestamur, quod sub Anno Domini M°CCC°LV°. sabbato proximo post diem beati Johannis ante portam latinam, *Arusius*, coram nobis propter hoc specialiter constitutus dominus noster karissimus, Dominus *Waldemarus*, Danorum, Sclauorumq. Rex, dominum *Stygotum Andersson*, militem, *Johannem Æuær*, et *Suenonem rusticus*, armigeros, legaliter incausauit, dicens, eosdem bona infrascripta, videlicet dominum *Stygotum* in Galtenherret, Brofyerthingh, in quo sunt parochie Niclestorph, Wærum, Örum, Larbyergh et Haslum, *Johannem Æuær* in Hawelbyergherret tres parochias, videlicet Hoslef, Wythyestorph et Wythyeslöf, et *Suenonem rusticus* ibidem tres parochias, videlicet Gerninge, Guthelef et Salæ, minus iuste ac illegaliter contra coronam Dacie per plures annos tenuisse et similiter occupasse. Dominus vero *Stygotus* prædictus per dominum nostrum Regem, vt premittitur, incausatus, recognovit se dictum Brofyerthingh vna cum quinq. parochiis in eodem contentis, superius nominatis, per viginti annos et vltra, et *Johannes* AEuær tres parochias in Hawelbyergherret prescriptas per multos annos similiter minus iuste tenuisse. Nos igitur, auditis impeticionibus domini nostri Regis *Waldemari* et responsis dictorum Domini *Stygoti* et *Johannis* AEuær, habita matura deliberatione et inquisitione diligenti, predictum Brofyerthingh cum quinq. parochiis

us-

superius nominatis in eodem contentis, tres parochias in Hawelbyerghe-
ret, quas *Johannes* AEuær tenuit, et similiter tres pasochias ibidem, quas *Sueno rusticus* tenuit, pro quarum iniusta detencione per ipsum per plures annos facta coram nobis legaliter eonuictus extitit, dicto Domino nostro Regi *Waldemaro* legaliter adiudicavimus, et adhuc per presentes adiudicamus, perpetuo possidenda.. Pro quorum quidem bonorum detencione minus iusta sepedicto domino nostro Regi ius in placito iusticiario firmauerunt. In cujus rei testimonium et cautelam Sigillum placiti iusticiarii legale vna cum sigillis nostris presentibus est appensum. Datum anno, die, et loco supradictis.

4^{tum} et 5^{tum} Sigilla absunt.

1 3 5 6.

S. 325. De her anførte skaanske Privilegier har Langebek udskreven af en Papirscodex paa Universitetsbibliotheket indeholdende den sjellandske Lov. (N. 28. 4to.)

S. 334. Det Document, hvori forekommer hasta legalis, har Langebek 1753 faaet meddelt af Doctr. Serenius, og er samme taget af en Pergamentscodex som tilhørte Nydal Kloster.

Omnibus præsens scriptum cernentibus *Karolus Magnusson*, principator prouincie *westrahærat jn nywdhinghia*, salutem in domino sempiternam. Tenore presencium constare volo tam posteris quam presentibus omnibus, Domesticam *Ragnildis* relictam *Martini Benedictsson* bone memorie, et Beronem filium eiusdem domestice, *hastam legalem* comparacionis et confederacionis prediorum que Hergerus de hogh in langrrwm veredicis testibus infrascriptis dudum comparauit, primo *Kanuto Bosæ*, *Svenone Quinngusson*, *Gywrdero* fratre domini *Haquini* curati ecclesie *Hielmerydh*, *Esgero* in Knustorppe, *Johanne* de Swndrydwm cum filio suo *Magno*, cum omnibus istis in prouinciali pretorio manibus prescriptorum virorum tenentes jura prenotate haste eamque legaliter tangentes cum reliquis viris aliis testibus consequentibus videlicet *Clemente Scoperiis*, *Johanne* de Rolfftorppe, *Laureucio Tordasson*, *Nicolao Bænamagh* et *Jowan Ræaph*, juretenus cum juramento prefato Hergero et suis veris heredibus cum omni jurediccione legali predicta

pre-

predia amotis omnibus illis prediis sibi suisq. certis heredibus irreuocabiliter possidenda publice assignandum. In cuius recognicionis euidenciam firmiorem sigillum meum presentibus est appensum. Datum in curia *Langxrwm* Anno domini M°CCC°L° sexto, feria secunda post dominicam palmarum.

1 3 5 8.

S. 359. Hertuginde Rigizes ell. Ricardis's Skrivelse har Langebek udskreven af den i Gehejmearkivet opbevarede Original som er paa Pergament, og lyder saaledes:

Notum sit omnibus presentes literas visuris et audituris, presentibus et futuris, quod nos *Rikardæ*, Dei gracia Ducissa Sleswicensis, Domino nostro, Domino *Waldemaro*, Dei gracia Danorum Sclauorumq. Regi illustri, graciose supplicauimus, vt terram *Alse*, quam de nobis manu armata optinuit, Castrum *Sunderborch*, quod sibi et gracie sue assignauimus, nobis intuitu precum nostrarum dimitteret et amore gracie sué resignaret, quod nobis graciose annuit, tali condicione, quod dicta terra *Alse* et exactio dicta *Sundweth*, cum omnibus castris et municienibus in ea existentibus, nec non omnes dictam terram et exactionem inhabitantes, filii ipsorum et famuli, dictum eciam castrum *Sunderborch*, et omnes seruitores nostri, qui in posterum in dicto castro permanserint, meliora dicti domini nostri Regis Dacie facient, nec eius pessimum machinari debeant aliquo modo, facto vel consilio, toto tempore quo guerra ista durauerit. Insuper Dominus Dux Sleswicensis, Dominus et maritus noster, nullum vsum, commodum, promocionem, vel imperium de dicta terra vel de dicto castro, ipse vel eius seruitores et et adiutores quicunqve, pendente dicta guerra percipere debeant, nec eciam dictus dominus Dux, si aliquando ad dictum castrum vel terram venerit, in eo vel ea vltra duos dies vel tres ad vltimum permaneat. Hoc addito, quod cum pluribus quam viginti ad dictum castrum vel terram non accedat, et interim, quod ibi fuerit, nichil de castro vel de terra, quoad sui vtilitatem vel promocionem, disponet, quod in dampnum dicti Domini nostri redundare poterit, omnibus falsis articulis effugatis. Si vero dictus Dominus noster Rex vel eius seruitores ante dictam terram vel supra dictam terram venerint, Nos, nos et omnes nostri

pro-

promouere debemus, et omnia in melius commutare. Et si dictus Rex vel eius seruitores angariati ad predictam terram vel castrum venerint, hos promovere et tenere debemus usqve quod commodose et secure ad propria ipsorum redire poterint. Omnia ista placitata ita diu stare volumus, quod guerra ista fuerit cedata et finita. Si autem treuge fuerint recepte, et non totaliter guerre finite, hec treuge dicto domino nostro Regi nullum preiudicium generabunt. Qvando autem dicte guerre finite fuerint et concordate, si tunc dictus Dux dicto domino Regi supplicare voluerit, hunc dictus dominus Rex de caucione literarum presencium habebit supportatum. Depactionem autem, quam dicto domino nostro Regi Communitas terre promiserat, integraliter leuabit. Si vero dicti Regis et domini nostri seruitores bona aliqua in dicta terra de jure habuerint, hiis libere gaudere debent. Ad tenendam autem totam istam placitationem, nos omnes, dictam terram inhabitantes, manu coadunata fide et sigillis nostris obligamus, videlicet *Kanutus Frese*, miles, *Rauen Meseke*, *Ripen Rutzen*, *Kørlewitz*, *Wogen Nielsson*, *Kristrien Sture*, *Raleuestorp*, *Johannes Erici*, *Petrus Basse*, *Petrus Dæ*, *Trugillus Niclesson*, *Marquard Gøreze*, *Laurentius Petri*, *Kalle Takesson*, *Nicholaus Clausson*, *Petrus Kule*, *Iuer Fredeberson*, *Claus Mede*, *Kristiern Tomesson*, *Tuko Lille*, *Nicholaus Tomesson*, *Skrødere*, *Kopper*, *Petrus Wrese*, *Kalye Bardewik*, *Herman Lagesson*, *Rodolf Wrese*, *Jesse Grubbe*, *Jesse Wrese*, *Palno Dæ*, *Hinricus Jensson*, *Knut Tukisson*, *Ago Lyle*, *Petrus Puk*, *Petrus Esesson* et *Nicholaus Skitta*, Sigillis pro non habentibus. Sigilla et fide media promittimus ista tenere. Datum *Sunderborch*, die Gerwasii et Prothasii, Anno Domini MCCCLVIII. nostro pendente sub Sigillo in premissorum caucionem firmiorem.

Præter Ducissæ adfuerunt 22 Sigilla, partim læsa, ex qvibus quinqve avulsa sunt.

In tergo:

Hertoghinne *Rixe* breff vm Sondreborgh oc Alsse at hun thet haffthe aff Konnng *Woldemar*.

S. 364–65. Det her omtalte Segl findes saaledes hos Saxdorph i Reimfranzkes 2den Del, Bladet 31–32.

Wi

Wi *Magnus*, medh Gudz Nadh Konunger Swerikis, Norighes oc Scanes, gørum thet allum Mannum witerlikt, at for then sculd at war kåre Son *Eriker* hawer til war ganget, oc oss fulla makt gifwit a sina veghna, hetherlikz Fadhers Biscop *Niclisâ* aff Linkøpunge, Herra *Eringislâ Jerlsens* aff Orknøum, Herra *Niclisâ Turessons*, Riddåra, oc alla andra sinna oc therrå thienarå, vinir oc hielparå, vm Hws oc Land, skilnadh, missthykkio oc vminne, som hawa warit giordh i hwat mato thet håltz til komet år, oss, ware kåre Husfru, warom Son *Haquone*, allum warom oc therra thienarum, mannum, vinum, oc hielparum, sårdelis hetherlikom Førstå, warom kårå Brodher Konungh *Waldemar* aff Danmarck, hans thienarom oc hjelparum medh minne at enda eller råt, til taknum til oss warre kåro Husfru, warom Son *Haquone*, oc hetherlikum Fadher Herra *Jecop* Ärkebiscop aff Lund, vm nokor wil amote thy minne tala, ther wi them sighiom, tha jettom wi oc lofwum thet minne oc råt sighiå, oc kunnugha mellum oss, warrå kåra Husfru, wars Sons *Haquonå*, warra oc therrå manna, thienara, vinir, oc hielparå fornepmdå a eno sidho, wars kåra Sons *Eriks*, hans manna, thienarå, vinir oc hielparå, a adhra sidho, Dominica Reminiscere hår nåst komande, i Helsinghborgh, epther waro båtzstå samwite, oc therra godha manna radh, som wi wilium til war takå, fore Gudz sculd, oc thåss kårleks sculd ther wi hawum til war Son *Erik*, Rikesens manna, oc alls Rikessens nyt oc bestandelse. Framlethes lofwom wi, oc jettom stadhlikå medh thenno Brefwe, at tha wi thet minne oc råt kunnoghat hafwum, oc war Son *Eriker* ther widh blifwa wil, oc fulkompnat hafwer alt thet hanum sigx, som hans Breff sighiå, ther han a thenno Sonona gifwit hafwer, sculum wi hanum Helsinghborgs Hws medh Sann frålsleka i allum stykkiom ater andwardha vtan alt hinder, innan atta dagha epter thet at thet fulkompnadh år som wi hanum sighium. Kan thet oc swa wardhå, at wi fran fallum innan then fornempda dagh før ån wi minne eller råt sakt hafwum, tha wilium wi at then Høwetzman, som Huset inne hawer aff wara veghna, scal thet andwardha waram Son *Erike* fornempdom oc engom adhrom, epter thy ther thess Høwetzmanzens Breff ludha scal, hwilkit wi lofwum hanum scula låta andwardha innan then daghen ther før år saghther. Til

thess at all thenna fornempda stykke thess stathughære bliwen, tha lofwa ma oss thesse warre godhe Mån: Herra *Laurinz Karlsson*, *Andres Niclisson*, *Herman van Vizen*, *Throtte Påthersson*, *Magnus Gislasson*, *Påther Stigxsson*, *Lymwardh Horaldzsson*, *Påther Lindormsson*, *Magnus Sturå*, Riddarå, *Magnus Gregersson*, Laghman aff Vplandom, *Bo Jonsson* oc *Niclis Erikxsson*, oc såtia thera Incighle medh waro fore thetta Breff. Hwilkit giort war i Lund, Anno Domini millesimo CCC^C^L. octavo, feria secunda proxima ante Luciæ Virginis.

S. 365-69. Benekin Henrichsens her extraherte Testament har Langebek 1754 udskreven af Originalen paa Pergament i Antiqvitetsarkivet i Stokholm.

S. 371. Brevet, hvori Mannebøden nævnes, lyder saaledes:

Ollum godum monnum þeim sem þetta bref sea æder hæyra sendir eiriker þordarson oc þostein Jomarsson Qv. Gs. oc sina, mitt gerum yder kunnigt, at þar varum mit i hia a *stendio* i *soknadall* i *sogne* er Herra *Gisbrikt* biscop i borgim vittiade heilagra kirkna i fyrnemdo sogne nesta epter *mandaudan* en þeir heldo hondum saman Sira *þorer fridriksson* af eine haolfuo en af annare Gunnar þosteinsson med þui skilorde at fyrnemder Herra þorer gaf adernemdum Gunnare fiughura þriderlinga bol jardar j *Kalfhagha* er ligger i *hæfuersloar kirkiusokn* a *folke j. sogne* frialsa oc heimula fyre hueriom mane at gera af þet sem han vilde oc hans erfuingiar til efuinligrar eignar med ollum Innendum til liger oc legit hefuer fra forno oc nyio vttan gars oc inan til rettra ændimerkia. Ok til saninda her vm settum mit okor Insighli fyre þetta bref er gort var a *stendio* manadagin nesta efter *bretifuo* mösso a þridia are rikis okars virdulegs herra Herra Hakonar Noreghs Konunghs.

S. 372. Originalen til Johan Niclisons Testament forefandt Langebek 1753 i Antiqvitetsarkivet i Stokholm.

1359.

S. 381-82. De pommerske Hertugers Forsikkringsbrev lyder saaledes i den plattydske Original:

Wi

Wi *Bugyslaf*, *Barnym*, vnde *Wartyzlaf* Brodere, der Wende, Cassuben, Pomerenen vnde tu Stetyn Hertoghen, vnde Forsten tu Rugen, Bekennen, dat wi mit guden Willen, vnde mit beradem Mude tu vnses leuen Heren Deneste, Konningh *Waldemars* der Denen vnde der Wende, vnde sines Sones Jungheren *Cristoferes*, sitten Willen, mit Liue vnde mit Gude, vnde mit al vnser Macht, vnde willen dar by bliuen; vnde willen vns mit nynem Heren beweren nummermer dat ieghen[vnsen Heren den Konningh vorbenomet is. Mer wi willen en behulpen wesen, wor is en Not vnde Behuf is tu allen Tyden vnde vp alles Wene wor is en vp] Not is mit al vnser Macht. Vortmer vmme den denest, den wy en don scolen van dem Vorstendom tu Rugen, dat wi van en tu Lene hebben, den scole en don gantzliken des wi en dar afplichtecht syn mit allen Truwen. Tu ener Tughinge vnde Bekantnisse desser vorbescribenen Stucke, So hebbe wy vnse Ingheseghele an dessen Brif ghehanghen. hir ouer hebben ghewesen Greue *Johan* van Gutzekow, *Clawes Kolner*, *Engelke Manduuel*, *Henningh* van Penitze, Riddere, vnde Swantis Haze, vnse Marschalech, Knech, vnde vele anderer bederuer Lude, de wol truwe werdech sin. The ghenen vnde schreuen vp dem Hus tu Alholm, na Godes Bord drutteyn hundert Jar an dem negheden vnde vifteghisten Jare, des Dinghisten Dages, de neghest kumt na dem Sundaghe als me singhet qvasimodogeniti.

S. 387-88. Kong Magni Skrivelse udcopierte Langebek af det Peringskjoldske Diplomatarium Tom. VII.

S. 395-96. Magister Peder Niclessons Testamente fandt Langebek i Original i Antiqvitetsarchivet i Stokholm, og en Afskrift deraf i en Pergamentscodex i Lund.

1360.

S. 402-3. Dette Udkast til Forlig mellem Kongerne Valdemar og Magnus har Langebek udskreven af Originalen i Gehejmearkivet, saaledes lydende:

Notandum, quod inter Dominos Regem Swecie et Regem Dacie in hunc modum exstitit placitum, quod quatuor de hominibus Domini Regis Swecie et quatuor de hominibus Domini Regis Dacie super omni-

 ni-

nibus et singulis discordiis, litibus, controuersiis et discensionibus, inter ipsos Dnos Reges in hac guerra motis et habitis plenariam concordandi eos per viam justicie vel amoris habeant potestatem. Si vero predicti octo viri concordare non poterint in premissis, extunc Dnus. *Ericus* Dux Saxonie et *Hinricus* Comes Holtzacie tanquam superiores hujusmodi causas et placita sibi assumant, per viam equitatis, justicie et amoris discernendi et meliori modo, quo scierint, finaliter terminandi, prout hoc juramentis singuli, si necesse fuerit, voluerint affirmare. Si vero predicti Domini Dux et Comes hujusmodi causis non potuerint interesse, tunc loco illorum sint Domicellus *Cristophorus*, filius Dni. Regis Dacie predicti, et Dnus. *Nicolaus* Comes Holtzacie, et eadem autoritate et potestate prout predicti Dni. Dux Saxonie et *Hinricus* Comes Holtz. perfruantur. Si vero Dnus Rex Swecie placita predictorum non deducat in effectum, extunc viginti viri fide digni ex parte dicti Dni. Regis Swecie infra quindenam post terminum per placitatores predictos ipsis assignandum *Kopenhauenis* Selandie intrabunt ad manendum, et de dicto loco minime recedendum sine voluntate dicti Domini Regis Dacie et licencia speciali, anteqvam placita supradicta per Dnum Regem Swecie integraliter in effectum deducantur. Quos quidem viginti viros predictus Dns. Rex Dacie in eundo et ibidem morando et ad propria recedendo plenarie securos et precautos conservabit pro se et pro omnibus et singulis coadjutoribus suis in presenti guerra, et pro omnibus amore sui quodcunqve facere vel omittere volentibus, absqve omni prava arte. Si verò predictus Dnus. Rex Dacie hujusmodi placitum predictorum non deduxerit in effectum, extunc viginti viri fide digni ex parte Dni. Regis Dacie infra quindenam post terminum per placitatores predictos ipsis assignandum Helsingborch Skanie intrabunt, ad manendum et de dicto loco minime recedendum sine voluntate dicti Dni. Regis Swecie et licencia speciali, anteqvam supradicta placita per dictum Regem Dacie integraliter in effectum deducantur. Quos quidem viginti viros predictus Dnus. Rex Swecie in eundo et ibidem morando et ad propria recedendo plenariter securabit et precautos conservabit pro se et pro omnibus et singulis coadjutoribus suis in presenti gwerra, et pro omnibus amore sui quodcunq. facere volentibus vel ommittere, absq.

absq. omni prava arte. Item omnes captivi ex utraq. parte, qui adhuc certificationem super taliationibus suis non fecerunt, habebunt inducias usq. ad terminum, quo predicti Dni. Reges cum placito supradicto convenerint, et tunc quiti et soluti dimittantur. Item quicunqve predictorum Regum contra alium prius delinquat, primitus emendabit. Acta et facta sunt hec placita Ripis anno Dni. MCCC sexagesimo, Sabbato post Purificationem beate Virginis. Presentibus honorabilibus Viris et discretis Dnis. *Petro Ripensi* et *Magno Burglanensi Episcopis, Nicolao* de *Lembec, Erlando Kalf* et *Borchardo* de *Otzehude, Militibus, Volrado Lytsowen, Kanuto Buggy, Thome Niclesson* et *Moltoue Dus, Armigeris.* Quod nos *Nicolaus Lembec,* Miles, et *Kanutus Buggy* appensione nostrorum sigillorum protestamur.

(Sigilla desiderantur.)

S. 404. Originalen til Hertug Barnyms Qvittering ligger i Gehejmearkivet.

1361.

S. 440-41. Denne Ægteskabscontract, som Langebek har udskreven efter Originalen, lyder saaledes:

Wy *Haquyn* van der gnade godes Koningh to Norweghen enbeden ewyghen heyl in gode alden ghenen, de dessen bref seen edder hören. Bekennen vnde betüghen openbaren in desser scrift, dat myt willen vnde myt volborde vnses leuen heren vnde vaders Her *Magnus* des Koninghes to Sweden vnde to Norweghen vnde myt rade der eraftighen Heren vnde vadere in Gode Hern *Peters* des Ercebiscopes to Upsal, Her *Nickels* to Scare, Her *Truwels* to Strengnes, Biscope, vnde vnser menen Raatgheuere twysschen vns, af eyne syed, vnde deme edelen manne Greuen *Hinrike* Greuen to Holsten vnde to Størmeren, af anderen syed, vmme nüttecheyt vnde vromen vnser Ryke to Sweden vnde to Norwegen ghedeghedinghet ys in desser wyes. Dat wy des sülnen Greuen *Hinrikes* Süster Juncvrowen *Elseben* nemen scølen to wyue, de wy alrede hanttrüwet hebbet. Dat dat yo scheen scøle, dat loue wy Koningh *Magnus* to Sweden vnde to Norweghen, myt vnsem Søne Koningh *Haquyne,* vnde he myt vns to holdende in guden truwen. Wan dat scheen

scheen ys, So scole wy Koningh *Magnus* vnde Koningh *Haquyn*, vnde vnse rechten erfnamen holden vnde volteyn Greuen *Hinrike* vorsproken, vnde Greue *Clawese*, vnde eren rechten erfnamen. Alle de deghedinghe vmme denest vnde vmme alle stücke, also to *Lunden* deghedinghet wart, dar vnse veddere vnde vnse Raatgheuen ouere weren in beyden syden. Were dat der jeneghehande dingh anville, dat wy Koningh *Haquyn* de vorbenomden Juncvrowen *Elseben* to wyue nichten nemen, des God nichten wille, queme de vorbenomede Greue *Hinrik*, Greue *Clawes*, edder ere rechten erfnamen des in jeneghen schaden, des scole wy se vntledeghen vnde schadelos holden in aller wyes, vnde gheuen vns des ouer. Dat alle vnse maan in beyden Ryken to *Sweden* vnde to *Norweghen* een scolen behelpen wesen des. Vnde syk to een keren myt Sloten vnde myt landen, also langhe, went se al eres schaden vnde aller bewernisse hebben enen gantzen redeliken ende. Och en schole wy see myt nenen stücken süluen nedderen edder krenken edder jeneghem manne dar to beholpen wesen. Och beghere wy Koningh *Magnus* vnde Koningh *Haquyn* Koninghe to Sweden vnde to Norweghen, Greuen *Hinrike* vnd Greuen *Clawese*, vnde eren erfnamen gudliken to doende dor vrüntscap vnde denestes willen, des wy hopende syen, also vns boret, vnde bekennet openbare in desser süluen Scrift, dat wy een vnde eren erfnamen vnse münte to Kalmeren laten vnde seed hebben to deme Slote to Kalmeren vnde to der voghedye mit alleme Koningliken rechte to besyttende, vnde myt aller nüt vrygh vnde vnbeworen vor vns vnde vor jeweliken van vnser weghen, also langhe bed wy vnde vnse erfnamen een vnde eren rechten erfnamen de summen des sulners dar wy een Kalmeren vnde de gantzen voghedye vorgheseed hebbet vnde nøgaftighen bereed hebben gantzliken vnde altomale. Vnde wy Her *Eringysel Sonesson* Greue, Her *Benedik Philippesson*, Her *Herman van Vitzen*, Her *Karl Vluesson*, Her *Trotten Petersson*, Her *Leneward Harolsson*, Ryddere, *Anand Hennynghesson*, *Aryth Ketelsson*, Knapen, bekennen, dat wy aldesse vorsproken stucke, de hyr screuen staen, by vnser Heren der Konynghe hete vnde wyllen, vnde myt volbort beyder Ryke to *Sweden* vnde to *Norweghen* ghedeghedinghet syen louen myt een to holende stede vnde vast ane arghelyst, in

gu-

guden truwen, vnde hebben vnse Inghesegbele ghehenghet vor dessen bref myt vnser Heren Inghesegbelen, wetendes vnde myt wyllen. Ghegheuen vnde ghescreuen na godes bord Dusent Jar dre hundert Jar in deme een vnde sesteghesten Jare, in sunte Peters vnde Paules daghe der heylighen Apostelen.

S. 445. Stadfæstelsen af Visby Byes Privilegier har Langebek udskreven af den originale Vidisse i Gehejmearkivet.

Wy WALDEMAR van godes gnaden Køningh der Denen vnde Wenden vnde CRISTOFFER vnse Søne van den suluen gnaden Hertoghe to Lalande, bekennen vnde betughen openbare in dessem breue, dat wy bestedeghen den wisen vnde ackboren mannen Borgermesteren, Raedluden, vnde der Menheit vnser Stad to *Wisbu* vnsen leuen vnde ghetruwen alle rechticheid vnde vrigheit, de se van olders hebben ghehat. Vortmer vorlyge wy en sunderlike gnade, dat se zulke vrygheid hebben scholen in den vorstranden vnses Rikes to Denemarken, alse andere vnse Stede hebben in dem suluen Ryken ligghen. Ok scholen se vnde de eren veilighen bruken eres gudes in vsem Rike. Ok ghunne wy en erer *Munthe,* also se van oldes hebben ghehat. To tughe desser deghedinge, de hir an vnde ouer weren, dat sint de Hochgheboren Vørste Hertoghe *Erik* van Sassen, Her *Clawes* van *Lembeke,* Her *Henningh* van *Podebuz,* vnde Her *Woldemar Zappe,* Ritter, to Orkunde alle desser vorscreuenen stucke stede vnde vaste to holdende, hebben wy vorbenompden WOLDEMAR Køningh to Dennemarken vnde CRISTOFFER Hertoghe to Lalande vnse inghezegele ghehenget an dessen breff, de ghegeuen vnde screuen is na godes bord Dusend drehundert in deme en vnde sestighesten jare, in sunte Olaues daghe des hilligben Køninghes.

S. 455. Erkedegn Johan Stigsons Testamente udskrev Langebek 1754 efter Originalen i Antiqvitetsarkivet i Stokholm.

S. 456. Denne her anførte Bevidnelse haves i det langebekske Diplomatarium, saaledes lydende:

Omnibus presens scriptum cernentibus *Nicholaus Lembek,* dictus *Mulerth, Johannes Nicless, Nicolaus Hasæ,* milites, *Astradus* Archidya-

dyaconus Ripensis, Frater *Johannes Egh* prior prouincialis Dacie, *Johannes Brön*, *Nicholaus Bernardi*, Canonici Ripenses, *Lagho Offæsz*, *Petrus Dån*, *Ericus Niclesz*, *Janekinus Jöpsz*, *Folradus Askenbergh*, *Hennekinus Teghemaad*, *Crestiernus Arnestsz*, *Nicholaus Brandroph*, *Andreas Bondæsz*, Ciues Ripenses, *Götscalcus Lembek*, *Fyllysz Kroogh*, *Sönnyk Arnestsz*, *Otto Snafs* et *Nicholaus Petersz*, Armigeri, Salutem in Dno. sempiternam. Notum facimus vniuersis tam presentibus quam futuris, Nos sub anno Dni. millesimo triscentesimo sexagesimo primo sabbatho proximo post epiphaniam ejusdem Dni. nostri Jhesu Christi, Tundris presentes fuisse, vidisse et audiuisse, quod illustris Princeps ac Dominus, Dns. *Waldemarus*, Dei gratia Dux Jucie, Venerabili in Christo patri ac Dno., Dno. Petro, Diuina miseracione Ripensi Episcopo, nomine dicte Ecclesie sue Ripensis beate virginis Marie, omne jus suum, qvod sibi vel ducatui jucie *in parochia Mykeltunder* competebat, in alto et basso, omnino penitus nil excepto, nec non et terras si quas habuit in eadem, donauit contulit et scotauit jure perpetuo libere possidendas, pro vsu commodo et voluntate Dni. Episcopi, qui ibidem pro tempore fuerit, integraliter ordinandas, Ita, quod memoratus Dns. Episcopus, qui ibidem pro tempore fuerit, vt premissum est, *quatuor anniuersaria*, videlicet vnum pro memorato principe Dno. *Waldemaro* Duce Jucie, vnum pro nobili Domina *Rikkarde* Ducissa vxore sua, vnum pro Domicello *Hinrico* filio eorundum, et vnum pro Domicello *Waldemaro* filio eorum jam defuncto, in dicta Ecclesia sua Ripensi, omni anno tenere debeat, cum candelis, oblacionibus atq. missis, vnde hoc omnibus, quorum interest vel intererit in futurum, tenore presencium publice protestamur. In quorum omnium certitudinem et euidentiam pleniorem, sigilla nostra presentibus sunt appensa, Datum Anno die et loco supradictis.

S. 459. Kong Hakons Brev af 15de Februar efter en Afskrift af Peringskölds Diplom. Tom. IX.

Wy *Haquon* meth Gudz naadh Konunger Suerikis ok Norikis kennomps meth thesso breffwe at wi meth rade samtykt oc godwilia wars aldra kæræsta fadhers Konung *Magnusa* ok Rikisins raadz i Swerike,

som

som i Vpsalum nær oss waro, tha wi til Konung wæliæs skuldom, tokom wi herra *Niclis Turesson*, som Lagmand i Østerlanden ær i thet kor oc wal som Lagmen i Swerige aff alder hafft hawa, swa som thesse: Lagmannen aff Uplanden, aff Sudermannalande, Østergøtlande, Tiihærædh, Vestergøtlanden, Nærike oc aff Westmannalanden, at the skulu Konung wælia ok til rike døma, særdeles forty at aff allom Biskopsdømom i Swerike agha tolff Men met therra Lagmanne, til Morastens at koma, oc thær Konung at wælia vpa aldz almogens wægna. Oc nu medhan Østerlandh thet ær eth Biscopsdøme oc eth Lagmansdøme, oc ware forældre haffwa thet æ i troskap oc i Kierlek funnet, tha ær thet wel møgeliket, at the i then heder ok Kerlek aff alder bliffuen, som annor Biscopsdøme oc lagmansdøme æra i Swerike, swa at hwario sinne Konunger wælias skal, tha skal Lagmannen komma meth Klerkom och tolff Mannom aff almoganom ok Konung døma aff aldz almogens wegna i Østerlande. Kan thet oc warda, at thet ær æntinge wm wintertiidh, eller weder thet fortaker, at Lagman met Klerkom oc almogha ey tymelika til thet Konunga wal komet gita, tha gudh wil at thet annan tiidh tima scal, tha scal thet Konunga walet ey hindres for the Dwalunna skuldh, uthan Lagman gøre thet then tiidh han først til Konungs komber, som han skulde haffwa giorth wm han i rættum tima komet haffde. Til witne oc ewerdeliken stadfestilse tessa breffs ok gyærningh sættyom wi wore Incigle met wars aldre kæreste faders Konung *Magnusa* Insigle for thetta Breff, oc met hederlika herra oc andelica fædra Incigle Arkibiscop *Pæders* aff Vpsalum, Biscop *Niclisa* aff Lincøpunge, Biscop *Niclesa* aff Scarom, Biscops *Thyrgilsa* aff Strenginesi, Biscop *Magnusa* aff Westeraros, Biscop *Hemings* aff Abo, oc Biscop *Thomasæ* aff Wexio, oc met andra flere aff waro Radhe, som tha nær oss waro, som æra, Herra *Eringisla Jærls*, Herra *Niclis Thureson*, Herra *Benedikter Philippusson*, Herra *Karl Ulffson* aff Tofftom, Herra *Gøtzstaff Arffuidsson*, Herra *Magnus Gislason*, oc herra *Narwa Ingewalzson*, Riddara, *Arffwidh Gøtzstaffsson*, *Bo Jonson*, oc *Finwidh Finwidson*; swena, Insigle. Actum et datum Upsalie Anno Domini Millesimo tricentesimo sexagesimo secundo, die beati Sigfridi.

S. 460-61. Denne, Kongernes Magnus's og Hakons Rettebod, hvis Datum ikke er ganske sikkert, haves i en tønsbergsk Pergamentscodex af de norske Love, hvoraf Langebek har udskreven den, som følger:

MAGNUS med Gudz nade Norgis, Swia oc Skane Konongr oc HAKON med same nad Norriges Konongr, sender ollum mannom verandom oc vidarkomandom, them som thette breff see eder høre, quediu guds oc sine. Aff thy at ver hafwom margfallilige vnderstadet then myklæ orætt, som vore bæermæn i *Tunsberge* hafua haft vm langen time oc oftelige hafwer veret kert for oss, at their na ingom inkaupom eder vtsolum, efter thi som gamel bæar rettr hafwer at forno varit oc HAQUONAR Konungs breff modur faders vors goder aminninger vatter, thet som i bönom var giort oc samtyct at ganga skall sire log oc Köpstade rætt i ollum stodom oc takmarkom i Norige. Fyrst at vphafue at tysker oc vtlensker, their som til Tunsberg sigla, dyrfuas at hafua Köp oc solur vider inlenska oc vtlenska adra mæn æn them som böen byggia som första Köp egie a ollum varninge til Tunsberg komende tæs oc anners at their samme tysker oc vtlensker selie allan sin varning er the indföre sina salom, som mangarar oc buder konor plegede seg med föde. Saa hafua oc försagda vtlensker i venin dreget at kaupa til lefnads nöt, swin oc sowde bade i by oc i bygdom, som slattemangere fordom i Tunsberge seg med födde. Thi vilium ver, at alle mæn viti, at ver tokum varn stad Tunsberg oc bæar mæn i guds vald vara vernd oc Konunglige traust til alla rettar mala fulkomlige forbiodande allom vtlenskom mannom til Tunsbergs komandom nokor kaup eder solur vider vtlenskra gesta eder inlenska at hafua, nemà vid sialfua böarmennena i Tunsbergi byggende, nema huar kauper eder sæll odruvis en fyrnempt HAQUONAR Konungs breff vatter ther vm gort vili sliku fyrer suara, som brefuet sialft vatter vm sik huar som smærom sæll eder kauper, oc ofwan a awara oss aff nyu VIII örtogar oc XIII mrk i brefua brott bæde then som odru viss sæll eder kauper. Biodom ver lagmanne varom i Tunsberge at segia logh oc döma efter fyrsagda HAKONAR Konungs brefue vbrygdeliga hedan aff, sa framt som han vill sins heiders niotande varda. Sa biodom ver oc bö-

böar mæn i Tunsbergi, hueriom i sina stett, fyrsagdan laga rætt at göma, som ther vili gangn aff hafua oc vars god vilia niotande verda. Framledis hafuom ver their nader ok skipan a giort med eder, at ver hafuom eder vnt oc atter gifuet med varom rettom Kerleka oc god uilia, som ver hafuom till eder. Fyrst at their skulu eiga oc after hafua, som at forno hefuer værit, tridiungen aff ollum saker örom them som till kan falla hedan fra, efter thi som logbok vatter, sialfuom bönom till vppe hellis. Ther med hafuom ver vnt eder at their skule mæga kaupa Korn, malt aff at gera innan böar til solur, sialfuom eder till meire nærenger oc afla. Thermed hafuom wer gifuet eder huarium vm seg fiortan alna langa tupt oc breida firer ofwan barda gard sa langt vp som Kartara husen stodo oc smidiu budiuner firir awstan barda bastofuo varo eder a at bygge mælto huss oc Kiulunr them som ey eigo seg sialfuer tompt firer vtten byn. Skal fehyrde var, logmadr oc fiorer rades mæn i Tunsbergi skifta süa tuptum manna millom, som ver hafuom them gefüet, efter thi ær them synist oc at höfuer. Thetta breff var giort i *Stokholme* a sunnedagen i tridie viko langa fasto, a tridie aare oc fiortucte rikis vars Magnusar, oc at sette aare rikis vars Hakonar, inciglad oss sialfuom hia varendom.

Thenne forskreffne Rettebott samtycte Cristoffer Konunger i *Oslo* i hans Kröning a sancti Swituni dag, Anno Domini MCDXL secundo, vnder hans Incigle.

Sameledis stadfeste oc fulburdede Konung Hanss samme Priuilegier oc Nader vdi *Bergen*, in prosestó visitationis Marie virginis, Anno Domini MCDLXXX sexto. Vnder hans Secrete.

1362.

S. 466.

I Aftrykket af Gavebrevet til Præsten i Dollefelt er hos Hofman indløbet nogle Feil, som ved Hjelp af Bidisfen i det Langebekske Diplomatarium blive at rette saaledes: I Lin. 1. pag. 45. er glemt princeps foran dominus. Lin. 2 staaer *gratis* istedenfor *contulit*, *Laalandiæ* for *Laulandiæ*. I Lin. 3 falder *dedit* bort. Foran Torstrup er glemt *dictam*.

Pag. 46 Lin. 3 for *primogenitorum* læs: *progenitorum*; for *vicinorum* læs: *nec non*.

S. 179. Gavebrevet til Rane Ejvindsen, tilligemed Vidisſen, hvori det er indført, har Langebek 1754 udskrevet af Hadorfs store Copiebog i Antiqvitetsarkivet i Stockholm.

Allom mannom them som thetta breff sea ædher høyra, sænda *Tokia Nichalusson* Erkieprost, *Simon Jonson* och *Hiærender Theraldason*, Korsbrøder i Aslo, *Simon Biornson* Lagman, *Askie Thorgeirson*, oc *Heilauger Mattison*, Radmen i Oslo, *q. G.* och sina. Kunnukt gørandæ, at vi varom i Sancti Halwardz Kirkia i Oslo, a freadagen nest firi Maromesso i lango fasta Anno Domini MCDXXX sexto, saghom ok inwyrdelika athugdum ok lasum breff wyrdeligs herra herra Magnus med Gwdz nadh vnder hans *Clemmo* Insigle ok vnder Drotning Blanzee ok vnder Insigli Son hans herra Hakons, allom them heilom ok vskadom ok vthan allan mistronath, swa ludande ord fra ord, som her æffter følgir:

Magnus medh Gvdz nadh Noregs Swia ok Skane Kononger, sender allom Mannom werandom ok widerkomandum, them som thetta breff sea ædhir høyra q. g. ok sina. Ver vilium at ther witir at sakor heler thianesto som *Rane Eiuindarson* haffuer oss gort och mykiuls ærfwades er han haffuer firi oss hafft bade vm husens byggning i Tunsberghi ok adra luti aff wara veghna, som ver hoffdum hanum i hender sutte, thy vilium ver at aller men viti at ver haffuum gefuet ok vnt aff varom rettom Kærlaika naadh ok mildæ fornensdom varom hæneligom snæumi *Rana Eiuindasyni* ok hans eruingum æfter han kommandom frielslegha till æighunum och till æffneleghs odals thesser vare anenffder Jorder, er swa hæita Snækkiastader er ligger i Vala sokn a Væstvold med holmanum som vttan liggir firi Snækkiastadum som Langorn heitter, ok ænstby ær ligger i Thiodalynghs Sokn a Vestfold, med allom theim lutum oc lunnyndom som till fornenffdra jorder haffuer leghet fra forno oc nya vttan gardz ok innan fiærdsær ok hæintholler firi hwarium Manne Rana ok hans Erffwingium forneffdar jordar at skiffta gaua giælda eder sælia huarium som Rana ok hans Erffuingi-

gium lyster. Kan ok nokor then ath finnas som swa fasnimiar ær eder skam syn, at a fyrsagdar jardar vill nokkrar till tolur væita, the firibiodom ver Rane nokkrom manne suor til at væitta nema fir siælffuum oss eder varom rettom effterkomandom, en firibiodom ver hwarium manne fyrnenffder Jorder eder warn god willia firi Rane eder hans erffuingium at hindra æder talma i nokrom lutt, nema hwar som thet geri vili, suara oss ok Kungzdomenom åtta Ørtoghum, ok trettan markum i breffua brott, ok thess meira som godom mannom vyrdalst hans brott høra effter laghum. Til sanynda ok mæyri stadfæsti vari gaffuor ok god villiar sættir war kære Pusa fru BLANZEA ok var kære son HAKON sin Insigli med varo firi thetta bref, er giort var, i *Stockholme* a Sunnudaghin i tridiu viku lange fastu i thridia are ok fiortukta Rikis vars MAGNUSAR ok a setta are Rikes vars HAKONAR, ok insiglaf oss sielffum hiauerandom.

Till sannanda ok meira visso her om settom vor Insigli firi thetta transcripta breff, som giort vaar atie och aro som firi sigher.

1363.

S. 514. Documentet om Stig Andersens Sjælegave udskrev Langebek 1762 af Originalen paa Pergament i det Rosenholmske Arkiv.

S. 516. Paa sin Aftegning af det Bondesønske Monument har Arkivtegner Abildgaard tilføjet en saaledes lydende Underretning:

"De grammatikalske Fejl i Inscriptionen blev aftegnet saaledes som de forefindes paa Monumentet. Dette Gravmonument, som er gjort af en udgraveret Messingplade fastnaglet til en blaagraa Marmorsten, ligger i Riber Domkirke i den middelste Gang oppe imod Chordøren. I den nederste Ende af dette Monument er det Stykke af Messingpladen borte, paa hvilket den manglende Skriftlinie af Inscriptionen har staaet. Besynderligt er, at dette Monument er bleven forsaavidt i Behold, da man kjendelig kan see af en Del andre meget gamle Gravstene, og de Metalnagler, som med Bly ere faststøbte i disse Stene, at de ligeledes har været beklædede med udarbejdede Messingplader, saasom den store blaagraa Sten i Choret, under hvilken der siges at Kong Christopher skal være begraven.

Terpager (Inscript. Rip. 64) kalder Borgemester Andreas Bondesens Hustru Alra Oda, men udentvivl staaer der i Inscriptionen "Alra q̄dā uxor," alene Figuren af Q staaer bagvendt."

S.

S. 517-21. Domsacten imellem Grev Adolph og Hamborgerne haves paa Latin i det Langebekske Diplomat. udskreven med Grams Haand efter Originalen.

1364.

S. 549. De norske Kongers Forordning om Prangeri og Kiøbmanskab har Langebek afskrevet efter en Copie i det tydske-Cancellies Arkiv.

Magnus oc Hokan mett guds nade Noriges oc Suia Konunga, senda allom monnom i Bergenn oc Bergwne fæhyrdsle, Qyædie gudz oc sinæ. Weer williom oc hafwom offta oc idnliga hörtt aff Rigsens Raade oc allom worum godum monnum flestum oc almugenum fiir oss oc kiert, att landet legst alt i audh mett thii att hiner goder mend, som Boell emffne willie wppehalda at heradom oc winda aaker oc engh kunde ey hion att faa, Saker thess at aller ther wago mendt som op alast willia leggia seg tiill Kaupskaper, Thar mett forderffuisth alt Riget oc landzfolcket. Nu saker thess att oss bör saa at skoda riigsens nytta oc gaffn i allom them luttom, som weer getom. Effter tui samwitti, som gudt haffuer oss leenth, oc waara goda manna raade. Thii fiirbiodom wiir mett thesso woro breffuo huariom manne Kaupman att warda, nema han eiga sielffuar XV mark forngiildar tiil Kaupöire aff sinom eignom peningom, wttan hwars mandz borgen wdlendskra eller indlenskra, nema huar som medt thii werder funnin, tha skal wptöcht wara fiire hanom oss tiilhanda huar peningar fiaar hans hand medt feer. Saa forbiodom wiir oc hueriom mannom fiærdekaup att heffua eller wti weriom kaupa eller sellia wttan saa myket som tiill kostar tarffuist skynsameligæ, oc i engom adrom stadom, end som att forno haffuer Kaupsteffna wæriit oc tackmarck, wnder tuilicker sekt, som fiiri siiger, oc aa offuan VIII ortoge oc XIII marck i breffuobrot wiider oss oc Koningsdomen. Fuldkomeliga forbiodande allom worum syslemannom, oc theira wmbodzmannom nogra thessa forbödna lutti stediæ, loffua eller tola, mote thessa wara skipan. Heller biodan wiir them att sökia alla tha oc wptaga fiir them, som mota gera thessi waare skipan forbode oc breeffue, er giort war i *Bergwn* aa fryadager fyre Gregorius messo, Anno Domini MCCCXXVIII° aa IX. aare Riigis waars y Norige Hokans Konungs baadom oss fedgom hiaawærendæ.

1365.

1365.

S. 562-63. Fredsforbraget imellem Kong Valdemar og Hansestæderne lyder saaledes efter Langebeks Afskrift af en collationeret Copi i det tydske Cancellies Arkiv.

Wy WALDEMAR von der gnade gades Konig der Denen, der Wende, vnd der Ghoten, Allen den jennen, de desse jegenwardigen schrift seen edder horen, ewigen heil in vnseme Heren Gade. Witlick sy beide jegenwardigen vnd thokomenden, dat wy mit gantzem willen vnd volworde der fursten vnd heren vnd Riddere, de hirna geschreuen stadt vnd vorth vnses gantze Rickes Rade, gemeinlichen hebben gedegedinget vnd gemacket mit den Rathmannen der Stede, alse *Lubecke*, *Rostock*, vnd *Stralsunde*, *Bremen*, *Hamborch*, *Kyl*, *Wismar*, *Gripswold*, *Tanglim*, *Stettin*, *Nigen Stargarden*, vnd *Colberge* eyne gantze stede ewige sone, vmme alle twidracht vnd orlage, dat gewesen heft, wente an dessen dach, twuschen vns, vnseme Ricke, vnd den forsten vnd den heren, Ridderen, knechten borgeren, kopluden, vnd menheit, de in dem Ricke to Denmarcken wanhafftig sin, vnd all den jennen, de dar inn begrepen sin, vnd von vnser wegen darumb verdacht sin, vp ene syde, vnd den vorbenomeden Steden vnd eren borgeren vnd menheyt vnd all eren helperen vnd all den gennen de daran begrepen sin, vnd von erer wegen darinn verdacht sin, vp de ander syde. Vnd desse sone willen wy vnd de vnse truwelicken vast stede vnd vngebracken holden sunder argelist. Des hebben wy der fredes willen mit volworde der forsten, heren, vnd Ridder, de hirna geschreuen steen, vnd vorth vnses gantzen Rickes Rades gemenlicken gheuen dessen vorbenomeden Steden vnd all den gennen de mit en in ereme rechte sin, dat de *Dudesche Hense* geheten is, vnd geuen in desser jegenwardigen schrift den Sehestrandt vry, in allen vnsen Ricken vnd Landen, tho ewigen tiden den wii in vnsen weren hebben, effte jemant von vnser wegene, von alleme schipbrokeghen gode, idt hete wrack edde Sehefunt, effte wo idt hete, na vnseme Denschen rechte, dat aldus luth. Were dat genege lude desser vorbenomede schipbrokegh worden in genegen enden vnser landen eder Ri-

Ricke edder ere schipbrokige goed efte wracke eder wo idt genomet worde, tho vnsen Ricken effte enden vnser lande tho dreuen offte queme, dat godt mogen se by sick effte mit helpe anderer lude bergen efte bergen laten, vnd des bruken na erem willen, sunder hinder. Wer ock dat se arbeydes lude behoff hedden, des schal en de voget gunnen, dat se de wynnen vmme ere penninge de en dat goed helpen bergen. Wer ock dat sodane schipbrokeg goet tho vnsen Riken eder landen tho schlöge eddèr dreue, vnd de lude vergaen eder verdruncken weren, dat goed sal de negeste vaget eder de dar weldich ist, bergen laten, vnd wat des geberget werdt, dat sal he mit witschop bederuer lude in de negesten Kercken legen laten, vnd laten dat beschryuen, wat des sy vnd bewaren dat truwelicken tho der hant der eruen, eder der gennen, de dat mit rechte fordern mogen, wo se bynnen Jar vnd dage bewisinge bringen, mit erer stadt breuen, dar se borger inne sin, dat se rechte eruen sin tho dem suluen gode, eder dat se dat mit rechte vorderen mogen, den schal men dat anthwerden vnbeworren, vnd geuen dar vore den arbeydes luden ere loen. Wer dat gement der vser, eder de in vnsen landen eder Ricke beseten sin, desse vorscreuenen stucke aldus nicht holden wolden, dar schulle wy vnd willen den clegeren tho doen, also vele alse wy von rechtes wegen plichtig sin. Vortmehr in den Jaermarkeden tho *Schanore* vnd tho *Falsterboden* mogen desse vorbenomede Stede vp eren vithen vogede eder richtere setten, vnd de mogen richten ouer ore borger vnd koplude vnd de mit en dar kamen von eren steden vp den vitthen vmme alle sacke vnd bröcke, sunder an hals vnd an hant, vnd vertich marck sacke, vnd wat dar enbauen ist. Dar to geue wy en, dat se richten blawe vnd bloet, wat mit hande eder mit stocke wracht is, sunder benbröke vnd vulkamene wunden. Ock mogen se richten ouer ore borgere buten den vithen wor se ligen, de dar von rechtes eder von gnaden wegen ligen mogen in den vorschreuen Jaermarckeden, also hoge alse se recht hebben vp den vitthen. Vorthmer wurde inmede von der eren genigk rychte thogelegt, de mag sick des vntledegen vor sinem Dudeschem vogede, also hoghe, alse dat rechte dar auer heft. Men schal ock numede kallen vor dat hus vme sa-

sacke, de eren vogeden boren to richtende. Voerthmer vmme goed dat vp den wagenen ligt vnd dat water nicht roret, dat schall vnuoruaren wesen, des dat men den rechten tollen dar vore geue. Ock wor wagen vmme storten effte fallen, dat goet schal vnuoruaren wesen. Voer ock en wagen byster an ene vnrechte stede, dat schal ock vnuorfaren wesen, men dede he schaden, den schal he beteren. Gienge ock jenige pram effte luchte schip tho grunde, dat schal ock vnuorfaren wesen, mit gode mit alle. Voerthmer schal nen man voer den andern beteren, men we se breckt eder brecken, de schal eder schullen seluen beteren, vnd des schal nement anders entgelden, men desulue eder desuluen, de se breckt eder brecken noch sin eder ere schal noch anders nemandt, ere godt mogen se vp vnd vth schepen, by dage wen se willen vnd geuen eren rechten tollen. Voerthmer welck goet se nicht verkopen konen, dat mogen se wedder wech foren, vnd geuen dat to rechte dar vore boret, Bord ouer bord to dudeschen landen tho vorende, dat gifft nenen tollen, ock mag ein iwelick man gan mit sinen wapenen van dem strande in sin herberge, wen he erst kompt vnd wen he tho schepe geyt, wen he wedder wech will, sunder bröcke, deste he nynen schaden doe. Van dem pram schal men geuen twe marck Schonesch, vnd van dem luchte schepe en margk Schonesch. Vortmer mogen se vp eren vitten verkopen lenewand vnd wand by helen lacken vnd by stuuen. Ock mogen se lenewande vnd stuuen wandes by repen verkopen vnd nicht by elen, men hele lackene mogen se nicht thoschniden. Vortmer we dar egene boden vnd egene erden hebben, de schollen der brucken vnd geuen darvore, alse se her to gedan hebben, vnd alse se von rechte doen schollen. Voertmer so schal desse jegenwardige breff den breuen, de dessen vorbenomeden Steden vore geuen sint, tho nyneme hindere eder tho schaden komen. Alle desse vorscreuene stucke wille wy vnd de vse stede vast vnd vnthobracken holden, sunder argelist. Were ouer dat genigh man vth vsem Ricke gegen desser stucke genegh dede, de hir vorschreuen stan, dar schullen wy vnd willen tho doen, alse vns boret, van vnser Koniglicken macht wegen. Des hebbe wy tho betugnisse vse Konigliche Ingesegel mit den Ingesegelen der Vorsten vnd Heren vnd Riddere, de hirna geschreuen stan, an des-

dessen breff gehenget. Vnd wy *Henrick* Hertoge tho Sleswig, *Nicolaus* Ertzbiscop tho Lunden Primas tho Sweden, *Magnus* bischop tho Ripen, *Paul* Bischop tho Arhusen, *Johannes* Bischop tho Wendesysele, *Claus Lambecke* des Rikes Droste, *Tuuo Ghaln* Marschalk, *Hennicke von Podebusk* Ghelker tho Schone, *Stigh Andersson*, Marschalk *Erick*, *Ficke Möltike* Houethman tho Kalfo vnd tho Randerhusen, *Erland Kalf*, Houethman tho Schandelingeborch, *Ywar Niclesson*, *Euert Möltike* de Cammermeister, *Niclaus Tuueson*, *Peter Grubbe*, *Erick Barnomson*, *Olff Jonsson*, *Andres Niclesson*, *David Andresson*, *Peter Stichson*, *Benedictus van Aneuelde*, *Jonas Basse* vnd *Mathis Falster*, Riddere, Bekennen vnd betugen in desser schrifft, dat wy alle desse vorschreuen stucke mit gantzem willen hebben gevulwordet, vnd louen ock mit vsem vorsprokenen heren, alle desse stucke, alse se vorschreuen sint, tho ewigen tiden stede, vast vnd vngebrocken tho holdende sunder argelist, vor vns vnd vnse Nakomlinge, des hebben wy tho betugnisse vse ingesegele mit dem ingesegel vnses vorbenomeden heren, an dessen jegenwardigen bref vorgehenget. Gegeuen tho *Nykopinge* vp Falster in vsem Slote, Na gades bord MCCC jar in dem LXV jare, in sunte Clements auende, de ein hilliger Pawes was.

(Auscult. et collat. circa 1552 per Lambertum Becker et Joachimum Nienhusen p.)

S. 567-68. Kong Hakons Politianordninger med Hensyn til Hansestædernes Handel i Norge har Langebek udskreven af den før anførte tønsbergske Pergamentscodex af norske Love.

Hakon med gudz miskun Noregs oc Swia Konongr sender ollum monnom þeim sem þettæ bref sea ædr höyra Quediu guds oc sinæ. þat mun flestom kunnik wæra at þeir þydzskæ kaupmen af Hænzsen hafua til sek in draghit þa lutter sem wer oc wart rike hafuum haft af storen skadha, ok sighia sik þa luti haft hafua af waræ forældra nadh oc priuilegier. Nu firir þa skuld at siælfuer siostadha mennena, einkanneligha borghameistaren af Lybika Her *Jacob Plethskav* haffuo oss antwardath siælfuum i hand þau priuileger, som wart forældre hafua þeim vnt, oc þau sama priuileger hafuum wer af ware nadh stadhfest,

fest, oc wiliom at þau þeim stadught haldast skulo, efter þui sem þer vm war bref ero gör oc vattæ. En þa lutr se þeir hafua frammarmeir indroghit. En priuileger sielf vatta þa wiliom wer þeim eingaleidis med nokro længer þola. Thy hafuom wi þessa skipan a gort med wars rikis radhs samþykt, som nu hia oss waro, bædhe biskopa, riddare, oc sweina. Oc wiliom wi en (shur) vmbota fa wart rikis radh i Noreg meira saman komber, efter þui som oss mædr þeim komer þa til radha. Oc skal slige skipan vbrigdeligha haldast i allom varom Kaupstadhum oc biodhum ver loghmonnom warom at döma þettæ firir logh, oc syslomonnom worom, ok gialkyrom, oc þeira vmbods monnom at sökia þer efter. först at aller inlendzsker warningr skal a þorgh förast huart som komer hellir af sio edr lande. En korn, malt, miöl, Rugh, þat som a skipi vp komer lestom heilom eda halfuum eda pund, þat skal af berast ein skeppa vppa þorgh oc lata syna huoso goth þat er. Oc þar efter skal þæt kaupast oc sökiast vppa torgheno. Item firibiodhom wer alt gordzkaup af inlenske varninge. Swa oc þat at einkte godz skal i bön förast efter solar sætir oc til þes at sol genger vp. En huar som gardzkaup gerer eda godz infører vm netterna, þa skal thet godz ware vptökt oss oc konongdomen til handa. En þen þar firer kauper eda sæler i adrum stadh en a torghino, sware oss oc Konongdomenom VIII Ørtogom oc XIII markom i brefua brot. Er þat oc swa at nokot godz komer vti bön oc mistrwer vmbodzman edr foghute at þeir geretzt gardskaup ifir, þo biodhom wer þeim som þeir þa sak vm giffua at syni med sin eidh oc twæir godhe mæn sanne med honom hans eidh. Item swa forbiodhom wer oc at engar friller skulo sælia nokot gods smat æller stort, vtten þat som þeira eighit er, oc þær wilia giffua ther sin eidh vppa oc II skilrikar konor sanne þat mædh them. Swa oc forbiodhom wer ollum wtlendiskæ monnom at kaupa a lande, neina a torgha. Swa forbiodum wer oc þeim at bryggia seer mungat sielfuer til þarueda eda til vthsalu vthan kaupa þat þar som þat er falt af borghenne. Item Swa forbiodom wer þeim oc at køppa ser meire ætande waru en sem þeim þurvas siælfua til koster, en ey til vthsalu eda til bortførslu. Swo fyrbiodhom wer oc þeim at sælia nokon þungan warningh minna en pundum heilom, swo bior, miodh tun-

tunno en ey minne. Item forbiodhum wer oc þeim at føra nokot gods in i wart riki þat som andrum monnom høyrer til en þeim sielfuom oc þeim kaupmonnom, som i *Hensena* era. Item hafuum wer ok tæket þuilict loglligha i guds wald wara varnd oc fridh, ok fulkomligha fyrbiodhum wer ollum at taka eda hafua eda røfua af nokrom manne med valde sit godz þat som han fører til þorghs at sælia, vttan kaupe huar annars godz som þeim badhum a nøghir. En huar som aþrum is gerer, wil swara wtslægho male. War þetta bref gort i *Oslo*, thorsdaghen nesta firer Kyndilsmesso, a XXII are rikis wars, Incigladh oss sielfuom hiawærandom.

1366.

S. 577-78. Kong Magni Brev til Indbyggerne i Skiba har Schøning udskreven af en Copie saaledes:

MAGNUS medh Guds naad Norighs ok Suyarikis Konunger sændir ollum monnum i *Skiidu* ok Skiidu syslu þeim sæm þetta bref sea æder höyra. Q. Gs. ok sina: Ver uilium at þer viter at ver hofum gefuet yder kuitta ok lidugha sua at þer mughur mælta j Skiidum ok kom kaupa ok sælia öyftes þi sæm forn vane hæfuir her fyr aa veret j bynum j Skijdum ok sua alt annat varnenga Skipti aa hafua bæde med *Hardstæinum* ok adru kaupa ok sælia öyftir þi sæm forn siduænia hæfuir aa veret her med yder. Fyribiodum ver fulkomlegha huorium manne þeim at hindra æder wanda hær vm j nokorom lut, æder þessa vara giærd ok skipan at riufua. Nema huar sem þat gerer vili sæta vaare sanre wblijdu ok þess von ofan aa at æigha at ver skulum sua lata öyfter sea at odrum skal uerda til uiderseonar. þetta bref var gort i tunsbærghi aa sunnudaghen nesta öyftir mikials mösso aa siaunda aare ok XLta rijkes vars, ok insighlat oss sialfum hiauerandvm

1367.

S. 587-88. Det her omtalte Skjøde har Langebek udskreven af Originalen saaledes:

Omnibus presens scriptum cernentibus *Esgerus Crock miles* salutem in Dno. sempiternam. Nouerint vniuersi tam posteri qvam presentes,

tes, me magnifico principi, Dno meo Karissimo Dno. *Waldemaro*, Danorum, Sclauorum Gotorumq. regi, omnia bona mea infrascripta, videlicet curiam meam principalem in parrochia *Bilstætha* locum molendini cum dam et damsband, ac piscaturis eidem curie adiacentibus. Item in eadem villa sex fundos, *lanbo stopne* dictos, de quibus decem pund annone annuatim pro pensione dabantur, et de quolibet landbo labores sex dierum, quatuor auce et quatuor pulli. Item in eadem villa duas curias villicales dictas *brydie stofne*, de quarum qualibet dabantur sex pund annone. Item ibidem duas curias villicales, quas idem Dns. Esgerus emit de Dno. *preposito in Westerwich*, de quibus dabantur viginti pund annone. Item in Bilstæth vnam curiam, in qua resedit *stolsuen*, de qua dabantur sedecim pund annone. Item ibidem vnam curiam, in qua resedit Magnus sutor, de qua dabantur octo pund annone, cum colonia, de qua dabantur vnum pund annone. Item ibidem vnam curiam, in qua *Tuko Ful* resedit, in redditibus quatuor pund annone. Item ibidem vnam curiam, in qua residet Matheus, de qua dantur quatvor pund annone. Item ibidem vnam curiam, in qua *Nicolaus Moth* resedit, de qua dabantur nouem pund annone. Item ibidem vnam curiam, in qua magnus sutor resedit, de qua debantur vnum pund annone. Item ibidem vnum fundum inquilinarem prope Ecclesiam, de qua quinqve solidi annone dabantur. Item vnam curiam juxta *Huitberghbro*, in qua *spathe hale* resedit, de qua dabantur quatuor pund annone, cum agris, pratis, pascuis, vndis, piscaturis, ac aliis omnibus et singulis omnium et singulorum predictorum bonorum pertinenciis, siccis et humidis, mobilibus et immobilibus, nil excepto, vendidisse, scotasse et alienasse, pleno jure perpetuo possidenda, et pro eisdem plenum precium ad velle meum omnimode percepisse. Vnde obligo me et heredes meos, predicto Dno. meo regi, suis heredibus et successoribus, ac corone regni Dacie antedicta bona omnia et singula, appropriare, deliberare et distrigare ab impeticione quorumcunq., cum omnibus ipsorum bonorum attinentiis supradictis. In cujus rei testimonium sigillum meum unâ cum sigillis virorum nobilium, Dnorum *Nicolai Jacobson Lundensis* et *Johannis Wibergensis prepositorum*, *Henningi de Putboz*, *Waldemari Sappy*, *Petri Munk de Holbek*, *Cristierni*

erni Wendelbo, et *Luderi Gesow*, *militum*, *Esberni Niclesson*, *Michaelis Niclesson dicti Krabby*, *Tukonis Soamelson* et *Esgeri Croch filii mei* presentibus est appensum. Datum anno Dni. Millesimo CCC°LX. septimo, dominica proxima ante diem beate Vrbani.

(Octo adsunt Sigilla, quatuor absunt.)

S. 591. Qvitteringen udstædet af Henrik Raspe &c. der er Mage til den, som Gram har ladet trykke, lyder saaledes:

Wy *Henrik Raspe*, *Hannes Stopas*, *Wekman* van Hugenez, unde *Albrict* van Sage, bekennen openbare in dessem breue mit *unsen sellen*, de hirna skreuen stan, also *Diderik* van Verder, *Syvart* van Raderstæt, *Magnus Buctin*, *Niclis* van Langenow, *Swyther* van Hogenes, *Wrenzel* van Zinerstorp, *Yuan* van Tasken, *Peter* van Tasken, *Valkenhagen*, *Gynter Lenderodæ*, *Niclis Lenderodæ*, und *Meræn Bommyrk*, *dat wi van dem Sundagh vöre Synte Michaels dagh*, *do wi ersten in den denest quomen an des Konings van Danimarcken*, dat wi vol opnamen hebben, vore vnsen denest, und vol ghedan heft an vser teringh beth an dessem dagh. Dat lofe wi alse wi vor bescreuen stan, dat he dar nimermer skal vmme manoth werden van vser weghne. Und laten em los van aller saken, und danken em aller erea und aller gude, de He uns ghedan heft. Thu einer bethnghing, dat wi dat stede und vast holden willen, so hebben wi unse ingesigle her vore hengith. De gheuen und screuen is to Helsingborch in dem *Dusend Jar na Godes bort Dre hundert Jar in dem seuen und sestifkste Jar*, in sancte Peters und Pauels dagh der Helghen Apostels.

S. 600. Det norske saakaldte Kjøbebrev, som er udstædet af Alfer Thoraldsøn og de flere, meddeles herved in extenso.

Ollom monnom þæim sæm þætta bref sea eder höyra sænda *alfer þoralldason*, *Sighurder moisæs*, *askæl oghmondarson*, *sighurder þorræsson*, *tofvæ þordarson* ok *Kolbiæin ionsson* Q. gvds ok sina mer vilivm yder konikt gera ad mer vorum i sætt stofvnne *j biarker ey* aa *Haloghalande* saaghom a Handar band þeira ok höyrdom ord þeira af eine halfo *Hallte gvnarsson* en af annaare halfo *Arne eirekson* vnder

þui

þui skilorde ad Arne vider kenndist at Hallte hafde lokit honom alla þa Penigha sem han hafde skút (skult?) honom firer þan setta part er han atte med Herra *sighvrde* ok Fru *inghibiorghu* j *senione* epter þvi sem þettakaupabref vattar er her er med fest ok til sannenda hervm settu mer var insighli firer þetta bref er giort var i *biarker-ey* tyrsdaghen nesta efter Krossmesso vm varet tolfta are rikias vars virdvlighs Herra HAKONAR med gvds nad Noreghs Konghs.

Sammestebs. Brevet fra Opslo den 15de October er ikke af men til Biskop Halvard. Det har i flere Henseender Interesse nok til helt at indføres:

Yder heiderlighan herræ ok varn andelighen fadher Herræ *Halward* met Gudz naadh Biskup j Oslo, heilsum uier, *Halwardher* a Snædhingsbøle, *Halstein Pinni, Gudmunder* a Stangænesi, *Sighurder þorsteinsson, Alwer* j Ingelzrudhi ok *Narwe* a Asorudhi, met rætte audmiukt ok vare skyldalighi þienist: Ydrum Herradom kunnoghum uier, at uier varom a Odzrudi j Eidhæskogs Sokn j Soløyum, þwshundrædhæ arom, þræm hundrædhæ arom, sextighiu arom, ok siav arom, eftir vars herræ Jesu Cristi føzlotimæ, a *skiræ þorsdagh*, nemdir af *Eiriki Nikulassoni* met *Siræ Agmundz* samþykt a *Vingri*, eftir vars Profastæ firisogn, *Siræ Amunder Arnæsonar*, til jærdæ skiptis, a Eidhæskogs kirkiu veghnæ ok fyrnemdæ *Siræ Agmundz* af einni halfw, en af *Sigbiorner Anbiorner* sonar af annare halfwo. Skodhadhom uiær þa halfræmerkæbol j fyrnemdo *Odzrudi*, sæm Eidhæskogs Kirkiu til høyrdi, ok firi þui at þet hafdi leghet *j øydhi fra stora mandaudhænom* ok þær til, tha syntis os þet ei bættræ vera en þet *twæggiæ auræ boleth*, sæm i Nørstæ Gøylistadhum ligger *j Berghæ sokn*, ok fyrnemder *Sigbiorn* baud optnemdi Eidhæskogs Kirkiu þær firi ok þa gek af *half skyld*, swa sum af flestum jerdhum gaar, vten firi þui at kirkian skuldi hafwa þes bettræ kaup, þa lagdhum uier swa til, at optnemder *Sigbiorn* skuldi gefwa Eidhæskogs kirkiu halfwa *mork forngildæ* met þui twæggiæ auræ boleno, sæm han henni baudh, ok þær at leth han sik nøghiæ. Ok hafwom uier þettæ jærdhæ skipti ekki frammaræ giort, vår kiære herra, en swa sum þeer vilir þet samþykkiæ oc stadfestæ met ydro brefue, epter þui sæm ydar Profaster baudh os at gera a ydra veghnæ. Framlei-

leidis beidtis fyrnemder *Sira Agmunder* a Vingri at skiptæ eith øyrisbol j fyrsagdo Odzrudi, sæm til prestbortens at Eidhæskogs kirkiu laa, j eith øyrisbol j Synstædale j sama Eidhæskogs sokn, sæm þa va *-vbygth til halfwa skyld* ok optnemder *Sigbiorn* atte; ok firi godra manna tillaghu skyld samþykti ok *Sigbiorn* þet sama jerdhæ skipti, swa at ingin þeiræ skuldi adrum a bøtæ, ok þo eftir ydræ samþykt, kiæri herræ. Ok til meiri visu ero aldhræ vara insigli, vten ei *Alfs*, sæm ei a insigli, sæth firi þettæ bref, er giort var a dæghi ok are, sæm fyr sæghir.

1368.

S. 634-35. Ribe Byes Privilegier givne af de holstenske Grever lyde saaledes efter Aftrykket hos Terpager:

Omnibus præsens scriptum cernentibus *Henricus* et *Nicolaus*, fratres, Dei Gratia Comites Holsatiæ et Stormariæ et Domini Jutiæ, in Domino salutem sempiternam. Notum facimus universis, præsentibus et futuris, qvod nos exhibitoribus præsentium, dilectis nostris civibus Ripensibus, exigentibus ipsorum meritis et servitiis, hanc libertatem prærogativam conferimus per præsentes, qvod ubicunqve intra terminos dominii nostri et regni cum mercimoniis suis devenerint, ab omni solutione thelonii tam in nundinis Skaanör, qvam alibi in Regno nostro *Torffuegield*, *Strandvrag* et *Forbud* liberi esse debeant et exemti. Item prædictis civibus plenam licentiam et liberam damus facultatem deferendi annonam, lardum, et butyrum, et alia mercimonia qvæcunqve habuerint, extra Regnum nostrum, qvocumqve voluerint, non obstante prohibitione nostra, ne talia extra Regnum nostrum deferantur. Item qvicqvid Consules dictorum civium simul cum Advocato nostro, qvicunqve pro tempore fuerit, decreverint faciendum, remota civium et qvorumqve aliorum reclamatione, ratum et stabile habeatur. Dimittimus etiam prædictis Civibus omnia Privilegia, Jura, libertates et gratias, qvæ et qvas a *Waldemaro* Rege, Legislatore, et suis successoribus Regibus dignoscuntur liberius habuisse, et easdem omnes et singulas tenore præsentium confirmamus. Uti sub obtentu gratiæ nostræ districtius inhibemus, ne qvis Advocatorum nostrorum, eorundem officialium, seu qvis-

qvam

qvam alius, cujuscunqve conditionis aut status existat, ipsos cives Ripenses super hujusmodi confirmationis libertatum gratia, ipsis a nobis indulta, præsumat aliqvaliter molestare, prout indignationem nostram duxerit evitandam. In cujus rei testimoninm sigilla nostra præsentibus sunt appensa. Datum Wiburg Anno Domini M°CCC°LXVIII. Sabbatho post ascensionem Domini.

1369.

S. 646. Forliget mellem Danmark og Hansestæderne af 30 Novbr. 1369 tilligemed Beskrivelsen over de vedhængende Segl. Alt med Langebeks Haand.

In Godes namen amen. Witlick sy alle den ienen de dessen breff seen vnde horen lesen, dat wy, *Hennink von Pudbusk*, Houetman des Rykes tho Denemarkenn, *Hannes Teerbach*, Houetman tho Wordyngborch, *Vicke Molteke*, Houetman tho Nebbe, *Peter Grubbe, Jacob Olauueson, Olaff Bornson, Bendt Bugghe*, Houetman to Holebeke, *Nicles Clemenson, Otze van Budelsbach* van Jungeshouede, *Sten Basse*, Ryddere, *Jacob Niclesson*, Houetman tho Seborch vnde tho Gorgo, *Ruyt*, Houetman tho Korsore, *Erik Niclisson* von Horninghesholm, Knapen, gesethen inn Seelande, *Nicles Mus*, Houetman tho Kalfo, *Kersten Wendelbo*, Houetman tho Schandelenborch, *Yons Anderson*, Houetman tho Buggeholm, Ryddere, gesetten in Juttlande, *Heyno Kabolt*, Rydder, vnd *Henningh Kotelberch*, Houetluede to Orkele, *Henneke Molteke*, Houetman tho Nuborch, vnde *Henneke Voget, Thuue Niklesson*, Knapen, ghesetten in Vüne, *Henning Meynestcrp*, Ridder, Houetman tho Tranecker in Langelande, *Kersten Küle*, Rydder, Houetman tho Alleholm in Lalande, *Cordt Molicke*, Houetman tho Wardberghe in Hallande, *Hinrik van der Osten*, Rydder, Houetman tho Weseborch inn Samse, Rathgeuen vnses gnedighen Heren, des Hogheborn Heren vnd Vorsten Konig WALDEMERS des Rykes tho Denemarken, by heethe, willen, vnd vulbort vnses heren vorbynamet, vnde myd vnses sulues wolbidachten mode vnde vrygen willen, vnde myd rade des menen Rykes, hebben vp een ghedraghen vnde ghedeghedinghet eine vaste gantze stede ewige söhne vnde ende alle des Kryghes, schelinghe vnde twydracht, de ghewesen synt twuschen vnseme Heren, sy-

syneme Ricke, vnnd syner manne vnd helpere, vppe ene side, vnde den Steden, also in *Prutzen*, *Colmen*, *Thorun*, *Elbyngh*, *Danske*, *Konigesbergk*, *Brunsberg*, vnde alle den Steden in Prutzen geleghen, in *Lifflande*, *Righe*, *Darbate*, *Reuelo*, *Pernowe*, vnd den anderen Steden geleghen in Lifflande, vnde erer herscap, vnde *Lubeck*, *Rostock*, *Stralesunde*, *Wismer*, *Griepeswolde*, *Stetin*, *Colberghe*, *Nien-Stargarde*, *Colne*, *Hamborch*, vnde *Bremen*, an der *Sudersee*, *Campen*, *Deuenter*, *Vtricht*, *Swolle*, *Haselett*, *Groninghen*, *Cirixsee*, *Brele*, *Middelborch*, *Arromunde*, *Herderwick*, *Sutphen*, *Elborch*, *Stouern*, *Dordrecht*, *Ambsterdamme*, vnde dar tho alle de andern Stede, borgeren, copluden, vnde ehrem gesinde, de myd en in erem orlyghe bygrepen syn, vnde in erem rechte, vp de andern syde, in allerwise also hier nascreuen steyt. Tho dem ersten, dat alle borghere, coplude, vnde er ghesynde vnde de in erem rechte syn, de nu syn vnd noch thokomende sin, moghen suken dat ryke tho Dennemarken vnde dat lant tho Schone in allen enden vnde geghenen, vnde dat se moghen tho lande vnde tho watere varen vnde keren in allen jeghenen myd ehrem gude vnde copenscop ane jenegherley hinder tho brukende wes se hebben, vnde ere kopenscop tho ouende, doch eren rechten tollen tho geuende, wor se des plichtich syen, also de hir nagescreuen steyt. Ock scolen se denn Seestrandt menlickenn vrig hebben in alle deme Ryke tho Dennemarken vnde in al dem lande tho Schone tho ewighen tyden van allem scypbrokigen ghude, id heete wrak, edder seevunt, edder wo it hethe, yn desser wys, Were dat ieneghe lude van dessen vorbynomedenn Steden scypbrokich worden yn ieneghenn enden des vorbynomeden Rykes edder landes, edder ere schipbrokige ghud, wrak, edder wo id genhomen wurde, tho dem Ryke vnde lande vorbynomet, in ieneghen enden der lannde tho dreue edder queme, dath ghud mogen se by sich edder myd helpe andern lude berghen edder berghen laten vnde bruken des na erem willen, sunder hinder. Were ock dat se arbeidslude byhoff hadden, de moghen se wynnen vmme ere peninghe, wor se de hebben moghen, sunder broke edder hynder. Dat en schal och nicht wesenn jegen vnsen Heren den Koningk, vnde dat Ryke vnde ere Ammetlude. Were ock dat also danich schipbrockigh ghud to dessem

sem vorspproken Ryke edder lande thosloghe edder drene, vnde de lude vordruncken edder vorghan weren, dat ghud schal de negheste voghet, edder de dar waldich is, berghen laten, vnd wat des gheborghet werd, dat schal he myt witschap bedderuer lude yn den neghesten Kerken bringhen laten, vnde laten dat byscriuen, wat des ghudes sy, vnde bywaren dat truweliken tho der hanndt der Eruen, edder der ghenen de dat ghud mit rechte vordern moghen, wo se bynnen Jare vnd daghe bewisinghe bringen mit erer Stadbreue, dar se borgher ynne sin, dat se rechte Eruen syn tho dem seluen gude; edder dat sy dat mit rechte vorderen moghen, den scal me dat antwarden vmbyworen vnde gheuen den Arbeidesluden redelich lohn. Were iemant in desseme versproken Rycke edder Lande, de sich alsodanen schipbrokigen ghudes vnderwunden, vnde dat nicht wedder gheuen wolden deme, de dar recht tho hadde, dat schal me richten in sin leuent na rechte vnde dat myd neneme ghude tho leghernde vnnd deme ock nen gnade tho dunde, ane vulbort des Kleghers, sunder arghelist vnde geuerde, dat ghud wedder deme de dar recht tho hefft. Were ock dat iennig Schipere ankere edder tuwe staen lete in der see, edder hanene, van nod wegen, dat mach he luchten edder luchten laten sunder broke tho syner bihoff wan he will. Vortmehr mogen de vorscreuene Stede eres sulues Voghede setten vp eren vitten tho Schonöre vnde tho Valsterbode, vnde wor se Vitten hebben tho Dennemarcken, vnde de Voghede mogen richten ouer alle de ghenen, de myd en vp eren Viten lyggen, vnde ouer alle ere borghere vnde ere gesinne, de lyggen wor se liggen, vnde alle sake vnde brocke tho richtende ane sacke vnnd broke de na Lubeschem Rechte ghan in hals vnde in hant vnde ane vulkomene wunden de myd egghe vnde orde wracht syn. Id en were, dat welke Stadt hoghere bewisinghe hadde mit Konninghe breuen tho Dennemarken, de scolde des brucken. Vortmehr mach vp eren vytten myd en liggen, weme se vergunnen van den de Oldynghes myd en gheleghen hebben, vnde scholen bruken dessulven Rechtes vnde vryheit, des se bruken. Vortmehr schal me nymande laden, dat *Kallen* in Denschem Rechte hett, vor dat Densche Recht, men wyll me weme sculdeghen, den scall me sculdeghen vor sineme Dudeschen Vogede myd syner Stad-

rechte. Vortmehr wolde me wene sculdighen vmme tichte, den scal me sculdighen vor syneme Dudeschen Vogede, de schal em richten na syner Stadrechte. Vortmehr mogen se hebben vp eren vitten söes Kroege, vppe iewelker vitten, tho bere vnde tho mede, men wyn mach me tappen vnde setten vppe der vitten, wor me wyll, vnnde is dar af nicht plichtich. Were ock dat iennich vitte vorbuwet were, dat de Stadt bywisen mochte mid breuen, edder mit eren eltesten borgheren de vppe dat lanth komen, dat buw schal men affbrecken. Were dat me dat mit willen nicht affbreke, so mach de Voghet vp des vitten id is edder sine borghere dat affbreken sunder broke. Och scholen ere vitten bliuen vnde wesen in eren scheden, alse se gy gewesen hebben, dat se bewysen mogen mid breuen edder myd eren eltesten borgheren, de vppe dat lanth kommen. Vortmehr moggen se menliken vp eren vitten verkopen want vnde linnewant by lakenen vnde by repen, edder by stuuen sunder broke. Vortmehr moghen se in den wantbueden snyden wand vnde linnewandt by der elen, vnd geuen van ieweliker bode enen schilling grote vnde nicht mehr. Vortmehr mogen de Knokenhauere, Schomakere, Kremere, Peltere, vnde allerley Ametlude bruken erer veylinghe vnde eres ambachtes, vnde gheuen van iewelker bode enen Scillink grote vnde nicht mehr. Dit is tho vorstaend van den de vppe den vitten nicht en ligghen. Vortmehr mogen de vorscreuene borgere vnd copluede menlicken hebben egene schutten vnde vischere, dar tho Schone, vnde mogen der bruken vnde visschen na eren willen vnde gheuen dar van ener iewelker schuten enen scillingh grote vnde nicht mehr, de wyle dat se dar wesen wyllen. Ock moghen se menliken eghene waggene hebben vnde eres vurwerkes brukenn na erem willen, vnde gheuen van eneme ieweliken waghene achte grote vnde nicht mehr, de wiele dat se dar wesen willen. Vortmehr were dat ienich waghen vmme stortede, vnde schaden dede, den waghen myd den perden mach me byholden by dem ghude also langhe, wente deme Kopmane vor den schaden vulscheen is. Vortmehr want vnde wyn, dat veer peerden teen möghen, dar schal me van geuen ene halue schonische Mark dem ghenen de dar tho saet werd, were dat he schaden darane dede, de dat gud opvöret, den schaden schal he dem Kopmanne wed-

wedder leghen. Dat twee perde vptheen mogen, dat mach en iewelich vpforen laten, alse he sachtest mach. Vortmehr mach en iewelich Copman vp vnde vt schepen wann he wil, de se id bi daghe sy. Och mach een iewelke Koepman sine wapene dreghen, wen he vp dat lant kumpt, went in sine herberge, des gelikes wen he wedder tho schepe geiht sunder broke. Breke he och daran, dat he dar bouene syne wapene dröghe, dat scal he betheren mid ener Schoneschen mark. Vortmehr mach en iewelich Copman scepen bord ouer bord, vt enem schepe in dat andere, in den hauenen des vorscreuenen Rykes vnde landes sunder bröke. Vortmehr moghet se hebben eggene prame vnde luchte schutten, vnde gheuen van dem prame ene Schonesche marke vnde van der luchte schuten ene halue Schonesche mark. Darmede moghen se vp vnde vt schepen, wen id en kumpt euene. Vortmehr schal neman vor den andern beteren, men we se bricht, de schal vor sich suluen beteren. Dar schal ock neman des anderen vntgelden. Ock schal nen Knecht synes heren ghud vorslaen edder vorbrecken. Vortmehr vorde de Kopman iennich ghod twischen Schonöre vnd Valsterbode, dat gifft me nicht af, men wor me id anders vuret binnen landes vppe waghenen, so gifft de waagen enen artich penninghe. Vortmehr schal vnses heren des *Koniges nye Munte* nicht eer vtgahn, eer achte dage vor sunte Michelis daghe. Ock schal en jewelik Kopman kopen mit des Koniges Munte, breke dar we ane, de dar mede apenbar begrepen, de schal dat beteren mit vif marck Schonisch. Ock schall der bunden marked de tho Valsterbode is, wesen vppe der sundeschen vitten, dar he gy ghewesen hefft, vnde anders nerghen. Vortmehr dit is de tolne den allerleye ghud geuen schall. Tho dem ersten van herynghe binnen landes, van der last twintich Schonische penninghe, de heringh deme schepet vmme land dor den Oressunt, de is nenen tollen plichtich. Men dat schip dar men den herinch inne schepet, dat gifft tho toln eluen schillinghen grote, vere grote min, mid Groten edder mid Engelschen, edder mid Lubeschen penninghen, alse de genge vnde gheue sint, tho bytalende, darmede es de hering vrygh. Van ener last soltes van dem lande twintich Schonische penning tho tolne. En deker ossenhuede edder Kuhuede, teyn Schonische penninghe. En pund spekes

kes twyntich Schonische penninghe. Ene tunen boteren twintich Schonische penninghe. Des ghelisches honnich vnde alle vete ware twintich Schonische penninghe. Eene tunne Kufleesches viff penninge Schonesch. Een peerd dat bouen twintich marck gekofft is twe öre. En pert dat bynedden twintich marken kofft is, twe artich. Een stuke wandes van twintich lakenen edder dar bouene schal geuen twee öre to tolne. Een stuke wandes byneden twintich lakenen een öre to tolne. Vor matten, beddecledern, vnnd vor Kiesten darff me nene tolne gheuen. Vortmehr alle Dudesche Coeplude, de dar tho Schonör vnde tho Valsterbude eghene erden hebben, de scholen des bruken vrigh vnde vnbyworren, dat is tho vorstande vppe Denscher erde de butten den vitten lycht. Vortmehr were dat iemant storue in dem vorbynomeden Ryke vnde lande, so mach ere Dudesche Vogeth edder we de moggendeste van en is, des doden mannes ghud antwarden den rechten erfnahmen, edder weren dar nene erfnamen ieghenwardich, so mach he dat ghud voren tho lande vnde antwarden dat den de dar recht tho hebben. Vortmehr schal desse breff nicht hinderlick wesen alle eren andern breuen vnde vrigheit, de se edder erer jennich von Koningen van Dennemarken hebben, vnde der scholen se bruken, vnnd de scholen by erer vollen macht bliuen, vnde alle desse vorscreuene vrygheit de scal waren tho ewigen tyden, vnnd dar bouene schall me nemende byschattenn, vnde ock nicht mehr afeschen, vnde enen iewelken tho latende by alle dem Rechte vnde vrigheit also vorscreuen steyt. Vnde wor me tollen schal, also vorscreuen steit, dar mach me gheuen enen Lubischen vor twe Schonische. Vortmehr alle desse vorbynomeden stucke vnde articule vnde en iewelick by sich love wy by eren vnd by ghuden truwen ane arghelist vor vnsen Heren den Koning vnde sine Nahkomelinge, vor vns vnde vor vnse Nahkomelinge, vnde vor alle Inwonre dessuluen Rykes, ieghenwardich vnnd thokomende, dat dat tho ewigen tiedenn vorbynomeden Steden, vnde eren borgheren, Copluden, vnnd gesinde, vaste, stede, vnde vngebroken gheholden schal werden, ane allerleie hulperede, beide geistlik vnde wertlik. Vortmehr scall myd dessen vorbynomeden stucken alle twydracht vnd schellinge, de twusschen vnseme Heren deme Koninghe, deme Ricke tho Dennemarken, vppe ene siede,

de,

de, vnde den vorbenomeden Steden vnd eren borgherenn, vppe de anderen syde, ghewest hebben, scholen gelegerd vnnd gesohnet wesenn tho ewighen tiden, vnde dor mehrer bywaringhe willen vnde sekerheit, so hebbe wy Her *Henning van Putbutzk*, Houetman des Rickes tho Denemarken, vnde Riddere, vnde Knapen, alse vorscreuen stan, vnser en iewelick sin Ingesegel vor dessen breff mit witscop vnde willen angehenghet. De gheuen vnnd gescreuen is tho dem *Stralesunde*, na Godes bortt Drutteinhundert Jar in dem neghen vnd sostigsten Jare, in Sunte Andreas daghe des hiligen Apostels.

In fidem auscultatæ et cum vero suo obsignato Originali de verbo ad verbum concordantis huius Copiæ, ego *Fridericus Wehreysen*, sacris Apostolica nec non Imperiali auctoritatibus Notarius publicus ac Reuerendi Capituli Lubecensis Camerarius iuratus, subscripsi.

Transsumptum Academiæ Rostochiensis hæc habet subscripta:

Das diese vorgehende Copey mit ihrem wahrhafften vnd one allen Argwon auf Pargamen geschrieben Original, von Wort zu Wort vbereinstimmet, vnd an der Schrifft so vngeradiret vnd vngecancelliret richtig befunden, wie dan auch an ihren vorhangenden Pittschafften, wie dieselben alhie beschrieben gewesen, bezeuge ich *M. Johannes Holstein*, Professor vnd Secretarius Academiæ Rostochiensis, mit dieser meinen eigen Handt vnd Vnterschrifft.

M. J. H. Manuppria.

1. An diesem Brieffe sind 25 Sigel an Pergamenriemen hangende, van welchem ein Siegel *Oleff Bornsen* abgefallen, alle in gelb wachs gedruckt. Das Erste Botboss dem Ansehen nach hatt einen halben Adeler im Schilde, mit dieser Vmbschrifft: S. HENNINGI BOTBOS MILITIS.

2. In dem negsten ein Schild mitten zurtheilet nach der rechten seiten einen halben Adelen, das ander feldt bloss die Vmbschrifft: JOHAN V. THVRBACH.

3. Das dritte ist etwas zubrochen, in der Moltken Wapen im Schilde erscheinen noch anderthalb Vogel, vffm Schilde der Helm, das vbrige zu-

zubrochen, von der Vmbschrifft kan nicht mehr gelesen werden, als MOLTEKE, die vbrigen Bochstaben zerbrochen.

4. Siegel auch etwas zerbrochen im Schilde nach der rechten seiten zwerch vber drei Spitzen PETER GRVBBE.

5. Siegel *Johann Oleffssen*, darinn stehen 3 Lilien die Vmbschrifft S. JACOBI FILI OLAVI. LEO. Das vbrige ist ausgangen.

6. Das Sechste ist abgefallen.

7. Ist gar vnkentlich.

8. Ist ein zertheilet Schild, lest sich ansehen, als wan ein Hirschen Zweich nach der rechten stunde, der ander halbe theil sein 2 Balchen vber Zwerch die Vmbschriftt NICOLAI CLEMFNT.

9. Örtze, ist ein Schild wie ein krumbtackich Horn die Vmbschriftt OTSE BVDELSBACH. Das vbrige ist vnleserlich.

10. *Sten Basse*, ein Schildt, darein ein Kopff eines wilden Schweins, die Vmbschriftt ist: S. STEN BASSE MILITIS.

11. Hat einen gantzen Adeler im Schilde mit ausgebreiten Flügeln die Vmbschriftt JACOB. Das vbrige ist nicht leserlich.

12. Ist ein Schildt, darin ein Rute, die Vmbschriftt ✝ S. JOHANNIS RVVD.

13. Im Schildes halben theil zur lincken 4 tacken der ander halbe theil bluſs, die Vmbschriftt ✝ ERICI NICOLAI.

14. Ein Schild in vier theil getheilet, die Vmbschriftt nicht leserlich.

15. Ein Schild mit einem Junffern Kopf biſs an die Brust, die Vmbschrifft S. CRISTERNI WENDELBO MILITIS.

16. Ein Schild, darin es als ein Triangel zu sehen, die Vmbschrifft JOHANNIS ANDER, reliqua legi non potuerunt.

17. Ein schlecht zertheilet Schild vff beiden Seiten abermahl zertheilet, die Vmbschrifft SIGIL HEYNONIS KOBOLT MILITIS.

18. Ein Schild in 4 theil zertheilet, die Vmbschrifft HENNINGVS KOTELBERGS.

19. Moltken wapen, darin 3 Vogel zu sehende vffm Schilde der Helm mit Pfawen Feddern, die Vmbschrifft des Vornamens nicht wol leserlich MOLTEKE.

20. Das 20te Schilt vnd Helm im Schilde 2 nackede Arm in den Henden eine Kolbe, vff dem Helm gleichsfals 2 Arm in den Henden eine Kolbe haltend, die Vmbschrifft S. JOHAN VAGHET.

21. Ein vber Zwercht getheilet Schild, die Vmbschrifft nicht leserlich.

22. Helm vnd Schild der Schild als mit einem Triangel getheilet, vffm Helm Federn, die Vmbschrifft vnleserlich.

23. Im Schilde vber Zwerch oder Creutzweise 2 Kolben, daran aber 5 scharffe Spitzen, wie gestirnet, die Vmbschrifft CRISTIAN KVLE.

24. Moltken wapen mit 3 Vogeln, die Vmbschrifft CONRADI MOLTEKE.

25. *Hinrich von der Osten*, ein Schild, vff der lincken Seite ein Schüssel anzusehen, vff der ander Seiten ein Fluss, die Vmbschrifft nicht leserlich.

S. 653. Den opløste Bisp Halvards Brev om Mageskifte indføres her in extenso.

Ollum mannom þeim, sæm þettæ bref sea æder høyra, sænder *Halluarder*, met Gudz naad Biskuper j Oslo, quædiu Gudz ok sinæ: Kunnuckt geranda, at vaar kære son, Sirra *Aamunder Arnason*, Korsbroder vaar, tede oss sik haffua samþyckt iærda skipti þettæ, at *Sigbiorn Anbiornsson* fek ok afhændi æidhæskoghs kirkiun, hænne till bygghinger, tuæggia aura boll j Nørdzatæ Gøylistadum, er ligger j Berghæ sokn, fire halfræ mærka boll j Odzrudi j AEidæskoghs sokn j *Solløyum*: ok serdæilis fek han prestenom aa AEidhæskoghæ, till æuælæghs bordhaldz, øyrisboll j Synstædale j fyrnæmfdre AEideskoghs sokn, fire Øyrisboll j fyrnæmfdu Odzrudi, þo met þæim hætte, ef vier vilium þet samþykkia, øfter þui sæm vaatter bref þerra godra manna, sæm ader næmfder iærder skodado, ok hær ær j fæst þettæ vart breff. En met þui, at oss þikker adernæmfs Sirra *Aamundz*, sæm vart Profastdøme þær þa hafde, framferd j ollum sinum græinum skynssamlægh vera, ok kirkiunni ok prestenom nytsamlægh; þui stadfæstom vir ader næmft ioorda skipti j ollum sinum articulis, sæm þet er aa komet: þo met þeim skillmala, at af kirkiunni æder prestenom verda fyrnæmfder iærder æi frialsar, þa viki hun till sins after. Sua vilium vir ok, at þæn

her mark forngild, sem *Sigbiorn* skall millum iærdanna læggia, vændis kirkiunni till nytsamligha peninga met profasta vars rade. þettæ breff var gort j Oslo aa torsdaghen næsta æppter þridiæ væku, Anno Domini M°CCC°LX°. nono, vnder secreto varo

Sig. abest.

1370.

S. 676-77. Keiser Carls Brev, om hvis rette Tendents Historieskriverne ikke have været enige, har Langebek udskreven efter Originalen paa Pergament i Gehejmearkivet.

Wir KARL, von Gotis gnaden Romscher Keiser, czu allen czeiten merer des Reichs, vnd Kunig zu Behem. Entbieten den Hochgebornen *Fridrichen*, *Balthasar*, vnd *Wilhelm*, Marggrafen czu Meyssen, vnsern lieben Ohemen, vnd *Bugzslaw* Herczogen czu Stetyn, vnserm lieben Sweher, vnd *Adolfen* Grefen czu Holczten, vnsern vnd des Reichs Fursten vnd getrewen, vnser hulde vnd allis gut. Der Durchleuchtige WOLDEMAR, Kunig czu Dennemark, vnser lieber bruder, hat vns furgelegt, das etsliche lewte indwendig vnd vswendig des Kunigrichs czu Dennemark, die in demselben Kunigriche geseazen vnd wonhaft seyn, in Steten, vff Slozzen, Dorffern, vnd Landen, vnd ym, als seyne rechten lehenman gehuldet, globt, vnd gesworn haben, nicht gehorsam noch vndertenig seyn wollen, also das sie yme, irem rechten naturlichen Herren, trewlozz, erlozz, vnd meyneydig worden sein. Des nemen wir czu synnen, vnd czu tugentlicher gedechtnuzze, sulches grozzes vnrecht, das dem egenanten vnserm lieben Bruder widerfaren ist, nach dem, als er vns furgelegt hat, vnd meynen vnd wollen sulche seyne notdurft gnediclich bedenken, vnd dauon mit wolbedachtem mute, mit rechter wizzen, vnd mit Keiserlicher mechte volkumenheit, geben wir euch allen vnd ewer itlichem besunder, also das ir alle, odir eyner czwen odir drey, an welchen das gesuchet wirdet, gantze macht vnd volkumen gewalt habet, in aller forderunge, des egenanten Kuniges, vnsers lieben Bruders, odir seyner procuratoren vnd vorwesern, den er das empfelhen wirdet, die egenanten, vngetrewen, vngehorsame, vnd bose lewte fur euch czu laden, clage vnd antworte zu horen, dar

uber

uber czu der kennen, vrteil czu geben, vnd die sachen nach rechte vnd gewonheit des heiligen Reichs czu enden, vnd dieselben lewte alle sampt, vnd itlichen besunder, ob das ir vngehorsam vnd bozzheit eisschet, in vnser vnd des heiligen Reichs achte czu tun, vnd czu schreiben. Vnd beynamen geben wir euch allen vnd ewer itlichem besunder, als dauor begriffen ist, alle sulche macht, die czu den egenanten sachen, durch recht, ere vnd gewonheit des heiligen Romschen Reichs gehoren mag. Vnd beynamen wollen vnd meynen wir, das ewer aller itslichs besunder vrteil also tugen sulle, vnd in gantzen cristen sey, das dheynerley berufunge fur vns, vnse nachkomen Kunige odir Keisere, welcherley die were, oder mit welchen worten die begriffen wurde, in dheyneweis nicht craft odir macht haben sulle. Mit vrkund ditz briefs versigelt mit vnserm Keiserlichen Ingesigele. Der geben ist czu *Prage* nach Cristes geburte Dreuczenhundert Jar dornach in dem Sibenczigsten Jare, an dem nehsten Sunabund nach Sent Jacobs tage des heiligen czwelfboten, vnser Reiche des Romschen in dem funf vnd czwenczigsten, des Behemisschen in dem vier vnd czwenczigsten, vnd des Keysertums in dem Sechczendem Jare.

Ad mandatum Cesaris Cancellarius.

Fragmenta Sigilli ex cera alba adsunt.

1371.

§. 687. Det her omtalte Forlig i Morik, hvorved Valdemar var en af Opmændene, og som er udgiven af Schötgenius, har Langebek 1754 afskreven af Originalen paa Pergament i det Stettinske Arkiv.

Van godes gnaden wi WOLDEMAR Koning der Denen, Wenden vnd der Ghothin vnd *Frederich* Palantzgraf bi Ryne vnd hertog in Beyern. Bekenen dun kunt openbar mit dessen bryuen vor allen luten de en seen oder horen lesen, dat wi de hogeborn Vorsten Hern *Otten* Markgreuen to Brandenborg an ene sid, vnd Hern *Kazimer* hertogen to Stetin mit sinen brodern an de sid (*sic*), vm alle schelinge vnd twidracht, de itzunt lange tid, went an dessen tag, sich mit enander vorlopen hebben mit erer vvlbort vnd guden willen vruntliken vndscheiden vnd

 vnd-

vndrichtet hebben in sodaner wiz als hirna gescreuen stejt. De selue Markgraf *Otto* scal de egen(omde) van Stetin ane alle hindernisse bliuen laten bi alle den Sloten, Steden, landen, vnd luten, de vormals Hertog *Barnym* van Stettin, er vader seligher, in hat ghehat vnd beseten vnd scal en alle de bryue de sy van Markgraf *Ludewig* dem Oldesten, vnd Markgraf *Ludewig dem Romer* seligher dechtnisse, ouer de seluen Slote lande vnd gut hebben van nyes mit sinen brynen bestedighen vnd en de holden vnd vultien, ane gheuerde, vnschedelich den seluen brinen, de si dem vorgenom. hertog *Barnym* vnd sinen eruen ouer de seluen Slote, vesten vnd gut, ghgheuen hebben, de scolen ghelike wol bi allen eren creften vnd bi erer macht bliuen als vor. So hebbe wi ok also ghededinghet vnd ghesproken, dat de ergenom. van Stettin dem ergenom. Markgrafen *Otten* vnd sinen eruen weder bestedighen scolen alle de briue, de hertzog *Barnym* de ergenom. dem vorgen. Markgrafen *Ludewig* dem Oldesten vnd Markgraue *Ludewig* dem Romer gegheuen hebben, ouer welkerleie stukken oder dedinghe de ghesin moghen. Wy hebben ok twischen en ghededinget vnd ghesproken, dat erer beider vorstendum, Stede, slote, land vnd lute bi allem vrede ghemake vriheit gnaden rechtigheiden vnd bi allen guden ghewonheiden bliuen scolen, dar si vormals an beiden cziden bi eren voruarn ghewesen sin, nach kuntlek bewisunge, an welken stukken vnd saken dat gesin moghe. Vnd wer ymant der de stukke oder eyns dar vnd oueruore, vnd nicht en hilde so scolen de ergenom. der Margraue van Brandenborg vnd de hertogen van Stetin truweliken vnd mit ganzer macht eyner dem andern behulpen sin. also schir eyn van dem andern des vormanet wert vnd den seluen oueruarer mit rechte vnd mit macht, dar to bringhen, dat he de stukke vnd lant ghesette holden mut, als vorscreuen steit ane gheuerde. Ok hebbe wi ghededinget vnd ghesproken, dat alle gheuangen lude der ergenom. hern an beiden cziden ledig vnd los scolen sin ane gheuerde vtghenomen de erer gheuenknisse truwlos sint gheworden. Yt scolen ok alle dingnisse de noch nicht gheuallen vnd ghegheuen sint vorwisset oder vnuorwisset vngheuordert vnd vnghenomen bliuen ane gheuerde. Ok scal alle ghelt dat van beschattinghe weghen noch vngeuallen is, ganz oder ghedeilet ghelobet vorwisseto der vorbor-

borghet an beiden cziden vnghemanet ledig vnd los sin ane gheuerde. Ok hebbe wi twischen en ghededinget vnd ghesproken dat si an beiden cziden mit allen eren sloten, steden, landen vnd luten de in eren vorstendommen liggen vnd behuset sin, ewighen vnd stedliken vrede holden vnd heghen scolen, an all gheuerde. Were ouer dat ymant vnder den eren den vrede breke vnd nicht en hilde, so scolen de hern an beiden cziden, welke tid dyne van dem anderen der to ghemanet wort, mit ganczer macht vnd mit truwen, dar to volghen vnd ouer den vredebreker behulpen sin, vnd en oneruaren nach vtwisinghe des rechten. Wi bekennen ok an dessem brine, vnd ist also ghededinget, als nu an dem negsten vridaghe vmb virteyndaghe vp dem werder bi vrienwold. dat de vorgen. hern de markgraf vnd de hertogen allen desse vorscreuen dedinge vnd sproke islikes mit twelnen siner man vorwisset vnd vorborghet hebben vnd huden al hir to dem Roryke to haldende vnd voltinde stete vnd ganz in guden truwen vnd ane gheuerde. Ok hebbe wi ghededinghet vnd ghesproken, dat alle vredebraken, de binnen der ergen. hern vrede ghescin sint an beiden cziden wederdan vnd vndrichtet scolen werden, an alles gheuerde. Mit orkunde disses briues vorseghelt mit vnsern anghehangenden Ingesigel. Gegheuen in dem houe to dem *rorik* na godes bort drutteynhundert iar dar na in dem en vnd souentigsten jare, des sundaghes vor Sunte Marian Magdalenan daghe.

utrumqve sigillum deest.

In tergo:
Litera Domini regis Dacie et
Ducis Bauarie.

1372.

S. 700. Erland Calfs Brev, hvori Byskelrudt nævnes, leveret her efter Langebeks Afskrift.

Universis præsentes literas visuris seu audituris *Erlandus Calf*, Miles, in Domino salutem. Notum facio universis, quod ab anno Domini MCCCLXX secundo, sabbato infra octavam Corporis Christi, fui in placito Ripensi personaliter constitutus, specialiter propter diversa gravamina, quæ

quæ Ciues Ripenses de æmulis nostris tunc temporis in *Castro Graam* existentibus sustinebant. Etiam conquerebantur predicti Ciues, quod quidam in Civitate Ripensi essent, qui prefatis æmulis nostris expensas et alias res sibi utiles de civitate eadem ad prædictum Castrum Graam emitterent, in ipsorum ciuium dampnum et destructionem. Idcirco ex unanimi consilio et consensu mei et Consulum ac ciuium ibidem, sub emissione vitæ et bonorum, in placito prohibui firmiter et districte, ne quis cuiuscunqve conditionis siue status existeret, bona sive aliquales res ad usum seu commodum æmulorum nostrorum a ciuitate Ripensi deferre præsumeret, vel deferri permitteret quovis modo. Huic vero conditioni tota communitas Ripensis spontanea voluntate consentivit. Verum tamen quidam *Nicholaus van Riine*, mei et suorum conciuium monitis et mandatis non obediens, imo verius prædictorum nostrorum æmulorum voluntatibus et profectibus intumbens frequenter et insistens, *duas lagunculas planas sulfure*, dicto *Swavel*, et *Salpeter*, dicta *Byskrud*, proxima secunda feria postea in proprio plaustro eorundem nostrorum æmulorum de ciuitate Ripensi, contra prælibatam districtam prohibitionem et conditionem præsumpsit deducere versus prætaxatum Castrum Graam, destinandas in nostrum dampnum, destructionem et gravamen. Quibus vero rebus in via impeditis et in Civitatem rursum reductis, memoratus *Nicholaus van Riine* se supradictas res possidere, et de Ciuitate Ripensi versus dictum Castrum Graam emisisse, coram tota Communitate manifeste recognovit. Convenientes igitur simul in unum Consules et Aduocatus meus tunc temporis Ripis, secundum jura et priuilegia Ciuitatis Ripensis, eundem *Nicholaum van Riine*, in tali publico et recenti facinore deprehensum, meiq. et totius Communitatis Ripensis prohibitiones, conditiones et mandata transgredientem, secundum suam propriam et manifestam recognitionem decollari judicabant. Quod coram omnibus, quorum interest vel intererit in futurum, præsentibus protestor in hiis scriptis. Et in testimonium præmissorum et cautelam firmiorem sigillum meum præsentibus literis est appensum. Datum crastino Natiuitatis Beati Johannis Baptistæ, Anno supradicto.

Side 709. Kanniken Niels Erlandsens Testamente, som ligger i Diplomatariet, har Langebek udskrevet af Originalen i Antiqvitetsarkivet i Stokholm, og siden confereret det med Reg. Lund. lit. X. p. 230.

1373.

S. 711-12. Originalen til Hertuginde Rixes Brev, hvori hun vælger Kong Waldemar til sin Formynder, er paa Pergament og gjemmes i Gehejmearkivet.

S. 716. Det Document, hvorved Kally Jenisson pantsætter sine Ejendomme til Kongen, leveres her efter Langebeks Afskrift af Vidissen i Gehejmearkivet. Herved rettes tillige adskillige i Texten, især i Nomina propria, indsnegne Trykfejl.

ERICUS, Dei gracia Regnorum Dacie, Suecie, Norwegie, Sclauorum Gothorumqve Rex et Dux Pomeran, Omnibus presens scriptum cernentibus salutem in domino. Noueritis nos literas patentes duodecim pendentibus sigillis sanis et illesis sigillatis, non rasas, non abolitas, nec in aliqua sui parte viciatas, de verbo ad verbum tenorem, qui sequitur, continentes.

Ik *Kally Jenisson* van Foghelsehered bekenne vnde betughe openbare an desseme breue, dat ich deme Hogheborne Vursten mynen ghnadighen Heren, Her WOLDEMAR, Koning der Denen, Wenden vnde der Goten, vorsettet hebbe to enen rechten pande desse ghud, de hir na screuen staen. To dem erste male den hoff to *Vtby*, de da light in *Tuzehered*, dar liggen to dre bol erden vnde en brydiagarde, de sculdet twe pund Kornes. Vortmer den hoff *Billebergh* in deme suluen herede den Her *Thure Knutson* nw hefft, vnde oc enen brydiengarden, dar light to en bool erden, de skuldet en last Kornes, vnde dar liggen to vere gartseten. Vortmer *Frølund* dat dar light by *Dornborgh*, vnde dat ghud to *Hintzeholm*, dat dar light in Fynæ, vnde dar to allen dat ghud dat myn husfrwe *Elne* hefft, wore dat in Denemarken gheleghen is, dat hete wo id hete. Vnde aller desser vorscreuene hebbe ich recht vnde redelichen vorpandet vnde vorsettet mynem ghnedeghen Heren Koning WOLDEMARUM vorbenomet, sinen eruen vnde synen nako-

komelingen vor dusent march lödeghes suluers, vnde desse ghud alle hebbe ich vorsettet vnde vorpandet dor myner vnde myner durch myner husfrwen *Elenæ* noet willen, vnde de vorbenomede mynen leue Here scal vnde mach de suluen ghude vnde wat dar to behoret bruklichen besitten, mit holte, aker, wische, viskerie, drüghe vnde nat, ghebueth vnde vnghebuet, besettet vnde vnbesettet, vnde wo de ghude ghenant syn, Vnde ich schal eme de vorbenomede ghude alle vrien vnde vntledeghen van aller ansprake, de mit rechte de anspreken willen, oc scal ich em vryen dat ghud, dat *Peter Basse* van my hefft. Dat alle desse vorscreuene sake vnde deghedingen stede, vaste vnde vntobroken bliuen, des to orkunde hebbe ich myn ingesegle vnde myner husfrwen *Elenen* ingesegel mid beraden mude, vnde mit guden willen ghehenget vor dessen jeghenwardeghin breff vnde mere bekantnisse, so sint disse des tyghe, de hir na screuen staen, den desse deghedinghe witlich sint, vnde durch myner bete willen, hebbe se ere ingesegle ghehengit vor dessen breff. Dit sint de tyghe, Her *Henning van Pudbuske*, Her *Conrad van Mylow*, Her *Matis Katilhot*, Her *Frentzel* des Koninges Hoffmeyster, Her *Ekhard bitzere*, Her *Herman van der Jure*, vnde Her *Henrik Stenbury*, Riddere, vnde *Nicles Thomesson* Landsdomér in Lalande, *Hénrik Meyenstorp* des Konings Skenke, vnde *Bertold van dem See*, Knapen. Desser breff is screuen vnde gheuen to *Nykøpink* vp Valater na Ghodes bord Druttheinhundert Jare dar na in dem dre vnde seuentigesten Jare, in deme negesten Donerdaghe na sunte Dyonisius dach.

In cujus Vidisse testimonium Sigillum nostrum ad causas presentibus duximus apponendum. Datum Anno Domini M°CD°. profesto beati Olaui Regis et martyris gloriosi.

Sigillum abest.

1 3 7 4.

S. 722. Keiser Karls Skrivelse lyder saaledes efter Langebeks Afskrift:

KAROLUS QUARTUS diuina fauente &c. Rex Bohemie. Venerabiles deuoti dilecti &c. Mentis studio, quo circa profectum et vtilitatem regni

Da-

Dacie mouetur nostra serenitas, vos vniuersos et singulos requirimus et hortamur attente, quatenus persuasionibus consultius, quibus expedit, velitis et debeatis inducere serenissimum Principem dominum vestrum *Regem Dacie*, fratrem nostrum carissimum, vt pro grato prolis fructu suscitando sibi faciat consortem matrimonio copulari, cuius presentia suo tempore preditum vt eius regnicole consolentur, et se in Regem Dacie procuret nihilominus coronari. Ne, quod absit, eo sine prole decedente, gwerrarum in regno suscitentur dissidia, Regnicole quoqve predicti tribulationibus maioribus aggrauentur. Datum *Prinslæ* die XIII. Maij, regnorum nostrorum anno XXVIII, Imperii vero XX.

Ved sin Afskrift af dette Diplom har **Langebek** egenhændigen tilføjet tvende Anmærkninger, een øverst paa Bladet, og den anden nederst. Den første meddeler Efterretning om, hvorfra Documentet er taget: "ex codice "chartaceo legum Scanicarum penes D. Sevelium 1753. NB Codex vi-"tiose scriptus." Hans anden Anmærkning angaaer Diplomets Datum eller Tidsbestemmelsen efter Keiserens Regjeringsaar. Til denne Dateringsmaade har han hidsat følgende Pendant: "I **Schröders Papist. Meklenburg 1 Th.** "p. 1368. læses denne Slutning udi et CAROLI IV Brev af 1359: datum "Prage anno Domini M°CCC°LIX°. indictione III. tertio idus Octobris. "regnorum nostrorum anno XIII. Imperii vero anno quinto."

S. 731. Peter Ludvigsens Skiøde af 26de Marts leveres her efter en Afskrift, som **Gram** har taget af Vidissen i Gehejmearkivet. Paa denne gramske Copie læses med **Thorkelins** Haand: *det første danske Diplom.*

Wy ERIK meth Gudz Nathæ Danmarks, Sweriges, Norges, Wendes och Goddes Konwngh och Hertugh i Pommern, Helssæ allæ som thetæ breff see eller höræ, Kierlæghæ meth Gudh, och Kwnghöræ wy allæ Men, ath aar efftæ Gudz Byrdh MCDXXX septimo, S. Matthæi Apostoli Affthen wor skykketh en Hederlegh Man och Welbyrdigh Her *Steen Bassæ*, Rydhære, fore Worth Retthæræ Thyngh i Olstorpp, i Hederlegæ och Welbyrdyghæ Mens a nerwerelssæ, som æræ, *Brother*

Padher Laurissen, Prior i Sworthæ Bröthræ i Roskillæ, *Outæ Foos* i Hawbölæ, Her *Jens Nielssen* Kapælan oppa Oræcrogh, och Her *Pæther* Sognæpresth i Swndby i Wennæsysləe, och lodh læsæ eth obeth breff, meth IV helæ henghendæ Ynsiglæ helth och holdeth, vscrabeth vstungeth, och ysmytteth i noghre mathæ, och ludendes ordh fran ordh i allæ modhæ, som her efftæscrefeth stander:

Jek *Pæther Lodwiksson,* Rydære, i Thythæbergh kennes meth thettæ myth obnæ breff, ath jek haffuer solth och affhendh en Hederlegh Fruæ *Gertrudh Pæthers* dotther Her *Erik Barnomssons* Efftherlewenæ, hwos Siell Gud haffæ, allæ mynæ Godz, som jek nu haffuer i Englorpp meth en Möllæ, som Kalles Strandqwern i Sonorpe Sogn i Wolbyrdzhæret liggende, meth allæ thössæ ynnen screffnæ godz gæthæ tilliggelssæ, som er Agher, Engh, Skogh, Mark, Fægongh, feskæwatn, vaarth och thyrth, rörendis och wrörendis, i hwat helsth thet eer ellæ nefnes kan, enkthæ there aff unnen tageth: Meth swadanth Velkor ath voren theth swa, theth Gud forbiuthæ, at the Godz, then forscreffnæ Fruæ *Gertrudh* eller hennes sannæ Arwinghæ i nogre mothæ affginghæ for noghen myns hemælssæ skyldh, tha tilbiudher jek mek forscreffnæ *Pæther Lodwygson,* thennæ foræscreffnæ Fruæ *Gertrudh* ath antworthæ swa mygeth godz och renthæ her ynnen Siælandh, som hennæ belæyeth ær, och hennæ meth nögher, innen eth halfth aar ther nest eftherkommer: Och woræ theth swa theth jek ey swa mygeth godz haddhæ, ath jek Kwnnæ hennæ meth fornöghæ, tha tilbiuder jek mek meth mynæ sannæ arwinghæ, ath giffæ thennæ forscreffnæ Fruæ *Gertrudh* eller hennes sannæ Arwinghæ *Thusendæ godhæ gamlæ Nobælæ, wskornæ æræ, som thörres fullæ Vekth skulæ holdhæ, som nu kalles Eddefærs Nobælæ, och enghen annen Mynth* eller Waræ, en som foræscreffet stander. Allæ thössæ forscreffnæ stykæ och Articlæ bindher jek mek meth mynæ Arwinghæ forscreffnæ Fruæ *Gertrudh* eller hennes sannæ Arwinghæ i godhæ tro at holdhæ uthen allæ Hielpæræthæ. In cujus rei testimonium sigillum meum, una cum sigillis Virorum discretorum, vz. *Petri Grubbæ,* Dni. *Jacobi Olefson* et Dni. *Nicholai Stygsson,* præsentibus est appensum. Datum Anno Dni. M°CCC°LXX quarto, die Palmarum.

In

In cujus rei testimonium sigillum nostrum ad causas præsentibus est appensum, Teste *Ywano Fos* Justitiario nostro.

S. 731-32. Tingsvidnet om Laurids Jonsens Adelskab har Gram udskrevet efter Originalen i Gehejmearkivet.

Omnibus, ad quod præsentes litteræ pervenerint, *Johannes* Præpositus Burglamensis, *Tidericus de Hiöringh*, *Jonas Jönsson de Mathorp*, Sacerdotes, *Hennechinus Kiötilhærgh*, Miles et Capitaneus Domini Regis Alburgi, *Henricus Stixson*, *Palno Ræfædall*, *Thomas Niclisson*, et *Johannis Gamell*, in Domino salutem sempiternam. Uniuersis pateat euidenter, quod sub anno Dni. M^{o}CCC^{o}LXX. quarto, feria quarta proxima ante festum Corporis Christi, in *communi placito Wendliæ*, Vir quidam nobilis, Dominus *Nicholaus Esgisson*, coram nobis aliisq. fide dignis, tunc temporibus nobiscum placitantibus, personaliter constitutus, secum produxit plenum testimonium, dictum *Thixwinnæ*, notificans et protestans, nullo in contrarium reclamante, *Laurentium Jönsson*, bonæ memoriæ, *liberum fuisse Regis familiarem*, nec non libertatem tam super bonis suis, qvam super familia sua diebus suis integre habuisse; post cujus obitum filii sui, videlicet Dominus *Nickolaus*, *Haddæ*, *Kanutus*, *Johannes* et *Matheus* libertatem eandem libere habuerunt; qvod vidimus et audivimus, in verbo veritatis coram omnibus, quorum interest, publice protestamur. In cujus rei testimonium sigilla nostra præsentibus sunt appensa. Datum anno die et loco prænotatis.

In margine paa dette Document har Gram, ved de forekommende Udtryk "Capitaneus Domini Regis Alburgi" skrevet følgende Bemærkning: "ergo Alburgum tunc non amplius Comitum Holsatiæ erat."

1 3 7 5.

S. 745-46. Hertuginde Konegunds Revers lyder saaledes efter Langebeks Afskrift:

Wi *Konegund* van Godes gnaden *Hertoghinne to Sleswich* unde to *Sundergutlande* don witlich alden ghennen, de dessen bref seen eder lesen, horen, dat wi hebbet upgheboret Hundert mark Lubecher

 pen-

penniggho van deme Hochgheboren Vorsten unde Heren, Hern WOLDEMARE *Konigghe der Denen, der Wende unde der Ghoten*, in desser wis, dat wi scholen to rechte Komen, umme unse Rechticheyt van *unses Heren* weghene *Hertoghen Hinrikes*, deme God gnedich si, unde wes uns denne anvallende is van rechte, dar schole wi de vorbenomeden Hundert Mark ane afslan, Were ok dat men uns nicht plichtigh en were. So dancke wi deme vorbenomeden Konig WOLDEMARE vor de vorbenomeden Hundert mark, dat he se uns ghegheuen heft. In wes dinghes betughinge unse Inghezeghel, mit Her *Jens Knutson* eynes Ridders Inghezeghele is vor dessen breff ghehenghen. De ghegheuen unde ghescreuen is to Kalingheborch an Godes Jaren Drutteynhunderd Jar in deme vif vnde seuenteghesten Jare, des *Dinsthedaghes vor Sinte Michaele*.

Navneregister.

A.

Al-

B.

C.

D.

Es-

F.

G.

H.

J og Jod.

K.

L.

M.

 Over-

N.

O.

P.

Pe-

Q.

R.

Rei-

S.

T.

U.

V og W.

Ve-

Z.

Æ.

Ø.

Sver-

Realregister.

A.

B.

H.

H.

J.

K.

L.

L.

M.

N.

O.

P.

R.

S.

T.

U.

Trykfejl.

Side.
— 20. Lin. 17. for "Burgaarde" læs: Bugaarde.
— — Lin. 19. f. "Gravning" l. Nævning.
— 94. Lin. 2. nedenfra f. "og Sverrige" l. af Sverrige.
— 103. Lin. 11. f. "Knud" l. Svend.
— 138. Lin. 10. nedenfra er i at udslette.
— 158. Lin. 11. f. "Lahn" l. Locken.
— 216. Lin. 8. nedenfra f. "Skalholt" l. Holum.
— 226. Lin. 11 nedenfra for: det i Linien forekommende Navn "Albert" l. Henrik.
— 255 Lin. 6 nedenfra for: "sees, at Skreid" l. sees, at et Slags Fisk, hvoraf laves det Skreid.

Side.
— 379. Lin. 14. "Hertug" l. Herre.
— 384. Lin. 6. nedenfra: for "Kong Eriks Dronning" l. Kong Erik, hans Dronning.
— 430. Lin. 12. f. "Samqvem" l. Samfund.
— 431. Lin. 10. er glemt: et Alter i.
— 453. Lin. 11. f. "Jonesson" læs Sonesson.
— 586. Lin. 11. nedenfra f. "trygge" l. tygge.
— 709. Lin. 8. nedenfra f. "multiplicate" l. *multiplicitate*.
— — Lin. 2. nedenfra f. "Eghelitha" l. Eghesitha.
— 711. Lin. 5 nedenfra for Rike l. *Rixe*.
— 781. Lin. 5. for "Wendele" l. Veddele.